Lietuvos Katalikų Bažnyčios KRONIKA

6

Lietuvos Katalikų Bažnyčios KRONIKA

6

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA

CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA

VOLUME VI

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA

ŠEŠTAS TOMAS

POGRINDŽIO LEIDINYS

Nr. 40, 41, 42, 43,
44, 45, 46,
47, 48, 49

1980-1981

Išleido

Lietuvos Kronikos Sąjunga
6825 South Talman Avenue
Chicago, IL 60629 U.S.A.

Edited by

The Society of the Chronicle of Lithuania, Inc.

Library of Congress Catalog Card Number 78-62412

Viršelis ir iliustracijos — Seselės Mercedes

Spaudai paruošė:
M. Morkūno spaustuvė,
3001 West 59th Street, Chicago, IL 60629

Spausdino:

Kingsport Press, Kingsport, Tennessee

1983 m.

Tiražas — 5000

Kaina $7.00 kietais viršeliais

LKB Kronikos VI tomas

skiriamas

Kronikos 10 metų sukakčiai paminėti

1972-III-19

1982-III-19 d.

„LKB KRONIKAI" 10 METŲ

(Iš LKB Kronikos 51 Nr.)

Kodėl atsirado „LKB Kronika"

Lygiai prieš 10 metų, t.y. 1972 m. kovo 19 d. pasirodė pirmasis „LKB Kronikos" numeris. Tai buvo labai kuklus leidinėlis, nutaręs informuoti Tėvynę ir pasaulį apie Lietuvos tikinčiųjų diskriminaciją ir pastangas išsikovoti religinės laisvės minimumą. Kodėl ji pasirodė 1972 metais?

Stalino represijos prieš Katalikų Bažnyčią ilgam laikui sukūrė pasyvumo atmosferą kunigijos tarpe. Bažnytinė hierarchija buvo įsitikinusi, kad „prieš vėją nepapūsi", ir klusniai vykdė visus sovietinės valdžios reikalavimus, o partijos viršūnės planavo vis greitesnį Bažnyčios likvidavimą. Septintame dešimtmetyje už menkiausią „prasižengimą" prieš slaptas sovietinės valdžios instrukcijas kunigams būdavo uždraudžiama eiti pareigas; Kunigų seminarija buvo tiek suvaržyta, jog kasmet galėdavo priimti vos 5 kandidatus. Religijų reikalų tarybos įgaliotinis jautėsi esąs „caras ir dievaitis", galįs terorizuoti kunigus ir ordinarus.

Tuo pačiu metu Lietuvos kunigų tarpe vis labiau brendo mintis, jog negalima sėdėti, sudėjus rankas, nes sovietinė valdžia visus uždusins. Ką daryti? Atsakymą davė Maskvos disidentai, drąsiai išstodami su savo idėjomis, pareiškimais, knygomis ir leidiniais. Tai buvo pirmas prisikėlimo varpo dūžis, pažadinęs daugelį iš baimės letargo ir šaukiantis: gana tamsos ir miego! Reikia

kovoti, reikia sovietinės valdžios nusikaltimus prieš Bažnyčią ir tikinčiuosius išvilkti į šviesą — tegul visas pasaulis pamato tironiją, o gal šviesoje bus nepatogu daryti niekšybes. 1968 m. kunigai pradėjo protestuoti prieš Kauno Kunigų seminarijos suvaržymą. Sovietinė valdžia į kunigų pareiškimus reagavo tik represijomis: KGB tardymais, pašalinimais iš kunigiško darbo ir net teismais. Vienas po kito už kunigiškų pareigų atlikimą (vaikų katekizaciją) buvo nubausti kunigai: kun. Antanas Šeškevičius, kun. Juozas Zdebskis ir kun. Prosperas Bubnys. Šie teismai buvo paskutinis ir svarbiausias impulsas kuo greičiau pradėti leisti pogrindinį leidinį.

„LKB Kronikos" pradžia

1971 m. prasidėjo svarstymai, koks turėtų būti leidinys, kaip jį paruošti, kaip padauginti ir t.t. Pirmajame varijante leidinys turėjo būti panašus į vėliau pasirodžiusį „Dievas ir Tėvynė". Net pavadinimą turėjo — „Vivos voco!" (Gyvuosius šaukiu). Jo tikslas turėjo būti — žadinti katalikų sąmoningumą, kelti iš susnūdimo, raginti kovoti už Dievo, Bažnyčios ir tikinčiųjų teises. Pagaliau apsistota prie minties, jog iškalbingiausia yra faktų kalba. Tai nulėmė ir pavadinimą — „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika".

Pirmajam numeriui medžiagos buvo. Iškilo klausimas, kaip toliau rinkti persekiojimo faktus, kad KGB leidinio nesunaikintų pačioje jo užuomazgoje. Pradžioje sunkenybių buvo daug, bet, kai „LKB Kronika" pradėjo plisti po Lietuvą, tikintiesiems apie ją sužinojus per radiją, vis daugiau medžiagos pasiekdavo redakciją. „LKB Kronika" būdavo perrašinėjama rašomąja mašinėle, dauginama elektrografiniu būdu ir platinama per pačius patikimiausius asmenis, o iš jų į redakciją plaukė vis daugiau ir daugiau informacijos.

Byla „LKB Kronikai"

Kai tik „LKB Kronika" pradėjo plisti po Lietuvą, ji pateko ir į KGB rankas. 1972 m. liepos 5 d. jai buvo užvesta

byla Nr. 345, kuri dar neužbaigta iki šiolei. Nuo bylos Nr. 345 buvo atskirta daug kitų bylų, kurios lietė „LKB Kronikos" dauginimą bei platinimą. Siekdama livkiduoti „LKB Kroniką", KGB vykdė daugybę kratų. Per 10 metų už „LKB Kronikos" dauginimą ir platinimą buvo nubausti šie asmenys:

1. Petras Plumpa-Pluiras — suimtas 1973 m. ir nuteistas 8 m. laisvės atėmimo (griežto režimo).
2. Juozas Gražys — suimtas 1974 m. ir nuteistas 3 m. bendro režimo.
3. Virgilijus Jaugelis — suimtas 1974 m., nuteistas 2 m. bendro r.
4. Jonas Stašaitis — suimtas 1973 m., nuteistas 1 m. bendro r.
5. Povilas Petronis — suimtas 1973 m., nuteistas 4 m. (griežto r.).
6. Nijolė Sadūnaitė — suimta 1974 m., nuteista 6 m. (3 m. griežto rež. ir 3 m. tremt.).
7. Sergiejus Kovaliovas — suimtas 1974 m. ir nuteistas 10 m. (7 m. griežto rež. ir 3 m. trem.).
8. Vladas Lapienis — suimtas 1976 m. ir nuteistas 5 m. (3 m. griežto rež. ir 2 m. trem.).
9. Jonas Kastytis Matulionis — suimtas 1976 m., išbuvęs KGB izoliatoriuje 9 mėn. ir nuteistas 2 m. lygtinai.
10. Ona Pranskūnaitė — suimta 1977 m., nuteista 2 m. (bendr. režimo).
11. Ona Vitkauskaitė — suimta 1980 m., nuteista 1,5 m. (bendr. rež.).
12. Genė Navickaitė — suimta 1980 m., nuteista 2 m. (bendr. rež.).
13. Povilas Buzas — suimtas 1980 m., nuteistas 1,5 m. (bendr. rež.).
14. Anastazas Janulis — suimtas 1980 m., nuteistas 3 m. (griežto rež.).

Leidinio bendradarbiai

Jei prieš 10 metų „LKB Kronika" turėjo vos kelius

bendradarbius, tai šiandien jų labai daug ir Tėvynėje, ir už jos ribų. Vieni iš jų renka faktus, rašo straipsnius, kiti juos žinomais keliais persiunčia Kronikos redakcijai. Paruoštas leidinys perrašinėjamas, dauginamas ir platinamas.

Labai daug šaunių bendradarbių „LKB Kronika" turi užsienyje. Vieni jų leidinį verčia į anglų, prancūzų, italų ir kt. kalbas; kiti — medžiagą perspausdina įvairiuose laikraščiuose ir žurnaluose, treti — siuntinėja įvairioms įstaigoms bei organizacijoms. Daugumos bendradarbių pavardžių „LKB Kronika" nežino, bet jaučia jų moralinį artumą. Jei ne šimtai idealistų Tėvynėje ir Vakaruose, „LKB Kronikos" arba nebūtų, arba ji būtų silpna ir neįtakinga. Todėl „LKB Kronikos" redakcija visų engiamų Lietuvos katalikų vardu visiems, visiems — čia ir ten — taria nuoširdų ačiū! Ačiū ir tiems, kurie Kroniką nuolat lydi savo malda!

Kas yra priešai?

Svarbiausias „LKB Kronikos" priešas — sistema, norinti pavergti net žmogaus dvasią. Šitos sistemos viršūnės planuoja dvasinį tikinčiųjų genocidą, o pirmaeiliai jo vykdytojai — KGB darbuotojai. Žodis „Kronika" jų lūpose virtęs beveik keiksmažodžiu.

„LKB Kronikai" trūksta meilės!", „Kronika" ardo kunigų vienybę!" — taip rėkė ir teberėkia KGB užverbuoti kolaborantai. Ar gali „LKB Kronika" vardan netikros meilės vienam ar kitam KGB kolaborantui, atsisakyti meilės Bažnyčiai ir milijonams tikinčiųjų, kurie buvo ir tebėra skriaudžiami bei persekiojami?

Leidinio sunkenybės

Šito netrūksta. Daugelis net gerų tikinčiųjų bijo pateikti žinias apie savo persekiojimus, nes KGB kiekvieną, apie kurį rašo „Kronika", apkaltina kaip jos bendradarbį. Nesąmoningi tikintieji geriau linkę tylėti užmiršdami, jog tylėjimas — netiesioginis bendradarbiavimas su KGB, padedantis keroti niekšybėms. Jei ne ši tikinčiųjų baimė, tai

„LKB Kronika" kur kas išsamiau nušviestų dabartinę Lietuvos tikinčiųjų padėtį. Džiugu, kad per 10 metų ši baimė pas daugelį išnyko.

„LKB Kronikos" nauda

Jeigu tikintieji nebūtų jutę „LKB Kronikos" pozityvios įtakos dabartiniame Lietuvos tikinčiųjų gyvenime, tai ji nebūtų tapusi tokia populiari ir įtakinga. Tiesa, ji nepadarė stebuklo, bet daug kur prievarta tapo atsargesnė ir žengė žingsnį atgal. Todėl neperdėtai galima teigti, kad šiuo metu Lietuvos tikintieji yra sąmoningesni, gerieji kunigai vieningesni, o kolaborantai — nevaikšto iškėlę galvas, kaip tai buvo per kelius pirmuosius pokario dešimtmečius.

Kokie planai ateičiai?

Dievui laiminant ir sąmoningiems katalikams bei kunigams remiant, „LKB Kronika" eis ir toliau, išlikdama savo esme tokia, kokia ji buvo per pirmąjį dešimtmetį.

Visiems dėkodama, „LKB Kronika" pirmoje eilėje prašo maldos, drąsos ir krikščioniško sąmoningumo.

Tarp tolimesnių „LKB Kronikos" nedraugų rasime visus KGB užverbuotus kolaborantus, neišskiriant net kunigų, nes jiems anksčiau reikėjo bijoti tik KGB, o dabar dar ir viešo pasaulio teismo.

„LKB Kronikos" priešais tapo visi — mokytojai, pirmininkai ir pavaduotojai, kurie už lešienės lėkštę pardavė savo pirmgimystę — Tėvynę, Bažnyčią ir savo sąžinę. Jie visi norėtų dirbtinos ramybės, kad „LKB Kronika" nedrumstų jų sąžinių ir kad jų juodi darbai liktų istorijos tamsoje.

Tai, kas stebina

„LKB Kronikos" gyvavimas per ištisą dešimtmetį sistemoje, kurioje pilna šnipų, ginkluotų geriausia sekimo technika, išdavikų ir pataikūnų, yra beveik stebuklas. Pradžioje, jei pasiseks, redakcija planavo geriausiu atveju išleisti kokį dešimtį numerių ir sėsti į kalėjimą. Kaip

atsakymą čia norėtųsi pacituoti T. Karolio Garucko, S.J., žodžius, adresuotus labai sunkiu „LKB Kronikos" redakcijai momentu: „Dievas laimino pradžią, laimins ir pabaigą".

„LKB Kronika" stebina savo tikslumu. Per 10 metų ji surinko daugybę informacijos. Natūralu, jei į leidinį būtų įsibrovę nemaža klaidų, kurias redakcija visada buvo pasiruošusi atšaukti. Tikrai stebėtina, kad KGB, sugebanti viską iššniukštinėti, nesugebėjo faktais sukompromituoti leidinio, o teismuose turėdavo tenkintis falsifikacijomis ar demagogiškais tvirtinimais, jog „Kronika" skleidžianti „šmeižtus ir prasimanymus". „LKB Kronikos" tikslumas remiasi jos bendradarbių giliu tikėjimu, sąžiningumu ir supratimu, kad prieš melą ir tironiją galima kovoti tik tiesos ginklais.

Priekaištai

„LKB Kronika" per 10 metų girdėjo nemaža priekaištų. Buvo žmonių, norėjusių panaudoti „LKB Kroniką" savo tikslams ir nukreipti ją nuo pagrindinio uždavinio — ginti Dievo garbę, Bažnyčios teises ir sąžinės laisvę. Buvo ir tokių, daugiausia iš kunigų tarpo, pageidavusių, kad „LKB Kronika" rašytų tik apie kovingų bedievių — mokytojų, partiečių ir panašių asmenų — fantastišką veiklą prieš tikinčiuosius, o nutylėtų tai, kad kai kurie dvasiškiai ne mažiau, o gal net daugiau savo kolaboravimu su KGB kenkia Bažnyčiai bei tikintiesiems. „LKB Kronika" savo puslapiuose paliesdavo tik tuos kunigus — kolaborantus, kurių piktinantis elgesys seniai jau būdavo žinomas plačioms tikinčiųjų masėms, kurie terorizavo jaunimą bei tikinčiuosius arba kurie bandydavo tokia kaina kopti į bažnytinės hierarchijos viršūnes.

Ar galėjo „LKB Kronika" vienoje akyje matyti krislą, o kitoje — nematyti rąsto?

LEIDĖJŲ ŽODIS

Leidžiame LKB Kronikos VI tomą su 10 Kronikos nr. 40-49 ir jį skiriame Kronikos dešimties metų sukakčiai paminėti. LKB Kronikos pirmasis numeris buvo išleistas pogrindyje rusų komunistų pavergtoje Lietuvoje 1972 m. kovo 19 d. Šiemet kovo 19 d. suėjo 10 metų nuo LKB Kronikos leidimo pradžios. Per 10 metų išleista 51 numeris, kurie sudaro daugiau kaip 6 knygų tomus.

Raudonojo komunizmo pavergtos Lietuvos tikintieji, leisdami LKB Kronikas, su didžiausiu ryžtu ir pasiaukojimu tęsia kovą už tikėjimo laisvę ir žmogaus teises, siekdami Lietuvos išlaisvinimo iš komunistų vergijos.

LKB Kronikos 51 sukaktuviniame numeryje rašoma: ,,LKB Kronikos gyvavimas per ištisą dešimtmetį sistemoje, kurioje pilna šnipų, ginkluotų geriausia sekimo technika, išdavikų ir pataikūnų, yra beveik stebuklas".

Toliau dar rašoma taip: ,,Labai daug šaunių bendradarbių LKB Kronika turi užsienyje. Vieni jų leidinį verčia į anglų, prancūzų, italų ir kitas kalbas; kiti — medžiagą perspausdina įvairiuose laikraščiuose ir žurnaluose, treti — siuntinėja įvairioms įstaigoms bei organizacijoms. Daugumos bendradarbių pavardžių LKB Kronika nežino, bet jaučia jų moralinį artumą. Jei ne šimtai idealistų Tėvynėje ir Vakaruose, LKB Kronikos arba nebūtų, arba ji būtų silpna ir neįtakinga. Todėl

LKB Kronikos redakcija visų engiamų Lietuvos katalikų vardu visiems, visiems — čia ir ten — taria nuoširdų ačiū! Ačiū ir tiems, kurie Kroniką nuolat lydi savo malda!"

Lietuvos Kronikos sąjunga (anksčiau vadinosi LKB Kronikoms Leisti sąjunga) džiaugiasi LKB Kronikos redakcijos reiškiama padėka, yra pasiryžusi ir toliau tęsti jų darbą laisvuose kraštuose, leidžiant LKB Kronikas knygomis lietuvių, anglų, ispanų ir prancūzų kalbomis.

Kadangi LKB Kronikos knygų leidimas svetimomis kalbomis dėl ilgai užsitęsusių vertimo darbų yra atsilikęs nuo lietuvių kalba leidžiamų Kronikos knygų, tai Sąjungos valdyba nutarė naujausių kronikų tomą tuojau versti į kitas kalbas ir tuo pačiu laiku išleisti, kaip ir lietuvių kalba. O paliktieji Kronikos tomai bus stengiamasi galimai greičiau išversti į kitas kalbas ir juos išleisti. LKB Kronikos šeštieji tomai anglų, ispanų ir prancūzų kalbomis yra jau išversti ir 1983 m. bus išleisti.

Jau išleista LKB Kronikos lietuvių kalba 6 tomai, ispanų kalba 2 tomai ir anglų kalba 1 tomas. Dar šiais metais išleidžiamas LKB Kronikos prancūzų kalba pirmasis tomas.

Leidėjai prašo lietuvių visuomenės didesnio pritarimo, moralinės ir medžiaginės paramos LKB Kronikos knygų leidimui ir skleidimui laisvajame pasaulyje lietuvių ir kitomis kalbomis. LKB Kronikos yra mūsų pavergtų ir persekiojamų brolių ir sesių lietuvių balsas, jų pagalbos šauksmas ir jų kančių istorija.

Kaip lietuviai jauskime pareigą LKB Kronikos knygas įsigyti, jas skaityti ir savo aukomis remti jų išleidimą, nes be didesnės lietuvių visuomenės finansinės paramos bus nebeįmanoma tęsti to milžiniško darbo.

LKB Kronikos ispanų ir anglų kalbomis pirmieji tomai, plačiai paskleisti tų kalbų kraštuose, rado nepaprastai didelį įvertinimą. Visi stebisi lietuvių tikėjimo stiprumu ir jų didvyriška kova už religijos ir tautos laisvę bei žmogaus teises. LKB Kronikos dėka Lietuva pasidarė plačiausiai žinoma laisvajame pasaulyje ir laimėjo geriausią laisvojo pasaulio opiniją, kaip didvyriška tauta.

Šioje knygoje sudėtos Kronikos visos yra gautos iš Lietuvos, ir niekas jose nėra pakeista ar išmesta. Redaktoriaus pridėtos antraštėlės spausdinamos juodomis raidėmis ir paimtos į skliaustelius su dvitaškiu.

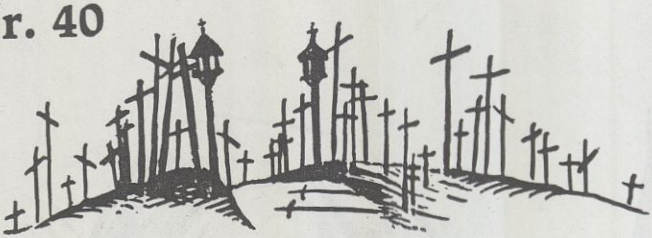
Knygos gale įdėtas redaktoriaus sudarytas asmenų ir vietovių vardymas, terminų ir santrumpų paaiškinimai bei aukotojų sąrašas, kuriame yra surašyti aukotojai, paaukoję nemažiau kaip 100 dol.

Leidėjai nuoširdžiai dėkoja visiems aukotojams už aukas, redaktoriui už knygos redagavimą, seselei Mercedes už gražias iliustracijas ir visiems, kuo nors prisidėjusiems prie šios knygos išleidimo.

Lietuvos Kronikos sąjungos valdyba

ŠILUVA

Nr. 40

- Vengrijos kardinolo viešnagė
- LKB nelaimė — okupacija
- Vietoje vilties — baimė
- Ar bus naujų vyskupų?
- LTSR Prokuratūros rūpesčiai
- Ignoruojami sovietiniai įstatymai
- Angelės Ramanauskaitės teismas
- TTG Katalikų Komitetas
- Kova už tikėjimo laisvę
- Žygis į Šiluvą
- Lietuvos Komunistų partijos Centro Komitetui
- Kratos Lietuvoje
- Žinios iš vyskupijų
- Sovietinėje mokykloje
- Bažnyčia sovietinėse respublikose
- Nauji pogrindžio leidiniai

1979 m. spalio 19 d.

LKB KRONIKA Nr. 40

Perskaitęs duok kitam!
Eina nuo 1972 m.

Numeris skiriamas Vladui Lapieniui
už meilę Bažnyčiai ir Tėvynei

VENGRIJOS KARDINOLO VIEŠNAGĖ

Vengrijos Katalikų Bažnyčios primas, Estergono arkivyskupas kardinolas Laslas Lekajus, spalio mėn. viduryje lankėsi Lietuvoje. Jį lydėjo du vengrų vyskupai, trys prelatai, trys kunigai ir du rusų pravoslavų vyskupai. Tai jau antrasis kardinolas aplankęs sovietinę Lietuvą.

Apie šį kardinolo apsilankymą spalio mėn. 18 d. „Tiesa" parašė vos kelis sakinius.

Religijų reikalų tarybos įgaliotinis P. Anilionis buvo įsakęs, kad Vengrų Primas būtų sutiktas neblogiau, kaip vokiečių kardinolas Bengsch. Kauno katedros choristai net buvo atleisti iš valdiško darbo.

Spalio 12 d. 11 val. 30 min. kardinolas Lekajus su palyda atvyko į Kauno Katedrą, kur jo laukė didžiulė tikinčiųjų minia. Skambėjo Katedros varpai, minia giedojo „Marija, Marija", o per visą Katedrą išsirikiavusios mergaitės klojo ant tako gėles. Katedroje aukštą svečią pasveikino vysk. L. Povilonis, savo kalboje užsimindamas apie besiartinantį Lietuvos Katalikų Bažnyčios 600 metų jubiliejų (1987 metais). Po to kardinolas drauge su dviem vengrų vyskupais ir šešiais dvasiškiais koncelebravo šv. Mišias, kurių metu vokiškai pasakė pamokslą.

Po šv. Mišių į Katedros zakristiją buvo suleisti tik klierikai; prie durų atsistojęs Kauno Kurijos kancleris kun. Bitvinskas kunigams į zakristiją įeiti neleido. Ar ne

todėl, kad kunigai neturėtų progos susitikti ir pasikalbėti su kardinolu?

Išlydint kardinolą minia užtvindė ne tik šventorių, bet ir gatvę prie Katedros; aidėjo plojimai, šauksmai „Valio", o paskui per minią nuvilnijo daina „Lietuva brangi, mano Tėvynė", tapusi dabartiniu neoficialiu Lietuvos himnu. Prie Maironio kapo tikintieji dar sugiedojo „Marija, Marija". Milicininkai pradėjo raginti skirstytis, kad gatve galėtų pravažiuoti mašinos.

Kardinolas, be Kauno Katedros, dar aplankė Panevėžio Katedrą ir Vilniaus šv. Teresės bažnyčią.

* * *

(Okupantui nevyksta apgaudinėti Lietuvos katalikų):

„Ar bus Lietuvos Katalikų Bažnyčiai naudos iš Vengrijos kardinolo apsilankymo?" — klausė viena radijo stotis.

Sovietinė valdžia panoro parodyti aukštam Bažnyčios hierarchui, kad Lietuvoje esanti religijos laisvė. Tik klausimas, ar tai pavyko? Sutikime nedalyvavo du vyskupai tremtiniai. Nepasitiko kardinolo Vilniaus Katedra, kurioje įrengta paveikslų galerija. Tik kažin, ar kas nors pasakė kardinolui apie tą kančių kelią, kuriuo nuo 1940 metų eina Lietuvos Katalikų Bažnyčia?

Tikinčioji liaudis šia proga turėjo galimybę pademonstruoti savo tikėjimą bei patriotizmą ir jos nepraleido. Atrodo, kad panašias progas lietuviai vis geriau moka išnaudoti.

Kardinolą Lekajų lydėję provoslavų vyskupai pamatė, kad ir Sovietų Sąjungoje galima išsikovoti daugiau tikėjimo laisvės, jei dėl to yra kovojama. Vadinas, ir jiems buvo naudos palydėti kardinolą į Lietuvą. Lietuvos bedieviai turėjo progos dar kartą įsitikinti, kad jų pastangos išplėšti iš žmonių širdžių tikėjimą ir tautiškumą neduoda vaisių.

Vengrų kardinolo apsilankymas priminė lietuvio kataliko širdžiai ypač brangias dviejų vengrų — kankinio kardinolo Mindsenti ir kun. Tihamer Toth — pavardes. Iš pirmojo lietuviai sėmėsi aukos ir ištikimybės Bažnyčiai dvasios, o antrasis savo knygomis tiek nepriklausomybės, tiek ir pokario metais maitino jaunimo protus ir širdis.

Kas ateityje beatvažiuotų iš Bažnyčios vadovų, tikinčioji Lietuva visus sutiks ištiestomis rankomis, nes tai šviežias oras iš Vakarų, tai tarsi truputėlį prasiskleidę vartai į laisvę.

Labai gaila, kad Lietuvos Ordinarai neturi teisės laisvai pasikviesti norimus katalikų Bažnyčios hierarchus, o turi pasitenkinti tik tuo, ką teikiasi duoti sovietinė valdžia. Juk kardinolas atvyko ne Lietuvos Ordinarų, o Maskvos ir visos Rusijos patriarcho Pimeno kvietimu. Jeigu sovietinė valdžia leido, gal net patarė patriarchui pasikviesti katalikų kardinolą, matyt, iš šio vizito ji tikėjosi sau nemaža naudos. Tik sunku patikėti, kad jos viltys išsipildė.

LKB NELAIMĖ — OKUPACIJA

(LKB teisingai informuoja):

„LKB Kronika" per septynerius metus užfiksavo daugybę faktų, kaip yra engiami Lietuvos tikintieji ir kaip šiame juodame tautos bedievinimo darbe į pirmąjį planą, kaip Bažnyčios ir Tėvynės duobkasiai, pastatyti mūsų tautiečiai — pareigūnai, partiečiai, mokytojai, o kartais ir dvasiškiai. Kai kas tvirtina, kad Kronikos faktai gali skaitytoją, ypač gyvenantį toli nuo mūsų Tėvynės, suklaidinti, tarsi didžiausi Lietuvos tikinčiųjų persekiojimo kaltininkai ir būtų šitie pareigūnai, mokytojai ir į juos panašūs asmenys. Kažką panašaus Lietuvos ir pasaulio visuomenei nori įpiršti ir sovietinė propaganda — Lietuvos tikintieji nepersekiojami, o tik pasitaiko paskirų pareigūnų ir mokytojų išsišokimų!

„LKB Kronika" yra tarsi fotoaparatas, tiksliai, kiek tai žmogiškoms jėgoms sovietinėmis sąlygomis įmanoma, fiksuojantis faktus ir visada buvo įsitikinusi, kad sąmoningas skaitytojas padarys lygiai tokias pačias išvadas — nebūtų išdavikų, jei nebūtų tų, kurie išdavystes apmoka.

Lietuvos Katalikų Bažnyčios nelaimės pradžios reikia ieškoti prieš 40 metų, kai 1939 m. rugpjūčio 23 d. Stalinas ir Hitleris dalijosi įtakų sferomis, ir Lietuva buvo parduota sovietinei Rusijai. Kol Lietuva bus okupuota, kol tikintieji neturės laisvės, tol bus tautiečių, kurie už Ezavo lęšienės lėkštę padės okupantams persekioti savo brolius. Todėl „LKB Kronika" solidarizuojasi su 45 pabaltiečių reikalavimu pasiųsti SNO ir Helsinkio Baigiamąjį Aktą pasirašiusiomis valstybėmis, pasmerkti gėdingą Molotovo-Ribentropo sutartį ir reikalauti šios sutarties padarinių likvidavimo.

VIETOJE VILTIES — BAIMĖ

(LKB Kronika smerkia nuolaidžiavimą ateistams):

Po vysk. Juozo Matulaičio-Labuko mirties Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos apaštališkuoju administratoriumi tapo vysk. Liudas Povilonis. Daugelis kunigų ir tikinčiųjų, girdėjo drąsius vysk. L. Povilonio pamokslų žodžius, puoselėjo viltį, kad jis, užėmęs Kauno arkivyskupijos Katedrą, atvers Lietuvos Katalikų Bažnyčios istorijoje šviesų puslapį, kad bus padarytas kapituliacinei Ordinarų politikai galas. Šito, atrodo, prisibijo ir sovietinė valdžia, kuriai yra priimtinas tik toks ordinaras, kuris neprieštaraudamas vykdo visus jos potvarkius. Atitinkamos valdžios įstaigos pačioje pradžioje tiek šantažavo vysk. Povilonį, tikriausiai grasindamas neleisti užimti vyskupijos ganytojo pareigas, kad jis per kelis mėnesius padarė daug ir labai skaudžių sprendimų. Buvo išaukštinta ir bandyta išaukštinti visa eilė kunigų, tarp kurių rasime ir atvirų KGB kolaborantų, ir moraliai

tikinčios liaudies akyse susikompromitavusių ir be kunigiškos dvasios, gerai tinkančių prie vaišių stalo, o ne kovai už Bažnyčios reikalus.

Šie paskyrimai jau spėjo išsklaidyti kunigų iliuzijas; visiems aišku, kad tai kapituliacija prieš KGB ir Religijų reikalų tarybą. Kronika nedrįsta smerkti, nes žino visas aplinkybes, kuriose tenka Lietuvos ordinarams valdyti vyskupijas, tačiau drauge su visa kunigija ir tikinčiąja liaudimi liūdi, kad Lietuva šiandien nebeturi valančių, matulionių — o jų taip reikia. Juo labiau, kad palankesnių sąlygų išsikovoti Bažnyčiai teisių minimumą iki šiolei dar neturėjome.

Vietoje vilties, atsirado baimė, kad ir šiuo metu Lietuvos ordinarai tęs kan. J. Steponavičiaus ir vysk. J. Labuko vykdytą baimės ir nuolaidžiavimo politiką. Duok Dieve, kad taip neįvyktų!

N.B. „LKB Kronika" labai nenori kelti į viešumą skaudžius Lietuvos Katalikų Bažnyčios gyvenimo faktus, bet tai laiko nors ir skaudžia, bet būtina operacija. Kai kas prikiša, kad Kronika šituo žemina dvasiškių autoritetą ir tuo kenkia Bažnyčiai. Kronika tokį priekaištą laiko trumparegišku, nes prieš akis nuolat turi Rusijos Pravoslavų Bažnyčios likimą. Pravoslavų dvasiškiai, tapę sovietinės valdžios kolaborantais, prarado tikinčioje liaudyje autoritetą ir įtaką. Nejaugi reikia laukti, kad šitaip atsitiktų ir Lietuvoje? Nejaugi Lietuvos Katalikų Bažnyčia turi tapti sovietinės valdžios nuolankia tarnaite?

AR BUS NAUJŲ VYSKUPŲ?

Pastaruoju metu Lietuvoje vis dažniau kalbama, kad greitu laiku Lietuvai bus paskirta naujų vyskupų. Labai suprantamas tiek Lietuvos dvasiškijos, tiek Apaštalų Sosto noras normalizuoti Lietuvos Bažnytinės provincijos reikalus. „LKB Kronika" yra įsitikinusi, kad tai padaryti šiuo metu yra labai maža vilties. Sovietinė valdžia šiuo metu neprileis, kad iš naujo vyskupų paskyrimo būtų

naudos Lietuvos Bažnytinei provincijai. Tikinčiajai Lietuvos visuomenei būtų priimtini tik tokie vyskupai, kurie nebūtų ateistinės valdžios kolaborantai ir kurie nekapituliuotų pavojų akivaizdoje.

Kaip potencialus ir sovietinei valdžiai labai priimtinas kandidatas į naujus vyskupus yra naujai paskirtas Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos generalvikaras, ilgametis šv. Petro ir Povilo bažnyčios Šiauliuose klebonas, kun. Liudvikas Mažonavičius. Apie jo baimę ir paklusnumą sovietinei valdžiai plačiai yra žinoma visoje Lietuvoje.

Sovietinei valdžiai būtų priimtinos į vyskupus Vilniaus arkivyskupijos ir Kaišiadorių vyskupijos valdytojų — Algio Gutausko, Juozapo Andrikonio ir į juos panašių kunigų kandidatūros.

Marijos žemės vaikai tiki, kad šv. Tėvas, Lietuvai paskyręs pusę savo širdies, skirdamas naujų vyskupų, atsižvelgs į Lietuvos tikinčiųjų norą turėti tvirtus, visa širdimi Bažnyčiai tarnaujančius vyskupus. Daugelio metų patirtis rodo, kad geriau kurį laiką turėti mažiau vyskupų, negu turėti netinkamus.

LTSR PROKURATŪROS RŪPESČIAI

1979 m. rugsėjo mėn. 5 d. laikraštis „Tiesa" išplatino Eltos informaciją apie dviejų kunigų — Alfonso Svarinsko ir Sigito Tamkevičiaus oficialų įspėjimą už skleidimą žinomai melagingų prasimanymų, šmeižiančių tarybinę valstybę ir visuomeninę santvarką.

Kuo paaiškinti šį oficialų ir plačiai paskleistą įspėjimą? Tik vidurinės mokyklos vieną kitą komjaunuolį galima būtų įtikinti, kad šie kunigai galėjo iš sakyklos ką nors šmeižti. Taigi atsakymo reikia ieškoti kažkur kitur.

1978 m. lapkričio 13 d. Lietuvoje pradėjo veikti Tikinčiųjų teisėms ginti Katalikų Komitetas, iškart laimėjęs daugumos Lietuvos kunigų simpatijas ir pritarimą. Sovietinė valdžia pradžioje bandė TTG Katalikų Komitetą ignoruoti — Religijų reikalų tarybos įgaliotinis

Anilionis šio komiteto veikimą palygino uodo zizimu. Tačiau kai šių metų pradžioje 522 kunigai ir du vyskupai savo pareiškimuose viešai solidarizavosi su TTG Katalikų Komitetu, partija ir KGB susirūpino, kad jų iki smulkmenų Rusijoje išdirbti planai, griauti Bažnyčią iš vidaus, gali sužlugti, nes nepasiseks priversti daugumą kunigų nusilenkti ateistinei valdžiai.

Dviejų TTG Katalikų Komiteto narių — kun. A. Svarinsko ir kun. S. Tamkevičiaus viešas ir plačiai paskleistas įspėjimas neabejotinai turėjo tikslą paraližuoti Komiteto veiklą ir nugąsdinti visus Lietuvos kunigus, kad „nebandytų pūsti prieš vėją".

Kokį efektą iššaukė šis Prokuratūros įspėjimas? „LKB Kronikai" teko girdėti ne tik daugelio kunigų ir tikinčiųjų susirūpinimą dėl šių dviejų kunigų likimo, bet apie daugelio kunigų ryžtą arešto atveju įsijungti į TTG Katalikų Komiteto veiklą.

IGNORUOJAMI SOVIETINIAI ĮSTATYMAI

(Vieton vieno verčiamo Dievui tarnaujančio pasiryžėlio, stoja dešimtis):

Sovietinei valdžiai didelį susirūpinimą kelia ne tik kunigų aktyvi veikla, bet ypač jaunimas, kurio neįmanoma sužavėti komunistiniais idealais — melas ir prievarta visiems akivaizdžiai matoma. Nors sovietiniai įstatymai draudžia vaikams patarnauti Mišioms, dalyvauti procesijose, giedoti chore, grupiniai mokytis tikybos, bet visoje Lietuvoje šie įstatymai yra atvirai ignoruojami. Kunigai viešai katekizuoja vaikus. Beveik kiekvienoje parapijoje vaikai tarnauja Mišioms, dalyvauja procesijose, daug kur susikūrę bažnytiniai vaikų chorai.

Kad Lietuvos kunigai ir tikintieji per daug neįsidrąsintų, 1979 m. rugsėjo 18 d. Astrave įvyko teismas už vaikų katekizaciją. Kaunietė Angelė Ramanauskaitė atsistojo prieš sovietinį „liaudies" teismą ir buvo kaltinama, kad

išdrįso „vaikų sielas tempti į tamsą", t.y. mažam būreliui Baltarusijos lietuviukų papasakoti apie Dievą. Tačiau šis teismas nenugąsdino nei Ramanauskaitės, nei jame dalyvavusiųjų. Ne vienas sakė: „Kitais metais, Angele, dešimt atvažiuosime mokyti vaikų apie Dievą!"

Astravo teismas vieną tikslą neabejotinai pasiekė — daugeliui apčiuopiamai parodė marksistinės ideologijos bankrotą. Daugelis pamatė, kad Baltarusijos tikintieji kur kas labiau yra užguiti ir pavergti negu Lietuvoje. Tiems, kurie dalyvavo Astravo teisme, niekas neįrodys, kad yra ko nors vertas sovietinis teisingumas.

ANGELĖS RAMANAUSKAITĖS TEISMAS

TSRS Generaliniam Prokurorui

Pil. Ramanauskaitės Angelės, Mykolo,
gyv. Lietuvos TSR, Kauno rajonas,
Raudondvaris, Pakalnės g., 29,

(Angelė Ramanauskaitė atakuojama morališkai iškrypėlių tardytojų):

Pareiškimas

Šių metų liepos 17 d. išvykau pas Baltarusijoje, Astravo raj. Girių km. gyvenančius lietuvius.

Liepos 20 d., man užėjus svečiuosna į Lukšų namus ir su vaikais žaidžiant lietuviškus žaidimus, mokant lietuviškų dainelių ir skaitant pasakas bei nuoširdžiai su jais besikalbant, tarp kitko ir apie religiją, į namus atvyko Girių ir Rimdžiūnų mokyklų mokytojai bei įgėrę deputatai, o taip pat Astravo raj. prokuroras Abramovič, porą tardytojų ir milicijos darbuotojai.

Įsiveržę į kambarį tardytojai ir deputatai pareikalavo dokumentų, kurių su savimi neturėjau. Paskui pradėjo piktai ir įžūliai moralizuoti: „Ko jūs čia važinėjate ir kam vežate tas lietuviškas knygas, kam renkate folklorą, kuris

nereikalingas nei jums, nei mokslui. Lietuvių kalba šiose salose baigia išnykti ir gyventojams ji nereikalinga, o jeigu norite su vaikais žaisti ar paskaityti lietuviškas knygas — eikite į mokyklą ir, gavusi direktoriaus leidimą, galėsite su vaikais užsiiminėti". Paskui tęsėsi ilgi vaikų kamantinėjimai su grasinimais ir neleistinų menamų klausimų uždavinėjimas. Prokuroras Abramovičius, piktai keikdamas lietuvius, juos vadindamas išsigimusiais nacistais, trankydamas kumščiais stalą, reikalavo, kad studentai čia nevažinėtų ir savo folklorą rinktų Lietuvoje, o ne Baltarusijoje, nes po folkloro priedanga esą skleidžiamas buržuazinis nacionalizmas ir religijos prietarai. Vakare, sustatę aktą, mane išvežė į Astravo miliciją mano asmenybei ir gyvenamajai vietai išaiškinti.

Liepos 24 d. mane išsikvietęs prokuroras Abramovičius užvedė baudžiamąją bylą, kaltindamas mane organizuotu vaikų religijos mokymu ir religinės literatūros platinimu, nors religinės literatūros pas mane buvo rasta tik po vieną egzempliorių. Tardymo metu jis primygtinai reikalavo pasakyti, kas mane čia atsiuntė ir kokie studentai lietuviškose kaimuose su manimi buvo anksčiau. Po tardymo jis pareiškė, kad šį vakarą būsiu išvežta į Lydos specpriėmimo — skirstymo skyrių, kur per mėnesį laiko bus išaiškinta mano asmenybė bei gyvenamoji vieta. Pareiškė, kad esu sulaikyta už valkatavimą.

Vis dėlto į Lydą mane išvežė tik liepos 26 d. Astrave buvau patalpinta bjauriai dvokiančioje ir šaltoje kameroje kartu su girtuoklėmis moterimis. Į pastabas dėl netvarkos ir blogo maitinimo milicijos viršininkas visai nekreipė dėmesio.

Lydoje keturias paras mane išlaikė vieną kameroje, kur nebuvo galima net atsigulti. Patalynės nedavė, gultų nebuvo, o grindys šaltos ir drėgnos. Vėliau mane pervedė į kitą kamerą kartu su valkatomis ir kriminalistėmis. Čia buvo mediniai gultai, bet patalynės nedavė.

Nuo pat pirmos kalinimo dienos kėlė siaubą visa vadinamųjų „auklėjimo namų" atmosfera. Indai buvo

nešvarūs ir riebaluoti. Buvo atvejų, kai prižiūrėtojai neleisdavo jų išplauti net karštu vandeniu. Muilo ir rankšluosčio kartais prisieidavo laukti ištisą parą ir daugiau, nes tuos dalykus išduodavo tik viršininkas. Nebuvo jokių dezinfekavimo priemonių, nors sulaikytojų tarpe pasitaikydavo sergančių venerinėmis ligomis. Per visą parą skambėdavo milicininkų — prižiūrėtojų bjauriausi keiksmai ir koliojimai. Sunku būdavo juos atitraukti nuo kortų stalo ir prisišaukti vandens, vaistų ar atidaryti langelį, šlykštu būdavo klausytis prižiūrėtojų kalbų su kameroje sėdinčiomis moterimis.

Į mano kamerą būdavo daromi įsiveržimai. Nežinau kieno paliepimą tuomet vykdė prižiūrėtojai, ypač J. Patorskij, kuris norėjo mane palaužti morališkai. Reikalaudamas atsiduoti jo glėbiui, jis laužydavo mano rankas, o kad nešaukčiau — užčiaupdavo burną. Sakėsi galįs mane išprievartauti, ir apie tai niekas nesužinos. Skundai dėl J. Patorskio grubaus ir amoralaus elgesio praslysdavo pro viršininkų ausis, visiškai jam netrukdydami mėgautis tolimesniais mano kankinimais. Net rugpjūčio 5 d., kai, pablogėjus sveikatai, man buvo iškviestas gydytojas, Patorskis išdrįso, užlaužęs man rankas, išstumti mane iš kameros neva tai tvarkyti budinčiojo kabineto. Dėl moralinės įtampos tuomet mane ištiko širdies smūgis, tačiau, vos man atsigavus, Patorskis tęsė savo sadistiškus išpuolius.

Rugpjūčio 17 d. iš Astravo atvyko tardytojas Bobrov. Jis mane supažindino su parengtinio tardymo medžiaga ir paėmė parašą, kad iškviesta atvyksiu į teismą. Sekančią rugpjūčio 18 d. buvau paleista namo.

Kai mane paleido, neišdavė net pažymos, kad buvau sulaikyta, todėl darbovietė man dabar grasina atleidimu iš darbo už pravaikštas.

Kokiais įstatymais Astravo prokuroras iš manęs atėmė buto raktus ir iki šiol jų negrąžina? Kodėl mane atitraukė nuo darbo ir laikė areštuota 25 dienas, nors mano asmenybė, darbo ir gyvenamoji vieta buvo išaiškinta per

porą dienų? Kodėl leidžiama fiziškai ir morališkai žlugdyti, šmeižti ir prievartauti niekuo nekaltus žmones? Kodėl pateisinamos ir užtušuojamos tokios tarybinio saugumo ir milicijos darbuotojų klaidos? Kodėl laužomi tarybiniai įstatymai ir pažeidžiamos elementariausios žmogaus teisės, kodėl trypiamas žmogaus orumas net paties prokuroro ir kitų aukštų pareigūnų kojomis?

Šie metai — saulėti, taikūs ir saugūs Vaikų metai, o štai ne tik tardytojai, ne tik darbo žmonių deputatai, bet net pedagogai išdrįso prievartavimu ir bauginimu pasikėsinti į neliečiamas vaikų teises!

Kokiu tikslu ir kieno įsakymu trukdoma pas Baltarusijos lietuvius atvažiuoti studentams, mokslininkams, folkloro rinkėjams? Kodėl reikalaujama, kad lietuviškos knygos būtų siunčiamos užsienio lietuviams, o Baltarusijos lietuviams jų nuvežti negalima? Kodėl ištisai lietuvių gyvenamoje teritorijoje trukdomas lietuvių kalbos mokymas, kodėl lietuvių, kaip vienos užsienio kalbų, dėstymas ten įvedamas tik nuo trečios klasės? Jei lietuviai yra piliečiai lygiateisiai su rusais, tai jiems turi būti atidarytos ne tik lietuviškos klasės, kuriose visi dalykai dėstomi lietuvių kalba, bet lietuvių apgyventose vietovėse, kaip Giriose ir Rimdžiūnuose, netgi lietuviškos mokyklos.

1979 m. rugpjūčio 22 d.

A. Ramanauskaitė

(pareiškimas sutrumpintas — Red.)

(Ateistai ant Angelės Ramanauskaitės pečių deda kryžių):

TEISMAS ASTRAVE

1979 m. rugsėjo 18 d. į Astravo teismo salę prisirinko nepaprastai daug žmonių. Dauguma jų — atvykę iš Vilniaus, Kauno ir kitų Lietuvos vietovių ir tik aštuonetas atsiųstų partijos ir saugumo. Teismo salė — visiškai mažas kambarys: trys suolai publikai, ant kurių atsisėdo

apie 30 žmonių. Dar tiek pat ar daugiau grūdosi už suolų, „teismo salės" šonuose ir priekyje. Įėję į salę teismo pareigūnai pradėjo reikalauti, kad visi stovintieji, apleistų salę, tačiau niekas nenorėjo išeiti, — važiuota 100 ar daugiau kilometrų ne tam, kad pastovėtų lauke už durų, kai tuo tarpu bus teisiamas visiems artimas ir brangus asmuo. Kažkas pasiūlė, kad išeitų iš salės partijos ar komjaunimo atstovai, kadangi teisiamoji jiems nepažįstama, tačiau šitie, tarsi prišalę prie suolų, net nesujudėjo. Jaunas pareigūnas net suprakaitavęs aiškino, kad, jei salė būtų didesnė, visus leistų, o dabar laikinai teismas įsikūręs „lenkomnatoje" (Lenino kambarys) ir jis nieko negalįs padaryti. Vienas kitas iš salės išėjo, o kiti liko. Teismo tvarkdarys parėkavo ir aprimo.

Į teismo salę įeina apysenis vyras su cigarete dantyse ir pradeda dėlioti ant stalo kažkokius popierius. Vėliau paaiški, kad tai teismo sekretorius. Į teismo salę atvedamas būrelis mokinukų, jie bus liudytojais. Vaikus lydi Girių aštuonmetės m-los mokytojas Lukša.

Prieš prasidedant teismui Astravo advokatas Savič pasikviečia Angelę Ramanauskaitę ir įkalbinėja, kad teisiamoji jį imtų advokatu. Derybos nesiseka. Tada advokatas pasiūlo, kad Ramanauskaitė parašytų raštu, jog atsisakanti jo paslaugų. Taip ir buvo padaryta.

Viename teismo kambaryje sėdėjo nuo žmonių pasislėpęs čekistas iš Kauno, kuris parengtinio tardymo metu visą dieną prakaitavo, profilaktiškai šviesdamas Ramanauskaitę, kad ji esanti „vanagų" (t.y. valdžios nekenčiamų kunigų) suklaidinta, o tikrieji kaltininkai esą jie — „vanagai".

Apie 11 val. prasideda teismas. Savo vietas užima Astravo prokuroras Abramovič, teisėjas Chalko, tarėjai — Zeniuk (moteris) ir Volkov ir advokatas Savič, nuo kurio paslaugų Ramanauskaitė atsisakė.

Teisėjas skelbia teismo pradžią ir kad bus nagrinėjama Angelės Ramanauskaitės, nusikaltusios prieš Baltarusijos TSR BK 139 str. 1 d., byla. Vertėju pakviestas Boleslovas

Ivaškevičius (?) iš Kauno, baigęs aukštąjį mokslą, lietuvis ir tobulai mokantis lietuvių ir rusų kalbas. Teisėjas pasiūlo pradėti versti.

— Bus klausoma byla baudžiamojo . . ., — pradeda vertėjas ir nuolatos užkliūva. Pasirodo, kad jis nemoka gerai kalbėti nei lietuviškai, nei rusiškai.

Teisėjas tikrina, ar visi liudininkai atvykę:

— Lukša Tatjana?
— Yra.
— Avgul Valentina?
— Nėra.
— Ravoit Marija?
— Yra.
— Kutko Irina?
— Yra.
— Štūro Romana?
— Yra.
— Urbanovič Rima?
— Yra.
— Urbanovič Valentina?
— Yra.
— Urbanovič Leonid?
— Yra.
— Petrik Viktor?
— Yra.
— Šturo Lilija?
— Yra.
— Kasevič Viktor?
— Yra.
— Syso Darija Ivanovna?
— Yra.
— Bogačiov Nikolaj Ivanovič?
— Yra.
— Krupica Michail Ivanovič?
— Yra.

Teisėjas prašo, kad liudytojai išeitų iš salės į specialų

kambarį ir iš ten bus pakviesti. Liudininkams išėjus, teisėjas pradeda kaltinamosios apklausą:

— Pavardė, vardas?

— Angelė Ramanauskaitė, Mykolo.

— Kada gimusi?

— 1956 m. vasario 11 d.

— Kur gimusi?

— Lazdijų raj. Kapčiamiesčio apyl.

— Tautybė?

— Lietuvė.

— Partinė?

— Nepartinė.

— Ištekėjusi?

— Ne.

— Kur dirbate?

— Kauno liaudies ūkio specialistų tobulinimosi institute laborante.

— Kur gyvenate?

— Kaunas, Raudondvaris, Pakalnės g. Nr. 29.

— Ar gavote baudžiamosios bylos kaltinamąją išvadą?

— Taip, pereitą penktadienį.

— 14 dieną?

— Taip.

— Kaltinamoji išvada buvo išsiųsta rugsėjo 6 d., — stebisi teisėjas, kad Ramanauskaitė taip vėlai gavusi kaltinamosios išvados kopiją. Vertėjas verčia nežmoniškai sunkiai, nuolat sukeldamas salėje juoką.

Prokuroras Urbanovič pareikalauja, kad teismas būtų atidėtas, nes Ramanauskaitė per vėlai gavusi kaltinamosios išvados nuorašą. Teisiamoji prašo plačiau paaiškinti, kodėl atidedamas teismas. Teisėjas aiškina, kad kaltinamoji išvada teisiamajam privalo būti įteikta mažiausiai 3 paros iki teismo, o dabar įteikta pavėluotai.

— Trys paros jau praėjo, kai gavau kaltinamąją išvadą, — kalbėjo Angelė, — ir aš reikalauju, kad teismas būtų šiandien.

Teisėjas trumpam nutyla, paskaičiuoja, tikrai trys paros praėjo ir sutinka tęsti teismą.

Paskelbiama teismo sudėtis:

— Pirmininkauja liaudies teisėjas Chalko, liaudies tarėjai — Zeniuk ir Volkov, valstybinis kaltintojas — Astravo rajono prokuroras Abromovič, teisiamosios interesus gina advokatas Savič.

Vertėjas verčia:

— Baudžiamoji byla . . . bus klausoma . . . mmm . . . Ostrovec . . . Kaip lietuviškai bus? aaa . . . Astrovo liaudies teismas . . . Pirmininkas . . . Chalko, . . . liaudies tarėjai — Zeniukas ir Volkovas . . ., palaiko — prokuroras Astravo rajono Abromovičius . . . ir palaiko bylą — advokatas Savič . . .

— Nuo advokato paslaugų atsisakau . . ., — pareiškia Ramanauskaitė.

Teisėjas pertraukia ir aiškina, kad vėliau galės pasakyti savo nuomonę dėl advokato.

— Teisiamoji Ramanauskaitė, ar jūs patikite teismo nariams, — sekretoriui ir prokurorui nagrinėti jūsų baudžiamąją bylą?

— Ar jūs tikite prokurorui . . ., — verčia išprakaitavęs vertėjas?

— Leidžiu nagrinėti, — atsako Ramanauskaitė.

Advokatas paklaustas apie patikėjimą šiems teismo nariams nagrinėti teismo bylą, burbteli:

— Patikiu.

Teisėjas išaiškina teisiamosios teises, o vertėjas verčia:

— Turite teisę . . . skųstis, . . . turite teisę . . . paskutinis žodis . . . hm, hm . . .

— Jums suprantamos jūsų teisės? — klausia teisėjas.

— Nesuprantamos.

Teisėjas vėl iš naujo kantriai aiškina, kad kaltinamoji turi teisę teikti įrodymus, paaiškinimus, pareikšti pageidavimus, dalyvauti teisminiuose ginčiuose, kreiptis į teismą paskutiniu žodžiu. Vertėjas šiek tiek geriau išverčia.

— Supratote? — klausia teisėjas.

— Supratau.

Angelė Ramanauskaitė atsisako nuo advokato. Pakyla prokuroras ir aiškina: kad advokatas turįs teisę dalyvauti, nes teismas vyksta per vertėją ir teisme dalyvauja prokuroras.

— Reikalauju, kad advokatas išeitų, — sako teisiamoji, bet teisėjas advokatui Savičiui neleidžia išeiti.

— Tegul sėdi, — nusileidžia teisiamoji, — bet jo kalba man nereikalinga.

Prokuroras pareikalauja, kad bylos nagrinėjime dalyvautų visuomeninės kaltintojas Klimčienė. Advokatas sako, kad toks kaltintojas nereikalingas, nes prokuroras pilnai sugebės palaikyti kaltinimą, tačiau teismas palaiko prokuroro pasiūlymą. Šalia prokuroro atsisėda Girių aštuonemetės m-los mokytojas Klimčienė (vyras).

Teisėjas skaito kaltinamąją išvadą:

— Kaltinamoji išvada, kaltinant Angelę Ramanauskaitę, Mykolo, Baltarusijos TSR BK 139 str. 1 d. Astravo rajono prokuratūros 1979 m. liepos 30 d. iškėlė baudžiamąją bylą už nepilnamečių vaikų religinį mokymą, sulaužant įstatymų numatytas taisykles.

Parengtinio tardymo metu nustatyta: Angelė Ramanauskaitė, Mykolo, atvykusi iš Lietuvos TSR į Astravo rajono Girių kaimą suorganizavo ir 1979 m. liepos 18, 19, 20 dienomis piliečio Lukšo name nepilnamečius, žemesniųjų Girių aštuonmetės mokyklos klasių mokinius, mokė religijos, panaudodama religinę literatūrą.

Patraukta šioje byloje kaltinamąja ir apklausinėjama Angelė Ramanauskaitė kalta neprisipažino ir parodė, kad 1979 m. liepos 17 d. ji atvažiavo iš Kauno į Girių kaimą. Atvažiavimo tikslas — rinkti Lietuvos tautosaką. Pas ją buvusios religinės literatūros dalis priklausanti jos tėvui, o likusioji — vaikystėje vieno kunigo padovanota. Religinio turinio knygas ji pasiėmusi dėl savęs. Girių km. kaltinamoji susipažino su vaikais, juos surinko, kalbėjosi su jais apie mokslą, apie lietuvių kalbos žinojimą, mokė juos žaisti. Apie religijas vaikų ji nemokiusi. 1979 m.

liepos 18-19 dienomis ji buvusi Lukšo name, bet vaikų apie religiją nemokė. Tačiau baudžiamosios bylos medžiaga Angelės Ramanauskaitės kaltė pilnai yra įrodyta.

Liudytoja T. V. Lukša paliudijo, kad į Astravo raj. Girių km. keletą kartų atvažiavo mergaitė, kuri pasakojusi esanti studentė ir gyvenanti Kaune ir save vadino Angele. Liepos 17 d. pas juos į namus atėjo Angelė ir pasakė, kad ji surinks mergaites ir berniukus ir liudytojos namuose apmokys juos religijos. 1979 m. pradžioje, atvažiavusi antrą kartą, Angelė davė liudytojai religinio turinio knygelę. Angelė mokė nepilnamečius vaikus religijos š.m. liepos 18, 19, 20 dienomis. Ji pasakojo jiems apie Dievą, mokė juos maldų.

Liudytoja M. R. Ravoit paliudijo, kad 1979 m. liepos 17 d. Astravo raj. Girių km. ji drauge su draugėmis susitiko mergaitę, vardu Angelė. Su šia mergaite ji susipažino 1979 m. žiemą, kai Angelė atvažiavo į Girių kaimą. Angelė liudytojai sakė, kad ji 1979 m. liepos 18 d. 15 val. ateitų į Lukšos namus ir ten Angelė juos pamokys religijos. Kai liudininkė nurodytu laiku atėjo į Lukšo namus, ten buvo Girių mokiniai. Angelė jiems papasakojo apie Dievą, mokė juos maldų. Užsiėmimai vyko 1979 m. liepos 18, 19, 20 dienomis.

Liūdytoja Kutko I. E. paliudijo, kad 1979 m. liepos 17 d. Girių km. ji drauge su savo draugėmis sutiko nepažįstamą mergaitę. Ji pasisakė esanti studentė ir kvietė 15 val. ateiti į Lukšos namus. Ji taip pat liepė su savimi atsivesti bendraamžių. Nurodytu laiku Lukšos namuose buvo daug Girių m-los mokinių ir Girių kaimo gyventojų. Mergaitė pasakojo apie Dievą, mokė maldų, siūlė ateiti sekančiomis dienomis.

Be to, Angelės Ramanauskaitės kaltė, pateikta kaltinime, įrodoma liudininkų V. V. Avgul, Šturo R. B., Urbanovič V. B., Urbanovič L. B., Petrik V. P., Šturo L. B., Kasevič V. G., parodymais ir 1979 m. liepos 20 d. aktu.

Sutinkamai su kratos ir paėmimo protokolu pas A. Ramanauskaitę buvo paimta religinio turinio literatūra.

Pagal 1979 m. rugpjūčio 13 d. protokolą, pas A. Ramanauskaitę paimta literatūra buvo skirta mokyti nepilnamečius vaikus religijos tiesų.

Remiantis išdėstyta medžiaga Angelė Ramanauskaitė, d. Mykolo, gimusi 1956 m. vasario 11 d. Lietuvoje, Lazdijų raj., Kapčiamiestyje, lietuvė, vidurinio išsilavinimo, neištekėjusi, neteista, dirbanti Kauno Liaudies ūkio specialistų tobulinimosi institute laborante, gyvenanti Kaune, Raudondvaryje, Pakalnės g. Nr. 29, kaltinama tuo, kad ji, atvažiavusi iš Lietuvos TSR į Astravo raj. Girių km., suorganizavo ir 1979 m. liepos 18, 19, 20 dienomis Lukšos namuose mokė nepilnamečius vaikus religijos, ten panaudodama religinę literatūrą, t.y. veiksmais vykdė nusikaltimą pagal Baltarusijos TSR BK 139 str. 1 d.

Baigus skaityti kaltinamąją išvadą ir vertėjui per didelį vargą ją šiaip taip išvertus, teisėjas paklausė Ramanauskaitę:

— Ar jums aiškus kaltinimas?

— Ne.

— Jūs kaltinama, kad atvykote į Girias, suorganizavote ir 1979 m. liepos 18, 19, 20 dienomis pas Lukšą mokėte religijos nepilnamečius Girių aštuonmetės m-los vaikus. Ar supratote kaltinimą?

— Ne! Man atrodo, kad kalbėti apie Dievą, religiją, mokyti vaikus melstis tai ne nusikaltimas, — aiškino teisiamoji.

— Ar pripažįstate kalta?

— Ne.

Prokuroras pasiūlo tokią teismo proceso tvarką: Pirmiausia apklausti teisiamąją Ramanauskaitę, paskui liudininkus: Sizo, Krupicą ir kt., paskutiniuoju apklausti Bogačiovą. Su prokuroro pasiūlymu sutiko visi: teismo visuomeninis kaltintojas, advokatas ir teisiamoji. Teisėjas paskelbė, kad Teismas nutarė pradžioje išklausyti Ramanauskaitę, paskui liudininkus, o gale paskelbti dokumentinę medžiagą.

Teisėjas kreipiasi į Angelę Ramanauskaitę, siūlydamas jai papasakoti apie įvykdytą nusikaltimą.

— Viskas yra užrašyta mano parodymuose tardymo metu, o dabar atsisakau dalyvauti teisme, — pareiškė teisiamoji.

— Atsisakote duoti parodymus?

— Atsisakau.

Teisėjas skelbia 5 min. pertrauką.

Salėje klegesys. Kai kas priekaištauja vertėjui: „Koks tu lietuvis, jei nemoki lietuviškai kalbėti?" Tas tvirtino, kad tikrai esąs lietuvis. Per rankas eina kažkieno atsivežti tešlainiai. Visi vaišinasi ir siūlo vaišintis partijos atsiųstom „viešniom". Šios purto galvas, tvirtindamos, kad nenori. „Nebijokite, neužnuodyti! Pasivaišinkite", — siūlo kitoms, — kai kurios paima ir valgo. Pertraukos metu pro atvirą langą į salę įžengė vienas ilgakojis vaikinas, nes didelis būrys jaunimo, atvažiavusio iš Kauno, buvo neįleisti į salę. Tuojau vienas iš komjaunuolių, sėdėjusių salėje tarp žmonių, iškvietė teismo tvarkdarį, kuris įtūžęs pareiškė, kad šitai geruoju nepasibaigs. Tačiau atsiųstas milicijos majoras pabarė, kad visi laikytųsi tvarkos ir tuo „incidentas" pasibaigė. Matyt, teismo kambary sėdįs čekistas šiek tiek atšaldė perdaug uolius Baltarusijos pareigūnus, perspėdamas, jog neverta erzinti žmonių minios.

Liudininkų apklausa

Pirmąja iškviečiama Girių apylinkės pirmininkė **Sizo Darija Ivanovna.** Teisėjas pasako trafaretinį perspėjimą, kad liudininkė sakytų tik tiesą ir liepia pasirašyti įspėjimą dėl atsakomybės už atsisakymą arba vengimą duoti parodymus ir už žinomai melagingus parodymus.

Sizo liudijimas:

— Liepos 20 d. kažkoks vyras paskambino į apylinkės tarybą ir pasakė, kad Girių km. pas Lukšą vyksta vaikų susirinkimas. Tada aš paskambinau kolūkio „Rasviet" pirmininkui, tačiau jo nebuvo. Pakvietė pirmininko

pavaduotoją, kurį paklausiau, — ar nenumatė kokių susirinkimų su vaikais? — Pavaduotojas atsakė, kad jokių užsiėmimų nėra. Tada pasakiau, kad manęs lauktų, — atvažiuoju. Po to paskambinau Girių aštuonmetės mokyklos direktoriui. Apibariau, kad vaikai vasarą neužimti ir liepiau manęs palaukti. Paėmiau kolūkio pirmininko pavaduotoją, direktorių, mokytoją ir atvykome į Lukšos namus. Radome vaikų būrelį, juos apklausinėjome ir sustatėme aktą, kurį pasirašė mano atsivežti Girių LDT deputatai.

— Kiek buvo vaikų? — paklausė teisėjas.

— Buvo penki.

— Kokią literatūrą radote?

— Ant stalo buvo išdėstyta literatūra rusų kalba: pasakos, eilėraščiai.

— Kokių dar buvo knygų?

— Kitokių nemačiau.

— Ką vaikai aiškino?

— Paaiškino, kad ši mergaitė juos moko religijos. Berniukas sakė žinąs 2-3 maldeles. Vaikai paaiškino, kad jau trys dienos mokosi.

Įsiterpė advokatas:

— Ar matėte religinės literatūros?

— Ne, — atsakė liudytoja.

Krupicos M. J. Liudijimas:

— Buvau kolūkio kontoroje. Paskambino iš apylinkės pirmininkė ir paklausė ar neturime su vaikais kokių nors užsiėmimų. Pirmininkė Sizo pasakė, kad su vaikais vyksta kažkoks užsiėmimas. Apie 14 val. paėmėme direktorių ir nuvykome į Lukšos namus. Ten pradėjome klausinėti vaikus. Pradžioje jie tylėjo, o paskui pasakė, kad mergaitė juos moko religijos. Vaikai sakė žiną 1-2 maldeles. Buvo sustatytas aktas. Atvažiavo milicija; per kratą buvau liudininku.

— Ar buvo kambaryje religinių knygų? — klausia teisėjas.

— Buvo viena knygelė. Paskui per kratą rado daug.

Lukša Tatjanos liudijimas: (g. 1969 m., gyv. Girių km.).

— Kur susitikote šią mergaitę? — rodydamas į Ramanauskaitę, klausia teisėjas.

— Mūsų namuose, — pasigirsta baimingas smulkutės mergaitės atsakymas.

— Apie ką ji pasakojo?

— Pasakojo apie Dievą, mokė maldų.

— Kiek dienų?

— Tris.

— Kiek buvo vaikų?

— Apie dešimt.

— Kaip save mergaitė vadino?

— Angelė.

— Ar knygelių davė?

— Mes turėjome maldų knygelę. Dabar neturiu (Per kratą paėmė — Red. pastaba).

— Iš kur anksčiau gavai tą knygutę?

— Ši mergaitė anksčiau davė.

Ravoit Marijos liudijimas:

(g. 1969 m. mokosi Girių aštuonmetės m-los 4 klasėje).

— Ar pažįsti šią mergaitę, — klausia teisėjas.

— Taip.

— Kada susipažinai?

— Vasarą.

— Pas ką atvažiavo ši mergaitė?

— Pas Kutko.

— Ko ji mokė?

— Mokė apie Dievą, maldų.

— Kiek dienų mokė?

— Aš buvau vieną dieną.

— Kiek jūsų buvo?

— Šeši.

— Kada liepė susirinkti?

— Angelė liepė susirinkti 15 val.

— Ar sakė dėl ko susirinkti?

— Sakė, mokys apie Dievą.
— Ar anksčiau matėte Angelę?
— Taip.
Kutko Irinos liudijimas:
— (g. 1968 m. mokosi Girių aštuonmetėje m-loje)
Teisėjas:
— Ar pažįsti šią mergaitę?
— Taip. Susipažinau praeitais metais.
— Ar ji šiais metais buvo Girių kaime?
— Buvo.
— Kas tave pakvietė į Lukšų namus?
— Ji.
— Kiek buvo vaikų?
— Vienuolika.
— Ką veikėte?
— Pasakojo apie Dievą.
— Ar pasakas pasakojo?
— Pasakų nepasakojo.
— Dainų nedainavo?
— Nedainavom. (Vaikai, matyt, buvo įbauginti ir melavo, nes visas tris dienas ne tik buvo kalbama apie Dievą, vaikai taip pat buvo mokomi eilėraščių, dainelių, pasakų bei žaidimų, — Red.).
— Ar davė knygelių apie Dievą?
— Davė.
— Kiek dienų lankeisi?
— Vieną. Daugiau tėvelis neleido.
Apklaustoji išeina. Milicininkas įveda berniuką.
Štūro Roman liudijimas:
(g. 1965, mokosi Girių m-los 8-je klasėje)
Teisėjas: — Vienas atėjai pas Lukšus?
— Atėjau su sese.
— Ko atėjote?
— Krasevičius pasakė, kad atvažiavo kažkokia studentė. Nuėjau. Pasakojo apie Dievą. Rodė paveikslus apie Dievą.
— Maldų mokė?

— Pirmą dieną nemokė.
— Ar knygelių davė?
— Davė. Ten buvo maldelės.
— Gerai, dabar gali eiti pasivaikščioti, — išleidžia teisėjas Romaną. Milicininkas įveda Rimą Urbanovič.

Urbanovič Rimos liudijimas:
(g. 1967 m., mokosi Girių m-loje 6-je klasėje)
Teisėjas:
— Kada susipažinai su šia mergaite?
— Draugės pasakė. Sakė, kad dainų mokys.
— Ar mokė dainų?
— Dainų nemokė. Angelė pasakojo apie Dievą.
— Kiek dienų mokeisi?
— Aš buvau tik pirmą dieną.
— Ar rodė knygeles?
— Knygelių nerodė.

Urbanovič Valentinos liudijimas:
(g. 1966 m., mokosi Girių m-los 7 klasėje)
Teisėjas:
— Kur susipažinai su Angele?
— Aš ją sutikau pas Lukšus.
— Ko ten ėjai?
— Visos mergaitės ėjo.
— Ko jos ėjo?
— Visi kalbėjo, kad mokys eilėraščių.
— Kiek kartų buvai?
— Buvau tik pirmą dieną.
— Ar mokėtės eilėraščius, ar dainavote?
— Eilėraščių neskaitė, dainų nedainavome. Pasakojo apie Dievą, mokė maldelių.
— Ar klausė maldelių?
— Klausė.

Urbanovič Leonid liudijimas:
(g. 1967 m., mokosi Girių m-los 6-je klasėje)
Teisėjas:
— Kiek kartų buvai nuėjęs mokytis?
— Aš buvau tik pirmą dieną.

— Pas ką mokėtės?
— Pas Lukšą.
— Kas pakvietė?
— Sakė, kad kažkas atvažiavo ir nuėjome. Ėjome mokytis maldų.
— Ar ši mergaitė mokė?
— Taip.
— Ar knygelių davė?
— Man nedavė. Kitiem vaikam davė.
— Kiek kartų buvote susirinkę?
— Tris-keturis kartus.
— Dabar gali būti laisvas, — atleidžia teisėjas berniuką.

Petrik Viktor liudijimas:
(g. 1968 m. mokosi Girių m-los 5-je klasėje)
Teisėjas:
— Viktorai, kada susipažinai su ant suolo sėdinčia mergaite?
— Pas Lukšus. Dienos neatsimenu.
— Ką ten veikėte?
— Mokėmės maldų.
— Kas mokė?
— Angelė.
— Ką rodė?
— Paveikslus.
— Kokius?
— Dievas buvo nupaišytas.
— Kiek laiko mokėtės?
— Vieną dieną.
— Ar žaidėte?
— Truputį žaidėme.
— Gerai, dabar gali eiti pabėgioti.

Štūro Lilijos liudijimas:
(g. 1967 m., mokosi Girių m-los 6-je klasėje)
Teisėjas:
— Ar pažįsti šią mergaitę?
— Mergaitės sakė jos vardą.

— Ko atėjai pas Lukšus?

— Galvojau, kad skaitysim eilėraščius, pasakas.

— Ar mokė maldų?

— Mokė.

— Kiek kartų buvai?

— Du kartus.

— Dabar gali eiti pailsėti, — išleidžia teisėjas apklaustąją.

Kasevič Viktoro liudijimas:

(g. 1969 m., mokosi Girių m-los 4-je klasėje)

Teisėjas:

— Ką pasakojo ši mergaitė?

— Pasakojo apie Dievą, maldas.

— Kas daugiau buvo su tavimi?

— Buvo Štūro Roman, Štūro Lilija, . . .

— Ar paveikslų nerodė?

— Ne.

— Fotografijų nerodė?

— Ne.

Liudytoju iškviečiamas Girių aštuonmetės m-los direktorius Bogačiov.

Bogačiov liudijimas: (g. 1927 m., gyv. Giriose);

— Apylinkės pirmininkė paskambino į butą ir klausė, kuo vaikai vasarą užsiima. Atsakiau, kad mokykloje yra planas. Dabar vaikai užsiėmę medžių šakų pašarais. Tada pirmininkė liepė palaukti, nes reikės važiuoti pas Lukšus. Nuvažiavę pamatėme kambaryje vaikus, tarp kurių buvo ši (rodydamas į Angelę) pilietė. Ji mokė religijos.

Teisėjas:

— Iš kur žinote, kad mokė religijos?

— Vaikai pasakojo. Jie turėjo maldaknyges.

— Ar girdėjote, kad ši mergaitė anksčiau būtų buvusi Giriose?

— Ne.

Teisėjas skelbia 5 minučių pertrauką.

* * *

(**A. Ramanauskaitės kaltintojai pučia muilo burbulus):**

Po pertraukos teisėjas pagarsina teisme esančią bylos medžiagą: 1. Darbavietės charakteristika: „Nuo 1974 m. Angelė Ramanauskaitė dirbo laborante. Sąžiningai atliko pareigas, tvarkinga, užsidariusi, nedalyvavo komjaunimo užsiėmimuose ir visuomeniniame darbe"...

2. VVU fakulteto dekano atsakymas:

Angelės Ramanauskaitės universiteto sąrašuose nėra nei dieniniame, nei vakariniame fakultete.

3. Protokolas sustatytas dalyvaujant tardytojui Bobrov, liudininkams Doner, Step ir lietuvių kalbos mokytojui Avgul A. B. Apžiūrėjus iš Ramanauskaitės paimtas knygas, Avgul paaiškino, kad viena knyga vadinasi „Tėve mūsų". Tai vadovėlis II klasei. Knygutė religinio turinio dėl pradedančių. Kita knyga — Katalikų katekizmas, tinkantis mokyti religijos vaikams ir suaugusiems. Paskiruose lapuose yra klausimai pradiniam religijos mokymui.

Prokuroro Abromovič kalba

Teisme nagrinėjama byla dėl įvykdyto nusikaltimo, pažeidžiančio „Bažnyčios atskyrimo nuo valstybės ir mokyklos nuo Bažnyčios" įstatymą. Aš noriu sustoti prie to, kokią ši byla turi visuomeninę — politinę reikšmę. Tarybinė vyriausybė atsargi tuose klausimuose, kurie liečia religiją. Konstitucijos 50 str. skelbia, kad piliečiams garantuojama sąžinės laisvė, t.y. teisė išpažinti bet kurią religiją arba neišpažinti jokios, praktikuoti religinius kultus arba vesti ateistinę propagandą. Kurstyti nesantaiką ir neapykantą ryšium su religiniais tikėjimais draudžiama. Niekas tikintiesiems netrukdo atlikti religines apeigas. Tarybinė vyriausybė tik kontroliuoja, kad būtų vykdomi įstatymai. Prieš įstatymus visi yra lygūs; tikintieji atsako kaip ir netikintieji. Valstybė negali atleisti tikinčiųjų nuo įstatymų pildymo.

Angelė Ramanauskaitė grubiai pažeidė įsttymą dėl

„Bažnyčios atskyrimo nuo valstybės ir mokyklos — nuo Bažnyčios", nes organizavo ir sistemingai nepilnamečius vaikus mokė religijos. Religinių susivienijimų nuostatai religijos leidžia mokytis tik dvasinėse mokyklose. Baltarusijos TSR ATP 1966 m. liepos 1 d. nutarimu „Dėl Baltarusijos TSR BK straipsnio taikymo" išaiškinta, kad įstatymų apie Bažnyčios atskyrimą nuo valstybės ir mokyklos — nuo Bažnyčios pažeidimu, užtraukiančiu baudžiamąją atsakomybę pagal BK 139 straipsnis, suprantama nepilnamečių religinio mokymo užsiėmimų organizavimas ir sistemingas vykdymas, pažeidžiant įstatymų nustatytas taisykles. Religinis mokymas reikia suprasti bet kokia forma, pvz. organizavimas specialių ratelių, grupių, religinio mokymo užsiėmimai.

1979 m. liepos 17 d. Angelė Ramanauskaitė atvažiavo iš Kauno į Girių km. ir liepos 18-20 dienomis pakvietė vaikus pas Lukšus ir mokė juos religijos. Atsivežė 14 religinių leidinių — „Tėve mūsų" (104 psl.), „Katalikų katekizmas" (252 psl.), bilietai, religinės tezės. Kai kurių leidinių turėjo po 2 egz. Tardymo metu Ramanauskaitė kalta neprisipažino, tačiau kaltė pilnai įrodyta remiantis liudininkų parodymais (išvardina liudininkus ir jų parodymus — Red.) paimta religinė literatūra ir paruošti žinioms patikrinti klausimai. Taigi Ramanauskaitė turėjo tikslą vaikus apmokyti religijos ir jos veiksmai kvalifikuojami pagal BK 139 str. 1 d.

Baigiant man liko pasakyti teismui savo nouomonę: Ramanauskaitė yra išsilavinusi, žino įstatymus apie religinius kultus, anksčiau neteista, iš darbavietės gera charakteristika. Turite ją pripažinti kalta ir prašau teismą nubausti ją 50 rub. bauda. Šituo bus nubausta ne tik Ramanauskaitė, bet ir pamoka, kurie bandys nesilaikyti įstatymų. (Prokuroro kalba atpasakota iš esmės, nenukrypstant nuo originalaus teksto, — Red. past.).

Vertėjas nuolat užsikirsdamas vertė: „Šis teismas bus pamoka . . . . . hm . . . ne tik Ramanauskaitei . . . mmm. (kažkas iš salės pasufleravo: „ir būsimoms kartoms", —

Red. past.) . . . bet ir būsimoms kartoms". Salė prunkštė iš juoko. Dažnai šypsnis nušviesdavo ir prokuroro veidą. Teisėjas retkarčiais dėbčiojo akimis į salę, piktu žvilgsniu ramindamas vis didėjantį šurmulį. Po prokuroro žodis suteikiamas visuomeniniam kaltintojui — mokytojui Klimčienei.

— Kaltinamoji, pasinaudodama, kai Girių mokytojai buvo atostogose, pas Lukšus mokė religijos. Visa rajono visuomenė buvo sukrėsta tokiu Ramanauskaitės elgesiu. Kai visi tarybiniai žmonės, vadovaujami partijos, kuria šviesią komunizmo ateitį, Ramanauskaitė panoro vaikų sielas tempti į tamsą. Religija paraližuoja dvasinį vaiko vystymąsi. Girių aštuonmetės m-los pedagogų kolektyvas, vadovaujamas nusipelnusio Baltarusijos TSR mokytojo Bogačiovo daug atidavė jėgų vaikų auklėjimui pagal komunistinės moralės principus, o Ramanauskaitė norėjo šitai sutrukdyti. Ji norėjo į vaikų sąmonę įskiepyti idealistinę pasaulėžiūrą. Kalbėdamas visuomenės vardu, prašau teismą paskirti Ramanauskaitei tokią bausmę, kurios ji užsitarnavo (Visuomeninio kaltintojo kalba atpasakota iš esmės nenukrypstant nuo originalaus teksto — Red. past.).

Advokato Savičo kalba

— Angelės Ramanauskaitės nusikaltimą įvertino prokuroras ir visuomeninis kaltintojas, todėl kalbėsiu trumpai. Ramanauskaitė sakė, kad yra įsitikinus, jog vaikus mokyti apie Dievą nėra nusikaltimas.

Vaikai papasakojo, kad teisiamoji mokė juos religijos, mokėsi poterėlių, žiūrėjo religinius paveiksliukus. Tai nusikaltimas prieš BTSR BK 139 str. 1 d. Tačiau Ramanauskaitė neturi administracinių nuobaudų, neteista, teigiamai charakterizuojama iš darbavietės, gerai atlikdama savo pareigas. Neigiama charakteristika — kad yra užsidariusi, nedalyvavo visuomeniniame darbe, neatsižvelgdavo į komjaunimo sekretoriaus prašymus. Šis

procesas Ramanauskaitei, kadangi yra jauna, bus pamokantis. Todėl prašau minimalios bausmės pagal BTSR BK 130 str.

Teisėjas išvaro iš salės vieną dalyvę, kuri dėl vertėjo juokingo vertimo neišsilaikiusi nusijuokė.

Baigus advokatui kalbėti, Ramanauskaitė prašo teismą leisti kalbėti jos visuomeniniam gynėjui, tačiau teisėjas pareiškia, kad dabar teisiamosios prašymai nepriimami; ką ji norėjusi, galėjo pasakyti teismo pradžioje.

Paskutinis Ramanauskaitės žodis

— Iš visų kaltinimų ir teismo eigos man neaišku, už ką aš esu kaltinama. Nesijaučiu nusikaltus. Nusikaltėliai yra tie, kurie šią bylą iškėlė. Gailėtis neturiu už ką. Aš manau, kad vaikams kalbėti apie Dievą nėra nusikaltimas ir šito niekada nelaikysiu nusikaltimu. Ir Lietuvoje, ir Baltarusijoje turi būti leidžiama katekizuoti vaikus. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija ir Lenino dekretai leidžia mokyti religijos ir suaugusius, ir vaikus. Ne tik aš, bet ir kiti mokys vaikus religijos ne tik Lietuvoje, bet ir Baltarusijoje, ir vaikai žinos, kad religija yra ne bobučių pasakos, bet viso žmogaus gyvenimo pagrindas.

Teismas išeina pasitarti dėl nuosprendžio. Pertraukė virš valandos laiko. Kai kas mano, kad Ramanauskaitė po savo paskutinio žodžio bus nubausta griežčiau, o ji šypsosi ir, atrodo, visai nesibaimina pačios griežčiausios pagal 139 str. bausmės — vienerių metų lagerio.

Nuosprendis

Baltarusijos TSR vardu. 1979 m. rugsėjo 18 d.

Astravo rajono liaudies teismas, pirmininkaujant liaudies teisėjui Chalko I. P., dalyvaujant tarėjams — Zeniuk G. I. ir Volkov V. K., valstybiniam kaltintojui prokurorui Abromovičiui A. I., visuomeniniam kaltintojui Klimčienei, ginant advokatui Savičiui N. I. išnagrinėjęs atvirame teismo posėdyje Angelės Ramanauskaitės bylą,

dėl padaryto nusikaltimo pagal BTSR BK 139 str. 1 d. nustatė:

Teisiamoji Ramanauskaitė sulaužė „Bažnyčios atskyrimo nuo valstybės ir mokyklos — nuo Bažnyčios" įstatymą. Nusikaltimas padarytas taip: Ramanauskaitė atvyko iš Kauno į Astravo rajoną, Girių km. ir 1979 m. liepos 18, 19, 20 dienomis Lukšų namuose Girių aštuonmetės mokyklos jaunesnių klasių vaikus mokė religijos, panaudodama religinę literatūrą.

Teismo metu Ramanauskaitė atsisakė duoti parodymus dėl jai pareikšto kaltinimo ir kalta neprisipažino.

Vienok Ramanauskaitės kaltė pilnai įrodyta liudininkų parodymais ir baudžiamosios bylos medžiaga.

Apklaustoji liudininkė Syzo parodė, kad 1979 m. liepos 20 d. jai pranešė, kad Girių km. pil. Lukšos bute Girių mokyklos mokiniams kas tai praveda susirinkimą. Kartu su mokyklos direktoriumi Bogočiovu ir kolūkio pirmininko pavaduotoju Krupica ji atvažiavo į Girių kaimą. Pilietės Lukšos name buvo maždaug 6 Girių aštuonmetės mokyklos mokiniai ir teisiamoji Ramanauskaitė. Apklausus vaikus paaiškėjo, kad laike trijų dienų Ramanauskaitė juos mokė religijos, mokė maldų, rodė religinio turinio fotografijas. Analogiškai paliudijo Bogačiov ir Krupica. Iš liudininkų T. Lukša, M. Ravoit, J. Kutko, R. Šturo, R. Urbanovič ir kt. paaiškėjo, kad 1979 m. liepos 18, 19, 20 dienomis Ramanauskaitė Lukšos name pravedė pamokas vaikams, mokė maldų, rodė religinio turinio fotografijas, davė jiems religinę literatūrą.

Iš 1979 m. rugpjūčio 18 d. protokolo seka, kad iš Ramanauskaitės paimta religinio turinio literatūra skirta nepilnamečių vaikų religiniam apmokymui ir pačios religiniam mokymuisi.

Ramanauskaitės veiksmai teisingai kvalifikuojami pagal BTSR BK 139 str. 1 d. Teisiamoji sulaužė „Bažnyčios atskyrimo nuo valstybės ir mokyklos — nuo Bažnyčios įstatymą, būtent: organizavo ir sistemingai mokė nepilnamečius vaikus religijos.

Sprendžiant bausmės dydžio klausimą, teismas atsižvelgė, kad Ramanauskaitė anksčiau neteista, teigiamai charakterizuojama iš darbavietės ir laiko pakankamai nubausti pinigine bauda valstybės naudai (vertėjas vertė: „Ir skaito . . . baudą . . . 50 rub.").

Teismas nutarė Angelę Ramanauskaitę pripažinti kalta sulaužius „Bažnyčios atskyrimo nuo valstybės ir mokyklos — nuo Bažnyčios" įstatymą ir pagal BTSR BK 139 str. 1 d. nubausti pinigine bauda — 50 rub. valstybės naudai. Įsigalėjus nuosprendžiui, panaikinti įpareigojimą Ramanauskaitei neišvykti iš gyvenamosios vietos.

Daiktinius įrodymus — religinio turinio literatūrą atiduoti Baltarusijos TSR Teisingumo ministerijai kriminalistiniam muziejui; daiktus, neturinčius ryšio su religija, grąžinti Ramanauskaitei.

Teismo nuosprendį laike 7 parų nuo nuosprendžio paskelbimo galima per Astravo liaudies teismą apskųsti Gardino srities teismui.

Teismas taip pat nutarė už advokato Savičaus gynybą iš Ramanauskaitės išreikalauti 30 rub.

Perskaitęs nutartį teisėjas paklausė:

— Ramanauskaitė, jums suprantamas nuosprendis?

— Ne, nesuprantamas.

— 50 rub. bauda už nusikaltimą ir 30 rub. gynėjui!

Perskaičius nuosprendį, teisėjas staiga su didžiausia neapykanta suriko:

— Greičiau apleisti salę! Bystro!

Išėję į lauką vieni sveikino Ramanauskaitę, kiti tiesė pinigus baudai sumokėti, o milicija ragino visus eiti tolyn. Susirinkę šventoriuje, prie uždarų bažnyčios durų (Astrave bažnyčia yra prie pat teismo pastato), visi sugiedojo „Marija, Marija". Aplink šventorių zujo saugumiečiai, pilni baimės, kad neįvyktų kokia nors demonstracija. Gatvėje teismo dalyviai sudainavo „Lietuva brangi, mano Tėvynė". Praeiviai sustodavo, nesuprasdami, kokia proga jų padangėje skamba seniai girdėta lietuviška daina.

* * *

Angelės Ramanauskaitės teismas — tai bandymas sukliudyti religinei minčiai ir lietuviškumui pasiekti Baltarusijos lietuvius.

TTG KATALIKŲ KOMITETAS

Sovietinė valdžia 8 mėnesius tylomis pakentė TTG Katalikų Komiteto veiklą, tačiau po to, kai 522 Lietuvos kunigai ir 2 vyskupai solidarizavosi su TTG Katalikų Komitetu, valdžios kantrybė trūko. Du katalikų Komiteto nariai — kun. Alfonsas Svarinskas ir kun. Sigitas Tamkevičius buvo iškviesti į LTSR Prokuratūrą ir perspėti, kad gali būti už savo veiklą patraukti baudžiamojon atsakomybėn pagal LTSR BK 68 str. 1 d. Kun. Alfonsą Svarinską perspėjo repsublikinio prokuroro pavaduotojas A. Novikov, o kun. Sigitą Tamkevičių pats respublikinis prokuroras Kairelis. Abu kunigai atsisakė pasirašyti įpsėjimą ir LTSR Prokuratūrai pasiuntė atsakymus į pareikštus kaltinimus.

* * *

Kun. Alfonso Svarinsko pareiškimas LTSR Prokurorui

Lietuvos TSR Prokurorui
Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos
Apaštališkajam Administratoriui Vyskupui
Liudvikui Poviloniui,
Tikinčiųjų teisėms ginti Katalikų komitetui

Kun. Alfonso Svarinsko,
Viduklės R.K. parapijos klebono,

Pareiškimas

Šių metų rugsėjo 2 d. (sekmadienį) apie 10 val.

Raseinių rajono prokuratūra įteikė šaukimą atvykti rugsėjo 3 d. į Lietuvos TSR prokuratūrą Vilniuje, Gogolio g. 4, kab. 55.

Sekančią dieną 16 val. jau buvau nurodytu adresu. Saugumo organų priežiūros prokuroras Bakučionis, kuris dar 1961 metais mane teisė už akių Vilniuje (tuo kartu buvau Mordovijos lageryje), padarė „ypatingai pavojingu recidivistu", apvilko dryžiuotais konclagerio rūbais su visomis baisaus rėžimo pasekmėmis. Jis mane nuvedė pas Lietuvos TSR prokuroro pirmąjį pavaduotoją A. Novikovą. Pastarasis mane apkaltino dviem punktais:

1) visuose mano pamoksluose raudona gija praeina antitarybiškumas. Ir paaiškino, kad kuomet sakau žodį „bedievis" suprantu tarybine valdžią,

2) kad drauge su kitais sukūriau ir dalyvauju nelegaliame, taip vadinamame, Tikinčiųjų teisėms ginti Katalikų Komitete, kurio paruošti dokumentai patenka į užsienio spaudą ir radiją, ir atneša didelę žalą TSRS prestižui.

Pagal Lietuvos TSR BK 68 str. gali būti iškelta baudžiamoji byla. Kaltinimas buvo suformuluotas „oficialiame" tarybiniame įspėjime.

Nepagrįsto kaltinimo nepasirašiau.

Gerai apmąstęs kaltinimus, turiu garbės pasakyti (manau, kad tai bus naudinga reikalui ir istorijai) štai ką:

1) Lietuvos tikinčiųjų ir mano, kaip katalikų kunigo, nelaimė, kad visi tarybiniai pareigūnai, su kuriais tenka vienu ar kitu reikalu susidurti, pirmiausia yra ateistų, o tik paskui — tarybinės valdžios atstovai. Kunigas negali laimėti prieš pareigūnų ar bedievių savivalę. Lengviausia susidoroti su tikinčiuoju, o ypač su kunigu, prisegant jam antitarybininko etiketę. Šiuo atveju aukomis tapo Kybartų klebonas kun. Sigitas Tamkevičius ir aš. Vos praėjus parai apie mūsų kvietimą buvo painformuota ir visuomenė: „Tiesoje" — rugsėjo 5 d., „Valstiečių laikrašty" — rugsėjo 6 d., Raseinių rajono „Naujame Ryte" — rugsėjo

8 d. Bet šie skelbimai turėjo atvirkštinį efektą Lietuvoje ir užsienyje.

2) Tarybinė spauda ir propagandistai dažnai akcentuoja Lenino 1918.01.23 dekretą, kuriuo Valstybė atskirta nuo Bažnyčios, o taip pat cituoja LTSR Konstitucijos 52 str. apie sąžinės laisvę. Deja praktikoje yra visai kitaip:

a) Bažnyčiai nepripažįstama juridinio asmens teisių. Atimtos pačių tikinčiųjų per 600 metų pastatytos bažnyčios. Jos apdėtos dideliais mokesčiais.

b) Neleidžiama katalikams jokio spausdinto žodžio ar programos per radiją. Per visą tarybinį laikotarpį neišleista nė vieno katekizmo. Maldanknygių tiražai buvo labai riboti, visai nepakankami ir tik propagandiniais tikslais. Apeigynas sąmoningai išleistas laikraštiniame popieriuje ir jau suplyšo.

c) Vienintelė kunigų seminarija Kaune (prieš karą jų buvo 4) limituota, pav., šiemet išėjo 6 nauji kunigai, mirė jau 14. Kandidatus ir dėstytojus parenka bedieviai per Religinių reikalų tarybos įgaliotinį. Be įgaliotinio žinios vyskupas negali nuvykti į parapiją atlaikyti šv. Mišių. O ką jau kalbėti apie sutvirtinimo sakramento teikimą. Bedieviai vyskupui nurodo, kur jis gali būti teikiamas ir kiek kartų per metus. Ir taip tikintiesiems su vaikais tenka važiuoti net šimtus kilometrų, pav. iš Žagarės į Kauną.

Tikinčiųjų ir katalikų padėtis Lietuvoje kasdien sunkėja. O norėtųsi bent tiek religinės laisvės, kiek jos „eksportuojama" į užsienį.

d) Religinių reikalų tarybos įgaliotiniai per eilę metų visiškai paraližavo vyskupų ir valdytojų veiklą. Faktiškai jie administruoja Bažnyčią, nors retkarčiais propagandos tikslais skelbiama, kad tarybinė valdžia visiškai nesikiša į Bažnyčios vidaus reikalus, į jos dogmatinę ir kanonų sritį. Jau metai, kaip vyskupasi negali paskirti Viduklei vikaro. Dėl bedievių savivalės kenčia didelė parapija. Bet tai tik eiliniai ateistinės ideologinės „kovos" metodai. Rajonų vadovai užsikrėtę nuotaikomis „iš aukščiau", nurodo

klebonams, ką reikia kviesti laikyti per atlaidus šv. Mišias, sakyti pamokslus (Šiluvoje ir kt.).

e) Per radiją ir spaudą (ypač rajoninę) varoma grubi, primityvi ir melaginga propaganda prieš tikėjimą ir Bažnyčią. Tikintieji padaryti antraeiliais valstybės piliečiais. Todėl jų negina teismai, o redakcijų durys jų laiškams uždarytos.

f) Du vyskupai — Julijonas Steponavičius ir Vincentas Sladkevičius jau 20 metų ištremti be teismo, nežinia kieno įsakymu ir kuriam laikui. Ar ne metas LTSR prokuratūrai susidomėti šiuo skaudžiu reikalu, kuris tarybinei valdžiai garbės tikrai nedaro, užbaigti šių vyskupų kankinių Golgotos kelią ir painformuoti visuomenę apie atitaisytą nusikaltimą.

g) Katalikai moksleiviai prievarta rašomi į bedieviškas organizacijas, mažinamas elgesio pažymius už bažnyčios lankymą. Šiuo atveju ir Viduklė ne išimtis.

h) Jau bandoma vidurinių mokyklų salėse šaukti tikinčiųjų susirinkimus ir kurti bedieviškus bažnyčių komitetus (Kirdeikiuose, Daugailiuose, Utenos raone).

i) Stengiamasi likviduoti Bažnyčią „Religinių susivienijimų nuostatais", kurie ateistų parašyti, užtvirtinti ir tarnauja jų tikslams.

Bedieviai naikina bažnyčias degindami (Batakiai, Gaurė, Šiauliai, Leipalingis, Sangrūda) arba pavagiama bei išniekinama visa, kas tikintiesiems brangiau net už gyvybę — Švenčiausiąjį Sakramentą (Upyna, Dotnuva, Žemaičių Kalvarija, Seda ir ktr.). Galop, paskutinis Alsėdžių bažnyčios nusiaubimas naktį iš 22 į 23 d. parodė tikrąjį bedievių veidą. Tikintieji tokius bedievių veiksmus kvalifikuoja jau ne kaip chuliganizmą, bet vadina tiesiog satanizmu.

Vasarą buvo teisiami keli jaunuoliai Druskininkuose už 4 bažnyčių apiplėšimą. Deja, prokuratūra ir spauda visuomenės nepainformavo. Tuo tarpu apie tariamą dviejų kunigų „nusikaltimą" parašė net keli laikraščiai.

Tarybinė valdžia tylėjimu ir abejingumu skatina nusikalsti.

Taigi ar Lietuvos tikintieji gali mylėti bedievius ir gerbti tarybinę valdžią? Ateityje lietuvių kalbos žodyne žodis „bedievis" bus keiksmažodis. Ar tai iš netikinčiųjų kaltės?

Man, kaip kunigui, dažnokai tenka susidurti su valdžios pareigūnais. Jie būna tokie, kokie yra rajono vadovai. Raseinių rajonas tikintiesiems — vienas iš blogiausių Lietuvoje. Pabandysiu savo tvirtinimą paremti vienu kitu faktu iš dabarties.

Dar prieš atvažiuojant į Viduklę (1976.VIII.17), tuometinis Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Z. Butkus jau koneveikė mane prieš rajono kunigus.

Rajono komiteto sekretoriui Z. Grimailai Viduklės klebonas tapo idee fixe. Ir dažnai įvairiuose susirinkimuose pirmasis sekretorius jam skiria daugiau dėmesio, negu ūkiniams reikalams.

Vykdomojo komiteto pirmininkas A. Skeiveris 1978 m. organizavo Viduklės bažnyčios puolimą, kuomet klebonas egzaminavo vaikus Pirmajai šv. Komunijai. Todėl nenuostabu, kad ir apylinkės pirmininkas A. Zigmantas gali kleboną skųsti ir būti tame pačiame teisme liudininku (1977 m.).

Ne kartą ūkio vadovai grasino tėvus išmesti iš darbo, reikalaudami, kad jie patys nuvarytų vaikus nuo altoriaus ir iš procesijos.

Į mano raštiškus pareiškimus rajono vadovai niekada neduoda raštiško atsakymo, kaip to reikalauja tarybiniai įstatymai. Dar 1977 m. spalio mėn. pavaduotojas Z. Butkus man pareiškė: „Religinėms bendruomenėms mes niekada neduodame raštiško atsakymo (!) ir jums niekad neduosime leidimo eiti į kapines". Bedieviai gali eiti pagerbti mirusiųjų ar per Vėlines, ar per Pergalės šventę, bet tikintiesiems draudžiama. Tikintieji gali pagerbti savo mirusiuosius tik vadovaujant bedieviams. Už grynai

religinę Vėlinių procesiją 1976 ir 1978 m.m. buvau nubaustas pinigine bauda 50 rublių. Panašiai buvo nubaustas Kybartų parapijos klebonas kun. Sigitas Tamkevičius ir Palomenės klebonas kun. Jonas Zubrus.

1977.XI.1. Viduklės paukštininkystės tarybinio ūkio diretkorius E. Zaikauskas bandė sutrukdyti procesiją, išvarydamas į gatvę sunkvežimius ir mėšlavežius, kad sudarytų įspūdį, jog tikintieji sutrukdė judėjimą. Be to, pats paleido kapinėse garsiakalbius, kad žmonės negirdėtų kunigo pamokslo. Bet Raseinių prokuratūra tylėjo.

Pernai XI.1 mokytojai Vaicekauskas ir Mockus bėgiojo ties klebonija ir trukdė mergaitėms persirengti eisenai. Eisenos metu mokytojas Mockus (jis gi Viduklės vidurinės mokyklos partijos sekretorius) bėgiojo per žmonių eiles su foto aparatu ir fotografavo iš arti kunigą ir atskirus eisenos dalyvius. Pasipiktinusiųjų tikinčiųjų jausmai galėjo pasireikšti nepageidaujamu būdu. Ir vėl viešosios tvarkos pareigūnai šito nepastebėjo, nes abu mokytojai veikė pagal nurodymą „iš viršaus".

Š.m. rugsėjo 4 d. Raseinių Vykdomojo komiteto pavaduotoja O. Stonienė iškvietė bažnyčios komiteto pirmininką I. Paulauską ir ragino bažnyčios aktyvui susitarti ir neklausyti klebono ir per Vėlines neiti į kapines.

Prieš Šiluvos atlaidus vienus vidukliškius kvietė apylinkė, kitus Melioracijos valdybos partorgas ir reikalavo, kad žmonės savo lengvomis mašinomis nevežtų žmonių, ypač vaikų, į Šiluvą.

Kaip kiekvienais metais, taip ir šiemet, vidukliškiai rugsėjo 12 dienos vakare važiavo į Šiluvą pasimelsti, atlikti išpažintį ir priimti šv. Komuniją. Tuo būdu norėjo pagerbti šv. Mergelę Mariją ir savo sielą pašventinti naujomis Dievo malonėmis. Ties Šiluvos bažnyčios durimis stovėjo visa eilė „civilių" ir trukdė žmonėms ir ypač vaikams praeiti į bažnyčią. Vieną moterį, nutvėrę už rankų, tempė iš šventoriaus. Tik pradėjus šaukti: „Gelbėkite, vagys užpuolė", paleido ir pasišalino. Žmonės

atpažino šiuos bedievių „aktyvistus": iš rajono komiteto Kvietkienę ir mokytoją Mockų, Viduklės paukštininkytės tarybinio ūkio partorgą Mačiulaitį, komjaunimo sekretorę Bružienę ir kitus. Sakykite, ar jie nepažeidžia LTSR Konstitucijos 52 str., ar jie nepažeidžia tarptautinių TSRS įsipareigojimų? Šitie aktyvistai, o ne Tikinčiųjų teisėms ginti Katalikų Komitetas, duoda užsienio spaudai pakankamai medžiagos. Tik jie griauna Tarybų Sąjungos prestižą pasaulio akyse.

Šiluvos atlaidų metu įvairūs „civiliai" eidavo per pamaldžių moterų butus ir darydavo kratas.

1979.IX.12 pačių atlaidų įkarščio metu Raseinių rajono vykdomojo komiteto pirminikas A. Skeiveris iššaukė Šiluvos kleboną kun. Vaclovą Grauslį į Raseinius ir, dalyvaujant pavaduotojai O. Stonienei, prievarta išgavo klebono parašą, kad neleis Šiluvoje rugsėjo 15 d. atlaikyti šv. Mišių (sumos) Tikinčiųjų teisėms ginti Katalikų Komiteto nariams — kunigams. Atėjo metas Lietuvos TSR prokuratūrai sudrausti Raseinių bedievius ir įtikinti, kad Šiluvą tvarko vyskupas ir klebonas, o rajono vadovai tegul pasirūpina apleistomis Maironio ir Stanevičiaus tėviškėmis, arba bent gyvenviečių gatvėmis. TTG Katalikų Komiteto nariai-kunigai šv. Mišias atlaikė, o Šiluvos klebonui buvo sugadinta nuotaika visiems atlaidams.

Taigi Šiluvos atvejis akivaizdžiai liudija apie Lietuvos katalikų turimą „pilną religinę laisvę".

Raseinių saugumo poskyrio viršininkas Gardauskas tuojau po atlaidų šaukė tardymui Šiluvos kleboną kun. Vaclovą Grauslį (IX.18 išlaikė 3 val. Raseinių kleboną Vytautą Griganavičių (IX.19), Raseinių vikarą kun. Antaną Urbonavičių (IX.21) ir Liolių kleboną kun. Joną Račaitį (IX.24). Tarp kitų dalykų, klausinėjo ir apie kun. Jono Kaunecko pamokslą Šiluvoje IX.15.

Nežiūrint bedievių ir ateistų šantažo, stokos priemonių nuvykti į atlaidus, religinis atgimimas Lietuvoje jau

visų pastebimas faktas: vienus džiugina, o kitus — siutina. Bet su šiuo faktu tenka skaitytis.

Visa Lietuva pradeda ruoštis dviems dideliems jubiliejams: 500 metų nuo šv. Kazimiero mirties (1984) ir 600 metų nuo krikščionybės įvedimo (1987). Ir visų mūsų vienas tikslas: visa atnaujinti Kristuje! Atnaujinti Tautos dvasinį veidą, taip skaudžiai sužalotą bedievybės per keletą pokario dešimtmečių.

Kol bus Tarybų Sąjungoje tikinčiųjų diskriminacijos faktų (deja, jie nemažėja), tol bus reikalingas Tikinčiųjų teisėms ginti Katalikų Komitetas. Ir vieno ir kelių Komiteto narių teisminis susidorojimas jo veiklos neparalyžuos. Katalikų Komitetas ir toliau informuos tarybinę vyriausybę ir aukščiausiąją Bažnyčios vadovybę apie skaudžius tikinčiųjų teisių pažeidimus Lietuvoje ir kitose tarybinėse respublikose.

Esame giliai įsitikinę, kad Dievui laiminant, Popiežiui Jonui Pauliui II ir viešajai viso pasaulio gerųjų žmonių opinijai paremiant, mes sulauksime pilnos religinės laisvės.

— Dievas mūsų prieglauda ir stiprybė (Ps, 45,2).

Viduklė, 1979 m. spalio 1 d.

Kun. Alfonsas Svarinskas,
Viduklės klebonas,
TTG Katalikų Komiteto narys

* * *

Kun. Sigito Tamkevičiaus atviras laiškas
LTSR Prokuratūrai

ATVIRAS LAIŠKAS LTSR PROKURORUI

(Kun. Sigitas Tamkevičius puikiai gina TTG Katalikų Komiteto veiklą):

1979 m. rugpjūčio 29 d. Jūs mane iškvietėte į LTSR Prokuratūrą ir liepėte pasirašyti įspėjimą dėl tariamai

mano padarytų nusikaltimų, už kuriuos galiu būti baudžiamas pagal LTSR BK 68 str. 1 d. Įspėjimo lape buvo įrašyti tokie mano nusikaltimai: pamoksluose skleidęs žinomai melagingus prasimanymus, šmeižiančius tarybinę tikrovę, aktyviai prisidėjęs sukuriant Tikinčiųjų teisėms ginti Katalikų Komitetą ir paruošiant jo dokumentus, kurie patekę net į Vakarus, ir kurstęs tikinčiuosius nesilaikyti tarybinių įstatymų.

Prokuroro pavaduotojas tardymo reikalams prie saugumo organų Bakučionis aiškino, kokius mano veiksmus Prokuratūra laikanti nusikaltimais. Pamoksluose aš sakęs, kad tarybų valdžia rimtai nekovoja su girtavimu, kad mokyklose persekiojami tikintieji mokiniai, kad dėl daugelio dabartinių blogybių esąs kaltas ateistinis žmonių auklėjimas. Nors pamoksluose kalbu prieš ateistus, bet mintyse turiu tarybų valdžią.

Tikinčiųjų teisėms ginti Katalikų Komitetas esąs neužregistruotas ir todėl nelegalus. Dėl šios priežasties tarybinės įstaigos į Komiteto pareiškimus neatsakinėjančios.

Tikinčiųjų kurstymas nesilaikyti tarybinių įstatymų buvęs per mano du teismus: Vilkaviškyje ir Varėnoje.

Prokuratūros įspėjimo nepasirašiau, kadangi iš esmės nesutikau su man pateiktais kaltinimais ir pažadėjau atsiųsti atsakymą.

Kaltinimą, kad skleidžiau žinomai melagingus prasimanymus, šmeižiančius tarybinę valstybę ir visuomeninę santvarką, laikau absurdišku. Tegul Jūsų uolūs informatoriai nurodo nors vieną faktą iš mano pamokslų, kuris būtų šmeižtas, o ne dabartinio gyvenimo tikrovė. Pamoksluose aš nešmeižiau, bet kritikavau tarybinius pareigūnus už tikinčiųjų diskriminaciją ir šitą teisę man suteikia LTSR Konstitucija, kurioje tarp kitko rašoma: „Persekioti už kritiką draudžiama. Asmenys, persekiojantys už kritiką, įtraukiama atsakomybėn" (47 str.).

Tarybinėje mokykloje tikintys mokiniai nuolatos

susiduria su diskriminacija. Ir tai nėra pavieniai faktai, kaip Jūs, Prokurore, teigėte, o visuotinis reiškinys visoje Lietuvoje. Kybartuose irgi apstu tikinčiųjų mokinių diskriminacijos faktų, pradedant tikinčiųjų moksleivių grubiais viešais surašinėjimais, elgesio pažymio už bažnyčios lankymą mažinimais ir baigiant Mišioms patarnaujančių berniukų tardymais. Ne mane reikėjo įspėti, kad mokinių diskriminacijos faktus iškėliau į viešumą, o tuos, kurie, nusikalsdami ne tik prieš žmoniškumą, bet ir prieš tarybinius įstatymus, persekiojo mokinius. Kai tarybinės valdžios organai pradės labiau domėtis tikinčiųjų moksleivių diskriminacijos faktais ir bausti tikruosius nusikaltėlius, tada mums, kunigams, nereikės apie tai kalbėti.

O ar ne tiesa, kad tarybinės valdžios pareigūnai rimtai nekovoja su girtavimu? Degtine ir pigiu vynu yra užverstos miestų ir kaimų parduotuvės, klesti svaigalų perpardavimas, tauta paskendus girtavime, o kas daroma šiai nelaimei sustabdyti? Neleidžiama savarankiškai veikti blaivybės draugijoms, alkoholinių gėrimų gamybos planai nemažinami (viešai spaudoje net neskelbiami!), o didinami. Legalizuotos kovai su alkoholizmu komisijos rūpinasi ne žmonių blaivumu, bet tik tuo, kad pasigėrę nenusikalstų, venerinėm ligom neapsikrėtų, į blaivyklas nepatektų, pravaikštų darbe nepadarytų ir panašiai. Jau seniai Lietuvos TSR vadovams reikėjo susimąstyti, kodėl tarybinis žmogus vidutiniškai kasmet prageria apie 170-180 rub.?

Prokuroras Bakučionis prikišo, kad aš už visas dabarties blogybes kaltę suverčiąs tarybinei valdžiai.

Labai gaila, kad į Kybartų bažnyčią siunčiami menkai išsilavinę informatoriai, kurie neskiria sąvokų: „ateistai" ir „tarybų valdžia". Prieš tarybų valdžią pamoksluose aš nekalbu, tačiau kaip kunigas aš turiu ne tik teisę, bet ir pareigą kovoti su bedievybe, kuri, giliu mano įsitikinimu, pokario metais sukūrė žmonėse dvasinę tuštumą, suardė moralinius pagrindus ir tuo pačiu atvėrė vartus daugybei

nusikaltimų, apie kuriuos prieškarinė ir giliai tikinti Lietuva nė sapnuoti nesapnavo.

Antroji man primesta kaltė — tariamai nelegalaus Tikinčiųjų teisėms ginti Katalikų Komiteto sukūrimas ir dokumentų ruošimas, kurie yra patekę į Vakarus ir šmeižia tarybinę tikrovę.

Taip, aš prisiimu drauge su kitais keturiais kunigais atsakomybę už TTG Katalikų Komiteto sukūrimą ir jo dokumentų paruošimą. Tai padaryti paskatino ne JAV Kongresas, kaip Jūs, Prokurore, teigėte, bet nuolatos persekiojama Lietuvos Katalikų Bažnyčia. Pabandykite Jūs valandėlę bent mintimis pabūti tikinčiuoju ir pajusti „tikėjimo laisvę" tarybinėje Lietuvoje. Du vyskupai — Julijonas Steponavičius ir Vincentas Sladkevičius be jokios kaltės ir be teismo dvidešimt metų vargsta tremtyje. Vyskupai be Religijų reikalų tarybos įgaliotinio žinios ir sutikimo negali kunigo paskirti į parapiją. Nė vienas jaunuolis be saugumo žinios ir sutikimo negali įstoti į Kunigų seminariją. Šiemet maždaug dešimčiai buvo sukliudyta mokytis Kunigų seminarijoje. Kunigo veikla parapijoje sekama ir varžoma. Tikintieji negali dirbti mokyklose, vadovaujančiose pareigose ir t.t. Ne tik aš, bet ir visi Lietuvos tikintieji norėtų sužinoti, ką Prokuratūra padarė, kad viso šito tikinčiųjų persekiojimo nebūtų ir kad valstybė tikrai būtų atskirta nuo Bažnyčios? Nurodykite, jai galite, nors vieną pavyzdį, kai tarybinė valdžia nubaudė kokį nors Lietuvos bedievį, kuris aktyviai diskriminavo tikinčiuosius. Tikinčiųjų diskriminacija Lietuvoje yra žaizda, kuri negydoma, bet norima nuslėpti. Tik todėl Jūs negalite pakęsti TTG Katalikų Komiteto, kuris gina tikinčiųjų ir Bažnyčios teises. Šio komiteto programoje niekad nebuvo tikslo kovoti ar silpninti tarybų valdžią, todėl jo nariams nederėtų primesti nebūtų kalčių. Jūs TTG Katalikų Komitetą vadinate nelegaliu, nes jis esąs neužregistruotas. Jums, Prokurore, žinoma, kad mes neveikiame slapta, bet viešai. 1978 m. lapkričio 13 d. sukurdami Katalikų Komitetą, mes kreipėmės į tarybinę

Vyriausybę, jei iki šiolei mūsų Komiteto neužregistravo, tai ne mūsų kaltė.

Trečioji mano kaltė — žmonių kurstymas nesilaikyti tarybinių įstatymų. Man inkriminuojama net tai, kad tikintieji gausiai dalyvavo mano teismuose Vilkaviškyje ir Varėnoje. Bet kuo aš dėtas, jei žmonės gerbia kunigą ir suinteresuoti jo likimu? Argi nusikaltimas tarybiniam piliečiui atvykti į viešą teismo posėdį? Jei čia ir galima ką nors pakaltinti, tai tik Lietuvos bedievius, kurie per 35 metus nepajėgė atskirti kunigą nuo tikinčiųjų.

Jūs, Prokurore, man pagrasinote LTSR BK 68 str. 1 d. — už panašius nusikaltimus galiu būti nuteistas iki spetynerių metų laisvės atėmimo. Nejaugi taip nepasitikima ateistine propaganda, kad bijoma, jog vienas kitas kunigas sugriaus, ką Lietuvos bedieviai per 35 metus statė? Nejaugi Lietuvos TSR Vyriausybė mano, kad su lazda galima nugalėti ir sustabdyti religinį tautos atgimimą?

Prokuratūroje man buvo priminta, kad Bažnyčios reikalais turi rūpintis tik vyskupai. Noriu pakartoti, ką sakiau žodžiu: neužmirškite, kad Lietuvos Katalikų Bažnyčia, tai ne Rusijos Pravoslavų Bažnyčia, kur ateistinė valdžia per sau klusnius vyskupus gali griauti Bažnyčią ir terorizuoti kunigus bei tikinčiuosius. Lietuvoje šitaip niekada nebus, nes šv. Tėvas gyvena ne Maskvoje, o Vatikane ir Katalikų Bažnyčios reikalais turi rūpintis ne tik vyskupai, bet ir kunigai ir pasauliečiai.

Kybartai, 1979.IX.6.

TTG Katalikų Komiteto narys
kun. Sigitas Tamkevičius

N.B. Šio laiško nuorašus siunčiu Lietuvos ordinarams ir „Tiesos" redakcijai.

* * *

Kronika šį LTSR Prokuratūros įspėjimą laiko eiliniu sovietinės valdžios šantažu, siekiant įbauginti ne tik TTG

Katalikų Komiteto narius, bet ir visus Lietuvos kunigus neprisidėti prie šio komiteto veiklos. Tačiau nėra negalima, kad abu įspėtieji kunigai gali būti suimti ir nuteisti. Tai priklausys nuo vienokio ar kitokio Kremliaus sprendimo.

* * *

Daugelyje Lietuvos parapijų tikintieji renka parašus po protestais dėl kun. Svarinsko ir kun. Tamkevičiaus persekiojimo.

KOVA UŽ TIKĖJIMO LAISVĘ

(Kun. Baltuška gabiai atsikerta Utenos rajono ateistiniams pareigūnams):

1979 m. balandžio 20 d. mirė Daugailių bažnytinio komiteto pirmininkas Juozas Tarulis iš Mikalajūnų kaimo, sulaukęs beveik 80 m. amžiaus.

1979 m. balandžio 30 d. apylinkės pirmininkė A. Stankevičienė telefonu pasiteiravo klebono kun. Petro Baltuškos, ar jau yra išrinktas naujas bažnytinis komiteto pirmininkas. Jai buvo atsakyta, kad dar nėra, bet šis klausimas greitu laiku bus išspręstas. Ji dar pasidomėjo, kas yra tas kandidatas į pirmininko pareigas? Klebonas atsakė:

— Aš pats.

— Jūs negalite būti pirmininku, — nusigando pirmininkė.

— Kodėl? — ramiai paklausė kun. P. Baltuška.

— Jūs kulto tarnas.

— Ne. Aš ne kulto tarnas, bet kunigas. Tai žymiai daugiau, kaip kulto tarnas. Prašome nemaišyti sąvokų. Ar jus einančią apylinkės pirmininkės pareigas kas nors vadina apylinkės tarnaite, ar sako: „Buvau apylinkėje, bet apylinkės tarnaitės neradau". Ar gydytoją kas nors vadina

ligonių tarnu, ar kiaulių šėrėją yra kiaulių tarnaite? Ar rajono pirmininką vadiname rajono tarnu? Ne.

— Tai aš čia nežinau. Tarkis su rajono pirmininko pavaduotoju Labanausku. Jeigu jis jus patvirtins . . .

— Kol jis man nieko nesakys ir aš jam nieko nesakysiu, nes čia yra bažnyčios vidaus reikalas, — paaiškino klebonas.

1979 m. gegužės 6 d. sekmadienį pamaldų metu buvo paskelbta, kad po pamaldų susirinktų bažnytinio komiteto nariai aptarti kai kurių bažnytinių reikalų. Susirinko visas komitetas, viso 21 žmogus. Susirinkimas apsvarstė pirmininko pareigų perėmimo klausimą ir kitų narių pareigas ir surašė tokio turinio protokolą:

„Mes, žemiau pasirašę Daugailių bažnyčios Romos katalikų religinės bendruomenės nariai, 1979 m. gegužės 6 d. visuotiniame susirinkime išrinkome bažnytinio komiteto vykdomąjį organą:

1. Pirmininkas — Baltuška Petras, Rapolo
2. Sekretorius — Lumbė Zenonas, Juozo
3. Kasininkas — Seibutis Vincas, Vinco" . . .

Komiteto narių akivaizdoje klebonas perėmė bažnytinio komiteto pirmininko pareigas, remdamasis Bažnyčios kanonų teisės 1183 §1, kur sakoma: „Jei kas nors, ar tai būtų dvasininkai, ar pasauliečiai įtraukiami į bažnytinio turto valdymą, jie visi kartu su vietos klebonu, apie kurį kalba kan. 1182, arba jo pareigas einančiu kunigu, jam pirmininkaujant, sudaro Bažnyčios Palaikymo tarybą".

Panevėžio vyskupijos sinodas 111 psl. 560 § sako: „Bažnyčios Palaikymo tarybos pirmininku visuomet bus vietos klebonas".

Protokolo nuorašas registruotu laišku buvo išsiųstas Utenos rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pav. J. Labanauskui.

1979 m. gegužės 29 d. apylinkės pirmininkė telefonu pranešė klebonui, kad jis gegužės 30 d. rytą 9 val. yra kviečiamas į Uteną pas pav. J. Labanauską.

Atvykęs į Vykdomąjį komitetą, pavaduotojo kabinete

rado ne tik patį pavaduotoją, bet ir raj. pirm. Talmantą bei raj. prokurorą F. Levulį. Pavaduotojas supažindino kleboną su prokuroru. Visiems susėdus prie stalo, pavaduotojas pakeltu tonu pradėjo kalbėti:

— Kodėl jūs pažeidinėjate tarybinius įstatymus? Jūs be mūsų leidimo sukvietėte susirinkimą ir save išrinkote pirmininku? Čia dalyvauja prokuroras, jis jums išaiškins įstatymus. Įspėjame, kad už įstatymo pažeidimą būsite traukiamas baudžiamojon atsakomybėn.

Pavaduotojas paduoda klebonui mašinėle spausdintą popieriaus lapą, kuriame surašytas įspėjimas ir liepia pasirašyti. Klebonas perskaito, bet nepasirašo, sakydamas, kad jis jokio įstatymo nepažeidė, nes nuostatų 16§ sako: „Religinių bendruomenių vykdomųjų ir revizijos organų bei tikinčiųjų grupių susirinkimai (posėdžiai) vyksta be pranešimo valdžios organams ir be jų leidimo".

Pavaduotojas pradeda tyčiotis:

— Jums dar maža valdžios?

Po šių žodžių klebonas paprašo pertraukti pokalbį ir atidėti rytdienai, nes jis neatsivežęs magnetofono užrašyti šiam pokalbiui.

Pavaduotojas užsigauna ir pašoka šaukdamas:

— Sugalvojai mus šantažuoti!

— Niekas tau neleis užrašinėti, nors ir atsineštum magnetofoną, — pakeltu tonu tęsia pirmininkas.

— O mano žodžius galite užrašinėti, — ramiai pastebi klebonas.

— Kam tau reikia užrašinėti? — klausia J. Labanauskas.

— Kad galėčiau sekmadienį tikintiesiems pademonstruoti, kas ir kaip čia buvo kalbama.

Klebonas aiškina toliau:

— Nepažeidžiau jokio įstatymo, nes TSRS Konstitucijos 52 str. ir LTSR Konstitucijos 50 str. aiškiai sako: „Bažnyčia atskirta TSRS nuo valstybės".

Pirmininkas Talmantas užsiplieskia pykčiu:

— Nežinai, ką reiškia atskyrimas?

— O ką? — klausia kunigas.

— Kad jūs neturite teisės kištis į valstybės reikalus.

— O kas jums davė teisę kištis į Bažnyčios reikalus? — klausia klebonas. — Kur Konstitucijoje parašyta, kad jums leista kištis į mūsų reikalus, o mums draudžiama? Šituo Konstitucijos straipsniu viskas pasakyta: jei jau atskirta, tai atskirta. Štai mūsų pokalbyje dalyvauja teisės atstovas — prokuroras. Jeigu jis dalyvavo byloje, kuri išskyrė vyrą su žmoną, tai jis nepaliko teisės terorizuoti buvusią savo žmoną ar žmonai — vyrą. Išskyrė, tai išskyrė.

Klebonas parodo jiems Bažnyčios kanonus ir sinodo knygas, TSRS Konstituciją ir LTSR Konstituciją, religinių susivienijimų nuostatus ir paaiškina, kad vyskupo paskyrimu, kunigas, atvykęs į parapiją, nori ar nenori privalo laidoti mirusius, krikštyti gimusius, lankyti ligonius, klausyti tikinčiųjų išpažinties ir kt., taip pat jis privalo eiti ir bažnytinio komiteto pirmininko pareigas, nes tam yra įpareigotas kanonų ir sinodo. Kunigas parodo pirmininkui nuostatų knygas, o šis tik pažiūri, atstumia tolyn ir sako:

— Seni, tarybinė vyriausybė jų nepatvirtino.

— Pirmininke, atmetėte kanonus, sinodą, — tęsia kun. Baltuška, — pagal jūsų logiką, štai aš atmetu šitą Konstituciją, tuos nuostatus, nes jų Vatikanas taip pat nepatvirtino.

Pirmininkas skaito religinių susivienijimų 12 straipsnį:

— Visuotini religinių bendruomenių ir tikinčiųjų susirinkimai (išskyrus pamaldas) vyksta rajono, miesto (respublikinio pavaldumo miesto) darbo žmonių deputatų tarybos vykdomajam komitetui leidus.

Klebonas paaiškina:

— Jei tie susirinkimai vyktų ypatingiems reikalams aptarti, pvz., kongrrsui suregnti, naujai bažnyčiai statyti, vykti į ypatingą kelionę, pvz., vykti į Maskvą ateinančių metų olimpiados metu ir ten pasirodyti su religine programa. Šiuo metu popiežius lankosi Lenkijoje ir, sakykime, 1000 Daugailių parapijiečių norėtų vykti su juo

susitikti. Tada aptarti tokioms kelionėms, norint sušaukti visus parapijiečius, gal ir būtų reikalingas jūsų leidimas, bet čia — komiteto pirmininko pareigų perėmimas — yra vietinis ir grynai bažnytinío pobūdžio vidaus reikalas.

Be to, čia ne įstatymas. Prašau, pirmininke, skaityti kur čia parašyta, kad čia yra įstatymas? Čia tik įsakas. Tai toks skirtumas, kaip kareivio įsakymas ir generolo įsakymas. Klausyti visada reikia generolo, o ne kareivio, kai tuo pačiu klausimu ką nors jie įsako. Konstitucija — generolas. Todėl jos viršelyje yra užrašyta: „Pagrindinis įstatymas". Įsakas neturi prieštarauti Konstitucijai.

Šis susirinkimas buvo tik pirmininko pareigų priėmimui ir vietoje mirusių narių įrašyti naujus. Klebonas komiteto nepanaikino: jis buvo, yra ir ateityje bus.

Pavaduotojas parodo gautą susirinkimo protokolą ir taria:

— Čia mums špargalkų, prašom, nesiuntinėti. Štai aš ir užrašiau, kad jis negalioja.

— Kad mums ir nereikia jūsų pripažinimo. Mes tik pranešėme, kad komitetas yra, o kuo jūs laikysite mūsų protokolą — mums nesvarbu. Juk čia yra bažnytinis komitetas ir mums visai nereikia, kad bedieviai jį pripažintų.

— Rinkimai turi būti visuotini.

— Jie tokie ir buvo. Visas komitetas dalyvavo, visi bažnyčioje esantys tikintieji žinojo. Tačiau bažnyčia ne teatras, kad būtų šūkaujama. Kur yra tokia patalpa ir kokiomis priemonėmis būtų galima sukviesti visus tikinčiuosius? Juk miestuose yra parapijų, kurioms priklauso 50.000 ar 60.000 žmonių. Pav. Kaune, Vilniuje. Kur yra tokios patalpos, kurios galėtų sutalpinti ir kas jas duoda tikintiesiems? O ar jūs renkate rajono valdžią gegužės 1 d. demonstracijos metu? Ne. Bažnyčios kanonai ir vyskupijos sinodas įpareigoja būti pirmininku.

— Čia pagal Vatikaną — taria pirmininkas.

— Taip, nes mes esame tikintieji. Mes tvarkomės pagal Vatikano nurodymus, o jūs pagal Kremliaus. Bet jūs

stovite už religinės bendruomenės ribų, todėl neturite teisės sudaryti bažnytinį komitetą. Kur logika: bedieviai sudarinės tikinčiųjų komitetus?! Ar mes, tikintieji, sudarinėjame jūsų komitetus — rajono ar apylinkės? Ne. Bažnyčia atskirta nuo valstybės, tai atskirta. Tuo viskas ir pasakyta.

Visą laiką tylėjęs prokuroras įsiterpė:

— Religija prieštarauja komunizmui.

— Bet čia jau ne įstatymas, bet ideologija. O kur įstatyme pasakyta, kad religija prieštarauja komunizmui?

— Popiežius laimino Hitlerį, — bando gelbėti prokurorą pavaduotojas.

— Popiežius laimino ne tik Hitlerį, bet ir TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo pirmininką Podgorną, užsienio reikalų ministrą Gromiką, Chruščiovo dukterį „Pravdos" laikraščio vyriausiojo redaktoriaus žmoną Adžubėjienę, kuri buvo taip sužavėta popiežiaus Jono XXIII gerumu, kad verkdama išėjo iš audiencijos su popiežiumi.

— Ar matei, kada laimino Chruščiovo dukterį? — pašoko Talmantas.

— O tamsta ar matei, kaip popiežius laimino Hitlerį? — nenusileido klebonas. — Jeigu valstybių vadovai ar jų pasiuntiniai susitinka su popiežiumi aptarti kai kurių valstybinių reikalų, įteikti skyrimo raštą ar daro mandagumo vizitą, tai dar nereiškia, kad popiežius kiekvieną ir laimina. Štai mes čia susitikome, ar aš jus dabar laiminu? O kad pas popiežių buvo Podgornas ir Gromika, tai galiu parodyti ir nuotraukas iš komunistinių šalių spaudos.

— Turėsite paklusti tarybiniams įstatymams ir prašome mums netrukdyti sekantį sekmadienį (VI.3) pravesti rinkimus Daugailių religinėje bendruomenėje. Jus per du sekmadienius mums sutrukdėte tai padaryti, pravesdamas stiprią propagandą per pamokslus, kurie buvo beveik politiniai, — kalbėjo Labanauskas.

— Politika neužsiimu, — atsakė klebonas. — Jeigu žmonėms sakyčiau: imkite kirvius ir eikite sukapoti

rajono pirmininką, jo pavaduotoją ar dar aukštesnėse pareigose stovinčius asmenis, tada jau būtų politika.

— Galite melstis, išpažinčių klausyti, niekas jums to nedraudžia. Konstitucija garantuoja kulto atlikimo laisvę ir ateistinės propagandos laisvę — švietė kunigą pirmininkas.

— O kodėl mums tik kulto atlikimo laisvė, o jums ateistinės propagandos laisvė? Pasikeiskime vietomis. Kodėl jūs mus persekiojate, diskriminuojate? Mes ne vergai, ne Afrikos negrai, — prieštaravo klebonas.

— Niekas jūsų nepersekioja. Raskite nors vieną faktą TSRS, kad jus kas persekiotų, — teisinosi Talmantas.

— Tai kur mūsų spauda, radijas, tai kam jūs, bedieviai, sudarinėjate bažnytinius komitetus. Mes patys mokame juos sudaryti.

— Mes — valdžia, todėl turime viską žinoti, — niršo pavaduotojas.

— Jūs savo valdžią gaunate tik iš pagrindinio įstatymo — Konstitucijos, o ji sako, kad Bažnyčia yra atskirta nuo valstybės. Jūsų žiniai mes prisiuntėme susirinkimo protokolą.

— Jūsų sąmonėje labai daug buržuazinio galvojimo, Smetonos laikų sąvokų, — kalba pavaduotojas.

— Prie ko man čia ta buržuazija? Jeigu ji man tinka, tai tinka ir jums, — šnekėjo klebonas, — nes mes esame, rodos, vienmečiai. Su buržuazija mes tik tiek turime bendro, kad prie jos užsimovėme pirmas kelnes.

— Mes turime teisę netinkamus narius iš komiteto pašalinti, — pasididžiavo savo galia Labanauskas.

— Žinoma, jeigu tamstai nepatiks vieno nosis, kito ausis, tai ir iš 1000 nerasi nė vieno tinkamo, — atsakė kun. Baltuška.

— Prie ko čia man ausys, nosys? — užsigauna pavaduotojas.

— O prie ko čia man buržuazija, kurią tamsta man primeti? — atšovė užpultasis.

— Aš nenorėčiau gyventi užsienyje, — prabilo pavaduotojas.

— Ir aš, — atsiliepė visą laiką tylėjęs prokuroras.

— Ten supuvimas, šiukšlės, — tęsė pirmininkas.

— Manau, kad mes kultūringai pasikalbėjome, — pagaliau užbaigė pavaduotojas.

— Ačiū, — tarė atsistojęs klebonas ir išėjo iš kabineto. Visas pokalbis vyko maždaug penkių diezų tono aukštyje.

Tą pačią dieną per apylinkę raštiškai į Uteną pas pavaduotoją J. Labanauską 15 val. buvo iškviesti du komiteto nariai: kasininkas Vincas Seibutis ir narys Jonas Jočys. Juos priėmė tik vienas pavaduotojas ir pareiškė, jog buvo iškvietęs Daugailių kleboną, bet su juo nesusikalbėjo. O reikalas esąs toks: reikia išrinkti naują bažnytinio komiteto pirmininką. Kada Jonas Jočys pastebėjo, kad pirmininkas jau išrinktas ir jis jiems geras, pavaduotojas pašoko ir užriko: „Kiek klasių esi baigęs?! Įstatymų nežinai!" Pavaduotojas įsakė, kad grįžę atgal, jie tuojau nueitų į apylinkę ir susitartų dėl rinkimų dienos ir pirmininko kandidatūros; dar pridėjo, kad reikia išrinkti tikintį žmogų, nes jei išrinks kokį girtuoklį ar žmogžudį, tokio rajonas nepripažins.

Vyrai grįžo į namus.

1979 m. birželio 1 d. apylinkės sekretorė Indraišienė paskambino klebonui ir pranešė, jog apylinkės pirmininkė jai pavedė pranešti, kad sekmadienį įvyks bažnyčioje arba šventoriuje rinkimai. Gali ir klebonas dalyvauti.

— Kada baigsis pamaldos? — pasiteiravo ji.

— Jokių rinkimų nei šventoriuje, nei bažnyčioje nebus. Jeigu ką nors panašaus bandysite daryti, būsite fizine jėga išmesti. O kada pamaldas pradėti ir jas baigti, — mūsų reikalas.

— Ar man rašyti skelbimą ir priklijuoti prie durų? — klausė sekretorė.

— Jokių skelbimų, jokių rinkimų. Komitetas yra,

pirmininkas išrinktas, rajonui pranešta ir viskas, — atsakė klebonas.

— Jūs negalite būti pirmininku, — čirškė sekretorė.

— Kodėl? — paklausė kunigas.

— Aš nežinau, bet negalite.

1979 m. birželio 3 d. ryto 8 val. prie šventoriaus vartų ir bažnyčios durų apylinkės pirmininkė prisegė skelbimus:

D ė m e s i o

Šių metų birželio 3 d. tuojau po pamaldų Daugailių kultūros namuose įvyks visuotinis tikinčiųjų susirinkimas, kuriame bus aptariama Daugailių religinės bendruomenės Ūkinė ir finansinė veikla. Kviečiame visus tikinčiuosius dalyvauti susirinkime.

Utenos rajono Liaudies deputatų
tarybos vykdomasis komitetas.

Pamokslo metu klebonas paaiškino visiems tikintiesiems bažnyčioje, kad jokio ūkio bažnyčia neturi, o finansiniu atžvilgiu — visus mokesčius kuo punktualiausiai sumoka. Visi atlikti remontai, visos remontui reikalingos medžiagos buvo įsigytos ne „blato" keliu, o viskas pirkta parduotuvėje ir su sąskaitomis. Net adatos bažnyčiai neperkame be sąskaitos, nes esame kiekvienais metais rajono tikrinami.

Pamaldų metu apylinkės pirmininkė buvo atvykusi prie bažnyčios durų patikrinti, ar jos prisegtas skelbimas yra ir, radusi atidarytas duris taip, kad skelbimas atsidūrė prie sienos ir liko nematomas, bažnyčios duris uždarė. Žmonės vėl atidarė. Tada ji nuplėšė skelbimą iš lauko pusės ir su smeigtuku prisegė prie vidinės durų pusės.

Žmonės, eidami iš bažnyčios ir matydami šį skelbimą, šypsojosi.

Susirinkimas neįvyko. Atėjo tik viena moterėlė.

1979 m. birželio 4 d. Daugailių miestelyje apylinkės darbuotojai nešiojo, o kaimuose privalėjo išnešioti laiškanešiai, atspausdintus ant firminių blankų, pažymėtų herbu ir Utenos rajono Vykdomojo komiteto apvaliu antpsaudu, kuriais kvietė 1979 m. birželio 7 d. 18 val. į

Daugailių kultūros namus visuotiniam tikinčiųjų bendruomenės susirinkimui. Pasirašė Utenos raj. LDT vyk. komitetas.

Susirinkimas neįvyko, — atvyko tik trys moterys. Klebonas tikintiesiems pranešė, kad, jeigu bus daromi kokie nors puolimai prieš bažnyčią ir jos komitetą, viskas bus viešai tikintiesiems kiekvieną sekmadienį informuojama.

ŽYGIS Į ŠILUVĄ

(Eucharistijos bičiulių žygis į Šiluvą apstulbina atesitus):

Rugpjūčio 25 d. į pavakarę Tytuvėnuose pasirodė jaunimo būreliai, dauguma 14-20 metų amžiaus. Be triukšmo, be tokiais atvejais jau mums įprastų keiksmų ir stumdymosi besišypsąs jaunimas „okupavo" visas laisvas miestelio vietas po stogais. Miestelis nejučiomis, tiesiog nepastebimai, susiurbė tūkstantinę jaunimo masę. Įdomu, kad gyventojai juos mielai priėmė, nepastebimai sutalpino tyliai solidarizuodamiesi jaunimo sumanymui. Žmonės patikėjo, kad tokie nesugadins padargų, nepavogs ko nors, nepadegs pašiūrėje ar kluone šieno (nė vieno nesimatė rūkančio).

Kažką pajutęs, miestelio centre sėdėjo uniformuotas pareigūnas su keliais neuniformuotais ir budriai dairėsi, ypač jų žvilgsniai ieškojo mašinų.

Graži, barokiniai iškilminga bažnyčia, naujai suremontuota, skoningai giedromis spalvomis vyrauja oranžiniai ir auksiniai akcentai sveikino kiekvieną įeinantį.

Vakarinių šv. Mišių metu lotyniškas Mišias giedojo latvių choras. Jaunimas bažnyčioje vieningai ir aiškiai atsakinėjo maldas. Šv. Komuniijos pakilo visa bažnyčia ir suklaupė prie Dievo stalo.

Rytojaus dieną, dar toli prieš ankstyvąsias šv. Mišias bažnyčia vėl buvo pilna. Tai vienoje vietoje, tai kitoje

bažnyčios vietoje skambūs jaunatviški balsai užvesdavo giesmę, prie kurios tuojau prisidėdavo visa bažnyčia.

Išėję iš bažnyčios jaunimas išsirikiavo po keturis. Nutarė žygio metu elgtis kaip bažnyčioje: nesikalbėti, neatsakinėti į pašalinių klausimus, giedoti ir melstis. Daugelio rankose mirgėjo gėlės, tarp pirštų matėsi rožiniai (rožančiai). Tai atgailos eisena už savo ir kitų nuodėmes, už blaivybės akciją tautoje, už jaunimo prisikėlimą.

Pagaliau pasigirdo maldos žodžiai, ir eisena pajudėjo. Didingai atrodė šiais laikais tūkstantinė besimeldžiančio jaunimo eisena, (nors buvo ir vyresnio amžiaus žmonių, bet dominavo jaunimas). Atsirado keli fotografai. Kas žino jų tikruosius kėslus? Tačiau niekas nenusuko ir neslėpė savo veido: visi ėjo susikaupę, ryžtingi, pasiruošę bet kokiam ateistų išpuoliui. Miestelio gyventojai, pardavėjos stovėjo gatvių pakraščiuose, šalia parduotuvių, už langų ir su nuostaba stebėjo neįprastą reginį. Pirmosios gretos tuojau susidūrė su miesto Vykdomojo komiteto pirmininku, per megafoną šaukiančiu išsiskirstyti, bet maldos žodžiai užtrenkė megafoną, o pačiam pirmininkui beliko tik pasitraukti, kad nepatektų į einančiųjų gretas. Pavienės lengvos mašinėlės lenkė einančius. Vieni siūlėsi pavežti pavargusius, sunegalavusius, kiti suko į šalutinius keliukus; iš mašinų lipo keleviai ir stojo paplentėje šalia jau stovinčių vietinių gyventojų. Vieni ašaras braukė, kiti dėjosi prie žygiuojančių. Visų veiduose nuostaba su džiaugsmo ir nerimo atspalviais. Nejau Lietuva keliasi?!

Iš lėto praslinko ir pilka „Volga", kurioje sėdėjo ministras Mikalauskas su keliais saugumiečiais. Priešais pasirodė maršrutinis autobusas Kaunas — Tytuvėnai. Jis sustojo, ir keleiviai prisijungė prie eisenos.

Šiluvos koplyčioje jaunimas susikaupė maldoje, prisiminė žygio intencijas. Bažnyčioje išklausė jauno kunigo laikomas šv. Mišias ir pamokslą. Ir vėl beveik visa bažnyčia priėmė šv. Komuniją.

Po pamaldų grįžę į koplyčią keletas miestų Eucharisti-

jos Bičiulių atstovai perdavė rožančius kitų miestų atstovams. (Lietuvoje vis po keletą miestų kasdien ištisą mėnesį kalba bendrai rožančių Eucharistijos Bičiulių intencijomis, o mėnesio pabaigoje suvažiuoja į Šiluvą šią estafetę perduoti kitiems miestams). Dvasioje sustiprėję ir pilni ryžto maldininkai išsiskirstė į namus.

Grįžtančius į namus pavienius eisenos dalyvius gaudė KGB agentai, vežė į saugumą ir tardė, kas organizavo šią eiseną. O ją suorganizavo Dievo meilė ir protestas prieš gausius iš šalies brukamas blogybes.

* * *

Šitaip savo įspūdžius aprašo kita žygio dalyvė

Prieš penkerius metus Eucharistijos Bičiulių iniciatyva įvyko pirmasis žygis iš Tytuvėnų į Šiluvą, kuriame dalyvavo apie 300 žmonių.

Šiemet rugpjūčio 26 d. į tradicinį Eucharistijos Bičiulių Žygį susirinko apie 1000 žmonių, kurių tarpe buvo daugiausia jaunimas.

Nuo Tytuvėnų bažnyčios patraukėme į Šiluvą (apie 7-8 km.), eidami kalbėjome rožančių, litanijas ir giedojome giesmes. Trumpai pasimeldę koplyčioje, visi susirinkome į bažnyčią šv. Mišioms, kurias aukojo žygyje dalyvavęs kunigas.

Tūkstantinę minią vienijo viena intencija: permaldauti Eucharistinį Kristų ir Mariją už tautos nuodėmes ir prašyti, kad gelbėtų Lietuvą nuo alkoholizmo ir moralinio supuvimo, kaip kadaise ją išgelbėjo nuo protestantizmo.

Per Lietuvą ritasi dvasinio atgimimo banga. Vis daugiau jaunų žmonių pakyla kovai už dvasines vertybes. Mes prašome Mariją, kad ji kartu su Kristumi stovėtų šio sąjūdžio priekyje, kad laimintų mus, teiktų jėgų ir išminties nelengvoje kovoje. Prašėme ją pagalbos, ugdant kiekvieno mūsų dvasinį gyvenimą, nes veiklos sėkmė priklauso nuo mūsų vidinio nusiteikimo, nuo intencijos

grynumo. Žygiai į Šiluvą nėra išorinė demonstracija. Jų vertė priklauso nuo mūsų maldų nuoširdumo, nuo to, kiek mes būsime pasiruošę pasinaudoti Viešpaties malone.

Žygyje dalyvavęs kunigas ragino mus kovoti su pačia didžiausia mūsų amžiaus blogybe — alkoholiu, gimdančiu ir kitas nelaimes. Šita kova gali pareikalauti didelių ir skaudžių aukų, tačiau tai neturi mažinti ryžto.

Baigėsi pamaldos, nuskambėjo paskutiniai giesmės „Marija, Marija" žodžiai. Prie Marijos kojų liko sudėtos mūsų gėlės, svajonės ir pasiryžimai.

Bet žygis nesibaigė. Jis tik prasidėjo. Mes išsiskirstėme po Lietuvą, nešdamiesi didelę svajonę: kovoti už savo pačių dvasinę pažangą, kovoti prieš didįjį priešą — alkoholizmą. Tegul auga blaivi ir dora jaunoji Lietuvos karta, ištikima Kristui ir Marijai. Tai bus gražiausios gėlės prie Viešpaties kojų.

O kai bus sunku, kai pavargsime, kai ims pagunda pasukti lengvesniu keliu, geroji mūsų Motina šauks mus iš klystkelių, teiks jėgų būti šio gražaus sąjūdžio priekyje.

S. B-nė

(Iš „Rūpintojėlio", Nr. 10)

LIETUVOS KOMUNISTŲ PARTIJOS CENTRO KOMITETUI

Nuorašas:

LIETUVOS TSR AUKŠČIAUSIOSIOS TARYBOS PREZIDIUMUI

Iki šiol nesame gavę jokio Jūsų atsakymo į savo kolektyvinį pareiškimą. Mus stebina tai, kad aukščiausios Lietuvos TSR įstaigos nesilaiko įstatymų: Konstitucijos 47 str. įpareigoja atsakyti į pasiūlymus ir pareiškimus.

Trumpą raštą atsiuntė tik Religijų reikalų tarybos įgaliotinis. Bet tai tik atsirašinėjimas — savo rašte įgaliotinis nė neužsimena apie mūsų pasiūlymus, prašymus, kuriuos išdėstėme penkiuose savo pareiškimo išvadų punktuose. Įgaliotinis palietė tik vieną iš jų — būtent tai,

kad kol kas nenumatoma atšaukti Religinių susivienijimų nuostatų. Tiesa, įgaliotinio įstaigos darbuotojai įvairiomis progomis, o ir pats įgaliotinis š.m. liepos 20 d., iškvietęs į Vilnių vyskupus ir valdytojus, kalbėjo esą mūsų pareiškime vien tik abstraktūs teiginiai be jokių faktų. Minėtiems tarybiniams pareigūnams ypatingai nepatinka mūsų pareiškime minimas siaubingas tikinčiųjų, aktyviai pamaldose dalyvaujančių, vaikų terorizavimas bei niekinimas.

Nenorėdami ištęsti savo pareiškimo, mes konkrečių faktų nenurodėme: vaikų terorizavimas vyksta Lietuvoje tokiu mastu, kad galima faktų prirašyti ištisus tomus. Pateikiame Jums tik keletą faktų apie vaikų terorizavimą trijų rajonų mokyklose š.m. pavasarį:

Mažeikių III-je vidurinėje mokykloje anketose mokiniai **buvo verčiami** raštu išvardinti visų savo klasės bei mokyklos tikinčiųjų mokinių pavardes. Sausio mėn. I-os vid. mokyklos IX d. klasėje mokyt. Bučienė net privertė dalyvauti komjaunimo susirinkime nekomjaunuolę Marytę Česniauskaitę ir svarstė jos „nusikaltimą" — lankymąsi bažnyčioje. Tos pačios vid. mokyklos mokyt. Grigaliūnienė, bausdama už bažnyčios lankymą IV c klasės mok. Ritą Ruzgytę, palikdavo ją po pamokų ir reikalavo atsivesti tėvus; taip pat elgėsi ir mokyt. Narkienė su mok. Santa Bučyte.

Telšių IV-je vid. mokykloje balandžio 17 d. mokyt. Valenčius jėga, net sukruvindamas IV b kl. mokinių Sauliaus Stonkaus ir Dariaus Mažeikos rankas, atėmė jų po marškiniais nešiojamus kryželius. O mokyt. Karnišova, laikinai dėstanti istoriją, IX kl. tyčiojosi iš mok. Ritos Dumbliauskaitės, liepdama pasakoti tai apie praeities, tai apie dabarties kunigus, tai apie Bažnyčios padėtį. Net 45 minučių neužteko — viešos patyčios buvo pratęstos dar ir per pertrauką.

Dėl religinių įsitikinimų Telšiuose nukentėjo Mockevičių šeima: Mockevičienei, dirbančiai med. seserimi ligoninėje, skyriaus vedėja Cirkova grasino, kad jai bus

atimtos motinos teisės, jeigu ji ir ateityje leis patarnauti vaikus Mišioms. Vyr. med. sesuo Krupova gąsdino, kad sūnus bus išmestas iš Medicinos instituto bendrabučio.

(Bažnyčias lankančių mokinių persekiojimas nemažėja, bet didėja):

Telšių raj. Luokės vid. mokyklos mokyt. Andrusevičius organizavo net ištisą eilę priemonių „perauklėti" mokinius, kad jie nebedrįstų patarnauti bažnyčioje. Š.m. gegužės — birželio mėn. mok. Valių Ambrožą (VI kl.), Gintarą Jankauską ir Saulių Leščianską (VII kl.) ir kitus tardė mokyklos direktorius Savickas, Telšių raj. laikraščio redaktorius Vaseris ir du atstovai iš rajono kompartijos komiteto. Po to mokiniai ir jų tėvai buvo nukreipti tardymams į Telšių vidaus reikalų skyrių! Milicininkai pasirodė humaniškesni už mokytojus ir minėtus tarybinius pareigūnus — jie paaiškino, kad patarnavimas bažnyčioje — joks nusikaltimas, ir net pagyrė: „Tokie nors langų nedaužo . . ."

Plungėje, I-je vid. mokykloje mok. Vitalijų Semenauską mokyklos komjaunuoliai-aktyvistai — Kažerginskas, Malakauskas ir Šakinis (X kl. mokiniai) **net mušimu** stengėsi atgrasyti, kad neitų bažnyčion. Tėvai skundėsi mokyklos direktoriui, švietimo skyriui, net prokurorui. O mokyklos direktorius, atsakydamas į skundus, pagrasino jiems atimsiąs tėvų teises!

Telšių vid. mokykloje š.m. gegužės 15 d. choro repeticijos metu VI kl. mokinys Egidijus Želvys nusiėmė prievartą jam užrištą pionieriaus kaklaraištį, kadangi jis nebuvo pionierius. Mokyt. **Pilipavičienė trenkė mokiniui į veidą,** o mokyt. Petraitytė ėmė kolioti necenzūriniais žodžiais. Želviui už bausmę neleido dalyvauti choro pasirodyme. Tai matė didelis būrys vaikų.

Ar tai nėra faktai? Ir tai tik maža dalelė!

Iki šiol Tarybų Lietuvoje dar nėra nubaustas nė vienas tikinčiųjų persekiotojas. Mes reikalaujame griežtai nu-

bausti visus tuos, kurie apsilenkia su tarybine teise ir paprasčiausiu žmoniškumu. Be to, atkreipiame Jūsų dėmesį į tai, kad tokių ateistinės prievartos faktų nemažėja. Daugelį nesusipratimų iššaukia Religijų reikalų tarybos įgaliotinio P. Anilionio netinkamas ir vienašališkas tarybinių įstatymų aiškinimas. Savo susitikimuose su dekanais, kunigais bei tarybiniais pareigūnais jis visada pabrėžia, kad įstatymais draudžiama vaikams aktyviai dalyvauti pamaldose: chore, procesijose, Mišiose ir pan. Tuo tarpu tokio draudimo nėra jokiuose įstatyminiuose dokumentuose. Atvirkščiai, buvęs Religijų reikalų tarybos įgaliotinis Tumėnas visuose rajoniniuose laikraščiuose 1978 m. vasario mėn. rašė, kad „kiekvienas, kas nori, gali atlikinėti religines apeigas". (ne tik dalyvauti, bet ir atlikinėti!) Apie jokį vaikų išskyrimą, apie jokį amžiaus apribojimą jis nė neužsimina. O Konstitucija (50 str.) leidžia be išimties praktikuoti religinius kultus. Taigi leidžia praktikuoti (t.y. giedoti, dalyvauti procesijose ir pan.), o ne pasyviai žiopsoti ar stebėti.

Visai nesuprantama, kodėl, keičiantis Religijų reikalų tarybos pareigūnams, keičiasi ir įstatymų aiškinimas, nors patys įstatymai nesikeičia! Dėl to kyla neaiškumai, savivaliavimai ir protestai.

Manome, kad bent dalinai esame atsakę į tarybinių pareigūnų priekaištus, jog mūsų skundai be faktų. Pakartotinai prašome imtis skubių priemonių ateistinei prievartai uždrausti.

1979 m. rugpjūčio 17 d.

Telšių vyskupijos kunigai:
(27 parašai)

Vincas Vėlavičius,
Julius Miškinis,
Jonas Petrauskis,
Vincentas Senkus,
Adomas Alminas,
Jonas Ilskis,
Jonas Gedvila,
Vaclovas Stirbys,
Juozas Janauskas,
Leonas Šapoka,

Tadas Poška,
Jonas Bučinskas,
Kazimieras Gasčiūnas,
Julijonas Tamašauskas,
Petras Bernotas,
Jonas Kauneckas,
Kazys Prialgauskas,
Izidorius Juškys,
Antanas Puodžiūnas,
Kazys Žukas,
Anupras Žukas,
Pranas Daugnora,
Tomas Švamerys,
Juozas Rutalė,
Henrikas Šulcas,
Juozas Pačinskas,
Klemensas Arlauskas,

KRATOS LIETUVOJE

Kaunas

1. 1979 m. rugpjūčio 8 d. saugumiečiai: tardyt. vyr. ltn. Rainys, mjr. Raudys ir kpt. Stankevičius padarė kratą pas Liuciją Kulvietytę, gyv. Kaune Kulvos g. Nr. 28-8, norėdami paimti „antitarybinius leidinius, dokumentus bei technines jų dauginimo priemones". Krata tęsėsi 5 val. ir jos metu paimta:

Lietuvių kalbos istorija (spausdinys),
„Aušrelė",
Nemaža įvairių straipsnių, kuriuose matosi pataisymų ir redagavimo žymių.

* * *

2. 1979 m. rugpjūčio 8 d. saugumiečiai: tardyt. Matulevičius, Aloyzas Kazlauskas ir Romas Sujeta 5 valandas krėtė Vitalijos Žvikaitės butą, esantį Kulvos g. Nr. 28-2. Kratos metu paimta:

Rašomoji mašinėlė „Optima"
knyga „Lietuvių archyvas" IV t.,
knyga „Lietuvių poezija išeivijoje 1945-1971 m.,
knyga „Kultūra ir civilizacija",
leidinys „Rūpintojėlis" Nr. 6,
„LKB Kronika Nr. 30,
nemaža įvairių straipsnių iš Lietuvos istorijos ir kt.

Po kratos Liucija Kulvietytė ir Vitalija Žvikatė buvo tardomos saugume. Iš tardymo matyti, kad saugumiečiams labai nepatinka kraštotyra, literatūra, liečianti lietuvių kalbą ir Lietuvos istoriją.

* * *

Vilnius

1979 m. spalio 3 d. apie 9 val. Valst. Saugumo darbuotojai padarė kratą pas keletą vilniečių.

1. Pas Julių Sasnauską, gyv. Garelio 15-15, atvyko J. Matulevičius ir trys darbuotojai su kviestiniais. Krata baigėsi apie 23 val. Kratos protokolas apima 20 puslapių. Surašyta apie 100 paimtų daiktų. Į saugumo maišą pateko net O. Milašiaus poeziją (lietuviškas vertimas). Saugumiečiai taip pat paėmė rašomąją maišnėlę.

* * *

2. Pas optiką Vladą Šakalį, gyv. Užupio 19-35, išbuvusį kalėjime 15 metų, krata baigėsi 13 val.

* * *

Kinofikacijos darbininko Antano Terlecko, gyv. Nemenčinės pl. Nr. 68, bute krata tęsėsi iki 15 val. Paėmė rašomąją mašinėlę.

* * *

4. Gyd. Algį Statkevičių, gyv. Žirmūnuose, po kratos išvežė tardymui į Saugumą.

Yra žinių, kad tą dieną buvę ir daugiau kratų.

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

(Ateistai siaučia parapijose ir mokyklose):

Mordovija. 1979 m. spalio 19 d. Vladas Lapienis

užbaigia griežto režimo lagerio bausmę ir turi būti išvežtas į tremtį.

* * *

Kaunas. 1979 m. į Kauno Kunigų seminariją sovietinė valdžia leido priimti 20 kandidatų. Padavusieji pareiškimus į Seminariją buvo intensyviai verbuojami dirbti KGB agentais. Rugpjūčio mėn. viduryje paaiškėjo, kuriems jaunuoliams valdžios leista mokytis Kunigų seminarijoje.

Priimtieji į Seminariją:

Aškelovičius Josifas
Baltrušaitis Jonas
Bernotavičius Henrikas
Čalkūnas Modestas
Čeponis Medardas
Garmus Antanas
Jankauskas Gintautas
Jurčys Sigitas
Linkevičius Petras
Marčiulionis Juozas
Radomskij Lukian
Sabaliauskas Jonas
Simonaitis Aurelijus
Skirelis Jonas
Stanikūnas Stasys
Šulinskas Remigijus
Tamelis Bronius
Vertas Juozas
Žvirzdinas Vytautas
Danyla Kazimieras

Religijų reikalų taryba ir KGB neleido šiemet įstoti į Seminariją šiems:

1. Gražulis Kazys — Miroslavo parapija
2. Kaknevičius Vytas — Sangrūdos parapija
3. Sasnauskas Julius — Šv. Mikalojaus parapija (Vilnius)
4. Baliūnas Vladas — Pasvalio parapija

5. Gurskis Gintas — Vilkaviškio parapija
6. Šaltis Algis — Kaunas
7. Kelpša Saulius — Garliavos parapija
8. Hofmanas Aleksandras — Vilnius

N.B. Kronika paduoda nepilną sovietinės valdžios atmestųjų kandidatų sąrašą.

* * *

Kaunas. 1979 m. balandžio 18 d. Tikinčiųjų teisėms ginti Katalikų Komitetas pasiuntė Junesko organizacijai dokumentą apie Vaiko teisių pažeidimus Lietuvos TSR (žr. „LKB Kronika", Nr. 38). Prie šio dokumento dar prisijungė 128 asmenys, jų tarpe kunigai: J. Alesius, F. Baliūnas, J. Babonas, V. Radzevičius, L. Vaičiulionis, B. Gimžauskas, J. Vaicekauskas, Z. Grinevičius, S. Kadys, J. Povilaitis, P. Bubnys, A. Ylius, P. Mikutis, K. Daknevičius, R. Mizaras.

Helsinkio grupės narė O. Lukauskaitė-Poškienė, tikintieji — J. Petkevičius, J. Petkevičienė, A. Bružaitė, A. Andreika, S. Andreikienė, G. Stanelytė, G. Bružaitė, R. Vaitkutė, M. Jurevičius ir kt.

* * *

Truskava (Kėdainių raj.). Kun. Petras Nykštas, buvęs Salų klebonas, už savo uolų darbą buvo vietninių ateistų neapkenčiamas, kurie nuolatos jį šmeižė ir vis rašinėjo skundus. Šiais metais jis buvo perkeltas į Truskavos parapiją, neturinčią nei bažnyčios, nei klebonijos. Bažnyčia sudegė per karą. Dabar žmonės meldžiasi buvusios špitolės salėje. Tame pačiame name apgyvendinta keletas netikinčių šeimų.

Sutikti naujo klebono susirinko didžiulė tikinčiųjų minia, nuklojusi kunigui kelią gėlėmis. Šitaip tikintieji solidarizuojasi su Bažnyčiai ištikimais kunigais. Gaila, kad tokių kunigų negina dauguma ordinarų.

* * *

Pociūnėliai (Radviliškio raj.). Kun. A. Jokūbauskas buvo raštu kviečiamas 1979 m. liepos 12 d. 11 val. į Radviliškio raj. LTSR Valstybės saugumo komiteto poskyrį.

Klebonas parašė raštą, išdėstydamas neatvykimo motyvus:

kvietime nenurodyta, kuriam tikslui kviečiamas,

visus pasiūlymus, pageidavimus ar reikalavimus prašome pateikti įgaliotiniui, kuris per vyskupą patvarkys bei pamokys kunigus;

skubius nurodymus pateikti raštu ir bus duotas atsakymas raštu.

1979 m. liepos mėn. 17 d. vėl buvo raštu kviečiamas į Radviliškio raj. Buvo grasinama jėga pristatyti. Kun. A. Jokūbauskas vėl raštu pranešė, kad neatvyks dėl pirmame rašte nurodytų motyvų ir priminė, kad savivalės ir prievartos darbai pasibaigė su Stalino mirtimi, pasibaigė ir niekada nebegrįš.

1979 m. rugpjūčio 3 d. milicija prievarta nuvežė kleboną į Radviliškio raj. saugumą. Saugumo viršininkas Astrauskas apkaltino kleboną kun. A. Jokūbauską, jog būk tai šmeižiąs tarybinę santvarką, nesilaikąs įstatymų, koneveikiąs tarybinius darbuotojus ir raginąs klausyti antitarybinių Vatikano laidų.

Kunigas paaiškino, kad jis skelbiąs tiesą ir niekur nenusižengė įstatymams. Raginąs žmones klausyti Vatikano radijo, nes tai yra vienintelis religinių žinių šaltinis ir oficialus Popiežiaus radijas. Kun. A. Jokūbauskas pasakė, kad nesilaikys tų valdžios įstatymų, kurie prieštarauja Dievo įstatymams ir Helsinkio susitarimų Baigiamajam aktui.

Kunigo „auklėjimas" užtruko devynias valandas.

* * *

Druskininkai. Lietuvos miestuose kaskart vis daugėja nusikaltimų. Druskininkų kurorte milicija sugavo grupę nusikaltėlių, kurie vogė iš įstaigų, parduotuvių, plėšė privačių žmonių butus ir t.t. 1978 m. spalio mėn. pradžioje jie apvogė Druskininkų cerkvę. Iš ten pavogė cerkvėje laikomus pamaldoms naudojamus indus, kryžius, keletą vertingų paveikslų. Pagal žemą įkainojimą iš cerkvės buvo pavogta daugiau kaip už du tūkstančius rublių vertybių.

1978 m. spalio 28 d. naktį vagys įsiveržė pro langą į Ratnyčios bažnyčią ir išlaužė duris į zakristiją. Čia viską išvartė, — matyt, ieškojo pinigų ir bažnyčios indų. Paėmė iš zakristijos du kielikus su patenomis, komuninę, naują mėlyną kapą, naują stulą ir kitų blizgančių daiktų. Bažnyčioje atlupo tabernakulį, paėmė komuninę su konsekruotais komunikantais, kuriuos išbarstė po bažnyčią. Išdraskė aukų dėžutes. Nekalbant apie Švč. Sakramento išniekinimą, Ratnyčios bažnyčiai buvo padaryta nuostolių daugiau negu už 1500 rb., nors tardytojai visa įkainavo tik 350 rb. Tai buvo padaryta sąmoningai, norint sumažinti vagims atsakomybę.

1979 m. sausio 4 d. naktį tie patys vagys atvyko į Liškiavą ir išlaužė buvusio vienuolyno — mokyklos duris, iškapojo spynas, sulaužė Liškiavos bažnyčios koridoriaus, zakristijos duris ir atlupo duris į bažnyčią. Zakristijoje viską išvartė, išlupinėjo, ieškodami pinigų ir vertingų daiktų. Pavogė vertingą kieliką ir pateną. Bažnyčioje sudraskė aukų dėžutes.

Druskininkų milicija vagis išaiškino. Tai buvo: Tūrinas, Mankelevičius ir Bugelskis. Teismas įvyko Druskininkuose liepos 6-13 dienomis. Tūriną, 22 m., turėjusį pistoletą ir išardytą šautuvą, nuteisė 6 metus kalėjimo. Mankelevičių nuteisė 3,5 metų kalėjimo, o Bugelskį, kurio advokatas teigė jį dalyvavus tik šešiose vagystėse — išteisino, nubaudžiant tik sąlyginai penkeriems metams. Įstatymo norma, jei grupinis nusikaltimas ir padaryta vagystė už didesnę sumą, baudžiama nuo 5 m. iki 15 m.

kalėjimo bausme. Šie vagys, valdžios apskaičiavimu, padarė daugiau negu už 28 tūkst. rublių vagysčių.

* * *

Telšiai. 1979 m. rugsėjo 26 d. Alsėdžių bažnyčios klebonas parašė Telšių vyskupijos kurijai tokio turinio pranešimą:

„Šiuo pranešu Telšių vyskupijos kurijai, kad š.m. rugsėjo 23 d. naktį nežinomų piktadarių, sulindusių pro langą, buvo žiauriai nusiaubta Alsėdžių bažnyčia: sulaužyti ir išplėšti septynių altorių tabernakuliai; didžiajame altoriuje, sulaužius tabernakulį ir išbarsčius komunikantus, buvo pavogta komuninė, nuo altoriaus pavogta dviejų angelų su trišakėmis žvakidėmis rankose masyvios figūros; šv. Antano altoriuje — išlaužtas tabernakulis ir pavogtas relikvijorius su šv. Antano relikvijomis; šv. Baltramiejaus altoriuje — išlaužtas tabernakulis ir pavogtos dvi ornamentuotos žvakidės; šv. Kryžiaus altoriuje — išlaužtas tabernakulis, nukabinėta ir pavogta keletas votų; šv. Onos, šv. Barboros ir Krikšto altoriuose — išlaužti tik tabernakuliai. Tokiu būdu liko nepaliestas tik šv. Kazimiero altorius, nes prie jo prieiti sutrukdė gėlių vazonai. Charakteringa — dvi aukų dėžutės, buvusios prie altoriaus aiškiai pastebimoje vietoje, liko nepaliestos. Peršasi išvada, kad piktadariams rūpėjo ne pinigai, o tik bažnyčios išniekinimas ir nuteriojimas. Be to, šventoriuje keliose vietose buvo privemta ir priteršta atmatomis, nes tą naktį aplink Alsėdžių kultūros namus, kur paprastai renkasi visokios padugnės, šūkavimas ir staugimas tęsėsi iki 3 val. nakties . . ."

* * *

Kapčiamiestis (Lazdijų raj.). 1979 m. rugpjūčio 5 d. Kapčiamiesčio klebonas kun. Ignas Plioraitis ir 38 tikintieji raštu kreipėsi į Lietuvos TSR Kultūros ministeri-

ją, papasakodami, kad š.m. birželio 26 d. naktį „nežinomi chuliganai nugriovė Kapšiamiesčio senose kapinėse du vertingus, iš praeito šimtmečio paminklus". Pareiškimo autoriai susirūpinę, kad „panašus likimas gali ištikti vienintelį šiose kapinėse bestovintį 1831 m. sukilimo dalyvės E. Plioterytės paminklą" ir pašo, kad būtų uždrausta girauti kapinėse (prie šių kapų yra valgykla — restoranas) ir kad būtų atstatyti nugriauti paminklai.

Lazdijų raj. Vykdomojo komiteto pirmininko pav. Vanagas atsakė, kad „Kapčiamiesčio apylinkės vykdomajam komitetui pavesta atstatyti į pirmykštę padėtį nugriautus kryžius ir sustiprinti senųjų kapinaičių priežiūrą bei užlaikymą." Atsakyme, tarp kitko, rašoma: „Mes prieštaraujame nepagrįstam prasimanymui, mėginant kaltę suversti ateistams".

* * *

Smalvos (Zarasų raj.). 1979 m. liepos 11 d. Smalvų apylinkės pirmininkas L. Kazlauskas bandė nuo klebonijos sienos nuplėšti kryžių. Klebonijos namo kitame gale yra įsikūrusi Smalvų apylinkė. Vietos klebonas kun. Marijonas Savickas buvo išvkiestas pas Zarasų raj. VK pavaduotoją ir įspėtas, kad per 3 dienas būtų nuimtas kryžius.

Po šio įvykio Smalvų tikintieji kreipėsi į sovietinę valdžią, reikalaudami, kad visas namas būtų atiduotas Smalvų religinei bendruomenei, nes tikrasis jo savininkas — Smalvų parapija. Pareiškimą pasirašė 81 tikintysis.

* * *

Šiauliai. Pastaruoju metu Šiaulių KGB skyrius išvystė aktyvią šantažo, šmeižtų ir grasinimų akciją prieš eilę buvusių politinių kalinių.

Tardymui net po kelis kartus buvo kviečiami šiauliečiai: mokyt. Jadvyga Kaušienė, „Vairo" darbuotojas Vytautas Ališauskas, gyd. Vincas Filipavičius bei kiti asmenys.

Pritaikant įvairias psichologinio poveikio priemones, iš jų buvo bandoma išgauti „kryptingą" informaciją apie Šiauliuos gyvenančius — Mečislovą Jurevičių, Balį Galdiką, Jadvygą ir Joną Petkevičius. Pastaroji šeima kažkodėl „užsitarnavo" ypatingą saugumiečių dėmesį. Jos adresu skleidžiamas įvairus šmeižtas, prasimanymai ir grasinimai.

KGB, kaip matyti, ruošiasi naujiems areštams ir pina voratinklį naujoms aukoms.

* * *

Šiauliai. 1979 m. rugpjūčio 24 d. milicija išsivežė tardymui-profilaktikai šiaulietį Mečislovą Jurevičių. Tardė paplk. Vasiliauskas. Čekistas norėjo sužinoti, kas liepos 22 d. organizavo eiseną iš Meškuičių į Kryžių kalną.

— Mes turim žinių, kad tu organizuoji rugpjūčio 26 d. eiseną į Šiluvą, — kvotė milicijos viršininkas.

— Aš galiu pasakyti, kas tas eisenas organizuoja, — pradėjo Jurevičius, — tai Kristus.

* * *

Utena. 1979 m. liepos 5 d. Utenoje Kultūros namų salėje, atidarant specializuotą ekspediciją kalbos duomenims rinkti, kalbėjo LTSR Paminklų apsaugos ir kraštotyros draugijos Centro tarybos atstovė Daktaraitytė. Ji rekomendavo nerinkti medžiagos ir nesinaudoti kulto tarnų paslaugomis.

* * *

Pasvalys. 1979 m. birželio 28 d. buvo laidojamas Vladas Majauskas, gyvenantis Pasvalio raj. Paberžių km. Jo sūnus Petras Majauskas prašė Kovo 8-sios kolūkio pirmininko Stasio Židonio autobuso laidotuvėms. Tas atsakė: „Autobuso į bažnyčią važiuoti neduosiu". Ir

nedavė, nors atstumas nuo Paberžių kaimo iki Pasvalio tebuvo tik apie 5 km.

* * *

Kaunas. Kauniečiui Liudui Simučiui Kauno milicija leido prisiregistruoti mieste. Anksčiau ta pati milicija buvo įsakiusi jam dingti iš Lietuvos.

* * *

SOVIETINĖJE MOKYKLOJE

Vilnius. Prienų vid. mokyklos mokyt. Žemaitienė V. birželio 25 d. išdavė mok. Marytei Kazlauskaitei charakteristiką, kurioje buvo parašyta „Giliai tikinti". Jaunuolė liepos 2 d. nuvežė dokumentus į Vilniaus Prekybos mokyklą (Žirmūnų g. 143). Liepos 10 d. buvo mandatinė komisija, susidedanti iš 6 žmonių. Viena komisijos narė, paėmus dokumentus, tarė: „Dar tris metus paūgėk prie bažnyčios, tai gal susiprotėsi, tada atvažiavusi pas mus galėsi įstoti".

* * *

Utena. 1979 m. kovo 1 d. Biliakiemio kapinėse buvo laidojamas 19 metų tragiškai žuvęs studentas Mindaugas Jauniškis. 11 val. iš Vilniaus atvažiavo inžinierinio statybos instituto (VISI) velionio kursas ir jo brolio didelis draugų būrys (apie 50 asmenų). Dalyvavo ir vietinis instituto dėstytojas. Lengvąja automašina pribuvo ir instituto prodekanė Vida Montvilienė (buvusi Kazlauskienė) ir uždraudė studentams dalyvauti pamaldose bažnyčioje, sakydama: „Ar jūs norite pasiklausyti, kaip ten bobos karkia?" Studentai, nešę velionio karstą, teatnešė tiktai į bažnyčią, o toliau laidotuvėse nebedalyvavo, — juos išvežė atgal į Vilnių. Nors jie buvo alkani (nieko nevalgę iš pat ryto), tačiau prodekanė neleido net pavalgyti pas

velionio tėvus, kurių sodyba buvo pakeliui ir nebūtų sugaišę daug laiko. Negana to, prodekanė V. Montvilienė įspėjo ir fotografą nefotografuoti prie bažnyčios durų, kunigui pasitinkant numirėlį, kad ko gero į nuotrauką nepatektų studentai! Kartu su ja į Vilnių išvyko ir dėstytojas.

Esą prodekanė V. Montvilienė skambinusi į Vilniaus Komunistų partijos komitetą dėl laidotuvių ir šis ją pasiuntęs su neįprasta misija į laidotuves.

* * *

Kybartai. Rugpjūčio 30 d. Kybartų vid. m-loje pedagogų tarybos posėdyje rusų kalbos mokyt. Kazlauskienė isteriškai reikalavo imtis administracinių priemonių, kad būtų sutvarkytas Kybartų klebonas kun. Sigitas Tamkevičius, nes jam esant visiškai neįmanomas ateistinis darbas.

* * *

Judrėnai. Judrėnų aštuonmetėje mokykloje mokyt. Kiekštienė ypatingai terorizuoja mokinius, nesirašančius į pionierių organizaciją ir einančius į bažnyčią.

1978 m. gruodžio mėn. prieš Kalėdas V kl. mok. Sauliui Pulkauskui įsakė nuo kaklo nusiimti grandinėlę su kryžiumi. Jam nepaklausius, ji iš užpakalio viešai klasėje nukabino kryželį ir tyčiojosi iš Kristaus kančios: „Jis kenčia, geriau aš tau pionierių kaklaraištį užrišiu". O Saulius, kuris patarnauja šv. Mišioms, ryžtingai atsakė: „Aš jo vistiek nenešiosiu!" Kai jo motina nuėjo pas mokytoją ir paprašė gražinti kryželį, mokyt. Kiekštienė tik pasišaipė, o kryželio negrąžino.

1979 m. kovo-balandžio mėn. VIII klasėje mokyt. Kiekštienė pašaukė atsakinėti pamoką mok. Vytautą Stonį, Kazę ir Rūtą Papievytes ir kitus, neįstojusius į komjaunimą ir einančius į bažnyčią mokinius. Jie pamokas

atsakė ketvertui. Prieš rašydama pažymius, mokytoja klausinėjo, ar jie einą į bažnyčią, o kai šie prisipažindavo, jiems parašydavo po dvejetą ir liepdavo sėstis. Ji taip elgėsi keletą kartų ir su kitais mokiniais, vis dar baugindama, kad ji taip padarysianti, jog jie neišlaikysią egzaminų.

Nuo jos neatsilieka ir mokyklos direktorius Henrikas Joška. Šis nuolatos kviečia į savo kabinetą ir bando gąsdinti tikinčius mokinius, arba, sutikęs koridoriuje, prisispryęs tardo mokinuką, ar jis vis dar einąs į bažnyčią. Gavęs teigiamą atsakymą, ima šaukti: „Jei eisite, tai per egzaminus atsiskaitysiu — neišlaikysite egzaminų!"

* * *

Kurtuvėnai (Šiaulių raj.). 1979 m. gegužės mėn. Kurtuvėnų aštuonmetės mokyklos direktorė Čepulytė ir mokyt. Stanelienė tardė IV kl. mokines: Romaną Andriuškaitę, Rasą Rimaitę ir kitas mokines, ar jos neinančios į bažnyčią? Ar nebarstančios gėlių ir t.t. R. Andriuškaitė ir Rasa Rimaitė pasisakė, kad tikinčios Dievą, o gėles barsto ir barstys. Tuomet R. Andriuškaitei buvo pagrasinta, kad, jeigu ji ir toliau taip elgsis, ji negalės mokytis.

Klasės auklėtojas Bečys liepė Rasai Rimaitei rašyti antrą pareiškimą, kad netiki į Dievą ir daugiau nedalyvaus bažnytinėje procesijoje. Mergaitė ir vėl nesutiko. Kitos mergaitės pasidavė baimei ir parašė pareiškimus taip, kaip iš jų reikalavo mokytojai. Toks pat apklausinėjimas vyko ir kitose klasėse.

* * *

Šiauliai. Š.m. rugpjūčio 30 d. Šiaulių Kultūros namuose įvyko miesto mokytojų konferencija. Šiaulių partijos komiteto II-sis sekretorius S. Verkulis, kalbėdamas apie pedagogų darbo trūkumus, kaip labiausiai smerktiną dalyką, kurį reikią išgyvendinti, tai, kad kai

kurie mokytojai ir netgi Pedagoginio instituto dėstytojai bendrauja su religiniais žmonėmis.

* * *

Vyžuonos. 1978 m. sausio 11 d. Vyžuonų mokyklos direk. Vaišnoras išsikvietė į savo kabinetą X kl. mok. Algimantą Petkūną ir vertė pasižadėti nebetarnauti Mišioms arba pereiti mokytis į kitą mokyklą.

Rytojaus dieną klasės auklėtoja Brasiūnienė vėl įkalbėinėjo nelankyti bažnyčios, nes kitu atveju jo elgesys bus įvertintas dvejetu.

Vasario 2 d. auklėtoja vėl prievartavo Algimantą ir reikalavo, kad jis pereitų mokytis į kitą mokyklą, be to, mokytoja visokiais būdais įžeidinėjo jo tikinčią motiną.

Vasario 13 d. Užpalio apylinkės pirmininkė užpuolė mokinio motiną, kam ši gadinanti savo vaiką, užtikrindama, kad kunigas iš jo tikrai nebus.

1978 m. rudenį mokiniams reikėjo atsakyti į anketoje pateiktus klausimus: ar tiki? Ar tiki tėvai ir t.t. Algimantas Petkūnas, vietoje parašęs atsakymus į reikiamus klausimus, užrašė iš V. I. Lenino „Raštų" 6 tomo, 364 psl. tokią citatą: „Nė vienas valdininkas neturi netgi teisės klausti bet ką apie tikybą: tai yra sąžinės dalykas ir niekas čia neturi teisės kištis". Mokinys trimestro gale iš elgesio gavo dvejetą.

1979 metų birželio pradžioje abiturientų egzaminai. Parašius lietuvių kalbos rašomąjį darbą, direktorius Vaišnoras pranešė, kad egzaminą išlaikė visa klasė, o po kelių dienų paaiškėjo, kad Algimantui Petkūnui reikės perlaikyti rudenį lietuvių kalbą. Rugpjūčio 21 d., išlaikius pakartotinai lietuvių kalbos egzaminą, auklėtoja Brasiūnienė primygtinai klausė, ar Algimantas tikrai stos į Kunigų seminariją. Be to, išduotoj charakteristikoje įrašyta kad „Algimanto charakterio formavimui didelę įtaką turi motina, kuri yra religinga ir labai nori, kad sūnus būtų religijos kulto tarnas".

Šiuo metu ateistai neriasi iš kailio įrodinėdami, kad apie religinius įsitikinimus neužsimenama jokiuose oficialiuose dokumentuose. Deja, faktai griauna propagandą.

BAŽNYČIA SOVIETINĖSE RESPUBLIKOSE

Baltarusija

Lyda. 1979 m. rugpjūčio 25 d. Baltarusijos TSR Religijų reikalų tarybos įgaliotinis, atėjęs į Lydos bažnyčią, rado zakristijoje kun. Šeniauską katekizuojantį 15 vaikų. Už tai kunigas buvo nubaustas 50 rub. bauda.

* * *

NAUJI POGRINDŽIO LEIDINIAI

1. „Aušra" Nr. 16 ir 17. 17-sis numeris skiriamas paminėti 40-sioms metinėms nuo Molotovo-Ribentropo pakto sudarymo.

2. „Perspektyvos", Nr. 11 ir 12.

3. „Alma Mater", Nr. 2 ir 3.

4. „Rūpintojėlis", Nr. 10. Numeris skiriamas jaunimui.

5. „Vytis" Nr. 1, 2, 3. Naujas tautinės krypties leidinys, pasirodęs 1979 m. vasarą.

6. „Ateitis", Nr. 1. Reklaminiame puslapyje rašoma: „Jaunuoli! Tavo rankose „Ateitis", atgijęs Lietuvos jaunimo leidinys . . . Jis tikisi nuvesti Lietuvos jaunimą iki pat tos dienos, kai vėl bus laisva Lietuva".

7. „Tiesos kelias", Nr. 13.

L i e t u v i, n e u ž m i r š k!

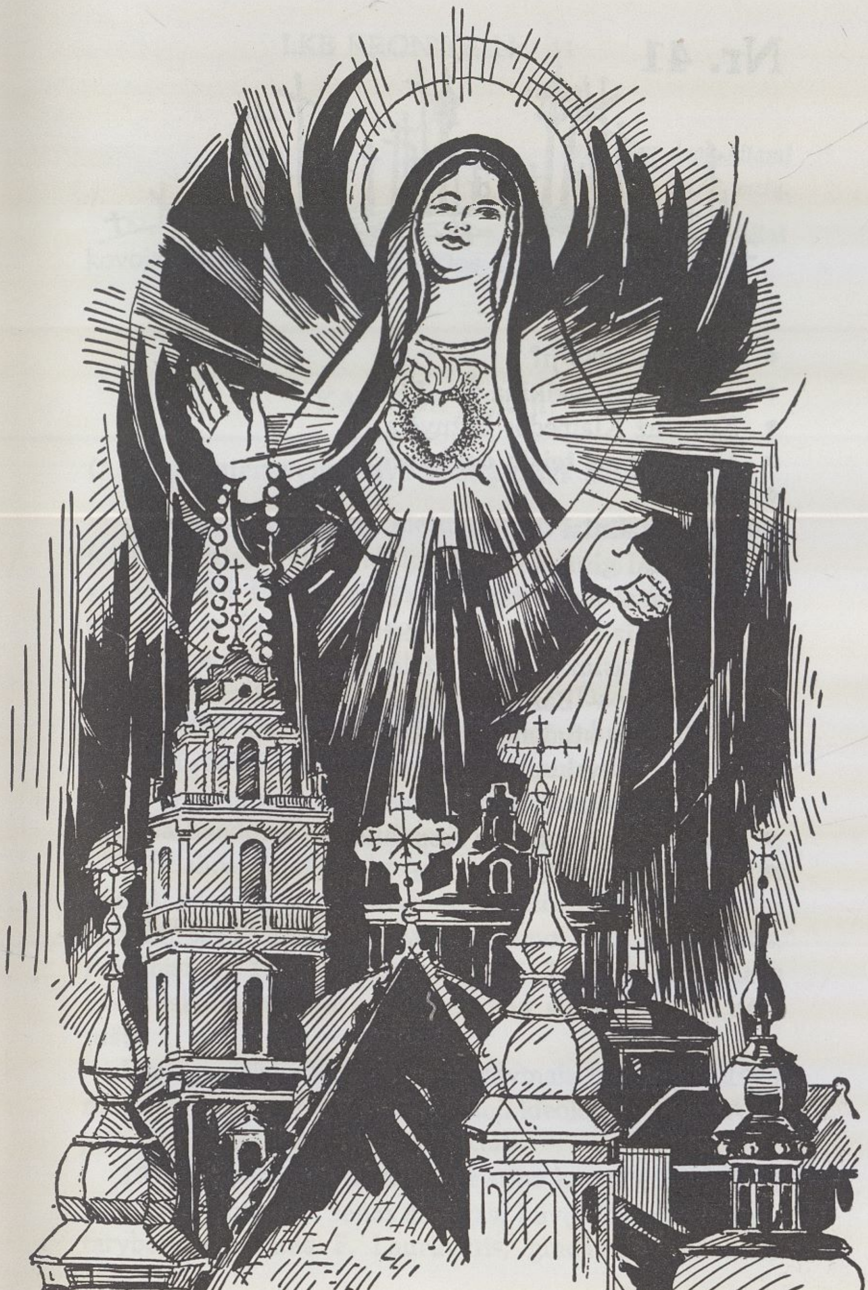
Petras Plumpa, Nijolė Sadūnaitė, Sergejus Kovaliovas, Vladas Lapienis, Balys Gajauskas, Viktoras Petkus, Petras Paulaitis ir kiti neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai gyventi ir tikėti!

* * *

LTSR Prokuratūra grasina susidoroti su Tikinčiųjų teisėms ginti Katalikų Komiteto nariais —

Kybartų parapijos klebonu kun. Sigitu Tamkevičiumi ir

Viduklės parapijos klebonu kun. Alfonsu Svarinsku!

Nr. 41

- Ką žada 1980-ji?
- Tremtiniai sveikina Šv. Tėvą
- Kova už Klaipėdos bažnyčią
- Už žmogaus teisių deklaraciją
- Kratos
- Mūsų kaliniai
- Lietuviai gina savo kalbą
- Ordinarai remia blaivybės sąjūdį
- Kunigų ir tikinčiųjų protestai
- Apie „prasimanymus" užsienio spaudoje
- Anilionis — Bažnyčios korikas
- Tikinčiųjų studentų diskriminacija
- Žinios iš vyskupijų
- Sovietinėje mokykloje
- Katalikai sovietinėse respublikose
- Nauji pogrindžio leidiniai

1980 m. sausio 1 d.

LKB KRONIKA Nr. 41

Perskaitęs duok kitam!
Eina nuo 1972 metų.

Numeris skiriamas Klaipėdos tikintiesiems, atkakliai kovojantiems už savo bažnyčios atgavimą.

KĄ ŽADA 1980-ji?

(Ateistai intensyvina savo veiklą prieš katalikus):

1979 m. antroji pusė Lietuvoje buvo ypač nerami, nes KGB suintensyvino akciją prieš laisvąją porgrindžio spaudą. Dėl šios priežasties buvo padaryta daug kratų: pas Antaną Terlecką (po kratos suimtas), Julių Sasnauską (po kratos suimtas), Liuciją Kulvietytę, Vitaliją Žvikaitę, doc. Vytautą Skuodį, Povilą Pečeliūną, Daną Keršiūtę ir kt. Ši KGB akcija yra įrodymas, kaip labai Bažnyčiai ir Tėvynei reikalinga laisvoji spauda — sovietinei propagandai ji yra pražūtinga, todėl bet kokia kaina su KGB pagalba bandoma ją likviduoti.

Oficialios valdžios įstaigos, o ypač sovietinė spauda nuolat grasina, kad „tarybinė valdžia niekada nepakęs tyčinio savo įstatymų pažeidinėjimo" (F. Laurinaitis, Pokalbiai 3, 1979, p. 23). Antano Terlecko ir Juliaus Sasnausko suėmimai patvirtina, kad šie grasinimai nėra tušti.

Lygiagrečiai su kratomis, tardymais ir areštais 1979 m. buvo intensyvinama vadinamoji ideologinė kova. Apie jos pobūdį liudija kad ir šitie faktai.

1979 m. pabaigoje išleista ateistinė knygelė „Pokalbiai 3", kurios autorius, senas čekistas, buvęs Religijų reikalų tarybos referentas F. Laurinaitis, gindamas sovietinės

valdžios smurtą, įrodinėja, kad „tarybinės valdžios įstaigos jautriai reaguoja į teisėtus tikinčiųjų pageidavimus" (p. 19).

Sovietinės propagandos melo eskalacijai į Vakarus pasitarnauja net kunigai, kaip antai — Gediminas Blynas, pabandęs lietuviams išeiviams įrodyti, kad LKB Kronika rašanti netiesą.

Grubus melas namuose ir svetur liudija ne tik apie didelį sovietinės valdžios susirūpinimą savo prestižo gelbėjimu, bet ir apie bekompromisinį melo ir smurto linijos vykdymą ateityje.

Taigi 1980-ji metai Lietuvos katalikams nežada nieko gero. Tą patį patvirtina ir sovietiniai tankai Afganistane. Galimas daiktas, kad ateistinė valdžia, akivaizdžiai pamačiusi dabartinį religinį ir tautinį atgimimą Lietuvoje, nepabūgs Vakaruose keliamo triukšmo ir dar intensyviau leis į apyvartą stalinistinę KGB mašiną. Į šitokias avantiūras sovietinę valdžią neabejotinai skatina Vakarų nepajėgumas ryžtingai veikti (O kad Kremlius, represuodamas disidentus, bijotų bent Olimpinių žaidymių boikoto!).

Lietuvos kunigai ir pasauliečiai, dėkodami už geros valios žmonių pagalbą, labiausiai turi pasitikėti Dievo Apvaizda ir ruoštis ilgai ir atkakliai kovai už tiesą, laisvę ir Kristaus triumfą Tėvynėje.

TREMTINIAI SVEIKINA ŠV. TĖVĄ

1979 m. spalio 10 d. tremtiniai-vyskupai: Julijonas Steponavičius ir Vincentas Sladkevičius pasiuntė šv. Tėvui tokio turinio telegramą:

ŠVENTASIS TĖVE,

Sūniškos pagarbos ir meilės paskatinti pirmose Jūsų Pontifikato metinėse sveikiname Jūsų Šventenybę nuoširdžiausiai trokšdami, kad per Jus, Šventasis Tėve, Kristaus Bažnyčiai būtų išlietos kuo gausiausiai Dievo malonės ir

kad joje kuo ryškiausia sužibėtų Dieviškosios Apvaizdos maloningumas.

Mūsų tautos tikintieji Jūsų Šventenybę ne tik myli, bet taip pat labai žavisi. Mes norime ir viliamės Jus pamatyti savame krašte kaip mylimą Tėvą, lankantį savo vaikus.

Pasinaudodami šia proga, dėkojame Jūsų Šventenybei už mums parodytą tėvišką rūpestį ir nuolankiai prašome mums suteikti Apaštališkąjį Palaiminimą.

UŽ ŽMOGAUS TEISIŲ DEKLARACIJĄ

Helsinkio susitarimų vykdymui remti
TSRS Maskvos grupė
1978 m. gruodžio 8 d. Dokumentas Nr. 69

30 metų Visuotinei žmogaus teisių deklaracijai

Kreipimasis

(Žmogaus teisių deklaracija Tarybų Sąjungoj visuomenei nežinoma):

Prieš 30 metų Jungtinių Tautų priimta Visuotinė žmogaus teisių deklaracija tapo svarbiausiu etapu formuojant dabartinėje visuomenėje humanistinius principus. Truputį anksčiau, prieš ją priimant, pasibaigė II paaulinis karas, ir buvo sunaikintas hitlerinis nacizmas. Ne mažiau nusikalstamai diktatūrai padarė galą Stalino mirtis.

Tačiau ir dabar daugelyje pasaulio kraštų, neišskiriant ir TSRS, paskelbti minėtos Deklaracijos principai toli gražu dar neįvykdomi.

TSRS laužomi Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos daugelis svarbių straipsnių:

19 str. — įsitikinimų laisvė ir laisvė gauti bei skleisti informaciją;

13 str. — teisė laisvai pasirinkti gyvenamąjį kraštą, o krašto viduje — gyvenamąją vietą;

18 str. — religijos laisvė;

10 ir 11 str. — teismo viešumas ir teisingumas;

5 str. — uždraudimas žiaurių ir žmogų žeminančių bausmių;

20 str. — susibūrimų laisvė;

23 ir 26 str. — prieštaraujant šių straipsnių dvasiai, neuždrausta nacionalinė ir ideologinė diskriminacija darbe ir švietimo srityje. Neužtikrinta profesinių sąjungų laisvė;

15 str. — teisė pilietybės išlaikymui arba jos pakeitimui;

12 str. — korespondencijos paslaptis ir buto neliečiamybė.

Įvairiame laipsnyje pažeidžiami ir kiti straipsniai.

Svarbiu pažeidimu laikytina tai, kad nežiūrint SNO Generalinės asamblėjos kvietimo „padaryti visa, kas galima Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos paskleidimui, paskelbimui ir išaiškinimui mokyklose ir kitose mokslo įstaigose", Tarybų Sąjungoje Deklaracijos teikstas tebėra visai nežinomas platiems visuomenės sluoksniams.

Tarybų Sąjungoje 60-70 metais susiformavo žmogaus teisių gynimo judėjimas, besiremiantis Visuotinės deklaracijos principais. Laiškai ir pareiškimai, ginant atskirus žmones, straipsniai, literatūros kūriniai ir istoriniai veikalai, laiškai ir dienoraščiai iš lagerių ir kalėjimų, išsamūs teisminių procesų užrašai, žmogaus teisėms ginti TSRS iniciatyvinės grupės, Žmogaus teisių komitetas, „Einamųjų įvykių kronikos" reguliarus leidimas, Helsinkio grupių dokumentai, Psichiatrijos darbo komisijos ir kt. — visa tai tarybinei ir pasaulinei visuomenei atidengė daugybę faktų apie pagrindinių žmogaus teisių laužymus TSRS ir tapo svarbiu indėliu formuojant pasaulinę žmogaus teisių gynimo ideologiją, sugebėjusią humanistiniu pagrindu sujungti daugybę žmonių nepriklausomai nuo rasės, tautybės, religijos, socialinės padėties ir pilietybės visame žemės rutulyje.

Mes esame įsitikinę, kad atsakomybė už žmogaus teisių priežiūrą tenka ne tik valstybei, bet ir piliečiams.

Reikšdami ištikimybę Visuotinei žmogaus teisių deklaracijai ir siekdami visuotino humaniškumo bei žmogaus teisių apsaugojimo tokiu būdu, kaip jis suformuluotas Helsinkio Baigiamajame Akte, mes laikome būtina:

išlaisvinti visus sąžinės belaisvius;

pakeisti RTFSR BK 70 ir 190-1 straipsnius (atitinkamai ir sąjunginių respublikų BK straipsnius), kurie leidžia persekioti už įsitikinimus, informacijos ir idėjų pasikeitimą;

pakeisti RTFSR BK 64 str. A(atitinkamai ir sąjunginių respublikų BK straipsnius), prileidžiantį galimybę persekioti už bandymą pasirinkti gyvenamąjį kraštą ir už idėjas;

panaikinti visas teisines kliūtis ir suteikti teisę laisvai pasirinkti gyvenamąjį kraštą (teisę palikti savo kraštą ir laisvai į jį sugrįžti) ir teisę pasirinkti vietą gyvenamojo krašto viduje;

nutraukti visų Bažnyčių tikinčiųjų persekiojimą. Užtikrinti tikrą Bažnyčios nuo valstybės atskyrimą;

pakeisti iš esamės režimą kalėjimuose ir spec. psichiatrinėse ligoninėse, suformuluoti humaniškesnius Darbopataisos įstatymus;

likviduoti priverčiamąjį darbą kalinimo vietose, tremtyje ir sąlyginiai išlaisvinant; pakeisti RTFSR BK 209 str. (ir atitinkamai sąjunginių respublikų BK straipsnius);

nutraukti psichiatrines represijas politiniais motyvais;

nutraukti diskriminaciją moksle ir darbe dėl tautybės, įsitikinimų, religijos, atbuvus bausmę pagal teismo nuosprendį ir ryšium su giminių persekiojimais;

užtikrinti profesinių sąjungų ir kitų asociacijų laisvę;

nutraukti užsienio ir vidaus informacijos pasikeitimo pažeidimus — pašto, telefono ir telegrafo ryšio trukdymus;

panaikinti visus nutarimus atimti pilietybę dėl politinių motyvų.

Šiuo dokumentu mes kreipiamės į TSRS ir 34 kraštų vyriausybes, pasirašiusias Helsinkio Baigiamąjį Aktą, o taip pat į visas Jungtines Tautas, prieš 30 metų

paskelbusias Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją „kaip uždavinį, kurį išpildyti turi stengtis visos tautos ir valstybės".

Šis dokumentas paliktas pasirašymui per visus šiuos metus mūsų krašte ir už jo ribų, kurie drauge su mumis stengiasi gyvenime realiai įkūnyti Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją su įsitikinimu, kad tai garantuoja ne tik asmeninę laisvę ir gyvybę, bet ir taikų sambūvį visoje žemėje.

1978 m. gruodžio 8 d. Elena Bonner, Sofija Kalistratova, Malva Landa, Naum Meiman, Viktor Nekipielov, Tatjana Osipova, Jurij Jarym-Agaev

Prisijungiame:

Tatjana Velikanova, Andrej Sacharov, Raisa Lert, Aleksandr Lavut, Leonard Ternovskij, Evgenij Nikolaev, Marija Petrenko Podjapolskaja, Viera Livcak, Irina Kaplun, Georgij Vadimov, Lev Kopelev, Lidija Čiukovskaja, Vladimir Karnilov, Nina Strokatova (Karavanskaja).

Tikinčiųjų teisių gynimo Katalikų Komiteto nariai-kunigai:

Jonas Kauneckas, Alfonsas Svarinskas, Sigitas Tamkevičius, Vincas Vėlavičius, Juozas Zdebskis.

Kun. Juozas Adomaitis, kun. Lionginas Kunevičius, kun. Petras Dumbliauskas, kun. Vaclovas Degutis, kun. Antanas Gražulis, kun. Jonas Maksvytis, kun. Albinas Deltuva, kun. Mikalojūnas, kun. Vaclovas Stakėnas, kun. Virgilijus Jaugelis, kun. Gvidonas Dovydaitis.

Prie šio dokumento yra prisijungę dar daug kunigų ir pasauliečių lietuvių, bet jų pavardžių Kronika neturėjo galimybės sužinoti.

KRATOS

1979 m. lapkričio 24 d. KGB pareigūnai padarė kratą pas Povilą Pečeliūną, gyv. Vilniuje, Skorinos g. 2. Krata pradėta 9 val. 15 min. ir baigta 18,30 val. Kratai vadovavo

paplk. Liniauskas. Keturi KGB darbuotojai dokumentų neparodė. Kviestiniais dalyvavo Čiapas Vilius ir Andriejus Dropovas. Paimta asmeniniai užrašai, laiškai, kūryba, rankraščiai, „LKB Kronika", „Alma Mater", „Perspektyvos", „Lietuvių archyvas", išrašai iš skaitytų knygų, asmeninė užrašų knygutė, knygos, spausdintos rašomąja mašinėle, pvz., „Atlaidų rinkinys", „Stigmatizuotoji Teresė Neumanaitė" ir t.t.

Saugumiečiai P. Pečeliūną kaltino leidinio „Alma Mater" redagavimu, taip pat bendradarbiavimu kituose pogrindžio leidiniuose, teiravosi, kaip pogrindžio leidiniai pasiekią užsienį, klausinėjo apie rašytoją R. Lankauską, docentą V. Skuodį, prašė „padėti" saugumui, priminė, kad „šia" byla yra susidomėjęs generolas Petkevičius ir VRM ministro pavaduotojas generolas Žemgalys. Po tardymo Pečeliūnas buvo paleistas „apsigalvoti".

Povilas Pečeliūnas yra lietuvių kalbos mokytojas.

* * *

1979 m. lapkričio 24 d. KGB vyr. ltn. J. Matulevičius su saugumiečiais V. Grakausku, B. Romanovu ir N. Basko, dalyvaujant kviestiniams Reginai Malinovskajai ir Birutei Petraitienei, padarė kratą pas Daną Keršiūtę. Krata pradėta 8 val. 15 min. ir baigta 17 val. 10 min. Paimta rašomoji mašinėlė, rašomas popierius ir kalkės. Asmeninę kratą padarė N. Baško, reikalaudama net išsirengti, bet Keršiūtė nepakluso.

Po kratos tardoma Keršiūtė atsisakė duoti parodymus. Kultūros ministerijoje, kur dirba D. Keršiūtė, jai buvo liepta parašyti pareiškimą ir išeiti iš darbo, tačiau ji tai padaryti atsisakė. Keršiūtės viršininkas skundėsi, kad skyriuje dingsta dokumentai, o pati Keršiūtė esanti giliai tikinti ir t.t.

Lapkričio 26 d. tardymo metu buvo gąsdinama Keršiūtė, kad ją galį padaryti amoralia, patalpinti į

psichiatrinę ligoninę ir pan. Tardomoji apie kitus asmenis atsisakė duoti parodymus.

* * *

1979 m. lapkričio 24 d. buvo krata pas Vilniaus Universiteto docentą Vytautą Skuodį, gyvenantį Vandentiekio g. Nr. 44-4. Krata pradėta 8 val. ir baigta 19 val. Kratai vadovavo KGB majoras Vilimas, kuriam talkininkavo penki saugumiečiai. Kviestiniais dalyvavo V. Tubelytė ir G. Martinkaitė. Kratos metu paimta daug rankraščių, užrašų, V. Skuodžio paruošta knyga apie ateistinę propagandą „Dvasinis genocidas Lietuvoje", A. Maceinos „Jobo drama", keletas pogrindžio leidinių („Aušra", „Perspektyvos", „Rūpintojėlis", „Pastogė" Nr. 1), dvi rašomosios mašinėlės, portatyvinis magnetofonas ir kt.

Po kratos doc. Vytautas Skuodis buvo tris kartus tardomas apie tai, iš kur gavęs pogrindžio spaudos, kam ją davęs, kaip pats joje dalyvavęs ir kt. Doc. V. Skuodis patvirtino, kad esąs autorius knygos „Dvasinis genocidas Lietuvoje", o duoti kitus parodymus atsisakė.

ĮSTAIGA.................... 234321 m. KULAUTUVA
VS-389/35..........................Akacijų g-vė, 23-2
9. 11. 79 .... Pluirienė A.
Nr. P-15
Miest...

Į Jūsų 29.10.79 raštą pranešu, kad 31.09.79 pil. Plumpai P. s. V. atimta (teisė) gauti eilinį siuntinį.
VS-389/35
Įstaigos viršininkas — (parašas N. Osin) ...... N. Osin
Isp. t. Volkov B. I.

Įstaiga.................... Lietuvos TSR, m. Kulautuva
VS-389/35......................... Akacijų g-vė 23-2
15. 08. 1979.......................Pil-tei Pluiriene A.
Nr. P-11

Miest. Centrinis

Pranešu, kad Jūsų vyras Plumpa, ryšį su laikymo sąlygų pakeitimu, turi teisę rašyti vieną laišką į du mėnesius.

VS-389 Įstaigos viršininkas (parašas N. Osin)Osin N. M.

MŪSŲ KALINIAI

1. Petras Plumpa

Nuo 1979 m. kovo mėn. iš Petro Plumpos negauta jokios žinios. Lagerio vadovybė, atsakydama į žmonos Aldonos užklausimą, pranešė, kad Petras Plumpa, „pasikeitus kalinimo sąlygoms, turi teisę per du mėnesius parašyti vieną laišką" (1979.VIII.15) ir kad jam uždrausta gauti priklausomą siuntinį (1979.IX.31).

Lagerio vadovybės atsakymai liudija, kad Petras Plumpa yra kalinamas sunkiausiomis sovietinio lagerio sąlygomis ir yra nuolat arba karceryje, arba lagerio kalėjime.

„Kaipgi svarbu, kad per mus žmonės pažintų Jėzų; patirtų Jo Prisikėlimą ir patektų į Jo laimę. Tam ir esame mes čia, tolimuose kraštuose, tarp svetimų, bet laimės trokštančių žmonių, o mūsų kantrybė yra tas kelias, kuriuo Kristus ateina į žmonių širdis". (Iš P. Plumpos paskutiniojo laiško 1979 m. pavasarį).

2. Julius Sasnauskas

* * *

3. Antanas Terleckas

1979 m. spalio 30 d. Vilniuje buvo suimtas Antanas Terleckas. Suėmimo priežasties KGB Terlecko namiškiams nepranešė. Galimas daiktas, kad tai kerštas už 45 pabaltiečių memorandumą dėl Molotovo-Ribentropo pakto pasmerkimo.

4. Vladas Lapienis

1979 m. liepos 1 d. sąžinės kalinio Vlado Lapienio žmona kreipėsi į LTSR ATP prašydama, kad jos vyrui dėl senatvės būtų panaikinta tremtis. AT Prezidiumas atsakė, kad su tokiu prašymu turi kreiptis pats nuteistasis.

Spalio 17 d. Mordovijos KGB atėmė iš Vlado Lapienio fotografijas, kalėdaičius, vokus su pašto ženklais, religinius paveikslėlius ir apie 350 laiškų, atėjusių į lagerį per KGB rankas. V. Lapienis rašo:

„Spalio 17 d. mane išvežė iš 19-jo Mordovijos lagerio. Persiunčiamuose kalėjimuose teko būti 50 parų (traukiniu važiavau apie 6 paras). Kelionėje ir kalėjimuose vargo teko pamatyti ir patirti ne taip mažai.

Gruodžio 5 d. iš Krasnojarsko kalėjimo mane atvežė į aerodromą, o iš čia lėktuvu atgabeno į vietovę, vadinamą Severo-Jeniseiskij. Ši vietovė yra nuo Krasnojarsko apie 600 km į šiaurę. Lėktuvas, pakilęs iš Krasnojarsko aerodromo, maždaug po 45 min. nusileido Jeniseisko aerodrome, o dar po 40 min. pasiekė Severo-Jeniseiskij aerodromą. Susisiekimas iš Krasnojarsko su Severo-Jeniseisku galimas tik lėktuvais, — nei geležinkelio, nei kelio automašinoms nėra. Šią vietovę iš visų pusių supa taiga, kurioje yra meškų, vilkų ir kitokių žvėrių. Sniego čia yra apsčiai. Žiemą šalčio būna iki 50-60 laipsnių.

Kadangi esu senyvo amžiaus ir vargina galvos skausmai, o kai kada ir širdis pradeda negaluoti, todėl dirbti negaliu. Pensijos dar negaunu, nežinau, ar ją mokės, ar ne?

Čia atvažiavęs neturėjau nė kapeikos, todėl milicija gruodžio 6 d. savo lėšomis išsiuntė telegramą, kad atsiųstumei 200 rublių, nes iš lagerio pinigų dar negavau".

Prieš pat savo tremtį Vladas Lapienis rašė:

„Mano kelionė į tremtį turėtų būti panaši į kelionę iš Vilniaus į Mordoviją. Tai ilga varginga kelionė drauge su kriminaliniais kaliniais per persiunčiamus kalėjimus. Jei turėčiau rašytojo talentą, tai apie tokią kelionę būtų

galima parašyti nemažas veikalas. Tiek kelionėje į tremtį, tiek ir pačioje tremtyje savo kančia padėsiu broliams nešti kryžių, paremsiu jų nusilpusius pečius" (1979.VIII.3).

„Jeigu būdami kaliniais ar tremtiniais nuosekliai vykdome Kristaus Testamentą, tada mūsų gyvenimas ir čia yra prasmingas, o laikas būnant kaliniu ar tremtiniu ne tik neprarastas, bet gražiausiai pasitarnauja dvasiniam atgimimui. Nesvarbu, ar mes esame už grotų, ar spygliuotų vielų, tremtyje ar kur kitur. Svarbu, kad galime kentėti ir aukotis, todėl džiaukimės ir būkime linksmi.

Kai važiuosi pas mane į tremtį, prašyčiau atvežti: „Šventąjį Raštą", T. Kempiečio „Kristaus sekimą", Maldyną ir rožančių (1979.X.13).

Dabartinis Vlado Lapienio adresas:
TSRS, Krasnojarskij kraj,
Sievero-Jeniseiskij rajon,
pos. Teja, ul. Piervomaiskaja Nr. 4
Lapienis Vladas, Antano

5. Nijolė Sadūnaitė

Nuotrupos iš praeities:

1974 m. rugpjūčio 27 d., baigiant daryti kratą Nijolės Sadūnaitės bute, atėjo KGB paplk. Kolgovas ir išsireiškė, kad nuo 1970 m., t.y. nuo kun. Antano Šeškevičiaus teismo į Nijolę buvo atkreiptos saugumo akys ir sekamas kiekvienas jos žingsnis. Nijolė Kolgovui atsakė, kad jis prieš ketverius metus jai žadėjęs sudaryti tokią pačią bylą kaip kun. A. Šeškevičiui, todėl labai vėluodamasis vykdo savo pažadą. Kolgovas, karščiuodamasis ir šaukdamas, išsigynė savo žodžių.

* * *

1974 m. rugpjūčio 27 d. suėmę Nijolę Sadūnaitę, saugumiečiai tikėjosi greitai sužinoti „LKB Kronikos" leidėjus. Tardymuose Nijolė tylėjo, neatsakinėdama į saugumiečių klausimus. Praėjus mėnesiui KGB paplk.

Petruškevičiaus nervai neišlaikė, ir bylos vedimas buvo perduotas majorui Pileliui.

KGB tardytojas Vytautas Pilelis Nijolei tvirtino, kad jis daugiau kaip 20 metų dirbdamas tardytoju jau daug žmonių matęs, bet kad kas nors tokios sunkiose sąlygose per 10 mėn. pastoviai būtų geros nuotaikos, to jis dar nėra matęs ir tai tardytojai palaikė, kad Nijolė serganti psichine liga. V. Pilelis žadėjo Nijolę išleisti į laisvę, jei ji duosianti parodymus nors apie vieną asmenį.

* * *

Prokuroras Jurgis Bakučionis prieš teismą žadėjo Nijolę išleisti į laisvę, jei tik ji teisme tylėsianti, nes 1975-ji metai — Moters metai, o Nijolė nieko nepadariusi, kad ją nuteistų. N. Sadūnaitė atsakė, kad ji nesanti spekuliantė ir savo įsitikinimais nespekuliuojanti. „Aš negaliu tylėti, — sakė Nijolė prokurorui, — nes patys gyvenimo faktai jus kaltina".

Teisme prokuroras Bakučionis pareikalavo 4-rių metų griežto režimo ir 5 metų tremties!

* * *

Praėjus pusei metų nuo suėmimo, Nijolės byla dar nebuvo pajudėjusi iš vietos. Tada KGB žvilgsnis nukrypo į silpnavalį ir mėgstantį dažnai išgerti Nijolės pusbrolį Vladą Sadūną, vėliau giminėms pasipasakojusį, kad tardytojai privertę jį duoti melagingus parodymus apie tai, kad Nijolė jam davusi skaityti tris „LKB Kronikos" numerius ir knygą „Simas". „Jei teisme būčiau davęs teisingus parodymus, tai saugumiečiai būtų man galvą nusukę", — pasakojo Vladas Sadūnas.

* * *

Nijolės Sadūnaitės teisme pasakyta ir Vakarus pasiekusi kalba, sukrėtė saugumiečius. Į Baraševo lagerį

Mordovijoje buvo komandiruojami net 4 Vilniaus saugumiečiai, turėję užduotį sužinoti, kada Nijolė perdavė savo kalbą.

— Mes tavęs neklausiame, kam tu perdavei uždaro teismo aprašymą, bet kur tau pavyko tai perduoti? Ar dar būnant Vilniaus KGB kameroje, ar etapo į Baraševą metu, ar iš paties Baraševo? — veltui kamantinėjo Nijolę Vilniaus saugumiečiai, bet nieko nepešę grįžo namo.

* * *

Po teismo išvežant į lagerį, Vilniaus saugumiečiai neleido Nijolei perduoti šiltų rūbų. Išvežė su vasarine suknele. Kelionės metu Nijolė peršalo ir ilgai sirgo. Pasiekusi Baraševo lagerį, Nijolė sužinojo, kad per 11 kalinimo mėnesių ji neteko net 15 kg svorio!

1977 m. kovo mėn. viduryje iš Nijolės atėmė visus jai parašytus laiškus, atvirukus, šventus paveiksliukus, užrašus ir nuvežė į Mordovijos sostinę Saranską. Čia saugumiečiai žadėjo jai panaikinti tremtį, jei Nijolė „pasitaisysianti". Sadūnaitė atsakė:

— Priimu tik pilną reabilitaciją savęs ir visų, kurie nutesiti už reikalavimą, kad laikytumėtės Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos, Konstitucijos ir įstatymų paragrafų. Jokių malonių man iš jūsų nereikia ir jų nepriimsiu.

Saugumiečiai žadėjo tremties sąlygas padaryti šimtą kartų sunkesnes už lagerį. „Kuo sunkiau, tuo linksmiau", — atsakė Nijolė. Jos jumoras nuginklavo saugumiečius ir daugiau šia tema nebuvo kalbama.

Saranske du mėnesius Sadūnaitę gerai maitino, aprengė jos pačios rūbais ir nufotografavo! „Dryžuotos suknios bijojo užsieniui parodyti, — rašė Nijolė, — todėl apvilko savais rūbais. Visur viena apgaulė".

* * *

Po Saransko 3 mėnesius Sadūnaitė vėl praleido Mordovijos lageryje. Nijolė rašė: „Nuo 1977 birželio 15 d. aš atsisakiau priverstinio darbo lageryje ir reikalavau raštu TSRS generaliniam prokurorui Rudenkai ir Lietuvos prokurorui pripažinti politkalinių statusą, protestavau prieš naujus politinius areštus Lietuvoje ir prieš tyčiojimąsi iš politinių kalinių lageriuose, kalėjimuose, karceriuose, tremtyje ir psichiatrinėse ligoninėse. Manęs į karcerius nekišo, nes pastoviai laikėsi aukšta temperatūra. Negavau jokios medicininės pagalbos, net į rentgeno kabinetą nenuvedė". Per tuos tris mėnesius saugumiečiai konfiskavo visus jos ir jai siunčiamus laiškus, neleido nusipirkti maisto už 5 rub. per mėnesį ir gauti iš namų siuntinį, nors brolis Jonas kelis kartus bandė jį pasiųsti.

* * *

1978 m. gegužės 4-7 dienomis Leonidui Brežnevui lankantis su oficialiu vizitu Vokietijos Federatyvinėje respublikoje, grupė delegacijos narių susitiko su Brežnevu ir prašė jo, kad būtų peržiūrėta Nijolės Sadūnaitės byla. Praše tarpininkauti, kad Nijolė būtų išleista iš tremties ir galėtų grįžti į Lietuvą. Tada Nijolei buvo dar likusi dviejų metų bausmė — tremtis į Sibirą. L. Brežnevas pažadėjo patenkinti delegacijos narių prašymą, bet, grįžęs į Maskvą, savo pažado neištesėjo! Pasirodo, kad Maskvos KGB yra galingesnė už patį L. Brežnevą!

Nijolės dabartis:

(Nuostabios sielos ta Nijolė Sadūnaitė):

Sovietiniai muitininkai ir toliau apiplėšinėja Nijolės Sadūnaitės banderoles ir siuntinėlius. Daug siuntinių grąžinama siuntėjams atgal.

„Nežinau, kodėl Jūs ne viską gaunate, ką aš Jums siunčiu?" — klausia laiške Fr. Hieronymus iš Izraelio. „Siunčiau Jums dvi kepures, bet viskas grįžo atgal".

Medicinos mokslų daktaras W. Barenberg iš VFR siuntinėlyje įdėjo sūrio. Vietoje sūrio muitininkai įkišo aktą, kad sūrį sudegino!

Filosofijos ir teologijos mokslų daktarė Lilly Zarncke iš VFR siuntė pieno miltelių, — muitininkai įdėjo aktą, kad pieną sudegino! Nijolė rašo: „Uždraustų" maisto produktų sąrašas vis ilgėja. Neseniai 3-se banderolėse gavau medaus, o dabar jau medų konfiskuoja. Labai daug konfiskuoja man siunčiamų maisto produktų, dažnai nėra konfiskacijos akto . . . Iš siuntinių išimamas siunčiamų daiktų sąrašas, kad būtų patogiau vogti."

Dalį banderolių muitininkai suniokioja. Nijolė rašė: „Atskrido iš Austrijos banderolė: visa sudraskyta, kakava išbarstyta, banderolė nuteriota tarsi po bombardavimo".

Už siunčiamus daiktus plėšiami nežmoniški muitai. Aina Borgstedt iš Švedijos siuntė Nijolei dirbtinos odos panešiotus kailinukus ir juos įkainavo 10 švediškų kronų, o Nijolei už juos reikėjo sumokėti 100 rub. (650 švediškų kronų) muito!

„Kas lieka nuo mano stalo, dalinu visiems polit. tremtiniams, nežiūrint jų tautybės. Jei bėdoje būtų ir tikrai blogos valios žmogus, aš pasidalinčiau ir su juo paskutiniu duonos kąsniu, nes taip elgtis mums įsakė gerasis mūsų Mokytojas — Jėzus Kristus", rašo Nijolė iš Bogučianų. Sadūnaitės asmeniniai poreikiai labai maži — beveik viską išdalina ir išsiuntinėja kenčiantiems. Tikriausiai dėl šios priežasties KGB muitininkai taip apiplėšinėja Nijolės siuntinius ir banderoles.

1979 m. birželio 22 d. Sadūnaitė parašė Bogučanų raj. Vidaus reikalų skyriaus viršininkui pareiškimą, kad atostogų metu rugpjūčio mėn. leistų jai nuvykti į Vilnių aplankyti artimųjų. Liepos 4 d. vienas milicijos darbuotojas Nijolei pranešė, kad atostogų metu jai važiuoti į Vilnių neleidžia ir ateityje neleis. Pagal tarybinius įstatymus visi tremtiniai turi teisę 10 dienų pabūti savo tėvynėje. „Labai mane saugumiečiai pralinksmino, — rašo Nijolė, — sakydami kad jei ir 10 m. tremties turėčiau, tai nė karto

neleistų atostogų. Reiškia Lietuva gyva! Saugumiečiai mūsų bijo!

Nuotrupos iš Nijolės laiškų:

Nijolė savo laiškuose prisimena lageryje paliktas bendro likimo drauges: Nadę Usojevą, Glafyrą Kuldyševą, Galią Silivončik, Stefą Šabatūrą, Iriną Kirčevną, Tatjaną Sokolovą, Oksaną Popovič, Tatjaną Krasnova ir daugelį kitų. „Nadė Usojeva — nuostabaus gerumo ir takto mergina (nuteista 7 m. griežto režimo ir 2 m. tremties). Labai gera ir kilni rusaitė — pravoslavė. Mes su ja buvome kaip sesės, tik gaila, kad lageryje „atostogauti" jai beveik neleisdavo. Tikras stebuklas — iš kur pas trapią merginą tiek jėgų? 5 metai beveik be pertraukų — karceris ir griežto režimo kalėjimas — badas, šaltis ir patyčios. Štai kur didvyrė, prieš kurią net klauptis reikia! Tyli, rami, visada su šypsena ir malda lūpose. Niekada negirdėjau nekantrumo ar šiurkštesnio žodžio. Su šypsena eina į karcerį ir su šypsena sugrįžta. Išsekusi, pamėlusi, į žmogų nepanaši, o šypsosi ne tik mums, bet ir savo budeliams! Jos pavyzdys mane iki ašarų jaudino ir jaudina. Būkite geri, parašykite ir jūs jai retkarčiais. Jai bus nors kiek atlyginta už nuolatinį brutalumą ir panieką. Dieve, kiek skausmo ir neteisybių šioje ašarų pakalnėje!"

* * *

(Nepralenkiami lietuviai didvyriai):

„Mūsų abu Petrai — Paulaitis ir Plumpa — uolos, į kurias sudužusios neapykantos bangos tik dar labiau išryškina jų didybę ir dvasinį grožį. Meilė visu savo begaliniu grožiu suspindi tik didžioje kančioje. Džiaukimės ir dėkokime Viešpačiui, kad mūsų mažoje tautoje yra tiek kilnių ir mylinčių sielų!"

* * *

Nijolė rašo apie a.a. kan. Petrą Raudą: „Visų gražiau-

sias jo charakterio bruožas — meilė žmogui, atlaidumas ir gilus tikėjimas. Niekada nepamiršiu jo paskutinių gyvenimo žemėje dienų. Kentėdamas didžiausius skausmus, atsisakė bet kokių vaistų skausmui sumažinti, atgailodamas už mūsų klystančius tautiečius. Buvo labai ramus ir giedras, o taip pat dėkingas už mažiausią patarnavimą. Nuostabaus jautrumo ir grožio žmogus!

Atvažiavę draugai neišlaikė ir pradėjo verkti, o kanauninkas ramiai ir įtikinamai pasakė: „Neverkite, juk aš iškeliauju pas gerąjį Tėvą".

* * *

„Vartau a.a. kun. Karolio Garucko laiškus, — rašo Nijolė, — tai brangios relikvijos. Jo šventos rankos lietė tuos lapus, rašė kilnius žodžius, nešė į tolimą Sibirą savo širdies šilumą, Kristaus žodžių šviesą, kilnų paraginimą: „Tegul kiekvienas žmogus, kurį jūs sutiksite, nueina nuo jūsų geresnis. O kad jūs būtumėte lyg kryžkelės užrašas, kuris kitiems, o ypač jaunoms širdims, parodytų kelią į tikrąją laimę . . . Tegul nepritrūksta jums jėgų aukotis ir toliau, kol bus auka atbaigta, kaip Kristaus ant kryžiaus. Tada visos kančios gyvenimas atrodys kaip sapnas, gal ir labai baisus, bet trumpas, palyginus su nesibaigiančia amžinybe".

* * *

„Gyvenimo universitetas — kalėjimai, lageris, etapai (neduok, Dieve, ir priešui tokių „kelionių"!) ir tremtis dar aiškiau ir ryškiau nušvietė tikrovę ir kuo tampa žmogus, praradęs tikėjimą į Dievą. Be kaukės, realiai pasirodė mūsų gražbyliai „humanistai" mano ir tūkstančių geriausių iš geriausių atžvilgiu. Tad dabar stebėtis nebeturiu kuo, belieka tik melstis už juos. Jų žiaurumas ir neapykanta tik dar labiau išryškina be kaltės kaltųjų didybę ir moralinį grožį".

Nijolės Sadūnaitės adresas:
Krasnojarskij kraj,
Bogučany, Partizankaja 17-1.

LIETUVIAI GINA SAVO KALBĄ

TSKP Centro Komitetui,
LTSR KP Centro Komitetui
LTSR Švietimo ministerijai,
LTSR Aukštojo ir spec. vid. mokslo ministerijai,
Profesinio techninio mokslo komitetui prie LTSR Ministrų Tarybos.

Iki šiol LTSR bendro lavinimo vidurinėse mokyklose vaikai rusų kalbos buvo mokomi nuo II-os klasės II-o pusmečio ir aukštosiose mokyklose lietuviams buvo dėstoma daugiausia gimtąja kalba. Visasąjunginės mokslinės partinės konferencijos „Rusų kalba — TSRS tautų draugystės ir bendradarbiavimo kalba" (įvykusios 1979 m. V.22-24 d.d. Taškente) rekomendacijose siūloma pradėti mokyti rusų kalbos ikimokyklinėse įstaigose nuo 5 m. amžiaus, o bendrojo lavinimo mokyklų vyresnėse klasėse, visose profesinėse, specialiųjų vidurinių ir aukštųjų mokyklų 2-3 kursuose pradėti dėstyti tik rusiškai, jeigu mokiniai ir studentai to pageidauja.

Kadangi vaiko mąstymas gimtąja kalba susiformuoja tik pradinėse klasėse, pradėjus mokyti antrosios kalbos anksčiau, vaikas blogiau išmoksta ir gimtąją ir antrąją kalbą, mažiau gabūs vaikai net protiškai lėčiau vystosi. Dėstant bei skaitant ne gimtąja kalba, visi vaikai sunkiau supranta ir įsimena.

TSRS ir LTSR konstitucijos garantuoja visiems piliečiams galimybę mokytis gimtąja kalba.

Todėl prašome palikti iki šiol buvusią tvarką: darželiuose nemokyti lietuvių vaikų rusų kalbos, visose mokymo įstaigose lietuvius ir toliau mokyti lietuviškai,

nemažinant mokslinės, grožinės ir vaikų literatūros leidimo lietuvių kalba.

1979 m. .... Pasirašė 1310 asmenų.

Parašai surinkti iš Kauno, Vilniaus, Kapsuko, Kretingos ir įvairių kitų Lietuvos vietovių. Šio pareiškimo originalas išsiųstas TSKP CK-ui.

ORDINARAI REMIA BLAIVYBĖS SĄJŪDĮ

Didžiai Gerbiamiems Kauno Arkivyskupijos ir Vilkaviškio Vyskupijos Kunigams

Adventas — atgailos laikas. Skelbti atgailą yra didelė kunigo pareiga. „Taisykite Viešpačiui kelią" (Mt. 3,3). „Jei neatsiversite visi pražūsite" (Lk 13,3). Net ir tada, kai tradiciniai pasninkai nyksta ar nustoja savo reikšmės, pati atgailos pareiga nemažėja, tik vietoje senų jos formų iškyla naujos. Taip ir mūsų dienomis, kai vis grėsmingiau plečiasi besaikis girtavimas, kai jis, tarsi gyvą organizmą ėdantis vėžys, žlugdo Dievo tautos moralę, gyvenamasis momentas primygtinai reikalauja naujos pasninko rūšies — blaivybės, abstinencijos, susilaikymo nuo alkoholinių gėrimų.

Į abstinenciją ir blaivybę šiandien reikia žiūrėti kaip į labai rimtą atgailos dorybę. Jos laikytis, ją skelbti, tai reiškia su didelėmis valios pastangomis irtis prieš srovę, laužyti įsisenėjusius papročius. Bet tai ir yra pati atgailos esmė: gyvenimo reforma, gyvenimo tvarkos atstatymas, pakilimas iš rutinos. Tokie dalykai niekam nėra lengvi, bet reikalingi ir būtini. Prašome todėl Gerbiamus Kunigus ateinančio Advento metu rekolekcijose, sakykloje, klausykloje ir kiekviena kita proga kviesti tikinčiuosius į šitokią šventą blaivybės atgailą, klebonijose apsieiti be alkoholinių gėrimų ir patiems visur rodyti abstinencijos pavyzdį taip, kad drąsiai galėtumėte visiems pasakyti kartu su

apaštalu šv. Povilu: „Sekite mano pavyzdžiu, kaip ir aš seku Kristumi" (Kor. 11,1).

1979.XI.9. .... (Parašas)

(Vysk. L. Povilonis)

Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos

Apaštalinis administratorius

* * *

DIDŽIAI GERBIAMIEMS VILNIAUS ARKIVYSKUPIJOS KUNIGAMS

Savo laiku apaštalas šv. Paulius įspėjo Korinto tikinčiuosius, o per juos ir būsimas žmonijos kartas: „Neklyskite! Nei ištvirkėliai, nei stabmeldžiai, nei svetimautojai, nei iškrypėliai, nei vagys, nei gobšai, nei girtuokliai, nei keikūnai, nei plėšikai nepaveldės Dievo karalystės" (I Kor. 6,9).

Galbūt nesuklysime pasakę, kad šiandien giravimas mūsuose yra beveik visų minėtų blogybių motina. Ji — durys į fizinį ir dvasinį žmonių išsigimimą. Ji — ateinančių į šį pasaulį naujų žmonijos kartų karstas. Jos bacilomis apsikrėtęs kenčia ir mūsų kraštas.

„Prisiartinęs prie Jeruzalės ir išvydęs miestą, Jėzus verkė jo" (Lk. 19,14), nes Jis matė, kaip neklusni tauta žengia į baisią pražūtį. Argi mes, kunigai, būdami apaštalų sekėjai, Kristaus vietoje eidami Jo pasiuntinių pareigas (2 Kor. 5,20), pašaukti būti „žemės druska" (Mt. 5,13) ir „pasaulio šviesa" (Mt. 5,14) galime šaltai ir abejingai žiūrėti, kaip mūsų Tėvynė, skęsdama alkoholio jūroje, palengva merdi ir metai po metų žengia į pražūtį?

Antrojo Vatikano Susirinkimo Dogminė konstitucija apie Bažnyčią — „Lumen gentium" reikalauja, kad kunigai rūpintųsi tikinčiaisiais, kad būtų jiems pavyzdžiu, kad savo kasdieniniu elgesiu ir rūpestingumu atskleistų kunigiškos bei ganytojiškos tarnystės didybę ir grožį (plg. n. 28). To paties susirinkimo dekrete „Presbyterorum

ordinis" sakoma: „Kuriant Bažnyčią, kunigai privalo Viešpaties pavyzdžiu su visais bendrauti visu kilniausiu žmogiškumu, ne žmonėms pataikaudami, bet kaip reikalauja doktrina ir krikščioniškas gyvenimas, juos veikdami, mokydami kaip brangiausius vaikus" (n. 6). „Visuomet privalo mokyti ne savo išminties, bet Dievo ir karštai skaitinti prie atsivertimo ir šventumo" (n. 4). „Pati jų (t.y. kunigų) tarnystė ypatingu būdu reikalauja, kad jie netaptų panašūs į šį pasaulį" (n. 3).

Mūsų gyvenamasis momentas ir Advento susikaupime bei rimtyje aidintis šv. Jono Krikštytojo šauksmas „Taisykite Viešpačiui kelią! Ištiesinkite Jam takus" (Mk. 1,3) ne tik ragina, bet tiesiog, įpareigoja mus, kunigus, tautos blaivinimo akcijai! Bet ji bus sėkminga tik tada, kai mes, sąžiningai atlikdami mus siuntusio Kristaus misiją, pirma patys tapsime blaivininkais ir net abstinentais. Tautos blaivinimą pradėkime nuo savęs! Negerkime alkoholinių gėrimų patys ir nevaišinkime jais kitų. Advento ir Gavėnios rekolekcijose, sakykloje, klausykloje, laidotuvėse ir kiekviena kita proga išmintingai ir pagarbiai kvieskime ir raginkime tikinčiuosius būti blaivininkais ir net abstinentais.

1979.XII.1 .... VILNIAUS ARKIVYSKUPIJOS KURIJA

KUNIGŲ IR TIKINČIŲJŲ PROTESTAI

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui
TSRS ATP Pirmininkui L. Breženevui

Lietuvos kunigų Pareiškimas

Tik ką plačiai pasklido žinia, kad š.m. lapkričio mėn. 1 d. Maskvoje suimtas provoslavų kunigas Glebas Jakuninas. Tai ištikimas Provoslavų Bažnyčios sūnus, daugelį metų paskyręs ginti Bažnyčios ir tikinčiųjų teises. Kun.

Glebo Jakunino veikla nebuvo nukreipta prieš valstybinę santvarką ir pilnai suderinama su TSRS Konstitucijoje garantuojamomis teisėmis. Šio garbingo kunigo suėmimas negali neiššaukti pasipiktinimo visuose teisingumą mylinčiuose žmonėse, nepaisant kokių jie bebūtų įsitikinimų. Šis areštas gali pasiekti tik vieną tikslą: dar labiau susilpninti Tarybų Sąjungos prestižą pasaulyje.

Mes taip pat išreiškiame protestą prieš Tatjanos Velikanovos ir Antano Terlecko suėmimą. Jų veikla irgi buvo grynai humanistinė, siekusi, kad Tarybų Sąjungoje būtų gerbiamos visų piliečių teisės ir įsitikinimai.

Jau iš anksto galima spėti, kad šie trys asmenys — kun. G. Jakuninas, T. Velikanova ir A. Terleckas bus apkaltinti tarybinės valstybinės ir visuomeninės santvarkos šmeižimu. Visiems suprantama, kad toks kaltinimas labai negarbingas ir neįtikinantis.

Dar mes norime priminti, kad panašūs suėmimai nepasitarnaus tarptautinio įtempimo mažinimui ir kovai už taiką pasaulyje, nes visuotinės taikos pagrindas yra kiekvieno žmogaus teisių gerbimas.

1979 m. lapkričio mėn.

Pasirašė kunigai: Petras Dumbliauskas, Petras Našlėnas, Vincentas Jalinskas, Antanas Lukošaitis, Romualdas Macevičius, Juozas Zdebskis, Vaclovas Degutis, Gvidonas Dovydaitis, Juozas Mieldažys, Andriejus Gustaitis, Albinas Deltuva, Gintautas Steponaitis, Jonas Maksvytis, Gintautas Skučas, Juozas Kriščiūnas, Jurgis Sventickas, Boleslovas Rašukas, Antanas Aleksandravičius, Ignas Plioraitis, Sigitas Tamkevičius, Boleslavas Čegelskas, Vaclovas Stakėnas, Jonas Būga, Konstantinas Ambrasas, Algis Pasilauskas, Vytautas Užkuraitis, Juozas Gumauskas, Liudvikas Semaška, Jonas Rakauskas, Juozas Čepėnas, Kazimieras Montvila, Vladas Bobinas, Juozas Adomaitis, Pranas Gaižauskas, Virgilijus Jaugelis.

* * *

Lietuvos TSR KP CK Sekretoriui
Griškevičiui
Lietuvos TSR Prokurorui

Kybartų parapijos tikinčiųjų

Pareiškimas

Š.m. rugsėjo 5 d. „Tiesoje" buvo atspausdinta žinia iš Lietuvos TSR Prokuratūros, kad du kunigai — Viduklės klebonas kun. Svarinskas ir mūsų klebonas Tamkevičius perspėti už skleidimą žinomai melagingų prasimanymų, žeminančių tarybinę santvarką ir už tikinčiųjų kurstymą nesilaikyti tarybinių įstatymų. Sąryšyje su tuo mes pareiškiame:

Per keturis metus mes kiekvieną sekmadienį girdime savo klebono pamokslus ir niekuomet negirdėjome, kad jis ką šmeižtų arba kalbėtų netiesą. Kun. Tamkevičius taip pat nekurstė mūsų nesilaikyti įstatymų. Jis mokė mus tikėti Dievą ir dorai gyventi.

Rekolekcijų metų ir Kybartų bažnyčios 50-mečio proga mes girdėjome ir kun. Svarinsko pamokslus, tačiau šmeižikiškų prasimanymų ir juose negirdėjome.

Taigi šie kaltinimai yra neteisingi ir sukurti remiantis tikėjimo neapkenčiančių žmonių skundais. Prašome tokius žmones sudrausti ir ateityje jų skundais netikėti. Mes taip pat reikalaujame, kad „Tiesa" viešai atšauktų melagingus dviejų kunigų kaltinimus.

Be to, mes girdėjome, kad mūsų klebonas kaltinamas tuo, kad jis gina tikinčiųjų teises. Mūsų nuomone, tai nenusikaltimas, o geras darbas.

Gerbiamas Sekretoriau, įsakykite nutraukti mūsų kunigų persekiojimą.

Kybartai, 1979 m. rugsėjo 8 d.

Pasirašė 877 tikintieji

* * *

Lietuvos KP CK Pirmajam Sekretoriui
P. Griškevičiui
Lietuvos TSR Respublikiniam Prokurorui

Simno parapijos tikinčiųjų
(Alytaus rajonas)

P a r e i š k i m a s

(Ateistų šmeižtai — kasdieninė duona):

Mes, žemiau pasirašę Simno parapijos tikintieji, pareiškiame savo protestą ryšium su š.m. rugsėjo mėn. 5 d. laikraštyje „Tiesa" buvusia žinia apie įspėjimą kunigams — Viduklės bažnyčios klebonui A. Svarinskui ir Kybartų bažnyčios klebonui S. Tamkevičiui — už skleidimą pamokslų metu aiškiai melagingų prasimanymų, šmeižiančių tarybinę valstybinę ir visuomeninę santvarką.

Kun. S. Tamkevičius mūsų parapijoje dirbo 5 metus. Mes jį pažinome kaip dorą, sąžiningą ir uolų kunigą. Tokiais kunigais Bažnyčia ir tikintieji gali tik pagrįstai didžiuotis. Mūsų bažnyčioje kun. S. Tamkevičius yra pasakęs daugybę pamokslų, tačiau niekada negirdėjome, kad jis būtų kalbėjęs apie ką nors netiesą.

Taip pat esame ne kartą girdėję kun. A. Svarinską kalbant per atlaidus, rekolekcijas ir taip pat negirdėjome jokių melagingų prasimanymų. Kas išdrįso taip melagingai apskųsti šiuos du uolius ir tikinčiųjų gerbiamus kunigus?

Prašome neteisingus skundėjus sudrausti ir liautis persekiojus kun. A. Svarinską ir kun. S. Tamkevičių.

1979 m. rugsėjo mėn. 16 d.

Pareiškimą pasirašė 269
Simno parapijos tikintieji

* * *

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui
L. Brežnevui

Prienų tikinčiųjų
P a r e i š k i m a s

Rugsėjo mėn. 5 d. „Tiesa" paskelbė LTSR Prokuratūros žinią esą kunigai — S. Tamkevičius ir A. Svarinskas „naudodami bažnyčią ir kulto tarnų padėtį, skleidžia žinomai melagingus prasimanymus, šmeižiančius tarybinę valstybinę ir visuomeninę santvarką, pažeidinėja religinių susivienijimų nuostatus ir kursto tikinčiuosius".

Kun. S. Tamkevičius nuo 1967 m. rugsėjo mėn. iki 1968 m. gegužės mėn. dirbo mūsų parapijoje, o taip pat šių metų rugpjūčio mėn. 25 d. kaip svečias, pasakė trejetą pamokslų. Per tą laiką daug išklausėme jo sakomų pamokslų, tik juose negirdėjome jokio melo ir šmeižto.

Todėl mes, Prienų parapijos tikintieji ir ją lankantys, reikalaujame nutraukti šmeižto kompaniją prieš šį mums gerai žinomą garbingą kunigą.

Pasirašė 1004
Prienų parapijos tikintieji

* * *

LTSR KP CK sekretoriaus pirmajam pavaduotojui
Dybenkai N.K.
Nuorašas: TSRS Generaliniam Prokurorui

Lazdijų RK parapijos tikinčiųjų
P a r e i š k i m a s

1979.IX.5 laikšratyje „Tiesa" buvo atspausdinta informacija iš LTSR Prokuratūros — įspėjimas kun. A. Svarinskui ir kun. S. Tamkevičiui. Jie buvo kaltinami už melagingus prasimanymus, šmeižiančius tarybinę ir visuomeninę santvarką ir už kurstymą nesilaikyti tarybinių įstatymų.

1965-1967 m. kun. S. Tamkevičius yra dirbęs mūsų

parapijoje. Pusantrų metų mes girdėjome jo pamokslus, kuriuose niekada nebuvo melagingų prasimanymų. Jo gyvenimo kryptį stebime ir dabar. Niekada nepastebėta regreso jo vidinėje kultūroje. Todėl mes protestuojame prieš šmeižtą kun. S. Tamkevičiaus adresu, išspausdintą „Tiesos" puslapiuose ir „Valstiečių laikraštyje".

Esame įsitikinę, kad ir kun. Svarinsko adresu tam pačiam „Tiesos" numery spausdinami kaltinimai yra taip pat šmeižtas. Esame girdėję jo pamokslus, sakomus mūsų parapijos bažnyčioje atlaidų ir rekolekcijų metu. Juose, be uždegančių gėriui žodžių, jokių prasimanymų ir šmeižtų negirdėdavome. O šiuo metu visoje Lietuvoje gerai žinoma kun. A. Svarinsko pagarba ir meilė tiesai.

Kreipiamės į Jus, drg. Dybenko, kaip į asmenį, turintį didžiausios praktinės reikšmės diriguojant Lietuvos TSR gyvenimo kryptį ir daugiausiai galintį mums, tikintiesiems, padėti.

1979 m. lapkritis

Pasirašė 821 tikintysis

Analoginį protestą tarybinei valdžiai dėl kun. A. Svarinsko ir kun. S. Tamkevičiaus persekiojimo pasirašė apie 500 Igliaukos parapijos tikinčiųjų.

* * *

Lietuvos TSR Prokurorui
Kopija:
Kauno Arkivyskupijos ir Vilkaviškio Vyskupijos Apaštališkajam Administratoriui J.E. vyskupui Liudvikui Poviloniui
Tikinčiųjų teisėms ginti Katalikų Komitetui

Viduklės parapijos tikinčiųjų
Viduklė, Šaltinio 1.

Pareiškimas

Ir vėl naujas bedievių išpuolis prieš Viduklės parapijos tikinčiuosius.

Š.m. lapkričio 19 d. Administracinė komisija prie Raseinių rajono Liaudies deputatų tarybos vykdomojo komiteto nubaudė Viduklės kleboną kun. Alf. Svarinską 50-ties rublių bauda vien už tai, kad „Viduklės" religinės bendruomenės klebonas 1979 m. lapkričio 1 d. 17,15 val. organizavo religines eitynes nuo Viduklės bažnyčios iki kapinių ir atgal, negavęs tam rajono vykdomojo komiteto leidimo ir tuo būdu pažeidė LTSR ATP 1966.05.12 įsaką".

O buvo taip! Kaip kiekvienais metais, taip ir šiemet Visų Šventųjų šventės vakare 17,00—18,45 Viduklės parapijos tikintieji drauge su klebonu kun. Alf. Svarinsku ėjo į savo kapines pagerbti mirusiųjų. Klebonas, kaip parapijos dvasinis vadovas, spalio mėn. 10 d. pasiuntė rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojai O. Stonienei pareiškimą, kuriame, tarp kitko, rašė: „Prisimindamas dar 1977 metais spalio mėn. pabaigoje buvusio rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojo Z. Butkaus pareiškimą ‚mes niekad neduosime jums leidimo eiti į kapines' ir 3-jų metų asmeninę patirtį (asmenines nuobaudas, administracines komisijas, liaudies teismus, anstolius ir kita), neprašau leidimo, o tik pranešu patį faktą. Vis dėlto prašau vieno: užtikrinkite netrukdomą praėjimą Viduklės m. Tarybų gatve ir kapinėse. Manau, kad mes, kaip tikintieji ir lietuviai, gyvenantys savo Tėvynėje, galime šito prašyti ir tikėtis".

Deja, rajono vadovai niekad neatsakė raštu į klebono raštiškus pareiškimus, kaip reikalauja tarybiniai įstatymai, ir pasirūpino sudrumsti gražią šventinę nuotaiką.

Procesija buvo grynai religinė ir tvarkinga. Pradžioje ėjo kryžius ir dvi juodos vėliavos. Po to, merginos ir moterys tautiniais drabužiais, kunigas, choristai ir apie 2000 tikinčiųjų su žvakėmis rankose. Tvarką darė 15 vyrų, apsivilkę kamžomis. Procesija užėmė dešinį šaligatvį ir pusę gatvės, kita gatvės pusė mašinos galėjo pravažiuoti dviem kryptim. Pravažiuojantis autoinspektorius net nesustojo, nes procesija buvo pavyzdingai drausminga.

Vos išėjus procesijai iš bažnyčios, gatvėje po ženklu

„Draudžiama sustoti" „Susivienijimo" viršininko pavaduotojas transporto reikalams Lembutis, paklusdamas nurodymui „iš viršaus", liepė šoferiui Andriuliui išvažiuoti naują sunkvežimį į gatvę, atidaryti kapotą ir palikti, tarsi sugedusį, o pačiam pasišalinti. Tuo tarpu autoinspekcija nukreipė visą judėjimą iš plento per miestelį. Du „Žiguli" (baltas ir geltonas, geltonojo Nr. 78-02 LLŽ, priklausantis V. Šimkui) dideliu greičiu važinėjo po miestelį. Matyt, tikėtasi išprovokuoti autoavariją. O tada lengva būtų apkaltinti tikinčiuosius ir klebonui pritaikinti kokį griežtesnį Baudžiamojo Kodekso straipsnį.

(Ateistai įžūlūs tikinčiųjų persekiotojai ir niekintojai):

Gatvėje ir pro internato langus įvairūs „civiliai" fotografavo kleboną ir eisenos dalyvius. Kapinėse jau nuo pietų rėkė du galingi garsiakalbiai (anksčiau kabindavo tik vieną). Žmonės prašė nutildyti garsiakalbius, bet budintis Kultūros namų direktorius Germanavičius sakė, kad jį pakartų, jei tik jis išdrįstų nutildyti įrašus apie kažkokius fašistų žvėriškumus. Taigi ir kapinėse bedieviai trukdė melstis ir kunigui sakyti pamokslus.

Ateistų minėjimas buvo numatytas 19 val. Todėl tikintieji laiku apleido kapines.

Deja, rajono vadovai šių trukdymų nepastebėjo ir nesudraudė. Peršasi mintis, kad jie patys buvo visos netvarkos iniciatoriai.

Tikintieji niekad netrukdė bedieviams gerbti savo mirusiųjų per gegužės 9-tą tarybinių karių kapinėse ir lapkričio 1 d. vakare tikinčiųjų-katalikų kapinėse. Tikintieji įsitikinę, kad Lietuvoje turėtų pakakti vietos visiems: ir tikintiesiems ir bedieviams. Deja mes turime reikalo su nepakantriais ideologiniais priešais. O tai liudija apie žemą jų kultūrą. Nejaugi nėra kas sudraustų saujėlę bedievių, kurie taip įžūliai terorizuoja tikinčiuosius?

Tarybinė konstitucija kalba apie sąžinės laisvę ir visų piliečių lygybę prieš įstatymą. Deja, praktiškame gyve-

nime mes matome ką kitą. Ateistai turi spaudą, radijo ir televizijos valandėles, meną ir prievartą, o mums, tikintiesiems, be ateistų leidimo ir vadovybės negalima net nueiti į kapines per Vėlines. Štai kiek katalikai turi laisvių ir kokia sunki tikinčiojo lietuvio, gyvenančio savo Tėvynėje, dalia!

Norėtųsi priminti Raseinių bedieviams ir rajono vadovams, kad Tarybų Sąjunga pasirašė 1948.XII.10 Visuotinę žmogaus teisių Deklaraciją ir 1975 Helsinkio Baigiamąjį aktą. Deja, pirmasis dokumentas nebuvo paskelbtas, o pastarojo išėjo lietuvių kalba tik 7000 egzempliorių. Deklaracijos 18 str. skelbia: „Kiekvienas žmogus turi teisę į minties, sąžinės ir religijos laisvę: ši teisė leidžia laisvai keisti savo religiją, kaip pavieniui, taip drauge ir su kitais, viešai ir atskirai, laisvai mokytis religijos mokslų, pravesdinėti pamaldas ir atlikti religines apeigas". Helsinkio baigiamasis aktas byloja: „Dalyvaujančios valstybės gerbs žmogaus teises ir pagrindines laisves, įskaitant minties, sąžinės, religijos ir įsitikinimų laisvę . . . Šia prasme dalyvaujančios valstybės pripažins ir gerbs asmenybės laisvę išpažintį, vienasmeniškai arba bendrai su kitais, religiją arba tikybą, veikiant pagal savo paties sąžinę . . ."

Raseinių bedieviai veikia prieš tikinčiuosius dviem kryptim: skundžia aukštesnėm instancijom mūsų kleboną kun. Alf. Svarinską, tikėdamiesi jį pašalinti iš rajono ir tokiu būdu suduoti smūgį Viduklės tikintiesiems. O kovoti prieš kunigą nesunku, nes tarybiniai įstatymai jo negina. Pakanka tik prisegti antitarybininko etiketę. O vietoje diskriminuoja netikinčiuosius moksleivius ir nuolat baudžia kleboną tikėdamiesi, kad neišlaikys žmogaus nervai ir pats iš rajono pasitrauks. Bet šitie „ideologinės kovos metodai" tikinčiųjų nenugalės, bet, priešingai, kaip Viduklėje,—tikinčiuosius dar labiau užgrūdins, suburs ir parodys tikrąjį bedievybės veidą visiems.

Šiuo raštu mes, Viduklės tikintieji, reiškiame protestą prieš bedievių sauvalę. Jie nubaudė ne kleboną, bet penkių

tūkstančių Viduklės parapiją drauge su klebonu. Mes visi ėjome į kapines. Tai reikėjo visus ir bausti.

Protestuojame prieš Prokuratūros grasinimą „teisminio poveikio priemonėmis" susidoroti su Viduklės klebonu kun. Alf. Svarinsku ir Kybartų klebonu kun. Sigitu Tamkevičiumi. Abu kunigus mes pažįstame ir žinome, kad jie drąsiai gina Bažnyčios ir tikinčiųjų reikalus. Visais galimais būdais mes juos užstosime ir ginsime!

Kiekviena diena liudija apie bedievių kovos ir auklėjimo bankrotą. Per paskutines savaites išplėštos Ariogalos, Raseinių, Viduklės parduotuvės. 1979 m. spalio 31 d. Viduklės paaugliai internate gėrė ir rūkė. Kilusį gaisrą gaisrininkas ir milicijos įgaliotinis užgesino. Deja, jų niekas nebaudžia. Svarbu: jie neina į bažnyčią.

Tikimės, kad ateity bedieviai nekompromituos tarybinės valdžios tikinčiųjų ir pasaulio visuomenės akyse, o mums leis ramiai garbinti Dievą ir laisvai atlikti religines apeigas, kaip to reikalauja Bažnyčios įstatymai.

Viduklė, 1979.XI.25.

Kristaus Karaliaus šventė

Pasirašė 1064 tikintieji

APIE „PRASIMANYMUS" UŽSIENIO SPAUDOJE

J. Aničas ir J. Mačiulis savo knygoje „Katalikybės evoliucija" („Mintis", Vilnius, 1979) nusiskundžia, kad užsienio religinė lietuvių spauda skleidžia prasimanymus apie tikinčiuosius Lietuvoje, pvz., „Religinė praktika Sov. Sąjungoje yra laikoma baustinu nusikaltimu", „tikintieji laikomi įtartinais piliečiais" (p. 206).

Tepaaiškina gerb. autoriai kad ir tokį faktą. Saldutiškio vid. mokyklos VI kl. mokinys Juozas Valiulis 1973 metų vasarą patarnaudavo šv. Mišioms Labanoro bažnyčioje. Mokinys turėjo pirmūno vardą, bet vos tik prasidėjo nauji mokslo metai — jau ir parsinešė dvejetą!

Jo motina Veronika Valiulienė dėstė Plaučiškių pradinėje mokykloje. 1973 m. spalio 20 d. atvyko pas ją

vizitatoriai: Švietimo skyriaus vedėjas Ribokas, Metodinio skyriaus vedėjas Untulis ir komjaunimo sekretorė Kadzickaitė. Jie klausinėjo vaikus ne pagal programą dėstomų dalykų, bet . . . poterių ir katekizmo. Vaikai pagal savo amžių nusimanė neblogai religijos dalykuose ir drąsiai atsakinėjo. Paskui pasipylė vizitatorių tardomieji klausimai: kas vaikus išmokė tikėjimo tiesų? Vaikai ir vėl atsakinėjo: tėvelis, mamytė, brolis, sesutė . . . Dar toliau klausimai darėsi klastingesni: „O kur jūsų tėvelis dirba? Ką dirba?" Čia vaikai pajuto kažką negera ir vengė tiesiai atsakinėti. Tuomet komisija kreipėsi į pačią mokytoją: „Ar, drauge, tikite į Dievą?" — „Taip, tikiu!" — ryžtingai visos klasės akivaizdoje ištarė mokytoja. „Jums ne vieta dirbti mokykloje," — tokia buvo vizitatorių išvada. Mokytoja tuoj pat parašė pareiškimą atleisti ją iš darbo ir įteikė „svečiams", bet šie nepriėmė — liepė važiuoti į Utenos švietimo skyrių. Sekančią dieną mokytoja, nuvažiavusi į rajoną, rado jau paruoštus atleidimui dokumentus. Ta pačia proga V. Valiulienei buvo pasakyta kad dėl jos nukentėsiąs ir Labanoro klebonas: jam uždės baudą, kodėl priima vaikus prie altoriaus. Lapkričio 1 d. ši tirjų vaikų motina jau nebedirbo mokykloje.

Netrukus iš darbo buvo atleistas ir jos vyras Edvardas Valiulis, dirbęs Utenos III-os vid. mokyklos kūriku. Atleidimo dangstis — gali vaikus paveikti idėjiškai. Be to, buvęs Kunigų seminarijoje (E. Valiulis 1946 m. pateko į 158 klierikų skaičių, kurie buvo atleisti iš Seminarijos).

Mokytojos E. Valiulienės biografijoje toks „baustinas nusikaltimas" jau nebe pirmas. 1959 metais jos vyras nudažė kryžių, stovintį jo tėviškės sodyboje ir pastatytą jo tėvo. Šį kryžių vietinio ūkio valdyba reikalavo nuversti. E. Valiulienė patvarkė prie kryžiaus augančias gėles ir to užteko, kad „nusikaltusioji" būtų perkelta „perauklėjimui" į kitą mokyklą, esančią už 22 kilometrų — į Reškutėnus (Švenčionių raj.). Į darbą, kol buvo įmanoma, iš savo namų, esančių Palsodės kaime, važinėjo dviračiu, o žiemą — gyveno toli nuo savo šeimos.

Kaip rodo šis faktas, tai ne „prasimanymas", bet tikrovė, kad religijos praktikavimas mūsų šalyje nėra pageidaujamas dalykas ir tikintieji laikomi įtartinais piliečiais. Nieko negelbsti čia ir įstatymas, draudžiąs žmogų dėl religinių įsitikinimų atleisti iš darbo: tai tik dekoracija, kurią galima įvairiai sukioti.

(Užsienio spauda — ateistų sėdynėse rakštis):

ANILIONIS — BAŽNYČIOS KORIKAS

Vos atvažiavus Vengrijos kardinolui Laslo Lekaj į Vilnių, įvyko priėmimas pas pravoslavų vyskupą Viktoriną. Priėmime dalyvavo ir Religijų reikalų tarybos įgaliotinis P. Anilionis, kuris perskaitė savo kalbą. Įgaliotinis savo kalbą pradėjo nuo Lietuvos geografijos ir paskui visą dėmesį sukaupė prie Bažnyčios gyvenimo klausimų. Anilionis pabrėžė, kad Lietuvoje esą daug nedrausmingų kunigų, nepaisančių tarybinių įstatymų. Prie nedrausmingųjų jis priskyrė Lietuvos jėzuitus. Įgaliotinis neiškentė nepaminėjęs, kad Lietuvoje esąs susikūręs Tikinčiųjų teisėms ginti Katalikų Komietas, bet su jo nariais esą geriau nesusitikti.

Vėliau vengrų jėzuitų provincijolas Lietuvos vyskupams išsireiškė:

— Jeigu su mumis taip kalba, tai kaip jis kalba su jumis!?

Iš tikrųjų RRT įgaliotinis Petras Anilionis yra aršus Bažnyčios priešas, besilaikąs kietos stalininės linijos. Atrodo, tokio stiliaus įgaliotinis yra paskirtas tam, kad priverstų Lietuvos Ordinarus ir kunigus, nors ir drebant, bet vis tiek laikytis tarybinių — Bažnyčią griaunančių įstatymų. Ačiū Dievui, kunigai parodė reikiamo tvirtumo, belieka jo parodyti ir Ordinarams, kuriuos šiuo metu P. Anilionis skaudžiai terorizuoja.

* * *

(Anilionio elgesys su kunigais ir tikinčiaisiais primena alkaną laukinį žvėrį):

TIKINČIŲJŲ STUDENTŲ DISKRIMINACIJA

Honolulu vykusi psichiatrų konferencija pasmerkė psichiatrijos panaudojimą prieš žmogaus įsitikinimus, jo laisvę ir sąžinę. Tačiau žmogaus teisių pažeidimai ne tik nesiliauja, bet įgyja vis naujas formas.

Kadangi studentų pašalinimas iš aukštosios mokyklos už religinius įsitikinimus yra akivaizdus nusižengimas elementariausioms žmogaus teisėms, Tarybų Sąjungoje pradedama naudoti vis labiau užmaskuotas priemones, kurių objektyviai nebūtų galima patikrinti. Valstybinių egzaminų metu įvertinus nepageidautinų studentų žinias „nepatenkinamai", jiems atimama teisė gauti diplomą ir dirbti pagal specialybę.

Kauno Medicinos institute 1978 m. pavasarį mokslinio komunizmo valstybinio egzamino metu VI kurso stud. Zita Veizbergaitė gavo nepatenkinamą pažymį. (Stud. Z. Veizbergaitė yra nekomjaunuolė, 1977 m. pavasarį buvo tardoma Valstybiname Saugumo komitete dėl religinės veiklos (žr. LKBK Nr. 27) ir apie tai buvo paskelbta per Vatikano radiją).

1979 m. pavasarį perlaikant mokslinio komunizmo egzaminą, jos žinios vėl buvo įvertintos „nepatenkinamai". Taip jai neleidžiama dirbti gydytojos darbo, nors specialybės dalykai valstybinių egzaminų metu išlaikyti gerai.

1979 m. pavasarį VI kurso stud. Valė Maršėnaitė sveikatos apsaugos ir socialinės higienos egzamino metu (katedros vedėjas doc. Kindžiulis) gavo „nepatenkinamai". Egzamino perlaikyti neleido, kol nebus aiškus mokslinio komunizmo egzamino rezultatas. Kaip ir reikėjo tikėtis, mokslinio komunizmo egzaminą „išlaikė" „nepatenkinamai". (Stud. V. Marčėnaitė — nekomjaunuolė, nuo I kurso Kauno Medicinos institute žinoma kaip tikinti ir

praktikuojanti jaunuolė). Minėta studentė stropiai ruošdavosi ir pasisakydavo kiekviename mokslinio komunizmo seminare, Specialybės valstybinis egzaminas įvertintas „gerai".

Šioje nešvarioje akcijoje didelę iniciatyvą parodo Filosofijos ir mokslinio komunizmo katedros vedėjas Leonavičius, o nuo jo neatsilieka ir dėstytojai Aksomaitis, Naumovas, Žemaitaitis ir kt.

1979 m. pavasario sesijos metu V kurso stud. Ramunė Butkevičiūtė „neišlaikė" politinės ekonomijos egzamino. (Studentė — nekomjaunuolė, 1977 m. tardyta Valstybinio Saugumo komitete dėl religinės veiklos (žr. LKBK Nr. 27) ir apie tai buvo paskelbta per Vatikano radiją). Specialybės dalykai pavasario sesijos metu buvo įvertinti „gerai" ir „labai gerai".

1979 m. liepos mėn. TSKP istorijos ir politinės ekonomijos katedros doc. Šalna peregzaminavo minėtą studentę ir jos žinias įvertino „gerai". Už stud. Ramunės Butkevičiūtės egzaminavimą doc. Šalnai KMI rektoriaus įsakymu Nr. 149 pareikšta pastaba.

Diskriminuojant studentus ypatingai daug pastangų parodo TSKP istorijos ir politinės ekonomijos katedros vedėja Misiūnaitė, o egzamino metu — dėst. Papinigytė-Kalverš.

Kauno Medicinos Instituto studentams skelbiama, kad minėtos studentės priklausančios religinėms sektoms, kurios verčiančios nesimokyti politinių mokslų ir juos ignoruoti. Po priimto partijos ck nutarimo „Dėl tolimesnio ideologinio, politinio auklėjimo ir jo darbo gerinimo" minėti reiškiniai turi tendenciją ne mažėti, bet augti, todėl prašoma, kad laisvojo pasaulio visuomenė ir studentija atkreiptų pasaulio dėmesį į minėtus faktus ir savo protestais paremtų diskriminuojamus studentus.

(Ateistai visomis galiomis spaudžia tikinčiuosius studentus):

KOVA UŽ KLAIPĖDOS BAŽNYČIĄ

1979 m. visoje Lietuvoje buvo renkami parašai, reikalaujant, kad būtų sugrąžinta bedievių atimta Klaipėdos katalikų Taikos Karalienės bažnyčia.

Surinkta 148149 parašai, kurie įrišti knygoje, susidedančioje iš 1589 puslapių ir pasiųsti TSRS ATP Pirmininkui L. Brežnevui. Knygoje įdėtos 56 nuotraukos.

Pateikiame knygos pradžioje įdėtą pareiškimo tekstą ir pareiškimo nuorašą, po kuriouo pasirašė 148149 Lietuvos tikintieji.

TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo Pirmininkui L. Brežnevui
Nuorašai:
1) LTSR Ministrų Tarybai,
2) Religijų Reikalų Tarybos prie TSRS MT Įgaliotiniui Lietuvos TSR Anilioniui,
3) Visiems Lietuvos Vyskupams ir vyskupijų Valdytojams,
4) Tikinčiųjų Teisėms Ginti Katalikų Komitetui

Klaipėdos m. ir visos Lietuvos TSR katalikų (Adresas: Klaipėda, ind. 235800 Tarybinės Armijos 41-5, bažnyčios komiteto pirmininkas Saunorius Jonas, Petro)

Pareiškimas

Mes, Klaipėdos m. ir visos LTSR katalikai, pakartotinai kreipiamės į Jus, TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo Pirmininke, prašydami padėti mums, kad galėtume naudotis bažnyčios pastatu, kuris randasi Rumpšiškės gatvėje Nr. 6. Šią bažnyčią, gavę raštišką leidimą 1956, pasirašytą LTSR MT Pirmininko M. Šumausko, patys per 4 metus pasistatėme savo rankomis ir savo lėšomis, pirkdami medžiagas pagal valstybės paskyras.

Kreipiamės pakartotinai, nes manome, jog mūsų pirmasis pareiškimas, pasirašytas virš trijų tūkstančių tikinčiųjų, o antrasis, pasirašytas 10241 tikinčių atstovo ir pasiųstas 1979.III.6, nepasiekė Jūsų, nes priešingu atveju būtume sulaukę teigiamo sprendimo.

Per karą katalikų bažnyčios mūsų mieste buvo sugriautos, todėl tuojau po jo Tarybų Valdžia leido katalikams naudotis maža baptistų bažnytėle, kuria tebesinaudojame ir dabar, nors mieste jau virš 170000 gyventojų, 1956 m., esant Klaipėdoje 80000 gyventojų, tikintieji, norėdami atlikti savo religines pareigas, nebegalėjo sutilpti šioje mažoje bažnytėlėje. Tad Tarybų valdžia ir davė tikintiesiems raštišką leidimą pasistatyti naują didelę bažnyčią. Architektas Baltrėnas ir inžinierius Zdanavičius padarė projektą, kurį patvirtino Klaipėdos m. vyr. architektas ir kitos reikalingos įstaigos; buvo gautos paskyros legaliam statybinių medžiagų įsigijimui. Klaipėdos ir kitų miestų bažnyčiose žmonės šiai statybai aukojo pinigus, kurie buvo nešami į Valstybinį banką, o iš jo pervedami statybinių medžiagų apmokėjimui. 1957 m. birželio mėn. 30 d., dalyvaujant kelioms dešimtims tūkstančių tikinčiųjų, vysk. P. Maželis iškilmingai pašventino pamatus, o po kertiniu bažnyčios pamatu įmūrijo pergamente parašytą aktą. Statyba truko 4 metus, per kuriuos suaukojome apie 3 milijonus rublių tų metų valiuta. Patys ėjome iškrauti plytų, cemento, geležies. Kad nebūtų vagonų prastovėjimo, net nakties metu patys savo rankomis kasėme tranšėjas pamatams, patys tikintieji meistrai mūrijo sienas, darė apdailos darbus. 1960 m. vasarą bažnyčia buvo visiškai pastatyta: įvesta apšildymo sistema, elektrifikuota, išgrįsta parketu, pastatyti 3 altoriai, vargonai, iškabinta 14 alebastrinių Jėzaus kančios paveikslų. Tų metų rugpjūčio mėn. buvo numatyta šią bažnyčią iškilmingai pašventinti. Minėtą bažnyčią pavadinome Taikos Karalienės vardu. Visi, kurie statėme ar aukojome jos statybai pinigų, galvojome, kad statydami

Taikos šventovę kažkokiu mastu prisidėsime prie taikos, kurios tuo metu buvo taip trokštama.

Deja, prieš pat pradedant ją naudoti kulto reikalams, vietinė valdžia pradėjo ieškoti įvairiausių dingsčių, kurios neleistų naudotis šia bažnyčia. Pradžioje tam reikalui paskirta komisija, vadovaujama Klaipėdos m. architekto Stumbro, ėmė tvirtinti, kad negalima bažnyčia naudotis tol, kol nebus išbandytos lubos, nes jos galinčios užgriūti besimeldžiančius tikinčiuosius. Tuomet, vadovaujant architektui Baltrėnui, ant lubų buvo užneštas reikalautinas kiekis betoninių plytų. Lubos atlaikė. Tačiau atsirado antra dingstis. Bažnyčia nebuvo galima naudotis be antro (atsarginio) elektros kabelio. Šis kabelis, gavus iš Vilniaus Vyr. tiekimo valdybos paskyrą, buvo paklotas. Tuomet pareikalauta gelžbetoninių laiptelių į bokšto smaigalį, antiseptikavimo, priešgaisrinio dažymo ir t.t. Viskas, ko reikalauta, buvo padaryta, bet bažnyčia naudotis vis vien nebuvo leista. Kadangi administracinės priemonės nepadėjo, imtasi teisminių priemonių. Buvo areštuoti ir nuteisti kunigai L. Povilonis ir B. Burneikis.

Iki šiol kiekvienam mąstančiam žmogui neaišku, kuo kalti žmonės, kurie savo lėšomis ir rankomis pastatė bažnyčią, o negali ja naudotis kulto reikalams, jei jos statybai vadovavę kunigai kuo nors ir būtų nusikaltę. Juk valstybės pareiga ginti žmones ir jų reikalus.

Areštavus kunigus, vietinė valdžia užrakino bažnyčią, neleido tikintiesiems įeiti. Nugriovė bokštus, nuėmė Marijos — Taikos Karalienės statulą, kuri buvo fasade, iškalė Jėzuas Kristaus granitinę mozaiką, išardė visus altorius, sunaikino didžiojo altoriaus freską (Taikos Karalienės), sunaikino Kristaus kančios bareljefus, frizą, papuoštą angeliukų galvomis, pašalino langų vitražus ir įrengė filharmonijos salę. Žmonės, kurie priešinosi tokiai valdžios savivalei ir reikalavo neardyti bažnyčios, sodino į sunkvežimius, vežė toli už miesto ir paleido (išlaipino).

Apie daromą tikintiesiems skriaudą buvo rašyta TSRS MT Pirmininkui N. Chruščiovui, tačiau jis žmogaus teisių

negynė, ir taip apie 17 metų buvome priversti kęsti mums padarytą skriaudą, pamynusią mūsų taikos siekimą.

Jūs Aukščiausios Tarybos Prezidiumo Pirmininke, paruošėte naują Konstituciją, kuri iš pagrindų be jokios diskriminacijos gina visų tarybinių piliečių teises. Mes tikime, kad sužinoję apie šią Klaipėdos m. ir viso Iietuvos TSR tikintiesiems padarytą skriaudą, kuo skubiausiai patvarkysite, kad būtų mums leista naudotis mūsų pačių pastatyta bažnyčia ir melstis joje į Mariją Taikos Karalienę už taiką visame pasaulyje. Mes tuo neabejojame, nes žinome, kaip Jūs vertinate taiką ir kiek daug jėgų esate atidavę kovoje už ją.

Priedas:
1) 1434 pusl. knyga su 143869 parašais,
2) 56 dokumentinės foto nuotraukos.

(Nenuilstama tikinčiųjų kova už Klaipėdos bažnyčią):

Tarybų Sąjungos Aukščiausios Tarybos Prezidiumo Pirminihkui L. Brežnevui
Nuorašai:
1) Lietuvos TSR Ministrų Tarybai
2) Visiems Lietuvos Vyskupams ir Vyskupijų Valdytojams
3) Tikinčiųjų Teisėms ginti Katalikų Komitetui

Klaipėdos m. ir visos Lietuvos
TSR Katalikų

P a r e i š k i m a s

Mes, Klaipėdos m. ir visos Lietuvos katalikai, pakartotinai kreipiamės į Jus, Tarybų Sąjungos Aukščiausios Tarybos Prezidiumo Pirmininke, prašydami padėti mums, kad būtų grąžinta bažnyčia, kuri buvo pastatyta Tarybų valdžios leidimu 1961 m. Klaipėdoje visos Lietuvos tikinčiųjų aukomis bei rūpesčiu. Netrukus ši bažnyčia iš tikinčiųjų buvo atimta ir paversta filharmonijos sale. Atiduodami bažnyčią, Jūs, Pirmininke, atitaisysite skriau-

dą, padaryta tikintiesiems ir atstatysite tuometinių vadovų neteisėtą pasielgimą, taip pat akivaizdžiai parodysite, kad Jūs esate taikos šalininkas, nes ši šventovė buvo pastatyta kaip taikos simbolis ir pavadinta Taikos Karalienės vardu.

(Leidimas statyti Klaipėdos katalikų bažnyčią buvo gautas 1956 m. per LTSR MT iš TSRS Aukščiausios Tarybos ir TSRS MT. Leidimą buvo pasirašęs LTSR MT Pirmininkas Šumauskas. 1960.VIII.15. buvo pranešta, jog bažnyčia uždaroma ir neleidžiama joje laikyti pamaldų. Bažnyčios statybai vadovavę kun. L. Povilonis (dabart. vysk.) ir kun. B. Burneikis 1961.II.26. buvo patraukti baudžiamojon atsakomybėn. Prieš suimant kunigus, LTSR MT nurodymu leidimas dėl bažnyčios statybos buvo paimtas. 1961 m. tuometinio Aukščiausios Tarybos Prezidiumo Pirmininko N. Chruščiovo įsakymu bažnyčia buvo uždaryta).

Po šios bažnyčios paėmimo kreipėmės į TSRS vyriausybę, prašydami, kad ji būtų grąžinta, bet mūsų prašymas nebuvo patenkintas. 1979.III.6. Klaipėdos m. ir visos Lietuvos katalikų atstovai, šiuo reikalu kreipėsi į Jus, Pirmininke ir Religijų Reikalų Tarybos Pirmininką V. A. Kūrojedovą pareiškimu, kurį pasirašė 10241 tikintysis. Nesulaukdami teigiamo atsakymo, mes, Klaipėdos m. ir visos Lietuvos katalikai, pakartotinai kreipiamės į Jus, Tarybų Sąjungos vadove, prašydami ir žinodami, kad jei Jūs mums padėsite, tikrai bus grąžinta minėta bažnyčia.

Klaipėdoje yra tik viena maža (220 kv. m), žema, skurdi katalikų bažnytėlė, kurioje dėl spūsties ir tvankumo žmonės dažnai alpsta. Netilpdami joje, turi stovėti gatvėje, nes ir šventorius labai mažas. Mieste yra apie 170000 gyventojų ir kasmet jų skaičius smarkiai didėja, todėl daugelis tikinčiųjų, norėdami atlikti religines pareigas, turi vykti į kitų parapijų bažnyčias.

Be to, Klaipėdą kaip uostamiestį aplanko daugelis jūreivių bei kitų įvairių valstybių piliečių. Kai kurie iš jų užsuka ir į katalikų bažnyčią, kurioje pabuvoję nustemba,

kad tai vienintelė ir tokia skurdi bažnyčia Klaipėdos mieste. Jiems teiraujantis, ar tik ši katalikų bažnyčia yra Klaipėdoje, paaiškinama, jog buvusi pastatyta didelė ir graži Taikos Karalienės šventovė buvo paimta ir paversta filharmonijos sale.

Šios šventovės grąžinimas pasitarnautų Tarybinės vyriausybės autoriteto pakėlimu ne tik mūsų šalyje, bet ir tarptautiniu mastu, ir jos grąžinimą sveikintų viso pasaulio geros valios žmonės.

Mes, visos Lietuvos tikintieji, pasitikime Jūsų pagalba, laukiame Jūsų teigiamo sprendimo. Priešingu atveju prašysime Jūsų tol, kol bus grąžinta mums priklausanti bažnyčia-šventovė.

Su pagarba — Klaipėdos m. ir visos Lietuvos TSR tikintieji.

Klaipėdos ir visos Lietuvos TSR
tikinčiųjų atstovai — 148149 parašai

Klaipėda, 1979.VII.1.

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

Telšiai. 1979 m. spalio 17 d. į Telšių Katedros zakristiją, budint kun. Jonui Kauneckui, atvyko LTSR Ministrų Tarybos darbuotojas — vadovaujantis ateistas Pranas Mišutis. Jis ėmė klausinėti kun. J. Kauneckį, ar čia esanti jo pirmoji darbo vieta, atrodo, kad esąs dirbęs Viešvėnų klebonu. Kun. Kauneckas paaiškino, kad Viešvėnų parapiją tik aptarnavęs.

Po to, Mišutis pradėjo pasakoti, kad jis pats buvęs Mišių patarnautojas, tikėjimo netekęs dėl blogų kunigų. Bet vis tik turįs pažįstamų kunigų ir su jais nuoširdžiai bendraująs. Pripažino, kad Tarybų valdžia yra padariusi klaidų Bažnyč.ios atžvilgiu: Rusijoje be reikalo uždaryta, išgriauta daug cerkvių, Vilniuje bei Kaune gal nereikėjo uždaryti tiek bažnyčių, bet šiuo metu jų pilnai pakanką. Reikia pripažinti, kad Lietuvoje mažiau uždaryta bažnyčių, negu kur nors kitur: Sniečkus tiesiog gindavęs

bažnyčias, tą patį darą ir Lietuvos ateistai. Ir dabar Lietuvoje visos bažnyčios esą suremontuotos, apšildomos, tokios nebuvę nė prieškariniais laikais.

Po to Mišutis ėmęs klausinėti kun. J. Kaunecką, kuo jis esąs nepatenkintas — juk dauguma kunigų turi lengvas mašinas ir visi gerai gyvena. Labiausiai svečiui iš Vilniaus nepatiko, kodėl kun. Kauneckas kritikuoja ateizmą ir ateistinį mokymą. Jo žodžiais tariant, bloga mokymo kokybė esanti dėl to, jog visiems, net ir negabiems privalomas vidurinis išsilavinimas. Ne visi sugeba mokytis, o dalis tų nesugebančių net bando stoti į aukštąsias mokyklas. Kun. Kaunecko pamokslą Šiluvoje 1979 m. rugsėjo 15 d. Mišutis pavadino įžūlumo viršūne, kur jis kaip ateistas apšauktas melagiu. (Kun. J. Kauneckas pamoksle Šiluvoje Mišutį vadino melagiu, komentuodamas jo knygą „Religija, Bažnyčia, Ateizmas", nes toje knygoje Mišutis teigia, kad Lietuvoje Sutvirtinimo sakramentą 1975/76 mokslo metais priėmė vos 8 proc. vaikų. Tai yra grynas melas: Lietuvoje per metus gimsta 50-60 tūkst. vaikų. 9 proc. būtų tik 5000. Tuo tarpu vien Telšių vyskupijoje Sutv. sakr. 1978 m. priėmė 11000, o 1979 m. — 8000, o Lietuvoje — 6 vyskupijos. Mišutis rašo, kad 1977 m. Šiluvoje per atlaidus apsilankė tik 1600 žmonių, tuo tarpu vien šv. Komunijos išdalinta dešimtimis kartų daugiau. Pvz., 1979 m. — 48000. Ir toks melas — dažname knygos puslapyje).

LTSR Ministrų Tarybos atsakingas darbuotojas Mišutis staiga nei iš šio nei iš to ėmė šaukti: „Kun. Kauneckai, tu šėtonas, tu šėtono kunigas. Nedrįsk tikinčiųjų teisių gynimo Katalikų komiteto veiklos lyginti su kun. Ant. Mackevičiaus kova. Jūs norite būti kankiniais už tikėjimą, bet iš to nieko neišeis. Su tavimi bus susidorota, būsi pasodintas į kėdę, niekas nė nežinos", ir taip šaukdamas išbėgo pro duris.

Už kurio laiko sugrįžęs atsiprašė, kad susinervino, bet netrukus įsiutęs vėl ėmė plyšauti: „Ar apie šį pokalbį žinos Vatikanas? Kun. Kauneckas sakė, kad apie tai

papasakos žmonėms, tad galimas daiktas, jog kokiu nors būdu pateks ir į Vatikaną. „Neapsimesk, — pats esi vienas iš pagrindinių Vatikano informatorių. Bet žinok, kad vieną dieną mūsų kantrybė pasibaigs. Pagalvok! Jei persigalvosi, paskambink man į Ministrų Tarybą, parašyk. Priešingai, būsi aprašytas laikraščiuose. Aš pats parašysiu straipsnį". Kun. Kauneckas nusijuokė: „Mes dėkojame jums už straipsnius. Tokie straipsniai, kaip pvz., apie kun. Svarinską „Tiesos" laikraštyje tik sustiprina žmonių tikėjimą. Žmonės dabar atskiria tiesą nuo melo".

P. Mišučio šūkaliojimus girdėjo tikintieji, tuo metu susirinkę į Katedrą melstis.

Aiškiai matyti, kad P. Mišutis nepajėgus save kontroliuoti, nes ir spalio 16 d., kai jis su Viešvėnų apylinkės pirmininku Bargaila apžiūrinėjo bažnyčią bei bažnytines patalpas, prisiminęs kun. Kaunecką, ėmė keiktis. Bažnytinio komiteto narys Savickis jį perspėjo: „Nors jūs ir iš Ministrų Tarybos, bet žinokite, kad bažnytinėse patalpose keiktis negalima".

1979 m. spalio 18 d. P. Mišutis lankėsi pas Plungės kunigus ir ten taip pat susibarė su kun. Alminu.

* * *

Varputėnai (Šiaulių raj.). 1976 m. gruodžio 21 d. Varputėnų klebonas iš apylinkės gavo tokio turinio raštą (Nr. 115):

Varputėnų bažnyčios kunigui

Micaičių apylinkės Tarybos vykdomasis komitetas prašo jūsų užpildyti pridedamas formas Nr. 1 ir Nr. 2 iki 1977 m. sausio 1-os dienos ir grąžinti apylinkės vykdomajam komitetui. Užpildžius formas, 1) prašome nurodyti pamokslų turinį, 2) į ką daugiausia kreipiamas dėmesys pamokslų metu, 3) ko reikalaujama iš tikinčiųjų.

Užpildžius formą Nr. 1 4) paanalizuokite religinių patarnavimų daugėjimo ar mažėjimo priežastis.

Atskirai nurodykite, 5) kiek žmonių buvo bažnyčioje kalėdų pamokslų metu ir 6) kokio turinio pasakytas pamokslas.

Užpildžius formą Nr. 2, 7) pakomentuokite pajamų augimo arba mažėjimo priežastis.

Pridėkite dvidešimtuko, revizijos komisijos, vykdomojo organo sąrašus ir žinias apie kunigą: pavardė, vardas, tėvo vardas, gimimo metai, kokiais metais baigė seminariją.

(parašas)
Micaičių apylinkės vykdomojo
komiteto Pirmininkas

* * *

Kupiškis. Šių metų rugpjūčio iš 25 į 26 naktį Kupiškio kapuose nežinomi piktadariai Liurdo grotoj, kuri išliko nepaliesta karų metu, numušė Marijos statulai rankas. Prieš keletą metų kažkas nuplėšė rožančių, o dabar jau išdrįso sužaloti ir pačią statulą.

Nuo 1932-jų metų ši Liurdo grota buvo visų kapų centre, puošė juos ir džiugino kupiškėnus, o dabar didžiam tikinčiųjų skausmui kažkokie piktadariai ją išniekino.

Tikintieji, sužinoję apie šį įvykį, buvo giliai sukrėsti. Jie skubėjo į kapus, dėjo po Marijos kojomis gėles. Grota niekada nebuvo mačiusi tiek gėlių.

* * *

Kirdeikiai (Utenos raj.). Š.m. spalio 17 d. 11 val. 20 min. Saldutiškio apylinkės pirmininkas Šapranauskas, atėjęs pas Kirdeikių kleboną kun. Petrą Kražauską, pareiškė, kad šiandien 12 val. atvažiuojanti Utenos rajono Finansų skyriaus vedėja ir bažnyčioje busianti padaryta revizija, todėl klebonas turėsiąs atidaryti bažnyčią.

12 val. atėjo pirmininkas Šapranauskas, Finansų skyriaus vedėja ir du bedievių sudaryto bažnytinio

komiteto nariai — Anupras Kirka ir Juozas Kindurys (kiti šio komiteto nariai neatėjo). Klebonas pirmininką ir finansų vedėją į bažnyčią įleido, o bedieviško komiteto nariams liepęs palaukti lauke. Apylinkės pirmininkas pareiškė, jog kleboną netrukdysią, tik tegu atidarąs bažnyčios duris. Tada klebonas paklausė: „O sankciją daryti bažnyčioje kratą ar turite?" — „O kokios čia reikia sankcijos, — stebėjosi pirmininkas. — Čia pats komitetas nori patikrinti bažnyčios turtą, mes tik tarpininkaujame". Tada kunigas Kražauskas taip kalbėjo: „Visų pirma, jūs neturite leidimo daryti patikrinimą. Antra, apie savo norą man pareiškėte tik prieš pusvalandį ir aš negalėjau pakviesti bažnytinio komiteto". Pirmininkas Šapranauskas nurodė, kad bažnytinis komitetas čia esąs. Klebonas tęsė: „Čia ne bažnytinis komitetas, o jūsų pačių, t.y. bedievių sudarytas. Tada, kai jūs, pirmininke, būsite Kirdeikių parapijos klebonu, o rajono VK pirmininko pavaduotojas Labanauskas — vyskupu, tada galėsite su savo komitetu vaodvauti bažnyčiai. Trečia, jūs tikriausiai žinote, kad praėjusiais metais daugiau negu 500 kunigų pasirašė raštą neklausyti tokių bedievių įstatymų, kurie prieštarauja bažnytinei teisei. Ketvirta, jūs pirmininke, tur būt žinote Konstituciją, kurioje sakoma, kad valstybė nesikiša į bažnyčios vidaus reikalus, tad būkite malonus — darykite kaip parašyta. Suminėtos aplinkybės man neduoda teisės jus leisti daryti patikrinimo. Be to, šiais metais rugsėjo 1 d. bažnytinis komitetas jau padarė inventoriaus patikrinimą".

Tuo ir baigėsi bažnyčios turto „patikrinimas".

* * *

(Bedieviai atstato nugriautus kryžius):

Kapčiamiestis (Lazdijų raj.). 1979 m. spalio 12 d. vakare Kapčiamiesčio senose kapinėse ateistai atstatė kažkieno nugriautus kryžius. Atstatymui vadovavo

Kapčiamiesčio apylinkės pirmininkas Stasys Sabalius, dirbo partiniai — Stankevičius, Juodeška ir kt.

Tai neabejotinas tikinčiųjų laimėjimas, kad sovietinė valdžia pradeda įsakyti saviesiems pareigūnams atstatyti bedievių nugriautus kryžius.

* * *

1977 m. Lazdijų raj. Vykdomasis komitetas pradėjo reikalauti, kad Kapčiamiesčio parapijos komitetas pasirašytų sovietinės valdžios sukurtą antibažnytinę „sutartį". Parapijos komitetas delsė. Tada rajono valdžios paragintas Lazdijų dekanas kun. Vaclovas Strimaitis pradėjo raginti Kapčiamiesčio kleboną kun. Igną Plioraitį imtis iniciatyvos ir paspartinti sutarčių sudarymą. Dekanas įrodinėjo, kad čia esąs geras ir svarbus dalykas! Niekas neklausė ir dekano prašymų, kadangi jų įkvėpėja buvo ne Bažnyčia, o bedieviška valdžia. Rajono Vykd. Komiteto pirmininko pavaduotojas Vanagas asmeniškai daug kartų agitavo ir kleboną, ir parapijos komitetą greičiau pasirašyti sutartį, tačiau reikalas iš vietos nejudėjo. 1978 m. kovo 31 d. vėl skambino Lazdijų dekanas, ragindamas ne tik sutvarkyti „sutartį", bet ir siūlydamas palydėti kun. Plioraitį į rajono vykdomąjį komitetą, kad atsiprašytų valdžią už nesklandumus. Tai bent „uolumas"!

1978 m. gegužės 24 d. į Kapčiamiestį atvyko pats Religijų reikalų tarybos įgaliotinis Tumėnas ir ragino parapijos kleboną padėti sutvarkyti „sutarites" pasirašymą. Mandagioje formoje įgaliotinis gąsdino, kad nesudarius sutarties, galima uždaryti bažnyčią, arba vietinė valdžia savo iniciatyva kvies žmones ir sudarys sutartį.

1979 m. balandžio 16 d. Lazdijų dekanas Strimaitis vėl teiravosi Kapčiamiesčio klebono apie parapijos komitetą ir ar jis esąs valdžios patvirtintas?

Gegužės mėnesį rajono pavaduotojas Vanagas kvietė

kai kuriuos Kapčiamiesčio tikinčiuosius ir įkalbinėjo pasirašyti „sutartį".

1979 m. rugsėjo 4 d. dekanas Strimaitis šitaip moralizavo kun. Plioraitį: „Tavo parapijoje vis dar netvarka, dar nesudarei sutarčių, nesurinkai 20-tuko parašų. Matai, — sakė jis, — vis manęs reikalauja rajono pavaduotojas Vanagas, net dabar neseniai jis man kalbėjo, kad Kapšiamiesčio tikintieji dar nesudarė sutarčių. Taigi greičiau viską sutvarkyk. Nueik pas Vanagą, pasikalbėk, atsiprašyk už nesklandumus ir pasižadėk greitai padaryti. Nereikia laukti iš valdžios kažkokio palengvėjimo"!

1979 m. rugsėjo mėn. Lazdijų raj. pavaduotojas Vanagas sukvietė rajono kunigus pas save ir pasakojo jiems apie rajono ekonomiką, o po to paminėjo, kad kunigas Zdebskis ir kun. Plioraitis dar nesurinko dvidešimtuko ir nepadarė sutarčių, kad kunigai nesilaiką tarybinių įstatymų, leidžią vaikams patarnauti Mišiose ir dalyvauti procesijose.

1979 m. spalio 4 d. pavaduotojas Vanagas sukvietė į rajono vykdomąjį komitetą viso rajono parapijos komitetus ir jiems išdėstė tokius reikalavimus:

pinigus iš tikinčiųjų gali rinkti tik komitetas;

neleisti vaikų prie altoriaus;

kunigams negalima kalėdoti;

negalima mokyti vaikus tikėjimo tiesų;

praneškite apie atlaidus ir rekolekcijas, kurie dalyvaus kunigai.

Ši pavaduotojo šnekta iššaukė žmonėse pasipriešinimą ir jie pradėjo replikuoti. Vanagas įsikarščiavęs net šūktelėjo: „Baikite tas kalbas!"

Kapčiamiesčiui Vanagas vėl prikišo, kad nesurašytas bažnytinis inventorius ir nesudaryta sutartis. Kapčiamiestis niekuomet neprašo leidimo atlaidams. Jis stebėjosi Kapčiamiesčio parapiečių laikysena ir sakė: „Kai senose kapinėse kažkas nuvertė du paminklus, tai tuoj atsirado daugybė parašų ir pasiuntė pareiškimą net į ministeriją, o

kai reikia užpildyti sutarčių blankes ir pasirašyti 20 asmenų, tai nėra kam!"

1979 m. spalio 18 d. kun. Plioraitis buvo iškviestas į rajoną. Vanagas ragino greičiau sudaryti „sutartį", pranešinėti apie vykstančius atlaidus, priekaištavo, kad kun. Plioraitis birželio mėnesį prie Paveisninkų bažnyčios pašventinęs kryžių, pastatytą be valdžios leidimo. Kun. Plioraitis replikavo, kad per sovietinės valdžios valdymo laikotarpį negirdėta, kad kam nors būtų buvęs duotas panašus leidimas.

Vanago nuomone, dabartinė bažnyčios padėtis yra normali, beveik visi kunigai ir tikintieji patenkinti, tik vienas kitas yra išsišokėlis, bet šitie išsišokėliai pačių kunigų ir tikinčiųjų bus sutrypti, ir būsianti tvarka.

* * *

(Ateistai nesiliauja užpuldinėję tikinčiųjų):

Kučiūnai. 1978 m. rugsėjo 18 d. 23 val. į Kučiūnų bažnyčią įsibrovė piktadariai. Klebonas vidurnaktyje pajutęs, kad kažkas virš lubų vaikšto, telefonu iškvietė kaimynus ir apie 30 žmonių apsupo bažnyčią. Iškviesta milicija ištraukė iš paliepės du nusikaltėlius. Tai buvo pilnamečiai komjaunuoliai — apylinkės pirmininko sūnus Kęstas Kočiūnas ir Rimas Sirutis. Jie sakėsi ieškoję bažnyčios rūsyje „banditų ginklų ir radio siųstuvo".

Pirmas teismo posėdis įvyko 1978 m. gruodžio 15 d. Byla buvo taip akivaizdžiai blogai paruošta, kad teisėjas buvo priverstas ją atidėti.

Antras teismo posėdis įvyko kovo 21 d. Druskininkuose. Teisėjavo Burokas; žmonių prisirinko apie 300. Teisme paaiškėjo, kad dingę kaltininkų pirminiai parodymai, pirmasis milicijos surašytas aktas, kai kurių liudininkų apklausos protokolai. Bylos lapuose daug ištaisymų. Teismas vėl buvo atidėtas.

1979 m. gegužės 29 d. Druskininkuose įvyko trečias

teismo posėdis. Teismas Rimui Siručiui paskyrė pusantrų metų bausmę, ją atliekant laisvose statybose, o Kęstui Kočiūnui — pusantrų metų griežto režimo lageryje. Sugadinti bažnyčios daiktai buvo įvertinti tik 40 rub., ir teismas šio klausimo net nenagrinėjo. Iš tikrųjų bažnyčiai buvo padaryta apie 500 rub. nuostolio.

Šitaip „sovietinis teisingumas" baudžia komjaunuolius. Galima su šia byla palyginti katalikų teismus už spaudą, — štai tada jokie protokolai nedingsta, ir niekada pelės neapgriaužia bylos lapų.

Žalioji (Vilkaviško raj.). 1979 m. spalio 24 d. Vilkaviškio raj. VK pirmininko pavaduotojas Urbonas graudeno Kazimierą Bubnaitienę, kad nebūtų laikomos pamaldos Žaliosios parapijos kapinėse. Jei pamaldos bus laikomos, Būbnaitienė būsianti perduota atitinkamiems organams. Moteris tvirtai laikėsi savo: „Atiduokite mums bažnyčią ir mes kapinėse nesimelsime!"

* * *

Prienai. 1979 m. lapkričio 17 d. ant Kvietenio kalno prieniškiai vėl pastatė kryžių su užrašu: „Tik meile ir auka bus išgelbėta tauta". Gruodžio 4 d. vakare bedieviai, vadovaujami Prienų m. VK pirmininko Kučinsko, kryžių nugriovė ir kažkur išvežė.

* * *

TARYBINĖJE MOKYKLOJE

Prienai. 1979 m. Prienų I-je vid. mokykloje auklėtoja Ambraziūnaitė keletą kartų vertė VIIIc kl. mok. Dalytę Bruzgaitę stoti į komjaunimą. Mokinukė drąsiai pasipriešino: „Nenoriu ir nestosiu!" Spalio 13 d. mokykloje tėvų susirinkime auklėtoja pradėjo tardyti Dalytės motiną, kodėl mergaitė nestojanti į komjaunimą. Nors jos duktė labai gerai besimokanti, tačiau jei nebus komjau-

nuolė, teksią parašyti charakteristiką, kad politiškai nesubrendusi ir ji neįstosianti į jokią aukštąją mokyklą.

Motina auklėtojai Ambraziūnaitei užtikrino: „Man tik svarbu, kad duktė gerai mokytųsi, o komjaunimas — paskutinėje vietoje".

Sekančią dieną auklėtoja sutikusi D. Bruzgaitę liepė stoti į komjaunimą, nes esą jau motina leidusi.

Tarybiniai pedagogai ramiausia sąžine naudojasi apgaule, kad tik jų klasė būtų 100 proc. komjaunuoliška.

* * *

1979 m. spalio 18 d. Prienų I-sios vid. mokyklos mokyt. Vaikšnorienė kamantinėjo Vc klasės mokinę Jolantą Urbšaitę, kodėl ji einanti į bažnyčią, kas ją ragina, ką kunigai kalba per pamokslus ir t.t. Be to, mokytoja griežčiausiai draudė mokinei eiti į bažnyčią.

* * *

Prienų II-os vid. mokyklos mokyt. Stakevičienė spalio 31 d. pasikvietė VIII kl. auklėtinę Aldutę Černevičiūtę ir įspėjo: jeigu mokinė ir toliau eisianti į bažnyčią, ją perduosianti mokytojų tarybai. Mergaitė grasinimo nepabūgo. Lapkričio 13 d. per geografijos pamoką mokytoja Stakevičienė visai klasei ėmė kalbėti: „Viena klasės mergaitė eina į bažnyčią ir gieda bažnytiniame chore. Ji mane apskundė kunigui, o tas per pamokslą mane apšmeižė . . . Aš niekada nesakiau, kad negalima eiti į bažnyčią. Jei esi tokia nesąmoninga — eik, o manęs nekabink. Kaip tu dabar per išpažintį pasisakysi mane apšmeižusi?"

Mokiniai stebisi mokyt. Stakevičienės „sąžiningumu": spalio 31 d. Aldutę gąsdino, o dabar visos klasės akivaizdoje išdrįsta išsiginti savo žodžių!

* * *

1978 m. Prienų II-os vid. m-los VIIa kl. mok. Linutei Banytei auklėtoja Natkevičienė išvedė patenkinamą elgesio pažymį už tai, kad gegužės 7 d., sekmadienį, neatėjo į mokyklą, o buvo bažnyčioje (sekmadienis buvo padaryta mokslo diena).

* * *

1979 m. spalio 31 d. Prienų II-os vid. m-los direktorius Mickus per fizinio lavinimo pamoką pasikvietė X klasės mok. Aldoną Gudaitį ir klausinėjo:

— Kur baigęs vidurinę mokyklą ruošiesi stoti? Ar visi tavo broliai tikintys? Ar tiesa, kad tu su savo broliu giedi bažnytiniame chore?

— Taip, — drąsiai patvirtino Aldonas.

Po to direktorius ėmė grasinti:

— Jums tai nieko nebus, bet turės atsakyti tie, kurie daro repeticijas — kunigas ar vargoninkas. Ateistinėje knygutėje rašoma, kad patarnauti bažnyčioje ir giedoti chore nepilnamečiams negalima ir už tokius nepilnamečius baudžiami vyresnieji.

Mokyklos direktorius nežino, jog ateistinė knygelė — tai ne įstatymas! O žmonės gali būti baudžiami tik remiantis įstatymais.

* * *

1978 m. Prienų raj. Tartupio aštuonmetės mokyklos mokytoja Vidrinskienė Dalė išvedė tik patenkinamą elgesio pažymį labai gerais ir gerais pažymiais besimokančiai VII kl. mok. Marytei Gudaitytei už tai, kad ji per dažnai su tėveliais einanti į bažnyčią.

* * *

LTSR Švietimo Ministrui Rimkui
Prienų rajono Švietimo skyriui

Prienų II-sios vid. mokyklos mokyt. Žemaitienės

įsakymu š.m. lapkričio mėnesį žemesniųjų klasių mokiniai turėjo piešti ateistinius piešinius. Piešti prieš savo įsitikinimus buvo prievartaujami ir tikintieji moksleiviai. Lapkričio 26 d. ateistiniai moksleivių piešiniai buvo iškabinti stenduose. Juose buvo išjuokiama Katalikų Bažnyčia, kunigai ir tikintieji. Po kelių pamokų kažkas dalį piešinių nuplėšė. Tada mokyklos ateistų vadas mokyt. Tamašauskienė, pasitelkusi į pagalbą kelis mokinius, pradėjo ieškoti „nusikaltėlių". Pririnko visą būrį įtariamųjų. Auklėtoja bėgiojo į šių vaikų namus ir aiškino tėvams apie vaikų „nusikaltimą" ir „įžūlumą". Tačiau mokytojams taip ir nepasisekė įrodyti, kas iš tikrųjų nuplėšė ateistinius piešinius.

Mokyklos direktorius Micka, jo pavaduotojai: Kuras, Radkevičienė, Venslavičienė ir kiti mokytojai kvietė pokalbiams visą eilę mokinių: IXb kl. Sigitą Bitkauską, IXa kl. Jūratę Kaukmanaitę, VIIa kl. Virginiją Stamkauskaitę, VIIc kl. Virginiją Jankevičiūtę, IXa k. Skaidrą Skinkytę, IXb kl. Angelę Stakevičiūtę. Mokiniai buvo klausinėjami ne tiek apie nusikaltimą, kiek apie tai, ar jie einą į bažnyčią, ar giedą chore, ar patarnaują šv. Mišioms. Pavaduotojas Kuras mok. Virginiją Stamkauskaitę pavadino net rupūže. Mokiniai buvo koliojami, barami, gąsdinami ir verčiami rašyti pasiaiškinimus. Mokytojai tardydavo mokinius net po kelias valandas.

Keturiems mokiniams: Linutei Banytei, Sigitui Bitkauskui, Jūratei Kaukmanaitei ir Virginijai Stamkauskaitei buvo įrašyti griežti papeikimai, sumažintas elgesio pažymys ir jų pavardės iškabintos mokyklos sienlaikraštyje.

Ryšium su šiuo įvykiu mes pareiškiame:

1. Mokykla neturi teisės versti tikinčius mokinius piešti ateistinius piešinius, dalyvauti ateistiniuose renginiuose ir klausytis ateistinių paskaitų.

2. Mokytojai neturi teisės tardyti mokinius apie jų tikėjimą, nes tai aiškus nusikaltimas ne tik prieš tarybinius įstatymus, bet ir prieš žmoniškumą.

3. Mokytojai, neįrodę mokinių kaltės, neturėjo teisės mokinius bausti, ir todėl reikia panaikinti bausmę.

4. Kovoti prieš tikėjimą karikatūrų pagalba galbūt ir tiktų kokiems nors chuliganams, tik ne aukštąjį mokslą baigusiems pedagogams.

5. Mokykla turėtų daugiau rūpintis ne vaikų tikėjimu, o chuliganais, nes šio „broko" mokykla išleidžia labai daug.

1979 m. gruodžio mėn. .... Pasirašė 82 asmenys

Užuguostis (Prienų raj.). 1979 m. gruodžio 1 d. Užuguosčio vid. mokykloje buvo surengta ateistinė programa. Mokytojos Mendeikaitė ir Barauskaitė vertė tikinčius vaikus deklamuoti bedieviškus eilėraščius, tyčiotis iš tikėjimo, išjuokti Dievą, šventuosius, kunigus ir pamaldžius žmones. Drąsesnieji vyresniųjų klasių mokiniai nesutiko vaidinti bedieviškame vaidinime, o žemesniųjų klasių kai kuriuos tikinčius mokinius pasisekė priversti dalyvauti ateistinėje programoje. Vaikai ir jų tėvai labai skaudžiai pergyveno šitokį jų tikėjimo išjuokimą.

Tų pačių metų gruodžio 8 d. Užuguosčio mokykloje buvo mokytojų posėdis, kuriame buvo svarstomas mokinių ateistinis auklėjimas. Komunistė mokyt. Sodaitienė su pasipiktinimu kalbėjo, kad mokiniai laidotuvių metu išdrįsę mokytojų akivaizdoje bažnyčioje atsiklaupti. Ji reikalavo sumažinti elgesio pažymį VI kl. mokinėms: Ritai Venckaitei, Aldutei Karvelytei, Daliai Bagdanavičiūtei už tai, kad jos einančios į bažnyčią ir giedančios chore. Minėtoms mokinėms elgesys buvo sumažintas iki patenkinamo pažymio, nors mergaitės labai gerai besimokančios ir yra gero elgesio, kai tuo tarpu kartais nesumažinamas elgesio pažymys tokiems mokiniams, kurie rūko arba net ateina girti į pamokas.

Gruodžio mėn. įvykusiame tėvų susirinkime daugelis motinų protestavo prieš bedievišką mokinių auklėjimą, gadinantį mokinius. „Mes nenorime, kad mūsų vaikai

būtų chuliganai ir girtuokliai," — kalbėjo motinos mokyklos direktorei Kruvelienei.

(Kas kada galėjo tikėtis, kad lietuvis mokytojas imtųsi tokio šėtoniško darbo — persekioti savo tautos šviesųjį jaunimą?):

* * *

Kapsukas. 1979 m. gruodžio 14 d. Kapsuke buvo laidojamas IV vid. mokyklos VIIIe klasės mokinio Kazio Krivicko tėvas. Į laidotuves atėjo klasės draugai. Kaziukas paprašė juos dalyvauti ir pamaldose, tačiau mokiniams eiti į bažnyčią buvo griežtai uždrausta. Klasės auklėtoja Burigina pasiliko prie šventoriaus vartų. Drąsūs mokiniai, nepaisydami draudimo, su gėlėmis ir vainikais įžengė į bažnyčią. Pamaldose dalyvavo apie trisdešimt Kaziuko klasės draugų. Į bažnyčią įeiti nedrįso tik keli mokiniai.

* * *

Kybartai (Vilkaviškio raj.). 1979 m. spalio 2 d. Kybartų vid. mokyklos IIIb kl. mokinei Mačiulaitytei rūbinėje iškrito rožančius. Kažkas jį nunešė auklėtojai Reginai Miliauskienei. Ši sužinojusi, kieno esąs rožančius, sviedė jį ant Mačiulaitytės suolo, sakydama: „Daugiau neatsinešk šitos šlykštynės".

Panašus sovietinių mokytojų fanatizmas nėra atsitiktinis. Tai komunistinio auklėjimo ir Švietimo ministerijos nuolatinio pedagogų prievartavimo rezultatas.

* * *

Skirsnemunė (Jurbarko raj.). Skirsnemunės vid. m-los mokytoja Irena Domeikienė terorizuoja tikinčius vaikus, tyčiojasi iš jų, sugalvoja įvairiausias žeminančias bausmes (išvaro iš klasės, knyga ir linijuote muša tikinčius

mokinius per galvą ir pan.). Šitaip nuo jos nukentėjo pirmosios klasės mokinės Gudavičiūtė ir Butkutė.

* * *

Sidabravas (Radviliškio raj.). 1979 m. spalio 5 d. Sidabravo vid. m-los biologijos mokytoja Bajoriūnienė tardė VIa kl. mokinius — Vilių Staškūną, Vidmantą Lotužį, Virginijų Šiaučiūną ir Saulių Rudaitį, norėdama sužinoti, ko jie buvę pas zakristijoną, apie ką jie kalbėjosi, ar jis nevaišinęs jų saldainiais?

Spalio 18 d. rusų kalbos pamokos metu ji liepė atsistoti tikintiems mokiniams. Atsistojo Staškūnas ir Lotužis. Mok. Staškūnas paklausė mokytoją, kodėl ji draudžianti mokiniams eiti į bažnyčią, jei apie tai nieko nepasakyta mokinio taisyklėse? O Lotužis be jokių išsisukinėjimų išdėstė: „Todėl lankau bažnyčią, kad pats noriu!" Šitoks drąsus mokinio prisipažinimas labai užpykdė mokytoją.

Sidabravo vid. mokyklos mokiniai privalo rašyti rašinius ir atpasakojimus, žeminančius kunigus ir tikinčiuosius. Mokytojos Giedraitienės iniciatyva pravedami prievartiniai piešinių konkursai ateistinėmis temomis. 1979 m. spalio 11 d. VIa klasės auklėtojas Petras Bajoriūnas įsakė visiems mokiniams nupiešti piešinius ateistine tematika. Kai mokinė Žydrūnė Kalnytė pasisakė nežinanti ką piešti, auklėtojas atrėžė: „Nupiešk davatką su rožančiumi, einančią keliais apie kryžių". Spalio 24 d. mokyt. Bajoriūnas perspėjo, jog rytdienai konkursui klasėje turi būti 5 ateistiniai piešiniai, o mok. Vidmantas Lotužis privalo nupiešti kokią nors davatką. Mokinys atsisakė. Įtūžęs mokytojas pradėjo šaukti: „Ašarėlę brauksi, trimestre iš piešimo daugiau trejeto neturėsi!"

VIIb klasės auklėtoja Andriušaitienė liepė piešti ateistinį piešinį mok. Ričardui Valentinavičiui. Šis griežtai pasipriešino, sakydamas, jog amžiais to nedarė ir nedarys. Kai VIIa klasės auklėtojui Motiekaičiui mok. Vilma Petraitytė atnešė piešinį, šis darbą išpeikė, kadangi jame

nebuvo jokio pasityčiojimo iš religijos. Tuomet jis įsakė piešti girtuoklį su buteliu ir meldžiantį Dievą degtinės. Dalį piešinių, kaip nemeniškų ir neantireliginių suplėšė pati ateistinio darbo vadovė Giedraitienė.

* * *

Varniai (Telšių raj.). 1979 m. rugsėjo 25 d. Varnių vyk. komiteto pirmininkas Skupovas raštu išsikvietė Varnių bažnyčios vargoninką Juozą Laugalį. Pirmininkas Skupovas ir Varnių vid. m-los direktorius Dabulskis klausinėjo apie Varnių bažnyčios vaikų chorą. „Mes turime liudininkų, kad tu organizuoji vaikų chorą ir jie per Mišias bažnyčioje gieda. Tai neleistina", — šaukė mokyklos direktorius. Skupovas kaišiojo kažkokius rusiškus potvarkius, kuriuose, anot jo, aiškiai parašyta, kad vaikams draudžiama bažnyčioje giedoti. Dabulskis vargoninkui pagrasino: jeigu vaikai ir toliau per pamaldas giedosią, tai Laugalys negalėsiąs Varniuose vargoninkauti. Pats direktorius tuo pasirūpinsiąs.

Vargoninkas paaiškino pareigūnams, kad vaikai į pamaldas ateina niekeno neverčiami ir neorganizuojami ir todėl jis negalįs vaikams nurodyti, kurioje vietoje jie turį būti bažnyčioje ir kokiu būdu turį melstis: stovėti, giedoti ar iš maldaknygės melstis.

* * *

Janapolė (Telšių rajonas). 1979 m. rugsėjo 27 d. buvo pavogta iš Janapolės bažnyčios šventoriaus koplytėlės kelios religinės statulėlės ir dekoratyvinis kryželis.

* * *

Judrėnai (Klaipėdos raj.). Judrėnų aštuonmetės mokyklos mokytoja Kiekštienė nuolatos terorizuoja mokinius, nestojančius į komjaunimą ir einančius į bažnyčią. 1978 m. prieš Kalėdas V kl. mok. Sauliui Pulkauskui

mokytoja įsakė nusiimti nuo kaklo grandinėlę su kryželiu. Saulius nepaklausė. Tada mokytoja, prisėlinusi iš užpakalio, pati nuplėšė grandinėlę su kryželiu ir pasityčiodama tarė: „Kryželio vietoje aš tau užrišiu pionierių kaklaraištį". — „O aš jo nenešiosiu", — nenusileido mokinukas. Sauliuko motina nuėjo pas mokytoją į namus ir pareikalavo grąžinti kryželį, tačiau mokytoja tik pasišaipė iš jos, o kryželio taip ir negrąžino.

1979 m. kovo mėn. mokyt. Kiekštienė pakvietė atsakinėti pamoką tikinčius ir nekomjaunuolius mokinius: Vytautą Stonį, Kazę Papievytę ir kitus. Mokiniai pamoką atsakė gerai, tačiau mokytoja, prieš rašydama pažymius, ištardydavo mokinius, ar jie dar einą į bažnyčią, ką ten jie veikią ir pan. Mokiniai prisipažino tikį ir einą į bažnyčią kas sekmadienį.

— Na, tai sėskitės. Gausite po dvejetą! — šaukė supykusi mokytoja ir parašė po dvejetą.

Judrėnų aštuonmetės mokyklos direktorius Henrikas Juškus, išvesdamas mokiniams pažymius, 1979 m. lapkričio 26 d. pasakė VI kl. mok. Sauliui Pulkauskui:

— Kodėl nesirašai į pionierius? Ar valdžia nepatinka? Už tai dabar gausi iš geografijos ne penkis, o keturis.

* * *

Mažeikiai. 1979 mokslo metų pradžioje (rugsėjo mėn.) Mažeikių III-os vid. m-los X klasės mokinės Dalia Griciūtė ir Lidija Mackevičiūtė pareikalavo mokytojos Venclovienės, kad leistų joms išstoti iš komjaunimo organizacijos, nes jos yra tikinčios ir nenorinčios veidmainiauti, o į komjaunimą yra įrašytos prievarta.

Po to abi mergaitės buvo pakviestos pas direktorių Rimiškį, kuris ilgai „auklėjo" mokinukes. Chemijos mokyt. Šleiterienė pagrasino, kad ji neleisianti joms būti davatkomis ir todėl mok. Dalios Griciūtės žinias ateityje vertinsianti tik dvejetui. Mokytoja taip dabar ir daro. Be

to, mergaitės už bažnyčios lankymą yra pastoviai mokykloje persekiojamos bei pašiepiamos.

Mokyklos direktorius Rimiškis mok. Griciūtės motinai aiškino, kad mokinė galinti būti komjaunuole ir kartu lankyti bažnyčią, o jei iš komjaunimo išstos — ji niekur negalės įstoti mokytis toliau.

Su mok. Mackevičiūtės tėvu direktorius atsisakė kalbėtis, žinodamas, kad Mackevičius yra giliai tikintis ir kasdien lankąs bažnyčią.

* * *

Gargždai (Klaipėdos raj.). Gargždų I-vidurinės mokyklos IIIb kl. auklėtoja Pukinskienė 1979 m. balandžio mėn. mėgino prievarta įrašyti į pionierius Rimą Paukštį, „Nesivarginkite, mokytoja. Aš esu tikintis ir pionieriu nebūsiu", — užtikrino Rimas. Supykusi mokytoja nusivedė Rimutį pas mokyklos direktorių Jurgulį. Berniukas ir direktoriui drąsiai paaiškino, kad į pionierius vis tiek nestosiąs, — esąs tikintis. Norėdama išgąsdinti mokinius, auklėtoja Pukinskienė kalbėjo: „Jei nestosite į pionierius, paskambinsiu į tėvų darbavietes, ir juos išmes iš darbo".

SOVIETINĖSE RESPUBLIKOSE

Moldavija

Kišiniovas — Belcai

Jau nebe pirmi metai kaip Belcų miesto katalikai primygtinai prašo Maskvos ir vietinę valdžią užregistruoti jų bažnytinį komitetą ir maldos namus. Ir štai ilgai lauktoji pergalė! 1979 m. lapkričio 27 d. Belcų m. katalikai gavo oficialų raštą, kad jiems leidžiama turėti maldos namus, o taip pat užregistruota jų bendruomenė bei jos komitetas. Pagal raštą komitetas ir maldos namai įteisinti jau rugsėjo 6 d., bet vietinė valdžia dar apie tris mėnesius vargino ir laikė žmones nežinioje.

Džiugi žinia greitai pasklido po visą respubliką. Kun. Vladislavas Zavalniuk pirmą kartą 1979 m. gruodžio 2 d. (sekmadienį) viešai nuvažiavo aptarnauti katalikų; džiaugsmui nebuvo ribų.

Bet štai gruodžio 5 d. Religijų reikalų tarybos įgaliotinis iškvietė Kišiniovo bažnytinio komiteto pirmininką ir jam pranešė, kad kun. V. Zavalniuk nebegalės dirbti Moldavijoje.

Gruodžio 6 d. Religijų reikalų tarybos įgaliotinio pavaduotojas Raneta pareikalavo, kad kun. V. Zavalniuk atiduotų registracijos pažymėjimą, nes jis esąs nusikaltęs prieš įstatymus: be valdžios sutikimo aptarnavęs už Kišiniovo ribų ligonius ir mirštančius katalikus. Taip pat buvo reikalaujama, kad kunigas raštu pasmerktų tuos vokiečių katalikus, kurie išvykę iš Moldavijos į Tėvynę ir per radiją („Vokiečių banga") papasakojo visuomenei apie katalikų persekiojimą Moldavijoje.

Gruodžio 7 d. trys miesto vykdomojo komiteto darbuotojos atėjo į bažnyčią ir, pamačiusios šventoriuje kunigą, grubiai jį užsipuolė, kaip jis dar galįs vaikščioti bažnyčios teritorijoje? Be to, jos reikalavo pavardžių ten buvusių katalikų, nors pačios savo pavardžių neišdrįso pasisakyti, nors katalikai to reikalavo.

Vėliau atvyko kiti miesto vykdomojo komiteto darbuotojai ir, nepateikę savo dokumentų, padarė reviziją bažnyčios kanceliarijoje.

Gruodžio 8 d., per Švč. M. Marijos Nekalto Prasidėjimo šventę žmonės pradėjo rinktis iš įvairių Moldavijos vietų į bažnyčią. (Jie dar nežinojo, jog neturi kunigo).

Bažnytėlė jau buvo apsupta milicijos ir saugumo agentų. Pats Kišiniovo m. vykdomojo komiteto pirmininkas Kravčiuk, stebėdamas žmones, vaikščiojo aplink bažnyčią. Jau gruodžio 5 d. RRT įgaliotinio pav. Raneta bažnyčios komiteto pirmininkui grūmojo: „Jeigu žmonės skųsis dėl kunigo išvarymo, užplombuosim bažnyčią".

Atvykę katalikai, pamatę apsuptą bažnyčią, pradėjo teirautis milicininkų, kas atsitiko. Vienas milicininkas Valentinai Oleinik paaiškino, jog jie budi, kad neįvyktų riaušės. Esą paskirti du kunigai: vienas senas, o kitas jaunas, bet žmonės nesutaria tarp savęs — vieni nori seno, kiti — jauno. Todėl jie budi, kad būtų išvengta nemalonumų. Milicininkų melas tuojau išaiškėjo, — jie susirinko prie bažnyčios, kad būtų įbauginti katalikai ir nedrįstų ieškoti savo teisių.

Skaudi žinia, kad išvaromas vienintelis kunigas, žaibu aplėkė visą respubliką. Gruodžio 9 d. (sekmadienį) ne tik bažnytėlė, bet ir šventorius buvo perpildytas žmonių. Visi norėjo išgirsti paskutinį savo ganytojo atsisveikinimo žodį ir dalyvauti šv. Mišiose. Deja, kunigas tik slapta galėjo klausyti išpažinčių, o kai ministrantai prie didžiojo altoriaus skaitė šv. Mišių maldas, kunigas slaptai atsilaikė šv. Mišias.

Kokį skausmą išgyveno katalikai, netekę vienintelio savo kunigo, gali suprasti tik dalyvavusieji tose skaudžiose sekmadienio pamaldose.

Ar galima labiau pasityčioti ir diskriminuoti tikinčiuosius, kaip tai daroma Moldavijoje? Kunigas baudžiamas už tai, kad jis aptarnaudavo ligonius ir mirštančius! Bet juk tai jo šventa pareiga. Jis šitai privalėjo daryti, rizikuodamas ne tik sovietiniu registracijos pažymėjimu, bet ir savo gyvybe.

Belgrado konferencijoje persekiojami Moldavijos katalikai tikriausiai neliks užmiršti.

* * *

NAUJI POGRINDŽIO LEIDINIAI

1. „Aušra" Nr. 18.

2. „Perspektyvos" Nr. 13, 14, 15, 16. Numeriai išeina kas mėnesį.

3. „Rūpintojėlis" Nr. 11, 12.

4. „Ateitis" Nr. 2, 3.
5. „Tiesos kelias" Nr. 14.

* * *

Lietuvi, neužmiršk!

Petras Plumpa, Nijolė Sadūraitė, Sergiejus Kovaliovas, Vladas Lapienis, Balys Gajauskis, Viktoras Petkus, Petras Paulaitis, Antanas Terleckas, Julius Sasnauskas ir kiti neša nelaisvės pančius, kad tugalėtum laisvai gyventi ir tikėti!

* * *

Nr. 42

- Šviečiantis žiburys (a.a. kun. V. Jaugelis)
- Kratos ir tardymai
- Ordinarų terorizavimas
- Kova prieš Bažnyčią stiprėja
- TTG Katalikų Komitetas
- Kompartijos nerimas
- Kun. A. Gražulio persekiojimas
- Žinios iš vyskupijų
- Sovietinėje mokykloje
- Katalikai sovietinėse respublikose
- Iš „LKB Kronikos" archyvo
- Nauji pogrindžio leidiniai

1980 m. kovo 19 d.

LKB KRONIKA Nr. 42

Perskaitęs duok kitam!
Jei gali, padaugink!
Eina nuo 1972 m.

Numeris skiriamas a.a. kun. Virgilijaus Jaugelio didvyriškos aukos atminimui

ŠVIEČIANTIS ŽIBURYS

(Šviečiantis žiburys, kurio ir pats pragaras nesugebėjo užgesinti):

(a.a. kun. Virgilijus Jaugelis)

Sunkūs buvo Lietuvoje pokario metai: nekalti žmonės tremiami į Sibirą, nužudyti patriotų kūnai valkiojami po miestų gatves, kalėjimai prikišti nekaltų žmonių. Šie metai buvo sunkūs ir Jaugelių šeimai; tėvas sėdėjo kalėjime, o motina buvo nuolat saugumo tardoma. 1948 m. rugsėjo 9 dieną pasaulį išvydo antrasis Jaugelių sūnus — Virgilijus. Apvaizda leido šiam berniukui nuo pat vaikystės daug kentėti. Žiemą alkanas vaikas glausdavosi prie motinos visiškai nekūrenamame kambaryje. Motina, ką turėjo, tą savo vaikams ir davė — gyvą tikėjimą ir karštą meilę Jėzui ir Marijai. Mažytis, padėvėtais kailinukais apsivilkęs, berniukas kasdien skubėdavo į bažnyčią. Čia jis keliais eidavo apie altorių, susikaupęs kalbėdavo tris dalis rožančiaus ir patarnaudavo Mišioms.

Užbaigęs vidurinę mokyklą, Virgilijus neabejoja kur pasukti, o tiesiai eina į Kunigų seminariją. 1966 m. Seminarijos vadovybė, neturėdama dėl ateistinės valdžios nustatyto labai mažo klierikų limito laisvų vietų, net neįtraukia Virgilijaus į stojančiųjų sąrašus — Religijų

reikalų tarybos įgaliotinis vis tiek išbrauks, kurie bus virš normos.

1967 m. čekistai, sužinoję, kad Virgilijus nori mokytis Seminarijoje, pasikviečia jį pas save ir tiria, ko jis yra vertas. Nepatiko uoliems staliniečiams tiesus ir tvirtas Virgilijaus būdas ir „Erodo šalininkai pastojo Virgilijui kelią į Seminariją"; Seminarijos rektorius pranešė: „Šiais metais Jūsų pareiškimas nepatenkintas".

1968 m. Virgilijui vėl nenusišypsojo laimė. Rektorius rašė: „Šiais metais dėl vietų stokos Tamstos prašymo patenkinti negalime. Kreipkitės sekančiais metais gegužės mėnesį". 1969 m. Seminarijos atsakymas neteikė jokių vilčių: „Šiuo pranešame, kad Tamstos prašymas nėra patenkintas, ir Jūs negalėsite mokytis Tarpdiecezinėje Kunigų seminarijoje Kaune. Seminarijos Rektorius".

Virgilijus pradeda dirbti vairuotoju, bet jo neapleidžia mintis: „turiu būti kunigu!" Jis tampa tretininku, atlieka uždaras rekolekcijas, gilina savo religinę pasaulėžiūrą, padeda iš griuvėsių pakelti Pajevonio bažnyčią. 1970 metais Seminarijos Rektorius vėl atsiunčia standartinį pranešimą: „Tamstos prašymo priimti į Kunigų seminariją šiais metais patenkinti negalime. Mėginkite kreiptis sekančiais metais". Virgilijus mėgina, bet čekistų „veto" buvo toks griežtas, kad bailus Seminarijos vicerektorius 1971 metais neleidžia Virgilijui parašyti net pareiškimo.

Šitokie kartūs pergyvenimai formavo būsimojo kunigo charakterį ir pasaulėžiūrą, — iš okupanto nieko gero nelauk, bet atkakliai siek savo tikslo. Virgilijus ne tik nepalūžo (o palūžo daugelis), bet tapo vienu iš aktyviausių kovotojų už tikėjimo laisvę. Per kunigo Juozo Zdebskio teismą čekistai jį sumuša tik už tai, kad jis pasiprašo įleidžiamas į tesimo salę, o kad neužmirštų klusnumo sovietinei valdžiai, „geležinio Felikso" įpėdiniai jam dar prideda 10 parų arešto.

Šiuo metu formuojasi pogrindinė Kunigų seminarija Lietuvoje, ir Virgilijus pradeda filosofijos studijas. Tik

mokytis jam permaža, jis nori būti kovos už Bažnyčios laisvę sūkuryje. 1972 metais jis buvo vienas iš uoliausių parašų rinkėjų po 17000 katalikų memorandumu, kuriame iš sovietinės valdžios reikalaujama tikėjimui laisvės. Kažkoks judas paskambino milicijai, ir drąsus jaunuolis, tarsi žmogžudys, su antrankiais ant rankų atsiduria Prienų vidaus reikalų skyriuje. Parašai atimami, o jam grasinama, jei išdrįsiąs ateityje rinkti parašus, griežtomis bausmėmis. Tačiau Virgilijus išdrįsta; Santaikos parapijoje jis eina iš namo į namą ir surenka apie pusantro tūkstančio parašų po prašymu, kad valdžia netrukdytų vyskupui paskirti šiai parapijai kleboną. Šįkart judo neatsirado; niekas nepasiskubino išduoti, o Santaikos parapija tuojau pat gavo kleboną.

1972 m. Virgilijui į rankas patenka „LKB Kronika" ir jis ieško būdų jai padauginti. Tuo tarpu čekisto akis jau seka šio jaunuolio žingsnius. 1973 metų kratų audra palietė ir Virgilijaus butą; pas jį randamos rotatoriaus vaškuotės, ant kurių rašomąja mašinėle atspausdinta Grauslio „Ieškau Tavo veido". Čekistai kaltina, kad šiuo budu Virgilijus dauginęs vieną LKB Kronikos numerį, ir jaunuolis suimamas. Saugumo požemiuose Virgilijus sunkiai suserga. Teismo metu jis vos stovi ant kojų, — silpnas kūnu, bet tvirtas dvasia. Teisme jis nesiteisina, neatgailauja, norėdamas suminkštinti teisėjų širdis, bet kaltina Bažnyčios ir Tautos budelius. Būsimasis kunigas pranašiškai kalba, kad vietoje sunaikintųjų, atsistos kiti, ir kovingiesiems bedieviams nesulaikyt Lietuvos katalikų veržimosi į laisvę (žr. LKB Kronika, Nr. 13). Teismo sprendimas — du metai, ir Virgilijus atsiduria Pravieniškėse tarp plėšikų, žmogžudžių ir prievartautojų. Nemėgo jis pasakoti apie save, bet kas kalėjo Pravieniškėse, tas žino šio pragaro žemėje buitines sąlygas ir lengvai gali atkurti nežmoniškai sunkios kilniam jaunuoliui katorgos vaizdą, kur kriminalistai nuo prižiūrėtojų skyrėsi tik tuo, kad ant vienų — juodi drabužiai, o ant kitų — antpečiai.

Čekistai mato, kad Virgilijus gali lageryje numirti, o

partija nenori, kad Lietuva turėtų naujų kankinių. „Geradariai" iš KGB atveža Virgilijų ir vos gyvą paleidžia prie namų slenksčio — geriau tyliai numirk čia, o ne pas mus. Vėliau vienas partijos sekretorius teisinsis: „Mes nelaukėme, kad jis nusibaigtų . . ." Visiškai išsekęs, sunkios vėžio ligos kamuojamas, Virgilijus vos nuslenka į Katedrą ir ten prie Sopulingosios Motinos Marijos kojų nualpsta. Lagerį pakeičia ligoninė, bet kryžius Virgilijaus nepalieka. Po sunkios operacijos jis pamažu atsigauna, o pašaukimo žvaigždė dar labiau vilioja. Virgilijus jaučia, kad jo gyvenimas trumpas ir delsiantiems primena: „Man reikia skubėti". Pradėjęs zakristijonauti, jis nepaleidžia knygos iš rankų. Atsiranda įkyrūs, be perstojo varginantys skausmai, bet atkaklus vaikinas meldžiasi ir nemeta teologijos vadovėlio.

1978 metai Virgilijaus gyvenime buvo perpinti skausmu ir džiaugsmu. Tyliame kambarėlyje per pirmąsias Mišias kun. Virgilijus aukoja Dievui ne tik Kristaus Nekruvinąją Auką, bet ir save, kad Tėvynė atgautų laisvę, kad Bažnyčia prikeltų nelaisvės pančiuose besiblaškančius, o kartais ir klystkeliuose pasimetusius tautiečius. O kad auka būtų pilna, kun. Virgilijus tuojau po šventimų padaro vienuoliškus įžadus.

Kokia staigmena buvo kybartiečiams, kai vakarykštis jų zakristijonas lapkričio 1-ąją išėjo prie altoriaus, kaip Kristaus kunigas. Neilgai tikintieji džiaugėsi jaunu kunigėliu; sunki liga vėl prikaustė prie lovos. Ramus, atsidavęs Dievo valiai, jis daug kenčia, bet šypsosi ir nedaug kas nujautė, kokį sunkų kryžių jis nešė ypač paskutiniaisiais gyvenimo metais. Kun. Kauneckas per laidotuves pasakys: „Sakoma, kad mirtis ir kuprotą ištiesina, o kun. Virgilijus tiek iškentėjo, kad ir mirtis jo kelių neištiesė ir niekada neišties". Paskutiniąsias šv. Mišias kun. Virgilijus paaukoja už suimtuosius Povilą Buzą ir Anastazą Janulį. Pats perėjęs čekistų tardymus, jis žinojo, kiek šiems kovotojams už tikėjimo laisvę reikės iškentėti.

1980 m. vasario 17 d. kun. Virgilijus priima Viatiką ir užmiega Viešpatyje. Prieš mirtį jis nekartą išsitarė greitai sugrįšiąs į Kybartus ir tikrai sugrįžo. Vasario 19 d. Vatikano radijas paskelbė žinią apie kun. Virgilijaus mirtį ir laidotuves. Jaukioje Kybartų parapijos bažnyčioje jaunojo kunigo-kankinio karstas skendo baltų gėlių jūroje; aplinkui karstą jaunuoliai ir mergaitės, apsivilkusios tautiniais drabužiais, ėjo garbės ir meilės sargybą.

Keturias dienas truko atsisveikinimo iškilmės. Tai buvo rekolekcijų dienos, dar daugiau — tai triumfo dienos. Skausmas nugalėtas, pergalė iškovota!

Iš tolimiausių Lietuvos kampelių jau iš vakaro pradėjo važiuoti į laidotuves jaunimas, kuris „kaip gintarėliai apsupo kun. Virgilijaus karstą".

Vasario 21 d. tūkstančiai žmonių suplaukia į Kybartus. Iškilminga ir graudu buvo stebėti būrius vaikų ir jaunimo iš įvairiausių Lietuvos vietovių su gražiausiomis gėlėmis rankose skubančius į laidotuves atsisveikinti su kunigu-kankiniu už tikėjimo laisvę. Tą dieną atvyko apie 100 kunigų, nors visi žinojo, kad valdžia jų atvykimo teigiamai neįvertins. Matydamas šią minią, negalėjai atspėti, ką reiškė byrančios ašaros — skausmą dėl jauno kunigo mirties ar džiaugsmą Bažnyčiai ir Tautai gavus naują kankinį ir šventąjį.

Nuo anksčiausio ryto jaunimas, nebodamas nuovargio ir vėsaus oro, susirinkę bažnyčioje bendrai kalbėjo ražančių, daug kunigų žengė prie altoriaus šv. Mišių aukai; su didele meile kalbėjo apie velionį kunigai — Kybartų klebonas kun. S. Tamkevičius, kun. J. Kauneckas, Viduklės klebonas kun. A. Svarinskas ir Pajevonio klebonas kun. V. Jelinskas.

Kun. S. Tamkevičius gražiai nušvietė kun. Virgilijaus kančios ir pergalės kelią. Jis kalbėjo: „Kun. Virgilijus buvo tiesus kaip šūvis — ką galvojo, tą kalbėjo; ką kalbėjo, tą darė (. . .). Jis ilgėjosi kunigystės, skubėjo, — nors vieną dieną pabūti Viešpaties kunigu. Su kokiu džiaugsmu jaunasis kunigas ėjo prie altoriaus, teikė sakramentus,

lankė ligonius . . . Jo ištvermė heroiška, atsidavimas Viešpačiui — visiškas. Kas matė kun. Virgilijų besimeldžiantį, galėjo pasakyti, kad šis vyras moka melstis.

Ir jei dabar reikia apaštalų kunigų, tai labiausiai reikia tokių, kurie būtų pasiryžę kentėti ir mirti už Dievą ir Tėvynę . . ."

Kun. A. Svarinskas šias laidotuves pavadino džiaugsmo diena, nes tai diena „jo gimimo dangui". Pamokslininkas kalbėjo: „Kun. Virgilijus yra Lietuvos Katalikų Bažnyčios žiedas, jaunimo švyturys, fakelas, kuris bedievybės siautėjimo laiku rodo kelią į idealą, į tikslą. Jis nežmoniškomis pastangomis pasiekė savo tikslą ir savo pavyzdžiu akivaizdžiai kalba jaunimui: ‚Nebijok aukos, nebijok darbo ir pasieksi, ko širdis trokšta.' Jis viską paaukojo Dievui ir laimėjo — dvasia nugalėjo medžiagą! . . ."

Po iškilmingų šv. Mišių didžiulė vaikų, jaunimo ir kunigų procesija su gėlėmis ir žvakėmis išsitiesė per visą šventorių. Karstas apnešamas apie bažnyčią, ir procesija sustoja prie aukšto Kybartų bažnyčios bokšto — kun. Virgilijaus kapo paminklo. Čia į susispietusią minią prabilo kun. V. Jelinskas: „Virguti brangus, Dievo Kunige, pažinau tave nuo mažų dienų. Nedaug kam Viešpats suteikia tokį kryžių. Tu jį pamilai ir nešei visą gyvenimą iki pačios Kalvarijos viršūnės. Dar šiandien matau tave, su padėvėtais kailinukais mažą vaikelį keliais einantį apie stebuklingąjį Šaričių bažnyčios kryžių, pralenkiantį kitus, suaugusius, ir po to skubantį prie Motinos Sopulingosios. Kartą paklausiau tave: ‚Sakyk, vaikeli, kodėl tu taip myli kryžių ir Skausmingąją Motiną?' — ‚Kai pasimeldžiu, man šilčiau', — atsakei. Tu mylėjai visus, nes pas Dievą nėra blogų vaikų, yra tik nelamingi, tik nežinantieji . . ."

Pamokslininkas ypatingai užakcentavo mintį, kad nuo Seminarijos vartų reikia pašalinti Erodo šalininkus, o taip pat, kad jaunuolius į Seminariją turi palydėti klebonas, bet ne saugumiečiai.

Pasibaigus laidotuvėms, dar negreitai tikintieji pasitraukė nuo kun. Virgilijaus Jaugelio kapo. Ir dažnam pasidaro neaišku: ar liūdėti, kad mirties angelas nelaiku pakirto Kristaus karį, ar džiaugtis, kad jis iš kapo dar galingiau švies visai Lietuvai, kviesdamas visus į tikėjimo ir laisvės aukštumas, nes mirusieji kartais gali daugiau kovoti negu gyvieji.

Šiandien niekas ramiai nepraeina pro kun. Virgilijaus kapą: vieniems jis ašarą išspaudžia, kitiems jis primena mesti judo kelią ir eiti su tais, kurie tiki Bažnyčios ir Tautos prisikėlimu.

* * *

KRATOS IR TARDYMAI

1980 m. sausio 30 d. KGB vyr. tardytojas Markevičius su grupe čekistų: Raudžiu, Čekeniu ir Jurevičiu padarė kratą pas Povilą Buzą, gyvenantį Birštone, Cvirkos g. 18. Kratoje kviestiniais dalyvavo V. Laurinavičius ir Liudas Bazilius, — abu birštoniečiai. Krata prasidėjo 9 val. ir baigėsi 18,20 val. Kratos metu saugumiečiai rado Povilą Buzą dirbantį rūsyje su elektrografiniu aparatu.

Kratos metu paimta: 17 fotografijų, kuriose matosi žmonių eisenos, penki kunigai ir t.t., fotodidintuvą ir fotorėmelį, 49 kg balto popieriaus, apie 100 egz. atšviesto „Rūpintojėlio" Nr. 11, rašomąja mašinėle atspausdintą „LKB Kroniką" Nr. 41, „Aušra" Nr. 19, „Rūpintojėlis" Nr. 11, namų gamybos elektrografinį aparatą, 9 seleno plokšteles be numerių, elektrografinius miltelius, aukštos įtampos bloką, 19 butelių techninio acetono.

Po kratos Povilas Buzas buvo suimtas ir išvežtas į Vilnių.

* * *

1980 m. sausio 29 d. vakare Kaune buvo suimtas Kaišiadorių vargoninkas Anastazas Janulis. Drauge su juo

buvo sulaikyta ir kaišiadorietė Algina Suslavičiūtė. Rytojaus dieną saugumiečiai įsiveržė į užrakintą A. Janulio butą Kaišiadoryse (Tarybų g. Nr. 6) ir jį iškrėtė. Po 8 valandas trukusios kratos saugumiečiai išsivežė du maišus inkriminuojančios medžiagos (atrodo, daugiausia buvo pogrindžio literatūra). Šiuo metu A. Janulio butas užplombuotas.

Tą pačią dieną buvo iškrėstas ir Alginos Suslavičiūtės butas. Po kratos 3 dienas A. Suslavičiūtė buvo tardoma.

* * *

1979 m. spalio 3 d., pas Helsinkio grupės narį Algirdą Statkevičių buvo padaryta krata, kuriai vadovavo saugumo mjr. Pilelis ir paplk. Kalakauskas. Kratos metu paimta „LKB Kronika" Nr. 34, antialkoholinio turinio raštai, knyga „Sofiokratija ir jos pagrindai" ir kt. Virš Statkevičiaus sandėliuko durų, kur gali prieiti iš koridoriaus pusės kiekvienas žmogus, saugumiečiai rado herbinį antspaudą: centre vytis, o aplinkui žodžiai — „Lietuvos Lasivės Lyga. Tautinė Taryba".

Tardymo metu saugumiečiai priekaištavo kodėl A. Statkevičius pasirašęs po 45 pabaltijiečių memorandumu ir reikalavo patvirtinti, kad parašus po šiuo memorandumu rinkęs Antanas Terleckas.

Įdomu, kad paplk. Kalakauskas dėjosi esąs didelis Lietuvos patriotas.

* * *

1980 m. sausio 9 d. Vilniaus saugumo mjr. Pilelis ir saugumo paplk. Kalakauskas padarė kratą pas Algirdą Statkevičių, gyv. Vilniuje, Čarno g. 18-21. Krata pradėta 11,20 val. ir baigta 17,15 val. Kratoje kviestiniais dalyvavo Kęstutis Šeduikis ir Pavel Vinklevskij. Saugumiečiai paėmė: Lietuviškosios Helsinkio grupės kelis dokumen-

tus, O. Lukauskaitės „Lagerio pasakas", adresus ir telefonų numerius.

Algirdas Statkevičius suimtas ir laikomas Lukiškio kalėjimo psichoneurologiniame skyriuje (?).

* * *

1980 m. sausio 9 d. saugumo papulkininkis Urbonas, dalyvaujant saugumiečiams Sapyginui ir Bagdonovui padarė kratą pas VVU docentą Skuodį Vytautą, gyv. Vilniuje, Vandentiekio gatvėje 44-4. Kratos metu rasta keli pogrindžio leidiniai: „Aušra", „Perspektyvos", „Pastogė" Nr. 1.

Po 1979 m. lapkričio 24 d. kratos doc. Vyt. Skuodis gruodžio 31 d. buvo už „amoralų elgesį" atleistas iš darbo, o po antrosios kratos suimtas.

* * *

1980 m. sausio 9 d. saugumo majoras Marcinkevičius iškratė lietuvių kalbos mokytojo Povilo Pečeliūno butą. Krata tęsėsi nuo 10 iki 18 val., kurios metu rasta leidinio „Alma Mater" 20 viršelių, du „Aušros" numeriai ir A. Maceinos „Filosofijos kilmė ir prasmė". „Už amoralų elgesį" pagal DĮK 287 str. p. 3 atleistas iš darbo ir suimtas. Mokytojas Pečeliūnas įtariamas leidinio „Alma Mater" redaktroiumi.

Mokyt. Pečeliūnas yra invalidas, tikintis katalikas ir labai darbštus žmogus. Jis yra sukaupęs didžiulę lituanistinę biblioteką.

* * *

1980 m. vasario 6 d. Adutiškio (Švenčionių raj.) klebono ir lietuvių Helsinkio grupės nario kun. Br. Laurinavičiaus bute buvo krata, trukusi nuo 13,30 val. iki 21 val. Ją darė: Tardymo skyriaus darbuotojai — vyr. ltn. J. Matulevičius, vyr. ltn. R. Rainys ir Saugumo komiteto

darbuotojai — kpt. Albrikas, mjr. Sventauskas, mjr. Gudas, mjr. Rukšėnas ir ltn. Riabinas.

Paimta dvi rašomosios mašinėlės (viena rusišku šriftu, kita — lietuvišku), „Tiesos kelio" vienas numeris, 3 albumai ir įvairūs dokumentai bei laiškai. Ėminių sąrašė figūruoja 37 pozicijos.

* * *

1980.II.6 d. apie 5 val. ryte Šiaulių autobusų stotyje išlipant iš autobuso Minskas — Ryga saugumiečių buvo suimtas Lietuvos Helsinkio grupės narys šiaulietis Mečislovas Jurevičius. Nuvežus jį į saugumo skyrių buvo pateikta sankcija ir padaryta asmeninė krata. Paimta Helsinkio grupės dokumentai dėl paskutinių areštų bangos Lietuvoje, dėl Lietuvoje gyvenančių vokiečių tautybės asmenų neleidimo išvykti į VFR, B. Pašilienės pareiškimas dėl P. Paulaičio kalinimo, Helsinkio grupės pareiškimas dėl įvykių Afganistane. Tardyme dalyvavo mjr. Markevičius, papulk. Čucas, Bizauskas, Ališauskas ir kiti saugumiečiai. Saugumą domino: rasti kratos metu dokumentai, 1979.VII.22 d. eisena į Kryžių kalną, eisena į Šiluvą (kas organizavo). Į klausimus Jurevičius neatsakinėjo. Tardymas tęsėsi iki 14 val. Po to, atvykęs iš Vilniaus prokuratūros tardytojas A. Jucys su grupe saugumiečių nusivežė M. Jurevičių į jo namus Spindulio g. 6-10, kur apie 3 val. darė kratą. Kratoje kaip kviestiniais dalyvavo Rimantas Bilius, gyv. Šiauliuose, Dubijos 3-27 ir Ušinskas Kazimieras, Juozo, gyv. Šiauliuose Basanavičiaus 5-54. Pagrindas kratai: prokuroro sankcija pagal bylą Nr. 58, pasirašyta 80.I.30 d. Kratos tikslas: „Paimti fotonuotraukas, susirašinėjimo dokumentus bei adresus kitų aktyvių viešosios tvarkos pažeidėjų". Rasta ir paimta: 39 fotonuotraukos, kuriose užfiksuotos procesijos, pats Jurevičius bei kiti asmenys, 1 vokas su adresu, pašto siuntos įteikimo pranešimas, maldos už tėvynės laisvę ir tikėjimo tekstai — 16 lapų, 1 knygelė „Lietuvos blaivinimas"

Eucharistijos bičiulių knygutės — 11 št., Eucharistijos vado kalba kryžiaus nešimo proga, knyga „Gyvenimas po gyvenimo", magnetofono juostos (kasetės) — 37 št. Kratai įpusėjus į butą atvyko ir mjr. Markevičius, kuris „konsultavo" tardytoją A. Jucių.

1980.I.7, 15 val. M. Jurevičius buvo iškviestas į Šiaulių m. prokuratūrą, kur minėtas Viln. prokuratūros tardytojas A. Jucius paaiškino Jurevičiui, kad jam užvedama byla pagal BK 199 str. 3 d. „Už eiseną į Kryžių kalną organizavimą. Buvo iškviesti liudininkai (2 vyrai ir viena moteris), kurie atpažino Jurevičių, rodant vienam „liudininkui" į jį ranka nupaveiksluotas. Tardytojas klausinėjo: kas kiti 79.VII.22 d. eisenos į Kryžių kalną organizatoriai, kur dabar yra Stanelytė. Teiravosi taip pat apie kažkokią gydytoją iš Birštono ir t.t. M. Jurevičius atsakinėti į bet kokius klausimus atsisakė ir protokolą nepasirašė. Pabaigai tardytojas pareikalavo, kad Jurevičius niekur iš Šiaulių miesto neišvyktų.

* * *

1980 m. vasario 18 d. milicijos kpt. Slibinskas kratė Prienų parapijos vikaro kun. Antano Gražulio butą. Krata pradėta 14 val. 30 min. ir baigta 19 val. Kviestiniais kratoje dalyvavo prieniškiai: Irena Jakšaitienė ir Kazimieras Račkauskas. Kratoje dalyvavo taip pat Prienų VRS darbuotojas Pranas Čuipala. Kun. Antanas Gražulis tuo metu buvo tardomas Prienų milicijos skyriuje. Kratos metu paimta:

leidinio „Tiesos kelias" 12 egz. (įvairūs numeriai);

rašomoji mašinėlė „Erika";

pamokslinė medžiaga ir pamokslai rašyti ranka ir rašomąja mašinėle)

religinės brošiūrėlės: „Kodėl aš netapau ateistu?", „Pastabos apie ateizmą" (10 egz.), „Krizės ženkle", „SOS iš anapus", „Mokykloje" ir kt.

Viso paimta 39 pavadinimai.

Kratos metu paimtieji daiktai rodo, kad krata buvo padaryta Valstybinio saugumo pavedimu.

* * *

1980 m. vasario 18 d. Prienų rajono milicijos vyr. ltn. Lapinskas padarė kratą Antano Lodos garaže, kuriuo naudojosi kun. Antanas Gražulis. Kratos metu paimtos šešios balto metalo plokštelės (dydis 460 mm × 20 mm × 2 mm). Krata pradėta 15 val. ir baigta 15 val. 30 min. Kviestiniais kratoje dalyvavo: Petras Zvejauskas ir Ona Vilkienė.

* * *

1980 m. vasario 18 d. Alytaus m. milicijos kapitonas Baranauskas padarė kratą pas kun. Antano Gražulio tėvus, gyvenančius Miroslavo parapijoje, Mankūnų kaime. Kratoje dalyvavo milicijos kapitonas Pleskus ir kviestiniai: Marė Brindzienė ir Algimantas Grigonis. Kratos tikslas — paimti „nusikaltimu būdu įgytas transporto priemonių atsargines dalis arba kitus nusikaltimu būdu įgytus daiktus". Krata pradėta 11 val. 35 min. ir baigta 13 val.

Kratos metu paimta:

religinė knyga „Dieviškojo Išganytojo Kančios sargyboje" 1,2 ir 3 d. (knyga versta iš anglų kalbos. 1914 m. leidinys);

įvairaus formato balto popieriaus 380 kilogramų;

religinė knygelė „Mūsų bočių takais" (Memuarai iš Gardino).

1980.II.12 d. buvo iškrėstas Kauno Resp. Klinikinės ligoninės gyd. — oftalmologės Onos Sereikaitės butas Kaune (16-tos Divizijos g. Nr. 56a-39).

Gyd. Sereikaitę milicijos pareigūnas paėmė darbo metu — komandiruotėje Jurbarke ir įsodinę į saugumo mašiną atvežė į Kauną. Butą krėtė Vilniaus tardytojas (kriminaliniams reikalams) Jucys su trimis saugumiečiais

ir viena moterimi. Krata atlikta be kviestinių ir be kratos orderio. Ji tęsėsi 7 valandas. Po kratos jokio protokolo dublikato apie paimtus daiktus kratos metu saugumiečiai nepaliko.

Kratos metu paimtos 2 religinio turinio knygos, visos užrašų knygutės, kai kurios fotografijos (pvz., kunigų, seminarijos auklėtinių), atvirukai su sveikinimais, kunigų primicijų paveiksliukai, kai kurie laiškai. Gyd. Sereikaitė apkaltinta, kaip „juodosios mantijos" gydytoja (atseit, kunigų gydytoja), o jos butas — Eucharistijos bičiulių centras (kurie, jų manymu, savo rankose turi visą religinę veiklą Lietuvoje), kaltino ją esant vienuole, o taip pat dėl kryžiaus nešimo į Kryžių kalną.

Tardytojas Jucys nepasitenkino iškrėtęs Sereikaitės kambarį, bet susiradęs raktą, įsiveržė į Jadvygos Stanelytės kambarį (kurios tuo metu namuose nebuvo) ir smulkiai jį iškrėtė pasiimdamas jos darbo knygutę, diplomą, nemaža religinių knygų, užrašų knygutę su adresais, fotografijas ir fotonegatyvus. Taip pat pasisavino ir bedievių išniekinto kryžiaus liekanas, kurias J. Stanelytė buvo įsidėjusi į celofaninį maišelį ir užrašiusi kryžiaus išniekinimo datą.

Kratos metu pareigūnai išlaužė gyd. Sereikaitės sandėlio duris ir čia padarė kratą. Iš sandėlio paėmė keletą daiktų, kurių tarpe buvo senas radijo imtuvas. Pareigūnai greit sufantazavo, kad čia atseit yra radijo siųstuvas ir juo perduodamos žinios į Romą.

* * *

1980 m. sausio mėn. 4 d. į Vilniaus saugumą tardymui buvo iškviesta Vitalija Žvikaitė. Tardė vyr. tardytojas Pilelis ir Rukšėnas. Buvo klausinėjama, ar turi ryšį su kauniečiais: Butkevičium, Andriukaičiu; vilniečiais: Patacku, Matuliu ir kt. Saugumiečiai teiravosi, kaip į „Aušrą" pateko straipsnis, kurio rankraštis buvo iš jos paimtas kratos metu. Tardytojas Rukšėnas apgailestavo, kad

tardymas vyksta ne prieš 30 metų, nes tada niekas „nesiterliotų" ir nereikėtų rankioti įrodymų. Žvikaitei buvo pažadėta, kad tardymams bus kviečiama ir ateityje.

* * *

1979:XII.24 ir Naujų Metų dieną į Vilniaus KGB buvo iškviestas „pokalbiui" Algis Patackas. Tardytojai Pilelis ir Rukšėnas, kurie šį kartą vaidino taikaus „tėvelio" rolę, reikalavo raštiškai pasižadėti neprisidėti prie pogrindžio spaudos, nekritikuoti valdžios, būti lojaliu. Patackas tokio pasižadėjimo neparašė.

Rugsėjo mėn. saugume buvo tardomas vilnietis Juozas Prapiestis.

* * *

Danutė Keršiūtė po 1979 m. lapkričio 24 d. kratos, kurios metu buvo rasta daug pogrindžio leidinių, gruodžio 29 d. „už amoralų elgesį" buvo atleista iš darbo (dirbo Kultūros Ministerijoje). Saugmiečiai Danutę Keršiūtę ir toliau tebeterorizuoja.

* * *

Šiauliai. 1980 m. pradžioje Šiauliuose buvo tardomi žmonės, dalyvavę maldingoje kelionėje į Šiluvą. Pavyzdžiui, pas Bronių Krumelį prisistatė saugumietis ir kamantinėjo jo sūnų, kodėl jis važiavęs į Šiluvą, ką savo mašinoje vežęs, kas maldingą kelionę organizavęs ir kt.

* * *

Kaunas. 1979 m. lapkričio 24 d. apie 13 val. KGB pareigūnai atvažiavo į Žemės Ūkio akademiją, ieškodami dėstytojo Aleksandro Žarskaus, gyvenančio Tabariškėse. Neradę dėstytojo akademijoje, saugumiečiai nuvyko į jo namus ir iš ten nusivežė į Kauną. Tardymas tęsėsi iki 18 val. Po to atsivežė vėl į namus ir apie 19 val. pradėjo

kratą, užsitęsusią iki 22 val. Kratą pravedė saugumietis Gavėnas, mjr. Markevičiaus pavedimu. Kviestiniais dalyvavo Žemės ūkio akademijos dėstytojai — Vytas Damulevičius ir Algirdas Raila, kurie padėjo daryti kratą ir budėjo, kad Zarskai tarpusavyje nesikalbėtų. Nors kratos orderis buvo išrašytas tik Aleksandro Zarskaus vardu, tačiau pas senuosius Zarskus dar kruopščiau buvo viskas verčiama aukštyn kojomis. Saugumiečiai kažko ieškojo šiauduose, miltuose, kiaulių loviuose, šaldytuve ir net . . . šuns būdoje. Kruopščios pastangos davė maža vaisių — saugumiečių dėmesį atkreipė tiktai viena smulkiai sutvarstyta dėžė, kurią išsimatavo ir išsivežė. Padarę kratą, saugumiečiai primygtinai reikalavo, kad šeimininkai atiduotų neva kažkur paslėptą popierių.

* * *

ORDINARŲ TERORIZAVIMAS

(Argi nėra Vysk. M. Valančiaus Ordinarų tarpe):

1980 m. sausio 28 d. Vilniuje Religijų reikalų tarnyboje vyskupai ir valdytojai pradėjo eilinį instruktažą. Šis instruktažas-pažeminimas turėjo ordinarams priminti, kad jie yra visiškai priklausomi nuo bedievių valdžios. Vargu ar įgaliotinis P. Anilionis, būdamas Kupiškio rajono pirmuoju sekretoriumi, taip kalbėdavęs su kolūkių pirmininkais?!

Instruktažą pradėjo LTSR MT pirmininko pavaduotojas A. Česnavičius. Štai jo pagrindinės mintys:

Jiems kelia susirūpinimą kai kurie reiškiniai Lietuvoje; pvz., slapti kunigai (išvardino jų pavardes) — gobšūs, nusikaltėliai, anksčiau buvo teisti už nusikaltimus, nemokšos. Kyląs klausimas, kas juos šventino?

Įsiterpęs vysk. R. Krikščiūnas paaiškino: „Aš tikrai nešventinau, nešventino vysk. L. Povilonis, nešventino ir vysk. V. Sladkevičius".

Kunigijoje — ekstremistinės nuotaikos: kryžiaus

nešimas į Kryžių kalną, pamaldos po atviru dangumi (kun. Alg. Mocius), eisena į Šiluvą (kun. K. P. Krikščiukaitis). Abu kunigai būsią perduoti Prokuratūrai.

Katalikų Komitetas terorizuojąs kunigus, renkąs parašus. Ypač piktai buvo atsiliepta apie dokumentą Nr. 5, kurį pasirašė du vyskupai ir 522 kunigai.

Kam reikėję erzinti žmones ir rinkti parašus dėl Klaipėdos bažnyčios atgavimo? Katalikai turi bažnyčią ir tegul meldžiasi. Užgrobtos bažnyčios jie nežada grąžinti.

Bažnyčia turinti pasmerkti kunigų ekstremizmą. Toliau jie taip nepakęsią.

Baigdamas A. Česnavičius pastebėjo, kad vysk. L. Povilonis turįs aktyviau reikštis, — anksčiau jis prisidengdavęs vysk. J. Labuku.

(Sunku ateistams joti ant „kunigų ekstremistų" dvasinio pegaso):

Česnavičiui pasišalinus, toliau Ordinarus „auklėjo" P. Anilionis.

Vysk. R. Krikščiūnas kalbėjo: „Veikėjai mus apšaukė raudonais. Šantažuoja mus ir kitus kunigus. Įdomu, kas juos finansuoja. Katalikų Komiteto spalvuotos nuotraukos, kurios kainuoja po 2 rublius, miniai buvo dalinamos veltui".

Į tai įgaliotinis atsakė: „Mes žinome, iš kur jūs visi gaunate pinigus. Jei nedirbsite — atimsime pinigus!"

Kan. J. Andrikonis dejavo: „Kaip gali veikti, jei tuojau bėga pas kitą skųstis" (Matyt, turėjo galvoje vysk. V. Sladkevičių — Red. pastaba).

Įgaliotinio svarbesnės mintys yra šios:

Jie nepakęsią įstatymų laužymo: eisenų į Kryžių kalną, per Vėlines į kapines, pamaldų po atviru dangumi.

Seminarija menkai paruošianti kunigus. Reikią daugiau teisių suteikti rektoriui: jis ir turįs nustatyti kandidato tinkamumą. (Nė vienas Ordinaras nepasisakė prieš valdžios pasikėsinimą į jų jursidikciją, — Red. past.).

Dėl kunigų tarybų. Jiems esą vistiek, ar jos yra, ar jų nėra; bet su jomis reikią būti atsargiems, nes jos norinčios valdyti (buvo paminėtos vilniečių kunigų pavardės — M. Savicko ir M. Petravičiaus).

Kunigai neduodą žinių apie krikštus, santuokos sakramentą ir pan. Kai kurios kurijos parašančios žinias iš lubų. Už šią betvarkę atsakysią kurijos.

Reikią kovoti dėl blaivybės. Bet ką blaivininkai galvoja? Štai Vilniaus kunigų rašte yra tokia frazė: „Raginti įsijungti į tautos dvasinio atgimimo judėjimą, kurio pirmas žingsnis — blaivumas". O koks busiąs antras žingsnis, trečias, — tai kelią jiems nerimą.

Visi vyskupai turį suderinti savo laiškus su Įgaliotiniu. (Čia pagyrė vysk. L. Povilonį). Štai Telšių valdytojas išleido laišką, o jį perskaitė Vatikano radijas!

Įgaliotinis ypač puolė Ukmergės rajoną ir dekaną kun. Antaną Danylą, kad iki šiol nesudaro sutarčių su vykd. komitetais, tačiau fakto, kad patys apgaulingaii sudarė tas sutartis — nutylėjo ir nepaminėjo.

P. Anilionis grasino, kad nelegalius kunigus parodysią per televiziją, bet vysk. R. Krikščiūnas patarė šito nedaryti, nes žmonės, pamatę tuos kunigus per televiziją, dar labiau prie jų glausis.

Baigdamas įgaliotinis pastebėjo, kad iš Ordinarų pusės turį būti daugiau pasitikėjimo sovietine valdžia.

KOVA PRIEŠ BAŽNYČIĄ STIPRĖJA . . .

Kovos dėl religinio ekstremizmo stiprinimo, kultų įstatymų laikymosi, kontrolės gerinimo

p l a n a s

1. Kontroliuoti, kad kunigai ir kiti religininkai nepasisavintų tėvų teises, ruošiant vaikus katekizacijai bei konfirmacijai.

2. Duoti raštiškus bei žodinius įspėjimus asmenims, pažeidusiems tarybinius įstatymus kultų klausimais.

3. Organizuoti pamokslų klausymus, juos pastoviai apibendrinti ir panaudoti antireliginėje propagandoje ekstremistų demaskavimui.

4. Kiekvienam ekstremistiškai nusiteikusiam dvasininkui užvesti asmens bylą, kurioje kaupti visą veiklos medžiagą, dokumentus, įrodančius, kokios priemonės priimtos jo perauklėjimui. Dvasininkui persikėlus į kitą religinį susivienijimą, šią bylą persiųsti vietos vykdomajam komitetui.

5. Mokomai ir lanksčiai, nepažeidžiant tikinčiųjų jausmų, vesti individualius bei grupinius pokalbius su religingais mokiniais bei jų tėvais, kad nepatektų religininkų įtakon, sparčiau atitraukti nuo bažnyčios.

6. Mokytojams individualiam darbui paskirstyti tėvus, kurių vaikai gieda bažnyčios chore, patarnauja Mišioms ir t.t. Kas mėnesį išklausyti informaciją apie minėtų mokytojų darbą.

7. Vesti tikslią vaikų ir jaunimo iš ekstremistinių šeimų apyskaitą, numatyti konkrečias pirmones darbui su jais.

8. Pagal galimybes, sudaryti ligoniams, jiems patiems prašant, susitikti su dvasininkais, atlikti išpažintį bei gauti ligonių patepimą.

N.B. Planas paruoštas LKP Centro Komitete.

* * *

TTG KATALIKŲ KOMITETAS

Tikinčiųjų teisėms ginti
Katalikų Komitetas
1979 m. rugpjūčio 15 d.
Nr. 20

Kreipimasis

Į Lietuvos Ordinarus, kunigus, inteligentus ir visus brolius Tėvynėje ir išeivijoje

Neseniai Lenkijos katalikai paminėjo 1000 m. krikščionybės jubiliejų, kuriam ruošėsi net 10 metų. Šiais metais iškilmingai buvo paminėtas Krokuvos vyskupo-kankinio šv. Stanislovo mirties jubiliejus: pats šv. Tėvas ta proga aplankė Lenkiją.

Ukrainos katalikai ruošiasi minėti 1988 m. 1000 m. krikščionybės įvedimo Kijevo Rusijoje jubiliejų.

Ir mes, lietuviai, esame dviejų didelių jubiliejų išvakarėse:

1984 m. sueina 500 metų nuo šv. Kazimiero mirties;

1987 m. švęsime 600 metų nuo Lietuvos krikšto.

Taigi jau laikas ir mums, Lietuvos katalikams, pradėti ruoštis tinkamai paminėti šias dideles sukaktis.

Mes prašome Ordinarus, kunigus, Vatikano radiją ir lietuviškąją išeivijos spaudą nušviesti palaimingą Katalikų Bažnyčios veiklą Lietuvoje per 600 metų. Ta proga reikėtų sustiprinti vaikų katekizaciją, raginti krikščioniškai tvarkyti šeimų gyvenimą, auginti gausesnes šeimas. Kunigų pareiga per rekolekcijas, misijas ir kitomis progomis dvasiniai paruošti žmones šiems jubiliejams.

Lietuva kenčia ne tik dėl išorinės laisvės trūkumo, bet nemažiau jai skriaudos daro masiškai platinamas girtavimas. Mūsų krašte dvasinis atgimimas prasidės tik užkirtus kelią šiai blogybei. TTG Katalikų Komitetas yra gavęs daug pareiškimų iš įvairių Lietuvos vietovių: jaunimas prašo pagalbos ir nurodo, kaip sparčiai pas mus plinta alkoholizmas, nuo kurio labiausiai nukenčia jaunimas ir šeimos. Lietuvos inteligentai šiais metais bandė kurti blaivybės draugiją, bet tarybinė vyriausybė tam kilniam tikslui nedavė leidimo, todėl lieka vienas kelias — kovoti su alkoholizmu per Bažnyčią.

Prašome Ordinarus, kunigus, inteligentus ir brolius Tėvynėje bei išeivijoje kovoti už tautos blaivybę. Neįkainuojamą paslaugą mums gali padaryti broliai išeivijoje, nes jie turi daug masinės komunikacijos priemonių.

Siūlome 1980 m. Lietuvoje ir išeivijoje Blaivybės metais.

Artėjančių didžiųjų jubiliejų proga kreipkimės į tarybinę vyriausybę, kad sugrąžintų atimtas bažnyčias: Vilniaus Katedrą, šv. Kazimiero bažnyčią, Kauno Įgulos bažnyčią ir Taikos Karalienės bažnyčią Klaipėdoje.

Reikalaukime leidimo grįžti į savo Katedras Vilniaus vyskupui Julijonui Steponavičiui ir Kaišiadorių Vyskupui Vincentui Sladkevičiui, kurie be teismo jau 20 metų vargsta tremtyje.

Palaikykime kiekvieną gerą iniciatyvą, kuri bent truputėlį galėtų prisidėti prie mūsų krašto dvasinio atgimimo.

Stebėdami dabartinį religinį atgimimą Lietuvoje, su viltimi žvelgiame į ateitį.

„Dievas mūsų prieglauda ir stiprybė" (Ps. 54).

TTG Katalikų Komiteto nariai —
kunigai —
Jonas Kauneckas
Alfonsas Svarinskas
Sigitas Tamkevičius
Vincas Vėlavičius
Juozas Zdebskis

* * *

TTG Katalikų Komiteto dokumentų apžvalga:

Nr. 21.

Dokumente kalbama apie grubų tarybinių pareigūnų kišimąsi į religinių bendruomenių vidaus reikalus.

Nr. 22.

Prašoma leisti Viktorui Vasiljevui emigruoti į Vakarus.

Nr. 23.

SNO Generalinės Ansamblėjos XXXIV sesija informuojama apie prievartinį Lietuvos vaikų bedievinimą.

Nr. 24.

Lietuvos KP CK informuojama, kad valdžios organai

vilkina Katekizmo spausdinimą ir kad jis būsiąs išleistas per mažu tiražu.

Nr. 25.

Protestuojama prieš kun. Glebo Jakunino, Tatjanos Velikanovos ir Antano Terlecko suėmimą. Šį dokumentą dar papildomai pasirašė šie kunigai:

K. Daknevičius, Ed. Semaška, L. Kalinauskas, A. Bulota, J. Indriūnas, E. Bartulis, A. Ylius, J. Vaičeliūnas, P. Meilus, V. Pieslekas, S. Pilka, J. Survila, J. Baronas, G. Gudanavičius, V. Ramanauskas, A. Jokūbauskas, F. Baliūnas, A. Mocius, J. Razmantas.

Nr. 26.

Lietuvos Ordinarai ir kunigai raginami neteikti ateistinėms taryboms duomenų apie religinius patarnavimus.

Nr. 27.

Lietuvos TSR vyriausybė raginama paleisti suimtą Julių Sasnauską ir visus sąžinės kalinius.

Nr. 28.

Primenama LTSR Švietimo ministerijai, kad religingi vaikai išvaromi laidotuvių metu iš bažnyčių.

Nr. 29.

Informuojamas sveikatos apsaugos ministras, kad daugelyje Lietuvos ligoninių dar trukdoma sunkiai sergantiems ligoniams pakviesti kunigą.

Nr. 30.

Dokumente solidarizuojamasi su akademiku A. Sacharovu ir prašomas Šv. Tėvas moraliai paremti kovotoją už žmogaus teises.

1980 m. kovo 9 d. Vilniaus televizijos laidoje „Argumentai" kalbėjo Religijų reikalų tarybos įgaliotinis Petras Anilionis ir Vilniaus Pedagoginio instituto rektorius Jonas Aničas. Lektoriai įrodinėjo, kad imperializmas per Vatikaną kursto Lietuvoje religinį ekstremizmą. Kunigai-ekstremistai šmeižią tarybinę tikrovę, kursto tikinčiuosius nesilaikyti tarybinių įstatymų, perduoda šmeižikišką informaciją į užsienį ir t.t. Buvo paminėtos „ekstremistų"

pavardes: kun. Alfonsas Svarinskas, kun. Sigitas Tamkevičius, kun. Jonas Kauneckas. Laidoje plačiausiai buvo kalbama prieš kun. J. Kaunecką, kad jis, tariamai, šmeižiąs dorus tarybinius žmones ir kurstąs neapykantą.

KOMPARTIJOS NERIMAS

1979 m. lapkričio 28 d. Vilniaus Liaudies ūkio specialistų tobulinimosi institute buvo sukviesti šio instituto ir Kauno filialo atsakingi vadovai. Į šį posėdį atvyko LKP CK sekretorius L. Šepetys su paskaita — „Ideologinio darbo klausimai".

„Mūsų svarbiausias uždavinys, — kalbėjo L. Šepetys, — pakelti mokslo politinę funkciją, kadangi savo veiklą suaktyvino iš svetimų centrų ekstremistiniai elementai." LKP CK sekretorius sunerimęs pirmiausia iškėlė religijos klausimą, kuris, jo nuomone, labai opus, nes reakcingieji kunigai ir kiti elementai vis labiau stiprina ardomąją veiklą. Savo reakcinę veiklą, vykdydamas Vatikano užmačias, pradėjęs ir Jonas Paulius II. Popiežiaus kelionė į Lenkiją sudrebinusi ir mūsų respublikos katalikus.

Todėl reikią suaktyvinti internacionalinį auklėjimą, o rusų kalba turinti būti vis plačiau panaudojama. Dėl lietuvių kalbos likimo nėra reikalo nerimauti.

Aktualus mūsų visuomenei dorovinis auklėjimas. Labai išaugęs girtavimas ir skyrybų skaičius. Girtavimas atnešąs daugybę nusikaltimų.

Kultūros ir meno darbuotojai yra kartu ir auklėtojai, todėl jų pareiga būti ideologinio darbo darbuotojais. Literatūroje ir mene prasiveržusi užsienio mada. Literatūroje nagrinėjamos nebūdingos komunistinei moralei temos, vyraująs siauras miesčioniškumas.

Labai neramina ir kraštotyrinė veikla, etnografiniai ansambliai, jų domėjimasis senove. Tai tampa kliūtimi pažinti šiuolaikinį gyvenimą, siaurina požiūrį į tarybinės visuomenės laimėjimus. Per etnografiją, kraštotyrą, ypač studentų tarpe, įsibrauna buržuazinė ideologija" . . .

KUNIGO ANTANO GRAŽULIO PERSEKIOJIMAS

1979 m. gruodžio 5 d. Prienų raj. vyk. komitetas pasiuntė kun. A. Gražuliui tokio turinio įspėjimą:

„Nustatyta, kad Prienų parapijos bažnyčioje religinėms apeigoms patarnauti sistemingai yra panaudojami mokyklinio amžiaus vaikai. Apie tai Jūs šių metų rugsėjo 6 d. buvote raštiškai įspėtas (įspėjimą pasirašyti Jūs atsisakėte), tačiau šių metų lapkričio 18 d. mišioms patarnavo 19 vaikų, tą pačią dieną per vakarines pamaldas mišioms patarnavo 15 vaikų. Lapkričio 25 d. mišioms vėl patarnavo 12 vaikų. Yra atvejų, kai mokyklinio amžiaus vaikai pritraukiami giedoti bažnytiniame chore.

Pakartotinai įspėjame Jus, kad būtų imamasi priemonių, kad kulto tarnai nepažeidinėtų Religinių susivienijimų nuostatų.

Be to, atkreipiame Jūsų dėmesį į tai, kad šių metų lapkričio 4 d. vakare Prienų bažnyčioje iš sakyklos nepagrįstai apšmeižėte Prienų II vid. mokyklos direktorių A. Micką."

Pasirašė vykdomojo komiteto pirmininkas A. Budbergis.

* * *

1980 m. sausio 16 d. Prienų vykdomasis komitetas vėl rašo kun. A. Gražuliui įspėjimą:

„Nežiūrint tai, kad 1979 m. rugsėjo 6 d. ir 1979 m. gruodžio 5 d. Jūs buvote įspėtas, kad Prienų bažnyčioje religinėms apeigoms patarnauti yra naudojami mokyklinio amžiaus vaikai, 1980 m. sausio 13 d. (sekmadienį) rytinėms pamaldoms patarnavo 13 vaikų, vakarinėms — 6 vaikai.

Įspėjame Jus, kad būtų imtasi priemonių prieš grubius Religinių susivienijimų nuostatų pažeidinėjimus.

Tuo pačiu dar kartą atkreipiame Jūsų dėmesį į tai, kad minėtą sekmadienį, vakarinio pamokslo metu, Jūs neleisti-

nai puolėte rajono vadovaujančius darbuotojus (drg. drg. A. Budbergį, A. Bužinskienę, K. Morkvėną, A. Micką), šmeižėte auklėjimo principus komunistų šeimose. Tai nesiderina su samdomojo kulto tarno veikla religinėje bendruomenėje." Pasirašė Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas K. Morkvėnas.

* * *

Lietuvos KP Centro Komitetui

Protestas

Mes, žemiau pasirašę Prienų parapijos tikintieji, reiškiame protestą prieš mūsų kunigo Antano Gražulio persekiojimą.

1980 m. sausio 8 d. Prienų rajono laikraštis „Naujas gyvenimas" atspausdino rajono ateistinės tarybos pirmininko A. Matulaičio piktą straipsnį: „Ko siekia vikaras Gražulis?" Straipsnyje mūsų kunigas kaltinamas, kad organizuoja vaikus giedoti chore, patarnauti Mišioms, dalyvauti procesijose, kad visą savo „ugnį" nukreipia į mokslinę ateistinę propagandą ir kt.

Mes pareiškiame, kad mūsų vikaras kun. A. Gražulis sąžiningai atlieka kunigo pareigas ir rūpinasi, kad mūsų vaikai augtų dori ir tikintys žmonės.

Prievartinis ateistinis auklėjimas nieko gero Lietuvai nedavė, o žalos labai daug. Reikėtų būti visai aklam, kad nematytumei viso to ateistinio auklėjimo broko, kaip antai, girtaujančių paauglių, nepilnamečių nusikaltėlių, vaikų kambarių įskaitininkų ir t.t.

Mes, tikintieji, nors nepritariame auklėjimui be Dievo, tačiau nekliudome netikintiesiems pagal savo įsitikinimus auklėti savo vaikus. Todėl mes norime, kad ir bedieviai nekliudytų mums savo vaikus auklėti katalikiškai.

Mes protestuojame, kad katalikų tėvų vaikams po mokslo priedanga skiepijama visai nemoksliška pasaulėžiūra. Ir kas skaudžiausia, kad tai daroma prievarta.

Mes protestuojame prieš tokią „sąžinės laisvę", kur ateistai gali daryti ką nori, o tikintieji paversti antraeiliais piliečiais ir pamotės vaikais.

Mes reikalaujame palikti mus, mūsų tikinčiųjų vaikus ir mūsų vikarą kun. Antaną Gražulį ramybėje.

1980 m. sausio mėn.

Pasirašė 1026 Prienų
parapijos tikintieji

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

Vilnius. 1980 m. vasario 21 d. į šv. Teresės bažnyčią Vilniuje buvo susirinkusi didžiulė minia tikinčiųjų ir apie 60 kunigų: dalis iš Vilniaus arkivyskupijos, o kiti iš įvairių Lietuvos vietovių. Per pamaldas buvo meldžiamasi už Tautos blaivumą. Dauguma pamaldų dalyvių padarė abstinencijos arba blaivybės pasiryžimus.

Sveikintina vilniečių kunigų iniciatyva, taip gražiai pasitarnaujanti blaivybės sąjūdžiui.

* * *

Vilnius. Vilnietė Alfreda Zutkutė yra terorizuojama už savo religinius įsitikinimus ir bandoma ją patalpinti į psichiatrinę ligoninę. 1980 m. sausio 15 d. pareiškime TSKP CK Generaliniam Sekretoriui Brežnevui Zutkutė pasakoja, kaip ją su sūnumi gruodžio 13 d. KGB pareigūnai nuvežė į psichiatrinę ligoninę patikrinti sveikatą, bet gydytojų komisija pripažino motiną ir sūnų sveikais ir atsisakė patalpinti į ligoninę. Anot KGB pareigūnų, Zutkutė religiniu auklėjimu gadinanti sūnų ir jai reikią atimti motinystės teises.

* * *

Kaunas.

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui
TSRS ATP Pirmininkui drg. L. Brežnevui

Aš, Teresė Pluiraitė, Petro, g. 1971 m.

Aš, Tomas Pluira, Petro, g. 1972 m.

Aš, Tadas Pluira, Petro g. 1974 m. ir mūsų mama Aldona Pluirienė, Antano, kreipėmės Tarptautinių Vaiko metų proga į Jus su prašymu:

Prašome Jus amnestuoti mūsų tėvelį Petrą Plumpą, Vlado, nuteistą 1973 m. 8-riems metams laisvės atėmimo už religinę literatūrą. Jis yra nelaisvėje ir atlieka bausmę lageryje — Permės sr. Čūsovskij raj., st. Vsesviatskaja VS-389/35.

Mes labai jo pasiilgome, mums vieniems sunku, mes laukiame jo ir labai Jus prašome mums padėti.

Mūsų adresas:
Lietuvos TSR
Kaunas — Kulautuva, 234321
Akacijų g-vė Nr. 23 b. 2
1980 m. sausio 18 d.

LTSR ATP atsiuntė atsakymą: „Pranešame, kad Jūsų malonės prašymas dėl vyro apsvarstytas ir nepatenkintas"

* * *

Vilnius. 1980 m. sausio pradžioje Religinių reikalų tarybos įgaliotinio įstaigoje vyskupijų kurijos pristatė žinias apie religinių bendruomenių padėtį.

Telšių vyskupijos kurijai ir vietos taryb. valdžiai visiškai nepateikė žinių Mažeikių, Plungės ir Šilutės dekanatai, o Tauragės dekanatas pateikė žinias tik apie išlaidas ir pajamas. Kiti dekanai pristatė taip pat nepilnas žinias, kadangi jiems atsiskaitė ne visos parapijos.

Kitų vyskupijų kurijos daug žinių apie religinę padėtį parapijose „išlaužė iš piršto", nes daug kunigų atsisakė ateistams teikti žinias.

Įdomu, kokia prasme ir kokį tikslumą tokiu atveju turi vyskupijų „ataskaitos" įgaliotiniui? Kada kurijos turės drąsos neteikti nei tikrų, nei išgalvotų žinių?

* * *

Kėdainiai. Š.m. vasario mėnesį Kėdainių rajono kunigai gavo tokio turinio kvietimus: „1980 m. vasario 18 d. 14 val. Kėdainių rajono vykdomojo komiteto posėdžių salėje įvyks kulto tarnų susitikimas su rajono vykdomojo komiteto darbuotojais. Įpareigojame jus dalyvauti susitikime".

Į šį susitikimą iš 15 rajono kunigų atvyko tik 4, bet, pamatę, kad neišmintingai pasielgė, ir jie iš vykdomojo komiteto dingo.

Sekančią dieną komiteto pirmininko pavaduotojas Juškevičius kvietė pokalbiui Kėdainių parapijos vikarą Kęstutį Daknevičių. Šis nuvyko vasario 20 d.

Pavaduotojas: Kodėl neatvykote į paskaitą?

Kun. Daknevičius: Turėjome laidotuves.

Pavaduotojas: Tei nerimta priežastis.

Kun. Daknevičius: Man labai rimta.

Pavaduotojas: Reikėjo pasakyti žmonėms, kad kviečia rajonas. Ne, nereikėjo sakyti, kad kviečia rajonas, bet esame užimti, neturime dabar laiko. Jūs privalote vykdyti, kas jums sakoma, — būkite savo vietoje.

Kun. Daknevičius: Aš ir buvau savo vietoje.

Po šio pokalbio pavaduotojas įsakė parašyti pasiaiškinimą. Kunigas paaiškino, kad pasiaiškinimus jis rašąs tik Vyskupui. Nieko nepešęs pavaduotojas parašė kun. Daknevičiui įspėjimą, ant kurio kunigas, suprantama, nepasirašė.

Vasario 21 d. pokalbiui buvo iškviestas Kėdainių dekanas Lileika Antanas, bet ir šis neapgailėjo savo „kaltės".

* * *

Kybartai. 1980 m. vasario 28 d. „Šilupės" kolūkio kultūros namuose buvo suruošta ateistinė konferencija. Vilkaviškio rajono ateistai, bijodami, kad į konferenciją tikintieji gali neatvykti, panaudojo apgaulę — kvietimuose buvo parašyta, kad įvyks teorinė konferencija, o žodžiu

buvo komentuojama, kad konferencijoje bus kalbama apie kulinariją. Kvietimai buvo išsiuntinėti aktyvesnėms katalikėms.

Konferencijoje daugiausia kalbėjo iš Vilniaus atvykęs Bronius Jauniškis. Pagal jį, Kaune esančios 242 vienuolės. Panevėžyje — 68 vienuolės; Vilniuje veikiančios 5 vienuolių bendruomenės; klebonai prie klegonijų steigia miniatūrinius vienuolynus.

Labai piktai konferencijoje kalbėjo Vilkaviškio rajkomo trečiasis sekretorius Tėvelis. Jis ypaš puolė vadinamus reakcingus kunigus, kurių esą ir Vilkaviškio rajone. Reakcingi kunigai mirusį kun. Jaugelį palaidoję bažnyčios bokšte, iš šio padarė šventąjį, o iš tikrųjų jis buvęs nusikaltėlis, nes platinęs antitarybinę literatūrą. Pajevonio klebonas V. Jalinskas per pamokslą pasakė, kad „erodai jį nukankinę".

Prie įėjimo į kultūros namus visi dalyviai buvo registruojami pagal iš anksto sudarytus sąrašus. Kiekviena įstaiga, organizuoja ar kolūkis turėjo atsiųsti nustatytą moterų skaičių.

* * *

Šiauliai. 1980 m. vasario 24 d. pas šiaulietį Juozą Šileikį prisistatė balsavimo komisijos pirmininkas ir partijos sekretorius ir klausė, kodėl nedalyvaująs rinkimuose. Šileikis paaiškino, jog jis esąs tikintis, o bedievių išstatyti kandidatai tikinčiųjų reikalų negina, o juos smerkia, todėl nematąs prasmės už juos balsuoti.

* * *

Adutiškis (Švenčionių raj.). 1979 m. lapkričio 15 d. Helsinkio grupės narys kun. Bronius Laurinavičius pasiuntė TSRS Generaliniam Prokurorui pareiškimą apie Angelės Ramanauskaitės teismą Astrave, kuriame reikalauja, kad būtų panaikintas Astravo teismo sprendimas,

nes Ramanauskaitė, pamokydama vaikus apie Dievą, nenusikalto nei tarybiniams, nei tarptautiniams įstatymams. Pareiškime išsamiai nušviesta teismo komedija, skirta užgniaužti bet kokią religinę ir tautinę mintį Baltarusijos lietuvių tarpe (žr. LKB Kronika, Nr. 40).

* * *

Skuodas. Čia kunigai nelanko ligonių ligoninėse, nepalydi mirusiųjų į kapus, neskambina varpais.

Skuodo dekanas Palšis Petras Telšiuose 1979.IV.17 skundėsi religinių reikalų tarybos įgaliotiniui P. Anilioniui, kad visa tai draudžia Skuodo vykdomasis komitetas. Įgaliotinis visiems dekanams girdint prižadėjo, jog bus išsiaiškinta ir sutvarkyta. Deja, praėjo visi metai, bet įgaliotinis savo pažado neišpildė. Reikėtų kunigams daugiau parodyti drąsos ir pradėti eiti į kapus, drąsiai skambinti varpais ir t.t. Laikas pabusti iš miego. Pažymėtina, kad Skuodo mieste, taip pat kai kuriose rajono didelėse parapijose (pvz., Ylakiuose) Mišioms nepatarnauja vaikai, nepamatysi adoruojančių mergaičių.

* * *

Tryškiai (Telšių raj.). Jau dešimt metų didelėje Tryškių parapijoje nebuvo vaikų pirmosios Komunijos, bažnyčia avarinėje būklėje — jau dvidešimt metų niekas nedažoma ir neremontuojama. Klebonas Henrikas Sirtautas liepia tėvams vaikų nesivesti į bažnyčią, nes tai draudžia įstatymai.

* * *

Klaipėda. Klaipėdos tikintieji (ypač jaunimas) adoracijos metu kalba rožančių, prašydami Mariją, kad bedieviai sugrąžintų iš jų atimtą bažnyčią. Štai Rožančiaus intencijos maldelė:

Švč. M. Marija,

meldžiame Tave, kad mums būtų leista visos mūsų

tautos pastatytoje Taikos Karalienės šventovėje garbinti Dievą, melstis už taiką visame pasaulyje ir visų išganymą, kad šioje šventovėje prie Baltijos jūros žmonės rastų dvasinės atgaivos ir ji būtų visuotinės taikos švyturiu".

* * *

Telšiai. Telšių rajono kapų sargams yra įsakyta registruoti, ar laidotuvėse dalyvavęs kunigas. Registruoti įsakė Telšių buitinio aptarnavimo kombinato direktorius Zusmanas Šapiro. Registruojama jau keli metai. Aišku, kad šios žinios reikalingso ne buitiniam aptarnavimui.

* * *

Vilnius. 1979 m. rugsėjo mėn. Vilniaus V-os poliklinikos profsąjunga suorganizavo medicinos personalo išvyką autobusu po istorines ir etnografines Lietuvos vietoves. Pakeliui ekskursija užsuko į Šiluvą, kur vyko atlaidai. Grįžus į Vilnių, po kurio laiko prasidėjo ekskursantų tardymas ir persekiojimas. Reikalavo atsakyti, ko buvo važiuota į Šiluvą ir kas organizavo kelionę. Žmonės buvo kviečiami į miesto partijos komitetą. Reikalavo rašyti pasiaiškinimus. Taip pat pasiaiškinimą turėjo rašyti ir autobuso vairuotojas.

* * *

Alytus. 1979 m. gruodžio 27 dieną, vėlai vakare, apie 22 val., buvo bandoma padegti Alytaus II bažnyčią, tam tikslui naudojant chemikalus. Ir tik atsitiktinumo dėka gaisro židinys buvo nuslopintas.

Kaltininkai atpažinti ir perduoti milicijai. Tai ateistinio auklėjimo sugadinti 17-18 metų paaugliai, šiais metais jau bene penktą kartą bandę įsiveržti į bažnyčią.

* * *

Ukmergė. Ukmergės rajone Religinių susivienijimų

nuostatais vadovaudamiesi, valdžios atstovai klaidingai ir apgaulingai pravedė relig bendruomenių užregistravimą. Apylinkių pirmininkai, atvykę į namus ar parduotuvėse tikintiesiems meluodami, kad dėl bažnyčios remonto reikia pasirašyti. O iš tiesų rinko parašus sudaryti naujai sutarčiai su valdžia ir tuo pačiu bažnyčios būtų atiduotos ateistų sauvalei.

Tokiu neteisingu būdu buvo išgauti parašai iš Taujėnų, Žemaitkiemio, Ukmergės, Krikštėnų, Pabaisko, Veprių, Deltuvos tikinčiųjų. Vėliau dėl šios apgaulės tikintieji rašė protestą ir savo parašus atšaukė.

* * *

Vilnius. 1980 sausio 7 d. Vilniuje, Radijo ir televizijos komitete buvo svarstomas dviejų darbuotojų elgesys, kaip nesuderinamas su tarybinio menininko etika. Partinė organizacija, vadovaujama kadrų inspektoriaus Didžiariekio, „prausė" nepartiečius — Aleksą Skurevičių ir Janiną Bogdanienę. Pirmasis nusikalto tuo, kad grojo bažnyčioje, o antroji, kad giedojo bažnyčioje.

* * *

SOVIETINĖJE MOKYKLOJE

(Sovietinėse mokyklose tikintieji vaikai — kankiniai):

Lukšiai (Šakių raj.). 1978 m. Lukšių vidurinėje mokykloje VIII kl. mokinė Alytaitė Birutė be tėvų žinios buvo įrašyta į komjaunimą. Šakių rajoniniame laikraštyje (1978.V.13) net buvo atspausdinta žinutė, kurioje džiaugiamasi, kad neveltui dirbta, — įtikinta net mergaitės mama. Alytienė nuėjo pas dukros auklėtoją Adomaitienę, ir išpyškino: „Mes esame tikintys ir mūsų tikėjimas draudžia priklausyti bedieviškoms organizacijoms". Auklėtoja įtikinėjo, kad komjaunimas mergaitei nieko blogo

nepadarysiąs, bet motina nenusileido: „Jūs norite, kad tėvai vaikus tik augintų, plautų nešvarius jų drabužius, padengtų visas mokslo išlaidas ir kad vaikas būtų ne tėvų auklėjamas, o mokyklos ar valstybės. To nebus! Prašau patvarkyti, kad mano dukra niekada nebūtų buvusi komjaunuolė.

Po šio pokalbio Alytienė su dukra nuvažiavo į Šakių rajono komjaunimo komitetą ir išreikalavo, kad jos dukra būtų ne išbraukta iš komjaunimo, o dokumentai būtų sutvarkyti taip, kad būtų aišku, jog ji niekada nebuvo komjaunuolė.

Už savo drąsą Alytienė nukentėjo. Ji dirbo Lukšių vidurinėje mokykloje šeimininke. Mokyklos vadovybė sudarė tokias sąlygas, kad Alytienė buvo priversta savo darbą palikti.

* * *

Prienai. Prienų raj. Švietimo skyrius atsiuntė Prienų tėvams atsakymą į skundą dėl tikinčiųjų moksleivių persekiojimo Prienų 2-je vid. mokykloje. Tarp kita ko atsakyme rašoma:

„Svarbią reikšmę, įgyvendinant visišką sąžinės laisvę, turi tarybinės Konstitucijos garantuota ateistinių įsitikinimų ir jų propagavimo laisvė. Mokslinio ateizmo idėjų skleidimas yra viena iš pagrindinių tarybinės mokyklos uždavinių. Mokykloje mokiniai nėra tardomi apie jų tikėjimą, tuo klausimu su mokiniais pravedami pokalbiai, disputai. Mokiniai prievarta neverčiami piešti ateistinių piešinių. Taip pat nenustatyta, kad užklasinio ir užmokyklinio auklėjimo darbo organizatorius S. Kuras su mokiniais grubiai elgtųsi, vadintų juos šiurkščiais žodžiais" (Plg. tikinčiųjų tėvų skundą „LKB Kronika", Nr. 41.).

* * *

Pašilė. 1979 m. gruodžio 1 d. šešių vaikų motina Julija Nausėdienė grįžo iš ligoninės. Kelyje ją sustabdė dvi Pašilės mokytojos — Pocienė ir Aranauskienė ir pradėjo moralizuoti, kodėl jos sūnus Juozas, IX kl. mokinys, einąs patarnauti Mišioms. Uoli partijos tarnaitė Aranauskienė kalbėjo:

— Nausėdiene, pažiūrėk, į ką panašus tavo vaikas! Stovi prie altoriaus kamža apsivilkęs, o senis zakristijonas yra jo draugas. Kokią gėda jis daro tarybiniam jaunimui. Namuose šventų paveikslų prikabinėta, ant stalo tarp knygų kryžius maišos. Kaip mums negera, kad tokį vaizdą matome pas savo mokinius.

— Mano vaikai ne vagys ir ne girtuokliai, ir aš nedrausiu jiems susitikinėti nei su klebonu, nei su zakristijonu. — Niekinama moteris apsiverkė ir nieko daugiau neatsakė.

Tuo metu kai mokytojai terorizuoja už bažnyčios lankymą tikinčius vaikus ir jų tėvus, visuose Lietuvos miesteliuose ir kaimuose siautėja girti chuliganai. Pavyzdžiui, gruodžio 2 d. grupė Pašilės komjaunuolių per pamaldas girtavo, o paskui plyta prie Karklėnų Kultūros namų užmušė žmogų. Sąžinės už judo grašius nepardavę mokytojai turėtų dėl šito sielotis, o ne dėl Mišioms patarnaujančio berniuko.

* * *

Kybartai (Vilkaviškio raj.). 1980 m. vasario 23 d. Kybartų vidurinėje mokykloje Žygio ir dainos konkurso proga buvo surikiuoti VIb kl. mokiniai. Nepionieriai buvo be pionieriškų kaklaraiščių. Auklėtoja, nepajėgdama priversti pionierių užsirišti kaklaraiščius, pasikvietė į talką mokyklos direktoriaus pavaduotoją Veriką. Pavaduotojas tuojau įsakė suieškoti kaklaraiščius ir jų neturintiems užrišti. Dauguma vaikų prievartai paklusо; liko tik mok. Rita Griškaitytė. Perpykęs pavaduotojas Verikas užriko: „Susirink savo šmutkes ir mauk iš mokyklos!" Mergaitė

tėvams papasakojo apie incidnetą mokykloje. Ritos tėvas nuėjęs pas Veriką pareikalavo, kad šis raštu pasiaiškintų, kodėl išvijo dukrą iš mokyklos, tačiau šis atsisakė. Jis aiškinosi norėjęs užrišti mergaitei kaklaraištį, kad visi būtų viena uniforma. Tada Rita Griškaitytė ryžtingai pareiškė: „Aš veidmainiauti nenoriu: bažnyčioje su rožančiumi, o mokykloje su kaklaraiščiu. Kaklaraištis yra pionierių atributika, o aš ne pionierė, todėl jo nenešiosiu!"

* * *

Kretinga. 1979 m. gruodžio 24 d. Kretingso I-os vid. mokyklos IIa kl. mokytoja (auklėtoja) Stakenienė liepė pakelti rankas mokiniams, einantiems į bažnyčią (pakėlė beveik visa klasė). Paskui mokytoja paeiliui kiekvieną tikintį mokinį pradėjo kamantinėti:

ar dažnai eina į bažnyčią,
su kuo eina,
ar eis prie pirmos Šv. Komunijos,
ar moka poterius.

* * *

Tauragė. 1978/79 m.m. pradžioje Tauragės V-je vid. m-je VIa kl. vyko tėvų susirinkimas. Po susirinkimo auklėtoja A. Krikštaponienė įkalbinėjo Aurelijos Saveikytės motiną, kad savo dukrą leistų stoti į pionierių organizaciją. Būdama pionierė mergaitė galėsianti eiti ir į bažnyčią, o vėliau į komjaunimą galėsianti nestoti. Direktorius reikalaująs, kad visi mokiniai būtų pionieriai.

1979.XII.3 mokytoja Krikštaponienė davė savo mokiniams klausimus, liečiančius religiją, ir reikalavo atsakyti raštu. Aurelija Saveikytė atsakė taip: „Mokykloje atsakinėju tik į mokymo dalykų klausimus. Konstitucija skelbia tikėjimo laisvę". Mokytoja, palikusi Aureliją po pamokų vėl reikalavo konkrečių žinių apie jos tikėjimą:

— Juk ir tavo mama buvo mokytoja, tai gali tau paaiškinti, kad į tokius klausimus būtina atsakyti.

Aurelija atsakė:

— Mano mama dėl tos priežasties ir nebedirba mokykloje, kad nereikėtų skaityti ateistinių paskaitų ir prievartauti vaikus.

* * *

Barstyčiai (Skuodo raj.). 1979 m. vasario mėn. Barstyčių tarybinio ūkio ūkvedys Žeimys už tai, kad jo 8 m. sūnus eina į bažnyčią, pervestas į žemesnes pareigas. Šiuo metu jis dirba brigadininku.

* * *

Simnas (Alytaus raj.). 1980 m. sausio 4 d. Simno vidurinės mokyklos dėstytojas ir IXb kl. vadovas Antanas Sitka klausė auklėtinius, kurie savo noru eina į bažnyčią. Atsistojo visa klasė. Po to sekė antras klausimas: „Kurie einate į bažnyčią tėvų verčiami?" Niekas neatsistojo.

Po to mokyt. Sitka pasityčiojo sakydamas, kad jis anketoje parašysiąs, jog visa klasė einanti į bažnyčią verčiami tėvų. Mokiniai vienu balsu suriko: „Kai atvažiuos iš Švietimo Ministerijos atstovai, mes pasakysime, kad anketoje buvo parašyta netiesa".

* * *

Sidabravas (Radviliškio raj.). 1979 m. lapkričio 11 d. Sidabravo vid. mokyklos partinės organizatorės sekretorė III kl. auklėtoja Zaleckienė per gamtos pamoką tikinčiuosius mokinius išvadino davatkomis, nemokšomis ir atsilikėliais.

Ateistinėmis temomis pasisakyti yra verčiami ir tikintieji mokiniai. VIa kl. auklėtojas Petras Bajorūnas liepė mokiniui Staškūnui Viliui ateistinei valandėlei paruošti temą: „Ar kryžius padeda mokytis".

Ateistų vadovės mokytojos Giedraitienės iniciatyva

rengiamos ateistinių piešinių parodos, kuriose bjauriausiu būdu tyčiojamasi iš šventųjų, kunigų ir tikinčiųjų.

1980 m. vasario 4-9 dienomis vyko ateistinė savaitė. Mokytoja Giedraitienė ruošė ateistinių rašinių konkursą. Rašinių reikalavo ir iš tikinčiųjų mokinių. Vasario 2 d. liepė parašyti ateistinį rašinį VIIIb kl. mokiniui Arvydui Lotužiui, tačiau mokinys atsisakė tai daryti.

Vasario 8 d. visi mokiniai po penkių pamokų buvo suvaryti išklausyti ateistinę paskaitą, kurią pravedė eksvienuolis Gedgaudas. Norintiems pabėgti iš paskaitos, rūbinėje neišduodavo paltų. Paskaitininkas įrodinėjo jog Dievui vieta tik tualetuose, pranašavo religijos pražūtį, ragino mokinius stoti į bedieviškas organizacijas, kunigus pravardžiavo išnaudotojais, o Sidabravo zakristijoną klieriką Petrą Blažuką — tarybinio jaunimo žalotoju.

KATALIKAI SOVIETINĖSE RESPUBLIKOSE

Moldavija

(Išdavikai braunasi į bažnytinį komitetą):

Moldavijos katalikus nuo 1974 m. aptarnavo vienintelis respublikoje kunigas Vladislavas Zavalniuk, kurį, tik baigusį Rygos Seminariją, dvasinė vadovybė paskyrė dirbti Moldavijoje.

Per tuos penkerius jo pastoracinio darbo metus valdžia sekė kiekvieną jo žingsnį. Jis buvo ne kartą valdžios baustas ir įspėtas, kad išdrįsta, nepaisydamas valdžios draudimo, aptarnauti ligonius ir mirštančius katalikus ne tik Kišiniove, bet ir kituose Moldavijos miestuose bei kaimuose, žodžiu, ten, kur jis buvo kviečiamas. Matydama, kad negali papirkti kunigo sąžinės, tarybinė valdžia ėmėsi radikalių priemonių. 1979 m. gruodžio 6 d. atėmė kun. V. Zavalniuk darbo pažymėjimą.

Nušalinant kun. V. Zavalniuk nuo darbo, daug

pasitarnavo bažnytinio komiteto pirmininkas Augustinas Faiglevič ir komiteto narys Zigmantas Rudnickij, kuriuos tarybinė valdžia sugebėjo užverbuoti savo tikslams.

Ilgą laiką šie abu bažnytinio komiteto atstovai slėpė savo dvibugą žaidimą, tačiau jie neužmiršo, kad išdavikais bodisi ne tik savieji, bet ir tie, kurie jų paslaugomis pasinaudoja.

Paskutiniu metu ir religinių kultų įgaliotinis neslėpė, kas jiems teikia žinias ir nuolat skundžia. Pamatę, kad jie yra jau demaskuoti, A. Faiglevič ir Z. Rudnickij nusiėmė kaukes.

1979 m. gruodžio 23 d. kun. V. Zavalniuk atėjo į bažnyčią pasikalbėti su bažnyčios komitetu. Pirmininkas A. Faiglevič jį išvarė, užgauliai išmetinėdamas: „Tu mums nebe kunigas ir nebe šeimininkas. Šeimininkas čia aš ir religinių reikalų įgaliotinis".

1980 m. sausio 6 d., Trijų Karalių šventėje, komiteto narys Z. Rudnickij, neturėdamas iš kunigo jokio įgaliojimo, pasakė tikintiesiems bažnyčioje pamaldų metu pamokslą. Tikriau, tai buvo ne pamokslas, bet viešas atidengimas savo tikrojo veido. Šiame „pamoksle" Rudnickij pašiepė katalikus, kurie mylėjo savo kunigą ir kaltino kun. V. Zavalniuk, kad jis neklausęs komiteto pirmininko nurodymų.

1980 m. sausio 8 d. kun. V. Zavalniuk vėl apsilankė bažnyčioje ir kalbėjosi su komiteto nariais. Pamatęs tai A. Faiglevič paskambino telefonu įgaliotiniui, reikalaudamas iškviesti miliciją, nes kunigas keliąs sąmyšį tikinčiųjų tarpe. Kiti komiteto nariai, pasipiktinę tokiu pirmininko elgesiu, reikalavo, kad jis atsisakytų nuo pirmininko pareigų. Faiglevič metė iššūkį: „Nors ir su pačiu Liuciferiu būsiu pragare, tačiau pirmininko pareigų niekam neužleisiu!"

Faiglevič savavališkai (aišku su įgaliotinio žinia) nušalino aktyviausius komiteto narius, bandžiusius užstoti kunigą, o kai žmonės reikalavo perrinkti komiteto pirmininką, įgaliotinis kateogriškai užprotestavo: „Drg. A.

Faiglevič buvo ir bus pirmininku". Aišku, nes toks pirmininkas tarnauja ne bažnyčiai, bet KGB.

* * *

IŠ „LKB KRONIKOS" ARCHYVO

Koplyčios sunaikinimas

Tarp Kuršėnų ir Žarėnų-Latvelių didelio miško viduryje buvo 8 metrų ilgio ir 5 metrų pločio gelžbetoninė koplyčia. Aplink ją buvo pastatyta daugiau kaip 50 cementinių, medinių ir geležinių kryžių. Jie daugiausia buvo statomi kaip padėkos ženklai Dievui už atgautą sveikatą ir kitas malones, nes vieta žmonių buvo laikoma stebuklinga. Nuo koplyčios už 50 metrų sruveno šaltinėlis, tikinčiųjų laikomas taip pat stebuklingu. Koplyčioje kabojo labai žmonių gerbiamas Dievo Motinos Nepaliaujamos Pagalbos paveikslas. Prieš karą į Šeštinių šventę čia suvažiuodavo tūkstančiai žmonių.

Paskutiniu laiku koplyčia tikinčiųjų aukomis buvo restauruota: padarytas gražus gotiško stiliaus altorius, sudėtos grindys ir lubos ir visa išdažyta.

Seni žmonės pasakoja, kad čia buvę palaidoti 1863 metų sukilėliai.

1974 m. rudenį Šiaulių rajono Vykdomojo komiteto pirmininkas Beržinis ir partijos sekretorius Rupšys, kartu su miškų ūkio direktoriu Kavaliausku ir profsąjungos pirmininku Žaltausku bei kitais, pasikvietę būrį milicininkų ir saugumiečių, labai anksti rytą, dar neišaušus, sudaužė koplyčią ir, su traktoriu išrausę duobę, ją užkasė, o statulėles čia pat sudegino. Kryžius sunkvežimiais nuvežė už 10 kilometrų ir juos užkasė į žemę. Šaltinėlį taip pat užvertė žemėmis.

* * *

Nauji pogrindžio leidiniai

„Aušra" — Nr. 19 ir 20.
„Perspektyvos" — Nr. 17, 18 ir 19.
„Rūpintojėlis" — Nr. 13.

* * *

„LKB KRONIKOS" INFORMACIJA

Šiuo metu KGB smarkiai suintensyvino represijas prieš pogrindžio spaudą. Nepaisant kokios bebūtų sunkios sąlygos, Kronika ir toliau bus leidžiama. Gerbiamus skaitytojus prašome ir toliau uoliai talkininkauti ją leidžiant ir platinant.

* * *

Atitaisymas

„LKB Kronika" rašė, kad 1979 m. rugpjūčio 3 d. devynias valandas kun. Antaną Jokubauską „auklėjo" saugumo viršininkas Astrauskas. Tikroji pavardė — Astromskas.

* * *

L i e t u v i, n e u ž m i r š k!

Petras Plumpa, Nijolė Sadūnaitė, Sergiejus Kovaliovas, Vladas Lapienis, Balys Gajauskas, Viktoras Petkus, Petras Paulaitis, Antanas Terleckas, Julius Sasnauskas, Vytautas Skuodis, Povilas Pečeliūnas, Povilas Buzas, Anastazas Janulis, Algirdas Statkevičius ir kit neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai gyventi ir tikėti!

* * *

Nr. 43

- Aleksandro Gofman pareiškimas TTG Katalikų komitetui
- Kratos ir tardymai
- Mūsų kaliniai
- Justas Gimbutas — vėl Gulago salyne
- Žinios iš vyskupijų
- Tarybinėje mokykloje
- Nauji pogrindžio leidiniai

1980 m. birželio 13 d.

LKB KRONIKA Nr. 43

Eina nuo 1972 metų.
Perskaitęs duok kitam!

TIKINČIŲJŲ TEISĖMS GINTI KATALIKŲ KOMITETUI

Nuorašas:
Kauno Kunigų Seminarijos Rektoriui

Gofman Aleksandro,
gyv. Vilniuje, Pranskaus 37-2,

Pareiškimas

1973 metų gruodžio 5 ir 13 dienomis Kultūrinių ryšių su užsienio lietuviais komiteto laikraštyje „Gimtasis kraštas" buvo atspausdintas J. Aničo straipsnis „Kovoje prieš klastingą melą". Čia autorius, pasiremdamas kai kurių Lietuvos dvasininkų pasisakymais, bando įrodyti, kad Lietuvoje yra pilna sąžinės ir religijos laisvė. Perskaitęs ne tik minėtą J. Aničo straipsnį, bet ir daugelį lietuvių kalba išleistų religijos ir sąžinės laisvės klausimu rašinių, įsitikinau, kad visa šiuos klausimus liečianti literatūra yra grynas melas, klasta ir šmeižtas. Lietuvos dvasininkai negalėjo ir negali sakyti, kad čia tikintieji turi sąžinės ir religijos laisvę. Tai akivaizdžiausias melas! Jeigu jie taip kalbėjo, greičiausiai buvo priversti, o gal tie pasisakymai yra kažkieno jiems primesti, nes ateistinių straipsnių autoriams tiesa ir sąžiningumas neegzistuoja. Komunistų partija jiems yra suteikusi šiais klausimais absoliučią laisvę.

Pavyzdžiui, kaip galėjo sakyti Kauno Kunigų seminarijos rektorius kun. dr. V. Butkus, kad priimant naujus kandidatus į Seminariją, pati Seminarijos vadovybė sprendžianti, ar kandidatas tinkamas būti jos auklėtiniu, ar ne. Kad tai absoliutus melas, kad kandidato tinkamumą apsprendžia ne Seminarijos vadovybė, o valstybinio saugumo darbuotojai, patyriau pats.

Mano didysis gyvenimo siekis buvo ir yra kunigystė. Todėl, baigęs vidurinę mokyklą ir atlikęs privalomą karinę tarnybą Tarybinėje armijoje, 1979 m. birželio 11 d. nuvežiau į Kauno Kunigų seminariją pareiškimą ir kitus reikalingus dokumentus, norėjau būti šios dvasinės mokyklos mokiniu. Po savaitės atvyko pas mane į darbavietę — dirbau Respublikinės Vilniaus Klinikinės ligoninės II poliklinikiniame skyriuje ūkvedžiu, — nepažįstamas vyras. Jis mane pavadino vardu, teiravosi, kaip sekasi darbas, ar patinka. Žodžiu, vaidino gerą mano draugą. Kadangi iš kitų buvau girdėjęs, kad, padavus į Seminariją dokumentus, tuoj pat prisistato valstybinio saugumo darbuotojai, paprašiau jį pateikti asmeninius dokumentus. Jis pasimetė, bandė išsisukinėti. Primygtinai reikalaujant, apsidairęs, ar niekas nemato, iš tolo parodė raudoną valstybės saugumo darbuotojo knygutę. Pavardės nesisakė. Prašė jį vadinti Antanu. Pareiškė, jog norįs su manimi rimtai pasišnekėti; pokalbio turinys esąs valstybinė paslaptis.

Mačiau, kad jis labai vengia žmonių. Paprašė mane išeiti į gatvę ir su juo pasivaikščioti. Sutikau. Paprašiau jį minutę palaukti, kol apie tai pranešiu savo viršininkui. Jis lyg išsigando ir, pakartojęs, kad apie tai niekas, absoliučiai niekas neturįs žinoti, pasivaikščiojimą atidėjo sekančiai dienai. Kadangi aš dirbau po pietų, tai prašė ateiti į Lenino aikštę ryto 9 val. ir palaukti ant suolelio prie Lenino paminklo.

Sekantį rytą sutartu laiku susitikome. Mane jis nuvedė į kažkokį draugovininkų štabą. Šio namo visi langai buvo uždaryti langinėmis. Įėjome į tamsų kambarį. Jis įjungė

radiją ir uždegė elektros šviesą, išsiėmė kelis lapus švaraus popierio ir pradėjo klausinėti. Kokie esą mano planai ateičiai. Prašė nesivaržyti, nebijoti, apie tai niekas nesužinos. Kai pasisakiau, kad nuvežiau pareiškimą į Kauno Kunigų seminariją, jis tvirtino, kad ten esą sunku patekti. Stojant į Seminariją esąs ne vienas konkursas. Seminarija atrenka tuos, kurie jai patinka, o jei jis mane užtartų — tikrai priimtų. Jo užtarimo atsisakiau. Labai keista, jis pradėjo mane girti ir kvietė susitikti birželio 27 d. Paprašė mano darbavietės telefono. Daviau. Birželio 27 d. jis paskambino ir kvietė susitikti. Jam atsakiau, kad į pasimatymą su juo ateisiu tik tada, kai gausiu oficialų pakvietimą raštu. Kai jis pradėjo mane atkalbinėti nuo oficialaus pakvietimo, padėjau telefono ragelį. Taip ir pasibaigė patikrinimas mano tinkamumo į Kunigų seminariją. Suprantama, manęs į Seminariją nepriėmė.

Taigi pats patyriau, kad kandidatus į Kunigų seminariją atrenka ne Seminarijos vadovybė, o saugumiečiai. Maža to, kiek žinau iš savo vienminčių — jų pavardžių dėl visiems suprantamų priežasčių neminėsiu — vienus saugumiečiai bando padaryti savo šnipais, už tai žadėdami padėti įstoti į Seminariją, o vėliau paskirti į labai geras parapijas, kitus atkalba nuo pasirinktojo kelio, dar kitus nori papirkti, kad tik atsisakytų Seminarijos. Visus įpareigoja laikyti paslaptį, reikalauja net pasirašyti, kad apie tai, apie įvykusį pokalbį niekam nekalbėtų. Šio pokalbio atskleidimą jie traktuoja kaip valstybinės paslapties išdavimą.

Pagarbiai prašau Tikinčiųjų teisėms ginti Katalikų komitetą drąsinti kunigus, kurie, manau, visi yra praėję šią valstybės saugumo darbuotojų atakos ugnį, kad jie neslėptų, o į viešumą keltų ne tik šį faktą, kad iš tikrųjų ne Seminarija, o saugumiečiai parenka kandidatus į Seminariją, bet taip pat išryškintų ir tuos kunigus, kurie, susigundę geromis parapijomis, tapo saugumo įrankiais kovoje prieš Kristaus įsteigtą šventąją Katalikų Bažnyčią.

Vilnius, 1980.III.31. .... A. Gofman (parašas)

KRATOS IR TARDYMAI

1980 m. balandžio 17 d. 10 val. KGB paplk. Urbono vadovaujami 12 saugumiečių pradėjo kratą Viduklės klebonijoje pas kun. Alfonsą Svarinską. Po kratos orderiu pasirašė LTSR prokuroras Kairelis ir KGB pirmininkas generolas Petkevičius. Kviestinius — Joną Ivaškevičių ir Laimą Rudžionytę — saugumiečiai atsivežė iš Raseinių. Kratos tikslas — paimti vadinamą „antitarybinę" literatūrą. Krata baigėsi 16 val.

Kratos metu paimta: rašomoji mašinėlė, „Tiesos kelias" Nr. 1, 9, 11, 14 magnetofono kasečių, „Kontinento" fotokopijos ir kai kurie TTG Katalikų komiteto dokumentai.

* * *

Tą pačią dieną KGB paplk. Urbono vadovaujami saugumiečiai be prokuroro sankcijos padarė kratą Monikos Gavėnaitės bute, esančiame Viduklės klebonijoje. Kratos metu paimta: rašomoji mašinėlė, „Ateitis" Nr. 1, „Tiesos kelias" Nr. 9, 12.

* * *

Asmeninė krata buvo padaryta pas kun. Gustavą Gudanavičių, kurį kratos metu saugumiečiai rado Viduklės klebonijoje.

Paimta žurnalo „Kontinent" keletą fotokopijų.

* * *

1980 m. balandžio 17 d. 9,30 val. KGB tardytojo J. Matulevičiaus vadovaujamas būrys saugumiečių (apie 10 vyrų) atvyko pas TTG Katalikų komiteto narį kun. Sigitą Tamkevičių, gyvenantį Kybartuose, Darvino g. Nr. 12, ir, pateikę kratos orderį, pasirašytą VSK pirmininko generolo Petkevičiaus ir LTSR prokuroro Kairelio, pradėjo kratą, užtrukusią 9,5 val. Čekistai iškrėtė klebono kambarius,

ūkinį pastatą, rūsį, šuns būdą, palėpes ir daržą. Kviestiniais kratoje dalyvavo Liuda Jakelaitienė, Juozas Mickevičius ir Liuda Garbačiova. Kviestiniais buvo ne atsitiktiniai žmonės, o KGB specialiai pasirinkti asmenys, kurie kratos metu padėjo saugumiečiams.

Kratos metu paimta: „Tiesos kelio" 10 įvairių numerių, „Rūpintojėlis" Nr. 12, knyga „Arkivyskupas M. Reinys", K. Čibiro „Gyvenimo menininkė", knyga „Rusų carų bandymas surusinti Lietuvą", Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, Konvencija dėl diskriminacijos švietimo srityje, Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas, rašomoji mašinėlė, nenaudotas baltas popierius, kalkės, magnetofono juostos, išrašai iš Vatikano radijo laidų, TTG Katalikų Komiteto dokumentai ir kt. Ūkiniame pastate rasta „LKB Kronikos" 42 numerio 4 egz. Baigiant kratą buvo iškrėstas ir pats kun. S. Tamkevičius. Kratos protokolo kunigas nepasirašė ir užprotestavo, kad į jo kratos protokolą tardytojas Matulevičius surašė iš kitų asmenų, gyvenančių tame pačiame name, paimtus daiktus.

Po kratos Kybartuose buvo skleidžiami gandai, kad pas kleboną rasta du pistoletai, maišas pinigų ir radijo siųstuvas.

* * *

1980 m. balandžio 17 d. KGB tardytojas Matulevičius su būriu saugumiečių be kratos orderio iškrėtė kybartietės Onos Kavaliauskaitės butą (Darvino g. Nr. 12). Kratos metu paimta:

rašomoji maišnėlė, „Aušra" Nr. 19, „Lietuvių archyvas" VI t. ir kt.

Asmeninę kratą padarė Vilkaviškio raj. VRS inspektorė Ona Paunksnienė, uoliai talkininkavusi saugumiečiams. Po kratos vakare Ona Kavaliauskaitė buvo tardoma.

Tą pačią dieną saugumiečiai be prokuroro sankcijos

iškrėtė Onos Dranginaitės, gyv. Kaune ir atvažinėjančios į Kybartų kleboniją padėti virtuvėje, daiktus. Kratos metu paimta:

„LKB Kronikos" Nr. 38 ir 39, „Perspektyvos" Nr. 12, Vainovičiaus „Kareivio Čionkino nuotykiai" ir kt.

Milicijos inspektorė Paunksnienė padarė ir asmeninę kratą. Po kratos Dranginaitė buvo tardoma.

* * *

1980 m. balandžio 17 d. buvo padaryta asmeninė krata kun. Jonui Zubrui, kurį saugumiečiai rado pas kun. S. Tamkevičių. Iškrėstas taip pat jo lagaminas ir paimta užrašų knygutė su adresais.

* * *

1980 m. balandžio 17 d. saugumiečiai be prokuroro sankcijos padarė kratą a.a. kun. Virgilijaus Jaugelio bute (Kybartai, Darvino g. Nr. 12). Kratos metu paimta:

„LKB Kronikos" Nr. 40 ir 41, „Tiesos kelias" Nr. 1 ir 9, „Chronika tekuščich sobytij" 1 egz., daug įvairių laiškų, tarp jų ir tremtinės N. Sadūnaitės laiškai, knygos: „Kaip jie mus sušaudė", Bulgakovo „Tichije dūmy", Frank „Duša čeloveka", Dudko „O našem upovanij", „Lietuvių enciklopedija" XV t.; Kryžių kalno du albumai ir kt.

Po kratos kun. Jaugelio motina kreipėsi į LTSR Prokuratūrą, reikalaudama sugrąžinti iš jos sūnaus kambario paimtas knygas ir įvairius leidinius bei rankraščius.

* * *

1980 m. balandžio 17 d. rytą didelis būrys saugumiečių per daržus atbėgo prie kybartietės Teresės Petrikienės namo. Vienas nešėsi durims išlaužti geležį. Kambaryje saugumiečiai rado kaunietę Genovaitę Navickaitę ir dvi rašomąsias mašinėles. Taip pat buvo rastas „LKB

Kronikos" 42 numeris ir daug perrašytų puslapių. Po kratos Genovaitė Navickaitė buvo areštuota ir išvežta į Vilniaus KGB. Per asmeninę kratą moterys buvo išrengtos. Namo šeimininkė T. Petrikienė buvo tardoma dvi dienas. Tardomoji paaiškino, kad ji buvo išnuomavusi kambarį Navickaitei ir visai nesidomėjusi, ką nuomininkė veikianti.

Šiuo metu G. Navickaitė yra Vilniaus KGB kalėjime: Vilnius, ab/d 17. Ją tardo KGB vyr. tardytojas V. Balčiūnas.

Genovaitė Navickaitė, Jono, gimusi 1947 m. vasario 18 d. Zarasų apskrityje, Ditkūnų kaime. 1965 m. baigė Zarasų vidurinę mokyklą, o 1967 m. — Kauno Ekonomikos technikumą. Po to mokėsi Kauno Medicinos mokykloje ir ją baigė 1970 m. Dirbo įvairiose Kauno ligoninėse medicinos seserimi.

* * *

1980 m. balandžio 17 d. KGB mjr. Daugalas su penkiais čekistais ir milicijos inspektore Janulevičiene padarė kratą Veronikos Šulčiuvienės name (Kybartai, Čepajevo sk. Nr. 14), kur gyvena Kybartų bažnyčios vargoninkė Genovaitė Mačenskaitė.

Kratoje kviestiniais dalyvavo Aldona Kasparaitytė ir Leonas Jakimavičius. Ieškota antitarybinės literatūros bei techninių dauginimo priemonių. Kratos metu paimta:

„Aušra" Nr. 17, „LKB Kronika" Nr. 42, „Patarimai, kaip laikytis tardymo metu", „Tiesos kelias" Nr. 10 ir 11, Medviedevo „Beprotystės klausimas", 16 fotografijų, eilėraščiai, užrašai, baltas rašomas popierius, kalkės, Elenos Lapienienės taupomoji knygelė Nr. 055093, visi pinigai, startinis pistoletas, rašomoji mašinėlė „Erika" Nr. 5900161.

Krata pradėta 9 val. rytą. Kratos metu Mačenskaitė buvo sulaikyta Kybartų klebonijoje, ir saugumiečiai neleido jai stebėti kratos savo bute. Po kratos Mačenskaitė tris valandas buvo tardoma, iš kur gavusi kratos metu

rastus leidinius. Tardomoji paaiškino, kad leidinius, knygas, rašomąją mašinėlę ir kt. yra gavusi iš a.a. kun. Virgilijaus Jaugelio, o „LKB Kroniką" Nr. 42 radusi ant stovinčio bažnyčios prieangy katafaliaus viršaus. Tardytojas Daugalas ypatingai daug klausinėjo apie Genovaitę Navickaitę, kuri, tardytojo nuomone, esanti labai didelė nusikaltėlė.

* * *

1980 m. balandžio 18 d. 16,40 val. būrys saugumiečių įsiveržų į Bagotosios (Kapsuko raj.) klebonija ir, pateikę kun. Vaclovui Degučiui kratos orderį, pradėjo kratą. Jai vadovavo KGB kpt. Jurkštas, o jam padėjo apie 10 saugumiečių ir Kapsuko VRS inspektorė Mikuckienė. Kviestiniais kratoje dalyvavo Janina Žilinskienė ir Elena Grabauskienė (abi kapsukietės).

Kratos metu iš kun. V. Degučio paimta „LKB Kronikos" Nr. 38, „Aušra" Nr. 18, knyga „Dabarties kankiniai".

Klebonijos antrame aukšte saugumiečiai rado Oną Vitkauskaitę, gyv. Kaune, Partizanų g. Nr. 226-4. Pas ją rasta: rašomoji mašinėlė „Erika", „LKB Kronika" Nr. 42 ir perrašyti „LKB Kronikos" 26 puslapiai po 10 egz.

Krata baigta 22 val. 30 min. Ona Vitkauskaitė areštuota, išvežta į Vilniaus KGB ir iki šio laiko nepaleista.

Po kratos buvo tardomas klebonas kun. Vaclovas Degutis ir jo šeimininkė Janina Pileckytė, kurios bute taip pat buvo padaryta krata.

Ona Vitkauskaitė, gimusi 1935 m. balandžio 23 d. Marijampolės apskrityje, Stuomenų kaime, mokėsi Marijampolėje, Rietave ir Prienuose. 1959 m. įstojo į Kauno m. Technikos mokyklą Nr. 2 ir baigė braižytojų-konstruktorių specialybės kursą. 1970 m. įstojo į Kauno Politechnikumą; baigė metalų apdirbimo specialybės kursą. Ėjo techniko-technologo pareigas.

* * *

1980 m. balandžio 18 d. apie 16 val. į Pranciškos Tuomienės ir Genovaitės Mačenskaitės namą, esantį Kapsuke, Dvidešimtmečio g. Nr. 3, įsiveržė grupė saugumiečių. Patikrinę visus kambarius, pateikė tame name gyvenančiai nepilnametei Joanai Šukevičiūtei kratos sankciją ir liepė pasirašyti, grasindami, jei nepasirašysianti, ją išvešią į Vilnių. Tačiau mergaitė nepasirašė. Kratos metu buvo sulaikyta į šį namą atėjusi Genovaitė Paliaukaitė ir šio namo gyventoja Birutė Briliūtė (muzikos mokytoja). Kratos metu iš Birutės Briliūtės paimta:

Rašomoji mašinėlė „Erika", startinis pistoletas, 6 magnetofono kasetės, R. Medvedevo knyga „Beprotystės klausimas", kun. Dudko „Pokalbiai religiniais klausimas", Vainovičiaus „Kareivio Čionkino gyvenimas ir nepaprasti nuotykiai", „Abiturientai" (3 t.), „SOS iš anapus", „Fabiolė", „Danguolė".

Saugumiečiai padarė kratą ne tik Tuomienės kambaryje, bet ir Genovaitei Mačenskaitei priklausančioje namo dalyje (be prokuroro sankcijos). Namo gyventojų prašomi nepasisakė net pavardžių, nepaliko kratos protokolo. Kviestiniai padėjo saugumiečiams daryti kratą, ypač buvo uolus J. Cibulskas, atnešęs, kaip „labai pavojingus antitarybinius reikmenis" — pačių saugumiečių atsivežtą lagaminą su įrankiais.

Krata užtruko 7 val. Asmeninė krata išrengiant buvo padaryta Birutei Briliūtei ir senutei Elenai Babianskajai (laikinai gyvenančiai šiame name). E. Babianskajos kambaryje be prokuroro sankcijos buvo padaryta krata, kurios metu paimta rašomoji mašinėlė „Ideal" ir kelios religinės knygos. E. Babianskaja po kratos buvo čia pat saugumiečio Valaičio tardoma. Senutė savo pareiškime prokurorui (1980.IV.23) rašė: „Atrodo būtų tikslingiau nukreipti saugumo bei milicijos akis kovai su girtaujančiais, ištvirkaujančiais, o ypač su nelegaliai gaminančiais alkoholinius gėrimus žmonėmis, o tikintiesiems duoti

ramiai gyventi, mokytis, darbuotis ir mums, seniams — ruoštis laimingai mirčiai".

Kratos metu saugumiečiai užgauliojo ir šaipėsi iš šio namo gyventojų. „Kviestinis" Cibulskas, pamatęs nupieštą religinį paveikslą, šaipėsi: „Kas čia per parnografija?!" Radę ant stalo paruoštą restauravimui Nukryžiuotąjį saugumiečiai replikavo: „Tai kam tą savo sužieduotinį ant stalo pasiguldę laikote?"

Apie krėtėjų kultūrą ir elgesį galima spręsti iš to, kad nors name yra tualetas, jie priteršė šiluminiame mazge.

* * *

(Saugumiečiams artimiausias — gyvuliškasis elgesys):

1980 m. balandžio 28 d. į Onos Vitkauskaitės (suimtos balandžio 18 d.) butą, esantį Kaune, Partizanų g. Nr. 226-4, 7 val. rytą įsiveržė 3 saugumiečiai, vadovaujami tardytojo Rainio. Kviesitiniais buvo pakviesti du girtuokliai. Krata buvo padaryta be prokuroro sankcijos bute ir rūsyje. Jos metu paimti asmeniniai O. Vitkauskaitės dokumentai. Surašę protokolą, saugumiečiai vertė po juo pasirašyti ten gyvenančią Bernadetą Mališkaitę, bet ši atsisakė. Nieko nepešę ir net nepalikę kratos protokolo, po pusantros valandos kratos išsinešdino.

* * *

1980 m. balandžio 28 d. anksti rytą saugumiečiai, vadovaujami mjr. Daugalo, padarė kratą Genovaitės Navickaitės (suimtos balandžio 17 d.) bute, esančiame Kaune, Vašuoklių g. Nr. 4. Iškrėtę kambarį ir garažą, nieko nerado. Tuomet, net nepalikę kratos protokolo, išėjo.

* * *

1980 m. balandžio 8 d. Prienų raj. milicijos kpt.

Slibinksas padarė kratą pas Kazimierą Sabaliauską, gyv. Pabališkių km.

Kratos metu paimta: religinės knygos — T. Toth „Jaunuolio religija", K. Nasecko „Šviesos nešėjai", Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, gaidų sąsiuvinys ir kt.

Kratą darė septyni asmenys. Ji užtruko pusantros valandos. KGB su milicijos pagalba medžioja religinę spaudą.

* * *

1980 m. gegužės 7-8 d. Vilniaus KGB buvo tardomas Prienų vikaras kun. Antanas Gražulis. Tardytojas Daugalas klausinėjo, ar kunigas nepažįstąs suimtųjų — P. Buzo, A. Janulio, G. Navickaitės, O. Vitkauskaitės. Saugumietis taip pat kaltino kunigą Gražulį, kad esą padedąs redaguoti „LKB Kroniką", teikiąs jai medžiagą, be to, padėjęs Povilui Buzui pasidaryti elektrografinį kopijavimo aparatą „Erą". Saugumiečiai paėmė kunigo pirštų antspaudus ir jo rašysenos pavyzdį. Tardytojas Daugalas šitaip įvertino kun. A. Gražulį: „Jį nors ant žarijų pasodink, jis vis tiek savaip kalbės ir darys . . . Anksčiau ar vėliau įkliūsiąs, nes jame yra įlindęs velnias".

Tardytojas labai piktai kalbėjo apie TTG Katalikų komitetą, kuris būsiąs sutvarkytas: „Jie kaip amerikonai — svetimomis rankomis žarijas žarsto".

* * *

(Saugumiečio Daugalo ateistinė filosofija: yra velnias, bet nėra Dievo):

Balandžio pabaigoje tardymui į Vilniaus KGB buvo iškviesta Bagotosios parapijos klebono šeimininkė Janina Pileckytė. Ji buvo klausinėjama apie suimtąją Oną Vitkauskaitė): kada ji atėjusi, ar su savimi atsinešusi rašomąją mašinėlę ir kt.

* * *

1980 m. gegužės 6 d. į Vilniaus KGB tardymui iš Medicinos mokyklos buvo atvežta studentė Giedrė Striokaitė. Tardytojas Balčiūnas klausinėjo apie suimtąją Genovaitę Navickaitę ir apie kažkokį asmenį, kuris, tardytojo teigimu, atnešęs ir palikęs Striokaitei „LKB Kronikos" 43 egz. Tardytojas Balčiūnas grasinimais ir menamais klausimais bandė išgauti iš Striokaitės jam rūpimus parodymus. KGB tardytojas grasinimais vertė jauną studentę sakyti ne tai, ką ji žinojo, o kas buvo naudinga čekistams. „Čia galima gauti ir mušti", „Dar ryt ir porty sėdėsi, jei nepasakysi teisybės", „Sugadinsi sau gyvenimą", — tokiais ir panašiais išsireiškimais tardytojas nuolat gąsdino mergaitę. Saugumietis G. Striokaitę laikė vienuole ir teigė, kad jos kongregacija įsivėlusi į politiką, bet kai pakirsianti Čiuvasijoje mišką, tai jos norai praeisią. Tardytojas Balčiūnas ypatingai piktai kalbėjo apie kunigus: A. Svarinską, S. Tamkevičių, juos vadindamas vanagais. „Kiek jie nekaltų žmonių kraujo išgėrė", — šaukė tardytojas, vaizduodamas save nekaltųjų „gynėju".

Po visos dienos tardymo Giedrė Striokaitė buvo paleista namo, o sekančią dieną vėl turėjo prisistatyti į Vilniaus KGB. Vėl buvo klausinėjama apie G. Navickaitę, taip pat tardė dėl „LKB Kronikos" ir t.t.

Tą pačią dieną iš Vilkaviškio į Vilniaus KGB tarydmui buvo iškviestas G. Striokaitės tėvas Valentinas.

* * *

Š.m. gegužės 14 d. tardymui į Vilniaus KGB buvo iškviesta auklėtoja Ona Šarkauskaitė. Tardytojas Rainys ją klausinėjo apie suimtąją O Vitkausaitę. Teiravosi, ar ji neduodavo skaityti „Kronikos", ar į Vitkauskaitės butą užeidavo vadinamas „Antanas" — suimtasis A. Janulis, ar pažįstanti P. Buzą, ar lankydavosi suimtoji G. Navickaitė? Rainio nuomone, O Šarakauskaitės draugės Bernadetos

Mališkaitės vieta ten, kur yra G. Navickaitė ir O. Vitkauskaitė — kalėjime.

Tardytojas Rainys prasitarė, kad suimtosios — O. Vitkauskaitė ir G. Navickaitė nepasirašinėja protokolų. Tardoma Šarakauskaitė tardymo metu taip pat niekur nepasirašinėjo.

* * *

Gegužės 15 d. tardymui buvo iškviesta mokyt. Bernadeta Mališkaitė. Tardytojas Rainys klausinėjo apie suimtuosius — P. Buzą, A. Janulį, G. Navickaitę ir O. Vitkauskaitę, kaltino kun. S. Tamkevičių, kad jis esąs kaltas, kad šie nekaltieji kenčia kalėjime, be to, jis prikalbėjęs kun. Virgilijų Jaugelį nusinuodyti, o dabar jį skelbiąs kankiniu ir šventuoju. Tardytojas Rainys pyko, kuomet B. Mališkaitė atsisakė bet kur tardymo metu pasirašyti. Galutinė tardytojo išvada tokia: „Jeigu tokiu keliu eisi, baigsis blogai".

* * *

1980 m. kovo 6 d. Šiaulių šv. Jurgio bažnyčioje vikaras kun. Feliksas Baliūnas buvo iškviestas pokalbiui į Šiaulių KGB. Keli saugumiečiai klausinėjo kun. F. Baliūną apie J. Petkevičienę, M. Jurevičių (Helsinkio grupės narį) ir kt. Čekistai kaltino kun. F. Baliūną, kad jis remiąs „veltėdį" Jurevičių, renkąs medžiagą Kronikai, kaltinąs tarybinę santvarką, kad ji nekovojanti su alkoholizmu ir vertė kunigą pasirašyti pasiaiškinimą. ‚Nekiškite mums pagalio į ratus ir mes jums nekišime", — pastebėjo saugumietis.

* * *

Ryšium su vilniečiams — Antanui Terleckui, Jului Sasnauskui, Algirdui Statkevičiui ruošiama byla 1980 m. kovo 6-8 dienomis Šiauliuose buvo tardoma eilė asmenų. Atvykusi iš Vilniaus grupė saugumiečių su mjr. Pileliu

priešakyje tardė Oną Lukauskaitę-Poškienę, Jadvygą Petkevičienę, Mečislovą Jurevičių ir kun. Feliksą Baliūną. Tardytojas išsireiškė, kad trims vilniečiams keliama baudžiamoji byla už „antitarybinius išsišokimus ir propagandą" ir kad galimas daiktas, jog prie šitos bylos būsią prijungta ir daugiau asmenų. Saugumiečius labai domino 45 pabaltiečių pasirašytas memorandumas dėl Molotovo-Ribentropo pakto, „LKB Kronika", „Aušra" ir protestai dėl areštų Lietuvoje.

* * *

1980 m. balandžio 15 d. KGB mjr. Markevičius tardė A. Ragaišienę dėl jos bute įvykusios spaudos konferencijos užsienio žurnalistams, atvykusiems į Vilnių, ir dėl protesto prieš KGB susidorojimą su Romu Ragaišiu.

* * *

Tauragės autobusų stotyje 1980 m. vasario 10 d. buvo sulaikyta Nijolė Galminaitė. Suimtą mergaitę nugabeno į miliciją ir patalpino blaivykloje. Net girtuokliai blaivykloje laikomi tik vieną naktį ir išsiblaivę paleidžiami, o tuo tarpu jaunuolė nepaprastai bjauriomis sąlygomis buvo laikoma tris paras. Apie sulaikymą jai buvo uždrausta papasakoti net tėvams. Be to, saugumiečiai ją smulkiai iškratė ir nusirašė adresus iš jos užrašų knygutės, nors kratos orderio nepateikė ir protokolo taip pat nesurašė. Visas tris dienas mergaitė buvo tardoma stambaus sudėjimo saugumiečio. Taigi ir krata, ir tardymas, ir sulaikymas buvo daroma pažeidžiant tarybinius įstatymus.

Nijolė Galminaitė buvo tardoma dėl savo religinių įsitikinimų, kaltinama, kad aktyviai dalyvaujanti bažnytinėse apeigose, klausinėjo, kodėl lankėsi Vidukléje, Žemaičių Kalvarijoje ir Telšiuose? Be to, saugumietis įkalbinėjo ją pranešinėti saugumui įvairias bažnytinio

gyvenimo smulkmenas, teiravosi apie kiekvieną Mišių patarnautoją, adoruotojas ir choristus.

Galiausiai saugumiečiai pagrasino, kad, jeigu apie šį tardymą ir sulaikymą kas nors sužinos, tuomet ji bus atvesta vėl į saugumą ir ten sumušta. Čekistas įsakė mergaitei pameluoti tėvams, jog užtrukusi kelionėje ir todėl tris dienas negrįžusi namo.

* * *

MŪSŲ KALINIAI

Petras Plumpa jau daugiau kaip metai laikomas visiškoje izoliacijoje. Iš jo negaunami laiškai, jam negalima pasiųsti jokios banderolės, neduodami pasimatymai.

P. Plumpos bičiuliai iš lagerio pranešė, kad jo sveikata yra labai nusilpusi, todėl jis nepajėgia įvykdyti didžiules darbo normas ir už tai yra nuolat kankinamas badu ir šalčiu karceryje.

* * *

Po teismo (1979 m. lapkričio 19 d.) Romas Ragaišis 2,5 mėn. kalėjo Kapsuke, o dabar atlieka bausmę Tomske. Jis buvo nuteistas neva už spekuliaciją akiniais.

Dabartinis jo adresas: 634020 Tomsk, p/ja 114/1 otriad 6. Bausmė baigiasi š.m. liepos 9 d.

R. Ragaišis — eilinė KGB auka.

* * *

1980 m. vasario 29 d. laiške Vladas Lapienis rašo: „Milicijos pareigūnai man pasakė, kad man leidžiama gyventi tik bendrabutyje. Jiems esą tokius nurodymus davę saugumiečiai". Paprastai tremtiniams nurodoma tik gyvenvietė. Dabartinis V. Lapienio adresas: 663293, Teja, Krasnojarskij kr., Severo-Jeniseiskij r.

* * *

JUSTAS GIMBUTAS — VĖL GULAGO SALYNE!

1980 m. vasario 28 d. Klaipėdos „liaudies" teismas vėl nuteisė Justą Gimbutą, — šį kartą vieneriems metams laisvės atėmimo už „pasų nuostatų pažeidimą". Prie bendro nelaisvės stažo tai sudarys viso 33,5 metų. Tai pusė žmogaus gyvenimo, praleisto sunkiausiose, nežmoniškose kalinimo sąlygose. Tai kelias per dešimtis kalėjimų, konclagerių, kančių ir pasityčiojimų, Tėvynės ilgesio juodame labirinte. Ne kiekvienam užtektų dvasios jėgų, o kartu ir kūno jėgų nueiti šį erškėčiuotą kelią. Justas ištvėrė, nepalūžo ir liko tvirtas. Kietas žemaitis iš Skuodo krašto.

1979 m. balandžio 4 d. po 32,5 metų kalinimo, išėjęs iš Vilniaus KGB požeminio kalėjimo, kur baigiantis bausmei buvo atvežtas iš konclagerio „smegenų praplovimui", atsisakė priimti sovietinį pasą ir pareikalavo teisės išvykti iš raudonosios imperijos. Valdžia atsakė represijomis. Laikinai apsigyvenus Klaipėdoje, Debreceno g. Nr. 84-17 pas invalidę seserį, jam buvo uždėta administracinė priežiūra. Justą pasistengta izoliuoti nustatytu miesto kvartalu, už kurio ribų jam be atskiro leidimo uždrausta išeiti. Daugelį kartų jis buvo kviečiamas į KGB tardymams, primygtinai grasinama ir šantažuojama, leidžiamos specialiai sukurtos paskalos ir šmeižtai. Tačiau senas kalinys nepasidavė. Į sovietinės valdžios puolimus atsakė pareiškimais, kuriuose atvirai išdėstė savo motyvus. TSRS ATP rašė: „. . . kovai su okupantais paskyriau visą savo gyvenimą. Per 32,5 metų manęs neperauklėjo. Daviau priesaiką ir ją pasirašiau savo krauju: kol plaks krūtinėje mano širdis — savo įsitikinimų nekeisiu. Nebuvau ir niekada nebūsiu TSRS piliečiu. Niekada nebūsiu Markso-Lenino ideologijos šalininku. Nepripažįstu tarybinę Lietuvą nepriklausoma. Šalin iš Lietuvos okupantai! Reikalauju išduoti man pasą be pilietybės ir išleisti mane į užsienį . . ."

JAV pasiuntiniui Maskvoje 1979.VI.29 rašė: „Aš,

Justas Gimbutas, s. Juozo, 1925 m. gimimo, Nepriklausomos Lietuvos sūnus, iškalėjęs tarybiniuose lageriuose 32,5 metus, kreipiuosi į Jus su prašymu: leiskite man atvykti į Jūsų garbingą šalį, kurioje gyvena mano sesuo — B. Vaičiulis, 822088 str. Woodkhaven — NY 11421, USA. Supraskite mano iškankintą sielą ir duokite man laisvai atsikvėpti, nes tarybinėje „laisvėje" jaučiuosi kaip kalėjime. Manęs jie „neperauklėjo" ir neužverbavo, likau ištikimas Dievui, Tėvynei Lietuvai, okupuotai bolševikų, kurie mane vadina banditu . . ."

Šiuo metu Justas Gimbutas leidžia nelaisvės dienas Kapsuko lageryje.

Visų geros valios, laisvę mylinčių žmonių Lietuvoje ir užsienyje pareiga padėti kuo tik įmanoma šiam tvirtam žemaičiui, kovotojui už Tiesą.

Laisvę Justui Gimbutui!

* * *

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

Telšiai. 1980 m. kovo 9 ir 19 d. per Vilniaus televiziją ateistinėje laidoje „Argumentai" tarp kita ko smarkiai buvo puolamas Telšių katedros vikaras kun. Jonas Kauneckas. Jis kaltinamas, kad savo pamoksluose kursto tikinčiuosius nesilaikyti tarybinių įstatymų, nuteikia juos prieš tarybinę valdžią, ir Telšiuose jis yra tapęs „tiesiog neapykantos apaštalu". Tačiau laidos rengėjai nesugebėjo pateikti nė vieno fakto, nenurodė net prieš kokius konkrečiai įstatymus yra kurstoma liaudis. Nors laidos rengėjas žurnalistas Stuina teigė, jog redakcija yra gavusi daug tikinčiųjų nusiskundimų, vis tik nerado nė vieno tikinčiojo, kad pasisakytų per televiziją ir net nepaminėjo nė vieno besiskundžiančiojo pavardės.

Laidoje pasisakanti komjaunuolė Nijolė Gedvilaitė buvo filmuojama vaikų lopšelyje „Saulutė". Ji iš anksto buvo paruošta, ką turinti kalbėti. Ir filmavo ją bene kelis

kartus, nes vis ji nepataikė pasakyti pagal ateistinės laidos rengėjų skonį. Štai kokiais „teisingais" metodais rengiamos tokios laidos. Be to, šitaip buvo kalbama apie pamaldas, įvykusias prieš tris metus. Rengėjai tikėjosi, kad per tiek laiko tikintieji bus visa pamiršę ir nebegalės protestuoti.

Finansų inspektorius Vendzinskis, nuolat piktai užpuoląs tikinčiuosius (devocionalijų pardavėjas ir apmokestinamus bažnyčių tarnautojus), laidoje kalbėjo, kad kun. J. Kauneckas apšmeižęs tarybinius pareigūnus, bet nenurodė nė vieno nukentėjusio pavardės. Visa laida sudaryta šitokiu abstrakčiu fantazijos principu, nors pavadinta moksline.

Inžinierių Puplauską, beveik kasdien priimantį šv. Komuniją, nufilmavo svarstant Telšių miesto perspektyvas, bet rodė jį ateistinėje laidoje. Žurnalistas Algimantas Stuina visai Lietuvai parodė, kad neturi nė kruopelės sąžinės. Inž. Puplauskas giliai įžeistas kreipėsi su protesto laišku į televizijos redakciją. Vien kovo mėn. redakcija gavo iš Telšių apie 20 kolektyvinių ir pavienių asmenų protesto laiškų. Laidos melagingumu pasipiktinę rašė net ir netikintieji, teigdami, kad niekas nėra girdėjęs kun. J. Kaunecko pamoksluose kurstymo prieš įstatymus. Tikintieji tvirtina, kad kunigas atvirkščiai — visada pabrėžia, kad ir ateistai privalo laikytis tarybinių įstatymų, nepažeidžiant jų ir nepersekioti tikinčiųjų.

Štai keletas laiškų ištraukų ateistinės laidos „Argumentai" organizatoriams:

„Mes, Telšių tikintieji, pasinaudodami žodžio laisve, atsiliepiame į Jūsų pravestą ateistinę laidą per televiziją.

Po šios laidos tariame tvirtą žodį: „Ateizmas — tai melas! Jūs niekinate šių dienų doros ir šviesos nešėjus — kunigus (. . .) Jūsų supurvintas kunigo Jono Kaunecko vardas, jo siekiai, kilnumas ir auka mūsų širdyse yra aukščiau visko. Mes jį gerbiame už tiesą, už gerą žodį, už meilę Lietuvai (. . .)".

Pasirašė 1453 Telšių tikintieji

Kiti Telšių tikintieji rašo:

„Mes, žemiau pasirašę tikintieji, esame pasipiktinę 1980.III.9 d. televizijos laida „Argumentai", kur buvo šmeižiamas Telčių katedros vikaras kun. Jonas Kauneckas. Ten pasakojama, kad kun. J. Kauneckas kursto žmones prieš tarybų valdžią, koneveikia numirėlius, kad yra neapykantos apaštalas. Prieš jį pasisakė tik trys žmonės ir tie patys netikintys. Mes nesame girdėję kurstant prieš valdžią, nors dažnai lankome bažnyčią, nesame girdėję koneveikiant numirėlius. Kunigas Kauneckas liepia būti dorais, sąžiningais, darbščiais, blaiviais ir gerai mokytis. Netikintiesiems liepia laikytis tarybinių įstatymų. Jei nurodo ateistų klaidas, ragina nepasiduoti bedievybei, tai čia jo šventa kaip kunigo pareiga.

Prašome perspėti šmeižikus!"

Trečiame protesto laiške skaitome:

„Telšių rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas mūsų vikarą pavadino neapykantos apaštalu. Mes, tikintieji, griežtai protestuojame prieš Jankaus išpuolius ir esame pasiryžę ginti savo vikarą. Kaip Jūs galite tikėti Vendzinsku, kuris už alkoholio stiklelį parduoda save ir kitus? Mes pasipiktinę Vendzinsko, Gedvilaitės ir Viešvienų aštuonmetės mokyklos direktorės išreikšta neapykanta. Jūs jį kaltinate kaip kurstytoją prieš tarybų valdžią. Tai ne tiesa! Mes, tūkstančiai tikinčiųjų, gerbiame ir mylime savo vikarą kun. Joną Kaunecką (. . .).

Kaip gali keletas netikinčiųjų, artimai nepažįstančių kunigo, net per televiziją neteisingai jį apšmeižti?

Nedrįskite daugiau šmeižti mūsų Telšių Katedros vikaro kun. Jono Kaunecko!

Mes, tūkstančiai tikinčiųjų, viešai stosime ginti mūsų visų gerbiamą vikarą!"

Telšietė Elena Raščiauskienė rašo: „Skaudu ir gaila kun. J. Kaunecko, kad karti neteisybių taurė teko jam išgerti. Ar išdrįstų liaudies akyse tie šmeižikai išsižioti?!

Visi, kas girdi jo pamokslus, tūkstančiai pasakytų šmeižikams — ne!"

Medicinos sesuo Irena Želvienė pasipiktinusi savo laiške: „Ši Jūsų laida tikinčiųjų širdyse padarė gilią žaizdą. Kun. J. Kauneckas (. . .) skaisti saulė Telšių ir visos Žemaitijos padangėje!"

* * *

Ir tarsi atsakant į žmonių laiškus, 1980 m. balandžio pradžioje A. Stuinai už ateistines televizijos laidas buvo paskirta Mickevičiaus Kapsuko premija.

* * *

Šaukotas (Radviliškio raj.). 1980 m. vasario 24 d. kun. Bronius Gimžauskas protesto ženklan atsisakė dalyvauti rinkimuose (du kartus jo neišleido į Lenkiją, Šiluvoje jam neleido sakyti pamokslų, be to, mokykloje diskriminuojami tikintys vaikai). Apylinkės pirmininkas Bronius Baltaragis gąsdino kunigą, kad jis esąs valdžios priešas ir žadėjo perduoti jį KGB.

* * *

Gadūnavas (Telšių raj.). 1980 m. sausio 30 d. naktį piktadariai įsilaužė į Gadūnavo bažnyčią ir ją apiplėšė. Paėmė komuninę su konsekruotais komunikantais, dvi tuščias komunines, dvi Mišių taures, brangų kryžių ir kt. Vasario 3 d. Gadūnavo bažnyčioje įvyko permaldavimo pamaldos dėl bažnyčios išniekinimo.

* * *

Pociūnėliai (Radviliškio raj.). Kun. Antanas Jokūbauskas, apšmeižtas rajoniniame laikraštyje „Komunizmo aušra", kreipėsi į Šiaulių rajono liaudies teismą, kad šmeižtas būtų atšauktas. Teismo posėdis įvyko 1980 m. kovo 4-5 d. Laikraščio redakcija neturėjo nė vieno

liudininko, patvirtinančio laikraštyje įdėtą žinią, esą kun. A. Jokūbauskas raginęs tikinčiuosius melstis, kad mokyklos direktorių sutrauktų liga. Nepaisant to, visų dideliam pasipiktinimui, laikraščio redakcija buvo išteisinta, o kunigas — apkaltintas.

* * *

Vilnius. 1980 m. kovo 19 d. Respublikinės Bibliotekos konferencijų salėje įvyko eilinis teorinio seminaro užsiėmimas, kurio metu Vilniaus Pedagoginio instituto Ateizmo katedros dėstytojas Vladas Balkevičius kalbėjo tema „Religija ir dabartis". Seminaro metu bibliotekos direktorius užklausė lektorių, kodėl dar ir dabar yra daug tikinčiųjų, nepaisant visų ateistų pastangų, ir prašė papasakoti apie kunigus ekstremistus, aprašytus spaudoje. Atsakydamas V. Balkevičius teigė, kad kaime dar 70 procentų žmonių save laiko tikinčiais, iš jų 35 proc. eina į bažnyčią. Pastaruoju metu ir inteligentijos tarpe padidėjęs domėjimasis religija ir tikinčiųjų skaičius iš inteligentų tarpo vis didėjąs.

Lektorius smerkė ateistų išsišokimus, nekultūringus kovos būdus su religija. Pavyzdžiui, Baltarusijoje ateistai pastatė budėtojus prie bažnyčios durų, kurie, pamatę savo bejėgiškumą, nusigandę ir perpykę, klausia: „Ką mums daryti su tomis prakeiktomis bobomis? Jos eina į kapines ir meldžiasi!" Arba Vidurinėje Azijoje prie mečetės ateistai įveisė gyvatyną . . .

Lektorius papasakojo klausytojams apie tai, kad įsisteigė Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetas, kuris raginąs neklausyti Religijų reikalų tarybos įgaliotinio ir t.t. Todėl kai kurie kunigai rajono darbuotojams nesuteikia žinių apie krikštus, vestuves ir pan., sakydami, kad rajono pareigūnai šias žinias perduos ateistams. Prie šio darbo daug prisidėjo ir vysk. J. Steponavičius. Lietuvoje vis atsiranda nenuoramų, nelojalių valdžiai kunigų, kurie kišasi ne į savo reikalus. Pvz., Varduvoje Kybartų

klebonas S. Tamkevičius pamokslo metu žmones ragino nusimesti rusų jungą (taip nebuvo kalbama — red. pastaba). Kitas kunigas kalba, kad svajoja numirti bolševikiniame lageryje. Jis trokšta kankinio vainiko, nori, kad apie jį Vatikanas ir visas pasaulis kalbėtų. Bet niekas jam neskuba suteikti kankinio vardo. Tačiau tokių kunigų mažuma. Dauguma kunigų yra lojalūs tarybų valdžiai. „Mes jais patenkinti. Pavyzdžiui, buvęs valdytojas kun. Č. Krivaitis arba Kunigų Seminarijos rektorius dr. V. Butkus. Duok, Dieve, daugiau tokių kunigų!"

Anot Balkevičiaus, baptistų ir įvairių sektų bei aplamai tikinčiųjų pagausėjo dėl neteisingos ateistų veiklos. Administraciniu būdu uždarė cerkves ir dėl to baptistų bei kitų sektų atsirado visur. Tačiau valdžia jais patenkinta. Kalbėtojas juos taip išgyrė ir taip smulkiai nupasakojo jų papročius, jog atrodo, lyg norėtų, kad visi būtų geriau baptistais negu katalikais. Nurodė net jų maldos namų adresą.

Kalbėdamas apie jaunimą, pranešėjas teigė, kad dabartinis jaunimas yra aukštesnės moralės negu anksčiau. Į tai salė reagavo šnaresiu, o kai kalbėdamas apie jaunus žmones, Balkevičius ėmė tvirtinti, kad dabartinis jaunimas esąs ne toks godus ir savanaudiškas, kaip anksčiau, salėje kilo triukšmas. Lektorius labai nustebo, kad klausytojai jam nepritaria.

Po paskaitos, eidami iš salės, bibliotekos darbuotojai visai nesusigaudė, kur ateizmo dėstytojas pasakė tiesą ir kur pamelavo, ir iš vis ar buvo kur nors tiesos?!

* * *

TARYBINĖJE MOKYKLOJE

Raseiniai. 1980 m. kovo mėnesį Raseinių I-je ir II-je vidurinėse mokyklose buvo įsakyta sudaryti Mišiomis patarnaujančių vaikų sąrašus ir juos pristatyti į partijos komitetą.

* * *

Šaukotas (Radviliškio raj.). 1980 m. kovo 12 d. pareiškime, adresuotame sovietinei valdžiai, kun. Bronius Gimžauskas rašo:

„1980 m. kovo 11 d. iš mokyklos parėjo graudžiai verkdamas penktos klasės mokinys Ričardas Kriaučiūnas. Kada tėvai paklausė, ko jis verkia, Ričardas pasiskundė, kad mokyklos direktorė Filomena Taujenskaitė, pasikvietusi į kabinetą, jį išvadino davatka, atsilikėliu, kad jis darąs gėdą mokyklai už tai, kad einąs patarnauti šv. Mišioms. Direktorė liepė jam parašyti raštu pasiaiškinimą, kodėl jis lankąs bažnyčią.

Kadangi direktorė Taujenskaitė priekaištavo, kad jis, būdamas pionieriu, lanko bažnyčią, o iki 18 metų lankyti bažnyčios negalima, tada jo tėvai — Aldona ir Petras nunešė direktorei pionierių kaklaraišį ir TSRS Konstituciją ir paprašė direktorę pasiskaityti 52-rą straipsnį, kur rašoma, jog kiekvienas TSRS pilietis gali išpažinti bet kokią religiją ir jam garantuojama sąžinės laisvė . . .

Tai jau antras kartas, kai Šaukoto mokyklos direktorė F. Taujenskaitė grubiai pažeidžia Konstituciją ir persekioja tikinčius mokinius.

1979 m. spalio 2 d. Šaukote buvo laidojama mokytojos giminaitė A. Kapitanskienė su bažnytinėmis apeigomis. Mokiniams atnešus vainikus ir gėles į bažnyčią ir juos sudėjus prie karsto, direktorė tuoj įsakė mokiniams išeiti iš bažnyčios, kad jie negalėtų pasilikti pamaldoms (. . .)"

* * *

Kvėdarna (Šilalės raj.). Vytautas Tamašauskas, norėdamas padėti šeimai (tėvas miręs), įsidarbino vargoninku Kvėdarnos bažnyčioje ir norėjo mokytis vakarinėje mokykloje. Šilalės raj. Vykdomojo komiteto pirmininko pav. ilgą laiką terorizavo Vytautą, norėdamas jį nušalinti nuo vargoninko pareigų ir priversti jį mokytis dieninėje mokykloje. Atkakli motina rašė skundą po skundo ir —

laimėjo. 1979 m. gruodžio 25 d. mokykla pranešė, kad jos sūnus pradėtų lankyti vakarinę mokyklą.

* * *

Marijampolė (Kapsukas). 1980 m. kovo 29 d. tragiškai žuvo vienuoliktos klasės mok. Arvydas Vružinskas. Arvydas ir jo tėvai — katalikai, todėl ir laidotuvės buvo ruošiamos katalikiškai. II-os vid. mokyklos vadovybė, norėdama sutrukdyti religiškas laidotuves, siūlė savo paslaugas — leisti mokinius palydėti, duoti orkestrą ir t.t. Tėvai atsisakė tokiomis sąlygomis siūlomų paslaugų. Klasės auklėtoja Brazauskienė dar kartą bandė perkalbėti tėvus, bet nesėkmingai. Mokyklos vadovybė uždraudė Arvydo draugams palydėti velionį į bažnyčią. Tėvų komiteto narė komunistė Švirienė Vružinskų namuose gąsdino mokinius, kad jiems būsią sumažintas elgesio pažymys, jie negalėsią įstoti į aukštąją mokyklą, jei išdrįs lydėti Arvydą į bažnyčią. Ji tvirtino, kad pats Kapsuko partijos sekretorius Sinickas uždraudęs mokiniams lydėti Arvydą į bažnyčią. Įbauginti mokiniai, atlydėję velionį iki bažnyčios, bet joje pasilikti per pamaldas neturėję drąsos.

* * *

Tauragė. II-ji vidurinė mokykla. 1980 metų pavasarį prasideda jau antri metai, kaip valstybinio saugumo darbuotojai ypatingai kamuoja IX b kl. mok. Sigitą Juciką. 1979 m. vasarą jaunuolis su dviračiu pateko į avariją ir susitrenkė galvą. Dabar saugumiečiai be paliovos šantažuoja jaunuolį, vildamiesi, jog ligos iškankintas vaikinas neatlaikys jų spaudimo ir sutiks su jų pasiūlymais. Saugumietis Antanas Laurinavičius kelis kartus per mėnesį susitinka su juo. Kai Sigitas Jucikas atsisakė atvykti į valstybinio saugumo skyrių, saugumietis A. Laurinavičius nusišaipė: „Niekur nuo mūsų nepabėgsi! Net ir nenorėdamas su mumis susitiksi!" Kuomet moksleivis iškviečiamas į karinį komisariatą — ten jį jau

pasitinka čekistas Laurinavičius: „Matai, nepabėgsi!" — ironizuoja saugumietis. Štai mokyklos med. sesuo atneša pakvietimą pasitikrinti pas gydytoją sveikatą, o nuėjęs į poliklinikos gydytojo kabinetą vėl randa tą patį saugumietį.

Iš jaunuolio reikalaujama smulkiai charakterizuoti savo draugus, pažįstamus, teiraujasi apie kiekvieną jo žingsnį. Be to, jam grasinama fizinėmis bausmėmis. Apie šiuos „pokalbius" saugumiečiai griežčiausiai uždraudžia pasipasakoti net motinai.

Neleistinai pažeidžiamas susirašinėjimo slaptumas. Sigito laiškai nagrinėjami net tardymo metu. Dėl nuolatinio šantažo jaunuolio sveikata pradeda šlubuoti: jis vis daugiau užsidaro, vengia draugų, kadangi po susitikimų su jais saugumas reikalauja viską išdavinėti.

* * *

Tauragė. 1979 m. lapkričio mėn. pabaigoje Tauragės VI-os vid. mokyklos IV kl. mokinei Jurgitai Šiniauskaitei mokyt. Montvilienė, norėdama išgąsdinti tikinčią mergaitę, prirašė prie jos gerų pažymių keletą trejetų iš matematikos, kad ji nebaigtų trimestro penketais ir negalėtų turėti pavyzdingo elgesio pažymio. Trejetų mokinė nebuvo gavusi nei atsakinėdama žodžiu, nei raštu. Taip ją nubaudė už dalyvavimą procesijose bažnyčioje.

* * *

1980 m. sausio 15 d. IV vid. mokyklos XI kl. mok. Remigijus Žebelys buvo iškviestas į rajono karinį komisariatą. Remigijaus nustebimui, kariniame komisariate maloniai atidarė duris . . . saugumietis Laurinavičius, prisistatęs Antano vardu. Jis klausinėjo mokinį, ar jis negalvojąs stoti į Kunigų seminariją, ir pasiūlė savo

pagalbą: „Mes tau — tu mums; mes tave įstatysim į seminariją, o tu mums kokias nors žineles . . ."

* * *

1980 m. sausio 26 d. I-os vid. mokyklos dešimtokas Gintaras Jonikas buvo iškviestas į Tauragės rajono karinį komisariatą. Čia jį taip pat pasitiko saugumietis Antanas Laurinavičius. Čekistas kvotė, ką Gintaras manąs studijuoti, klausinėjo apie draugus, einančius į bažnyčią ir t.t. „Būtinai nuvažiuok į Žemaičių Kalvariją! Ten apžiūrėk, kas perims rožančių, koks kunigas ar kas kitas vadovaus toms ceremonijoms". Gintaras į Kalvariją nevažiavo ir pažadėjo ateityje kviečiamas daugiau nebeatvykti į pasimatymus su saugumiečiais.

* * *

Tauragės V-je vid. mokykloje rusų kalbos mokyt. Archarova 1980.II.16 d. pakvietė atsakinėti nepažangaus elgesio mokinius ir, norėdama pasityčioti iš tikinčiųjų mokinių, tarė: „Jūs turbūt lankote bažnyčią, nes tik ten susirenka tokie sukčiai ir melagiai?" Tuomet atsiliepė pavyzdinga mokinė Aurelija Saveikytė: „Aš irgi, matyt, priklausau sukčiams ir melagiams, nes aš lankau bažnyčią!" Mokinės drąsa nustebino mokytoją ir ji sumišo ir pasimetė.

* * *

1980 m. vasario 29 d. V-os mokyklos lietuvių kalbos mokyt. Krikštaponienė parinko diktantą ateistine tema. VI a klasės mok. Aurelija Saveikytė žodį „Dievas" parašė iš didžiosios raidės. Už tokį „nusikaltimą" mergaitė buvo palikta po pamokų, kad išmoktų rašyti iš mažosios raidės žodį „Dievas".

* * *

NAUJI POGRINDŽIO LEIDINIAI

1. 1980 m. balandžio mėn. pasirodė „Tautos kelio" pirmasis numeris, apimantis 37 psl. Numeryje gvildenami tautiniai klausimai. Įžangoje redakcija rašo: „Vis plečiasi ir didėja gretos tų, kurie kovoja ir aukojasi, kad tautoje neužgestų ryžtas atgauti laisvę. Šis besiplečiantis sąjūdis paskatino ir „Tautos kelią" pasirodyti . . . Jo noras — paremti tautiečius, kurie veda nelygią kovą ir stoti vieton tų, kurie buvo priversti iš kovos lauko pasitraukti . . . Okupacinė valdžia ne amžina, išsivadavimo valanda ateis, ir Lietuva bus laisva ir savarankiška. Tokio įsitikinimo skatinami ir pradedame pirmąjį žingsnį".

2. „Aušra" Nr. 21. Numeris išėjęs kovo mėnesį.

* * *

Lietuvi, nepamiršk!

Petras Plumpa (Permės sr.), Petras Paulaitis (Mordovija), Nijolė Sadūnaitė (tremtis Bogučanuose), Sergiejus Kovaliovas (Mordovija), Viktoras Petkus (Čistopolio kalėjimas), Balys Gajauskas (Mordovija), Vladas Lapienis (Tremtis Tejoje), Julius Sasnauskas (Laukia teismo KGB kalėjime), Antanas Terleckas (Laukia tesimo KGB kalėjime), Povilas Pečeliūnas (Laukia teismo KGB kalėjime), Vytautas Skuodis (Laukia teismo KGB kalėjime), Algirdas Statkevičius (Laukia teismo KGB kalėjime), Anastazas Janulis (Laukia teismo KGB kalėjime), Povilas Buzas (Laukia teismo KGB kalėjime), Ona Vitkauskaitė (Laukia teismo KGB kalėjime), Genovaitė Navickaitė (Laukia teismo KGB kalėjime) ir kiti neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai gyventi ir tikėti!

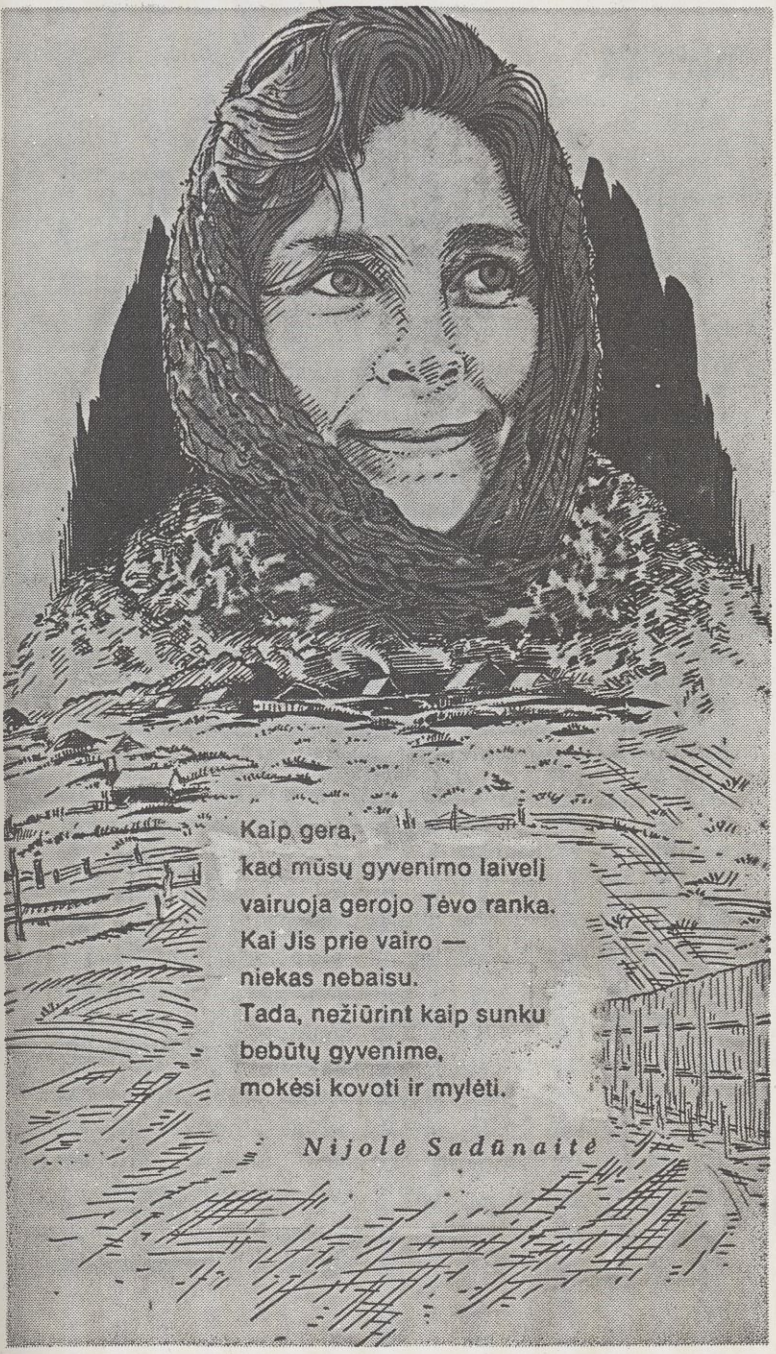
* * *

Klaidų atitaisymas

41-me „LKB Kronikos" numeryje 49 psl. parašyta — „Šiluvoje išdalinta šv. Komunijos 4800". Turi būti — „Šiluvoje išdalinta šv. Komunijos 48000".

65-me psl. — Judrėnai yra ne Telšių, bet Klaipėdos rajone.

* * *

Kaip gera,
kad mūsų gyvenimo laivelį
vairuoja gerojo Tėvo ranka.
Kai Jis prie vairo —
niekas nebaisu.
Tada, nežiūrint kaip sunku
bebūtų gyvenime,
mokėsi kovoti ir mylėti.
Nijolė Sadūnaitė

Nr. 44

- Sovietinė valdžia. „LKB Kronika" ir Bažnyčia Lietuvoje:
  a) aktyvių kunigų niekinimas,
  b) „LKB Kronikos kompromitavimas,
  c) kunigų vienybės klausimas,
  d) kontaktai su vakarų pasauliu,
  e) kunigų tarybos,
  f) ar tai politika?
  g) bijoti represijų ar ne?
- Anilionis vėl „moko" dekanus
- Kratos, tardymai ir areštai
- Mūsų kaliniai
- N. Sadūnaitė laisvėje!
- TTG Katalikų komiteto dokumentai
- Žinios iš vyskupijų
- Tarybinėje mokykloje
- Bažnyčia sovietinėse respublikose:
  a) Baltarusijoje,
  b) Ukrainoje.
- Nauji pogrindžio leidiniai

1980 m. liepos 30 d.

LKB KRONIKA Nr. 44

Eina nuo 1972 m.
Perskaitęs duok kitam!

Numeris skiriamas Nijolei Sadūnaitei, kurią tikinčioji Lietuva su džiaugsmu sveikina sugrįžus iš Gulago į Tėvynę ir dėkoja už jos meilę, kančią ir auką.

„LKB Kronikos" informacija Vatikanui

(Sunku katalikams kovoti su ateistų ir jų pataikūnų užmačiomis):

1. Sovietinė valdžia kun. Liudviko Mažonavičiaus asmenyje ruošia naują vyskupą ar bent vyskupijos valdytoją. Autoriteto pakėlimui vysk. L. Povilonis išrūpino jam monsinjoro titulą. Sklinda pamatuoti gandai, kad mons. L. Mažonavičius pristatytas kandidatu į vyskupus. Manoma, kad, jeigu netaps vyskupu, liks kapituliniu vikaru. Šitai kuniguose kelia baimę, nes mons. L. Mažonavičius yra visiškoje sovietinės valdžios įtakoje.

2. Po pusantro mėnesio buvimo Romoje vysk. L Povilonis kunigams apie savo darbus nieko nepranešė. Tiesa, vysk. L. Povilonis vyskupams ir valdytojams sakė, kad Popiežius leido vysk. L. Poviloniui savo nuožiūra neleisti veikti Kunigų taryboms. Pagrindas, kad į Kunigų tarybas gali patekti „raudoni kunigai" ir trukdyti vyskupui. Mūsų nuomone, niekada Kunigų tarybos nebus raudonesnės, negu dabartiniai oficialiai dirbą vyskupai. Kai vysk. Povilonis išvyko į Romą, tai iš Religijų reikalų tarybos įgaliotinio P. Anilionio įstaigos pasklido žinios, kad vyskupui buvo nurodyta Romoje suniekinti Kunigų tarybas ir Tikinčiųjų teisėms ginti Katalikų komitetą. Oficialūs Religijų reikalų tarybos pareigūnai kalbėjo, ką

reiktų daryti, kad sutrukdžius Kunigų tarybų veiklą, nors popiežius jas ir patvirtintų?

3. RRT įgaliotinis per atskirus vyskupus (šiuo metu per vysk. L. Povilonį) nustato Lietuvos Katalikų Bažnyčios politiką ir pristato Apaštalų Sostui. Kunigai tuo tarpu nieko nežino arba sužino tada, kada nelieka laiko užkirsti kelią blogiui.

4. KGB tvirtina, kad, jei vysk. J. Labukas nebūtų miręs, būtų tapęs kardinolu. Dabar juo būsiąs vysk. L. Povilonis. Tai būtų didelė nelaimė.

5. Atvykę kunigai iš Lenkijos ir kt. patenka į KGB kolaborantų įtaką. Pvz., kun. Gružovskis (?) apie 2 mėn. gyveno Lietuvoje ir daugiausia bendravo su 100-procentiniu KGB kolaborantu kun. Izidoriu Butkum.

6. Dabartinė vyskupų-tremtinių padėtis yra geresnė, negu jie būtų paskirti koadjutoriais. Šios nuomonės yra ir patys vyskupai — tremtiniai.

8. Eina gandai, kad popiežius, išimties tvarka, leidęs sudaryti Kauno Arkivyskupijos Kapitulą. Kunigai bijo, kad ta kapitula būsianti labai raudona.

9. Kunigų Seminarijos rektorius kun. dr. Viktoras Butkus tvarkosi tarsi būtų visiškai nepavaldus vyskupui. Ne tik pats važinėja į Berlyno „taikos" konferencijas, bet net pats renka į jas kandidatus iš kunigų tarpo. Šia prasme, ardydamas kunigų vienybę, jis labai pasitarnauja sovietinei valdžiai.

10. Labai skandalinga pastoracinė padėtis Vilniuje, Kaune. Pavyzdžiui Kaune pagrindinį žodį bažnytiniais klausimais taria trijulė — kan. Čėsna (pasirašęs valdžios raštą prieš pop. Pijų XII), kun. Alfonsas Lapė ir kun. Rapolas Liukas (KGB kolaborantai ir alkoholikai). Vysk. L. Povilonis nepajėgia iškelti iš Šiaulių amoralaus kun. Jono Jokubonio (KGB kolaborantas).

11. Labai gaila, bet vysk. Julijonas Steponavičius palaiko kun. Algirdo Gutausko kandidatūrą į vyskupus. (Vysk. J. Steponavičius, valdydamas Vilniaus arkivyskupiją, pažinojo kun. A. Gutauską kaip uolų kunigą, gal todėl

ir dabar laiko jį geresniu kandidatu iš visų siūlomų), o vysk. V. Sladkevičius — kun. V. Aliulio. Vysk. L. Povilonis palaiko kun. V. Aliulio ir kun. L. Mažonavičiaus kandidatūras.

12. Vysk. J. Steponavičius nori, kad atvažiavę turistai iš užsienio ieškotų galimybių susitikti ir su vyskupais-tremtiniais, kad daugiau teisingesnė informacija pasiektų Vatikaną.

SOVIETINĖ VALDŽIA, „LKB KRONIKA" IR BAŽNYČIA LIETUVOJE

1. Aktyvių kunigų niekinimas

(Sovietinė valdžia negali pakęsti aktyvių katalikų):

Lietuvos Katalikų Bažnyčios gyvenime per pastarąjį dešimtmetį yra įvykę esminių pasikeitimų. Jeigu Stalino ir Chruščiovo represijų įtakoje anksčiau pas daugelį kunigų vyravo pasyvumo ir bejėgiškumo nuotaikos (būdavo sakoma: „Su galva sienos nepramuši"), tai paskutiniu metu jos nyksta. Kunigų persiorientavimui gerąja kryptimi didelės įtakos turėjo rusų disidentai, parodę daug aukos ir ryžto kovoje prieš melą ir prievartą, už pagrindines žmogaus teises, ir Lenkijos dvasininkai su kardinolu Višinskiu priešakyje, labai energingai kovojantys už pilną religinę laisvę savo šalyje. Lietuvos kunigai ir tikintieji jau seniai suprato tiesą, kurią gražiai išreiškė popiežius Jonas Paulius II, sakydamas, kad religinės laisvės tikintieji tiek turėsią, kiek jos išsikovosią. Iš tikrųjų dešimties metų kova neliko be rezultatų: Kunigų seminarijos limitas buvo padidintas keturis kartus (nuo 5 iki 20 kandidatų per metus), šiais metais katalikai po 40-ties sovietinės valdžios metų sulaukė pirmosios katekizmo laidos; nepaisant valdžios draudimo, beveik visose parapijose viešai katekizuojami vaikai, mokiniai dalyvauja

procesijose, patarnauja Mišioms ir t.t. Lietuvoje kiekvienam aišku, kad sovietinė valdžia bent laikinai kai kur atsitraukė ne dėl kunigų-valdžios kolaborantų „diplomatinių žygių", bet dėl to, kad tikinčioji liaudis ir kunigai nuolatos reikalauja savo teisių, o ne vienas sudėjo net laisvės auką, pvz., kun. A. Šeškevičius (už vaikų katekizaciją), Petras Plumpa (už religinę literatūrą), Nijolė Sadūnaitė (už „LKB Kronikos" dauginimą) ir kiti.

Iš sovietinės valdžios „išsiderėti" pavyksta tik tada, kai ji pradeda tikinčiosios liaudies bijoti, o kai tikintieji pasyvūs ir nesąmoningi — atsiranda palankiausia dirva klestėti valstybinio ateizmo tironijai. Pavyzdžiui, Latvijos bažnyčiose beveik neliko jaunimo, o Rygos Kunigų seminarija jau treti metai gali priimti kandidatus tik su nelatviškomis pavardėmis. Lietuvos religinis atgimimas sovietinės valdžios viršūnėse jau seniai kelia nerimą. Šiais metais ypatingai intensvyiai pradėta niekinti aktyvius kunigus. Religijų reikalų tarybos (RRT) įgaliotinis Petras Anilionis per spaudą, televiziją ir pokalbiuose su kunigais-dekanais daug prakaitavo, įrodinėdamas, kad aktyvūs kunigai esą „ekstremistai", „vienybės ardytojai", „politikieriai", „tarybinės santvarkos šmeižikai" ir verti bausmės.

Kunigas, katekizuojąs vaikus, sovietinės valdžios akyse yra „ekstremistas", prašąs Bažnyčiai laisvės — „politikierius", pakritikuojąs valstybinio ateizmo savivalę — „tarybinės santvarkos šmeižikas", kuriam vieta — už grotų. Pagal sovietinių propagandistų logiką „geras kunigas" tik tas, kuris, drebėdamas ir eidamas prieš savo sąžinę, laikosi prieš Bažnyčią nukreiptų Religinių susivienijimų nuostatų, gina Berlyne sovietinės taikos modelį, duoda interviu apie tariamą Bažnyčios laisvę Lietuvoje arba bent tiek yra pasyvus, kad visa jo pastoracija suvedama į „mirusiųjų laidojimą". Visi kiti kunigai sovietiniams pareigūnams — neapkenčiami „ekstremistai".

2. „LKB Kronikos" kompromitavimas

Lietuvos religiniame atgimime „LKB Kronika" užima ypatingą vietą, todėl nenuostabu, kad ji labiausiai persekiojama ir niekinama. Kadangi sovietinės valdžios pareigūnams puolant Kroniką, ji dar labiau išgarsinama, tai ši nedėkinga misija pavedama kunigams — KGB kolaborantams, kurie postringauja, girdi, Kronika ne visada esanti objektyvi, kartais joje „suvedžiojamos sąskaitos" su kunigais, Kronika esanti kalta, kad viešai pasmerkusi kai kurių kunigų bendradarbiavimą su KGB, išryškinusi valstybinio saugumo veiklą Kunigų seminarijoje, suardžiusi kunigų vienybę ir pakenkusi Ordinarų autoritetui. Kai kas norėtų, kad Kronika nematytų viešai matomų faktų ir kad būtų nebyli, kai daromi dangaus bausmės verti nusikaltimai, — kas gali būti bjauriau už kunigą, beveik atvirai bendradarbiaujantį su aršiausiu Bažnyčios priešu — KGB! Iš tikrųjų Kronika Kunigų seminarijai ne tik nepakenkė, bet kai kuriais atžvilgiais gerai pasitarnavo. Šiais metais stojančių į Seminariją buvo daugiau kaip bet kada — virš 40. Be to, visi stojantys į Seminariją žino, kad teks susidurti su KGB, kad bus bandoma užverbuoti valstybinio saugumo agentais ir t.t.

Ordinarų autoriteto išlaikymas Kronikai rūpi kur kas daugiau, negu KGB kolaborantams, — tam Kronika ir rašo, kad KGB bažnytinėje hierarchijoje nesupūdytų, kas dar yra sveika, kd nūdien nebūtų kartojamos tos klaidos, kurios buvo daromos per keletą pokario dešimtmečių. Juk sovietinės valdžios pareigūnai kartais net nesidrovi, siųsdami į Vatikaną aukštus dvasiškius, reikalauti, kad jie kenktų Bažnyčiai ir padėtų sovietinei valdžiai.

1940 m. Lietuvos vyskupai ir kunigai buvo užėmę deramą poziciją valstybinio ateizmo atžvilgiu. Kunigų vienybė buvo suardyta tada, kai KGB vienus vyskupus bei kunigus nekaltai kišo į kalėjimus, o kitus verbavo savo agentais; nuo to laiko iki Kronikos atsiradimo praėjo mažiausiai 25-eri metai. Tad ne ji kalta, jei šiandien

Bažnyčiai ištikimas kunigas kartais neranda bendros kalbos su kokiu nors KGB sulaužytu savo bendradarbiu. Vis dėlto, jeigu 1979 m. 522 Lietuvos kunigai ir 2 vyskupai ryžtingai pasisakė prieš antihumaniškus Religinių susivienijimų nuostatus, už šią kunigų vienybę istorija pasakys ačiū, visų pirma Kronikai ir tiems, kurie budino kunigų ir tikinčiųjų dvasią.

„LKB Kronika" nieko nenori pažeminti ir pasmerkti, bet, siekiant suardyti KGB pinkles, šiuo metu kito kelio nėra, — tik viešuma! „Kiekvienas nedorėlis neapkenčia šviesos ir neina į šviesą, kad jo darbai aikštėn neišeitų" (Jn 3,20). Kam pasitarnautų Kronika — Bažnyčiai ar KGB, jei, aiškiai matydama pinkles, nesistengų suardyti tą voratinklį, kuriame Kompartija ir KGB planuoja supūdyti Bažnyčią iš vidaus ir uždusinti bet kokį religinį gyvenimą? Ko verta būtų Kronika, jei ji iškeltų tik mokytojų ir pareigūnų nusikaltimus prieš Tautą ir Bažnyčią? Kuris didesnis nuskaltėlis: mokytojas, klaidinąs klasėje 30 mokinių, ar sutanotas dvasiškis, Berlyne ginąs sovietinę taiką — melą ir tuo pačiu klaidinąs visą pasaulį? Kas daugiau nusikalsta: skundą į KGB nešąs prasigėręs darbininkas ar Kristaus kario vardą nešiojąs kunigas?

(Jei nebūtų „LKB Kronikos", Lietuvos katalikams grėstų didžiulis uraganas):

3. Kunigų vienybės klausimas

(KGB žino, kad lietuviai kunigai ir tikintieji, išskyrus labai menką nuošimtį, yra labai vieningi):

Šiais metais Religijų reikalų tarybos įgaliotinis Petras Anilionis į Kauno m. Vykdomąjį komitetą sukviestiems dekanams pasakojo: „Kalbėjausi su vyskupu, ir jis sakė, kad popiežius raginąs Lietuvos kunigus laikytis vienybės". P. Anilionis ir į jį panašūs nori įtikinti, kad didžiausi

Bažnyčios vienybės griovėjai esą kunigai „ekstremistai", o sovietinė valdžia, kaip ir popiežius, trokštanti kunigų ir Bažnyčios vienybės.

Krikščioniškos doktrinos klausimuose vienybės Lietuvos kunigams galėtų pavydėti daugelio katalikiškų kraštų kunigai. Savo vienybę jie pademonstravo 1979 m., vieningai protestuodami prieš Religinių susivienijimų nuostatus — protestą pasirašė 522 kunigai ir 2 vyskupai. Tik nedidelė kunigų dalis nepasirašė: vieni dėl baimės, kiti dėl kolaboravimo su KGB ar kitų priežasčių. Tačiau kai kur vienybės pasigendama.

KGB nuolat kuria planus, kaip efektyviau griauti Lietuvos kunigų vienybę. Klierikai ir kunigai verbuojami būti KGB agentais, užverbuotus kunigus stengiasi pravesti į didžiausias parapijas, išleidžia į užsienį ir pan. Norėdami pakirsti kunigų pasitikėjimą ir sumaišyti protus, kad nebūtų išryškinti kunigai-kolaborantai, Valstybinio saugumo organai kartais leidžia vyskupui paskirti ir uolų kunigą į didelę parapiją arba vienam kitam geram kunigui išvykti į užsienį. Siekdama sukelti kuo daugiau tamsos ir sąmyšio, KGB per savo kolaborantus laiškais ir kitomis priemonėmis Apaštalų Sostui teikia klaidingą informaciją. Todėl, kalbant apie kunigų vienybės griovėjus, pirmiausia reikia prisiminti Valstybinio saugumo komitetą (KGB), o tik paskui ieškoti antraeilių priežasčių.

Vykdydama šį skaldymo darbą, KGB per savo kolaborantus (pareigūnus, dvasiškius ir kitus asmenis) nuolat kalba apie „vienybės" reikalą. Ji siekia kunigų vienybės su kompartija, su Leninu, su KGB. Valstybinės bedievybės pareigūnų lūpose žoodis „vienybė", kaip ir žodis „taika", turi specifinę prasmę, — sovietinei valdžiai reikalinga tik tokia „vienybė" ir tokia „taika", kuri padėtų viską užgrobti ir, kas jei netinka, sunaikinti.

Kunigai, visiškai ar iš dalies kapituliavę prieš KGB, kartais galbūt ir patys to nesuvokdami, pradeda naudoti sovietinę terminologiją, pvz., jie kalba: „Kronika ardo

kunigų vienybę" arba „TTG Katalikų komitetas nori išgarsėti" ir t.t.

Kaip suprasti tikrą Lietuvos kunigų vienybę? Tai besąlyginė ištikimybė Kristui, Bažnyčiai ir Popiežiui. Vienybė reikalauja, kad Ordinarai bažnytiniais reikalais tartųsi ir su kunigais, ne tik su sovietiniais pareigūnais, kad kunigai apie Bažnyčios vidaus problemas ir planus žinotų daugiau negu KGB, kad už tikėjimo laisvę, lenkų primo kardinolo Višinskio pavyzdžiu, kovotų visi, o ne 70-80 procentų kunigų. Vienybė reikalauja, kad kunigai, padarę klaidą ir tapę saugumo kolaborantais, tuojau viešai nutrauktų šį gėdingą sandėrį, o jeigu šito nepadaro, jie privalo žinoti, kad nė pats Kristus nereikalavo apaštalų vienybės su Judu ir fariziejais.

Siektina vienybė tik tarp geros valios kunigų, besisielojančių Bažnyčios reikalais, bet ne visada sutariančių dėl veiklos metodų. Čia, be abejo, reikalingas dėmesys ir pagarba kitaip manantiems. Vis dėlto ir čia pabrėžiame, kad ir KGB kolaborantai — kunigai teisinasi turį gerą valią, o savo bendradarbiavimą su KGB vadina „kitokia taktika". Todėl teisingą nuomonę apie kunigus gali susidaryti tik tie, kurie pastoviai mato jų gyvenimą ir veiklą, ir lengvai gali suklysti Vakarų žmonės, pabendravę su vienu ar kitu kunigu keletą savaičių.

Mes esame įsitikinę, kad Apaštalų Sostas supras, kodėl nėra Lietuvoje pilnos kunigų vienybės ir kodėl jis gauna tiek daug tarpusavyje prieštaraujančios informacijos.

4. Kontakatai su Vakarų pasauliu

Kovojančiai už savo laisvę Lietuvos Katalikų Bažnyčiai yra gyvybiškai svarbūs kontaktai su Vakarų pasauliu be KGB žinios. Jeigu ne šie kontaktai, jeigu objektyvi informacija apie Bažnyčios padėtį nepasiektų laisvojo pasaulio, kova už tikėjimo laisvę būtų dešimteriopai sunkesnė, nes brutali valstybinės bedievybės prievarta nebijotų, jog jos darbai kada nors išeis į dienos šviesą.

Gaila, bet šiais metais kontaktai su Vakarais labai susilpnėjo: KGB sulikvidavo Maskvoje ir kitur daug gerų žmonių, o į Lietuvą atvyko maža tokių užsienio turistų, kuriems rūpėjo ne tik į Gedimino pilį pasižiūrėti, bet ir nusivežti daugiau informacijos apie Bažnyčios padėtį.

Mažiausiai pageidautini yra Lietuvos kunigų važinėjimai į užsienio šalis. Kodėl? KGB į vadinamąsias kapitalistines šalis išleidžia daugiausia kunigus — saugumo bendradarbius; vieną kitą išleidžia ir gerą, tikėdamiesi, kad ir netiesioginės naudos, pvz., sukelti tarpusavio nepasitikėjimą, pakirsti kunigo autoritetą ir pan.

Visiškai žalingi Bažnyčiai kontaktai su Vakarais — Lietuvos kunigų važinėjimai į Berlyno „taikos" konferencijas. Šios rūšies kunigų delegacijas suformuoja KGB per Religijų reikalų tarybą, kurijoms visiškai tylint. Kadangi į „taikos" konferencijas siunčiamų kunigų didesnioji dalis yra KGB kolaborantai, tai kokias bažnytines problemas su jais gali svarstyti Vakarų pasaulio kunigai?

Labiausiai pageidautini turistai — kunigai ir pasauliečiai — iš Vakarų. Atvykę į Lietuvą, jie žinias apie Bažnyčios padėtį turėtų rinkti ne iš atsitiktinių šaltinių, bet pasistengti surasti patikimą informaciją. Iki šiol, atvykę iš užsienio (Lenkijos, JAV ir kt.), kunigai dažnai patekdavo ant KGB meškerės ir informaciją apie Lietuvos Katalikų Bažnyčią rinkdavo, bendraudami su kunigais — KGB bendradarbiais.

5. Kunigų tarybos

1979 m. Lietuvoje pradėjo kurtis Kunigų tarybos, kurios pagal Vatikano II susirinkimo nutarimus gali veikti kiekvienoje vyskupijoje. Kunigai su džiaugsmu išklausė apie šias tarybas kelias Vatikano radijo laidas, įnešusias rūpimu klausimu daug šviesos. RRT įgaliotinis Anilionis perspėjo Lietuvos Ordinarus būti atsargiems su tomis tarybomis, o vėliau pradėjo skelbti, kad Kunigų tarybas organizuoja kunigai „ekstremistai". Š.m. įgaliotinis Anili-

onis pranešė Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos dekanams, kad vyskupas Povilonis jam sakęs, jog, popiežiaus nuomone, Kunigų tarybos Lietuvoje nereikalingos.

Kodėl sovietinė valdžia nenori Kunigų tarybų?

Atsakymas paaiškėja, įsigilinus, kokiu būdu valdžia mėgina administruoti Bažnyčią. RRT įgaliotinis visur kišasi į Bažnyčios vidaus reikalus: neleidžia vyskupui laisvai kilnoti kunigus, priimti klierikų į Seminariją, teikti Sutvirtinimo sakramentą ir t.t. Visą šitą kišimąsi sovietinė valdžia maskuoja, kad atrodytų, jog Ordinarai savarankiškai tvarko savo vyskupijas. Esant kunigų taryboms, šis maskavimasis taptų neįmanomas. Šiuo metu RRT įgaliotinis prievartauja Ordinarus, neturinčius jokio užnugario. Veikiant Kunigų taryboms, vyskupas ar vyskupijos valdytojas lengviau galėtų spirtis prieš šią prievartą. Jis galėtų pasakyti: „Aš turiu šį kunigą perkelti, nes perkėlimo pageidauja Kunigų taryba. Arba(„Aš turiu Sutvirtinimo sakramentą teikti N. parapijoje, nes Kunigų taryba tvirtina, kad tai naudinga pastoracijai". RRT įgaliotiniui dažnai būtų tiesiog neįmanoma priešintis, nes, priešingu atveju, visi akivaizdžiai matytų, jog jis, o ne vyskupas ar valdytojas administruoja Bažnyčią. Taigi Kunigų tarybos yra gyvybiškai būtinos, nes visa, kas iki šiol buvo daroma slapta, turėtų išeiti į dienos šviesą.

Ar Apaštalų Sostas tikrai pareiškė, kad kunigų tarybos Lietuvoje nereikalingos, kol kas nežinoma, nes šios kalbos kunigus yra pasiekusios tik iš RRT įgaliotinio lūpų. Jeigu Apaštalų Sostas tikrai tai būtų pareiškęs, tada reikėtų tik išsiaiškinti, kas pasitarnavo KGB, kad Apaštalų Sostą įtikintų, jog Bažnyčiai Lietuvoje „naudingiausia" tai, ko nori Valstybinio saugumo įstaigos.

6. Ar tai politika?

(Aktyvus kunigas sovietų propagandai yra politikas, griaunąs sovietinę santvarką):

RRT įgaliotinis P. Anilionis ir kiti sovietinės propagandos ruporai kaltina aktyvius kunigus, kad jie užsiimą politika; primenama, kad net Šv. Tėvas draudžia kunigams kištis į politiką. Valdžios pareigūnai „politika" laiko vaikų katekizavimą, ateizmo kritiką, peticijų rašymą valdžiai, ko nors prašant, pvz., sugrąžinti atimtą bažnyčią ir kt.

Ar tai politika? Taip tai bažnytinė politika. Kunigui ginti Bažnyčios ir žmogaus teises — šventa pareiga, ir šitai drausti yra nusikaltimas prieš prigimtinę teisę. Šitokią „politiką" Bažnyčia laimina ir vykdo. Popiežius Jonas Paulius II yra geriausias tokios „politikos" vykdymo pavyzdys.

Reikia tik apgailestauti, kad kai kurie kunigai, vienuolės ir pasauliečiai katalikai pasisavino sovietinę „politikos" sąvoką, nukaltą KGB kabinetuose. Pvz., vienuolė bijo į rankas paimti „LKB Kroniką", — čia politika! Kunigas bijo per pamokslą paraginti tėvus vesti savo vaikus į bažnyčią, — politika; Seminarijoje neleidžiama klausyti Vatikano radijo laidų, — politika; vikaras bijo su vaikais kalbėti rožančių, — politika! Reikia labiau budėti, kad valstybinio ateizmo propagandistai neįpirštų tikintiesiems savos terminologijos.

Katalikų kunigams ir pasauliečiams netinka kištis tik į sovietinę politiką, pvz., važinėti į Berlyno „taikos" konferencijas, bendradarbiauti su Valstybės saugumo organais ir pan. Tokios politikos Bažnyčia tikrai neaprobuoja, bet laiko nusikaltimu ir bažnytinės drausmės laužymu.

7. Bijoti represijų ar ne?

1980 m. Olimpiados neužmirš Sovietų Sąjungos disidentai. Ji paskatino sovietinę valdžią griebtis stalinistinių represijų, kad į Maskvą atvykę Vakarų žmonės nesutiktų nė vieno disidento, negirdėtų melą ir prievartą

kritikuojančio žodžio. Represijos pasiekė ir Lietuvą; laukiama, kad jos pasieks ir Lietuvos kunigus. Ar verta jų bijoti? Lietuvos kunigai, pokario metais pernešę dvi represijų bangas — 1945-1953 ir 1957-1958 metais, perneš ir trečią. Labai būtų nerimta norėti be jokių aukų išsikovoti Bažnyčiai laisvę. Jeigu bus suiminėjami kunigai, pasaulis geriau supras komunizmo nešamą „pilną religinę laisvę" (katalikų bendradarbiavimas kai kuriose šalyse su komunistais rodo, kad jiems komunizmo veidas iš arti nepažįstamas), o kenčiančių lageriuose auka pažadins tautiečius kovoti ne tik už tikėjimo laisvę, bet ir išvis nusimesti tironijos jungą. Istorija moko, kad tada, kai tikintieji nebijodavo kentėti, Bažnyčia žydėdavo ir, priešingai, kai Dievo tautoje išblėsdavo aukos dvasia, ji pergyvendavo krizę. Todėl reiktų bijoti tik tokios padėties Lietuvoje, kada niekas neturėtų drąsos kentėti už Dievą ir Bažnyčią. Tada būtų tikra tragedija.

Dievui padedant ir laiminant, Lietuvos kunigai ir tikintieji pilni krikščioniško ryžto sutikti bet kokią ateitį.

P. ANILIONIS VĖL „MOKO" DEKANUS

(Anilionis — KGB ruporas):

1980 m. gegužės 21 d. Religijų reikalų taryba į Kauno Kuriją atsiuntė šitokią telegramą:

„1980 m. gegužės 29 d. Kauno miesto Vykdomojo komiteto patalpose bus pravedamas pokalbis su Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos Dekanais ir Vicedekanais. Pokalbio pradžia 12 val. Prašome užtikrinti visų Dekanų ir Vicedekanų dalyvavimą".

Gegužės 29 d. susirinkusiems dekanams ir vicedekanams kalbėjo Religijų reikalų tarybos įgaliotinis Petras Anilionis. Jo kalbos pagrindinė mintis: „Religinis ekstremizmas" trukdo kunigams vykdyti tarybinius įstatymus ir Religinių susivienijimų nuostatus.

Pokalbio pradžioje įgaliotinis stengėsi išaiškinti religi-

nio ekstremizmo atsiradimo priežastis. Jo nuomone, yra dvi pagrindinės priežastys:

1. Kunigai — „ekstremistai" siekia pasižymėti (nori, kad jų pavardes paskelbtų Vatikano radijas, o jų nuotraukas atspausdintų užsienio laikraščiuose).

2. Ekstremizmo keliu einama, norint sukelti nepasitenkinimą tarybine valdžia. Penketukas (TTG Katalikų komitetas, — red. pastaba), Anilionio žodžiais, pasiskelbė esąs virš visų valdžių ir skelbiasi esą kovotojais už religiją, nors faktiškai savo veikla religijai kenkia. Pokalbio metu buvo išskaičiuota visa eilė kunigų — „ekstremistų" daromų nusikaltimų. RRT įgaliotinis sielojosi, kad 27 parapijų komitetai dar nėra sudarę „būtinų" sutarčių su LDT vykdomaisiais komitetais. Anilionis įsitikinęs, kad jas sudaryti trukdo ne tikintieji, bet klebonai. Kaip pavyzdį pateikė tai, kad Ukmergės, Deltuvos, Pabaisko, Vėprių parapijų sutartys buvo jau pasirašytos, o klebonai organizavo parašų rinkimą atsisakymui nuo tų sutarčių. Pokalbio metu įgaliotinis tvirtino, nurodydamas eilę pavyzdžių, jog kunigai — „ekstremistai" stumia tikinčiuosius į konfliktą su tarybine valdžia. Jis kaltino kun. P. Masilionį ir kun. A. Jokūbauską, kad šie pamokslų metu kalbėję, jog dabar vietoje senovinės vergijos esanti komunistinė vergija — kolūkiečiai verčiami dirbti net sekmadienį. Kun. Puzaras kaltas, kad Akmenėje viešai pasakęs: esą nėra ko džiaugtis daugiaaukščiais namais, kuomet ten badosi peiliais. Kunigas rekomendavęs ant metrikacijos biuro iškabinti užrašą — „Ištuokų rūmai". Anilionio nuomone, padėtis dar nėra baisi — Lietuva ištuokomis nepirmaujanti, todėl nereikią perdėti. Norėdamas labiau paveikti susirinkusius, įgaliotinis savo kalboje rėmėsi popiežiaus Jono Pauliaus II žodžiais, kad Bažnyčios ir valstybės santykiai turį vystytis abipusės pagarbos pagrindais, kad popiežius net reikalavęs, jog dvasiškiai nesikištų į politiką (Anilionis politika laiko ir tai, kai dusinama Bažnyčia prašo oro — red. pastaba). RRT

įgaliotinis teigė, kad vadinamųjų ekstremistų tarpe yra žmonių su tamsia praeitimi, kurie tik dangstosi religijos skraiste; piktinosi, kad kun. Kauneckas Klaipėdoje ir Kapsuke pravedęs jaunimui susirinkimus. Blogiausia, Anilionio nuomone, kad „ekstremistų" dvasininkų priešiškumas pereinąs net į anarchiją — kunigai neduoda žinių apie religinius patarnavimus ir tuo dar giriasi „Kronikoje"! Kalbėjo, kad „ekstremistai" braunasi į parapijų vykdomuosius organus, ėmė organizuoti Kunigų tarybas, kai tuo tarpu, Anilionio žodžiais tariant, pats vyskupas Vatikane girdėjęs, kad Lietuvoje tos Tarybos nebūtinos.

Įgaliotinis trumpai palietė vaikų katekizaciją, tvirtindamas, kad įstatymas, draudžiąs katekizaciją, dar nepakeistas. Pagal Anilionį „ekstremizmo" keliu pasukę kunigai daro didžiulę žalą Bažnyčiai, jie šmeižia žmonių mylimus kunigus (KGB kolaborantus — red. pastaba) ir jiems rūpi ne Bažnyčia, o politika.

Anilioniui labai užkliuvo Helsinkio grupės narys kun. Bronius Laurinavičius; piktinosi, kad „LKB Kronikos" 42 numeryje užstojami sąžinės kaliniai — Anastazas Janulis, Povilas Buzas ir kt. Įgaliotinio nuomone, Buzas kovojo ne už religijos laisvę, o prieš valdžią.

RRT įgaliotinis, už kurio nugaros stovi galinga KGB, drąsinosi, jog niekas tų „ekstremistų" nebijo, tik šiaip, — Bažnyčiai iš jų jokios naudos. Jei Bažnyčia pyksis su valdžia, visiems bus blogai — ir Bažnyčiai, ir valstybei. Išvada — būtų teisinga, kad ir Bažnyčia, ir valstybė vieningai kovotų prieš „ekstremistus". Pokalbio metu įgaliotinis reikalavo, kad patys dekanai nepažeidinėtų sovietinių įstatymų, ragino nebijoti „ekstremistų", pergyveno, kad kas penktas jaunas kunigas — „ekstremistas", pvz., kun. Antanas Gražulis organizuoja jaunimo susirinkimus. Įgaliotinio nuomone, jei iki šiolei nėra religinio žurnalo, tai irgi kalti „ekstremistai", ypač Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetas. Anilionis iškėlė mintį, jog į Romą studijoms reikia siųsti jaunus

kunigus, net patarė siūlyti kandidatus, tarsi Bažnyčia galėtų juos savarankiškai parinkti. Iš tikrųjų juos parenka KGB.

Po įgaliotinio Anilionio pasisakė kai kurie dekanai. Ukmergės dekanas Danyla aiškino, kad naujos parapijų sutartys su LDT vykdomaisiais komitetais buvo sudarinėjamos prievarta. Jurbarko dekanas Buožius reikalavo, kad mokyklose nebūtų skriaudžiami tikintys mokiniai. Radviliškio klebonas Vaičelionis skundėsi, kad labai trūksta maldaknygių; reikėtų kas metai jų išleisti.

Per visą pokalbį Anilionis nėrėsi iš kailio, norėdamas dekanus įtikinti, jog būtų viskas labai gerai, jei po kojomis sovietinei valdžiai nesimaišytų „ekstremistai".

* * *

1980 m. gegužės 19 d. į Telšių vykdomąjį komitetą pokalbiui su RRT įgaliotiniu buvo sukviesti visi Telšių vyskupijos dekanai. Kai kurie dekanai Kurijai pareiškė nenorį vykti į Telšių rajono vykdomąjį komitetą, nes jie esą atvykę iš kitų rajonų; įgaliotinis pokalbiui teateina į Telšių Kuriją ir, be to, įgaliotinis ateityje turįs pranešti pokalbio temą, kad dekanai galėtų pasiruošti.

RRT įgaliotinis su šiuo pasiūlymu nesutiko ir dekanai nubalsavo vykti į rajono vykdomąjį komitetą. Čia įgaliotinis nepasakė nieko naujo. Kaip ir praėjusiais metais, aiškino įstatymus, kritikavo kunigų pamokslus, ypatingai puolė ir „ekstremistais" išvadino kun. Joną Kaunecką, Petrą Kražauską ir kt. Pabrėžė, kad nebus pakenčiama jokia vaikų katekizacija ir neleidžiama sakyti net katechetinių pamokslų, taip pat draudžiamas vaikų patarnavimas pamaldose.

Po įgaliotinio kalbos buvo leista pasisakyti dekanams. Skuodo dekanas kun. Petras Palšis kalbėjo, kad dėl vaikų kunigai kovos iki kraujo, o dėl vadinamojo religinio ekstremizmo esą kalti ateistai-ekstremistai — jie, pažeisdami sovietinius įstatymus, iššaukia atitinkamą kunigų

reakciją. Kiti dekanai — kun. Kazimieras Gaščiūnas, kun. Jonas Gedvila ir kt. — taip pat aiškiai leido įgaliotiniui suprasti, jog vaikai bus katekizuojami. Jautėsi dekanų kovinga nuotaika, jų pasiryžimas kovoti už tikėjimą, o įgaliotinio rankos iš susijaudinimo virpėjo.

Šiais metais Telšių vyskupijos dekanai apie įgaliotinio keliamus reikalavimus neinformavo nė vieno kunigo ir visi mano, kad į juos nereikia kreipti nė mažiausio dėmesio — jei įgaliotinio Anilionio tokia duona, tegu sau kalba.

Pabaigoje įgaliotinis raštu įspėjo kun. dr. Petrą Puzarą, kad jis apmokestinęs tikinčiuosius. Dr. Puzaras šį kaltinimą, kaip neteisingą, atmetė. Tauragės dekanas kun. Gedvila gavo raštišką įspėjimą, kad parapijos rekolekcijoms vesti pakvietęs kun. Kaunecką, kuris Leniną sulygino su Hitleriu. Iš tikrųjų kun. Kauneckas savo pamoksluose Lenino vardo net nepaminėjo.

* * *

RRT įgaliotinis Anilionis gegužės mėnesį pokalbius pravedė su visų vyskupijų dekanais; visur jo tikslas buvo tas pats — suniekinti vadinamuosius kunigus „ekstremistus".

KRATOS, TARDYMAI IR AREŠTAI

1980 m. gegužės 29 d. tardymui į Vilniaus KGB buvo iškviestas Sasnavos klebonas kun. Albinas Deltuva. Čekistas Rainys klausinėjo apie suimtąją Oną Vitkauskaitę: ar ji tikrai dirbusi prie Sasnavos bažnyčios, ar ji kartais neduodavusi skaityti LKB Kroniką? Tardytojas teiravosi, ar kun. Deltuva tikrai pasirašęs kai kuriuos sovietinei valdžiai adresuotus dokumentus. Tardymo protokolo kunigas nepasirašė, motyvuodamas, jog jis nesąs tikras, kad tardytojai nagrinėja nusikaltimą. Jo nuomone, po keliasdešimties metų gal būt tiems, kuriuos

dabar laiko nusikaltėliais, bus statomi paminklai. Tardytojas Rainys tvirtino, kad jie abu — kunigas ir tardytojas — šito nesulauksią. Paleisdamas kun. Deltuvą į namus, tardytojas Rainys tvirtino, kad kunigai — Svarinskas, Tamkevičius ir Zdebskis — veltui deda pastangas, vis tiek nieko nepasikeisią.

* * *

1980 m. birželio 2 d. į Kauno m. Valstybinio saugumo komiteto skyrių buvo iškviesta Bernadeta Mališkaitė. Auklėjamąjį darbą atliko kažkoks pavardės neišdrįsęs pasisakyti saugumietis. Dvi su puse valandos jis aiškino, koks turįs būti tikintysis. Tardytojas nėrėsi iš kailio, norėdamas įtikinti, kad Bažnyčia Lietuvoje turinti pilną tikėjimo laisvę; sakėsi esą labai humaniški ir iš bažnyčios nieko neišvaro. Pokalbio metu čekistas ištisai šmeižė kunigus, vadino juos vanagais ir kraugeriais. Kartas nuo karto sekė klausimai: ar pažįsta suimtąją Navickaitę, Janulį, ar nematydavo jų lankantis Onos Vitkauskaitės bute?

Po pietų su Mališkaite kalbėjosi saugumo viršininkas Bagdonas. Jis aiškino, kad Mališkaitė nepažįstanti gyvenimo, kad aplink ją tyko daugybė pavojų, ir ji jau pakliuvusi blogų žmonių įtakon. Patarė apmąstyti savo gyvenimą ir padaryti reikiamas išvadas.

* * *

1980 m. birželio 13 d. Kybartų klebonas kun. Sigitas Tamkevičius gavo kvietimą birželio 17 d. nuvykti tardymui į Maskvą (Malaja Lubjanka 12 a). Nenuvyko.

Birželio 23 d. Vilkaviškio rajono KGB viršininkas Vaišvila asmeniškai įteikė kun. Tamkevičiui kvietimą, kad sekančią dieną prisistatytų pas Maskvos m. KGB tardytoją Kopajevą. Kun. Tamkevičius pareiškė, kad į tardymą nevyksiąs, nes apie jokius nusikaltimus Maskvoje nieko

nežinąs, todėl neturįs ką paliudyti. O jei jis pats saugumiečiams esąs reikalingas, jie patys galėsią jį nusivežti.

* * *

1980 m. birželio 23 d. tardymui į Vilniaus KGB buvo iškviesta kapsukietė Genė Paliaukaitė. Tardytojas Rainys klausinėjo, ar Paliaukaitė pažįstanti suimtuosius: Buzą, Janulį, Navickaitę ir Vitkauskaitę, ar skaičiusi LKB Kroniką, ar pažįstanti kun. Tamkevičių, ar yra buvusi Kybartuose, ar pažįstanti Birutę Briliūtę ir kt.? Kai tardomoji pareiškė, kad minėtų asmenų nepažįstanti, tai tardytojas Rainys apgailestavo, kad jinai nelaimėje išsiginanti savo draugių ir viską pasipasakodama joms tikriausiai palengvintų. Tardytojas Rainys teigė, kad Paliaukaitė savo namuose įkūrusi bendrabutį.

Po pietų pertraukos tardytojas Rainys atėjo išgėręs; patarė Pliaukaitei ištekėti, nes tada būsianti normalus žmogus. Rainys labai supyko, kai Paliaukaitė nepasirašė tardymo protokolo: „Žinom tą jūsų dainelę — nežinau, nepažįstu, nepasirašysiu! Kas tave taip primokino? Jūs visos esate apmokytos! — plyšojo tardytojas.

* * *

1980 m. birželio 23 d. į Vilnių tardymui buvo iškviesta mokytoja Birutė Briliūtė. Visą dieną ją tardė čekistas Gavėnas; kaltino, kad Briliūtė bendradarbiavusi su suimtaisiais — Buzu, Januliu, Navickaite ir Vitkauskaite, klausinėjo apie Kybartų kleboną kun. Sigitą Tamkevičių ir Kybartų bažnyčios vargoninkę Genovaitę Mačenskaitę. Kai Briliūtė į tardytojo klausimą atsakydavo „nepažįstu", „neprisimenu" ar „nežinau", tardytojas Gavėnas grasindavo įrašysiąs į protokolą, kad tardomoji atsisakanti duoti parodymus (už atsisakymą duoti parodymus liudininkas gali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn). Tardy-

tojas Briliūtę įžeidinėjo, vadindamas ją įžulia, nachališka ir pan. Čekistas išdrįso net teigti, kad Briliūtė esanti kun. Tamkevičiaus draugė; tardytojas nesidrovėjo net šmeižto, teigdamas, kad pats kun. Tamkevičius tardymo metu esąs sakęs, kad, kol Briliūtė esanti jauna, ja pasinaudosiąs, o paskui kaip šiukšlę, išmesiąs į gatvę.

Tardytojas Gavėnas gyrėsi tardąs suimtąją Navickaitę. Su ironija jis save vadino žvėrimi ir siūlė, kad Briliūtė apie šitai visiems papasakotų. Iš tikrųjų jo žodžiuose, kalbos tone, manierose buvo labai daug grubumo, žiaurumo ir cinizmo.

Baigdamas apklausą Gavėnas pasisiūlė apmokėti kelionės išlaidas, tačiau Briliūtė atsisakė, motyvuodama, kad jai nereikalinga pašalpa iš tokios valdžios, kuri laiko kalėjimuose nekaltus žmones.

1980 m. birželio 26 d. kybartietė Ona Kavaliauskaitė (bažnyčios puošėja) buvo iškviesta į Vilniaus Saugumą pas tardytoją Gavėną. Pradžioje tardytojas pasisiūlė apmokėti kelionės išlaidas, tačiau Kavaliauskaitė atsisakė imti pinigus. Tardymo ir teismo išlaidos vėliau išieškomos iš nuteistųjų. Tada tardytojas ir sekretorė pradėjo šaukti: „Daugiau šitom davatkom pinigų nesiūlysime!" Kai Kavaliauskaitė paklausė, kodėl jie taip šaukią, tardytojas pagrasino paromis.

Kavaliauskaitei buvo priminta, kad ji esanti iškviesta suimtųjų — Buzo, Janulio, Navickaitės ir Vitkauskaitės — byloje liudininke. Kai Kavaliauskaitė atsisakė pasirašyti, jog supažindinta su liudininko teisėmis, tardytojas vėl gąsdino baudžiamąja byla. Čekistas teigė, kad po kratos Kavaliauskaitė ne pati suredagavo protestą respublikiniam prokurorui, bet kun. Tamkevičius. Tardytojo nuomone, kratos metu paimti pas Kavaliauskaitę daiktai esą ne jos, o kun. Tamkevičiaus ir be reikalo tuos daiktus ji pasisavinanti. Kavaliauskaitė tvirtino, kad visi proteste suminėti daiktai — „Lietuvos archyvas", „Aušra", rašomoji mašinėlė ir kt. esą jos nuosavybė. Tardytoją

ypatingai domino, iš kur Kavaliauskaitė gavusi rašomąją mašinėle ir kokiam tikslui galvojusi ją panaudoti.

Tardymo metu buvo atėjęs čekistas Daugalas ir rodė Kavaliauskaitei kažkokias nuotraukas, esą paimtas iš Kybartų bažnyčios vargoninkės Mačenskaitės. Daugalas klausinėjo, kaip Kavaliauskaitė patekusi į Ramanauskaitės teismą Astrave? Ar pažįstanti Buzą, Janulį, Navickaitę ir Vitkauskaitę.

Tardymo metu Kavaliauskaitė buvo įžeidinėjama. Čekistas ragino, kad tardomoji greičiau apsivestų, nes, anot tardytojo, Dievas sukūrė žmones dauginti, o ne Kronikas perrašinėti.

Tardymas užtruko 7 val. Po tardymo protokolu Kavaliauskaitė nepasirašė.

* * *

1980 m. balandžio 15 d. buvo areštuotas Petras Lukoševičius ir KGB nurodymu paguldytas į Naujosios Vilnios psichoneurologinę ligoninę.

Petras Lukoševičius g. 1915 m. Marijampolės apskrityje ir užaugęs giliai religingoje 7 vaikų šeimoje. 1944 m. buvo nuteistas pagal 58 str. lb. dalį 25-erių metų bausme. Perėjo visą Gulagą — Minsko, Gorkio, Taišeto, Omsko ir kt. lagerius. 1956 m. po 11 metų kalinimo pagal amnestiją paleistas. Grįžęs rašo Gulago prisiminimus, bet 1973 m. čekistai juos konfiskuoja. 1977 m. jo bute (Panevėžyje, Tulpių g-vėje) saugumiečiai daro kratą ir paima daug „Aušros", „Dievo ir Tėvynės", „LKB Kronikos" numerių. Kratai vadovavęs papulkininkas Urbonas pareiškė: „Jeigu nesiliausi, būsi patalpintas į psichiatrinę ligoninę!"

* * *

1980 m. vasario mėn. į Kauno psichiatrinę ligoninę iš Černiachovskio psichiatrinės ligoninės-kalėjimo pervežtas Voldemaras Karaliūnas. Gydytojas Belokopytovas jį

aminazinu „gydo" nuo tautinių ir religinių įsitikinimų. Dabartinė kankinio būklė labai sunki — mieguistas, judesiai sukaustyti, kalba lėta, tačiau kol kas mąsto ir kalba logiškai.

Voldemaras Karaliūnas du kartus teistas už Lenkijos sienos perėjimą. 1977 m. patalpintas į Černiachovskio psichiatrinę ligoninę — kalėjimą. Susirgimo „simptomai": vienoje Kauno gamykloje dėl darbo sąlygų pagerinimo organizavo streiką, atsisakė sovietinės pilietybės, kreipėsi į SNO, prašydamas spręsti Pabaltijo tautų pavergimo klausimą.

1980 m. birželio 23 d. Vilniaus Saugume buvo tardoma Danutė Keršiūtė (gyv. Vilniuje, F. Žemaičio 1-100). KGB papulkininkas Marcinkevičius norėjo sužinoti, kokiu būdu Vakarus pasiekė informacija apie Danutės sužadėtinio Povilo Pečeliūno suėmimą. Tardytojas norėjo paimti tardomosios pirštų antspaudus, bet pastaroji nesutiko, reikalaudama ją perkvalifikuoti iš liudininkės į kaltinamąją arba atsisakyti šito sumanymo. Iškviestos dvi moterys čekistės laužė Danutės rankas, bet pirštų antspaudų paimti nepavyko. Tada buvo iškviesta milicija, ir čia pat sufabrikuota byla „už chuliganizmą". Milicininko suspardyta ji buvo patalpinta į utėlių pilną kamerą ir turėjo drauge su valkatomis valyti išvietes ir šluoti gatves. KGB kontora ir toliau terorizuoja Danutę Keršiūtę.

N.B. Prisiminkime sovietines „ašaras" dėl esesininkų, lageriuose mušusių kalinius, elgesio. Kuo nuo jų skiriasi raudonieji „esesininkai"?

* * *

1980 m. birželio 30 d. į Genovaitės Šakalienės butą (Vilniuje, Užupio 19-33) įsiveržė milicijos mjr. Leščenko V. S. ir kažkoks civilis. Be prokuroro sankcijos nekviesti svečiai žvilgčiojo po lovomis, į spintas; apžiūrėjo net kaimyno butą. Leščenko pareiškė, kad kratos motyvas —

dingusio „politinio recidyvisto" Danutės vyro Vlado Šakalio ieškojimas. Į Šakalienės protestą dėl neteisėtų veiksmų, majoras atsakė: „Mes ir toliau taip elgsimės, nes tai mūsų pareiga!"

Vladas Šakalys nėra suimtas, bet slapstosi.

* * *

1980 m. gegužės 23 d. Maskvoje suimtas V. Abrutis (gyv. Vilniuje, Tallat Kelpšos g-vėje). 1980 m. balandžio 9 d. Abručių bute kratos metu paimta daug pogrindinės literatūros ir rašomoji mašinėlė. Dabar Abrutis kalinamas Lukiškių kalėjime. Jo žmonai Editai pranešta, kad Abručiui iškelta baudžiamoji byla pagal LTSR BK 199 str. 1 d. Abručiai yra padavę pareiškimus išvykti į užsienį.

* * *

1980 m. kovo 4 d. suimtas lituanistas Gintautas Jašmantas, gyv. Vilniuje, Švyturio 36-8. G. Jašmantas gimęs 1930 m. Kudirkos Naumiestyje ir yra baigęs Vilniaus Pedagoginį institutą. Kurį laiką dirbo „Komjaunimo tiesos" redakcijoje. 1970 m. išstojo iš kompartijos eilių. Suėmimo motyvas — Jašmanto bendradarbiavimas pogrindžio spaudoje.

1980 m. liepos mėn. saugumiečiai pranešė giminėms, kad Antano Terlecko ir Juliaus Sasnausko byla uždaroma. Terleckui jau leista susipažinti su bylos medžiaga.

J. Sasnausko artimiesiems čekistai sugrąžino visą religinę literatūrą, draugų laiškus, kuriuose mažai liečiamas nacionalinis klausimas.

* * *

(Neteisėtumas nėra KGB žodyne. Visa, kas jų daroma, yra teisėta):

TSRS Generaliniam Prokurorui
Jurevičiaus Mečislovo, Jurgio, Lietuvos Helsinkio grupės nario, gyv. Lietuvoje, Šiaulių m. Spindulio g. Nr. 6-10,

Pareiškimas

1980 m. vasario 6 d. Šiaulių autobusų stotyje mane užpuolė ir suėmė grupė saugumiečių. Nusigabenę į skyrių, padarė asmeninę kratą, po to nusivežė į mano butą, kur taip pat atliko smulkią kratą, kurios metu paėmė įvairių spausdinių ir religinės literatūros. Rytojaus dieną buvau iškviestas miesto prokuratūron. Atvykęs iš Vilniaus tardytojas A. Jucys pateikė man kaltinimą: religinių procesijų-eisenų 1979 m. vasarą prie Šiaulių ir Šiluvos „organizavimu". Po to sekančiomis dienomis vėl buvau iškviestas prokuratūron. Paruošti „liudininkai" surengtoje akistatoje „atpažino" mane kaip minėtų procesijų organizatorių". Tokiu būdu man buvo iškeltas oficialus kaltinimas pagal BK 199-3 str. Taip pat buvo kviečiami liudininkai siekiant išgauti norimus parodymus dėl „veltėdžiavimo". 1975 m. sausio mėn. dėl religinių įsitikinimų (reikalavau teisės nedirbti religinių švenčių dienomis) buvau atleistas iš darbo. Nuo 1977 m. rugpjūčio mėn. dirbu Žarėnuose-Latveliuose bažnyčios zakristijonu. Darbo sutartį tardytojas A. Jucys iš manęs paėmė.

Ryšium su tuo pareiškiu:

Šita KGB surežisuota akcija, turinti tikslą man primesti religinių eisenų „organizatoriaus" vaidmenį, „pažeidžiant viešąją tvarką" — yra ne kas kita, kaip grubi provokacija nukreipta ne vien prieš mane.

Ateistinė propaganda Lietuvoje nepasiekė savo pagrindinių tikslų. Mažiausiai du trečdaliai lietuvių iki šiai dienai tikintys katalikai. Nežiūrint dešimtmečiais trunkančio visais frontais ateistinio puolimo, lietuviai daugumoje pasiliko ištikimi savo tėvų ir protėvių tradicijoms ir savo tikėjimui. Visa tai negali neiššaukti valdiškųjų ateistų įniršio. Turbūt todėl paskutiniuoju laiku jie ir nusprendė,

kad represijos — labiau patikimas ginklas toje negarbingoje kovoje prieš religiją. Tačiau tai klaidingas kelias. Apie tai byloja mūsų tautos istorijos puslapiai.

Aš dalyvavau, kaip ir daugybė kitų tikinčiųjų šitose maldininkų religinėse procesijose prie Kryžių kalno ir Šiluvoje. Dalyvavau, nes aš katalikas. Aš nebuvau jų organizatorius. Nebuvo ir jokių „viešosios tvarkos pažeidimų". Lietuvoje pagal senas tradicijas ir papročius katalikai stichiškai renkasi į maldingas keliones, ir nėra reikalingi jokie organizatoriai. Tai ne gegužės 1-ji ar spalio eisenos. Maldingos kelionės yra neatskiriama mūsų religinio gyvenimo dalis. Mūsų katalikiškosios tradicijos gimusios prieš šimtmečius. Jos lietuvio kataliko religinės dvasios išraiška. Jos niekam ir niekada neatnešė žalos. Tai puikiai žino kiekvienas, kuris nors šiek tiek susipažinęs su Lietuvos gyvenimo tikrove.

„Pravdos" laikraštis (1975.XII.18, N. 352) skelbė straipsnį, pavadintą „Ataka prieš Dievo Motiną". Jame buvo kalbama apie tai, kaip Čilės budelių chunta, vadovaujama netikinčio nei į Dievą, nei į velnią Pinočeto, susidorojo su išgąsdinusia jį taikia katalikų maldininkų religine eisena. Straipsnis užbaigiamas: „Generolas Pinočetas su neišsekamu išradingumu ieško būdų kaip užimšti burnas tikintiesiems ir netikintiesiems . . ."

Iškyla klausimas: kodėl ir tarybiniai bedieviai naudojasi tais pačiais metodais kaip ir jų koneveikiama chunta? Galbūt jų tie patys tikslai?

Kreipiuosi į Jus prašydamas padėti užkirsti kelią bedievių visokiai savivalei ir smurtui, vykdomam tarybinių įstatymų priedanga.

Gyvename juk XX-me amžiuje ir, kaip aiškina propagandistai, „pačioje demokratiškiausioje šalyje", valstybėje, įsipareigojusioje visoje eilėje humanistinių tarptautinių susitarimų gerbti pagrindines žmogaus teises.

(Tarybiniai įstatymai geriausia savivalei ir smurtui priedanga):

Šiauliai, ... M. Jurevičius
1980.II.23.

* * *

1980 m. kovo 24 d. į Vilniaus KGB tardymui buvo iškviestas kun. Petras Našlėnas-Kerbelis. Iškvietimo priežastis — kunigas buvo pasirašęs keletą peticijų dėl kalinių — Petkaus, Terlecko ir Sasnausko nekaltumo, kur buvo reikalaujama suimtuosius paleisti. Tardytojas reikalavo pasakyti, kas suredagavo peticiją, kas pakišo pasirašyti ir kur visa tai įvyko. Tardytojas piktinosi, kad kaip galima prašyti paleisti į laisvę tokius „nusikaltėlius, kurie kelia klausimą dėl Lietuvos išstojimo iš Sovietų Sąjungos".

Tardymo metu kun. Petras Našlėnas buvo gudriai zonduojamas, ar nežinąs, kas sudarą „LKB Kronikos" redakciją, kokiu būdu jis gaunąs pogrindinę spaudą ir t.t.

Nieko nepešęs mjr. Pilelis kunigą paleido.

N.B. Kun. P. Našlėnas-Kerbelis yra baigęs Kauno Kunigų seminariją, tačiau KGB neleido jį oficialiai įšvęsti kunigu, todėl jis kunigystės šventimus gave be valdžios sutikimo.

* * *

1980 m. birželio 3 d. Vilniaus Radijo ir televizijos choro artistė Janina Bagdonienė buvo iškviesta į KGB tardymui. Tardytojas Pilelis priekaištavo, kad Bagdonienė pasirašiusi raštą dėl Terlecko išlaisvinimo. Tardytojai niekinančiai atsiliepė apie visus pasirašiusius minėtą raštą, vadindamas juos psichiškai nenormaliais, o kunigus — valdžios priešais. A. Terleckas esąs nacionalistas, redagavęs įvairius leidinius ir jau ne pirmą kartą teisiamas už ardomąją veiklą prieš tarybinę santvarką. Čekistas veltui

stengėsi įkalbėti tardomąją atsisakyti savo parašo. Pilelis tvirtino, kad esą nusikalstančios ir vienuolės, kurios įtraukia vaikus į religinę veiklą.

Po kelių tardymo valandų prisistatė ir antras saugumietis, tačiau pavardės nepasisakė. Čekistas kalbėjo, kad pas mus esanti viena partija ir jei kokie nepageidautini šaltiniai drumščia ramybę, jie turi būti izoliuojami.

Toliau tardymą perėmė Česnavičius. Bagdonienė vėl buvo klausinėjama apie jos „įtartinas" pažintis su lagerininkais ir kunigais. Česnavičius irgi tvirtino, kad įvairius raštus pasirašinėją asmenys esą psichiškai nesveiki ir jų kova esanti beprasmiška, nes visi būsią susemti. Bagdonienė priminė keletą kriminalinių nusikaltimų, kurių aukomis buvo jai artimi asmenys ir net ji pati, tačiau, kai valdžios organai beveik nereagavo — ji buvo nustebinta. O kai ji pasirašė raštą, reikalaujantį žmogui laisvės — tuojau atsidūrė KGB rūmuose.

Tardymas užtruko 5 valandas.

* * *

1980 m. birželio 3 d. šiaulietis Juozas Šileikis buvo iškviestas į Šiaulių KGB tardymui. Tardytojas savo pavardės nepasisakė. Jis perskaitė iš „LKB Kronikos" (Nr. 42) žinutę, kad Šleikis nedalyvavęs vasario 24 d. rinkimuose į Aukščiausiąją ir vietines tarybas. Šileikis faktą patvirtino, teigdamas, kad jis negalįs dalyvauti rinkimuose, nes iš tikinčiųjų bendruomenės rinkimuose kandidatai neišstatomi, o bedieviai tikinčiųjų reikalų negins.

Saugumietis Šileikį auklėjo keturias valandas, aiškindamas, kad esą neramių žmonių, kurie saugumui užduodą labai sunkų darbą. „LKB Kronika", saugumiečio nuomone, tai ištisinis melas.

* * *

1980 m. birželio 5 d. pas Žemaičių Kalvarijos kleboną kun. Alfonsą Lukoševičių atvyko čekistas Grigaliūnas (iš Vilniaus KGB) ir klausinėjo apie būsimuosius Švč. M. Marijos atlaidus liepos mėnesio pradžioje. Saugumietį labiausiai domino, ar šiuose atlaiduose, panašiai kaip pernai, dalyvausią Tikinčiųjų teisėms ginti Katalikų komiteto nariai. Čekisto nuomone, pernai labai blogai buvę, nes Katalikų komiteto nariai prikalbėję daug blogų dalykų.

Kun. Lukoševičius paaiškino, kad kiekvienas, į atlaidus atvykęs kunigas, turįs teisę laikyti Mišias, o pamokslas esąs neatskiriama Mišių dalis.

* * *

1980 m. gegužės 14 d. buvo iškviesta į saugumą tauragiškė Nijolė Galminaitė. Saugumietis Antanas Laurinavičius ją kaltino parašų rinkimu po pareiškimu televizijos „Argumentų" redakcijai. Tardytojas reikalavo nurodyti, kas rinko parašus, kas organizavo ir t.t. Be to, siūlė dirbti saugumo agente ir stoti į medicinos institutą. Atėjęs į kabinetą saugumo viršininkas Vitkevičius pagrasino: „Jei nesusitarsime, sekantis pokalbis bus liūdnesnis".

* * *

1980 m. birželio 17 d. į Aldonos Kezytės butą Vilniuje, Sudervės 20-130, atvyko saugumietis Malinauskas ir ją išsivežė „trumpam pokalbiui" į saugumo rūmus. „Trumpas pokalbis" tęsėsi tris pusdienius — birželio 17-20 d.

Aldona Kezytė buvo įdavusi iš JAV atvykusiai seseriai kelis laiškus, adresuotus broliui kun. Algimantui Keziui. Maskvos muitininkai laiškus konfiskavo ir perdavė Lietuvos saugumui. Laiškuose buvo aprašyti A. Kezytės 1979 m. vasaros įspūdžiai Gruzijoje.

Savo pavardės nepasisakęs čekistas-tardytojas grasino, kad už šmeižikiškos literatūros persiuntimą į užsienį A. Kezytė galinti gauti iki 7 m. lagerio. Laiškų autorė

pareiškė, kad ji nieko nešmeižusi, o tik surašiusi savo pergyvenimus, kai ji 1979 m. buvo saugumo tardoma Gruzijoje. Kiekvieno žmogaus teisė — pasidalinti mintimis su artimiausiais žmonėmis.

A. Kezytė buvo labai griežtai įspėta dėl misionieriavimo Gruzijoje ir pagrasinta, kad sekantis susitikimas būsiąs griežtesnis. Kad nebūtų progos A. Kezytei savo idėjas „primesti kitiems", saugumietis pasiūlė jai grįžti į darbą. (mokyt. A. Kezytė 1975 m. saugumo iniciatyva su Vilniaus B. Dvariono vaikų muzikos mokyklos direktoriaus Vytauto Kabelio ir partijos sekretoriaus Jono Urbos pagalba buvo priversta iš šios mokyklos išeiti). Tardytojo nuomone, A. Kezytė turėjusi konfliktų su mokytojų kolektyvu ir todėl tekę darbą palikti. Iš tikrųjų ji per 25 mokytojavimo metus darbe neįsigijo nė vieno priešo ir buvo gavusi už pavyzdingą darbą daug įvairių apdovanojimų ir nė vieno papeikimo. Tardytojas net šitaip išsireiškė: „Kiekvienas mokytojas turi teisę viešai išpažinti savo tikėjimą, o jei už tai būtų diskriminuojamas, tesiskundžia saugumui". Turbūt niekas negalėtų jo pasakymais remtis, nes turbūt kaip tik dėl to saugumietis nepasisakė savo pavardės. Tardytojas labai domėjosi, kokiai vienuoliškai kongregacijai A. Kezytė priklausanti. Taip pat klausinėjo, ką pažįstanti iš TTG Katalikų komiteto narių.

MŪSŲ KALINIAI

Povilas Buzas — gimęs 1919 m. sausio 3 d. Prienų rajone, Bačkininkų km., gausioje katalikiškoje šeimoje. Povilas buvo devintas iš dešimties vaikų. 1920 m. mirė jo tėvas, o 1928 m. — motina, todėl Povilui teko nuo vaikystės daug dirbti ir neturėjo galimybės mokytis. Jis baigęs vos 4 klases.

Sovietinei valdžiai okupavus Lietuvą, Povilas Buzas įsijungė į partizaninę kovą prieš okupantus. 1946 m. buvo suimtas netoli Veiverių ir nuteistas 10 metų kalėti. Bausmę atliko Intoje, Komi ASSR.

1956 m. sugrįžo į Lietuvą ir sukūrė šeimą. Augino du sūnus. Paskutiniu metu gyveno Birštone.

Povilas Buzas — taurus lietuvis ir uolus katalikas. Jo veikla ir kančia lageryje bus didelis įnašas Tautos ir Bažnyčios prisikėlimui.

* * *

Įstaigos VS-389/35 Viršininkui

Pil. Pliuirienės Aldonos, Antano, gyv. LTSR, Kauno raj. Kulautuvoje, Akacijų g. 23-2,

Pareiškimas

Jūsų įstaigoje kalinamas mano vyras Petras Plumpa. Jau daugiau kaip metai aš negaunu iš jo laiškų. Į mano užklausimą Jūs neseniai atsakėte, kad jis turi teisę rašyti ribotą laiškų skaičių. Kadangi Jūsų atsakymas ne iš esmės ir nepatenkino manęs, tai kreipiuosi į Jus vėl.

Mane domina ne mano vyro teisės, o kodėl aš negaunu jo laiškų. Pranešimai apie mano laiškų įteikimą mano vyrui grįžta be vyro parašo. Ant jų pasirašo, pažeisdamas įstatymus, kažkas kitas. Reiškia, kažkas naudojasi nerašyta „stipriojo teise" varžyti mano ir mano vyro teises. Ir tas savivaliautojas yra pas Jus, nes pranešimai grįžta iš jūsų įstaigos.

Prašau pranešti man, kodėl aš negaunu vyro laiškų ir ką Jūs padarėte, kad ateityje vyro laiškai mane pasiektų.

Vyro vardu ir jo adresu aš užprenumeravau lietuviškus žurnalus ir laikraščius: „Pergalę", „Mokslas ir gyvenimas", „Tiesą" ir „Literatūra ir menas". Prašau pranešti man, ar Plumpa juos gauna.

Prašau pranešti man, kada galėsiu turėti su vyru bendrą ir asmeninį pasimatymą.

1980.IV.14. .... A. Pliuirienė

* * *

Lagerio vadovybė atsiuntė šitokį atsakymą — pasityčiojimą: „Pilietis Petras Plumpa šiuo metu laikomas tokiose sąlygose, kur jam leidžiama į du mėnesius parašyti vieną laišką. Nuo 1979 m. sausio mėn. iki 1980 m. balandžio mėn. pil. Petras Plumpa pasiuntė 14 laiškų, devynis — Jūsų adresu. Nuo 1980 m. sausio mėn. jis pasiuntė Jums du laiškus. Visus laikraščius ir žurnalus jis gauna pilnai. 1980 m. jis neturi teisės gauti jokios rūšies pasimatymo.

Įstaigos VS 389/35 Viršininkas
Kucnecov V. V.

* * *

1980 m. liepos 11 d. Jadvyga Stanelytė aplankė iš Sibiro tremties sugrįžusią Nijolę Sadūnaitę. Vakare, norėdama nuvykti pamaldoms į šv. Mikalojaus bažnyčią, sėdo Architektų gatvėje į autobusą, o paskui ją įsmuko kažkoks tipas, ir Stanelytė dingo kaip į vandenį.

Liepos 22 d. giminės Jadvygą Stanelytę surado Lukiškių kalėjime. KGB nurodymu jai fabrikuojama kriminalinė byla „už veltėdžiavimą". Š.m. vienas čekistas tardymo metu Stanelytei pasakė: „Mes iš tavęs antros Sadūnaitės nedarysime!"

Jadvyga-Gemma Stanelytė plačiai žinoma Lietuvoje. Kur ji bebus — Lukiškėse, lageryje tarp žmogžudžių ir kitose Gulago vietose — Lietuvos katalikai atidžiai seks kiekvieną jos kančios ir aukos žingsnį. Jos auka dar labiau suburs ypač Lietuvos jaunimą prie Eucharistinio Jėzaus, kurį suimtoji ypač mylėjo, ir dar labiau visi nusigręš nuo tokios ideologijos, kuriai paremti reikalinga veidmainystė ir smurtas. Tokius, kaip Sadūnaitė, Stanelytė galima sunaikinti, bet neįmanoma suniekinti ir nugalėti.

NIJOLĖ SADŪNAITĖ LAISVĖJE

1980 m. gegužės 6 d. Nijolė gavo telegramą iš Šveicarijos, Ciuricho, kurioje rašoma:

„Tarptautinis Krikščioniškas Solidarumas" maloniai siunčia Jums sveikinimus iš metinės konferencijos, vykstančios Ciuriche. Delegatai ir stebėtojai iš 14 kraštų paskelbė savo solidarumą su Jumis Jūsų drąsioje kovoje už tikėjimo ir sąžinės laisvę. Mes ir toliau įjungsime Jus į savo maldas, ir toliau informuosime krikščionis apie Jus. Malonėkite atsiminti, kad mes taip pat esame reikalingi Jūsų maldų ir palaikymo, kviečiant į solidarumą krikščionis visame pasaulyje.

Su nuoširdumu
Jūsų „Tarptautinis Krikščioniškas
Ciurichas, ... Solidarumas"
Šveicarija .... Delegatai:

* * *

1980 m. liepos 8 d., baigusi ištrėmimo bausmę Sibire-Bogučanuose, Nijolė Sadūnaitė gavo pasą ir per Rygą išskrido į Vilnių. Liepos 9 d., vos spėjus lėktuvui nusileisti Rygos aerouoste, stiuardesė įsakė visiems keleiviams paruošti pasus ir bilietus, kuriuos, išlipant iš lėktuvo, tikrino trys uniformuoti milicininkai. Patikrinę N. Sadūnaitės ir jos palydovo pasus, pareigūnai paaiškino, jog jiems esą kažkokių neaiškumų ir pakvietė sėstis į šalia lėktuvo stovinčią automašiną, kurioje laukė trys čekistai iš Vilniaus. Po penkių valandų kelionės „Volga" pasiekė Vilnių. Atvežę prie pat namų Architektų gatvėje, saugumiečiai palinkėjo Nijolei, „kad daugiau nereikėtų susitikti" ir paleido.

Kokiam tikslui buvo reikalinga šita čekistų „palyda"? Ogi kad tie, kurie su gėlėmis buvo nuvykę į Rygos ir Vilniaus aerouostus negalėtų jos pasveikinti ir įteikti gėlių, kad vėliau saugumiečiai galėtų sakyti, jog Nijolės Lietuvoje niekas nelaukė ir nepasitiko.

Žinią apie Nijolės Sadūnaitės sugrįžimą greitai pranešė įvairios radijo stotys. Žmonės klausinėjo vieni kitus: „Kaip pamatyti Nijolę?" O tie, kurie ją sutikdavo, sakė:

„Ačiū tau, Nijole, už tavo meilę ir auką. Tu šešerius metus švietei Tautai ir pasauliui, žadinai visus nenusilenkti melui bei prievartai, būti ištikimiems Dievui ir Tėvynei". O N. Sadūnaitė skubindavosi pasakyti: „Ačiū, ačiū visiems už maldas ir visokeriopą paramą. Tik jūsų maldų dėka pajėgiau viską pakelti..."

* * *

T T G KATALIKŲ KOMITETO DOKUMENTAI

Dokumentas Nr. 31. — adresuotas TSKP Generaliniam Sekretoriui L. Brežnevui. Išleidimo data — 1980 m. kovo 12 d. Dokumente ginamas Tikinčiųjų teisėms ginti krikščioniškojo komiteto sekretorius Viktor Kapitančiuk, provoslavų Religinio seminaro steigėjas Aleksandr Ogorodnikov ir kt. už tikėjimą suimti asmenys.

Dokumentas Nr. 32 — išleistas 1980 m. birželio 21 d. Pateikiame pilną dokumento tekstą:

Lietuvos KP Centro Komitetui ir Vyriausybei

Š.m. Valstybinio saugumo komiteto darbuotojai, apkaltinę tarybinės santvarkos šmeižimu, suėmė keturis kovotojus už Lietuvos tikinčiųjų teises: Povilą Buzą, Anastazą Janulį, Genovaitę Navickaitę ir Oną Vitkauskaitę. Suimtiesiems iškeltos baudžiamosios bylos. Visuotinai tvirtinama, kad jie būsią baudžiami už „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos" gaminimą ir platinimą.

Ar suimtieji — Buzas, Janulis, Navickaitė ir Vitkauskaitė — yra nusikaltėliai? Ne. Mes apklausėme daugelį šiuos suimtuosius gerai pažinojusių žmonių — jie visi tvirtino, kad suimtieji yra dori lietuviai ir pavyzdingi katalikai, kuriems tik pavydėti galima moralinio kilnumo. Tokius žmones kaltinti tarybinės santvarkos šmeižimu bei juodinimu yra nesąžininga ir žema.

Jei tarybinėje Lietuvoje nebūtų pažeidinėjamos ele-

mentarios tikinčiojo žmogaus teisės ir jei nebūtų stengiamasi Religinių susivienijimų nuostatų ir įvairių nepaskelbtų instrukcijų pagalba administruoti Bažnyčią, nebūtų nė Kronikos, registruojančios tikinčiųjų bei Bažnyčios diskriminacijos faktus.

Lietuvos tikintieji nuolat susiduria su įvairiais sunkumais ir todėl visai logiška, kad atsiranda žmonių, kurie, norėdami apginti tikinčiuosius ir neturėdami jokių kitų priemonių, taisytinus faktus kelia į viešumą. Argi reikia už grotų sodinti tokius žmones, kurie kovoja už tai, kad būtų laikomasi tarybinės Konstitucijos raidės, tarybinės Vyraiusybės ratifikuotų tarptautinių susitarimų ir kad būtų skaitomasi su žmogaus orumu? Tokius žmones valstybė privalo gerbti. Prieš tiesą visiems reikia nulenkti galvas. Reikia turėti drąsos sąžiningai pažvelgti į padarytas klaidas, nesvarbu, kaip didelės jos būtų. Skaudi iliuzija — bandyti nuslėpti tikintiesiems daromas skriaudas, nusikaltimas — šito siekti, kankinant nekaltus žmones. Ką apie šitai pasakys istorijos teismas?

Dievo, tiesos ir tikinčios tautos vardu mes jums sakome — paleiskite į laisvę nekaltus žmones: Povilą Buzą, Anastazą Janulį, Genovaitę Navickaitę ir Oną Vitkauskaitę!

TTG Katalikų Komiteto nariai — kunigai: Jonas Kauneckas, Alfonsas Svarinskas, Sigitas Tamkevičius, Vincas Vėlavičius ir Juozas Zdebskis.

Dokumentas Nr. 33 — išleistas 1980 m. birželio 21 d. Lietuvos KP Centro Komitetui nurodoma daug Lietuvos tikinčiųjų diskriminacijos faktų ir nurodoma, kad „dabartines Lietuvos tikinčiųjų bei kunigų problemas neįmanoma spręsti iš jėgos pozicijų arba kažką apšaukiant „ekstremistais". Siūloma apsvarstyti iškeltas problemas ir painformuoti TSKP Centro Komitetą, kad Lietuvos kunigai ir tikintieji nori pilnos religinės laisvės, kurios principai išdėstyti II Vatikano susirinkimo piriimtoje „Religinės laisvės deklaracijoje".

Dokumentas Nr. 34 — išleistas 1980 m. liepos 21 d. Pateikiame pilną dokumento tekstą:

KREIPIMASIS

į Helsinkio Baigiamąjį Aktą pasirašiusias vyriausybes ir į visus geros valios žmones

1974 m. Lietuvos TSR Aukščiausiasis Teismas nuteisė Petrą Plumpą-Pliuirą 8-riems metams pataisos darbų, atliekant bausmę griežto rėžimo lageryje. Jo kaltė ta, kad pasinaudodamas Visuotine žmogaus teisių deklaracija, daugino leidinį — „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką", — kuriame buvo fiksuojami tikinčiųjų diskriminacijos faktai.

Petras Plumpa-Pliuiras nėra nusikaltėlis, bet aukštos moralinės kultūros lietuvis, pavyzdingas katalikas ir trijų vaikų šeimos tėvas. Tokiais žmonėmis galima tiktai didžiuotis, o jų teisminis persekiojimas — niekuo nepateisinamas nusikaltimas prieš pagrindines žmogaus teises.

Šiuo metu Petras Plumpa-Pliuiras bausmę atlieka Permės srities griežto režimo lageryje VS 389/35, kur gyvena nežmoniškai sunkiose sąlygose. Jo žmona, Aldona Pluirienė, remdamasi vyro draugų pasakojimais, mums pranešė, kad Petras Plumpa-Pluiras dėl blogos sveikatos „nepajėgia įvykdyti išdirbio normų, o administracija jį ne gydo, bet dažnai žiauriai baudžia" — laiko kareceryje. Nuo 1979 m. kovo mėnesio Aldona Pluirienė negavo iš vyro nė vieno laiško, nebuvo leista pasimatyti ir perduoti kaliniams priklausomą maisto siuntą.

Šie faktai liudija, kad Petras Plumpa-Pluiras yra kalinamas nepakeliamose sąlygose, todėl peršasi mintis, jog norima, baigiantis bausmės laikui, jo sveikatą visiškai sugriauti.

Todėl mes kreipiamės į Helsinkio Baigiamąjį Aktą pasirašiusias vyriausybes ir viso pasaulio geros valios žmones ir prašome — užstokite šį kilnų lietuvį!

Ta pačia proga painformuojame, kad už panašų „nusikaltimą", t.y. už informacijos apie tikinčiųnų diskriminaciją platinimą, teismo laukia keturi niekuo nekalti lietuviai: Povilas Buzas, Anastazas Janulis, Genovaitė Navickaitė ir Ona Vitkauskaitė. Jų teisminio persekiojimo faktą būtina iškelti Helsinkio nutarimų įgyvendinimo patikrinimui ruošiamoje Madrido konferencijoje.

TTG Katalikų Komiteto nariai-kunigai: Jonas Kauneckas, Alfonsas Svarinskas, Sigitas Tamkevičius, Vincas Vėlavičius ir Juozas Zdebskis.

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

Vyžuonos (Utenos raj.). 1980 m. iš gegužės mėn. 16 d. į 17-tą dieną naktį piktadariai apiplėšė Vyžuonų bažnyčią. Pagrobta: didžiojo altoriaus centrinis brangus paveikslas, šoninio altoriaus Švč. Marijos Skausmingosios paveikslas, šoninio altoriaus Švč. Jėzaus Širdies paveikslas, nuo sienos didelis šv. Antano paveikslas, iš tabernakulio paimta monstrancija su ostija, komuninė su komunikantais (vienas komunikantas rastas prie altoriaus laiptų ant kilimo, lyg perlenktas, bet ne perlaužtas;. Be to, paimta virš tabernakulio buvęs didž. altoriaus kryžius, iš šoninio altoriaus šv. Kryžiaus relikvijorius, stiprintuvas ir du mikrofonai.

* * *

Vilnius. 1980 m. Vakarų spauda ir radijas paskelbė suimtojo Vilniaus Valst. Universiteto docento Vytauto Skuodžio pareiškimą (1979.XI.25), kuriame jis save laiko „šeštuoju Lietuvos tikinčiųjų teisėms ginti Katalikų komiteto nariu".

1979 m. gruodžio 16 d. pareiškime TTG Katalikų komitetui doc. Vytauas Skuodis rašo: „Kadangi aš paskelbiau savo įstojimą į Katalikų komitetą nesuderinęs

su kitais to komiteto nariais (. . .), tai prašau mano anksčiau paminėtą kreipimąsi laikyti negaliojančiu".

* * *

Klaipėda. 1980 m. balandžio 1 d. 610 Klaipėdos tikinčiųjų pasiuntė TSRS ATP pirmininkui L. Brežnevui pakartotiną užklausimą, kuriame tarp kita ko rašoma: „Mes priversti kreiptis į Jus, Pirmininke, nes Klaipėdos m. Vykdomasis komitetas, LTSR Religijų reikalų tarybos įgaliotinis ir LTSR Ministrų Taryba į mūsų prašymą (skundą) neatsako arba ji nekompetetinga šį klausimą spręsti. Jie stengiasi mus įtikinti, kad šis, Jums pasiųstas pareiškimas, nebus patenkintas, kad daugiau į Jus, Pirmininke, mes nebesikreiptume ir šio klausimo iš vis nekeltume".

Minėto pareiškimo pasirašymą tarybiniai pareigūnai trukdė visokiais būdais: atimdavo prašymus su parašais, fotografuodavo pasirašančius prašymą (Varduvoje, Šilalėje, Ylakiuose, Paežeryje, Šiluvoje) ir pan.

Klaipėdiečių pareiškimas su 148149 parašais buvo pasiųstas 1979 m. lapkričio 19 d., tačiau iki šiolei sovietinė valdžia Klaipėdos bažnyčios grąžinimo reikalo nesprendžia. Palyginkime: vienas šizofrenikas parašė LTSR Prokurorui skundą, kad Viduklės klebonas kun. A. Svarinskas „norįs jį užmušti". Šis kunigas tuojau buvo iškviestas į Raseinių prokuratūrą pasiaiškinti. O kai dėl Klaipėdos bažnyčios šimtai tūkstančių pasirašo — sovietinė valdžia tyli kaip lavonas.

* * *

Tauragė. 1587 Tauragės tikintieji pasiuntė Lietuvos Radijo ir televizijos komitetui pareiškimą, kuriame gina kun. Joną Kaunecką, neteisingai apšmeižtą š.m. kovo mėnesio 9 d. televizijos laidoje. Jie rašo, kad š.m. kovo mėnesį išklausę kun. Kaunecko rekolekcijas, kuriose šis

kunigas „ragino jaunimą neiti klaidingais keliais, o keltis iš purvo, moralinio smukimo, apsivalyti atgaila ir eiti teisingu gyvenimo keliu. Ar tai politika? Ne! Tai religija . . . Pats laidos redaktorius Stuina uolų ir gerą kunigą pavadino „neapykantos apaštalu". Mes reiškiame protestą ir reikalaujame, kad redaktorius viešai kunigą atsiprašytų", — rašo tauragiškiai.

* * *

Truskava (Kėdainių raj.). 441 Truskavos parapijos tikintysis pasirašė Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui P. Anilioniui pareiškimą, kuriame pasakojama, kad karo metu buvusi sunaikinta Truskavos bažnyčia, o naujos pasistatyti neleidžiama. Buvusioje parapijos špitolėje esanti įrengta skurdi patalpa, kurioje nesutelpa į pamaldas atvykstą tikintieji. Šitose patalpose dar yra apgyvendinta komunistė Vapštienė, trys mokytojos — Matulevičienė, Pleštienė, Varnaitė, apylinkės vâlytoja Vaikutienė ir Grigaliūnienė; ten pat įrengtas ir akušerinis punktas. Tuo metu, kai į parapijos namą yra sukelti visai pašaliniai asmenys, parapijos klebonas neturi kur gyventi, — per didelį vargą parapiečiai jam suradę mažą kambarėlį, kur nesą vietos net lovai pasistatyti. Pareiškime tikintieji reikalauja — arba iš parapijos namo iškeldinti visus pašalinius asmenis, arba leisti sudegusios bažnyčios vietoje pasistatyti naują bažnyčią. Pareiškimo pabaigoje primenama, kad vietinė Kėdainių rajono valdžia į tikinčiųjų prašymą atsakė neigiamai. Pareiškimas rašytas 1980 m. balandžio 25 d.

Per 1980 m. Velykas Prisikėlimo pamaldas kun. Petras Nykštas aukojo po atviru dangumi sudegintos bažnyčios vietoje. Pamokslo metu klebonas žmonėms pranešė, kad, kol neturėsią tinkamų patalpų, pamaldas laikysiąs po atviru dangumi.

* * *

Pasvalys. Zuzana Motekienė, Nikodemo, gyvenusi Paistriečių kaime, Pumpėnų parapijoje, Pasvalio raj., buvo sąmoningai religinga moteris ir uoli bažnyčios lankytoja. Senutė ne kartą saviesiems ir klebonui yra pareiškusi: „Aš vis sakau savo vaikams, kad kai mirsiu, tegul jie mane su bažnyčia palaidoja". Senutė, eidama 82-rus metus, staiga mirė 1979 m. lapkričio 26 d. Pumpėnų klebonas paklausė atėjusią dėl laidotuvių susitarti mirusios seserį: „Ar močiutės laidotuvėms su Bažnyčia neprieštaraus jos sūnus Juozas — Pasvalio rajoninio laikraščio „Darbas" redaktorius?" Sesuo atsakė, kad reikia įvykdyti mirusios paskutinę valią.

Pasvalio rajono partijos komitetas uždėjo veto — sūnui redaktoriui buvo pareikšta: „Jei mūsų neklausysi, eik sau, kur nori". Tokiu būdu giliai tikinti moteris buvo palaidota ateistiškai.

* * *

Žemaičių Kalvarija. 1980 m. balandžio 27 d. buvo paminėtos šios žemaičių šventovės išniekinimo metinės. Atsiteisimo pamaldas pravedė ir pamokslą pasakė kun. Vladislovas Abromavičius. Vien tik jaunimo pamaldose dalyvavo apie 400.

Telšių vyskupijoje jaunimas nuo praėjusių metų rudens kalba rožančių. Kiekvieno mėnesio pabaigoje rožančius iškilmingai perduodamas Žemaičių Kalvarijos šventovėje vis kitam dekanatui. Daroma rožančiaus procesija. Parsivežę į namus jaunimas savo parapijos bažnyčiose kasdien kalba rožančių. Vyskupijos valdytojo pageidavimu po rožančiaus kalbama malda už popiežių. Paskutiniu metu KGB pradėjo persekioti jaunimą, vykstantį su rožančiumi į Žemaičių Kalvariją. Registruojami atvykusių automašinų numeriai.

* * *

Telšiai

Inžinieriaus V. Puplausko atviras laiškas televizijos ateistinės laidos „Argumentai" organizatoriams ir žiūrovams

Šiemet, kovo 9 d., per Lietuvos respublikinę televiziją buvo rodoma taip vadinamo mokslinio ateizmo laida „Argumentai". Bet argi apgaulė gali būti pavadinta mokslu, o filmavimo technikos triukas — argumentu?

Viską priminsiu taip, kaip buvo, ir spręskite patys.

Man, kaip Telšių miesto Jungtinių katilinių ir šiluminių tinklų direkcijos direktoriui, paskambino Telšių raj. Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas K. Jankus ir pasakė, kad ruošiama televizijos laida apie pasikeitimus Telšiuose: „Jūs tiek daug padarėte, kad Telšiuose gerėtų butų apšildymas ir karšto vandens tiekimas. Papasakokite, kaip pavyko tai pasiekti ir kokie ateities planai."

Tokiais, grynai techniškais savo darbo klausimais, aš paruošiau raštišką savo pranešimo tekstą ir jį palikau K. Jankui. Susipažinęs su tekstu, K. Jankus jokių pastabų ar užuominų nepadarė. Vėliau buvau iškviestas į rajono vykdomąjį komitetą. Kabinete, be Jankaus, buvo A. Stuina ir trys kiti televizijos darbuotojai. Aš pradėjau kalbėti apie katilines, o korespondentai savo klausimais ėmė pokalbį kreipti apie Telšių miestą ir telšiečius jiems norima kryptimi. Matydamas, kad rūpimais savo darbo klausimais negalėsiu pasidalinti mintimis su televizijos žiūrovais, į tuomet man nesuprantamus klausimus toliau neatsakinėjau. Ir kaip buvau nustebintas ir pasipiktinęs K. Jankumi ir A. Stuina, kada save pamačiau ateistinės propagandos laidoje.

Ir kaip Jūs, A. Stuina, drįsote žiūrovus melagingai nuteikti, kad tik kiti nesutiko dalyvauti ateistinėje laidoje. O argi aš sutikau? Argi man sakėte, kokiu tikslu mane filmuojate? Juk aš Jus mačiau pirmą kartą gyvenime ir

negalėjau žinoti, kokiu amatu užsiimate ir kaip užsidirbate sau duoną. Kas leido mano atsakymus įterpti į kitų pasisakymus, mane parodyti po grubių ir melagingų užsipuolimų prieš visų gerbiamą kunigą Joną Kaunecką? Juk žmonės, melagingai užpuolantys kun. J. Kaunecką, tai darė iš keršto, nes buvo užgautos jų ambicijos. Jie netikintys ir dar priešiškai nusiteikę religijos mokslui, todėl jiems viskas, kas mums kilnu ir šventa, yra svetima ir nesuprantama. Jiems nesuprantamos Lietuvos Katalikų Bažnyčios pastangos gelbėti lietuvių tautą, ypač jaunimą nuo girtuoklystės, nusikalstamumo ir ištvirkimo. Todėl laikau, kad mane, viešai tikintį kataliką, parodyti po ateistiškai nusistačiusių žmonių pasisakymų yra labai didelis įžeidimas ir mano autoriteto suniekinimas tikinčiųjų akyse.

Kad Jums, K. Jankau ir A. Stuina, būtų suprantamiau, kokią man padarėte moralinę skriaudą, paaiškinsiu sekančiu pavyzdžiu.

Įsivaizduokite, K. Jankau ir A. Stuina, kad grupė žmonių sugalvojo pažeminti ir pajuokti Jūsų motinas. Nufilmuoja melagingų liudytojų šmeižikiškus pasisakymus prieš mylimą motiną. Vėliau, visiškai nežinant nieko apie tai, pakviečia Jus, duoda provokuojančių klausimų apie Jūsų šeimą ir galiausiai Jus parodo per respublikinę televiziją, kaip sutinkančius ir pritariančius savo motinų pažeminimo kompanijai. Kaip jūs tada jaustumėtės visos respublikos akivaizdoje, pasirodę chamais, negerbiančiais savo motinų? O Jūs, panaudoję klastą, apgaulę ir melą, mane tokiu parodėte. Nejaugi taip vadinamo mokslinio ateizmo propagandą sugebate skleisti tik apgaule ir melu, tik suniekinant kitą žmogų ir nesiskaitant su kito žmogaus orumu ir garbe? Jums turi būti žinoma, kad dvasinis žmogaus traumavimas labai kenkia sveikatai ir mažina darbingumą.

Todėl prašau viešai paskelbti šį mano laišką ir atitaisyti padarytą skriaudą; paaiškinti televizijos žiūrovams, kad

buvo padaryta klaida, kad aš nežinojau, kokiu tikslu mane filmuoja ir kur bus panaudoti atsakymai į mano pateiktus klausimus.

Inž. V. Puplauskas

* * *

Viduklė (Raseinių raj.). 1980 m. gegužės 4 d. Viduklės parapijos Bažnyčios komitetas parašė LTSR Ministrų Tarybai pareiškimą, kuriame rašoma:

„(. . .) 1976 metais, rudeniop, miestelyje pasklido kalbos, kad Raseinių rajono vadovai ruošiasi atimti mūsų špitolę (špitolė — namas, kuriame gyvena bažnyčios tarnai). Dar 1949 metais buvome netekę klebonijos, visų ūkinių pastatų ir parapijos salės. Taigi nepatikėjom tomis kalbomis ir galvojom, kad tie baisūs atėmimo laikai negrįžtamai nuėjo į praeitį ir niekada nebegrįš. Logiškai galvojant, visai nesuprantama, kad po 40 tarybinės valdžios metų rajono vadovams vėl prireiktų senos špitolės.

1977 m. berods pavasarį atvyko Raseinių rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Z. Butkus ir Viduklės apylinkės pirmininkas A. Zigmantas pas mūsų kleboną kun. A. Svarinską ir pareikalavo leisti įkelti į špitolę vieną dirbančiųjų šeimą. Klebonas reikalavimą griežtai atmetė, nes parapijai gyvybingai reikalingos patalpos. Ir vėl kalboms nebuvo galo:

— Nori įkelti pašalinius žmones operatyviniais sumetimais . . .

— Tai tik nervų gadinimas . . .

— Ne, čia Raseinių bedievių „ideologinės kovos" metodai . . . Iš tikrųjų jei rajono vadovai būtų tokie jautrūs dirbančiųjų reikalams, tai jie patys, kaip komunistai, galėtų tenkintis kuklesniais butais arba nedubliuoti pirčių gyvenvietėse: suomiškos — ponams, o paprastos — liaudžiai.

Špitolė statyta dar prieš II-jį Pasaulinį karą: stogas

kiauras, supuvusios grindys ir suaižėję sienos. Reikėjo skubaus eilinio remonto. 1977 m. birželio 1 d. bažnyčios komitetas kreipėsi į raj. vyr. architektą Daunorą leidimo einamajam remontui. Architektas liepė susirasti inžinierių, kuris padarytų projektą, ir tik tada kreiptis leidimo. Tuščios buvo mūsų pastangos surasti Raseiniuose inžinierių, kuris rizikuotų patarnauti bažnyčiai ir klebonijai — padaryti projektą, nebijodamas rajono bedievių sankcijų! (. . .).

Truputį paremontavom stogą ir patalpas, kuriose gyveno klebonas. O didesnė dalis namo dar laukia leidimo remontui.

1980 m. sausio pradžioje Viduklės bažnyčios komitetas gavo Raseinių raj. Liaudies depuatatų tarybos vyk. komiteto 1979 m. gruodžio 19 d. raštą: „Kadangi Viduklės religinė bendruomenė remontuoja gyvenamąjį namą savavališkai, be reikiamos dokumentacijos, ir nepaiso valstybinės inspeckijos įspėjimo, rajono vykdomasis komitetas nutraukia 1974 m. leipos 23 d. sudarytą sutartį dėl pastato perdavimo nemokamam naudojimuisi Viduklės religinei bendruomenei ir įspėja Viduklės religinę bendruomenę (pirmininkas I. Paulauskas) ne vėliau kaip per tris mėnesius išlaisvinti sutartyje minimo gyvenamojo namo patalpas. Vykdomojo komiteto pirmininkas A. Skeiveris, sekretorius O. Juozaitis)."

Sprendimas neatitinka tiesos:

1. Mes prašėme leidimo, bet negavome (. . .).
2. Jokio įspėjimo negavome (. . .).

Pavasariop atvažiavo Religijų reikalų tarybos įgaliotinis P. Anilionis į Viduklės Paukštininkystės tarybinį ūkį, o ūkio direktorius E. Zaikauskas savo mašina atvežė namuose buvusius bažnytinio komiteto narius: B. Urbutį ir V. Kazlauskienę. P. Anilionis kalbėjo su kiekvienu atskirai ir pareiškė: „Sutvarkykite kleboną, nes kitaip uždarysime bažnyčią".

Balandžio 23 d. rajono vadovai atsiuntė vyr. architek-

tą, kad išmatuotų špitolės patalpas. Ir vėl prasidėjo kalbos, kad ruošiasi patalpinti šeimą į parapijos namą. Matyt, rajono vadovai galvoja šitaip: „Jei klebonas iki šiol šiaip taip atlaikė triukšmą, sklindantį iš greta esančio kultūrnamio šeštadienio ir sekmadienio vakarais iki vėlyvos nakties, tai dabar tikrai neišlaikys ir pats pabėgs" . . .

Tikintieji visus šiuos įvykius vertina kaip vieną ištisą provokaciją ir diskriminacijos grandinę. Todėl pas visus vienas klausimas: kada visa tai baigsis?

Prašome šį diskriminacinį rajono vadovų nutarimą peržiūrėti ir atšaukti, o kaltininkus įtikinti, kad tokiais metodais religijos nenugalėsi. Priešingai, Raseinių bedieviai nustatė prieš save visus geros valios žmones.

Ta pačia proga norime pareikšti, kad mes, Viduklės katalikai, ginsime bažnyčią, kleboną kun. A. Svarinską ir špitolę visais galimais būdais." Pareiškimą pasirašė 1287 Viduklės parapijiečiai.

* * *

Viduklė. 1980 m. balandžio 27 d. 63 Viduklės parapijos tikintieji nusiuntė Raseinių rajono laikraščio „Naujasis rytas" redakcijai protesto laišką prieš jų klebono kun. A. Svarinsko persekiojimą. Laiške tvirtinama, kad prieš kun. A. Svarinską nukreipti straipsniai rajoninėje spaudoje slepia tikruosius bedievių tikslus — norą susidoroti su tikinčiųjų mylimu kunigu. Laišką pasirašę tikintieji protestuoja prieš rajoninio laikraščio skleidžiamus kun. A. Svarinsko adresu šmeižtus. Laiške rašoma: „Turėdami valdžios pritarimą ir jėgą, bet savo ideologijos neįstengiantys apginti teisingu ir padoriu būdu, ateistai pasiryžę iškovoti jai triumfą naudodami šantažą ir smurtą prieš Bažnyčią ir tikinčiuosius".

1980 m. birželio 1 d. su 63 vidukliškių laišku į Blinstrubiškių aklųjų namus atvyko kažkokia moteris, atseit, patikrinti, ar po laišku parašai yra tikri. Buvo apklausta G. Nevardauskaitė. Atvykusioji pirmiausia

paaiškino, kad tikinčiųjų laiško rajoninis laikraštis neatspausdins.

— O šmeižikiškus ateistų straipsnius redakcija kompetetinga spausdinti? — paklausė G. Nevardauskaitė. Vietoje atsakymo — tyla. Toliau „redakcijos darbuotoja" klausinėjo, kas buvo šio laiško iniciatoriai, priekaištavo, kam kun. A. Svarinskas pamokslo metu sakęs, jog Kovo 8-ji yra girtuoklės moters diena (iš tikrųjų minėtą dieną beprotiškai girtauja ne tik vyrai, bet ir moterys — red. pastaba). „Moteris iš redakcijos" pasikalbėjo dar su B. Jasinskaite, o su kitais, laišką pasirašiusiais asmenimis, susitikti nepanoro.

* * *

TARYBINĖJE MOKYKLOJE

Prienai. 1980 m. balandžio 18 d. Prienų vid. mokyklos moksleiviai Aldonas Gudaitis ir Algis Gudaitis buvo iškviesti pas mokyklos direktoriaus pavaduotoją. Čia jų laukė Prienų saugumiečiai, kurie mokinius nusivežė į Prienų KGB būstinę. Abu mokiniai buvo klausinėjami, kur jie buvę vasario 15-17 dienomis; jie buvo kaltinami, kad vasario 16 d. iškėlė trispalvę Nepriklausomos Lietuvos vėliavą. Broliai Gudaičiai šį kaltinimą paneigė. Tardytojai elgėsi labai grubiai ir dažnai rėkė: „Kokios tau laisvės reikia!? Negana, kad pavalgęs . . . Snargliau, ne su tokiais susitvarkėme, ir su tavimi susitvarkysime."

Pustrečios valandos varginę nekaltus vaikus paleido, įsakę, kad rytojaus dieną į saugumą prisistatytų jų tėvas.

* * *

Prienai. 1980 m. gegužės 14 d. į Prienų KGB buvo iškviesta Vida Mačiulytė. Saugumiečiai mokinę klausinėjo, ar ji rašiusi sveikinimus kaliniams — Plumpai, Sadūnaitei ir kt., ar einanti į bažnyčią, ar pažįstanti brolius Gudaičius ir kt.

* * *

Pakuonis (Prienų raj.). Birželio 27 d. į Pakuonio bažnyčios šventorių buvo susirinkę būrys mergaičių. Artėjant atlaidams, jaunosios adoruotojos mokėsi barstyti gėles. Tuo metu atėjo Pakuonio mokyklos direktorė Deltuvienė, apylinkės pirmininkė Pečkienė, partijos sekretorė Padrezienė ir su didžiausiais grasinimais išvaikė mokinukes, aiškindamos, kad moksleiviai negali dalyvauti procesijoje.

* * *

(Tarybinės mokyklos tikintieji mokiniai kankinami dvasiškai paliegusių mokytojų):

Tirkšliai (Mažeikių raj.). 1980 m. gegužės 4 d. Motinos dienai skirtame pamoksle kun. klebonas Vincentas Gauronskas pranešė, kad jam kažkoks pareigūnas paskambino telefonu ir griežtai pareikalavo, kad prie altoriaus nepatarnautų vaikai ir nekalbėtų rožančiaus, kitu atveju gegužės 12 d. bus sudeginta klebonija. Klebonas savo pamoksle klausė, ar neaišku, kad čia grasino bedievis? Ar tas grasinimas neturi ryšio su Batakių, Gaurės ir Šiaulių šv. Jurgio bažnyčių sudeginimais tarybiniais metais? Ar atsitiktinai per paskutinius metus išniekintos beveik visos aplinkinės bažnyčios: Žem. Kalvarijos, Sedos, Gadūnavo, Alsėdžių, Tryškių; įsilaužta į Mažeikių bažnyčią, apvogta Telšių katedra, sunaikinti Plungės kapinių religiniai paminklai?

Sekančią dieną Tirkšlių bažnyčioje patarnauti šv. Mišioms atėjo 5 nauji berniukai. Taip dar didesniu uolumu žemaičiai atsako į bedievių grasinimus ir smurtą.

* * *

Seda (Mažeikių raj.). 1980 m. gegužės 4 d. rytą, 7,30 val., prižadino iš miego Sedos vid. mokyklos XI kl. mokinį

Joną Račkauską kažkokie nepažįstami žmonės. Atvykusieji paprašė jį sėstis į lengvąją mašiną ir padėti surasti vieną Sedos gyventoją. Tačiau išvažiavus lengvoji mašina pasuko Plungės link. Moksleivis prašė sustoti, bet vairuotojas neklausė. Staiga atidaręs dureles, šaukdamas: „Saugumas", moksleivis šoko iš mašinos. Mašinoje sėdėję 2 vyrai nesėkmingai bandė jį sulaikyti. Gegužės 6 d. vėl anksti rytą, kai visa šeima buvo fermoje, jaunuolio kambaryje buvo padaryta krata. Kratą darantys asmenys parodė tik saugumiečių knygelių viršelius ir pasisakė esą iš Plungės saugumo. Moksleivis Jonas Račkauskas yra kaltinamas, kad organizavęs rožančiaus perdavimą Žemaičių Kalvarijoje, o taip pat kalbėjęs rožančių Sedos bažnyčioje (kasdien bažnyčioje rožančių kalba 10-20 vaikų). Krata buvo daroma chuliganiškais metodais: nepateiktas orderis su prokuroro sankcija, nesurašytas kratos protokolas, kratoje nedalyvavo joks liudininkas. Atrodytų, kad tie du įvykiai — chuliganų darbas, jei neturėtų ryšio su jau anksčiau prasidėjusiu moksleivio persekiojimu mokykloje. Jonas Račkauskas mokykloje nuolat įžeidinėjamas. Direktorius Labžentis visuomenės mokslo pamokos metu, įvairiai išjuokdamas tikinčiuosius, sakė, kad ypatingai nekenčiąs kun. J. Kaunecko, nors jo nepažįstąs. Moksleivis J. Račkauskas pastebėjo: „Direktoriau, neapykantą draudžia tarybinė konstitucija". Įpykęs direktorius, paėmęs už pakarpos jaunuolį, išvedė iš klasės.

(Direktorius Labžentis už valstybinių lėšų grobstymą yra pašalintas iš direktoriaus pareigų ir šiuo metu dėsto mokykloje visuomenės mokslą — tarybinę moralę!).

Už tai, kad J. Račkauskas kelis draugus nusivedė į bažnyčią, jam grasinama, jog nebus leista laikyti abitūros egzaminai arba jų metu sukirsią. Gegužės 12 d. apsvarstyti moksleivio elgesiui surengtas jungtinis Sedos apylinkės ir miesto posėdis. Posėdyje dalyvavo apylinkės pirmininkas Petkus, miesto pirmininkas Ramanauskas, mokyklos direktorė Butkutė, pavaduotoja Plekaitienė,

mokyt. Spernauskas ir Petrauskienė ir 6 tėvų komiteto nariai. Jaunuoliui buvo leista kalbėti tik 5 minutes, tačiau ir to užteko, — visi galėjo padaryti išvadą, jog moksleivis persekiojamas neteisingai ir nuolat grubiai įžeidinėjamas.

Tikinčiojo jaunuolio kovą su bedieviais apsunkina tai, kad toje kovoje visiškai nepalaiko vietos klebonas kun. Petras Serapinas, kuris pats deda pastangas, kad prie altoriaus nebūtų vaikų.

* * *

Seda (Mažeikių raj.). 1980 m. gegužės 24 d. Sedos vid. mokyklos XI kl. mok. Jonas Račkauskas pristatė pedagogų tarybai medicininės komisijos pažymą, kad dėl blogo regėjimo yra atleidžiamas nuo baigiamųjų (abitūros) egzaminų. Tačiau nežiūrint to, moksleivis nuo egzaminų nebuvo atleistas. Egzaminų metu mokytojas Labžentis įvykdė savo grasinimą — per visuomenės egzaminą mokiniui buvo parašytas nepatenkinamas pažymys.

* * *

Betygala (Raseinių raj.). 1979 m. Betygalos parapijoje, pradėjus dirbti naujam klebonui kun. Juozui Varvuoliui, suaktyvėjo religinis gyvenimas, o tai labai nepatiko vietiniams ir rajono pareigūnams. Klebonas buvo iškviestas į Raseinių Vykd. komitetą pasiaiškinti, kodėl ligoninėje suteikęs ligonių sakramentus sunkiai sergančiai ilgametei bažnyčios choristei Šaibokaitei. Kunigą į ligoninę pakvietusi Ona Petrauskienė. Š.m. sausio 18 d. ji buvo iškviesta į Betygalos apylinkę, kur Raseinių raj. pirmininko pavaduotoja Stonienė grasino nubausti ją pinigine bauda ar net laisvės atėmimu dviems metams už tai, kad pakvietė kunigą į ligoninę ir atvedė du mokinius — Žydrūną Pupeiką ir Gintą Kaliną, patarnauti šv. Mišioms.

Mokyklos direktoriaus pav. Viršilienė įsakė mokiniams

Ž. Pupeikiui ir G. Kalinai parašyti raštiškus pasiaiškinimus, kodėl jie patarnaują Mišioms ir lanką bažnyčią.

* * *

Kupiškis. 1980 m. gegužės 18 d. Kupiškio parapijos altarista kun. Edvardas Vaišnora šventė savo kunigystės 50-ties metų jubiliejų. Į iškilmes žadėjo atvykti Panevėžio vyskupijos vysk. Romualdas Krikščiūnas. Apie kunigo jubiliejų ir vyskupo atvykimą buvo pranešta parapiečiams. Tai sukėlė baimę ateistams: pamaldose gali dalyvauti daug vaikų ir jaunimo. Kupiškio raj. Komunistų partijos komiteto trečioji sekretorė Marinkienė, pritariant pirmam sekretoriui Tamošiūnui, įsakė vidurinės mokyklos mokytojams užimti sekmadienį vaikus. Mokytojai vienus vaikus pralaikė sporto aikštelėje, kitus išvedė į mišką . . . Vis tik ne visi mokiniai pakluso — daug dalyvavo ir sekmadienio šv. Mišiose. Už tai tikintieji mokiniai daug nukentėjo.

* * *

BAŽNYČIA SOVIETINĖSE RESPUBLIKOSE

Baltarusija

Gervėčiai. 1980 m. gegužės mėn. pradžioje Gervėčių bažnyčios klebonas kun. Zenevskij Josif Ivanovič vietos apylinkės buvo nubaustas administracine 50 rb. bauda už tai, kad miestelyje susitikęs su mokiniais pasisveikindavo, o kartais kai kuriuos pakviesdavo ateiti į pamaldas bažnyčioje ir pasiteiraudavo, kaip jiems sekasi mokslas. Tuo kunigas esą peržengęs tarybinius įstatymus — už bažnyčios ribų vedęs religinę propagandą.

Skundą Gervėčių apylinkės Vykd. komitetui parašė Gervėčių vid. mokyklos užklasinio darbo organizatorė Mūrina Taisa Nikolajevna, o pasirašė visa mokyklos administracija.

Baltarusijoje katalikų kunigas, matyt, yra lygus

raupsuotajam, kuriam susitikti ir bendrauti su žmonėmis yra draudžiama įstatymu.

* * *

Ukraina

Tą pačią dieną, kai 1975 metų vasarą L. Brežnevas deklaravo, kad TSRS egzistuoja tikėjimo laisvė, Lvovo prokuroras ir teisėjai perskaitė teismo nuosprendį graikų-katalikų kunigui Michailui Vinickiui penkis metus kalėti ir tris metus tremties už tariamą merginos Novosad suluošinimą ir vaikų katekizavimą. Teismas vyko visą savaitę. Kun. M. Vinickis buvo kaltinamas tuo, kad savo maldomis paveikęs merginą psichiškai.

Teismas siūlė nuteistajam gailėtis, kad bemokydamas vaikus luošinęs jų sveikatą. Taip pat kun. M. Vinickis buvo kaltinamas, kad leidęs dalyvauti vaikams šv. Mišiose, kurios buvo laikomos privačiuose namuose.

1977 m. vasarą Lvovo srityje, Gorodoko rajone, Mšano kaime milicininkų būrys su šunimis apsupo ukrainiečių bažnyčią ir jos viduje viską sunaikino, o vertingesnius dalykus konfiskavo. Bažnyčia buvo paversta sandėliu. Tikintieji kreipėsi į Kijevą ir į Maskvą, reikalaudami grąžinti bažnyčią. Maskvos valdininkai pripažino, kad tikintieji yra teisūs, tačiau atgauti bažnyčios nepadėjo.

Panašiu būdu 1979 m. vasarą buvo uždaryta Gorodoko raj. Chičeviči kaimo bažnyčia.

Tuo pačiu laiku Javorovo raj. Kamenobrod kaime buvo konfiskuotas bažnyčios turtas.

Sovietinė valdžia pastoviai terorizuoja, neleisdama prisiregistruoti ir pastoviai gyventi ukrainiečiams kunigams — Juozui Budzinskiui, Petrui Perižokui ir kitiems, kurie 1946 metais nesutiko pereiti į pravoslavų tikėjimą.

* * *

1980 m. gegužės 9 d. Lvove buvo nužudytas katalikų kunigas, vienuolis redemptoristas Eugenijus Vosikevič.

Už poros mėnesių jis turėjo išeiti į pensiją.

Kun. E. Vosikevič rado nužudytą darbe praėjimo kambaryje. Jo burna rasta prikimšta pilna duonos. Ypatingų sumušimo žymių nerasta.

Kunigas E. Vosikevič dirbo Lvove autokolonoje sargu.

* * *

NAUJI POGRINDŽIO LEIDINIAI

Redakciją pasiekė tik vienas leidinys — Vytis, Nr. 4. (1980 m. kovo-balandžio mėn.). Leidinio turinys: Dybenko — Generalgubernatorius Lietuvai; J. Sasnausko atviras laiškas; Atviras laiškas antrajam sekretoriui N. K. Dybenkai; A. Statkevičiaus pareiškimas N. K. Dybenkai; D. Keršiūtės pareiškimas liaudies teismui; Dokumentas SNO Generaliniam Sekretoriui; Pareiškimas TSRS Gen. Sekretoriui L. Brežnevui; Lituanistinis Aničo avangardizmas; Nauji Lietuviškos Helsinkio grupės nariai; Kronika; Kovojusiems; Rasūnas.

* * *

Lietuvi, neužmiršk!

Petras Plumpa (Permės sr.), Petras Paulaitis (Mordovija), Sergiejus Kovaliovas (Mordovija), Viktoras Petkus (Čistopolio kalėjimas), Balys Gajauskas (Mordovija), Vladas Lapienis (tremtis Tėjoje), Antanas Terleckas (laukia teismo), Julius Sasnauskas (laukia teismo), Povilas Pečeliūnas (laukia teismo), Vytautas Skuodis (laukia teismo), Algirdas Statkevičius (laukia teismo), Anastazas Janulis (laukia teismo), Povilas Buzas (laukia teismo), Genovaitė Navickaitė (laukia teismo), Ona Vitkauskaitė (laukia teismo), Jadvyga Stanelytė (laukia teismo) ir kiti neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai gyventi ir tikėti!

* * *

Nr. 45

- Įspūdžiai iš J. E. vysk. J. Steponavičiaus 25 metų vyskupystės jubiliejaus Vilniuje
- A. Terlecko ir J. Sasnausko teismas
- Gyd. A. Statkevičiaus teismas
- Mūsų kaliniai — P. Paulaitis, V. Petkus, A. Janulis ir J. Stanelytė
- Kunigų seminarija
- Smurtas prieš kunigus — Šapoką, J. Zdebskį ir kt.
- Kratos ir tardymai
- Žinios iš vyskupijų
- Tarybinėje mokykloje
- Nauji pogrindžio leidiniai

1980 m. spalio 22 d.

LKB KRONIKA Nr. 45

Eina nuo 1972 metų.
Perskaitęs duok kitam!

Numeris skiriamas tremtiniui-vyskupui Julijonui Steponavičiui, šiais metais švenčiančiam vyskupystės 25 metų jubiliejų. Tauta meldžiasi ir linki ištikimam ir tvirtam Bažnyčios Ganytojui Dievo palaimos!

ĮSPŪDŽIAI IŠ J. E. VYSK. JULIJONO STEPONAVIČIAUS 25 METŲ VYSKUPYSTĖS JUBILIEJAUS VILNIUJE

Tavęs laukia Vilnius!
Čia Tavo namai,
Čia grįžtančio laukia
Našlaičiai vaikai!

(Komunistinėj santvarkoj dažnai ir į savo namus sugrįžti neleidžiama):

Liūdna ir graudu vilniečiams, — jau greitai bus 20 metų kaip sostinė nemato savo Ganytojo, — jis ištremtas; nėra katedros, — ji išniekinta. Daugybė jaunimo, kurie niekada dar nematė savo vyskupo, o ir suaugę ne visi jį prisimena.

Ir štai džiugi žinia, labai tyliai pasakoma į ausį: „Į Vilnių atvažiuoja J. E. vysk. Julijonas Steponavičius švęsti savo 25 metų vyskupystės jubiliejų!" Sukruto subruzdo jaunimas: kaip geriau sutikti savo Ganytoją?! Vieni pynė ąžuolų lapų vainikus, kiti ruošė sostą, treti ieškojo geriausių gėlių . . . Juos visus jungė viena mintis — padaryti kuo daugiau džiaugsmo savo Ganytojui. Bet ta pakili nuotaika ne visų veiduose. Paslaptingai sklinda gandai: negalima garsiai skelbti apie vyskupo atvažiavimą,

kažkas to nenori . . . negalima daryti didelių iškilmių, nepuošti bažnyčios išorės, tenebūna iškilmingų garbės vartų, nes kažkam gali būti namalonumų . . . Todėl apie vyskupo atvažiavimą paskutinį sekmadienį, vos likus kelioms dienoms iki jubiliejaus, Vilniuje teišdrįso paskelbti tikintiesiems tik šv. Mikalojaus ir Žvėryno bažnyčiose!

Rugsėjo 10 d. 18,30 val. daugybė jaunimo, pasipuošiusio baltais ir tautiniais rūbais, išsirikiavo Šv. Mikalojaus bažnyčios šventoriuje. Visų rankose gėlės, vainikai, o veiduose džiaugsmingas laukimas. Negalima paruošti garbės vartų?!! Nieko! Meilė išradinga. Jaunimas padarys gyvuosius gatvės vartus! Takas, kuriuo turės praeiti vyskupas, nuklotas žiedais. Kažkas prie vartų ant žemės paskleidė puikią puokštę raudonų kaip kraujas, kaip kančia gvaizdikų. Minios entuziazmas augo. Kažkas pasakė: „Jis vertas, kad jam po kojų mestų geriausias gėles. Jis tikrai to užsitarnavo!"

Pasirodžius Jo Ekscelencijai, prie vartų stovėjusios tautiniais rūbais apsirengusios mergaitės ir jaunuoliai aukštai aukštai iškėlė tautines juostas ir ąžuolo vainikus, sudarydami tarsi gyvuosius vartus. Kai atvykusį svečią pasveikino dvasininkija, prie jo prisiartino kelios mažos baltai apsirengusios mergytės ir įteikė vyskupui rožių, sakydamos: „Jus sveikina Vilniaus vaikai!", „Jaunimas Jus myli!", „Vaikai už Jus meldžiasi!" ir t.t.

Procesija pajudėjo aplink bažnyčią. Baltai išsipuošusios mergaitės bėrė gėles, tikintieji klaupėsi priimti Ganytojo palaiminimą. Ir pynėsi džiaugsmas su skausmu: žmonių nebuvo tiek daug, kaip buvo galima tokiu atveju tikėtis, — jie . . . nežinojo!

Šv. Mišias koncelebravo J. E. vysk. Julijonas Steponavičius, kun. Stanislovas Valiukėnas ir kun. Pukėnas. Iškilmėse dalyvavo keletas kunigų svečių. Pamokslo metu J. E. Vysk. J. Steponavičius drąsiai išaiškino priežastis dėl kurių jis buvo ištremtas iš Vilniaus: jis nesutikęs su jam

padiktuotais reikalavimais — jis siekė Bažnyčią statyti, o ne ją griauti.

Po iškilmingų šv. Mišių prasidėjo Jubiliato sveikinimai. Nuo suaugusių neatsiliko ir vaikai. Viena maža, gal kokių 5 metukų mergytė dar švepluodama skardžiu balseliu pradėjo:

Ganytojau, sveikas!
Tau taria vaikai, —
Laimingi šiandieną,
Kad Tu juos lankai!

Tavęs laukia Vilnius!
Čia Tavo namai,
Čia ilgesio pilnos
Mūs širdys seniai.

Didesnieji tęsė toliau:

Užaugom tarp vėtrų, —
Toli nuo Tavęs.
Tegul meilės maldos
Mūs Tėvą parves.

Tavęs laukia Vilnius,
Kur meldžias vaikai!
Te rožėm pražysta
Tau skausmo takai!

Jautriai pasveikina Vyskupą Valkininkų parapijos jaunimas, Švč. Jėzaus Širdies parapijos vaikai, didelis būrys jaunimo atvažiavo iš Kauno, iš Dubičių parapijos ir kt. Reikėjo stebėtis, su kokiu nuoširdumu jaunimas teikė Ganytojui gėles, o su jomis atiduodavo tarsi ir dalį savo širdies. Ir atrodė, kad visa alsavo jaunyste, gėlėmis ir entuziazmu. Nuo didelės spūsties visi pavargę, bet veiduose — šypsena, ir niekas neskubėjo į namus. Po iškilmių tikintieji vėl pasklido po šventorių, norėdami dar kartą parodyti meilę savo Ganytojui — iškilmingai Jį

išleisti. Vėl išsirikiavo ilgiausia eilė jaunimo, vėl biro gėlės, o kai vyskupas įsėdo į mašiną, minia gaivališkai pradėjo ploti ir skanduoti tik vieną žodį, kuriame viskas buvo sudėta — ir meilė, ir skausmas, ir viltis: „Laukiam! Laukiam! Laukiam! Laukiam!" Ilgai ir galingai skambėjo šis, širdį veriąs, žodis vakaro sutemose, jis atsimušė į Vilniaus mūrus, tik nesuvirpino širdžių tų, kurie akmeniniais veidais slankiojo aplinkui visa stebėdami. O minios entuziazmas augo. Staiga vyrai pradeda šaukti: „Valio! Valio! Valio!" Bet mašina pajudėjo, ir Ganytojas-Tremtinys išvažiavo . . . Nutilo ovacijos, išsiskirstė jaunimas, o širdyje likosi tarsi žaizda, — ir vėl mes našlaičiai . . . be Tavęs, kuris mus myli, dėl mūsų kenčia ir nori būti su mumis.

Rytojaus dieną kuklios iškilmės įvyko Aušros Vartų koplyčioje prie Stebuklingo Dievo Motinos paveikslo. Nuotaiką sugadino tyčia ar netyčia atsiradę triukšmadariai, dėl kurių tikintieji beveik negirdėjo labai drąsaus ir turiningo kun. Jono Lauriūno pamokslo, ir kiti netikėtinumai.

ANTANO TERLECKO IR JULIAUS SASNAUSKO TEISMAS

(Komunistinių teismų farsas nuolatos tęsiamas):

1980 m. rugsėjo 15-19 d. Vilniuje LTSR Aukščiausiasis Teismas nagrinėjo Antano Terlecko ir Juliaus Sasnausko bylą. Teisėjas Ignotas, tarėjai — Burokevičienė, Vinča, prokuroras — Bakučionis, A. Terlecko gynėjas — Kudaba, o J. Sasnausko — Aperaitis.

Į teismo posėdžius niekas iš teisiamųjų draugų nebuvo įleisti, o į salę suėjo tik čekistai ir specialiai pakviesti asmenys, pvz.: Vilniaus Universiteto komjaunimo sekretorius Bagdonas ir kiti.

Rugsėjo 15 d. buvo perskaityta kaltinamoji išvada, kurioje A. Terleckas ir J. Sasnauskas kaltinami nelegalių leidinių dauginimu, platinimu ir kt. panašiais nusikaltimais. Jiems abiems taikoma LTSR BK 68 str. I-ji dalis.

A. Terleckas kaltu neprisipažino. Jis neigė visus jam primetamus kaltinimus ir teigė, kad iki tardymo jis nebuvo matęs net dokumento dėl Molotovo-Ribentropo pakto (45 Pabaltiečių memorandumas — Red.).

J. Sasnauskas prisipažino parašęs daug pareiškimų, pasirašęs dokumentą apie Molotovo-Ribentropo paktą, redagavęs leidinį „Vytis" ir kt.

Rugsėjo 16 d. buvo apklausinėjami liudininkai:

D. Sasnauskienė apibūdino savo sūnų kaip dorą ir gerą vaikiną, kentėjusį mokykloje už savo religinius įsitikinimus.

E. Terleckienė sakėsi nieko nežinanti apie 1977 m. kratos metu paimtą medžiagą.

Pensininkas mokyt. J. Šerkšnas teigė, jog neatsimena, kad kas jam būtų davęs „Vytį", o dokumentą dėl Molotovo-Ribentropo pakto radęs švarko kišenėje.

S. Petruškevičienė parodė, jog buvo paskolinusi A. Terleckui straipsnį apie Seinų lietuvių katalikų padėtį (straipsnis buvo įdėtas „Vytyje"). A. Terleckas šį parodymą atmetė.

R. Mažukna tvirtino, jog dokumento dėl Molotovo-Ribentropo pakto nepasirašęs.

V. Bastys paaiškino, kad apie Molotovo-Ribentropo paktą su kažkuo kalbėjęs ir, matyt, pašnekovas supratęs, jog Bastys sutinkąs Pabaltiečių memorandumą pasirašyti.

Teisėjas paskaitė apklausos protokolą, kur Bastys liudijo, jog spaudos konferencijoje su užsienio žurnalistais A. Terleckas kalbėjęs apie Lietuvos okupaciją, o J. Sasnauskas — apie tikinčiųjų padėtį Lietuvoje.

Pečiulis liudijo, kad A. Terleckas siūlęs jam klausytis Vatikano radijo ir buvęs priešiškas tarybinei valdžiai.

Žiedūnas tvirtino, kad Terleckas jam siūlęs aprašyti

savo gyvenimą (Žiedūnas buvo represuotas ir vėliau reabilituotas).

Gyd. V. Abraitis iš Jurbarko liudijo, kad A. Terleckas buvo atvažiavęs pas jį ir prašė palikti Paškauskienę ramybėje, nekvietinėti jos į psichekspertizes.

Kun. B. Laurinavičius įrodinėjo, kad abu teisiamieji niekuo nenusikaltę.

A. Ragaišienė įteikė A. Terleckui gėlių. Liudytoja pareiškė, kad apie spaudos konferenciją jos namuose nieko negalinti pasakyti, nes tuo metu šeimininkavusi ir negirdėjusi, ką svečiai kalbėjo.

A. Tučkus (VVU studentas) įėjęs į salę pasveikino A. Terlecką ir J. Sasnauską ir pareiškė, kad apie teisiamųjų veiklą nieko nežinąs.

Teisėjas perskaitė į teismą neatvykusios Onos Poškienės liudijimą, kad Helsinkio dokumentus jai atvežęs J. Sasnauskas.

Perskaitomas kun. Norkūno parodymas, jog Terleckas atvežęs jam pasirašyti dokumentą, bet jis nepasirašęs.

Rugsėjo 17 d. toliau apklausinėjami liudininkai:

Žukovskis (iš Rygos) pareiškė, kad dokumentą dėl Molotovo-Ribentropo pakto pasirašęs.

Toliau buvo nagrinėjami kratų metu paimti popieriai, ir ekspertizės išvados. Teisėjas pažymėjo, kad Terleckas nesilaikė savo 1977 m. duoto pasižadėjimo neveikti prieš tarybinę santvarką.

Rugsėjo 18 d.

A. Terleckas prisipažino, jog dalinai esąs kaltas.

J. Sasnauskas prisipažino kaltas dėl „Vyties" leidimo ir kritiškai vertino savo atvirus laiškus.

Prokuroras Bakučionis pakartojo kaltinamąją išvadą ir pasiūlė nubausti A. Terlecką 6 metams griežto režimo lagerio ir 5 metams tremties, J. Sasnauską — 4 m. lagerio ir 3 tremties.

Advokatas Kudaba sakė, jog tikįs, kad Terleckas pilnai supras savo kaltę ir paprašė dėl šeimos sumažinti bausmę.

Advokatas Aperaitis kalbėjo apie reakcingus dvasiškius, apie tai, kad J. Sasnauskas esąs jaunas ir turįs laiko pasitaisyti. Jis prašė teismą dėl sveikatos sušvelninti bausmę (Per visą teismo procesą advokatas Aperaitis buvo labai netaktiškas. Tarp kita ko, politinėse bylose dalyvauja advokatai — saugumo bendradarbiai.).

Rugsėjo 19 d.

A. Terleckas savo paskutiniame žodyje prisipažino esąs kaltas, kad nesilaikė 1977 m. duoto žodžio. Grįžęs prižada nelįsti į jokią veiklą.

J. Sasnauskas kalbėjo, jog visą gyvenimą ieškojęs tiesos, visada norėjęs padėti žmonėms, nors ne visada buvęs teisus. Už viską atsakingas tik jis vienas. J. Sasnauskas prašė teismą suteikti jam galimybę mokytis.

Nuosprendis

Kaltinamieji varė antitarybinę propagandą ir agitaciją, siekdami susilpninti tarybų valdžią Lietuvoje. Gamino, daugino, kaupė ir platino antitarybinio turinio leidinius, laiškus, pareiškimus, kuriuos reakcinės užsienio organizacijos panaudojo savo šmeižikiškiems tikslams. Nors jie savo kaltę pripažino tik iš dalies, tačiau pilnai įrodyta: 1) 1975.XI. Terleckas parašo laišką TSRS VSK dėl tariamo jo persekiojimo. Laiške teigiama, kad TSRS žmonės persekiojami už savo politinius įsitikinimus ir uždaromi į psich. ligonines. Laišką išplatino. 2) 1979 m. įteikė Paškauskienės laišką Sveikatos apsaugos ministrui, kuriame teigiama, kad žmonės už savo įsitikinimus uždaromi į psich. ligonines ir persekiojami. Tai įrodyta ligoninės gydytojo ir Basčio parodymais. 3) 1979 m. paruošė, daugino, platino, rinko parašus po kreipimusi į TSRS, VFR ir kitas organizacijas, kuriame teigė, kad Lietuvos įstojimas į TSRS yra okupacija. Sasnauskas padaugino ir išplatino šį dokumentą lietuvių kalba, o Terleckas ruošė šį dokumentą rusų k. Tai įrodo rašomoji mašinėlė ir kalkės lapai, rasti pas Terlecką, o taip pat liud. Šerkšno, Norkūno parody-

mai. 4) Sasnauskas kartu su Terlecku paruošė medžiagą leidiniui „Vytis" Nr. 1. Sasnauskas daugino ir išplatino „Vyties" Nr. 2 ir Nr. 3. Nėra įrodyta, kad Terleckas dalyvavo 2 ir 3 numerių leidime. „Vytyje" išspausdinti šie antitarybiniai straipsniai: „Laisvę reikia išsikovoti", „Lazdijuose diskriminuojamas kun. Gustaičio atminimas" ir kt. Straipsniuose šmeižiama tarybų valdžia. Įrodo Sasnausko prisipažinimas, daiktiniai įrodymai, Šerkšno, Petruškevičienės liudijimas. 5) 1979.II Terleckas dalyvavo Ragaišienės bute nelegalioje konferencijoje, kurioje pateikė šmeižikišką medžiagą apie tariamą Lietuvos okupavimą, persekiojimus. Sasnauskas paruošė ir išplatino medžiagą apie šią konferenciją. Įrodo liud. Čerepanovo ir Basčio parodymai, kratos metu pas Sasnauską rastas aprašymas. 6) Kaltinamieji paruošė ir išplatino Ragaišio teismo proceso aprašymą. Įrodo rankraščiai ir spausdinti tekstai, rasti per kratą pas abu kaltinamuosius. 7) Terleckas pateikė medžiagą, o Sasnauskas paruošė str. apie Vytauto paminklo būklę Jurbarke. Įrodo rankraščiai ir spausdinti tiekstai, rasti pas Sasnauską. 8) Sasnauskas paruošė ir padaugino protestus dėl Petkaus ir Terlecko areštų. Įrodo ekspertų išvados, rasti kratos metu dokumentai. 9) Sasnauskas parašė LKP CK laišką dėl tarnavimo armijoje ir dėl mirusiųjų pagerbimo, kuriuose šmeižikiškai teigiama apie tarybų valdžią Lietuvoje, sakoma, kad reikia gerbti tik tuos, kurie su ginklu rankose kovojo prieš tarybų valdžią. 10) Terleckas iki 1977.VII.23 laikė, platino įvairius antitarybinius leidinius ir straipsnius, savo paruošto leidinio „Laisvės šauklys" atskirus numerius, LKBK, „Aušros" leidinius (str. „Nušluostykit ašaras" ir kt.) Teiginys, kad ši medžiaga priklauso ne jam, o Jokubynui yra nepagrįstas, nes įvairiose straipsnių vietose rasti rankraštiniai Terlecko tekstai.

Antano Terlecko ir Juliaus Sasnausko kaltė pilnai įrodyta. Jie dalinai prisipažino kaltais. Ateityje žada nedaryti antitarybinių veiksmų. Sasnauskas jaunas, žada

mokytis, užsiimti visuomenei naudinga veikla. Jo sveikata silpna.

Skirti bausmė:

Terleckui 3 m. griežto režimo lagerio ir 5 m. tremties.

Sasnauskui 1,5 m. girežto režimo lagerio ir 5 m. tremties.

Atskira nutartis: Pranešti Vilniaus Universiteto rektoriui apie I kurso studento A. Tučkaus netinkamą elgesį teisme.

GYDYTOJO ALGIRDO STATKEVIČIAUS TEISMAS

1980 m. rugpjūčio 8 ir 11 Vilniuje LTSR Aukščiausias Teismas nagrinėjo Lietuvos Helsinkio grupės nario gyd. Algirdo Statkevičiaus bylą. Teismas atviras, bet nieko, išskyrus jo žmoną, saugumiečius ir liudininkus, į salę neįleido. Teisė už akių. Kaltinamojo teisme nebuvo. Kai žmonės bandė į teismo salę įeiti, stovintis prie durų raudonu raiščiu persirišęs ranką saugumietis paaiškino, kad įeiti negalima, nes nėra atsakingo už įleidimą, o jis nieko nežinąs. Atėjęs vėliau atsakingas saugumietis pareiškė, kad salė pilna, nors pusė salės buvo tuščia, ir nieko neįleido. Neleido net į teismo nuosprendį. Tuos, kurie bandė įrodyti, kad taip elgdamiesi saugumiečiai yra neteisūs, pradėjo visaip gąsdinti ir jiems grasinti. Susirinko milicininkai, ir žmonės buvo priversti išsiskirstyti. Susirinkęs jaunimas, pasitraukęs toliau nuo durų į koridorių, pusbalsiu kalbėjo rožančių, kad visus sustiprintų meilėje, o budeliams-teisėjams atleistų, nes jie nežino, ką daro.

Aukščiausiojo teismo nuosprendis — priverstinis gyd. Algirdo Statkevičiaus gydymas spec. psichinėje ligoninėje. Šiuo metu nuteistasis yra Černiachovskio spec. psichiatrinėje ligoninėje.

MŪSŲ KALINIAI

Rašo Petras Paulaitis

(„Raudonieji rusai be žiaurumo ir melo nenori gyventi"):

„Apie vidurį liepos man pakišo pasirašyti aktą vieno konfiskuoto laiško iš Norvegijos. Pavardės nesakė, kas rašo, ir laiško visai nerodė, tik ant atvirkščios lapo pusės liepė pasirašyti. O konfiskavę laišką dėl to, kad jame žinios neatitinkančios tiesos. Jame žinios neteisingos. Koks įžūlus, ciniškas veidmainiavimas! Juk Maskvos cenzūra to laiško kiekvieną raidę išuostinėjo, ir jai žinios buvo teisingos — laišką praleido, o kiek toliau nuo Maskvos, Javaso-Baraševo užkampių cenzūrai — žinios neatitinkančios tikrovei -- neteisingos. Taigi laišką, visiškai jo neparodant, prireikė konfiskuoti. Ką padarysi, kad rusai, ypač raudonieji, be melo, be apgaulės, be klastočių ir be žiaurumo niekaip nenori gyventi. Juk aš per 33 metus (spalio 30 d. lygiai 33 metai), uždarytas jų kalėjimuose-lageriuose, pats skaudžiai visa tai patyriau. Vien tik už privalomos savo laisvai ir nepriklausomai Tėvynei pareigos atlikimą, vien už asmeninius šventus savo įsitikinimus, mums visai svetimi rusai-komunistai, atėmę ir man gražiausią ir svarbiausią gyvenimo dalį. Per tuos 33 metus Rusijos komunistų „rojuje" teko labai daug ir sunkiai dirbti, alkį kęsti, nežmoniškai skursti. Ir kol kas dar galo nesimato viso to didelio melo ir apgaulės, viso to didelio žiaurumo ir cinizmo su nekaltais žmonėmis. Bet šiaip ar taip, visgi amžino čia žemėje nieko nėra. Aš meldžiuosi už toje šventoje kovoje, ginant Tiesą ir Teisingumą, jau kritusius savo Brolius ir Seses ir prašau Dievą sau šviesos, kad aš būčiau su visais teisingas, kad aš dar labiau galėčiau mylėti savo Tėvynę Lietuvą ir jos vaikus — visą jaunąją kartą."

* * *

1980 m. spalio 15 d. Aldona Plumpienė iš Čistopolio kalėjimo gavo tokį pranešimą: „Jums pranešama, kad Jūsų vyras Petras Plumpa, Vlado, 1980 m. spalio 5 d. bausmės atlikimui atvyko į UĖ-148/st.-4 (Totorijos ASSR, Čistopolis, ind. 422950). Jis turi teisę per mėnesį parašyti vieną laišką, per metus gauti dvi banderoles ir du trumpalaikius pasimatymus". Reikia pastebėti, kad nuo š.m. kovo mėnesio P. Plumpai nebuvo leista nei pasimatyti su žmona, nei parašyti nors vieną laišką. Kalinimas Čistopolio kalėjime yra žymiai sunkesnis negu Permės lageryje, kur iki šiol buvo laikomas P. Plumpa.

* * *

Kolonijoje — kalėjimo režimas

1980 m. rugpjūčio 21 d. iš Čistopolio kalėjimo, atbuvęs trijų metų sustiprinto režimo kalėjimo bausmę, buvo išvežtas į koloniją vienas aktyviausių Lietuvos žmogaus teisių gynėjas — Viktoras Petkus.

Kelionė iš kalėjimo į lagerį truko savaitę. Nors naujos kalinimo vietos adresas jau buvo žinomas Čistopolio kalėjime, tačiau naujoji vieta buvo „atrasta" ne iš karto. Nors niekuo papildomai nebuvo kaltinamas, tačiau išvykus pirmąją naktį teko praleisti Kazanės kalėjimo karceryje. Budintieji atsiprašinėjo, kad „neturį" kitokios laisvos vietos. Ištroškusiam ir išalkusiam kaliniui vakarienei buvo atnešta visa lėkštė sūrių silkių . . . Nors anksčiau sveikata Viktoras nesiskundė, tačiau sekančias dienas praleido ligoninėje. Pagaliau buvo atvežtas į kažkokį lagerį, bet „pasirodė", kad vietinių kalinių drabužiai buvo juodos spalvos, o Petkaus — dryžuoti. Ir vėl varginanti duobėtais Rusijos šunekliais kelionė į Permės srities Člusovsko rajoną.

Naujas Viktoro Petkaus adresas:
618263 Permskaja obl. Čucovskij r-on
poc. Kučino učr. VS-389/36

Šiame lageryje gyvenimas beveik nieko nesiskiria nuo buvusio kalėjimo: maistas, kaip ir visose Rusijos kalinimo vietose labai prastas, barakai kamerų tipo, kamerose po keturis kalinius (V. Petkaus kameros gyventojai — ukrainiečiai), būti gryname ore, kaip ir kalėjime, leista tik vieną valandą per parą. Dirbti tenka pereiti koridorium į darbui skirtą kamerą. Darbas susijęs su elektra, daugiausia štampuojamos, jungiamos elektros prietaisų detalės.

Per tris sunkaus režimo metus kalėjime Viktoras ne tik nepalūžo, bet dar labiau subrendo ir užsigrūdino kaip nuoseklus kovotojas, drąsus žmogaus teisių gynėjas, taurios dvasios lietuvis.

Jo laiškai, siunčiami iš kalėjimo, — tai ne pabirų minčių rinkinys, o ištisos paskaitos; studijos, pvz.: birželio mėn. buvo pasiųstas į Vilnių apie 70 lapų laiškas, tema „Krikščionybė", liepos mėnesį — apie 60 lapų, tema „Judaizmas", rugpjūčio — 68 lapai, tema „Islamas". Tarybinis paštas net registruotų su pranešimu apie laiškų pristatymą adresatams siuntų gavimą neužtikrina. Ir tokiu būdu birželio ir liepos mėnesio laiškai „dingo". Pradėjus ieškoti, gautas atsakymas: „Nesistenkite ieškoti, vis tiek neatrasite."

* * *

Pateikiame biografines nuotrupas kalinių, kurie šiuo metu laukia teismo.

Anastazas Janulis gimė 1917 m. Šiaulių valsčiuje, Žemių kaime, ūkininko šeimoje. Būdamas 14 metų įstojo į vienuolyną (jėzuitų) ir čia išmoko groti vargonais. Vargonininkavo Pagryžuvyje, Šiauliuose, Tytuvėnuose ir kt. 1949 m. buvo nuteistas 10-čiai metų kalėti. Mirus Stalinui, amenstuotas (kalėjime jau buvo praleidęs 6 metus).

Grįžęs iš lagerio gyveno Dūkšte. Vėliau buvo išvažiavęs su kunigu Šeškevičiu į Kirkiziją dirbti vokiečių katalikų tarpe. Paskutiniu laiku gyveno ir dirbo vargoninku Kaišiadoryse.

* * *

Gemma-Hadvyga Stanelytė gimė 1931 m. spalio 29 d. Šiaulių raj., Pašvenčių km. (Kurtuvėnų parapija). Mokėsi Šiaulių gimnazijoje, o vėliau bandė stoti į Vilniaus Valst. Universiteto Istorijos-filologijos fak. lietuvių k. ir lit. specialybę, bet jos kaip nekomjaunuolės nepriėmė. Jai buvo pasiūlyta stoti į rusų k. ir lit. specialybę, nes ten trūko studentų. Kadangi kitos išeities nebuvo, ji pradėjo studijuoti rusų kalbą. Besimokant paskutiniame kurse, fakulteto vadovai sužinojo, kad Gemma yra tikinti, ir jos gyvenimas pakrypo tuomet kita linkme, — jai nebuvo leista pasilikti Universitete ir tęsti mokslinį darbą toliau, nors buvo labai gabi ir Studentų mokslo draugijoje buvo laimėjusi už mokslinius darbus pirmąsias vietas.

Baigusi Universitetą, G. Stanelytė daugiau kaip dešimtį metų dirbo Kauno Medicinos institute moksline sekretore, bet dėl to, kad neslėpė savo religinių įsitikinimų, buvo priversta išeiti iš darbo. Tuomet G. J. Stanelytė visas savo jėgas atidavė Bažnyčiai.

KUNIGŲ SEMINARIJA

1980 m. į Kunigų Seminariją sovietinė valdžia leido priimti 22 naujus auklėtinius:
Bučelis Jonas
Čiškauskas Feliksas
Dauknys Algirdas
Grabnickas Algirdas
Gudaitis Jonas
Jackūnas Vladas
Jurjonas Vidas

Kiselis Vytautas
Kuliešis Julius
Liesys Antanas
Ginda Leonas
Milašius Aleksandras
Minkevičius Edvardas
Muravskis Villianas
Paulionis Regimantas (neatvyko)
Petrauskas Vytautas
Rudzinskas Valerijus
Šliauteris Petras
Tamelis Bronius (grįžo po ligos)
Ulickas Jonas
Vaškelis Vytenis
Žukauskas Raimondas

Paulionis Regimantas, ilgą laiką KGB terorizuotas (žr. „Vytis" Nr. 5), į Seminariją neatvyko. Kiek vėliau į jo vietą buvo leista priimti Baniulį Petrą, kuris rugpjūčio mėn. drauge su 16 kitų kandidatų sovietinės valdžios buvo atmestas. Dėl sovietinės valdžios persekiojimo nebuvo priimti į Kunigų Seminariją šie kandidatai:

1. Baliūnas Ladislovas, gyv. Pasvalyje, Komjaunimo 42, gim. 1952 m.

2. Brilius Kęstutis, gyv. Vilkaviškyje, Vilniaus 30, gim. 1954 m.

3. Gražulis Kazimieras, gyv. Alytaus raj. Nankūnų km., gim. 1960 m.

4. Gražulis Petras, gyv. Alytaus raj. Nankūnų km., gim. 1958 m.

5. Gurskis Gintautas, gyv. Vilkaviškyje, Mindaugo 45, gim. 1955 m.

6. Kaknevičius Vitas, gyv. Kapsuko raj. Sangrūdos paštas, Navininkų km., gim. 1960 m.

7. Kaušas Rolandas, gyv. Kaune, Dariaus ir Girėno 23-2, gim. 1961 m.

9. Kelmas Juozas, gyv. Panevėžyje, Pajuostės plentas, gim, 1958 m.

10. Kelpšas Saulius, gyv. Garliavoje, Pažangos 11, gim. 1958 m.

11. Ramašauskas Romualdas, gyv. Kaune, TSRS 50-mečio 72-77, 1960 m.

12. Repšys Ričardas, gyv. Kaune, Kelmų 2-2, gim. 1950 m.

13. Stulgys Kęstutis, gyv. Pasvalyje, Komjaunimo 3d, gim. 1951 m.

Tikinčiųjų teisėms ginti
Katalikų Komitetas
1980 m. rugpjūčio 30 d.
Nr. 35

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS ORDINARAMS IR KAUNO KUNIGŲ SEMINARIJOS REKTORIUI

Vatikano II Susirinkimas dekrete „Optatem totius" skelbia, kad „kunigai laikys seminariją diecezijos širdimi ir kiek galėdami jai mielai padės". Todėl labai suprantamas visų Lietuvos vyskupų ir kunigų rūpestis vienintele Kauno Kunigų seminarija. Paskutinieji įvykiai Seminarijoje verčia visus dar labiau susirūpinti jos likimu.

Neseniai Lietuvos kunigus pasiekė žinia, kad Religijų reikalų tarybos įgaliotinis Petras Anilionis įsakė pašalinti iš Kunigų seminarijos IV kurso klieriką Aloyzą Volskį. Jis kaltinamas tuo,jog atostogų metu bendravęs su vadinamais „kunigais-ekstremistais". Šiame įvykyje labiausiai visus piktina įgaliotinio noras, kad šį klieriką pašalintų pati Seminarijos vadovybė. Klieriko Aloyzo Volskio pašalinimu valdiškieji ateistai šantažuoja seminaristus ir uolius kunigus. Toks jų elgesys prašoka ne tik tarybiniais įstatymais leistinas ribas, bet ir bet kokį žmoniškumą. Lietuvos kunigai pagrįstai klausia: ar įgaliotinis turi juridinę bei moralinę teisę taip grubiai kištis į Kunigų seminarijos vidaus reikalus, ir ko būtų verta Seminarija, jeigu, paklusdama neteisiai prievartai, pradėtų atleidinėti

tuos klierikus, į kuriuos Bažnyčia sudeda didžiausias viltis? Jeigu klierikas iš tikrųjų nusikalto tarybiniams įstatymams — yra prokuratūros, teismai, tačiau niekada negalima sutikti, kad prokuroro pareigas neoficialiai eitų Religijų reikalų tarybos įgaliotinis, kuris, bijodamas palikti savo nusikaltimų pėdsakus, prievartauja Seminarijos Rektorių ir Ordinarus būti jo nusikaltimų bendrininkais.

Vatikano II Susirinkimo dekrete „Presbyterorum ordinis" rašoma: „Mūsų sielų Ganytojas ir Vyskupas taip įsteigė savo Bažnyčią, kad Dievo tauta, kurią išrinko ir įgijo savo krauju, visuomet ir ligi pasaulio pabaigos galėtų turėti savo kunigus, kad krikščionys niekad nebūtų kaip avys, neturinčios savo piemens". Šių metų vasarą Seminarijos vadovybė nusiuntė į Vilnių Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui patvirtinti 36 naujus kandidatus, o šis 17 iš jų atmetė.

Praėjusiais metais 11 kandidatų buvo sukliudyta įstoti į Kunigų seminariją. Tokia apverktina padėtis tęsiasi jau ketvirtą dešimtmetį ir nesimato galo, — Religijų reikalų taryba šimtams geriausių kandidatų sukliudė pasiekti kunigystę. Jeigu ne šis, ateistinio fanatizmo inspiruotas ir Seminarijai primestas klierikų limitas, dabar Lietuvoje būtų keliais šimtais kunigų daugiau, negu jų faktiškai turime.

Ypatingai skaudu, kad, priimant kandidatus, lemiamą žodį turi ne Seminarijos vadovybė, ne Ordinarai, o ateistinės valdžios pareigūnai su Religijų tarybos įgaliotiniu priešakyje. Bažnyčios griovėjai stengiasi, kad į Seminariją patektų kuo daugiau jaunuolių, neturinčių kunigystės pašaukimo, be geros fizinės ir psichinės sveikatos, arba net sutikusieji bendradarbiauti su Valstybinio saugumo organais. Lietuvos kunigai jau seniai kalba, jog šitokia padėtis Kunigų seminarijoje labai kenkia Bažnyčiai ir visų turi būti didžiausia pastanga šią padėtį ištaisyti. Niekuo negalima pateisinti, kad netinkami klierikai demoralizuotų Seminarijos dvasią, o tapę dvasiškiais — ir visą kunigiją.

Mūsų giliu įsitikinimu, Lietuvos Ordinarai ir Seminarcjos vadovybė, nepaisant sunkių sąlygų, turėtų labiau

ginti geruosius kandidatus bei Seminarijos auklėtinius, o valdžios organų siunčiamus ar šiaip netinkamus kandidatus nukreipti į pasauliečių gyvenimą. Vatikano II Susirinkimo „dekrete apie kunigų ruošimą" kategoriškai teigiama, jog „atrenkant ir tiriant kandidatus, visuomet elgtinasi reikliai, nors kunigų ir labai stigtų, nes Dievas neleis savo Bažnyčiai stokoti darbininkų."

Lietuvos kunigai yra įsitikinę, kad, kol Kunigų seminarija neturi veikimo laisvės, patys Ordinrai, kunigų padedami, turėtų pasirūpinti, jog visi Religijų reikalų tarybos atmesti geri kandidatai galėtų mokytis, auklėtis ir tinkamu laiku gauti kunigystės šventimus.

Baigdami svarstyti kelias Kunigų seminarijos problemas, mes norime užtikrinti tiek Seminarijos vadovybę, tiek Ordinarus, kad visi Lietuvos kunigai rems jų šventas pastangas išlaikyti Lietuvos Katalikų Bažnyčios širdį — Kunigų seminariją — sveiką ir pajėgią išleisti uolius Kristaus vynuogyno darbininkus.

TTG Katalikų komiteto nariai-kunigai:
Jonas Kauneckas
Alfonsas Svarinskas
Sigitas Tamkevičius
Vincas Vėlavičius
Juozas Zdebskis

* * *

Kauno tikintieji pasiuntė LTSR Prokurorui tokio turinio pareiškimą:

„Mes, Lietuvos katalikai, esame apsipratę su religine diskriminacija kiekviename žingsnyje. Bet ir mūsų kantrybė yra ribota.

Sužinojome, kad rugpjūčio pabaigoje Religinių reikalų tarybos įgaliotinis Petras Anilionis savarankiškai išbraukė iš paduotų Kunigų seminarijos vadovybės 36 kandidatų sąrašo 17 pavardžių, o rugsėjo 2 dieną liepė ordinarams savo vardu pašalinti IV kurso klieriką Aloyzą Volskį neva už tai, kad vasaros atostogų metu susitikinėdavo su „reakcingais kunigais".

Visų pirma, skirstymas į „reakcingus", „ekstremistus" ir pan. yra bedievių „išradimas". Bažnyčia žino uolius, mažiau uolius ir apsileidusius kunigus. Todėl klierikui susitikti su uoliais kunigais yra naudinga ir būtina ir negalima čia įžiūrėti jokio nusikaltimo.

Antra, kas davė moralinę ir juridinę teisę Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui Petrui Anilioniui šeimininkauti kurijose, nurodant, ką galima skirti į parapijas, o ko negalima, arba įsakyti paskirti į dideles parapijas valdžios kolaborantus ir šeimininkauti Kunigų seminarijoje? Juk priimant naujus klierikus arba pašalinant juos, turi teisę spręsti tik Ordinarai ir Seminarijos vjdovybė. Petras Anilionis jau ne kartą skaudžiai pažeidė tarybinę Konstituciją, Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją ir Helsinkio Baigiamojo Akto raidę ir dvasią.

Mes ryžtingai protestuojame prieš tokį grubų bedievių šeimininkavimą Bažnyčioje ir prašome priversti Religijų reikalų tarybos įgaliotinį laikytis įstatymų, o taip pat klierikui Aloyzui Volskiui leisti grįžti į Kunigų seminariją". 1980.X.20. Pasirašė 2816 tikinčiųjų.

* * *

Daugelyje Lietuvos parapijų renkami parašai po protestais dėl valdžios kišimosi į Kunigų seminarijos vidaus reikalus.

SMURTAS PRIEŠ KUNIGUS

(Smurtas prieš kuiigus rodo KGB visišką dvasinį supuvimą):

Šiais metais spalio mėnesyje iš 10 d. į 11 d. naktį buvo labai žiauriai nužudytas Luokės (Telšių vyskupija) klebonas kun. Leonas Šapoka.

Minėtą naktį, apie 01 valandą, nežinomi žmogžudžiai įsiveržė per prieangį į kleboniją. Išlaužę klebono miegamojo kambario duris, puolė prie miegančio klebono su degančiais žibintuvėliais rankose, smogė kumščiu į krūtinę ir į veidą, o ten atbėgusiai senelei šeiminnkei

trenkė į galvą. Senutė parkrito. Žudikai išvedė šeimininkę į tame name esančią antro buto virtuvę. Ten pat dar buvo atvesta iš antro aukšto kita senutė. Jas čia suklupdė prie krosnies. Vienas užpuolikas jas saugojo, o kitas sugrįžo atgal. Senelės ilgą laiką girdėjo klebono dejavimą. Vėliau jas išvedė į vonios kambarį. Čia atvedė senelį, to namo gyventoją. Jam buvo sudaužyta galva. Vonios kambarys buvo be langų, juos čia ir užrakino.

Nužudytasis klebonas buvo kankintas apie 5 valandas. Ekspertizės duomenimis visi nužudytojo kūno raumenys buvo smarkiai sudaužyti ir pasriuvę kraujais. Rytą lavoną rado miegamajam kambaryje ant grindų: galva buvo visa kruvina ir uždengta pagalve, o kūnas apdengtas antklode.

Ant laiptų sudėta: sena kepurė ir daug pinigų. Atrodo, kad žudikai ne tiek ieškojo turto, kiek sadistiškai mėgavosi klebono kankinimu.

Įsilaužimas atliktas labai tiksliai — iš karto pataikyta į kiekvieno gyventojo miegamąjį kambarį. Išmuštas verandos stiklas kaip tik tas, kuris buvo vienintelis plonas, visi kiti stiklai 1 cm storio. Sklinda kalbos, kad kunigas Leonas Šapoka nužudytas saugumo.

Keista, kad vienas milicijos pareigūnas tvirtino, jog niekas klebono nekankino ir neužmušė, — jis buvęs senas ir miręs nuo širdies priepuolio.

* * *

Karmėlava

1980 m. balandžio 28 d. anksti rytą Karmėlavos klebonas kun. Benediktas Povilanskis nešė Švč. Sakramentą iš zakristijos į bažnyčią. Benešant jį užpuolė banditai ir smarkiai sumušė. Nusikaltėlių milicija neišaiškino.

* * *

Kulautuva

1980 m. rugsėjo 12 d. naktį, apie 12 val., banditai

užpuolė ir ilgai kankino Kulautuvos klebonijoje kun. Antaną Bitvinską. Klebonui reikėjo gydytis ligoninėje, o milicija nusikaltėlių neišaiškino.

* * *

Šlavantai

1980 m. spalio mėn. pirmomis dienomis Lazdijų raj. Šlavantų parapijos tikinčiuosius sukrėtė šiurpus, barbariškas įvykis.

Porą savaičių gyventojai nuolat stebėjosi, kodėl visus išvažiavimus iš Šlavantų dieną ir naktį saugo lengvos mašinos, kiekvienoje po tris vyrus, kurios kartkartėmis keičia valstybinius numerius.

Staiga pritrenkė žinia, kad jų gerbiamą kun. kleboną J. Zdebskį apdegino karinės technikos priemonėmis ar kitokiu neišaiškintu būdu.

Respublikinės Kauno Klinikinės ligoninės nudegimų skyrius nustatė II-III laipsnio nudegimą, kuris apėmė 10-12 proc. kūno paviršiaus. Iš medicinos darbuotojų žinoma, kad KGB reikalavo susirgimą kvalifikuoti (perdiagnozuoti) kaip venerinę ligą, reikalaudami padaryti **teigiamą** specifinę venerinėms ligoms Wasarmano reakciją.

Bedievių kovoje prieš tikėjimą panašaus barbariško įvykio turbūt dar nėra buvę. Tiek Šlavantų parapijos, tiek Lietuvos tikintieji yra giliai įskaudinti ir pasipiktinę. Lietuvoje renkami parašai po protesto raštais dėl smurto, nukreipto prieš kunigus.

KRATOS IR TARDYMAI

(Tardomieji patiria tardytojų tik be galo didelį jų dvasinį nuosmūkį):

1980 m. gegužės mėn. tardymui į Vilniaus KGB buvo iškviestas Krosnos klebonas kun. Vladas Bobinas,

pasirašęs 45 Pabaltijiečių memorandumą dėl Molotovo-Ribentropo pakto padarinių likvidavimo. Tardytojas Markevičius teigė, kad kunigas šio pakto originalo nematęs, todėl neturėjęs teisės memorandumą pasirašyti. Čekistas stengėsi kunigą įtikinti, kad ateityje nepasirašinėtų panašių dokumentų.

* * *

1980 m. gegužės mėn. į Vilniaus KGB buvo iškviestas Reškutėnų parapijos klebonas kun. Napaleonas Norkūnas. Tardytojas Pilelis apklausinėjo, ar kunigas pasirašęs 45 Pabaltijiečių memorandumą. Tardomasis paaiškino, kad jo nepasirašė, o pavardė po minėtu memorandumu figūruojanti tik per klaidą (iš tikrjųjų kun. Norkūnas memorandumo nebuvo pasirašęs, — Red. pastaba).

Tardytojas Pilelis tvirtino, kad „LKB Kroniką" leidžiąs kun. Sigitas Tamkevičius, o jam medžiagą iš Vilniaus vyskupijos pristatą kunigai: Kazimieras Žemėnas, Algimantas Keina ir Bronius Laurinavičius.

* * *

1980 m. liepos 22 d. vilnietė Danutė Keršiūtė kreipėsi į LTSR Prokuratūrą, skųsdamosi dėl neteisėtų saugumiečių veiksmų.

Š.m. birželio 24 d. D. Keršiūtė buvo tardoma Vilniaus KGB būstinėje. Čekistas J. Marcinkevičius norėjo paimti tardomosios pirštų antspaudus, bet ši nesutiko. Iškviesti milicininkai Keršiūtę nuvežė į Spalio rajono milicijos skyrių, kur vienas milicininkas saugumiečio Marcinkevičiaus ir milicijos majoro G. Šemeliovo akivaizdoje ją sumušė. Sekančią dieną Spalio rajono liaudies teismas nuteisė Danutę Keršiūtę 15 parų „už chuliganizmą" — esą ji sukėlusi Saugumo komitete skandalą, keikusi necenzūriniais žodžiais ir t.t. Iš tikrųjų saugumietis Marcinkevičius nuolat įžeidinėjo Keršiūtę, tyčiodamasis iš jos asmeniško gyvenimo.

Savo pareiškime Danutė reikalavo, kad LTSR Prokuratūra patrauktų atsakomybėn ją sumušusį milicininką ir šio nusikaltimo bendrininkus — KGB tardytoją Marcinkevičių ir milicijos mjr. Šemeliovą, panaikintų Spalio rajono Liaudies teismo sprendimą ir padėtų susigrąžinti kratos metu paimtus O. Milašiaus kūrinius.

* * *

Š.m. birželio 3 d. į Vilniaus KGB buvo iškviesta Televizijos ir radijo komiteto darbuotoja Janina Bagdonienė. Tardytojas Pilelis priekaištavo, kam Bagdonienė pasirašiusi po kolektyviniu raštu, kuriuo prašoma paleisti į laisvę Antaną Terlecką ir kitus jo bendraminčius. Tardytojas reikalavo išduoti, kas jai pateikęs raštą pasirašyti.

* * *

1980 m. liepos mėn. 24 d. Prienų miesto Valstybinio saugumo būstinėje buvo tardomas Povilo Buzo sūnus Raimondas. Tardė iš Vilniaus atvykęs vyr. Saugumo komiteto tardytojas Daugalas. Raimondas buvo klausinėjamas, kas lankydavosi namuose, ar tėvas neduodavęs skaityti „LKB Kronikos", „Aušros" ir kitų leidinių; gal Raimondas pažįstąs A. Janulį, O. Vitkauskaitę, G. Navickaitę ir kt.; ką žinąs apie pogrindžio veiklą Lietuvoje ir pan. Raimondas tvirtino, kad apie leidinius ir asmenis nieko nežinąs.

Tardytojo Daugalo nuomone, Povilo Buzo nusikaltimas nesąs didelis, ir, jei viską nuoširdžiai prisipažintų, bausmė būtų sušvelninta. Tardytojas siūlė Raimondui pasikalbėti su tėvu ir paprašyti, jog šis viską prisipažintų.

* * *

1980 m. liepos 24 d. tardytojas Daugalas apklausinėjo Povilo Buzo žmoną Oną Buzienę. Tardytojas labai norėjo

išgauti, kas lankydavosi pas Buzus, kas išnešdavo pagamintą pogrindžio spaudą; klausinėjo apie kun. Gražulį, Suslavičiūtę, Janulį, Vitkauskaitę ir Navickaitę. Buzienė paaiškino, kad minėtų asmenų nepažįstanti ir apie vyro veiklą nieko nežinanti. Daugalas gąsdino, kad valdžia galinti Buzus iškelti iš nuosavo namo į valdišką butą ir kad Povilas Buzas padaręs labai didelį nusikaltimą, todėl gausiąs daug metų kalėti.

* * *

1980 m. liepos 23 d. į Prienų KGB pas tardytoją Daugalą buvo iškviestas Povilo Buzo brolis Kazimieras, sesuo Anelė Buzaitė ir Pranas Buzas. Jie buvo tardomi ir kamantinėjami, norint sužinoti, ar Povilas Buzas nedavęs skaityti pogrindžio leidinių, su kuo jis draugavęs, ar tardomieji nepažinoję Janulio ir kt.

Liepos 22 d. panašiai buvo apklausta Ona Katlienė.

* * *

1980 m. liepos 29 d. į Vilniaus KGB tardymui buvo iškviesta stud. Giedrė Striokaitė. Ją tardė saugumietis Gavėnas. Jau pačioje pradžioje tardytojas pareiškė: jei Striokaitė neatsakinėsianti į klausimus, reiksią čia sėdėti tris paras, o gan net atsidurti tardymo izoliatoriuje. Pirmąją dieną pagrindinis klausimas buvo: „Ar dažnai Onos Vitkauskaitės bute lankydavosi Genovaitė Navickaitė?" Tardomoji tvirtino, jog Navickaitės iš vis nepažįstanti. Nepaisant šio tvirtinimo, čekistas Gavėnas tardymo protokole įrašė, kad Striokaitė su Navickaite susipažino Viktoro Petkaus teisme, kad Navickaitė 1979 m. lankydavosi pas Vitkauskaitę ir Striokaitę. Pagal Lietuvos TSR Baudžiamąjį kodeksą tardytojas Gavėnas, šitaip surašydamas protokolą, padarė nusikaltimą, už kurį turėtų gauti iki trijų metų laisvės atėmimo.

Pasibaigus darbo laikui, saugumietis užsakė jaunuolei

kambarį „Gintaro" viešbutyje, kad sekančią dieną tardomoji vėl galėtų prisistatyti į KGB. Sekančias dvi dienas — liepos 30 ir 31 d. — Giedrė vėl buvo įkyriai klausinėjama, koks vardas to vyriškio, kuris praėjusių metų spalio mėn. buvo užėjęs į Vitkauskaitės butą. Striokaitė tvirtino, kad jokio vyro nemačiusi. Tardytojas Gavėnas ją vadino įžūlia, ciniška, užkietėjusia valstybine nusikaltėle, dainuojančia Tamkevičiaus dainelę. Nuolat gąsdino, jog ji būsianti baudžiama už atsisakymą duoti parodymus ir už „LKB Kronikos" platinimą — viso išeisią 12 metų kalėti! Tardytojas sakė, jog net turįs prokuroro sankciją areštui. Trečią tardymo dieną tardytojas Gavėnas, nieko nepešęs, perpyko ir pareiškė, kad daugiau sau nervų negadinsiąs ir Striokaitę atiduosiąs prokurorui. Dar paklausinėjęs, ar Giedrė neskaičiusi „LKB Kronikos", „Aušros", „Lietuvių archyvo", ar nežinanti, kas leidžia „LKB Kroniką" ir kt., paleido namo, pagrasydamas, kad tokia jos laikysena neišeis į gerą, o saugumo ir tarybinės santvarkos vis tiek nenugalės.

* * *

1980 m. rugpjūčio 20 d. į Kauno m. KGB skyrių buvo iškviesta Kybartų klebono kun. S. Tamkevičiaus šeimininkė Ona Dranginytė. Tardytojas Rainys klausinėjo, kas paskatino po kratos, balandžio 17 d. parašyti LTSR Prokuratūrai protestą. Tardomoji paaiškino, kad kreiptis į prokuratūrą paskatino saugumiečių savivaliavimas, nes kratos metu jos paimtus daiktus saugumiečiai surašė į kun. S. Tamkevičiaus kratos protokolą. Tardytojas Rainys suktais klausimais norėjo išgauti, kad O. Dranginytė pripažintų, jog iš jos paimtieji daiktai — knygos, leidiniai — buvę ne jos, o klebono. Tardymas užtruko 2 valandas. Po tardymo protokolu Ona Dranginytė nepasirašė.

* * *

1980 m. rugpjūčio 20 d. į Kauno KGB skyrių buvo iškviesta suimtosios Onos Vitkauskaitės sesuo Bronė Vitkauskaitė. Tardytojas Rainys klausinėjo, kur O. Vitkauskaitė mokėsi, dirbo, kur važinėdavo; ar neduodavo skaityti „LKB Kronikos", su kuo susitikinėdavo ir kt. Saugumietis grasino, kad Ona Vitkauskaitė už savo nusikaltimą — „LKB Kronikos" dauginimą — gausianti 12 metų.

Po tardymo Bronė Vitkauskaitė darbavietėje (Kauno m. Tub. dispanseris) buvo primygtinai prašoma, kad parašytų pareiškimą ir išeitų iš darbo. Pasirodo, jog šito reikalavo saugumiečiai.

* * *

1980 m. rugpjūčio 29 d. Kybartų bažnyčios vargoninkė Genovaitė Mačenskaitė buvo tardoma Vilniaus KGB komitete. Tardymas užtruko visą dieną. Tardytojas Gavėnas klausė, ar Mačenskaitė pažįstanti suimtąją Navickaitę. Tardomoji pasisakė ją pažįstanti. Tada tardytojas teiravosi, iš kur Mačenskaitė gavusi kratos metu pas ją rastą „LKB Kroniką" Nr. 42. Vargoninkė paaiškino, kad minėtą numerį radusi bažnyčios prieangyje ant katafalio. Tardytojas Gavėnas kalbėjo, kad suimtoji Navickaitė yra sakiusi, jog ji davusi Mačenskaitei „LKB Kronikos" 42 numerį. Be šio numerio, ji dar atnešusi Mačenskaitei 4 egz. 42-jo „LKB Kronikos" numerio. Be to, ji prašiusi jį perduoti kun. S. Tamkevičiui. Mačenskaitė šį tvirtinimą paneigė.

Baigiantis tardymui, akistatai buvo atvesta suimtoji Genovaitė Navickaitė, kuri iš tikrųjų sakė palikusi vieną „LKB Kronikos" numerį pas Mačenskaitę (tikriausiai ji šitaip teigdama norėjo visą kaltę prisiimti sau — Red. pastaba). Mačenskaitė ir šiuo atveju tvirtino, kad minėtą Kronikos numerį gavusi ne iš Navickaitės, bet radusi bažnyčioje ant katafalio. Akistatos protokolo nepasirašė abi tardomosios. Navickaitė, pasinaudodama akistata,

pareiškė, kad ji nepasirašinėjanti nė vieno kvotos protokolo.

Tardytojas Gavėnas per visą apklausos laiką buvo grubus, ypač buvo nervingas po pietų.

Tardymo metu Mačenskaitė reikalavo, kad čekistai grąžintų kratos metu paimtus jos asmeninius pinigus, — viso apie 500 rub.

Pinigai nebuvo grąžinti. Tardytojas tvirtino, esą tie pinigai ne Mačenskaitės.

* * *

1980 m. rugsėjo 1 d. į Vilniaus saugumą pas tard. Gavėną tardymui buvo iškviesta kybartietė Teresė Petrikienė. Ją kaltino, jog pirmojo tardymo metu davusi neteisingus parodymus, už ką gali būti teisiama. Tardytojas Gavėnas siekė, kad Petrikienė paneigtų ankstesnius parodymus ir sakytų taip, kaip jis norįs, o pirmojo tardymo protokolą žadėjo sudeginti. Tardytojas įrodinėjo, kad Navickaitė pasakiusi visą tiesą, tik dabar Petrikienė meluojanti. Tardymas truko 6 valandas.

Sekančią dieną tardymas vėl vyko ta pačia tema. Vėl gąsdino akistata su Navickaite. Kadangi Petrikienė davusi melagingus liudijimus, Gavėno nuomone, akistatos nebuvo. Apie 16 val. Petrikienę paleido. Antrą dieną, be tardytojo Gavėno, tardė dar du saugumiečiai.

* * *

1980 m. rugpjūčio 12 d. tardytojas Jucys su grupe milicininkų ir saugumiečių atvyko į gyd. Julijos Kuodytės butą (Kaunas, Donelaičio 36). Neradę jos namuose, Jucys padarė pas visus to namo gyventojus kratą, kai tuo tarpu kratos orderis buvo išrašytas tik J. Kuodytės vardu.

Iš Aldonos Nominaitytės paimta: 14 fotografijų, 4 juostelės rašomajai mašinėlei, knygos — „Eucharistiškas pašnekesys", „Naktinė adoracija" — 4 egz., „Naktinė adoracija namuose", Dudko „Apie mūsų viltį", Dudko „Pasikalbėjimai", „Vienuoliškojo gyvenimo problemos Lietuvoje" ir kt.

Padaryta krata ir Nijolės Cicėnaitės rankinuke ir iš ten paimtos 8 fotografijos ir kt.

* * *

Aldonos Raižytės bute rasta ir paimta: 8 fotografijos, magnetofono kasetė, spausdintas kreipimasis į jaunimą, vienuolių studijų programa, „Malda už Tėvynės laisvę", 8 puslapiai dainų tekstų, „Švenčių Mišių maldos vaikučiams", „Patarimai, kaip laikytis tardymo metu", knygos— „Vytauto Didžiojo mirties 500 sukakčiai paminėti", „Šviesos akimirkos" — 2 egz., „Mažųjų maldos", „Vienuolė visa siela", „Pasaulėžiūros klausimai", Šapokos „Lietuvos istorija".

* * *

Iš Olimpijos Stakūnaitės kambario paimtos 6 fotografijos.

* * *

Genutės Bružaitės kambaryje rasta ir paimta: 8 fotonuotraukos, adresai, 12 ženkliukų, 21 magnetofono kasetė, pažymėjimas, išduotas Bružaitei, 10 magnetofono juostų, sąsiuvinis, I fotonegatyvas; knygos — „Mano kelias į kunigystę ir patirti išgyvenimai per 5 metus kunigaujant", „Ar Šv. Raštas teisus?" — 4 egz. ir kt.

* * *

Iš kratos metu atvykusios Reginos Teresiūtės portfelio paimta: 3 fotonuotraukos, 16 „Vyties" ženkliukų, užrašų knygutės, startinis pistoletas, Lietuvos žemėlapis, fotonegatyvas ir kt.

* * *

1980 m. rugpjūčio 13 d. KGB darbuotojai padarė kratą vilnietės Irenos Stumbrytės bute (Žirmūnų 52-31). Kratai vadovavo LTSR Prokuratūros ypatingai svarbių bylų tardytojas A. Jucys ir V. Zedelis. Kviestiniai — Regina

Naiduk ir Galina Marcinkevičiūtė. Tardytojams padėjo dar 4 pareigūnai. Krata užtruko 3 valandas. Jos metu paimta: dvi gispinės atliejos (Vytautas Didysis ir Lietuvos žemėlapis;, 7 magnetofono kasetės, knygos: „Gyvenimo problemos sprendimas", „Dabarties sutemose", Dudko „O našem upovanii", „Įžymiųjų Lietuvių tautos veikėjų pasaulėžiūra", „Psichiatrės patarimai", „Značienije Vladimira Solovjova"; leidiniai „Tiesos kelias", 3 užrašų knygutės, Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, Jadvygos Stanelytės darbo sutartis ir darbo pažymėjimas, fotografijos, paveiksliukai ir kt.

Kratos metu į Stumbrytės butą atėjo Bronė Vazgelevičiūtė. Ją pamatę saugumiečiai labai nudžiugo ir, išsikvietę daugiau pagalbinnikų, nuvažiavo iškratyti ir B. Vazgelevičiūtės buto (Dzeržinskio 160-292). Kratą darė 9 saugumiečiai, kurios metu paimta daug religinių knygų, japoniškas mažo formato magnetofonas, rašomoji mašinėlė, kalkės, popierius, apie 30 magnetofono įrašytų kasečių ir viena užsienietiška neįrašyta kasetė. Įdomi detalė: kada kratos metu pas Bronę Vazgelevičiūtę rado Elenos Šuliauskaitės dokumentus; iškilo klausimas, kaip jie čia pateko. Vazgelevičiūtė paaiškino, kad ji čia gyvenanti, nors prisiregistravusi kitur. Kai kurie saugumiečiai pradėjo abejoti, o vienas užtikrino, kad tikrai čia gyvenanti, nes anksčiau jos laiškai ėję į Mildos gatvę, o dabar einą šiuo adresu. (Vadinas, laiškai yra tikrinami!)

B. Vazgelevičiūtė kratos protokolo nepasirašė. Saugumiečiai susigrobė, nepalikę jokio kratos protokolo nuorašo, viską išsivežė.

* * *

1980 m. rugpjūčio 14 d. į Vilniaus Respublikinę prokuratūrą buvo iškviestas Saulius Kelpša. Tardytojas Jucys apklausė jį ryšium su Gemmos-Jadvygos Stanelytės byla. Pastaroji esą kaltinama, jog 1979 m. organizavusi maldingą atgailos kelionę iš Tytuvėnų į Šiluvą be valdžios leidimo (kurio valdžia niekuomet neduoda, — Red. pastaba).

* * *

1980 m. rugpjūčio 29 d. į Vilniaus Respublikinę Prokuratūrą tardymui buvo iškviestas Kybartų klebonas kun. Sigitas Tamkevičius. Tardytojas Jucys ant stalo paklojo Jadvygos Stanelytės darbo sutartį su Kybartų parapijos bažnytiniu komitetu, kurio pirmininku yra kun. S. Tamkevičius. Tardytojas apklausinėjo kunigą, ar tikrai J. Stanelytė yra sudariusi minėtą sutartį ir ar tikrai yra dirbusi prie Kybartų bažnyčios. Kun. Sigitas Tamkevičius patvirtino, kad tikrai taip yra buvę (J. Stanelytė kaltinama, jog niekur nedirbanti ir esanti veltėdė, — Red. pastaba).

* * *

1980 m. rugsėjo 1 d. į Vilniaus Prokuratūrą pas tard. Jucių buvo iškviesta Ona Kavaliauskaitė, gyvenanti Kybartuose. Tardytojas klausinėjo, ką ji dirbanti ir kas daugiau dirba Kybartų bažnyčioje. Teiravosi apie moterį, vardu Jadvygą, kuri kūrenusi Kybartų bažnyčioje krosnis. Klausinėjo, kada ji kūrendavo, ką daugiau veikdavo, kada buvo susitikusi paskutinį kartą; ar ta moteris gyveno Kybartuose, ar atvažinėdavo, kokie buvo su ja santykiai?

Tardymas tęsėsi vieną valandą.

* * *

1980 m. rugpjūčio 14 d. į Vilniaus miesto Prokuratūrą pas tardytoją Jucių buvo iškviesta Regina Teresiutė (rugpjūčio 12 d. Teresiutė lankėsi J. Kuodytės bute, kur tuo metu vyko krata).

Tardytojas Jucys paaiškino, jog iškviestoji surišta su ypatingai sunkia byla, nes ji pažįstanti suimtąją J. Stanelytę. Tardytojas supažindino merginą su liudininko teisėmis ir liepė pasirašyti. Atsisakius pasirašyti ir būti liudininke, nes Stanelytės ji nepažįstanti, Jucys pradėjo tardomąją įžeidinėti, vadindamas nenormalia, nes prokuratūroje visi dreba, o ji — juokiasi. Be to, klausinėjo, kada susipažino su J. Kuodyte, kokiai priklausanti kongregacijai ir t.t.

* * *

1980 m. spalio 9 d. vilnietė Irena Stumbrytė buvo tardoma dėl kratos metu iš jos paimtos religinės literatūros.

— Iš kur pas jus atsirado religinės literatūrso? — klausė tardytojas Jucys.

— Neatsimenu!

— Jus reikia gydyti psichiatrinėje ligoninėje, — parodė savo medicininius „sugebėjimus" įtūžęs tardytojas.

* * *

1980 m. spalio 8 d. tardyt. Jucys apklausė gyd. Oną Sereikaitę apie suimtąją Jadvygą Stanelytę. Gydytoja ne tiek atsakinėjo, kiek auklėjo ir švietė tardytoją religiniais klausimais.

* * *

1980 m. spalio 9 d. tardymui į LTSR Prokuratūrą buvo iškviesta gydytoja Julija Kuodytė. Tardytojas Jucys klausinėjo apie Jadvygą Stanelytę. Teiravosi, ar tardomoji ją pažįstanti ir kaip ją charakterizuojanti? Į tardytojo klausimą dėl daiktų, paimtų kratos metu, gyd. J. Kuodytė neatsakinėjo, paaiškinusi, kad krata padaryta jai nesant namuose, o paliktas kratos protokolas neįskaitomas. Tuo motyvuodama J. Kuodytė nuo tardymo atsisakė.

Tardytojas Jucys pareiškė, kad Stanelytei taikomas LTSR BK 199 str. 3 d., — grupinių veiksmų, kuriais pažeidžiama viešoji tvarka, organizavimas arba aktyvus juose dalyvavimas. Pagal šį straipsnį Stanelytė gali būti nuteista trejiems metams lagerio.

— Dar viena byla nebaigta, o jau naujos medžiagos priverstas kampas, — dejavo tard. Jucys (nauja medžiaga — dėl š.m. rugpjūčio mėn. įvykusios religinės eisenos iš Tytuvėnų į Šiluvą, — Red. pastaba.).

* * *

1980 .. spalio 1 d. 14 val. 50 min. Kaune, Partizanų 112-102, 5 asmenys, pateikę kratos orderį, pradėjo kratą Antano Kalantos (Romo Kalantos brolis) bute. Kratai vadovavo prokuratūros darbuotojas Remeika. Kiti kratos dalyviai nekalbėjo. Paėmė Maceinos knygą „Didieji dabarties klausimai".

* * *

Po gyd. Algirdo Statkevičiaus teismo rugsėjo 11-16 dienomis LTSR Prokuratūroje oficialiai buvo perspėti: Nijolė Sadūnaitė, Andrius Tučkus, Algirdas Masilionis, Genutė Šakalienė ir Vytautas Bogušis, kad jie netinkamai elgėsi teismo metu ir pareikalauta, kad daugiau nesilankytų į teismus.

A. Tučkų prokuroro pavaduotojas išvadino bezdžione, grasimo jam trenksiąs į veidą, pasodinti 15 parų.

1980 m. rugsėjo 16 d. Vytautas Bogušis buvo iškviestas į LTSR Prokuratūrą būti liudininku V. Abručio byloje. Iškviestasis buvo prokuroro padėjėjo iškoliotas, todėl atsisakė su juo kalbėti. Po to Vilutis dar labiau plūdo, įžeidinėjo jo religinius jausmus ir tautinius Bogušio įsitikinimus ir valandai įgrūdo į kamerą. Prokuroro pavaduotojas Vilutis informavo V. Bogušio darbavietės viršininkui, kad pas juos dirbąs stambus antitarybininkas ir rugsėjo 17 d. Vytautas Bogušis buvo priverstas parašyti pareiškimą, jog savo noru išeinąs iš darbo.

* * *

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

Žemaičių Kalvarija. 1980 m. liepos 9 d. Nepaisant blogo oro, į Žemaičių Kalvariją suplaukė minios žmonių. Šventovė nesutalpino visų atvykusių, todėl dalis, jų net lietui lyjant, meldėsi šventoriuje. Šv. Mišias koncelebravo 95 kunigai — daugumas jų iš Telšių vyskupijos ir keletas

iš kitų vyskupijų. Čia jie susirinko padaryti blaivybės pažadus. Pamokslą apie blaivybės svarbą, apie alkoholio pražūtingas pasekmes pasakė Telšių vyskupijos valdytojas kun. Antanas Vaičius. Valdytojas kvietė visus ryžtis apsieiti be alkoholio arba bent išlaikyti saiką.

Po pamokslo kunigai skaitė blaivybės-abstinencijos pažadą. Visiems tikintiesiems padarius blaivybės-abstinencijos pasiryžimus, buvo dalinami atminimo paveikslėliai. Jų išdalinta 4100. Šv. Komunijos išdalinta 3700.

Po šv. Mišių trumpą ugningą pamokslą pasakė Mažeikių dekanas kan. Kazimieras Gasčiūnas. Paveikti pamokslininko žodžių, daugybė tikinčiųjų užsidegė ryžtu gelbėti Lietuvą iš alkoholio liūno, iš pražūtingos bedievybės sukeliamos tuštumos sieloje, nes toji tuštuma dažniausiai yra užpilama alkoholiu. Žmonių entuziazmas buvo toks didelis, kad po pamokslo, nepaisant spūsties ir nepaprastos tvankos, bemaž visi dalyviai pasiliko ilgose Kryžiaus kelio kalnų pamaldose (dėl blogo oro nebuvo galima apvaikščioti Kryžiaus kelio koplytėlių kalnuose).

Visas atlaidų dienas Žemaičių Kalvarijoje (VII.2-9) buvo gausu maldininkų. Didžiosios Kalvarijos dieną sekmadienį (VII.6) auto-inspektoriai užregistravo 2865 lengvąsias mašinas. (Jomis atvyko apie 15 tūkst. maldininkų). Kadangi dalis maldininkų atvyko autobusais ir kitomis priemonėmis, o dar kita dalis atvyko prieš kelias dienas, todėl apskaičiuojama, kad tą dieną Žem. Kalvarijoje galėjo būti apie 30 tūkstančių žmonių. Šv. Komunija priėmė 6700 dalyvių. Per visas atlaidų dienas Šv. Komunijos išdalinta 20,5 tūkstančio.

Žem. Kalvarijos atlaiduose kasmet pastebimai daugėja jaunimo. Ypač daug jaunų veidų buvo matyti šeštadienį, liepos 5 d. Šeštadienis prieš didžiąją Kalvariją jau tapo tradicine jaunimo diena. Keliatūkstantinė jaunimo minia išėjo į Kryžiaus kelio kalnus. Prie koplytėlių pamokslus pasakė kun. Stansilovas Krumpliauskas (Kupiškio vikaras) ir kun. Jonas Kauneckas (Telšių katedros vikaras). Jie

skatino jaunimą drąsiai išpažinti savo tikėjimą, niekada neišsižadėti lietuvių simbolio — kryžiaus. Prieš išeinant į kalnus, pamokslą pasakė Šeduvos klebonas kan. Bronius Antanaitis. Įtikinamais argumentais jis įrodė jaunimui ateizmo-bedievybės absurdiškumą ir melagingumą.

Žemaičių Kalvarijos atlaidai liepos pirmąją savaitę tapo visos Lietuvos tikėjimo triumfo švente.

* * *

Šiluva. 1980 m. rugpjūčio 23 d. daug jaunimo rinkosi į Tytuvėnus ruošdamiesi dalyvauti atgailos procesijoje. Apžiūrėję bažnyčią ir pasimeldę, daugelis patraukė prie ežero. Kažkas telefonu pasidomėjo nuomojimo punkto budinčio: „Ką veikia jaunimas?" Pasirodo „budri" akis jau nuo ryto sekė atvykytančius. Tytuvėniečiai maldininkus sutiko maloniai, žadėjo apnakvydinti, bet vietiniai pareigūnai, pasinaudoję atvykusiųjų išėjimu į vakarines pamaldas, pradėjo tardyti gyventojus. Milicija klausinėjo gyventojus, kas pas juos apsistoję, iš kur atvažiavę, kokiu tikslu ir t.t. Pareigūnai sakėsi ateisią naktį patikrinti dokumentų. Miestelyje važinėjo milicijos mašinos, akylai stebėdamos atvykstančius. Buvo sulaikyti anykštiečiai.

Vakare į pamaldas prigužėjo nemaža saugumiečių, kurie, vaidindami tikinčius, žegnojosi, klaupėsi ir pan. Naktį jaunimas meldėsi bažnyčioje, o kiti — ryto laukė zakristijoje. Vidurnaktyje klebonijoje suskambo telefonas, — pareigūnai pradėjo barti kunigą, kam jis bažnyčioje įrengęs viešbutį.

Rugpjūčio 24 d., po rytinių pamaldų, procesijos dalyviai pradėjo rikiuotis eisenai. Vaikinai, nešą kryžių ir vėliavas, mergaitės pasipuošusios tautiniais drabužiais, du kunigai, apsirengę liturgiškai, ir kilometrinė eilė tikinčiųjų, kurie, giedodami „Marija, Marija", patraukė miestelio gatvėmis. Išeinančius į centrinę gatvę pasitiko milicija ir saugumo pareigūnai. Vienas iš jų šaukė pro garsiakalbį: „Organizatoriai, prašome išskirstyti dalyvius. Eisena

nesuderinta su Vykdomuoju komitetu!" Tačiau į tai niekas nekreipė dėmesio. Už miestelio dengtoje mašinoje sėdėjo milicininkai ir saugumiečiai su fotoaparatais ir kino kameromis ir demonstratyviai fotografavo praeinančius. Šalimais stovėjo juodomis užuolaidėlėlmis mašina, iš kurios taip pat filmavo. Kaukdama pravažiavo gaisrinė. Fotografavimas ir filmavimas tęsėsi visą kelią.

Visą kelią iki Šiluvos koplyčios buvo meldžiamasi — kalbamas rožančius arba giedamos giesmės. Jaunimas puošė pakelėse esančius kryžius, tuo sukeldami saugumiečių pyktį. Graudu buvo matyti, kaip žmonės, pamatę eiseną, suklupdavo ant kelių, vyrai traukė nuo galvos kepures, o dažnas ir ašarą nušluostydavo. Visus jaudindavo tai, kad eisenoje daugiausia buvo jaunimas ir vaikai.

Šiluvos koplyčioje maldininkai sukalbėjo rožančių. Kun. K. Daknevičius pasakė pamokslą. Iš koplyčios visi organizuotai patraukė link bažnhčios. Ten buvo aukojamos šv. Mišios už Lietuvos blaivybę ir ta proga kun. J. Zdebskis pasakė pamokslą.

Vėliau paaiškėjo, jog, išžygiavus iš Tytuvėnų bažnyčios, buvo sulaikytas ir nuvestas į milicijos skyrių inžinierius V. Vaičiūnas, kuris Tytuvėnų bažnyčioje pasakė trumpą kalbą, pabrėždamas eisenos intenciją ir legalumą. Saugmiečiai iš jo atėmė TSRS Konstituciją, kuria remdamasis aiškino, kad tikintieji šia atgailos procesija niekam nenusikalsta. Atėmė ir judėjimo reguliavimo vėliavėlę, — „nusikaltimo įrodymą". Po to paleido.

* * *

Kaunas. Penki tūkstančiai šeši šimtai devyniasdešimt aštuoni Kauno tikintieji kreipėsi š.m. spalio mėnesį į LKP CK Sekretorių Petrą Griškevičių, reikalaudami, kad būtų sugrąžintas 1979 m. rugpjūčio 29 d. iš Katedros pavogtas stebuklingas „Pažaislio Marijos" paveikslas. Nusikaltėlį Igorį Čistiakovą nuteisė, bet paveikslą grąžinti delsia. Šis ilgas delsimas, — rašo kauniečiai, — grąžinti tikinčiųjų

brangenybę — minėtąjį paveikslą į Kauno Arkikatedrą — Baziliką sukėlė mumyse neramumą ir iššaukė naują gandų bangą. Vieni kalba, kad paveikslas visai nebus grąžintas, kiti sako, kad piktadarybė buvo inscenizuota, kad atėmus paveikslą, treti — dar prasimano įvairių spėjimų vyriausybės atžvilgiu".

* * *

Vilnius. Nijolė Sadūnaitė laisvėje, bet jos persekiojimas tęsiasi. Būdama tremtyje, ji negaudavo daug laiškų iš užsienio, tačiau daugelis ją pasiekdavo. Sugrįžus į laisvę, ji savo bičiuliams užsienyje parašė laiškus, tačiau, praėjus 4 mėnesiams ji negavo nė vieno atsakymo — sovietiniai cenzoriai juos visus konfiskuoja. Taip pat konfiskuojamos Nijolei siunčiamos dovanos, pvz.: Fr. Hieronymus iš Izraelio pasiuntė Sadūnaitei 3 siuntas, tačiau, praėjus 8 mėn., dar nė vienos negavo.

* * *

Grinkiškis (Radviliškio raj.). 1980 m. rugpjūčio 20 d. kun. Juozas Vaicekauskas parašė Kauno Arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos apaštališkajam Administratoriui vysk. L. Povilonių pareiškimą. Jame rašoma: „1980 m. rugpjūčio 20 d. 11 val. Radviliškio raj. Vykdomojo komiteto mašina buvau nuvežtas į Grinkiškio apyl. vykdomąjį komitetą. Apylinkės pirmininkės Norvaišienės kabinete laukė Religijų reikalų tarybos įgaliotinis Petras Anilionis ir Radviliškio raj. Vyk. komiteto pirm. pav. Alfredas Krikštanas.

P. Anilionis užsipuolė, kad aš pažeidinėju tarybinius įstatymus ir

1. Griežtai uždraudė bet kokia forma mokyti vaikus tikėjimo tiesų. Uždraudė per pamaldas pamokslo metu aiškinti vaikams katekizmą, vaikus klausinėti ir tuo pačiu metu aiškinti. Pacitavo naują šiuo klausimu baudžiamojo kodekso komentarą, pagrasino bausmėmis.

2. Nurodė, kad pas mane į namus kai kada atsilanko vaikai. Ką aš su jais kalbuosi, Anilionis nežinąs, bet griežtai įspėjo, kad ateityje vaikai nesilankytų.

3. Nurodė, kad vaikai netarnautų Mišioms ir nedalyvautų procesijose.

4. Anilionis grubiai užsipuolė, kad aš neduodu metų pabaigoje žinių, kiek pakrikštyta, sutuokta ir t.t., kad ir kitus kunigus raginąs tokių žinių neduoti.

5. Uždraudė eiti ar važiuoti laidotuvių eisenoje į kapines. Į kapines privalau nuvažiuoti iš anksto.

P. Anilionis kalbėjo, kad Lietuvoje iš 700 kunigų tik keliolika pažeidinėja tarybinius įstatymus. Kalbėjo, kad Grinkiškio parapijoje mažiau pažeidinėju įstatymus, negu anksčiau, dirbdamas kitose parapijose. Patarė negadinti sau reputacijos ir įstatymų nepažeidinėti. Kai paprašiau nurodyti, kokius kunigus aš raginąs neduoti statistinių žinių, A. Krikštanas pasakė, kad žinąs, bet pavardžių nenurodė. P. Anilionis kalbėti man beveik neleido, kai pasakė, kad nekelčiau balso, pakilau išeiti. P. Anilionis sušuko: „Palaukite, dar ne viskas!" Išeinant pro duris pagrasino, kad būsiu pristatytas su milicija.

Atvykęs į Grinkiškį, apylinkės pirmininkei Norvaišienei P. Anilionis atvežė dovanų — naujai išleistą Katekizmą. Keista logika: netikinčiai dovanoja katekizmo knygelę, o kunigą morališkai smaugia."

Red. pastaba: Religijų reikalų tarybos įgaliotinis šią vasarą lankėsi pas daugelį aktyvių kunigų, pvz.: pas Josvainių kleboną kun. L. Kalinauską, Valkininkų kleboną kun. Algimantą Keiną, Šeduvos kleb. kan. Bronių Antanaitį ir kitus. Juos įspėjinėjo dėl religinių kultų ir reikalavo jų laikytis.

* * *

Telšiai. 1980 m. rugsėjo 1 d. Telšių Katedros vikaras kun. Jonas Kauneckas parašė skundą LTSR Prokurorui,

kuriame aprašo, kaip Joniškio milicija ir saugumiečiai grubiai pažeidžia tarybinius įstatymus. Kunigas rašo:

„Š.m. rugpjūčio 21 d. apie 20 val. minėti pareigūnai sulaikė mane be jokios priežasties prieš tai nubaudę už greičio viršinimą mane pavėžėjusį Petrą Gražulį (kad neaptaškytų mašinos langų, jis nesileido aplenkiamas „Moskvičiaus"; pareigūnai važiavo „Moskvičiu" be atpažinimo ženklų ir nerodė pradžioje jokio ženklo sustoti). Be jokio kaltinimo jie išlaipino mane iš lengvosios mašinos ir, nusivedę į Joniškio VRS budinčiojo kambarį, ėmė kratyti mano kišenes kokių 20 asmenų akivaizdoje — dalis jų buvo apsirengę civiliai (milicininkai vėliau pasakė, kad tai buvo Saugumo darbuotojai), kiti milicininkų uniformomis, vienas net majoras. Aš pasakiau, kad be prokuroro orderio ji neturį teisės daryti kratą. Tuomet milicijos viršila man trenkė kumščiu į veidą, sakydamas: „Še tau orderis"! Po to milicijos budintis paėmęs už atlapo ėmė lupinėti ten įsegtą kryželį. Aš parodžiau, kad ant kaklo turiu ir kitą religinį ženklą — medalikėlį ir pareiškiau, kad tarybiniai įstatymai nedraudžia jų nešioti. Be to, iš Gražulio buvo atimtas net bagažinės raktelis, kad ten padarytų kratą. Kadangi mašinoje buvo mano asmeninių daiktų, kratą norėjau stebėti bent pro milicijos langą, bet man to neleido.

Iškrėtę mano ir P. Gražulio kišenes, pareigūnai ėmė garsiai skaitinėti mūsų užrašų knygutes, popierius; klausinėjo, kam tai ir t.t. Mano apklausinėjimą tęsė II-me aukšte Saugumo kabinete. Skyriuje mus užlaikė beveik pusantros valandos. Man nebuvo pareikštas joks kaltinimas, nesurašytas joks apklausos protokolas, nė vienas darbuotojas neparodė jokio dokumento (net reikalaudami vairuotojo teisių!), nepasisakė savo pavardės".

* * *

Tryškiai (Telšių raj.). 1980 m. gegužės 13 d. nakties metu buvo įsilaužta į bažnyčią ir pavogta paskutinė

komuninė, 4 žvakidės, relikvijorius, išlaužtas tabernakulis. Švč. Sakramentas iš komuninės išpiltas tabernakulyje.

* * *

Ukmergė. 1980 m. rugsėjo 17 d. į Ukmergės Vykdomąjį komitetą eiliniam išbarimui buvo iškviestas Ukmergės vikaras kun. Virgilijus Lenktaitis. Pokalbyje dalyvavo raj. pirmininkas A. Bernotas, jo pav. A. Perednis ir, pavardęs nepasisakęs, tikriausia, saugumietis. Pareigūnai piktinosi kun. Lenktaičio pamokslais, grasino paieškoti jam vietos kitoje parapijoje. Jų nuomone, niekas vaikų prievarta nerašo nei į pionierius, nei į komjaunimą, — jie stoja patys laisvai. Vikaras buvo verčiamas pasirašyti pasiaiškinimą, tačiau atsisakė. Pav. Perednis pareiškė, kad šis pokalbis esąs suderintas su Religijų reikalų tarybos įgaliotiniu. Taip pat įspėjo, kad kunigas nesugalvotų mokyti vaikus tikėjimo tiesų.

* * *

Josvainiai (Kėdainių raj.). 1980 m. balandžio 10 d. Kėdainių raj. laikraštis „Tarybinis kelias" skaitytojams pateikė šmeižikišką straipsnį „Kreivas žvilgsnis" apie Josvainių parapijos kleboną kun. Leoną Kalinauską.

Straipsnis tikinčiuosius labai papiktino. Josvainių parapijos bažnytinis komitetas (pirm. V. Urbonas) raj. laikraščio redakcijai nusiuntė atsakymą „Tiesių žvilgsnių beieškant", kuriame gina savo kleboną ir tvirtina, kad jis turįs teisę pamokyti vaikus tikėjimo tiesų, aplankyti parapiečius, spręsti, ką galima ir ko negalim laidoti su bažnytinėmis apeigomis.

Tikintieji piktinasi, kad ateistai laidotuvių metu bažnyčioje nederamai elgiasi — draudžia vaikams stovėti prie mirusiojo karsto, verčia tikinčius vaikus stoti į ateistinius būrelius, už tikėjimą mažina elgesio pažymius ir pan.

* * *

Truskava (Kėdainių raj.). 1980 m. gegužės 27 d. Truskavos parapijos klebonas kun. Petras Nykštas buvo iškviestas į Kėdainių raj. vyk. komitetą, kur raj. pirm. pav. Juškevičius kunigą griežtai įspėjo, kad jis per sekmines su tūkstantine minia meldėsi lauke prie sudegusios bažnyčios. Pareigūnas gąsdino, kad už tokias pamaldas kunigas gali būti baudžiamas (dabartinėje Truskavos bažnytėlėje telpa vos 150 žmonių).

* * *

Nemakščiai (Raseinių raj.). Alfonsas Bumbulis, gyv. Nemakščiuose, išsiuntė pareiškimą Lietuvos TSR prokurorui, kuriame protestuojama prieš grubią saugumiečių savivalę Nijolės Sadūnaitės ir jo paties atžvilgiu.

Liepos 17 d. pareiškime jis rašo, „jog 1948 m. jis buvo ištremtas į Krasnojarsko kraštą ir 11 metų išgyveno Bogučianuose, todėl, sužinojęs, kad Nijolės Sadūnaitės tremtis jau baigiasi, nutarė aplankyti pažįstamas vietas ir padėti jai grįžti į Lietuvą.

Kelionės metu A. Bumbulis jautė „rūpestingą" saugumiečių globą: priimant bagažą, tarnautoja kažkodėl sutriko, ilgai sklaidė pasą, teiravosi, kur priregistruotas, prasidėjus įsodinimui, patikrinimo kambaryje vėl netikėtinumai — buvo nukreiptas į šalutinį kambarį, kur du uniformuoti pareigūnai išklausinėjo, iš kur esąs, kur vykstąs. Viską stropiai susirašė į žurnalą ir patikrino portfelį.

Grįžtančius į Lietuvą Jurmalos aerouoste juos pasitiko (Latvijos TSR) trys uniformuoti ir keli civiliai. Keleivių nustebimui, išlipant iš lėktuvo, tikrino pasus ir bilietus. A. Bumbulis rašo, jog tikrinimas truko tik tol, kol priėjo jų eilė. Patikrinę dokumentus, juos susodino į mašiną, kurioje jau sėdėjo keli iš Vilniaus atvykę saugumo darbuotojai. Tokioje „malonioje" draugijoje jiems teko

važiuoti iki namų. „Juk N. Sadūnaitė ir aš buvome laisvi tarybiniai piliečiai, tad kam visa tai?" — klausia A. Bumbulis. „Argi saugumiečiai neprivalėjo prisistatyti ir paaiškinti šią nelemtą operaciją". Rodos, taip paprasta pasakyti: „Saugumas negali pakęsti, kad grįžtančią kalinę tautiečiai sutiktų su rožėmis". Arba: „Mes norime Lietuvos keturiasdešimtmečio proga įvaryti lietuviams baimės".

„Anoniminiai saugumiečiai šia plačiai nuskambėjusia operacija sukompromitavo ne tik save, bet ir visą tarybinę santvarką", — tokiais žodžiais baigia savo pareiškimą A. Bumbulis.

* * *

Šiauliai. 1980 m. kovo 23 d. Šiaulių m. „Nuklon" gamyklos direktorius Baranauskas įsakė ilgamečiui geram darbuotojui Jonui Tamučiui „savo noru" išeiti iš darbo, nes to reikalauja Šiaulių KGB. Tamutis pasipriešino. Tuomet direktorius pagrasino sudarysiąs nepakenčiamas darbo sąlygas, nužeminsiąs kategoriją.

KGB įsikišimo priežastis — Tamutis 1979 m. dalyvavo maldingose kelionėse į Šiluvą ir į Kryžių kalną.

* * *

Girdžiai (Jurbarko raj.). Girdžių apyl. Vyk. komitetas š.m. rugpjūčio mėn. 27 d. parašė raštą Girdžių parapijos klebonui kun. V. Šaukliui:

„Yra žinoma, kad nepilnamečiai vaikai patarnauja pas jus Mišioms, gieda chore, dalyvauja kitose apeigose; net buvo organizuotos ekskursijos, kur taip pat dalyvavo apeigose. Buvo dėstoma tikyba. Įspėjame Jus, kad ateityje tokie dalykai nepasikartotų, kaip tai prieštarauja Lietuvos TSR AT Prezidiumo 1976 m. liepos 28 d. įsaku Nr. IX-748 patvirtintiems Religinių susivienijimų nuostatams". Pasirašė komiteto pirm. D. Bosienė.

* * *

Šiauliai. 1980 m. rugsėjo 10 d. Šiaulių Gimdymo namuose eilinio „pokalbio" metu du, pavardes neišdrįsę pasisakyti, saugumiečiai pusantros valandos „auklėjo" ir ragino su jais bendradarbiauti šios įstaigos darbuotoją Dalią Tamutytę.

Čekistus domino Eucharistijos bičiulių veikla, teiravosi, ar pažįstanti šiauliečius — M. Jurevičių, J. Petkevičienę ir kaip juos charakterizuojanti.

Saugumiečiai rimtai patarė apsvarstyti savo gyvenimą ir padaryti reikiamas išvadas. Jų nuomone, Dalia Tamutytė bendrauja su labai blogais žmonėmis. Čekistai pareiškė, jog reikia pažinti visus žmones, galinčius ateityje šaudyti jiems į nugaras. Be to, grasino neleisią aplankyti užsienyje gyvenančius gimines, o darbe pasistengs sudaryti kliūčių; kartu priminė, kad nedrįstų skelbti šio „pokalbio", kad nesužinotų Vatikano radijas . . .

Sekančiomis dienomis panašius „pokalbius" turėjo buvusi Dalios bendradarbė M. Radavičiūtė.

* * *

TARYBINĖJE MOKYKLOJE

(Apie tokį saugumo elgesį mūsų išmintingoji liaudis būtų pasakiusi: Kaip juos gyvus šventa žemė nešioja):

Vilnius. 1980 m. spalio 3 d. VVU Istorijos fak. psichologijos spec. I k. stud. Andrių Tučkų, talkininkavusį su kurso draugais kolūkyje prie Kėdainių, išsikvietė rektoriaus pareigas laikinai einąs universiteto prorektorius mokslo reikalams Br. Sudavičius. Atvykusį jaunuolį prorektorius pasitiko žodžiais: „Tai ką, esi tikintis!? Gal ir ant kaklo ką švento nešioji?" — „O, ką? Blogai, kad aš tikintis? Tarybinė Konstitucija garantuoja sąžinės laisvę", — drąsiai atsako studentas. „Sąžinės laisvės ieškok kur

nori, tik ne universitete", — arogantiškai tria prorektorius Sudavičius. Čia pat A. Tučkui perskaitoias rektoriaus pasirašytas raštas, kuriame sakoma, jog u veiksmus ir įsitikinimus, nesuderinamus su tarybinio tudento morale, už šmeižikiškų dokumentų pasiršinėjimą, už antitarybinę veiklą, už „nepadorų" elgesį Sasnausko ir Terlecko teismo metu priimtas nutarimas pašalinti jį iš universiteto. Suprasdamas, kas priiminėja visus nutarimus mūsų visuomenėje, A. Tučkus paskambino į saugumą ir paprašė paaiškinti, už ką šalinamas iš universiteto. Atsiliepęs jaun. lt. A. Bimbris paaiškinti nesiryžo. Jis suvedė Andrių su papulk. Balinu. Pastarsis išdidžiai patvirtino: „Metam mes!", t.y. saugumas, bet vis tik turėjo tiek „politinės išminties", kad prie šalinimo motyvų nepriskaičiavo religinių jaunuolio įsitikinimų. Paplk. Baltinas pažadėjo „leisti" studijuoti psichologiją kitais metais, jei jis nutrauksiąs visas veiklas ir mesiąs draugystes su nacionalistais.

* * *

Josvainiai (Kėdainių raj.). 1980 m. vasario 28 d. popietiniu laiku, buvo laidojama senelė Mikalina Vasylienė. Josvainių vid. mokyklos mokinėms Romai Bernotavičiūtei (IIc kl.) auklėtoją — Abukauskienė, Vb kl. Lilijanai Šilkaitytei (auklėtoja Kudavičienė) ir Va kl. Genutei Brigytei (auklėtoja Kaminskienė) sumažino elgesio pažymį iki nepatenkinamo tik dėl to, kad dalyvavo laidotuvių pamaldose ir giedojo religines giesmes.

* * *

Biržai. 1980 m. rugpjūčio 27 d. Biržų II vid. mokyklos direktorius Konradas koridoriuje sulaikė VIIIa kl. mok. Virginijų Meškauską ir nusivedė pasikalbėti. Direktorius pradėjo mokinį barti, kam jis nešiojąs ant kaklo kryželį, be to, teiravosi, iš kur jį gavęs? Virginijus paaiškino, kad

kryželį rado pamestą ir dabar iš pagarbos jį nešiojąs. Direktorius, nieko nesakydamas, nuplėšė kryželį nuo mokinio kaklo ir iki šiol jo negrąžina.

* * *

Šiupyliai (Šiaulių raj.). 1980 m. birželio 18 d. Šiupyliuose buvo švenčiami šv. Antano atlaidai. Mergaitėms rengiantis procesijos drabužiais, prisistatė komjaunimo sekretorė Vida Pilibaitė ir pradėjo mergaites terorizuoti: „Nedrįskite rengtis! Jei apsirengsite, plėšte nuplėšiu drabužius!" — plyšojo Pilibaitė. Atėjęs kun. Antanas Ylius paprašė Vidą Pilibaitę apleisti šventorių.

* * *

Šaukėnai. 1980 m. Šaukėnų Vid. mokyklos mok. Alvydas Rakauskas X kl. baigė vienais penketais. Mokyklos direktorius minėtam mokiniui parašė pagyrimo raštą, tačiau mokytojų taryba nusprendė, kad mok. Rakausko elgesį galima įvertinti tik patenkinamai — mat, jis lankąs bažnyčią. Dėl šios priežasties Alvydui ramybės neduoda ir saugumas.

* * *

Janapolė (Telšių raj.). Janapolės vid. mokyklos direktorius Pranas Savickas 1980 m. balandžio 7 ir 8 d. (Velykų antroji ir trečioji diena), pasišaukęs Mišioms patarnaujančius vaikus, ir gražiuoju, ir grasindamas kalbino neiti į bažnyčią. Vaikus šaukėsi po vieną: Buvo pakviesti: VIII kl. Ričardas Lenkauskas, VI kl. Vaclovas Aleksandravičius, V kl. Romas Dapševičius, III kl. Kęstutis Sieba. Nepaisant visų gąsdinimų, įkalbinėjimų ir grasinimų, vaikai atsakė: „Eisime į bažnyčią, kaip ir ėjome!" Ričardą Lenkauską direktorius tardė 27 min. Direktorius gąsdino: „Jei eisi į bažnyčią, nebepriimsime į IX kl., pasiųsime į proftechninę." Vėliau į mokyklą buvo net 3 kartus iškviesta

minėto mokinio motina, kuri labai nustebinta klausė direktorių: „Argi mano vaikas daro ką nors blogo? Argi patarnauti šv. Mišioms yra nusikaltimas? Galiu jums tik tiek pasakyti: į bažnyčią jis ėjo ir eis! Ir Mišioms patarnaus!" Direktorius Savickas labai įtūžęs šaukė: „Mums tokių nereikia!"

* * *

Kaunas. 1980 m. rugsėjo mėn. Kauno P. Mažylio Medicinos mokyklos grupių vadovai įspėjo moksleivius, jog šiais metais stipendijų skaičius žymiai sumažėjęs. Grupėje stipendijas gaus ne daugiau 20 moksleivių, atsižvelgiant į šeimyninę padėtį bei mokymąsi.

Farmacijos profilio III kurso III grupės seniūnė ir sekretorė sudarė 20 moksleivių sąrašą ir nunešė jį patvirtinti į mokyklos komjaunimo komitetą. Čia buvo pasakyta, kad nekomjaunuolės stipendijų negaus. Kai mergaitės ėmė aiškinti, jog Staselė Šipavičiūtė — geriausia mokinė grupėje, turinti vos porą ketvertų, o Liudos Liutvinaitės padėtis viena iš sunkesniųjų (Liuda taip pat turi tik keletą ketvertų), sulaukė atsakymo, kad minėtos moksleivės neturi visuomeninių įsipareigojimų, todėl ir gerai mokosi, o jei nori gauti stipendijas — tegul stoja į komjaunimą.

Šioje grupėje yra 6 komjaunuolės. 1979 m. jos buvo verčiamos stoti į komjaunimą. Mergaitės pasakė, kad į komjaunimą nestos, nes yra tikinčios. Tuomet grasino stipendijų atėmimu, išmetimu iš bendrabučio, net iš mokyklos. Komjaunimo komitetas pažadą iš dalies ištesėjo — stipendijos paskirtos tik komjaunuolėms.

* * *

Baltarusija

1980 m. birželio 11 d. Ščiučino raj. Vykdomasis komitetas įspėjo bažnytinių bendruomenių pirmininkus,

jog už vaikų dalyvavimą procesijose ir patarnavimą Mišiose jie bus baudžiami 100 rub. bauda. Tiek pat bus baudžiami ir klebonai.

Ščiučino raj. Senose Vosyliškėse jau keliolika metų yra uždaryta viena iš gražiausių Baltarusijos bažnyčių. Žmonės turi raktą ir sekmadieniais susirenka melstis. Markievič Kazimieras buvo nubaustas 50 rub. bauda, — šiais metais keletą kartų bažnyčioje paskaitė Evangeliją!

Už leidimą vaikams patarnauti šv. Mišiose ir dalyvauti procesijoje buvo nubausti po 50 rub. šie kunigai: Juzief Grasievič, Antonij Chanko, Zanevskij, Astravieco klebonas, Šemetovščyznos klebonas. Astravo klebonas buvo nubaustas 50 rub. vien už tai, kad per Velykas vienas moksleivis jam patarnavo šv. Mišiose.

* * *

NAUJI POGRINDŽIO LEIDINIAI

1. „Aušra" Nr. 22 (62). Numeris pasirodęs gegužės mėn.
2. „Dievas ir Tėvynė" Nr. 15, 16, 17.
3. „Vytis" Nr. 5. Šiame numeryje įdėtas jaunuolio Regimanto Paulionio pareiškimas — išpažintis, demaskuojanti KGB pinkles, į kurias įkliūva dalis Lietuvos jaunimo.

* * *

Lietuvi, neužmiršk!

Petras Plumpa (Čistopolio kalėjimas), Petras Paulaitis (Mordovija), Sergiejus Kovaliovas (Mordovija), Viktoras Petkus (Permės sr.), Balys Gajauskas (Mordovija), Vladas Lapienis (tremtis Tėjoje), Algirdas Statkevičius (Čecniachovskio spec. psichiatrinė lig.), Antanas Terleckas (po teismo, adresas dar nežinomas), Julius Sasnauskas (po

teismo, adresas dar nežinomas), Povilas Pečeliūnas (laukia teismo), Vytautas Skuodis (laukia teismo), Anastazas Janulis (laukia teismo), Povilas Buzas (laukia teismo), Genovaitė Navickaitė (laukia teismo), Ona Vitkauskaitė (laukia teismo), Jadvyga-Gemma Stanelytė (laukia teismo) ir kiti neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai gyventi ir tikėti!

* * *

Nr. 46

- A. Janulio ir P. Buzo teismas
- O. Vitkauskaitės ir G. Navickaitės teismas
- G. J. Stanelytės teismas
- Doc. V. Skuodžio, G. Iešmanto ir P. Pečeliūno teismas
- A†A T. P. Masilionis
- Vytauto DLK 550 m. jubiliejus
- Mūsų kaliniai
- Tardymai ir kratos
- Dvasinis atgimimas Lietuvoje
- TTG Katalikų Komitetas
- Žinios iš vyskupijų
- Tarybinėje mokykloje

1980 m. gruodžio 25 d.

LKB KRONIKA Nr. 46

Eina nuo 1972 metų.
Perskaitęs duok kitam!

Numerį skiriame a†a T. P. Masilionio, S.J., švento ir veiklaus gyvenimo atminimui.

ANASTAZO JANULIO IR POVILO BUZO TEISMAS

1980 m. lapkričio 24 d. Lietuvos TSR Aukščiausiojo Teismo išvažiuojamoji sesija Kaišiadoryse pradėjo nagrinėti Anastazo Janulio ir Povilo Buzo bylą. Apie įvyksiantį teismą nebuvo pranešta net patiems artimiausiems teisiamųjų giminėms, pvz., P. Buzo žmonai, A. Janulio seseriai ir kt. Atsitiktinai nugirdę, kad Vilniuje lapkričio 24 d. bus teisiamos Ona Vitkauskaitė ir Genovaitė Navickaitė, giminės nuvyko į Aukščiausiąjį Teismą Vilniuje ir čia sužinojo, kad už pusvalandžio Kaišiadoryse prasidės A. Janulio ir P. Buzo teismas.

Į teismo salę saugumiečiai neįleido net bent kiek tolimesnių teisiamųjų giminių, pvz., Buzo brolienės. Tik po ilgų ginčų saugumiečiai įleido į salę Buzo seserį. Tuo tarpu visas vietas salėje užėmė saugumiečiai ir kiti pareigūnai. Apie jų „domėjimąsi" teismu liudijo tai, kad daugelio rankose matėsi knygos, laikraščiai, o kurie tikrai norėjo dalyvauti teisme, likosi už durų, pvz., kun. Antanas Gražulis, Buzienė ir kt. Juos išvijo ne tik iš koridorių, bet neleido būti net pirmo aukšto foje ar prie durų lauke. Aplink teismo rūmus, vestibiulyje, koridoriuose — visur kaip skruzdžių knibždėjo saugumiečių iš Vilniaus, Prienų ir Kaišiadorių ir į pagalbą sukviestų milicininkų.

Sužinoti teisėjo pavardę nepavyko, prokuroras — Bakučionis, tarėjas — Bikulčius.

Pradžioje buvo perskaityta kaltinamoji išvada, kad A. Janulis ir P. Buzas dauginę ir platinę „LKB Kroniką", „Aušrą", „Rūpintojėlį" ir „Lietuvos archyvą".

Po to sekė teisiamųjų apklausa.

Povilas Buzas kalbėjo, kad imtis pogrindžio literatūros dauginimo jį paskatino tikinčiųjų teisių varžymas, persekiojimai, kryžių išniekinimai, prievartinis darbas šventomis dienomis ir religinės literatūros badas. Be to, mokyklose persekiojami mokiniai už tikėjimą. Auklėtoja ir jo sūnų skaudžiai išbarė, kam jis patarnaująs Mišiose. Teisiamasis pabrėžė, kad „LKB Kronika" rašo tiesą, bet kai kur esą užaštrinimų, ypač kur liečiami politiniai klausimai.

Užklaustas, iš kur gavęs dauginimo aparatą, atsakė, kad pirkęs iš nepažįstamo asmens. Į klausimą, ar dar daugintų „LKB Kroniką", jei turėtų galimybę, Povilas Buzas atsakė, jog nedaugintų, nes labai nusilpęs regėjimas.

Anastazas Janulis kaltu neprisipažino ir atsisakė duoti teismui parodymus iš kur gaudavęs leidinius ir kam juos atiduodavęs, — šitai padaryti neleidžianti jo krikščioniška sąžinė. Teisiamojo nuomone, jo platintieji leidiniai nebuvę šmeižikiško pobūdžio, nes juose rašoma tik teisybė, todėl jis jokio nusikaltimo nepadaręs. Teisėjas paklausė, ką jis žadąs ateityje daryti? Teisiamasis ryžtingai atsakė: „Pirmiausia atsėdėsiu, kiek gausiu, o po to vėl kovosiu, galbūt ne tokiu būdu, kaip dabar, bet kovosiu. Žimoma, tai priklausys no mano sveikatos, nes galiu iš lagerio ir negrįžti". Teisiamasis aiškino, kad „LKB Kronika" padedanti kovoti prieš tikinčiųjų persekiojimą, jų teisių varžymą, todėl esanti labai reikalinga. Tai vienintelė katalikų savigynos priemonė.

Antrąją teismo dieną buvo peržiūrima medžiaga, rasta kratų metu pas įvairius asmenis, ekspertų išvados ir kt.

Prokuroras Bakučionis citavo kai kurias „LKB Kroni-

kos" ir kt. leidinių ištraukas, kur, jo nuomone, šmeižiama tarybinė valdžia. Pats didžiausis šmeižtas — jog 1940 m. Lietuva buvo okupuota ir prievarta įjungta į Tarybų Sąjungos sudėtį; šmeižtas ir tai, kad pogrindžio leidiniai dėl baisiai išplitusio alkoholizmo kaltina tarybinę valdžią. Prokuroras tvirtino, kad abu teisiamieji padarė itin pavojingą nusikaltimą, bandydami Lietuvoje susilpninti tarybinę valdžią, todėl jiems taikomas LTSR BK 68 str. Prokuroras pasiūlė Anastazui Januliui 7 metus griežto režimo lagerio ir 5 m. tremties, o Povilui Buzui — 3 m. griežto režimo lagerio ir 2 m. tremties.

A. Janulis paskutiniame žodyje kalbėjo, kad literatūra, už kurią jis kaltinamas, buvo reikalinga platinti. Galima tik apgailestauti, kad už tai yra baudžiamas, nes jis pasinaudojęs Konstitucijos garantuota žodžio ir spaudos laisve. Tikrovėje šia laisve naudojasi tik valdžios pareigūnai ir ateistai. Pogrindinėje literatūroje iškelti faktai nėra šmeižikiški, nes jie tikri ir imami iš patikimų šaltinių. Teismas privalėtų tuos faktus išnagrinėti. Teisiamasis paminėjo, kad jis iš savo asmeniškos patirties žino faktų, kaip buvo laužomos tikinčiųjų teisės. Pavyzdžiui, Miežonių kaimo žmonės pasistatė cementinį kryžių, bet jis buvo sulaužytas ir nugriautas. Kai žmonės jį pastatė šventoriuje, tai po kiek laiko jis dingo ir buvo surastas už miesto sulaužytas ir įmestas į durpyno purvo duobę.

Kai mirė Kalvių parapijos klebonas, pareigūnai atėmė laidotuvių mašiną, ir kunigo karstą turėjo vežti lengvosios automašinos bagažinėje, iš kurios vežant kyšojo galas karsto.

Toliau A. Janulis kalbėjo apie tai, kad pogrindinėje literatūroje keliami tokie klausimai, kuriems ir valstybė neturi likti abejinga. Pavyzdžiui, labai išplitęs alkoholizmas, abortai ir kt. Tikintieji neturi jokių masinės komunikacijos priemonių: televizijos, radijo, spaudos. „LKB Kronika" kelia tikinčiųjų persekiojimo klausimus. Aukščiau paminėti faktai ir paskatinę jį imtis šio sunkaus

darbo — platinti pogrindžio literatūrą. Be to, teisiamasis savo ryžtą suformulavo pagal šv. Ignaco maldos žodžius: „. . . duoti ir neskaičiuoti, kovoti ir nežiūrėti žaizdų, dirbti ir neieškoti poilsio, aukotis ir negalvoti apie atlyginimą; atlyginimas už tai tebūnie tobulas išpildymas Tavo šventos ir dieviškos valios".

Trečią dieną paskutinį žodį pasakė Povilas Buzas. Jis kalbėjo labai trumpai, paliesdamas tai, kad šiuo metu Lietuvoje nėra tikėjimo ir spaudos laisvės.

Po pietų buvo perskaitytas sprendimas: Anastazas Janulis baudžiamas 3,5 m. griežto režimo lagerio, o Povilas Buzas — 1,5 m. griežto režimo lagerio bausme. Nuosprendis buvo taip pat perskaitytas dalyvaujant tik rinktinei publikai, bandžiusius įeiti į salę su didžiusiu triukšmu išvijo iš teismo rūmų.

Po teismo būrelis tikinčiųjų, norėjusių dalyvauti šiame teisme, kartu su nuteistųjų giminėmis nuėjo į Kaišiadorių katedrą. Suklupę prie tautos kankinio arkivyskupo T. Matulionio kapo meldėsi už nuteistuosius, už Bažnyčios priešus, dėkojo Dievui, kad Katalikų Bažnyčia Lietuvoje pasipuošė dviem naujais kankiniais, kurie savo katorgą sovietiniuose lageriuose paaukos už Tautos ir Bažnyčios laisvę.

ONOS VITKAUSKAITĖS IR GENOVAITĖS NAVICKAITĖS TEISMAS

1980 m. lapkričio 24-25 dienomis Vilniuje LTSR Aukščiausiasis Teismas nagrinėjo Genovaitės Navickaitės ir Onos Vitkauskaitės bylą dėl „LKB Kronikos" dauginimo ir platinimo.

Apie įvyksiantį teismą nebuvo pranešta net artimiausiems teisiamųjų giminėms, — sužinota tik iš liudininkų, kurie buvo iškviesti į teismą. Prie teismo salės budėjo saugumiečiai ir į vidų nieko, išskyrus pačius artimiausius gimines, neįleido. Salę užpildė saugumiečiai ir, čekistų žodžiais tariant, „praktikantai". Bronės Vitkauskaitės

neišleido iš darbo, kad negalėtų dalyvauti sesers teisme.

10 val. į salę atvedamos, lydimos kareivių, teisiamosios. Prie jų staiga prišoka liudininkės — Teresė Petrikienė ir Genutė Mačenskaitė ir pasveikina: „Sveikinimai nuo visų, kurie už jus meldžiasi!". Kareiviai grubiai nuvaro drąsuoles šalin.

Teisėjas pristato teismo sudėtį: teismo pirmininkas — Repša, tarėjai — Burokevičienė ir Gudelevičius, valstybinis katlintojas — Kyrijenko.

Teisiamoji G. Navickaitė atsisako gynėjo, motyvuodama tuo, kad jeigu jo nematė iki teismo, tai juo labiau jis nereikalingas teismo metu, o be to, jis nieko tokioje byloje negalįs padėti. Gynėjo atsisakė ir Ona Vitkauskaitė. Teismas sutinka, kad advokatai nedalyvautų, ir jie apleidžia salę.

Skaitoma kaltinamoji išvada. Teisiamosios kaltinamos pagal LTSR BK 199 str. 1 d. už tarybinės santvarkos šmeižimą, nes daugino ir platino „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką". O. Vitkauskaitė daugino „LKB Kronikos" 42 numerį, o G. Navickaitė — 40, 41 ir 42 numerius. „LKB Kronikoje" aprašomi faktai esą šmeižikiški.

G. Navickaitė, teisėjo paklausta, ar prisipažįstanti kalta, atsako, jog nenusikaltusi, nes „LKB Kronika" esantis religinio turinio leidinys, jį spausdinusi, norėdama apginti Bažnyčią nuo persekiojimo.

Teisėjas skaito kai kurias „LKB Kronikos" ištraukas, kur paminėta Molotovo-Ribentropo paktas dėl Pabaltijo pasidalinimo, Lietuvos prievartinis įjungimas į Tarybų Sąjungos sudėtį, kaip pokario metais buvo niekinami Lietuvos patriotų lavonai miestų gatvėse, o nekalti žmonės tremiami į Sibirą. G. Navickaitė atsako, jog iš žmonių pasakojimų ji žinanti, kad tikrai taip buvo daroma. Teisėjas vėl skaito ištrauką, kur rašoma, kad Maskvoje kuriami planai kaip griauti Bažnyčią iš vidaus, ir teigia, kad tai esąs šmeižtas. Vėl skaito, kaip Pravieniškių lageryje tarp nusikaltėlių ir prižiūrėtojų nėra skirtumo, —

juos skirianti tik uniforma. Navickaitė atsako, kad iš tikrųjų taip yra, nes prižiūrėtojai bausmę atliekantiems yra labai žiaurūs, grubūs ir nuolat keikiasi.

Tiesėjas klausia Navickaitę, iš kur gavusi rašomąsias mašinėles. Teisiamoji paaiškina, jog vieną gavusi iš kun. Virgilijaus Jaugelio (miręs 1980 m. vasario mėn. — Red. pastaba), o kitą — nusipirkus iš nepažįstamo žmogaus, kuris jai davęs ir 40, 41 ir 42 numerius, prašydamas juos padauginti.

Teisėjas klausia, ar Navickaitė prisipažįstanti kalta?

Teisiamoji neprisipažįsta esanti kalta.

Prokuroras taip pat stengiasi įrodyti, kad „LKB Kronika" gina ne Bažnyčios reikalus, bet kišasi į politiką.

Toliau apklausinėjama Ona Vitkauskaitė. Teisėjas klausia, kokiu tikslu teisiamoji važiavusi į Bagotąją, kas jai davęs „Kroniką", kokiu tikslu ją daugino ir kt. Kaltinamoji paaškina, kad „LKB Kroniką" radusi pašto dėžutėje, o perrašytus egzempliorius būtų davusi skaityti pažįstamiems. O. Vitkauskaitė taip pat neprisipažino esanti kalta.

Liudininkų apklausa.

Pirmoji apklausiama Teresė Petrikienė, pas kurią buvo suimta G. Navickaitė. Liudininkė tvirtino, kad G. Navickaitė pas ją rašė tik dieną prieš suėmimą.

Liudininkė Genovaitė Mačenskaitė nepasirašo teismo įspėjimo dėl atsakomybės už neteisingą liudijimą. Ji motyvuoja: „Kadangi tiek kratos metu, nors buvau namuose, man neleido stebėti kratą, tiek tardymo metu norėjo net suklastoti protokolą, todėl susidariau nuomonę, kad saugumo darbuotojais pasitikėti negalima, todėl ir čia nepasirašau".

— Tai jūs nepasitikite teismu? — klausia teisėjas.

— Aš jumis visais nepasitikiu, nes visi pučiate į vieną dūdą! — atsako užklaustoji.

G. Mačenskaitė liudijo, kad ji kartu su Navickaite mokėsi ir dirbo. „Tai nuostabus žmogus, tokių gyvenime reta. Sąžininga, niekada nepasakiusi melo žodžio, labai

draugiška ir nuoširdi. Tokie žmonės, kaip Genutė, negali padaryti jokio nusikaltimo. Tikiuosi, kad teismas ją išteisins". Be to, Mačenskaitė paneigė, kad Navickaitė jai palikusi „LKB Kroniką".

Bagotosios parapijos klebonas kun. Vaclovas Degutis (Bagotosios klebonijoje buvo suimta Ona Vitkauskaitė — Red. pastaba) paliudijo, kad vieną kartą yra matęs Vitkauskaitę — ji buvo užėjusi pas šeimininkę. Daugiau apie ją nieko nežinantis.

Bagotosios klebonijos šeimininkė Janina Pileckytė į teismą neatvyko.

Teismas pateikia klaltinamąją medžiagą: kratos metu Bagotosios klebonijoje, antrame aukšte, buvo rasta rašomoji mašinėlė „Erika", rašomas popierius, „LKB Kronikos" 42 numeris ir 10 nebaigtų rašyti egzempliorių, ant kurių rasti Vitkauskaitės pirštų antspaudai. Anksčiau Vitkauskaitė dirbusi kaip inžinierė, o paskutiniu metu — Sasnavos bažnyčios valytoja. Darbaviečių charakteristikose rašoma, jog ji buvo užsidariusi, visuomeninėje veikloje nedalyvavo, o vėliau paaiškėję, jog esanti labai religinga.

Kratos metu Petrikienės bute rasta mašinėlė rašanti Genovaitė Navickaitė. Rastos dvi mašinėlės („Erika" ir „Optima"), „LKB Kronikos" 42 numeris ir 10 neįrištų egzempliorių. Pas kun. S. Tamkevičių rastuose „LKB Kronikos" numeriuose rasti Navickaitės pirštų atspaudai. Šie „LKB Kronikos" numeriai perrašyti Navickaitės rašomąja mašinėle. G. Mačenskaitės bute rastas „LKB Kronikos" numeris, perrašytas Navickaitės rašomąja mašinėle. 1980 m. sausio 30 d. pas Birštono gyventoją Povilą Buzą rastas „LKB Kronikos" 41 numeris, perrašytas Navickaitės rašomąja mašinėle. Perskaitoma iš Kauno m. II klinikinės ligoninės charakteristika, kurioje pažymėta, kad Navickaitė buvo paslaugi ligoniams, švelni ir darbą atliko gerai, nors visuomeninėje veikloje nedalyvavo.

Lapkričio 25 d. prie teismo durų vėl budi saugumiečiai. Į salę suleidžiami tik artimiausi giminės.

Žodis suteikiamas valstybiniam kaltintojui.

Prokuroras kalbėjo, kad teisiamosios yra kaltinamos pagal BK 199 str. 1 d. Jos daugino ir platino „LKB Kroniką". Prokuroras teigė, kad jau pats pavadinimas — LKB Kronika — yra šmeižikiškas. Jo nuomone, šmeižimu dvelkia straipsnių pavadinimai: „Lietuvos Katalikų Bažnyčios nelaimė — okupacija", „Anilionis — Bažnyčios korikas" ir kt. Prokuroras paskaito ištrauką iš „LKB Kronikos": „Sunkūs buvo Lietuvoje pokario metai: nekalti žmonės buvo tremiami į Sibirą, nužudytų patriotų kūnai valkiojami po miestų gatves, kalėjimai prikišti nekaltų žmonių . . ." — „Kaip matome, tai aiškus šmeižtas, nes nieko panašaus nebuvo", — tvirtino prokuroras. Straipsnyje „Vietoje vilties — baimė" („LKB Kronika" Nr. 40) pasisakoma prieš Tarybų valdžiai lojalius kunigus ir vyskupus. „LKB Kronikos" Nr. 41 rašoma: „1980 m. Lietuvos katalikams nežada nieko gero. Tą patį patvirtina ir sovietiniai tankai Afganistane". — „Čia aiškiai šmeižiama Tarybų Sąjunga!" — piktinosi prokuroras. Toliau kaltintojas smulkiai aiškino, kurie „LKB Kronikos" numeriai buvo perrašyti G. Navickaitės, ir padarė išvadą, kad suimtoji „uoliai daugino ir platino „Kroniką", nors kalta ir neprisipažino".

„Ona Vitkauskaitė, — tęsė kaltintojas Kyrijenko, — iš nepažįstamo asmens nusipirkusi rašomąją mašinėlę ir pašto dėžutėje radusi „LKB Kronikos" 42 numerį, pradėjo jį perrašinėti. Šį darbą toliau tęsė Bagotosios klebonijoje, kur ir buvo sulaikyta. Nusikaltimas aiškiai įrodytas, nors teisiamoji kalta ir neprisipažino."

Baigdamas savo kalbą, prokuroras pasiūlė G. Navickaitei 2,5 m. bendro režimo lagerio, o O. Vitkauskaitei — 2 m. bendro režimo lagerio.

G. Navickaitės gynimosi kalba ir baigiamasis žodis (kalba užrašyta iš atminties — Red. pastaba).

„Teismas mane kaltina, — kalbėjo teisiamoji, — kad,

spausdindama „LKB Kroniką" šmeižiau tarybinę santvarką. Santvarkos nešmeižiau, nes laikau „LKB Kroniką" religinio turinio leidiniu, iškeliančiu Lietuvos Katalikų Bažnyčio persekiojimo faktus. Kad tikintieji yra persekiojami, tai žinau iš savo gyvenimo patirties. Buvau tik 14 metų, kai vienas mano brolis (kun. Zenonas Navickas — Red. pastaba) padavė pareiškimą į Kunigų seminariją, tada valdžios pareigūnai pradėjo jį visaip persekioti. Saugumo darbuotojai stengėsi jį atkalbėti, gąsdindami, kad vistiek į Seminariją neįstosiąs. Atvažiavęs į namus, apylinkės pirmininkas Diomkinas liepė tėveliui uždrausti sūnui stoti į Kunigų seminariją ir net ketino tėvelius primušti, tik pusbrolis juos apgynė. Vėliau mano brolį pašalino iš darbo. Mane pačią vidurinėje mokykloje gąsdino: jei brolis įstos į Seminariją, tai aš negalėsiu užbaigti vidurinės mokyklos ir niekur neįstosiu. Nors kunigų seminarija brolį buvo priėmusi, bet valdžia jį atmetė ir į Seminariją nebuvo priimtas. Šie įvykiai mane labai paveikė, — supratau, kad tikintieji yra tikrai persekiojami. Ir vėliau daug kartų teko patirti, kaip tikintieji ir kunigai būdavo persekiojami, pažeminami ir baudžiami. Visi „LKB Kronikoje" užrašyti faktai yra tikri, o ne šmeižtas, ir prašau teismą atkreipti į tai dėmesį. Kalta neprisipažįstu".

„Nors iš ateistų pusės patyriau daug skriaudų, — tęsė kalbą G. Navickaitė, — bet, dirbdama medicinos seserimi, visus, ateistus ir tikinčiuosius, rūpestingai slaugiau ir rūpinausi jų sveikata".

Paskutiniame žodyje Navickaitė išreiškė įsitikinimą, kad teismas ją pripažins nekalta, o jei ir bus nuteista, tai dar labiau pajus tą skriaudą, kurią pergyveno ankstyvoje jaunystėje. Sugrįžusi iš lagerio, ji vėl vienodai nuoširdžiai slaugys tikinčius ir netikinčius.

(„Tarybinėse respublikose tikinčiųjų padėtis yra baisi"):

Onos Vitkauskaitės gynimosi kalba ir paskutinis žodis (užrašyta iš atminties — Red. pastaba).

Teisiamoji kalbėjo, jog LTSR Konstitucija garantuoja sąžinės, tikėjimo ir spaudos laisvę, tačiau Lietuvoje daugeliui jaunuolių, norinčių įstoti į Seminariją, valdžia neleidžia ten patekti, todėl daug parapijų yra be kunigų. Skaudu žiūrėti, kaip mokykloje prievartaujami vaikai, prievarta mokomi ateizmo. Tėvai skundžiasi, kad jų vaikai auklėjami prieš jų įsitikinimus. Ir kitose tarybinėse respublikose tikinčiųjų padėtis yra baisi. „Teisėjau, pabūkite minutėlę tikinčiu ir supraskite, ar tai įmanoma . . ."

Teisėjas pertraukia Vitkauskaitės kalbą, sakydamas, kad kalbėtų tik apie tai, kas liečia bylos medžiagą.

„Teisėjau, — tęsė kaltinamoji, — ką aš kalbu tai betarpiškai ir liečia bylą, nes iš to paaiškėja, kad Bažnyčia Lietuvoje yra persekiojama ir „Kronika" nešmeižia valdžios, o rašo tiesą. „LKB Kronika" gina tikinčiųjų teises. Už jos dauginimą reikėtų ne teisti, o atkreipti ypatingą dėmesį į kai kurių pareigūnų elgesį. „Kronikoje" iškelti faktai yra teisingi, todėl vyriausybė turėtų pasistengti, kad panašūs atsitikimai nesikartotų".

Baigdama gynimosi kalbą, O. Vitkauskaitė pabrėžė, kad save kalta nelaiko ir iš teismo malonės neprašo. Kartu išreiškė nuoskaudą, kad teismas ją apšaukė šmeižike, nors gyvenime nieko nėra apšmeižusi ir visuomet stengėsi būti sąžininga. „Ir Kristus nekaltai kentėjo ant kryžiaus, buvo visų paniekintas ir apšmeižtas. Laisvė, žinoma, visiems brangi, tačiau jei būsiu nuteista, tai savo kančią paaukosiu už Lietuvos ateitį, Lietuvos jaunimą, kad jis būtų geras, kad visi mylėtų vieni kitus ir kad kiekvienas galėtų laisvai gyventi ir tikėti".

Po ilgos pertraukos buvo skaitomas nuosprendis: „Teismas pilnai įrodė kaltę ir, atsižvelgdamas į geras charakteristikas iš darboviečių, bausmę sušvelnina". Genovaitei Navickaitei skiriama 2 m. bausmė, atliekant ją bendro režimo lageryje, o Onai Vitkauskaitei — 1,5 m. bausmė, ją atliekant irgi bendro režimo lageryje.

Po nuosprendžio salėje buvę giminės ir liudininkai, dėkodamos nuteistosioms už jų auką, įteikė gėlių.

Iš salės saugumiečiai ėjo keisti, suglumę, atrodo, aiškiai suvokdami, kad nusikaltimas buvo padarytas ne „LKB Kroniką" perrašant, bet čia, šioje teismo salėje. Nuteistųjų artimieji ir pažįstami skirstėsi su džiaugsmo ašaromis: toks teismas — tai Bažnyčios triumfas ir tironijos žingsnis į prarają.

* * *

Atviras laiškas teisėjui Repšai

(Teismo, kaip kultūringų žmonių suprantama, čia nėra, tai absoliutus nuo pradžios iki galo chuliganerijos siautėjimas):

Teisėjau, š.m. lapkričio 24 ir 25 d. Jus teisėte mano seserį, Genovaitę Navickaitę ir Oną Vitkauskaitę. Aš, kaip teisiamosios brolis, galėjau įeiti į teismo salę, tačiau kitiems, išskyrus saugumiečius, įeiti buvo neįmanoma, nes prie durų stovėjo du saugumiečiai ir nieko į teismo salę neįleido. Jūs kaltinote mano seserį ir Oną Vitkauskaitę, remdamiesi Baudžiamojo kodekso 199 str. 1 d., kuris skelbia: „Skleidimas žinomai melagingų prasimanymų, žeminančių tarybinę, valstybinę ir visuomeninę santvarką". Šito straipsnio teisiamosioms Jūs negalėjote taikyti, nes jų vienintelis nusikaltimas, kad daugino „LKB Kroniką", kurioje spausdinami tikri faktai, o ne melagingi prasimanymai. Jeigu Jums būtų rūpėjusi tiesa ir teisingumas, Jūs būtumėte matę tai, ką mato visi Lietuvos tikintieji, ir mano seserį bei Oną Vitkauskaitę būtumėte išteisinę, priteisdami atlyginti joms materialinę ir moralinę skriaudą. Pagal tarybinius įstatymus, kiekvienas žmogus turi žodžio laisvę, t.y. galimybę pasakyti tai, ką galvoja; turi teisę kritikuoti matomas negeroves, — teisiamosios šitai ir darė. Jos, daugindamos „LKB

Kroniką", buvo visiškai įsitikinusios, kad teisingai kritikuoja tarybinio gyvenimo negeroves. Jeigu jos būtų suklydusios, jei „LKB Kronikoje" aprašomi faktai būtų neatitikę tikrovės, tai teismas turėjo kruopščiai išnagrinėti aprašomus faktus, pakviesti daugybę liudininkų, kurie būtų patvirtinę, kad tie faktai esą išgalvoti. Teismas turėjo suteikti mano seseriai ir Onai Vitkauskaitei galimybę apsiginti — pasikviesti reikiamus liudininkus, rimtus advokatus, o ką Jūs, teisėjau, padarėte? Paties proceso metu pasiūlėte advokatus. Teisiamosios protingai pasielgė jų atsisakydamos, nes jie būtų buvę tik artistai nevykusiai surežisuotoje teismo komedijoje. Advokatai iš anksto privalėjo susipažinti su iškeltais kaltinimais, turėjo susitikti su „LKB Kronikoje" aprašomais skriaudžiamais žmonėmis, kad jie teisme būtų galėję paliudyti tiesą. Deja, tai tik nereali svajonė. Jeigu rimtas advokatas būtų panorėjęs rimtai ginti teisiamąsias, tai jis greitai būtų buvęs diskvalifikuotas. Visa tai būtų dėl to, kad „LKB Kronikoje" aprašyti nusikaltimai prieš Lietuvos tikinčiuosius yra Komunistų partijos ir Valstybės saugumo palaiminti. Tuos nusikaltimus demaskuoti laikoma valstybiniu nusikaltimu. Todėl mano sesers Genovaitės Navickaitės ir Onos Vitkauskaitės kaltė yra tai, kad išdrįso pasakyti, jog „karalius yra nuogas".

Teisėjau, Jūs galbūt širdyje pasiteisinsite, kad ne Jūs surežisavote šią bylą — spektaklį, kad Jūs esate bejėgis ką nors pakeisti. Jei taip, tai Jūs pasimokykite iš tų dviejų mergaičių — už tiesą ir teisingumą jos ramia širdimi išklausė Jūsų neteisingą nuosprendį ir, būdamos visiškai nekaltos, gyvens lageryje kartu su didžiausiomis nusikaltėlėmis.

Teismo posėdžių metu per teismo salę keletą kartų pervedė du tikrus nusikaltėlius — žmogžudžius, prievartautojus. Jie abu augo be tikėjimo, o mes tokiais nenorime būti. „LKB Kronika" yra Lietuvos tikinčiųjų pagalbos šauksmas, kad jie galėtų gyventi pagal savo įsitikinimus,

kad turėtų tvirtus moralinius pagrindus. Jūs, teisėjau, nuteisdamas dvi nekaltas mergaites, išdrįsusias ginti tikinčiųjų teises, prisidėjote prie mūsų tautos moralės griovimo ir išugdymo tokių, kaip tie du baisūs nusikaltėliai. Jei Jūs nebijote Dievo teismo, tai bent neužmirškite būsimo tautos ir istorijos teismo.

1980 m. gruodžio 1 d.

Užuguosčio klebonas
kun. Zenonas Navickas

* * *

TTG Katalikų Komitetas 1980 m. gruodžio 1 d. parašė dokumentą Nr. 41, adresuotą TSKP Centro Komitetui, kuriame rašoma:

„1980 m. lapkričio 24-25 dienomis Vilniuje Aukščiausiame Teisme buvo nagrinėjama Onos Vitkauskaitės ir Genovaitės Navickaitės byla, o lapkričio 24-26 d. Kaišiadoryse LTSR AT išvažiuojamoji sesija nagrinėjo Povilo Buzo ir Anastazo Janulio bylą. Visi keturi buvo kaltinami tarybinės santvarkos šmeižimu, nes daugino ir platino „LKB Kroniką". Ona Vitkauskaitė nuteista 1,5 metų paprasto režimo lagerio, Genovaitė Navickaitė — 2 metus paprasto režimo lagerio, Povilas Buzas — 1,5 m. griežto režimo lagerio ir Anastazas Janulis — 3,5 m. griežto režimo lagerio.

Šia proga mes pareiškiame, kad minėtų procesų metu buvo pažeistos tarybinės teisės normos.

LTSR Baudžiamojo proceso kodekse 16 str. reikalauja, „kad bylos visuose teismuose būtų nagrinėjamos viešai . . . Teismų nuosprendžiai visais atvejais paskelbiami viešai" (LTSR BPK, V., 1971). Tuo tarpu apie įvyksiančius teismo procesus nebuvo pranešta net artimiausiems teisiamųjų giminėms. Nors abu teismo procesai buvo laikomi atviri, tačiau į teismo salę be artimiausių giminių nieko neįleido, išskyrus saugumiečius ir jų parinktus žmones. Teismo nuosprendžiai taip pat

buvo paskelbti prie uždarų durų, kurias saugojo saugumiečiai. Reikia pažymėti, kad tuo pačiu metu gretimoje AT salėje buvo teisiamas žmogžudys, tačiau saugumiečiai prie šios salės durų nestovėjo ir visi laisvai galėjo į ją įeiti.

Lapkričio 25 d. milicininkai Aukščiausiojo Teismo vestibiulyje, be jokio paaiškinimo, grubiai suėmė ir, užlaužę rankas, išvedė Joną Vailionį, kuris ramiai šnekučiavosi su kun. Antanu Gražuliu. Kam buvo reikalingas šis milicijos grubumas prieš visiškai nekaltą žmogų? Visuotinė žmogaus teisių deklaracija skelbia: „Niekas savavališkai negali būti areštuotas, sulaikytas ar ištremtas" (9 str.).

LTSR AT nepajėgė įrodyti, kad teisiamieji šmeižė tarybinę santvarką. Šiam kaltinimui paremti teismas neturėjo nė vieno liudininko. Visa kaltė buvo įrodinėjama nepagrįstais prokurorų ir teisėjų tvirtinimais, kad „LKB Kronikoje" pateikiami faktai esą šmeižikiško pobūdžio.

LTSR AT nuteisė visiškai nekaltus žmones ir dar kartą pademonstravo, kad tarybinė valdžia prieš Katalikų Bažnyčią nepajėgi kovoti ideologinėmis priemonėmis ir kartkartėmis griebiasi administracinių ir teisminių priemonių.

Lietuvos tikintieji laukia, kad būtų laikomasi tarybinių įstatymų, Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos ir Tarybų Sąjungos pasirašytų tarptautinių įsipareigojimų.

Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto nariai-kunigai: Leonas Kalinauskas, Jonas Kauneckas, Algimantas Keina, Vaclovas Stakėnas, Alfonsas Svarinskas, Sigitas Tamkevičius, Vincas Vėlavičius."

GEMMOS-JADVYGOS STANELYTĖS TEISMAS

1980 m. gruodžio 16 d. Kelmėje įvyko Gemmos-Jadvygos Stanelytės teismas. Saugumas norėjo, kad šis procesas įvyktų niekam nežinant, — nebuvo pranešta net artimiausiems giminėms. Ankstų rytą, dar tamsoje, prie

teismo durų susirinko būrys Gemmos bičiulių. Kai prie teismo sustojo pilka kalėjimo mašina, kažkas iš Gemmos draugų, prasiskirsčius milicininkams, prišoko prie geležinės kalėjimo mašinos ir garsiai sušuko prie pat automašinos durų plyšio: „Gemma! Gemmute! Mes su tavimi!".

Atvažiavusieji greitai sužinojo, kur yra teismo salė ir skubiai sugužėjo į vidų. Teismo darbuotojai neramiai žvilgčiojo į salėje sėdinčius, o po kurio laiko atėjo solidnus veikėjas ir milicininkas ir visus išvarė iš salės sakydamas, kad toje salėje bus kita byla, o Stanelytės teismas būsiąs vėliau. Išvaryti žmonės nuėjo į teismo pirmininko kabinetą ir čia sužinojo, kad Gemmos teismas būsiąs 12 valandą ir jis įvyksiąs pirmininko kabinete. Išvaryti teisiamosios draugai ir pažįstami sustojo ant teismo laiptų ir koridoriuje, nes lauke buvo šalta ir drėgna. Žmonių prie teismo rinkosi vis daugiau ir daugiau, — suvažiavo iš tolimiausių Lietuvos kampelių: kunigai, jaunimas, pagyvenę žmonės. Visi norėjo patekti į teismo salę, bet milicija griežčiausiai saugojo teismo duris. Atvažiavę kunigai — A. Svarinskas, S. Tamkevičius, V. Vėlavičius prisistatė kaip TTG Katalikų Komiteto nariai ir prašė leisti pasimatyti su teismo pirminninku. Tačiau jokie įrodinėjimai, jokie reikalavimai nesuminkštino liaudies valdžios — milicija kunigus neįleido net pro duris į koridorių. Galiausiai apgaulės būdu daugelį laukiančiųjų pavyko išvilioti prie kitų durų iš lauko pusės — saugumiečiai sakė, jog per jas bus leidžiami į salę ir, kurie pirmieji stovės prie tų mažųjų durų, tie pateks į salę.

Pagaliau prasidėjo teismo posėdis. Į salę, iš kurios apgaule ir grasinimu buvo išvaryti atvažiavusieji, pro administracinį įėjimą suėjo apie 10 liudininkų ir saugumo pakviestieji, — viso apie 60 žmonių. Į salę įleido taip pat Gemmos seserį. Be to, pamatę prie durų stovintį šiaulietį M. Jurevičių, jam leido dalyvauti teismo procese. Visi kiti laukė gatvėje.

Teismo kolegijai pirmininkavo teisėjas Raziūnas,

prokuroras Murauskas. Teisiamajai atsisakius advokato, pastarasis apleido salę.

Teismui prasidėjus, už langų pasigirdo bendrai gatvėje kalbamas rožančius. Tuomet teismą nutraukė, kaltinamąją išvedė, ir lauke prasidėjo tikinčiųjų gaudymas, stumdymas ir tąsymas. Kadangi buvo suvažiavę labai daug milicijos ir saugumiečių, jie lengvai susidorojo su žmonėmis. Buvo suimtas kun. Juozas Zdebskis, Saulius Kelpša ir Petras Gražulis. Iš jų atėmė laikrodžius, diržus ir kt. ir įstūmė į nešvarias kameras.

Visą susirinkusią gausią minią milicija pervijo net į kitą gatvės pusę ir nieko neprileido net iš tolo prie teismo durų.

Nubloškus tolyn minią, į salę vėl buvo įvesta teisiamoji Stanelytė, lydima trijų su automatais ginkluotų kareivių.

G. J. Stanelytė kaltinama 240 str. už veltėdžiavimą ir 199 str. 3 d. už viešos tvarkos pažeidimą.

Pakviesti liudininkai: Tytuvėnų apyl. pirmininkas, Kelmės raj. autoinspektoriai ir kt. liudijo, jog G. Stanelytė 1979 m. rugpjūčio 26 d. vadovavo eisenai iš Tytuvėnų į Šiluvą. Vienintelis liudininkas, Panevėžio Autobusų parko vairuotojas Čerška, tuo metu važiavęs keleivine mašina pro Tytuvėnus, paliudijo teisingai, sakydamas, kad eisena nedaug tesutrukdė judėjimą. Žymiai daugiau laiko sutrukdė autoinspekcija, betikrindama automašinas. Tačiau autobusas vis vien į paskirties punktą atvyko laiku. Teismas buvo labai nepatenkintas Čerškos liudijimu ir jam net pagrasino.

Teisiamoji Stanelytė drąsiai pareiškė, kad ji organizavusi ir dalinai vadovavusi eisenai todėl, kad jai brangios senos Lietuvių tautos tradicijos. Eiseną paskatino organizuoti klystantis Lietuvos jaunimas. Lukiškių kalėjime praleisti penki siaubo mėnesiai tai puikiausiai patvirtino. Čia ji susidūrusi su jaunimu, praradusiu bet kokius idealus, bet kokį žmoniškumo jausmą.

Kadangi teismas kaltino teisiamąją, kad eisena įžeidusi

ateistų jausmus, o taip pat, jog ji buvusi be leidimo, į tai kaltinamoji atsakė, kad jeigu eisena būtų buvusi ne religinė, niekam ji nebūtų užkliuvusi. O dėl įžeistų ateistų jausmų, ji paaiškino, kad ateistai dažniau užgauna tikinčiųjų jausmus per televizijos laidas, literatūrą ir kt., o jie tačiau nebaudžiami.

Kaltinimui dėl veltėdžiavimo trūko įrodymų.

Paskutiniame žodyje G. Stanelytė pasakė: „Esu giliai religinga. Nors laisvė labai brangi, bet tikėjimas man brangesnis už laisvę".

Teismas nuteisė G. J. Stanelytę trims metams bendro režimo lagerio.

Teismo proceso metu, nors oras buvo šaltas ir drėgnas, bet lauke minia nesiskirstė, bet vis augo ir augo. Einantieji pro šalį klausinėjo, kokį nusikaltėlį teisia ir sužinoję, kad teisiama už religiją, už eiseną į Šiluvą, nenorėdavo tikėti ir daugelis pasilikdavo stovėti, norėdami sužinoti, kaip visa baigsis. Atvažiavę tolimą kelią, neprimigę, nevalgę, pastirę nuo šalčio, išstovėjo visą dieną gatvėj. Nors vakarop pradėjo smarkiai lyti, tačiau niekas nesiskirstė.

Tikintieji labai nerimo dėl nekaltai suimtųjų ir, nesulaukdami juos paleidžiant, parašė protestą. Po juo pasirašė 60 žmonių. Tik vėl bėda: nebuvo kam jį įteikti, nes prie jokio viršininko milicija neprileido. Kas tik prisiartindavo prie pareigūnų, tuos vydavo šalin, apšaukdami juos „banditų išperomis", apipildami necenzūriškais žodžiais, o bandančius ieškoti tiesos — stumdė, grasindami susidoroti su jais.

Pasibaigus teismui ir išvažiavus kalėjimo mašinai į gatvę, minia pradėjo mesti gėles ant mašinos ir šaukti: „Gemma! Mylim! Gemma! Mylim!"

Nors kalėjimo mašina išvažiavo, bet minia nesiskirstė — laukė suimtųjų. Galiausiai vienas po kito grįžo suimtieji. Tikintieji triukšmingu entuziazmu sutiko

grįžtančius iš milicijos, o kun. Juozui Zdebskiui dar gatvėje įteikė gėles, ir čia pat minia išsiskirstė.

* * *

LKPCK Sekretoriui P. Griškevičiui

Nuorašas: Kelmės raj. Vidaus reikalų skyriaus Viršininkui

Pareiškimas

1980 m. gruodžio 16 d. mes, žemiau pasirašiusieji asmenys, atvykome dalyvauti viešame Jadvygos Stanelytės teismo procese. Milicija ir saugumiečiai nė vieno iš mūsų į teismo salę neįleido — visus nuvijo net nuo teismo rūmų, o tris asmenis: kun. J. Zdebskį, Saulių Kelpšą ir Petrą Gražulį be jokios priežasties suėmė. Ta proga mes išreiškiame protestą, kad tarybiniai pareigūnai grubiai laužo LTSR Konstituciją ir įstatymus.

Reikalaujame nedelsiant paleisti sulaikytus asmenis.

Pasirašė: E. Šuliauskaitė, L. Bružaitė, A. Montvilaitė, A. Ramanauskaitė, kun. A. Svarinskas, A. Kaušilienė, N. Sadūnaitė, Z. Vasauskienė, M. Gavėnaitė, B. Staniulytė, J. Kerbelytė, V. Vaičiūnas, J. Kuodytė, B. Mališkaitė, J. Jankauskienė, R. Kabkaitė, G. Drungilaitė, R. Tamašauskaitė, O. Kavaliauskaitė, N. Šukevičiūtė, A. Kiaulevičiūtė, J. Šileikis, A. Umbrasaitė, A. Šukytė, B. Dakninienė, P. Stankūnienė, B. Mušeliūnienė, E. Petrylaitė, C. Ulevičienė, P. Darjenytė, M. Klimkaitė, E. Drungelienė, J. Meškauskienė, O. Dranginytė, V. Grincevičiūtė, Č. Meškauskas, L. Stankūnaitė, M. Bieliauskaitė, B. Miniotas, B. Griciūtė, R. Teresiūtė, E. Žygaitė, D. Dambrauskaitė, L. Pelionytė, E. Žilienė, B. Šauklienė, L. Briliūtė, V. Žiezdrytė, R. Bumbliauskaitė, G. Mačenskaitė, M. Genytė, D. Meškauskaitė, G. Buzaitė, P. Šiaulytė, J. Petkevičius, A. Augustinavičiūtė, P. Žąsinas, T. Steponavičiūtė, B. Briliūtė, A. Stukienė, kun. J. Razmantas, B.

Valaitytė, kan. B. Antanaitis, kun. S. Tamkevičius, D. Dukauskaitė, J. Baužaitė, B. Vazgelevičiūtė, J. Judikevičiūtė.

DOC. VYTAUTO SKUODŽIO, GINTAUTO IEŠMANTO IR POVILO PEČELIŪNO TEISMAS

1980 m. gruodžio 15 diena. Vilniuje Aukščiausiojo Teismo posėdžių salėje Nr. 101 daug žiūrovų, o tarp jų ir trijų teisiamųjų — G. Iešmanto, P. Pečeliūno ir V. Skuodžio — šeimos nariai bei artimi giminės. Ant teisėjo stalo pūpso 24 tomai bylos medžiagos. Įveda teisiamuosius. Visi išvargę, bet tvirti dvasia. Įeina prokuroras Bakučionis, teisėjas Ignotas, tarėjai — Didžiulienė ir vyras rusiška pavarde. Teisėjas paklausia, ar kaltinamieji turi pastabų dėl teismo sudėties. Visi trys teisiamieji atsisakė advokatų, nes jie buvo paskirti gruodžio 8 d., tuo pat metu, kai teisiamiesiems buvo įteikta kaltinamoji išvada, ir jie nespėjo susipažinti su byla. Povilas Pečeliūnas dar pažymėjo, kad jis negavo jokios juridinės konsultacijos, nors advokato laukė rugsėjo 9, 11 ir 12 dienomis. Tačiau advokatas Kudaba vis dar neturėjo laiko susitikti su ginamuoju. Doc. Skuodis dar prašė pakeisti teismo sudėtį, nes jie, būdami komunistų partijos nariais, tokio pobūdžio byloje, kaip ši, negali būti objektyvūs. Teismas advokatus nušalino, ir jie nuleidę galvas išėjo iš salės. Be to, dar buvo svarstomas Iešmanto pageidavimas nekviesti sūnaus liudyti prieš tėvą. Šį pageidavimą palaikė ir Pečeliūnas su Skuodžiu. Šį prašymą teismas atmetė.

Teismui prisistato teisiamieji:

Skuodis, Vytautas, pagal metrikus Vytautas-Benediktas Scot (Scott), gimęs 1929 m. kovo 21 d. Čikagoje, JAV, TSRS pilietis, neteistas, vedęs, išsilavinimas — aukštasis, dirbo Vilniaus Valst. universitete, docentas.

Iešmantas Gintautas gimęs 1930 m. Lietuvoje, TSRS pilietis, vedęs, 20 metų dirbo žurnalisto darbą respubliki-

niuose laikraščiuose, vėliau knygų rūmuose, baigęs VV Pedagoginį institutą, lietuvių kalbos ir literatūros spec.

Pečeliūnas, Povilas, gimęs 1928 m. gegužės 17 d. Panevėžio raj. TSRS pilietis, faktiškai vedęs, nors prieš suėmimą nesuspėjęs apiforminti santuokos. Dirbo Vilniaus 14 pamaininėje vakarinėje vid. mokykloje. Dėstė lietuvių kalbą ir literatūrą.

Skaitoma kaltinamoji išvada:

Doc. V. Skuodis kaltinamas tuo, kad sistemingai klausėsi užsienio radijo laidų ir dėl to susiformavo jo antikomunistinės pažiūros, susidomėjęs antitarybinio pobūdžio nelegalia literatūra, šmeižiančia tarybinę santvarką. Nelegalūs leidiniai buvo dauginami; kratos metu rasta rašomoji mašinėlė „Optima". Skuodis kaltinamas „Perspektyvų" leidimu, dalyvavimu „Alma Mater" leidime, kuriame patalpintas Skuodžio straipsnis „kraštotyra — visų mūsų rūpestis". Svarbiausias kaltinimas dėl veikalo „Dvasinis genocidas Lietuvoje" (300 psl.), kuris buvo padaugintas ne mažiau 4 egz. Docentas kaltinamas dėl pareiškimų, rašytų JAV prezidentui Karteriui, Helsinkio Baigiamojo Akto signatarams, Helsinkio grupės Lietuvoje nariams. Tuose rašiniuose varoma šmeižikiška antitarybinė propaganda, siekiant pakirsti tarybinės valstybės pagrindus, iškreiptai ir šmeižikiškai nušviečiami tarybinės tikrovės faktai, siekiama apjuodinti ją prieš JAV, perduodant ten dezinformaciją ir t.t.

Iešmantas kaltinamas antitarybinio turinio eilėraščių, tokio pat turinio straipsnių (Iešmanto teigimu — studijų) rašymu ir pateikimu nelegalių leidinių redakcijoms norint, kad būtų juose atspausdinti. Didesnė dalis straipsnių išspausdinti „Perspektyvose". Iešmantas, kaip ir Skuodis, kaltinamas sistemingu užsienio radijo laidų klausymu, susidomėjimu nelegalia literatūra ir dalyvavimu ją dauginant ir platinant. Kaltinamas tuo, kad savo straisniuose kėlęs Lietuvos išstojimo iš TSRS idėjas, taip pat str. „Rubikonas" keliamomis idėjomis.

P. Pečeliūnas kaltinamas parašęs eilę straipsnių, kurie pateko į „Perspektyvas", šmeižęs tarybinę santvarką, viename jų liaupsinęs psichinio ligonio R. Kalantos poelgį, kaip protestą prieš žmogaus teisių ir laisvių pažeidimą tarybinėje Lietuvoje. Tuos straipsnius spausdinęs pas D. Keršiūtę rasta mašinėle. P. Pečeliūnas taip pat kaltinamas „Alma Mater" leidinio redagavimu.

Visų veikla vertinama kaip antitarybinė, pakertanti tarybinės santvarkos pagrindus, šmeižikiška, nes kaltinamieji šmeižikiškai tvirtina, kad taryb. Lietuvoje tariamai nėra demokratinių laisvių, Lietuva tariamai okupuota, tarybų valdžia yra fašistinio pobūdžio, siekianti morališkai ir fiziškai sunaikinti Pabaltijo tautas. Visi kaltinamieji laikomi valstybiniais nusikaltėliais, teigiama, kad jie turėjo nusikalstamus ryšius su JAV „reakcingaisiais" emigrantų sluoksniais ir perdavė savo kūrinius į užsienio spaudą ir radiją.

Bylos sunkinančių ar lengvinančių aplinkybių nėra. Kaltinami už veiklą pagal 68 str. 1 d.

Kaltinamieji nė vienas kaltu neprisipažino.

Teisminis tardymas.

Perskaitomos teisiamųjų charakteristikos. G. Iešmantas ir P. Pečeliūnas charakterizuojami kaip neaktyvūs visuomeninėje veikloje. Doc. Skuodis buvęs aktyvus visuomenininkas.

Pirmasis apklausiamas G. Iešmantas. Jam pateikiami klausimai apie kiekvieną straipsnio parašymo aplinkybes. Kaltinamasis paaiškino, kad eilėraščius rašąs nuo 17 metų. Jų yra daugiau nei 1100, — keli rinkiniai. Teorines studijas rašo nuo 1977 metų, dalis jų rašyta 1978-1979 m.

— Kam perduodavote kūrinius?

— Apie tai nesakysiu, — tvirtai atsako teisiamasis.

— Iš ko gaudavote nelegalius leidinius?

— Apie tai neatsakysiu.

Teisėjas, primena, kad balandžio 1 d. Iešmantas prisipažinęs, kad davęs straipsnius leidėjams, dar vėliau —

„Perspektyvų" redakcijai. Čia Iešmantas perskaito pareiškimą, kad parengtinio tardymo metu diduma užprotokoluotų dalykų, — tai tardytojų Urbono ir Kadžio fantazijos vaisius: čia daug kas iškraipyta, pakeista ištisos pastraipsos, sakiniai. Todėl Iešmantas atsisako parengtinio tardymo protokolų, kaip kaltinamosios medžiagos ir atmeta ten užprotokoluotus parodymus.

— Kodėl rašote, kad Lietuvoje tarybinė valdžia faktiškai yra fašistinė?

— „Inostranaja literatūra" buvo diskusija apie demokratines laisves. Ten vienas tarybinis mokslininkas tvirtina, kad kur yra pažeidžiamos demokratinės laisvės, ten yra fašizmas.

— Iš kur ėmėte medžiagą kūrybai?

— Poezijai medžiaga — gyvenimas, teorinių veikalų — tarybinė spauda.

— Kaip suprantate spaudos laisvę?

— Jos nėra, greitai nenumatoma ir apie tai kalbėti neverta.

Seka keletas Iešmanto politines pažiūras provokuojančių klausimų. Ir vėl:

— Kodėl parašėte „Rubikoną"?

— Mintis, susiformavusias poetinėje kūryboje, panorau išdėstyti teorinėje studijoje.

Vėl eilė klausimų: kam perdavė literatūrą, kada ir kaip, kokiu tikslu? Į tuos klausimus Iešmantas neatskinėjo. Atsakydavo tik į tuos klausimus, kurie lietė jo autorystę ir įsitikinimus. Pasirašydavo slapyvardžiais, kaip ir XIX a. poetai, saugodamasis arešto. Prisipažino, kad retkarčiais klausydavosi užsienio radijo laidų, — betgi tai nedraudžiama.

Doc. V. Skuodžio teisminis tardymas prasidėjo pasiūlymu papasakoti apie savo darbą per 10 metų. Jis buvo klausiamas, kur dirbo iki Vilniaus Universiteto, kokios pareigose, koks disertacijos pavadinimas, kada apgynė, kaip pateko į Vilniaus universitetą, kokias pareigas ėjo,

kokie visuomeniniai įsipareigojimai. Docentas į šiuos klausimus atsakinėjo, pažymėdamas, kad turėjo labai daug visuomeninių įsipareigojimų, faktiškai dirbo antrą darbą be atlyginimo. Domėjosi literatūra, istorija ir religijos klausimais.

— Kodėl darbas, kurio rankraštis paimtas XI.24 d. kratos metu, pavadintas „Dvasinis genocidas Lietuvoje"?

— Buvo ir kitų variantų, tačiau šis geriausiai tiko pagal turinį.

Atsakinėti į klausimus apie kitus savo rankraščius doc. V. Skuodis kategoriškai atsisakė. Priminė, kad parengtiniame tardyme į užduotus 668 klausimus teatsakė tik 20 procentų; šios taktikos laikysis ir teisminio tardymo metu. Skuodis pareiškė, kad nepagarbiai kalbėti apie nelegalią spaudą yra amoralu.

Užklaustas apie „Alma Mater" leidimą, teisiamasis nieko neatsakė.

Kaltinamas, kad padaugino ne mažiau 4 egz. „Dvasinis genocidas Lietuvoje", paaiškino, kad šis darbas yra mokslinis, bet ne propagandinis, be to, jis dar neužbaigtas ir turėjo būti duodamas recenzuoti. Prokuroras klausė apie metodą, naudotą šiam darbui. Docentas paaiškino, kad pagrindinis metodas — matematinė statistika. O medžiaga, kuri buvo apdorojama šiuo metodu — išrinkta iš spaudos metraščio. Ja ir paremtos išvados, kurias jis pats spausdino rašomąja mašinėle. Išvadose teigiama, kad ateistinių straipsnių lygis itin žemas, nors yra pretenzijų į „mokslinį" ateizmą. Dievo buvimo klausimas liečiamas labai retai. Religingumo tarybinėje visuomenėje bijomasi labiau negu girtuoklystės, paleistuvystės, chuliganizmo ir narkomanijos. Prokuroras Bakučionis atkreipė ypatingą dėmesį į šią išvadą, laikydamas ją šmeižikiška. Taip pat priekaištavo Skuodžiui, kad išvadose nepagarbiai atsiliepia apie kai kuriuos autorius, pavadindamas juos girtuokliais, paleistuviais ir nepagrįstai teigia, jog ateistiniais straipsneliais siekiama užsitikrinti teisę spausdinti savo kūrinius,

kaip pvz., Miškinis, ar geriau apmokamą darbą. Docentas pažymėjo, kad daug ką būtų keitęs redaguodamas, tačiau šie teiginiai yra pagrįsti. Kad tik taip galima paaiškinti faktą, kai autorius tėra parašęs vos vieną ateistinį straipsnelį. Taigi „Dvasinio genocido Lietuvoje" idėjos nepramanytos, o paremtos konkrečia faktine medžiaga.

Į klausimą kokiu tikslu studentams dalino anketas, teisiamasis paaiškino, kad būdamas kuratoriu privalėjo išsiaiškinti studentų akademinės grupės interesus. Anketų rezultatais jis buvęs patenkintas, nes dauguma jaunų žmonių žiūri į gyvenimą rimtai; pasisako prieš girtuoklystę, rūkymą, paleistuvystę ir kitas moralines ydas.

Klausiamas, ar važiavo su P. Pečeliūnu į Kernavę, atsakė, kad, jei kas kviesdavo, neatsisakydavęs. Ir kai būdavę vietos mašinoje, neatsisakydavęs priimti norinčius. Į klausimą, kuo paaiškinti, kad pas jį buvo rasti 7 egz. „Aušros", teisiamasis, išimties tvarka, atsakė, kad pasitaikė proga juos gauti ir laikė tam, kad galėtų iškeisti į kitus leidinius. Nelegalia literatūra V. Skuodis domėjosi dėl sekančio savo numatyto darbo: „Šmeižto ir melo samprata tarybinėje propagandoje ir tikrovėje". Dar pateikiami klausimai dėl jam inkriminuojamų laiškų: „Ponui Džeimsui Karteriui", „Lietuvos tikintiesiems", „Lietuvos tikinčiųjų teisių gynimo komitetui", ir „Helsinkio pasitarimo Baigiamojo Akto signatarams". Teisiamasis paaškino, kad juos platinęs, perdavęs į užsienį.

Prie bylos pridėti ir užsienio radijo laidų, kuriose minimas Skuodis užrašai, iškarpos iš užsienio laikraščių.

Prokuroras Bakučionis kaltino doc. V. Skuodį, kad šis šmeižikiškai tvirtinęs, jog prof. Kazlauskas buvo nužudytas. Skuodis pabrėžė, kad laiške apie nužudymą nėra užuominos. Tačiau medikai netiki ta ekspertizės išvada dėl prof. Kazlausko nužudymo, nes jo plaučiuose nerasta vandens, — reiškia jis mirė anksčiau, iki patekdamas į vandenį. Be to yra liudininkų, mačiusių, kad prof. Kazlauskas buvo KGB suimtas.

Gruodžio 16 d.

Povilo Pečeliūno teisminis tardymas.

Pagrindiniai klausimai, kaip, kokiu būdu, iš kur gavęs straipsnius: „Pradedame naują etapą", „Lietuva ir disidentinis judėjimas", „Jau penktas dešimtmetis kaip pasaulis gyvena pagal lozungus", „Aktuali problema" ir t.t. Pečeliūnas aiškina, kad šių straipsnių autoriai jam nežinomi. 1979 m. jis juos rasdavo pašto dėžutėje arba kibire prie durų. Tokiu būdu gaudavęs ir kitą nelegalią literatūrą. Klausiamas, kokiu tikslu savo bute laikė tų straipsnių rankraščius, atsakė, kad norint susidaryti teisingą pasaulėžiūrą, reikia žinoti viską, ir tą, ką rašo pogrindinė spauda. Teiraudamasis apie kiekvieną straipsnį atskirai, teisėjas stengėsi išgauti iš Pečeliūno prisipažinimą, kad jo pažiūros yra antitarybinės. Todėl citavo kai kurių straipsnių ištraukas, bet teisiamasis tvirtino, kad citatos be konteksto nieko neįrodo. Teisėjas mėgino čia, teisme, išsiaiškinti P. Pečeliūno pažiūras ir netiesiogiais klausimais. Kaltinamasis pareiškė, jog politines pažiūras aiškintis įmanoma nebent namuose, su žmonėmis, kurie pajėgūs suprasti.

— Tai jūs manote čia tokių sąlygų nėra? — paklausė teisėjas.

— Ne!

P. Pečeliūnas neprisipažino esąs įvadinio „Alma Mater" straipsnio „Pradedant naują etapą „Alma Mater" gyvenime" autoriumi. Pečeliūnas sakėsi norėjęs pramokti spausdinti mašinėle, todėl savo sužadėtinės D. Keršiūtės mašinėle mėgino atspausdinti rastą blogame stovyje straipsnį. Teisiamasis tekstus persirašydavo įvairiomis aplinkybėmis, ne vien namuose. Paklaustas, kodėl vienas egz. „Pradedant naują etapą" redaguotas, atsakė, kad, būdamas mokytojas (dirbęs stilistu redakcijoje), yra įpratęs redaguoti viską, net laiškus.

— Ar rodėte kam nors straipsnius ar žurnalus?

— Ne, laikiau sau.

Rašinys „Kaip laikytis tardymo metu" Pečeliūną domino kaip bibliografinė retenybė, kaip ir visi kiti pas jį rasti rankraščiai.

Užklaustas apie pažintį su kitais teisiamaisiais pasakė, kad dirbdamas Knygų rūmuose buvo girdėjęs Iešmanto pavardę, o doc. Skuodį pažinojęs iš matymo, be to, jie studijavę vienu laiku. Kad čia visi trys sujungti vienoje byloje, — jis labai nustebo. Nelegalios spaudos platinimo tikslu jie nebuvo susitikę ir tokios pažinties nepalaikė. Paklaustas, iš kur pas jį atsirado 6 egz. ir 24 viršeliai „Alma Mater", atsakė, kad apie juos nieko nežinojęs.

Liudininkų apklausa.

Dobrovolskis Bronius, Vaclovo, Švietimo ministerijos skyr. vedėjas. Jis paliudijo, kad kartą Iešmantas, neišleisdamas iš rankų, rodęs, ar tai „Perspektyvose", ar „Rūpintojėlyje" tekstą apie Taškento konferencijos nutarimą įvesti rusų k. mokymą mkkyklose nuo I klasės ir darželiuose. Į Iešmanto klausimus B. Dobrovolskis atsakinėjo netvirtai, blaškydamasis.

Dalija Martišiūtė.

G. Iešmantas davęs jai skaityti poezijos rinkinį, o iš prozos „Rubikoną". Visą perskaityti neužteko sugebėjimo — tai buvo sudėtingas filosofinis kūrinys. Dar mačiusi tris „Perspektyvų" numerius, tačiau kas leidžia — nežinanti.

Iešmantas jos klausęs, ar ji negalėtų, ką nors atspausdinti.

Prokuroras stengėsi išsiaiškinti, kas jai buvo įsimintina „Rubikone" ir kaip supratusi, kad tai antitarybinė literatūra?

D. Martišiūtė supratusi, kad ten yra mintys, kurias negalima viešai reikšti.

Marcinkevičienė. Ji pažįstanti Iešmantą, kuris jos prašęs atspausdinti kažkokį rankraštį. Pamačiusi įtartiną tekstą, spausdinti atsisakė.

Iešmantas Rimantas, Gintauto. (Iešmanto sūnus).

Teisėjo parodytus laiškus pripažino savais. Straipsnį „Ką primena kareivio laiškai?" yra skaitęs. Paralelių tarp jo laiškų ir straipsnio yra.

Žvirgždys, Petras, Petro, Slavikų bažnyčios zakristijonas. Pažįstąs P. Pečeliūną nuo 1968 ar 1969 m. kartu dirbo ir kaiminystėje gyveno. Tarp jų vykdavo pokalbiai politinėmis ir socialinėmis temomis. Visose kalbose Pečeliūnas antitarybiškai nusiteikęs į kontraargumentus reaguodavo sava pastovia nuomone. G. Iešmanto jis nematęs ir apie jų santykius nieko nežinąs. Atsakinėdamas į teisiamųjų klausimus Žvirgždys visai susipainiojo.

Stoskeliūnienė Milda, Vaclovo. Ji pažįstanti Saulių — Pečeliūną, probėgomis mačiusi pas vyrą. Kartą nugirdusi pokalbį apie religijos laisvę. Sauliaus žodžiais, nesą religijos laisvės, o ji tvirtinusi, kad taip nėra.

Rabačiauskaitė Aurelija, Napaleono. Ji pažįstanti Iešmantą ir Pečeliūną. Kovo 17 ar 19 d. radusi stalčiuje „Perspektyvas", parsinešusi namo, bet neturėjusi kada perskaityti. Kiek pavarčiusi suprato, kad tai kritiškos mintys, tačiau antitarybinių išpuolių nepastebėjusi.

Stoskeliūnas Juozas, Jono (iš Punsko, LLR). Pažįstas Pečeliūną. Apie nelegalius leidinius Pečeliūnas buvo užsiminęs, bet jų nerodė ir nesakė, kas juos leidžia.

Klausonas Ferdinandas, Stasio. Kino studijos Dokumentikos skyr. redaktorius. Pažįsta Saulių ir žino, kad jis Pečeliūnas, tik dabar. Susipažino 1977 m. Nidoje, poilsio namuose. Susitiko 4-5 kartus. Gavo reikiamos literatūros.

Venclovaitė Dalia, Vinco, inžinierė. Pažįstanti Pečeliūną. Gyvendama pas D. Keršiūtę, matė mašinėlę, kuria spausdindavo Keršiūtė. Apie nelegalius leidinius nieko negirdėjusi. Pokalbiai sukdavosi apie produktų trūkumą ir jaunimo moralę.

Ališauskas Vladas, Prano, Proftechninės mokyklos meistras. Jis pažįstas Pečeliūną. Apie nelegalius leidinius išgirdęs iš tardytojo ir dabar iš teisėjo. Pečeliūnas jam

padėjęs mokantis. Pas jį vieną kartą klausėsi užsienio laidų.

Keršiūtė Danutė, Vaclovo. Pažįstanti savo sužadėtinį Povilą Pečeliūną. Mašinėlę gavusi 1975-76 m.

— Ką žinote apie nelegalius leidinius?

— Aš turėjau 6 egz. „Alma Mater". Radau pakištus po kilimėliu ties durimis ir paslėpiau P. Pečeliūno bute.

Gruodžio 17 d.

Pagarsinami daiktiniai bylos įrodymai. Daugiausia tai „dokumentai", paimti kratos metu, charakteristikos, įsakymai dėl atleidimo iš darbo, ekspertų liudijimai, nelegalios literatūros charakteristikos, recenzijos, R. Kalantos pomirtinės psichikos ekspertizės nuorašas.

Prokuroro kalba.

Teisiamiesiems — V. Skuodžiui, G. Iešmantui ir P. Pečeliūnui pateikti kaltinimai yra labai sunkūs. Jie kaltinami tuo, kad vedė antitarybinę propagandą ir agitaciją; gamino, platino ir saugojo platinimo tikslu nelegalią antitarybinio pobūdžio literatūrą. Jų veikla kvalifikuojama Baudžiamojo kodekso 68 str. 1 d.

Toliau prokuroras sumini faktus, perskaitytus kaltinamojoje išvadoje. Visi trys katlinamieji sujungiami per Iešmanto kūrybą. „Jie užmezgė tarpusavio ryšius ir ėmė aktyviai bendradarbiauti". Prokuroro teigimu, kaltinimą remia tik daiktiniai įrodymai. Po suėmimo „Perspektyvos" ir „Alma Mater" nebeišvydo gyvenimo šviesos. „Perspektyvose" šmeižikiškai tvirtinama, kad Lietuva okupuota Rusijos, kad rusinama, liaupsinami nusikaltėliai Petkus, Gajauskas ir visa eilė teistų nacionalistų. Leidiyje „Alma Mater" teigiama, kad jaunimas neturi taurių tikslų ir galimybių įgyvendinti savo siekius.

Prokuroras pasiūlė V. Skuodžiui 6 m. griežto režimo lagerio ir 5 m. tremties. P. Pečeliūnui — 3 m. griežto režimo lagerio ir 5 m. tremties, G. Iešmantui 4 m. griežto režimo lagerio ir 5 m. tremties.

Povilo Pečeliūno gynimosi kalba.

P. Pečeliūnas, panagrinėjęs liudininkų: Žvirgdžio, Stoskeliūno, Stoskeliūnienės parodymus, atskleidė jų prieštaravimus, įrodė, kad jais remtis nėra pagrindo. Kategoriškai atmetė kaltinimą, kad 6 egz. buvo laikomi platinimo tikslu, kad viršeliai yra jo. Priminė, kad parengtinio tardymo metu jis labai išvargo ir fiziškai ir moraliai, tačiau tardytojams nieko nepavyko įrodyti. Surinkta medžiaga nepateisina 68 str. taikymo. Visa, kas pasakyta kaltinamojoje išvadoje ir prokuroro kalboje, tėra tik prielaidos. Absoliučiai neįrodyta, kad jis yra rankraštinių tekstų autorius. Baigdamas kalbą, Pečeliūnas tvirtino esąs nekaltas ir reikalaująs išteisinimo.

Doc. V. Skuodžio gynimosi kalba.

Docentas kalbėjo 6 valandas. Teisėjas kelis kartus reikalavo kalbą trumpinti. Doc. Skuodis tvirtino, kad „jis nenusikaltęs valstybei. Čia esąs konfliktas tarp partijos, save keliančios virš valstybės, ir manęs." Dėl šios priežasties jis ir prašęs pakeisti teismo sudėtį, nes visi partiečiai. Pagrįstai nelaikydamas savęs TSRS piliečiu, spalio 1 d. parašęs pageidavimą, kad jį gintų advokatas iš JAV. Prašymas liko be atsakymo.

Teisiamasis pabrėžė, kad jam nebuvo leista pasikonsultuoti su advokatu, kad po kaltinamosios išvados įteikimo buvo atimta pagrindinė pagalbinė medžiaga, skirta gynybai, o gruodžio 11 d. atimta pradėta ruošti ginamoji kalba. Nesu tikras, kalbėjo Skuodis, kad kaltinančioji pusė nepasinaudojo ja, ruošdama savo kalbą, ką supratau išklausęs valstybinio kaltintojo kalbą.

Toliau kaltinamasis plačiai komentavo kaltinimo išvados prielaidas, remdamasis faktais, įstatymais ir dokumentais. Tarp kita ko pažymėjo, kad laisvės, ekonominių ir politinių klausimų kėlimas negali būti traktuojamas kaip nusikaltimas, — TSRS Konstitucija duoda kiekvienam piliečiui teisę teikti pasiūlymus ir kritikuoti. Doc. Skuodis gausiais faktais įrodė, kad prokuroro kaltinimai nepagrįsti, tik subjektyvūs, tik

prielaidos. Kalti yra tie, kurie užgniaužia kritiką, siekiančią kelti valstybės prestižą, stiprinti jos ekonominį pagrindą. Baigdamas V. Skuodis pasiūlė jį išteisinti, o bylą perduoti Konstituciniam teismui.

G. Iešmanto gynimosi kalba.

Teisiamasis savo ginamojoje kalboje taip pat atmetė visus kaltinimus, kaip nepagrįstus, neįrodytus, ypač pabrėždamas, kad už įsitikinimus neteisiama.

Prokuroras replikos atsisakė.

Teisiamųjų paskutinieji žodžiai.

Povilas Pečeliūnas papasakojo apie savo darbą, pagarbą knygoms; paminėjo sunkią savo sveikatos būklę, taip pat, kad jis esąs praktikuojantis katalikas, niekada gyvenime nepardavęs sąžinės, nors buvo tokių galimybių ir jaunystėje, ir dabar. Kas bebūtų, jis jaučiasi esąs teisus ir kantriai iškęs savo likimą.

Doc. Vytauto Skuodžio paskutinis žodis.

Paskutinis doc. V. Skuodžio žodis užtruko dvi valandas. Pateikiame iš atminties užrašytas kai kurias mintis.

„Kadangi prokuroras palietė mano pažiūrų susidarymą, reikia paminėti keletą biografinių faktų. Prisimenu, kai vokiečiai užgrobė Klaipėdos kraštą, mes, gimnazistai, svarstėme, ką galėtume padaryti tėvynei ginti. Tada per kelias valandas pasijutau subrendęs. Netrukus į Lietuvą įžygiavo Raudonoji armija, savo vakarinių sienų išsaugojimo pretekstu užėmusi visą Lietuvą. Šis faktas vertė galvoti apie Tėvynės ateitį. Nė vienas Lietuvos sūnus negalėjo likti abejingas jos likimui. Tėvynės kančios tęsėsi II Pasaulinio karo metu Vokietijai išstūmus Rusijos kariuomenę, ir vėl šiai grįžus 1945 metais. Norėdami išvengti karinės tarnybos nepageidautinoje armijoje, daug Lietuvos sūnų išėjo į miškus slėptis nuo prievartos, — jie buvo pavadinti banditais. Visa tai matydamas, aš negalėjau likti abejingas. Tėvynę mylėti ir jausti jos kančias turėtų kiekvienas sąžiningas jos pilietis. Tai joks naciona-

lizmas. Patriotu privalo būti kiekvienas jos narys. Tuo būdu prokuroro kaltinimas, kad nelegalioje literatūroje liaupsinami nuteisti „buržuaziniai nacionalistai", psichiniai ligoniai (Romas Kalanta), yra šmeižtas.

Kaltinamoje išvadoje nuolat kartojama, kad nelegalioje literatūroje kalbama, jog Lietuva „tariamai okupuota", „tariamai rusinama" ir todėl ji esanti „šmeižikiška". Kadangi aš esu kaltinamas aktyviu dalyvavimu ją leidžiant, dauginant ir platinant, privalau apie tai kalbėti. Kad Lietuva dėl aneksijos tapo Rusijos dalimi, nėra abejonių, nors teisėjas neleido man visus argumentus suminėti. Kad rusinama, taip pat akivaizdu. Taškento konferencijos nutarimai jau įgyvendinami — rusų kalba dėstoma nuo pirmos klasės ir darželiuose. Lietuvos vardas vis rečiau girdėti. Nemaloniai nuteikia, kai troleibuse išgirsti: „Što takoje Litva, ja znaju, o što tekoje Lietuva, neslycnal" — Kas tokia „Litva" aš žinau, o kas tokia „Lietuva", negirdėjau. Ir tai sostinėje — Vilniuje!

Nelegalią literatūrą aš gerai žinau. Ja domėjausi dėl savo sumanyto darbo „Šmeižto ir melo samprata tarybinėje propagandoje ir tikrovėje". Nežinau, kada jį būčiau parašęs, nes mažai turėjau laisvo laiko. Mano interesai buvo platūs. Būdamas docentu universitete, turėjau Gamtos apsaugos komiteto nario pareigas. Nemažai pastangų įdėjau, kad būtų išsaugotas Vilniaus senamiestis, kur ketinta įrengti požeminius garažus. Be to, ketinta iškasti šachtą prie Marcinkonių, kuri grėsė visai pietryčių Lietuvai. Šiuo klausimu irgi teko pasisakyti. Daug laiko ir jėgų reikėjo atiduoti Gamtos apsaugos skyriaus organizavimui ir administravimui. Šį darbą, tolygų tiesioginėms docento pareigoms, dirbau be atlyginimo.

Savo karjerą pradėjau pečkuriu universitete, — toliau pasakojo doc. Skuodis. — Tuo laiku man buvo pasiūlyta 1000 rub. atlyginimas ir „geras darbas". Jau tada galėjau

pasirinkti lengvesnį gyvenimą, bet nuėjau sunkesniu keliu, kuriuo mane vedė sąžinė.

Prokuroras tvirtina, kad mano antitarybinės pažiūros susidarė sistemingai klausant užsienio radijo laidų. Mano amžiaus žmogui nurodinėti, ką turiu klausyti, ką skaityti, mažiausiai, yra naivu. Be jau minėtų istorinių įvykių, mano pažiūroms formuotis įtakos turėjo ir gilus požiūris į gyvenimą. Gilindamasis į istorinį materializmą, jame radau daug spragų ir nenuoseklumų. Filosofinės studijos man padėjo sugrįžti į Katalikų Bažnyčią, nors prieš tai apie 15 metų buvau indiferentu. Dabar esu tvirtai tikintis Katalikų Bažnyčios narys. Jau 10 metų nesislapstydamas dalyvauju religinėse apeigose. Kažkodėl ilgą laiką su tuo buvo taikstomasi, nors mano darbavietėje tai buvo žinoma.

Teismo nuomone, — kalbėjo kaltinamasis, — kad „Dvasiniame genocide Lietuvoje" šmeižikiškai tvirtinama, kad Lietuvoje yra tikėjimo persekiojimas, kad ateizmas žemo lygio, kad baisiausias partijos priešas — katalikybė, kad girtuokliavimas, chuliganizmas, venerinės ligos, abortai, narkomanija yra didžiausios tarybinės visuomenės ydos. Esą šios išvados nepagrįstos . . .

„Dvasinis genocidas Lietuvoje" — ne propagandinis rašinys, tai studija, mokslinis darbas. Šis darbas atliktas 1977-1979 metais, o ne 1975-1979 m., kaip stengiasi teigti kaltintojas.

Į Tikinčiųjų teisių gynimo komitetą kreipiausi dėl „Dvasinio genocido Lietuvoje", norėdamas šiuo darbu prisidėti prie komiteto veiklos ir šį darbą paskyriau Komiteto nuožiūrai. Manau, kad ši studija atskleidžia tikrąją Lietuvos katalikų padėtį okupuotame krašte.

Be to, esu parašęs laišką TSRS premjerui L. Brežnevui apie savo pažiūras, paaiškinęs, kaip atsidūriau dabartinėje padėtyje. KGB darbuotojai kratos metu tą laišką paėmė. Šis laiškas mane išteisintų, ir prašau prijungti jį prie bylos (Teisėjas prijungti atsisakė — Red. pastaba).

Baigdamas dar noriu pasakyti, kad valstybės įstatymams nesu nusikaltęs. Nei „Alma Mater", nei „Perspektyvose", kurių leidyba ir dauginimas bei platinimas man inkriminuojami, nieko šmeižikiško nėra. Visa nelegali literatūra kelia idėjas pagerinti esamą visuomeninę būklę, kritikuoja, bet nesiekia pakirsti santvarkos pagrindus. Prokuroro kaltinimas baisus, tačiau išgirdęs ir mirties nuosprendį, sutikčiau jį ramiai, kaip Lietuvos sūnus, kurio gyvenimas priklauso Tėvynei ir jos žmonėms. Baigiau!"

Gruodžio 22 d.

Iešmantas paskutiniame žodyje, sakė, kad jo baigiamuoju žodžiu yra jo kūrinys „Mintys paraštėse". Teisiamasis įsitikinęs, kad iškęs nuosprendžio pasekmes. Kalbą užbaigė eilėmis draugams.

15,00 val. buvo perskaitytas nuosprendis.

Doc. Vytautui Skuodžiui paskirta aukščiausia bausmė — 7 metai griežto režimo lagerio ir 5 tremties; Gintatui Iešmantui — 6 metai griežto režimo lagerio ir 5 tremties; Povilui Pečeliūnui — 3 metai griežto režimo lagerio ir 5 tremties.

* * *

Per visas teismo dienas nemažas būrys teisiamųjų draugų, pažįstamų ir tikinčiųjų nuo ryto iki vakaro budėjo Aukščiausiojo Teismo vestibiulyje. Į salę jų niekas neįleido, nes nuolat budėjo saugumiečiai ir milicija. Saugumiečiai įdėmiai sekė kiekvieną įėjusį. Milicija ir saugumiečiai visokiais būdais norėjo įbauginti atėjusius: tai ką nors grubiai užlaužę rankas nusivesdavo, tai įžūliai priėję fotografuodavo, neklausdami sutikimo. Saugumiečių nuotaikas gerai charakterizuoja jų replikos esantiems teismo vestibiulyje: „Jei būtų mano valia, juos visus susodinčiau į kalėjimą!", „Į teismo salę pateksi tik per mano lavoną!" Labiausiai juos erzindavo, kai pamatydavo susikaupusį veidą. Saugumietis, budintis prie durų, tuojau

pradėdavo drastiškai šaukti: „Melstis negalima! Iš veidu matau, kad meldžiatės!"

Gruodžio 19 d. doc. Skuodžio dukros teismo salėje įteikė tėveliui gėlių. Už tai jos buvo grubiai apstumdytos ir sekančią dieną net per nuosprendžio paskelbimą jos nebuvo įleistos į salę ir visą dieną išstovėjo teismo vestibiulyje.

Todėl žmonės pradėjo rašyti protesto raštus.

LTSR Prokurorui

Protestas

1980 m. gruodžio 17 d. Vilniaus Aukšč. Teisme buvo teisiami Povilas Pečeliūnas, Vytautas Skuodis ir Gintautas Iešmantas. Nors teismo procesas buvo vadinamas viešu, bet į teismo salę suinteresuotų ir teisiamųjų pažįstamų neleido. Karolis Kamandulis bandė įeiti į salę, tada budintis saugumietis trenkė kumščiu ir užrėkė: „Eik po velnių! Ką, nori su kunigais sėdėti?" Ir, užlaužę rankas, milicininkai, vienas iš jų vyr. ltn. uniforma, nusivedė į kabinetą ir prigrasė, kad greičiau eitų namo, nes, priešingu atveju, bus sustatytas protokolas ir reikės valstybei mokėti baudą.

Mes protestuojame, kad į atvirą teismo procesą neleidžiami žmonės ir Aukščiausio Teismo vestibiulyje be jokios priežasties stumdomi ir gąsdinami bausmėmis.

Ar nevertėtų bent sostinėje parinkti tokius pareigūnus, kurie nekompromituotų tarybinių įstatymų ir gerbtų tarybinius piliečius.

Pasirašė: R. Matulis, Kun. A. Svarinskas, O. Kavaliauskaitė, A. Ragaišienė, Kun. S. Tamkevičius, J. Sadūnas, Ardzijauskas, M. Jurevičius, B. Briliūtė, G. Rickevičius, Dubauskaitė, N. Šukevičiūtė, J. Judikevičiūtė, Kerbelytė, K. Kamandulis, R. Teresiūtė, Meškauskaitė, M. Gavėnaitė, N. Sadūnaitė.

* * *

Respublikiniam Prokurorui J. Kaireliui

Skundas

1980 m. gruodžio 15-19 dienomis Aukšč. Teismas nagrinėjo doc. Vytauto Skuodžio, lituanisto-mokytojo Povilo Pečeliūno ir žurnalisto Gintauto Iešmanto baudžiamąją bylą.

Teisminio proceso metu liudininkė Danutė Keršiūtė (Povilo Pečeliūno sužadėtinė) teisiamiesiems įteikė po gėlę, už ką buvo suimta, apkaltinta nepadoriu elgesiu ir nubausta 7 parom arešto.

Nuo kada gėlės įteikimas pasidarė nepadoriu, bausmės vertu, elgesiu?

Per šį teismą Petras Cidzikas kaip žiūrovas norėjo dalyvauti atvirame teismo posėdyje. Pirmą kartą, gruodžio 16 d., jį, ramiai sėdintį vestibiulyje, milicininkai grubiai paėmė taip, kad buvo net sudaužytas jo rankinis laikrodis, ir išvedė į kiemą. Ten milicininkai norėjo jį pasodinti į teisiamiesiems skirtą vežioti mašiną, bet kareiviai priimti nesutiko. Tada jį prigrasinę paleido. Gruodžio 18 d. Petras Cidzikas vėl ėjo į Aukščiausiąjį Teismą, tačiau ant teismo pastato laiptų buvo sulaikytas ir išvežtas. Jo likimas ligi šiol mums nežinomas.

Mes protestuojame prieš Danutės Keršiūtės ir Petro Cidziko neteisėtą suėmimą, reikalaujame tuojau paleisti ir nurodyti Aukščiausiam Teismui, kad visi norintys dalyvauti galėtų patekti į atvirus teismo procesus.

Mes labai susirūpinę suimtųjų likimu.

Pasirašė: A. Kerbelytė, D. Meškauskaitė, E. Šuliauskaitė, A. Tučkus, J. Volungevičius, M. Jurevičius, L. Sasnauskaitė, R. Kobkaitė, R. Tamašauskaitė, J. Bukaveckaitė, V. Bogušis, S. Kelpšas, B. Mališkaitė, A. Raižytė, kun. S. Tamkevičius, O. Kavaliauskaitė, A. Žilinskas, J. Judikevičiūtė, N. Sadūnaitė, Skuodienė, G. Skuodytė, D. Skuodytė, Iešmantienė.

A†A T. PRANCIŠKUS MASILIONIS S.J.

1980 m. spalio 14 d. rytą užmigo Viešpatyje T. Pranciškus Masilionis S.J. Kadangi šis šventas ir uolus kunigas labai daug yra pasidarbavęs Lietuvos Katalikų Bažnyčiai ir Tautai, pateikiame žiupsnelį žinių iš jo neeilinio gyvenimo.

Velionis gimė 1902 m. vasario 26 d. Pažosų kaime, Joniškio parapijoje, devynių vaikų šeimoje. Baigęs Panevėžio gimnaziją, studijavo filosofiją bei teologiją, ir 1927 m. birželio 11 d. vysk. K. Paltarokas pašventino jį kunigu. Dirbo vikaru, kapelionu, kurijos kancleriu. 1928 m. įstojo į Jėzuitų ordiną; keletą metų studijavo Austrijoje. Pokario metais, uždarius vienuolynus, dirbo klebonu įvairiose parapijose: Karsakiškyje, Palėvenėje, Kriklėnuose ir Sidabrave.

T. P. Masilionis buvo uolus apaštalas. Už rūpestingą pastoracinį darbą Religijų reikalų tarybos įgaliotinis Rugienis neleido jam kunigauti, — atėmė, vadinamą, registracijos pažymėjimą, ir, tik vysk. J. Steponavičiui užstojus, galėjo bent altaristauti Saločiuose.

Tėvas Pranciškus labai sėkmingai vesdavo rekolekcijas parapijose, kunigams, vienuolėms seselėms, — visus žavėdavo ne tik jo žodis, bet ir labai iškalbingas asmeniškas gyvenimas, kurį galima apibūdinti: nieko sau, viską Dievui ir žmonėms. Jis buvo tarsi įsikūnijusi Dievo meilė, kurią visur spinduliavo.

Prieš 33 metus T. Masilionis S.J. įkūrė seserų eucharistiečių kongregaciją, norėdamas, kad, susibūrusios prie Eucharistinio Jėzaus, seserys būtų geros pagalbininkės pastoraciniame darbe.

T. Pranciškus ypač globojo jaunus kunigus, — troško juos suburti į didelį žygį už Kristaus pergalę Tautoje ir visame pasaulyje. Šios pastangos neliko be rezultatų — jo pasišventimo ir darbo dėka kūrėsi aktyvūs kunigų būreliai. Dabartiniame Lietuvos dvasiniame atgimime T. Pranciškaus nuopelnai labai dideli.

T. Pranciškus yra parašęs meile degančias knygas: „Meilės Magnifikat", „Dieviškasis mūsų Bičiulis Eucharistijoje", „Apie maldą", „Konferencijos" ir t.t., be to, yra didelis pluoštas jo eilėraščių.

Vysk. K. Paltarokas šitaip apibūdino T. Pranciškų: „T. Masilionis — retas žmogus, didelis, brangus žmogus . . ."

Prel. Elertt taip charakterizavo T. Pranciškaus rekolekcijas: „Pas mus į Vilnių prieškariniais laikais atvykdavo vesti rekolekcijų vienuoliai iš Krokuvos, Varšuvos, bet šis pranoko visus . . ."

Kas matė T. Pranciškų, visada žvalų, energingą, pilną didžiausių sumanymų, galėjo ir neatspėti, kad jis buvo labai silpnos sveikatos, ilgai sirgęs džiova. Silpname kūne buvo labai galinga dvasia. T. Pranciškus dažnai klūpodavo prie Tabernakulio ir iš čia semdavosi jėgų savo darbams. Kas jį pažinojo, visi sutartinai teigia: T. Masilionis buvo tikrai šventas kunigas.

Pirmą kartą spalio 12 d. vakare T. Pranciškus ištarė: „Pavargau!" Ligos metu ypač buvo kantrus, nors kentėjo didelius skausmus. „Mano lova tapo kryžiumi", — kalbėjo jis silpnu balsu, bet nedejavo, nesiskundė savo negalėmis. Ir ligoninėje jis buvo visą laiką giedrios nuotaikos ir visus traukė gražiu pavyzdžiu. Iki paskutinio momento jis vis rūpinosi Bažnyčios, Tautos reikalais; skatino kunigus organizuotis, kovoti, nebijoti sunkumų.

Į. T. P. Masilionio laidotuves susirinko didelė žmonių minia: daug jaunimo, pasipuošusio tautiniais rūbais, du vyskupai — tremtiniai (vysk. J. Steponavičius ir V. Sladkevičius) ir 135 kunigai. Šv. Mišias su kunigais koncelebravo tremtiniai vyskupai; pamokslus pasakė Šeduvos klebonas kan. B. Antanaitis, kun. S. Tamkevičius, kun. J. Lauriūnas, kun. J. Zubrus ir J. E. vysk. J. Steponavičius.

T. Pranciškus palaidotas Sidabravo parapijos bažnyčios šventoriuje.

T. Pranciškus savo gyvenimo didingumu ir šventumu papuošė mūsų Tautą ir Bažnyčią.

VYTAUTO DLK 550 METŲ JUBILIEJUS

1430 m. Trakuose mirė Didysis Lietuvos kunigaikštis Vytautas, išvedęs lietuvių tautą į platų visos Europos tautų krikščioniškosios kultūros kelią.

1930 m. Nepriklausoma Lietuva šventė penkis šimtus metų nuo DLK Vytauto mirties. Laikraščiai, knygos titulavosi Didžiojo Kunigaikščio metais; sukaktuvėms paminėti buvo sukurti specialūs komitetai, statomas muziejus, paminklai, aplink Lietuvą keliavo Vytauto Didžiojo paveikslas, skatindamas tautą naujiems pasiryžimams ir užmojams.

Prabėgo 50 metų. Spalio 25 d. lietuviai, mylintys savo tautą ir gerbiantys Vytauto Didžiojo atminimą, atvyko į Trakus paminėti 550 metų Didžiojo Kunigaikščio mirties jubiliejų.

Trakų bažnyčios klebonui valdžia jau iš anksto buvo įsakiusi tą dieną užrakinti bažnyčią, o pačiam kur nors dingti.

Milicijos pareigūnai ir saugumiečiai įvairiausiais pretekstais trukdė kelionę į Trakus: stabdė užsakytus autobusus, automašinas, kibo prie vairuotojų dokumentų, iš mašinų išlaipindavo važiavusius — daug kam teko pėsčiomis pasiekti kelionės tikslą. Į iškilmes atvykti buvo sutrukdyta eilei kunigų: kun. Algimantui Keinai, kun. Alfonsui Svarinskui, kun. Antanui Gražuliui, kun. Jonui Kauneckui. Kun. A. Keiną autoinspekcija lydėjo iki namų; kun. A. Svarinską ir kun. J. Kaunecką — saugumo mašinos lydėjo į namus visą kelią; kun. A. Gražuliui buvo atimti mašinos dokumentai.

Atvykusieji susirinko į 1409 m. Vytauto Didžiojo pastatytą Šv. M. Marijos Aplankymo bažnyčią, kurioje yra išgarsėjęs stebuklingas Dievo Motinos paveikslas.

Bažnyčioje nuolat sukosi saugumo darbuotojai ir

visokio tipo šnipeliai. Jie stebėjo žmones, jų nuotaikas arba šventoriuje, prisėlinę prie besišnekančių, klausydavosi jų kalbų.

12 val. šeši kunigai — kan. Bronius Antanaitis, kun. Vincentas Jalinskas, kun. Leonas Kalinauskas, kun. Kazimieras Montvila, kun. Algis Pasiliauskas ir kun. Antanas Lukošaitis — koncelebravo šv. Mišias, mergaitės, pasipuošusios tautiniais rūbais, adoravo. Kun. Vincentas Jalinskas pasakė pamokslą, kuriame nušvietė istorijos įvykius, Vytauto Didžiojo vaidmenį lietuvių tautai, jo gausų įnašą į Lietuvos krikščionybę.

Po šventų Mišių tūkstantinė tikinčiųjų ir kraštotyrininkų minia patraukė pilies link. Aplinkui zujo milicininkai, saugumiečiai filmavo einančius ir rūsčiais veidais stebėjo kiekvieną dalyvį. Minia ėjo drąsiai ir entuziastingai, nes dauguma jau pripratę prie panašų bauginimo priemonių.

Prie Galvės ežero knibždėte knibždėjo milicininkų ir saugumo agentų. Visų nustebimui — pradžia tilto į pilį išardyta ir prikaltas užrašas: „Remontas". Visiems buvo aišku, kam prireikė išlupti ant tilto keletą lentų, — kad niekas negalėtų patekti į pilį! Kažkas metė repliką: „Šimtmečių audras atlaikiusi pilis stovi, o tarybiniais metais statytas tiltas neatsimuša remontų!"

Minia, sustojusi ant Galvės ežero kranto, ugningais posmais, dainomis, giesmėmis ir Lietuvos (Nepriklausomos) himnu pagerbia Vytauto Didžiojo atminimą. Tačiau ir čia neapsėjo be aukų: čekistai sulaikė Joną Saukaitį — jiems pasirodė įtartinas jo lagaminas, kuriame buvo liturginiai rūbai. Tardymo metu milicijos pareigūnai užlaužė jaunuolio rankas, o jam atsisakius kalbėti, grasino sumušią. Kratos metu iš J. Saukaičio buvo atimta magnetofono kasetė.

Kunigai, dalyvavę Vytauto Didžiojo 550 metų mirties jubiliejuje, Religijų reikalų tarybos įgaliotinio Petro Anilionio buvo raštiškai įspėti, kad sulaužę Religinių

susivienijimų nuostatus: be leidimo Trakuose dalyvavę pamaldose.

Nuvažiavę į Vilnių kraštotyrininkai norėjo aplankyti muziejų, bet jis buvo uždarytas, nors buvo muziejaus darbo diena.

Bet skaudžiausia tai, kad apie šį didį jubieliejų nutylėjo tarybinė spauda, radijas, televizija ir visos kultūrinės įstaigos.

MŪSŲ KALINIAI

Iš Vlado Lapienio laiško:

„Tiek kaliniu, tiek tremtiniu būdamas esu patenkintas, nes vykdau Viešpaties valią"...

„Vartydamas lietuviškąją periodiką, radau parašyta taip: ‚Dabar į Sibirą važiuoja savanoriai, komjaunimo kelialaipius gavę geriausieji jaunimo atstovai, pasiryžę įsisavinti gamtos turtus, atverti šios žemės lobius liaudžiai. O tais laikais Sibiras buvo siaubą kėlusi ištremties vieta' („Tiesa", 1980.04.5). Perskaičius savaime kyla klausimas: o dabartiniu laiku tremtiniams Sibiras ar pasigėrėjimą kelianti vieta?"

* * *

Justas Gimbutas, nuteistas praėjusių metų vasario 26 d. Klaipėdoje vieneriems metams laisvės atėmimo „už pasų nuostatų pažeidimą", šiuo metu laikomas Vilniaus kalėjimo ligoninėje (OČ 12/II). Čia jis buvo atvežtas iš Kapsuko konclagerio. Sveikatos būklė sunki: minėto konclagerio karceryje paralyžavo kairę ranką ir koją. Buvo atsiradusios pragulos.

Vis tik Gulago kančios J. Gimbuto nepalaužė — liko toks pat tvirtas ir tęsia kovą šiomis nežmoniškomis sąlygomis. Laiške rašo: „Kas man beliko, — kentėti, kentėti, kol plaks iškankinta širdis. Kito kelio nėra ir negali būti. Esu viduje ramus. Jie nori mane suklupdyti iš

jėgos pozicijų... Neveltui Klaipėdoje sakė: „Nesutiksi paimti paso, panaudosime jėgą..." Tad ir sulaukiau tos jėgos smūgių... Bet aš džiaugiuosi savo gyvenimu, savo likimu, kad Dievas uždėjo man tokią naštą ir nešiu savo gyvenimo kryžių, kol plaks krūtinėje širdis. Kadaise daviau priesaiką Dievui ir Tėvynei, tad turiu eiti savo keliu iki galo".

Šiuo erškėčiuotu keliu J. Gimbutas eina jau 33 metai!

* * *

Gyd. Algirdas Statkevičius, kalinamas Černiachovskio spec. psichiatrinėje ligoninėje, prašo pasirūpinti jo likimu. Šiuo metu jis laikomas palatoje su 4 žmogžudžiais-recidyvistais. Neturi jokios teisės apginti save, nes visos teisės atimtos. Jei pas jį rastų rašymo priemonę ar švaraus popieriaus lapelį — laukia ypač sunkaus režimo kamera ir „gydymas" aminazinu.

* * *

Po teismo Ona Vitkauskaitė ir Genovaitė Navickaitė tuojau buvo nuvežtos į Panevėžio kriminalisčių moterų lagerį.

Abi kalinės dirba siuvykloje. Lagerio administracija įsakė, kad jų rašomuose ir gaunamuose laiškuose nebūtų minimas Dievo vardas.

Onos Vitkauskaitės adresas — ind. 235300 Panevėžys OČ 12/5 „D";

Genutės Navickaitės adresas — ind. 235300 Panevėžys OČ 12/5 „K".

TARDYMAI IR KRATOS

1980 m. sausio 29 d., suimant Anastazą Janulį, buvo sulaikyta ir Kaišiadorietė Algina Suslavičiūtė. Ji buvo tardoma apie Anastazą Janulį, o sekančią dieną jos namai buvo iškrėsti, ieškant pogrindžio literatūros. Kratos metu

buvo paimta daug religinio turinio knygelių, adresų knygutė ir kt. Po kratos Suslavičiūtė buvo išvežta į Vilnių. Čekistas Matulevičius reikalavo viską papasakoti apie Janulį. Iš tardymo grįžo tik vasario 1 d.

Iki Janulio teismo Suslavičiūtė dažnai buvo kviečiama telefonu į Vilniaus saugumą tardymams. (Pagal telefoninius iškvietimus, niekada nereikia vykti į saugumą — Red. pastaba). Tardydavo čekistas Balčiūnas. Vieną kartą Kaišiadorių saugumo viršininkas kvietė Suslavičiūtę būti saugumo šnipe ir informatore.

* * *

1980 m. rugpjūčio 24 d. grįžtant iš Šiluvos, Tytuvėnuose buvo sulaikytas Juozas Vasiliauskas, gyv. Šiauliuose, Lenino 165-16, jėga įstumtas į mašiną ir nuvežtas į štabą. Ten buvo tardomas, kodėl tą dieną atvykęs į Tytuvėnus; iš kur sužinojęs, kad bus atlaidai, ar pirmą kartą atvažiavęs į tuos atlaidus, su kokia priemone atvažiavo ir kiek žmonių atvažiavo kartu. Patikrinę dokumentus, Vasiliauską paleido.

* * *

1980 m. spalio 14 d. būrys KGB iškratė mažą Ados Urbonaitės butelį (Kaunas, Apsų 108-2). Vakarop saugumiečiai trimis automašinomis išsivežė 5 maišus knygų bei rašomojo popieriaus ir pačią Adą Urbonaitę. Tardymas užtruko iki 22 val.

* * *

Alfonsas Prakaitis, gyv. Panevėžyje, Purienų 3-6a, š.m. rugpjūčio 24 d. su visa šeima nuosava mašina atvyko į Tytuvėnus dalyvauti maldingoje kelionėje į Šiluvą. Sūnui ir žmonai prisijungus prie eisenos, Prakaitis su septynių metų dukrele važiavo mašina. Pakelėje pavežė fotografą. Šis retkarčiais, išlipęs iš mašinos, filmavo

eiseną. Pusiaukelėje, išlipus fotografui, prie mašinos prišoko keli milicininkai ir pareikalavo atiduoti teises ir raktus. Atsisakius tai padaryti, Prakaitis buvo jėga ištrauktas iš savo mašinos ir kartu su septynmete dukrele įgrūstas į milicijos mašiną. Ten suimtąjį smarkiai sumušė. Nuvežtas į Tytuvėnų milicijos skyrių buvo tardomas. Po tardymo milicija liepė parašyti raštą, jog pats atidavė teises ir raktus. Panevėžyje Alfonsui Prakaičiui dėl sunkaus sumušimo buvo išduotas trims dienoms nedarbingumo lapelis.

Rugsėjo 3 d. Prakaitis gavo šaukimą atvykti į Raseinių VRS. Už pasipriešinimą milicijos pareigūnams grasino laisvės atėmimu. Galiausiai nubaudė pinigine bauda, išskaitant iš dviejų mėn. atlyginimo po 20 rub.

* * *

DVASINIS ATGIMIMAS LIETUVOJE

Žemaičių kalvarija

Per didžiuosius Marijos atlaidus Žemaičių Kalvarijoje išdalinta šv. Komunijos:

1966 m. — 6.944
1970 m. — 8.624
1977 m. — 12.511
1978 m. — 16.413
1979 m. — 20.250
1980 m. — 22.100

Š.m. minėtų atlaidų metu tikintieji paėmė daugiau nei 4000 kortelių su pažadais laikytis absitenencijos arba blaivybės.

* * *

Miroslavas (Alytaus raj.)

1980 m. rugpjūčio 24 d., šv. Baltramiejaus atlaidų metu, Miroslave įvyko blaivybei propaguoti skirtas minėjimas. Pamaldų metu buvo pasakyti atitinkami

pamokslai. Dauguma tikinčiųjų pasižadėjo nevartoti alkoholinių gėrimų arba vartoti saikingai. Šventoriuje buvo atlikta antialkoholinė programa.

* * *

1980 m. gegužės 2 d. ant Jurgaičių piliakalnio (Šiaulių raj.) įvykusioje talkoje kalbėjo blaivybės entuziastai, kviesdami talkininkus negerti alkoholinių gėrimų, stoti į kovą už blaivybę. Visi talkininkai įsipareigojo būti blaivininkais.

Daugelyje Lietuvos vietų jau baigia išnykti nesveikas paprotys — vaišinti laidotuvių dalyvius alkoholiniais gėrimais.

* * *

TIKINČIŲJŲ TEISĖMS GINTI KATALIKŲ KOMITETAS

Dokumentas Nr. 36 (1980.X.20) — Pranešama, kad į TTG Katalikų komitetą įsijungė trys nauji nariai:

Kun. Leonas Kalinauskas, ind. 235036, Kėdainių raj., Josvainiai, Šušvės g. 16.

Kun. Algimantas Keina, ind. 234645, Varėnos raj., Valkininkai.

Kun. Vaclovas Stakėnas, ind. 234584, Alytaus raj. Kriokialaukis.

1981 metams TTG Katalikų Komiteto sekretoriumi išrinktas kun. Jonas Kauneckas.

* * *

Dokumentas Nr. 37 (1980.X.20) — Pareiškime Lietuvos KP CK antrajam Sekretoriui Dybenkai rašoma: „Kaip matosi iš Eduardo Bulacho autobiografijos, jis savo gyvenime yra daug iškentėjęs neužtarnautų pažeminimų

ir ujimo; viso to priežastimi buvo tik jo religiniai įsitikinimai". Toliau prašoma leisti jam emigruoti į JAV.

* * *

Dokumentas Nr. 38 (1980.XI.1) —

Lietuvos TSR Prokurorui

1975 m. Kaune, prie Aleksoto kelto, einant į bažnyčią buvo užpulta ir peiliu nužudyta vienuolė seselė, uoli vaikų katechetė Stanislava Lušaitė. Atgavus sąmonę ligoninėje, ji papasakojo, kad ją užpuolęs pagyvenęs vyras pilku ploščiumi ir keliais peilio smūgiais ją mirtinai sužeidęs. Prieš mirtį seselė, turėdama pilną sąmonę, žudikui dovanojo. Palaidota Viduklės kapinėse.

1978 m. kovo 10 d. naktį banditai užpuolė Šiluvos kleboną kun. Vaclovą Grauslį ir peiliu sužeidė; laimė, kad pabėgo, tačiau ligoninės neišvengė. Vienas užpuolikas vilkėjo milicininko uniforma. Kalbama, kad nusikaltėliai pagauti, bet teismui neperduoti.

1980 m. balandžio 28 d. 7,30 val. buvo užpultas ir smarkiai sumuštas Karmėlavos klebonas kun. Benediktas Povilanskis. Tuo metu jis pernešė Švč. Sakramentą iš sakristijos saugyklos į didįjį altorių. Nusikaltėliai nesurasti, o gal būt rimtai ir neieškota.

Paskutiniųjų mėnesių įvykiai ir vėl giliai sukrėtė tikinčiąją Lietuvos visuomenę.

Š.m. rugsėjo 12-13 d. naktį nežinomi piktadariai įsiveržė į Kulautuvos klebono ir Kauno arkivyskupijos kanclerio kun. Antano Bitvinsko butą ir, žiauriai primušę, paliko jį vos gyvą. Kunigui teko atsigulti į ligoninę. Nusikaltėliai nesurasti.

Š.m. spalio pradžioje kažkokie nusikaltėliai neišaiškintomis priemonėmis sunkiai apdegino Šlavantų kleboną kun. Juozą Zdebskį. Kauno Klinikinės ligoninės gydytojai nustatė II laipsnio nudegimą. Gydant pasirodė, kad tai II-

III laipsnio nudegimas. Reikia pastebėti, kad tiek nusikaltimo metu, tiek po jo, kun. J. Zdebskį įkyriai sekė motorizuoti asmenys. Kartu su kun. Juozu Zdebskiu silpnesniame laipsnyje buvo apdegintas ir inž. Vytautas Vaičiūnas.

Spalio 10-11 d. naktį piktadariai užpuolė savo bute miegantį Luokės kleboną kun. Leoną Šapoką. Po 4-5 valandų sadistiško kankinimo rado kleboną ant grindų negyvą. Reikia priminti, kad š.m. „Tiesoje" buvo įdėti net du straipsniai prieš nužudytąjį kunigą, nors tarybinis teismas buvo išsprendęs bylą kunigo naudai.

Spalio 18 d. naktį plėšikai užpuolė Griškabūdžio kleboną kun. Vytautą Užkuraitį: keliais dūriais sužeidė ir sudaužė galvą. Kunigas gydosi Šakių ligoninėje, o nusikaltėliai ieško naujų aukų.

Šiandien Lietuvos tikintieji pagrįstai klausia: kas yra tie sužvėrėję nusikaltėliai ir kuris kunigas bus sekančia jų auka? Kuo paaiškinti, kad nusikaltėliai veikia labai drąsiai, tarsi jausdami stiprų užnugarį?

Mes esame susirūpinę, kad tarybinės valdžios įstaigos neparodytų tokio nusikalstamo aplaidumo, kokį parodė per paskutinį dešimtmetį, kai buvo sudegintos Sangrūdos, Batakių ir Gaurės bažnyčios, arba kokį parodo, kai kasmet daugelyje vietų išniekinamas Švč. Sakramentas. Per paskutinius du metus buvo išniekintas Švč. Sakramentas, pats brangiausias Bažnyčios turtas, Kauno Prisikėlimo bažnyčioje, Upynoje, Žemaičių Kalvarijoje, Sedoje, Juozapave, Tryškiuose, Gaudanave, Kuršėnuose, Dotnuvoje, Josvainiuose, Baptuose, Vilkijoje, Alsėdžiuose, Joniškėlyje, Vyžuonose, Klovainiuose, Skiemonyse, Balbieriškyje ir kt. Deja, nusikaltėliai neišaiškinti, o gal ir nesistengta išaiškinti.

(Švč. Sakramento išniekinimai, kunigų kankinimai ir žudymai yra atliekami kom. ateistų, kuriuos globoja KGB):

Mums atrodo, kad tarp visų šių nusikaltimų: bažnyčių apiplėšimų, deginimų, Švč. Sakramento išniekinimų, kunigų kankinimų ir žudymų yra kažkoks vidinis, organinis ryšys. Ir todėl natūralu, kad tikintieji šiuos skaudžius ir baisius nusikaltimus kvalifikuoja kaip sąmoningą, apgalvotą akciją prieš Katalikų Bažnyčios autoriteto ir įtakos kilimą Lietuvoje.

Tamsta, Prokurore, imkitės skubių priemonių sudrausti tarybinę mafiją ir nusikaltėlius patraukti baudžiamojon atsakomybėn; mat šie prieš Bažnyčią ir kunigus nukreipti nusikaltimai ne tik Bažnyčiai yra žalingi, bet ypač kompromituoja tarybinę valdžią, kuri visomis priemonėmis globoja ateistus ir kovojančius prieš Bažnyčią.

Tikinčiųjų teisėms ginti Katalikų komiteto nariai — kunigai: Leonas Kalinauskas, Jonas Kauneckas, Algimantas Keina, Vaclovas Stakėnas, Alfonsas Svarinskas, Sigitas Tamkevičius, Vincas Vėlavičius.

* * *

Po šiuo arba panašaus turinio pareiškimais yra pasirašę dešimtys tūkstančių Lietuvos tikinčiųjų ir daugelis kunigų.

* * *

Dokumentas Nr. 39 (1980.XI.1) — skirtas Madrido konferencijai ir jame nušviečiama dabartinė Lietuvos Katalikų padėtis.

* * *

Dokumentas Nr. 40 (1980.XI.25) — Čia aprašomas latvių kun. Vladislovo Zavalniuk sumušimas ir patalpinimas į psichiatrinę ligoninę.

* * *

Dokumentas Nr. 41 — (žr. aukščiau šiame „LKB Kronikos" numeryje).

* * *

Dokumentas Nr. 42 (1980.XII.22) –

LTSR Prokurorui
LTSR AT Pirmininkui

Pranešimas

Pranešame, kad patenkintas doc. Vytauto Skuodžio prašymas priimti jį į Tikinčiųjų Teisėms Ginti Katalikų Komitetą ir po visais dokumentais įrašyti jo pavardę.

Tikinčiųjų teisėms ginti Katalikų Komiteto nariai — kunigai: Alfonsas Svarinskas, Algimantas Keina, Vaclovas Stakėnas, Sigitas Tamkevičius.

* * *

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

Šlavantai.

TSRS Prokuratūrai

Šlavantų parapijos tikinčiųjų

Pareiškimas

Mes, Šlavantų parapijos tikintieji, esame labai sukrėsti visų tų įvykių, kurių auka tapo mūsų klebonas kun. Juozas Zdebskis. Š.m. spalio mėn. pradžioje aplink Šlavantų bažnytkaimį kursavo daug mašinų. Žmonės matė jas tai vienur, tai kitur stoviniuojančias, ir kažkokie įtartini tipai keisdavo net mašinų numerius. Šitos mašinos visur sekiojo kleboną. Tomis dienomis neišaiškintomis priemonėmis — radiacija, cheminėmis medžiagomis ar

kitokiu būdu buvo apdegintas mūsų klebonas ir su juo važiavęs inž. Vytautas Vaičiūnas. Resp. Kauno Klinikinėje ligoninėje kun. J. Zdebskiui buvo diagnozuota II laipsnio nudegimas.

Pastaruoju metu kažkodėl persekiojami Lietuvos kunigai: Luokėje buvo žiauriai nukankintas kun. Šapoka, Grškabūdyje, Kulautuvoje, Karmėlavoje kunigai buvo žiauriai kankinami.

Prašome Prokurorą šiuos įvykius išaiškinti ir imtis priemonių kad ateityje tai nepasikartotų.

Šlavantai,
1980 m. spalio mėn.

Pasirašė 684 asmenys.

* * *

Kapsukas (buv. Marijampolė). 1980 m. lapkričio mėn. bažnyčios šventoriuje esanti švč. Mergelės Marijos statula buvo išniekinta labai nekultūringu būdu.

Kaip dar toli žengs ateistų neapykanta?

* * *

Kapsukas. Paskutiniu laiku Lietuvos tikinčiuosius sukrėtė vienas po kito sekę žiaurūs įvykiai: kun. Šapokos nužudymas, kun. J. Zdebskio sužalojimas, Švč. Sakramento išniekinimai eilėje bažnyčių ir t.t. Šių faktų akivaizdoje eilėje parapijų tikintieji kreipėsi į LTSR Prokurorą su pareiškimu, prašydami, kad būtų imtasi priemonių užkirsti kelią įsisiautėjusių ir niekeno nevaržomų nusikaltėlių veiksmams. Panašų pareiškimą nusiuntė ir Kapsuko parapijos tikintieji.

Kapsuko miesto Pedagoginės mokyklos ateizmo dėstytojas Pangonis liepė šios mokyklos mokinėms sekti asmenis, renkančius parašus po pareiškimais, ginančiais tikinčiųjų interesus, ir apie juos skubiai pranešti miesto Vykdomajam komitetui.

Susidaro įspūdis, kad ateistai panašiems nusikaltimams pritaria.

* * *

Prienai. 1980 m. lapkričio 7 d. Prienuose rasta primėtyta, o ant kai kurių partinių asmenų butų durų priklijuotų proklamacijų.

Agitaciniuose lapeliuose rašoma apie paskutinius skaudžius įvykius mūsų tautoje: kun. Šapokos nužudymą, kun. J. Zdebskio sužalojimą, Švč. Sakramento išniekinimus ir kt.

Lapkričio 17 d. pas Prienų parapijos kleboną kun. Juozą Užupį atvyko saugumietis, pasivadinęs save Algiu. Čekistas pasisakė, jog jį atsiuntė LTSR Saugumo viršininkas ir supažindino kleboną su minėto turinio lapeliu. Atvykėlis liepė įspėti klebonui savo vikarą, kun. Antaną Gražulį, dėl būsimų galimų netikėtumų. „Mes įtariame, kad šis darbas yra suorganizuotas kun. A. Gražulio. Remiasi tuo, jog jis iš Prienų bažnyčios sakyklos apie šiuos įvykius kalbėjo tikintiesiems", — pareiškė saugumietis.

Tai jau trečias saugumo vizitas į Prienų kleboniją su panašiu įgaliojimu.

* * *

Kaunas. Kauno tikintieji rašė skundą LTSR Prokurorui, kad valdžia kišasi į Kunigų seminarijos vidaus reikalus ir jos įsakymu iš seminarcjos buvo pašalintas klierikas Aloyzas Volskis.

1980 m. lapkričio mėn. Saulius Kelpša buvo iškviestas į Kauno m. Prokuratūrą ir jam buvo paaiškinta:

1. Klierikas A. Volskis nepagerbė minėjimo metu tarybinio himno.

2. Iššaukiamai elgėsi parengtinio tardymo metu Anastazo Janulio byloje ir davė melagingus parodymus.

3. Sveikino reakcingus kunigus.

4. Seminarijoje organizavo slaptus būrelius pašnekesiams.

Už visus šiuos nusikaltimus, aiškino prokuroras, Seminarijos vadvvybė „pasitarė" su Religijų reikalų tarybos įgaliotiniu ir klieriką A. Volskį pašalino iš Seminarijos.

* * *

Valkininkai (Varėnos raj.). Š.m. rugpjūčio 12 d. į Valkininkų apylinkę buvo iškviestas kun. Algimantas Keina. Čia jo laukė Religijų reikalų tarybos įgaliotinis P. Aniliönis, raj. pirm. pav. Jakavonis ir apyl. pirmininkė M. Markevičienė.

Pokalbio metu P. Anilionis kaltino kun. A. Keiną, kad 1980 m. liepos 6 d. atlaidų metu pas jį be leidimo buvo atvykęs svečias kunigas ir pasakė ekstremistinį pamokslą, įžeisdamas ateistus šiais žodžiais: „ateistai — muilo burbulai", „mokyklos išleidžia broką".

Įgaliotinis reikalavo pašalinti nepilnamečius vaikus iš bažnytinio choro ir nuo altoriaus. Be to, perspėjo, jog draudžiama katekizuoti vaikus (1980.VII.6 d. viena moteris 20-čiai vaikų paaiškino tikėjimo tiesas); kunigui bažnyčioje negalima rinkti aukų, prie bažnyčių statyti garsiakalbius, nesatsižvelgiant į tai, jog visi tikintieji į bažnyčią nesutelpa. Kun. A. Keiną klatino ekstremistinių pamokslų sakymu, — priminė 1979 m. pasakytą pamokslą Aušros Vartų Gailestingumo Motinos atlaiduose. (Šiame pamoksle konkrečiais faktais buvo iškeltas tikinčiųjų vaikų persekiojimas mokyklose, kartu paaiškinta, jog be pagrindo LTSR prokuroras įspėjo kun. S. Tamkevičių ir kun. A. Svarinską).

Dar. P. Anilionis pyko, kam kun. A. Keina per Sutvirtinimo sakramentą Valkininkuose aiškino tikintiesiems, jog vysk. J. Steponavičius jau 20 metų kaip ištremtas be jokios priežasties, be jokio nusikaltimo, vien

todėl, jog liko ištikimas Bažnyčiai ir nevykdė valdžios reikalavimo — pavaryti vaikus nuo altoriaus.

Bekalbant RRT įgaliotinis „pamokė", kad pamoksluose reikia dėstyti Evangeliją ir laikytis Vatikano II Susirinkimo nutarimų. Keista, bedievis moko kunigus, kaip sakyti pamokslus ir bara už visa, kas tik daroma, laikantis Evangelijos ir Vatikano II Susirinkimo nutarimų.

Įgaliotinis neužmiršo ir ankstesnių kun. Keinos „nusikaltimų" prieš bedievius. Suminėjo visą eilę kaltinimų: dirbdamas Rieškutėnų parapijoje katekizavo vaikus, Valkininkuose ragino tikinčiuosius savo kaimuose žiemos vakarais susirinkti giedoti rožančių, graudžius verksmus, Marijos valandas; paprašė pensininkes nupinti vainiką bažnyčios papuošimui; advento ir gavėnios metu ragino tikinčiuosius susilaikyti nuo linksmų ir nebūtinų televizijos laidų ir t.t.

Baigiantis pokalbiui, kun. Keina paklausė P. Aniilionį, ar jis turįs teisę dirbti kunigo darbą pagal bažnytinę teisę, tikėjimo reikalavimus, LTSR Konstituciją ir tarptautinę teisę, pasirašytą TSRS tarptautinėse konvencijose.

Sekė atsakymas: „Aš įstatymo vykdytojas . . . Tarptautinės teisės mes nežinome. Jie ten susirenka, ginčijasi . . . jų ten reikalas. Mums nieko nėra paskelbta". Štai kaip įgaliotinis žiūri į tarptautinius susitarimus.

Pabaigoje priminė: „Raštiškai nieko nepalieku, bet prisimink, kad mes turėjome su jumis pokalbį".

* * *

Šiupyliai (Šiaulių raj.). 1980 m. lapkričio 13 d. pas Šiupylių kleboną kun. Antaną Ylių atvyko Šiaulių raj. Vykd. Komiteto pirm. pav. Caparas ir Gruzdžių apylinkės pirm. Krikštanienė. Kunigui buvo perskaitytas Religijų reikalų tarybos įgaliotinio P. Anilionio įspėjimas, kad jis spalio 20 d., neturėdamas valdžios leidimo, Joniškėlyje atliko kulto apeigas ir pasakė netikusį pamokslą, tuo būdu

pažeidė Religinių susivienijimų nuostatų 19-jį straipsnį. Kunigas A. Ylius savo ranka įrašė po įspėjimu: „Jokių apeigų neatlikau, o tik prie duobės tariau žodį".

N. B. Labai teisingai dauguma kunigų elgiasi, visiškai ignoruodami tokius įspėjimus (jų net nepasirašinėja).

* * *

Endriejavas (Klaipėdos raj.). 1980 m. birželio 18 d. į Endriejavo bažnyčią, rajono valdžios paraginti, atvyko apyl. pirm. Kolcas, „Bolševiko" kolūkio partsekretorė Šernienė ir buvusios apylinkės sekretorė išvaikyti vaikų, besiruošiančių Pirmajai Komunijai. Neradę kunigo, užsipuolė zakristijoną Bronių Poškų, kad jis mokąs vaikus tikėjimo tiesų ir vertė jį ateiti į apylinkę pasirašyti po aktu. Zakristijonas eiti atsisakė.

* * *

Molėtai. 1980 m. lapkričio 24 d. Ona Pumputienė, gyv. Molėtų mieste, nuėjo į Molėtų ligoninę aplankyti ten besigydančios Banevičienės (iš Šiaudiškių kaimo). Ligonė prašė kunigo. Vyr. gyd. Rimas Lideikis leido atvesti kunigą. Sugrįžusią į palatą Pumputienę pasitiko Vidaus ligų skyr. ved. Genė Kavaliūnienė. Ši, perskaičius leidimą, jį suplėšė, smarkiai išbarė Oną Pumputienę, kam drįstanti prašyti tokio leidimo.

* * *

Didvyžiai. Žaliosios parapijos tikintieji per Vėlines meldėsi ant kapinių, nes jų bažnyčia paversta malūnu. Valdžia nesugalvojo, kaip šias pamaldas sutrukdyti. Spalio 13 d. Klausučių apylinkės pirm. Adomas Gudynas vertė Didvyžių parapijos komiteto pirmininką Juozą Matukaitį pašalinti iš Žaliosios kapinių suolus, tačiau šis atsisakė kištis į svetimos parapijos reikalus.

Kun. Antanas Lukošaitis lapkričio 13 d. gavo anoniminį laišką: „Nereikės švęsti ant tų kapų, — bus taip, kaip Griškabūdyje". (Griškabūdžio klebonas šiais metais buvo primuštas — Red. pastaba).

* * *

Vilnius. A. Terlecko teismo metu sirgo Šakalienės vaikas, ir motina kelioms dienoms buvo atleista nuo darbo. Šakalienė, pasinaudodama proga, buvo atėjusi į teismą. Po teismo gyd. Niunko, išdavusi Šakalienei nedarbingumo lapelį, buvo verčiama jį anuliuoti, o kai atsisakė tai padaryti, buvo priversta išeiti iš darbavietės.

* * *

Vilkaviškis. 1980 m. liepos 18 d. Danutė Kelmelienė norėjo iš Vilkaviškio pašto pasiųsti sveikinimo telegramą TTG Katalikų komiteto nariui kun. V. Vėlavičiui. Pašto viršininkas pareikalavo iš teksto išbraukti kai kuriuos žodžius. Jį ypač baugino raidės — TTGKK. Be to, klausinėjo, kokio jaunimo vardu ji siunčiama, kur yra tas jaunimas? D. Kelmelienė į klausimus neatsakinėjo, o kai norėjo tekstą paimti atgal, viršininkas jo nedavė, pasakęs, kad jo dar reikėsią.

* * *

Adutiškis. Lietuvoškosios Helsinkio grupės narys kun. Bronius Laurinavičius š.m. spalio 22 d. pasiuntė protestą LTSR Prokurorui, kad 1980 m. rugsėjo 27 d. „Tiesoje" jo adresu buvo atspausdintas šmeižikiškas straipsnis. B. Laurinavičius rašo, jog Juliaus Sasnausko ir Antano Terlecko teismo metu buvo paklaustas, ar pasirašęs dokumentus (teisėjas suminėjo kelis numerius). Jis paprašęs supažindinti su dokumentų turiniu ir tada galėsiąs tiksliai pasakyti, tačiau teisėjas su dokumentų

turiniu nesupažindino. B. Laurinavičius teigia, kad jis nepasirašydavo tų dokumentų, kuriuos atveždavo provokatoriai. 45 Pabaltijiečių memorandumo jis nepasirašė, nes niekas jo tai padaryti neprašė, tačiau po tuo memorandumu jo pavardė ir nefigūruojanti. „Niekaip negaliu suprasti, — rašo kun. B. Laurinavičius, — kuo remdamiesi „Tiesos" straipsnio autoriai priskyrė mane prie liudininkų, liudijusių, kad Pabaltijiečių pareiškime surašytos pavardės žmonių, kurie nieko nežino ir negirdėjo apie minėtą pareiškimą. Nenoromis peršasi mintis, kad straipsnio autoriai norėjo mane sukompromituoti ir apšmeižti prieš visuomenę". Savo pareiškime kun. B. Laurinavičius tvirtina, jog J. Sasnauskas ir A. Terleckas esą nekalti, nes turėjo teisę ginti skriaudžiamuosius ir reikalauti, kad būtų panaikintas Stalino-Ribentropo paktas. Todėl „prašau LTSR Prokurorą užprotestuoti LTSR Aukščiausiojo Teismo nutarimą, kuriuo nubausti A. Terleckas ir J. Sasnauskas" — baigia savo protestą kun. Bronius Laurinavičius.

TARYBINĖJE MOKYKLOJE

Vilnius. Š.m. spalio 22-24 d. Vilniuje vyko zoninis pasitarimas-seminaras „Užklasinis darbas rusų kalba nacionalinėje mokykloje". Ta proga išleistų rekomendacijų projektas ragina: „Visokeriopai siekti plačiai įtraukti visus moksleivius į įvairių formų užklasinį darbą rusų kalba. (. . .) Organizuoti bendramokyklinę rusiškai kalbančią aplinką: rusų kalbos dienas ir savaites, olimpiadas, įvairius konkursus, varžybas, disputus ir kt."

Metodiniame laiške nurodoma rengti pionierių ir komjaunimo susirinkimus ir kitas priemones rusų kalba. Siūloma sukurti sąlygas bendrauti su mokiniais rusų kalba. Rekomenduojama rusiškai dėstyti geografiją, istoriją, biologiją ir kt.

* * *

Šiauliai. 1980 m. rugsėjo 2 d. saugumietis Blazauskas apsilankė Šiaulių Medicinos mokykloje ir išsikvietė III k. 7 gr. moksleivę Ireną Dapkutę. Čekistas norėjo ją užverbuoti dirbti saugumui, grasindamas, kad ji niekam nepapasakotų apie jų susitikimą. Irena to nepažadėjo. Tą kartą nieko nelaimėjęs, rugsėjo 8 d. vėl bandė tas pats saugumietis suvilioti mergaitę gražiais pažadais: esą padėsiąs įstoti į aukštąją mokyklą (nors klasėje ji buvo pirmūnė). Nepasisekus Irenos užverbuoti, saugumietis pradėjo klausinėti apie šiauliečius: M. Jurevičių, J. Petkevičienę ir J. Petkevičių, juos visaip šmeiždamas.

Tokiu būdu čekistai bandė užverbuoti ir Irenos draugę Vidą Uksaitę, tačiau ši griežtai pasipriešino.

1980 m. lapkričio 17 d. dar kartą saugumietis Blazauskas, pasiėmęs iš Medicinos mokyklos, Ireną Dapkutę išsivežė į skyrių. Kartojosi vėl ta pati istorija, šmeižtai ir niekinimas šiauliečių — M. Jurevičiaus, J. Petkevičienės ir kitų. Ir šį kartą čekistas nieko nelaimėjo.

* * *

Josvainiai. 1980 m. lapkričio 12 d. Josvainių vid. mokyklos ateistų vadovė Kaminskienė nusiuntė į direktoriaus Vito Rakicko kabinetą VIa kl. mokines — Genutę Brigytę ir Daivą Vasiliūtę. Direktorius isteriškai šaukė ant mergaičių vien dėl to, kad jos, eidamos į bažnyčią giedoti, nusivedė ir klasės draugę Kalinaitę.

* * *

Betygala. 1980 m. leipos 27 d. Betygalos parapijoje buvo švenčiami šv. Onos atlaidai. Tą dieną buvo ir Pirmoji komunija vaikams. Būrys mokytojų ir saugumiečių, stovėdami už šventoriaus vartų, stebėjo ir fotografavo procesijos dalyvius.

1980 m. rugsėjo 7 d. parapija šventę 50 metų bažnyčios pastatymo jubiliejų. Vaikai, dalyvavę iškilmėse, mokykloje buvo tardomi ir išjuokiami. Mokines — Astą

Jociūtę ir Kareivaitę — mokyt. Viršilienė smarkiai išbarė ir išjuokė.

* * *

Prienai. Š.m. lapkričio 24-29 dienomis Prienų 2-os vid. mokyklos ateistų būrelis, vadovaujamas mokyt. V. Tamašauskienės, surengė ateistinę savaitę. Programoje buvo numatyta: mokinių piešinių paroda: „Ateistai šypsosi", ateistinė paskaita, sienlaikraščio leidimas, klausimų-atsakymų vakaras (susitikimas su ateistu Morkvėnu).

1980 m. lapkričio 24 d. kelios tikinčiųjų mokinių motinos, sužinojusios apie vykstančią ateistinių piešinių parodą, nuvyko pas mokyklos direktorių Micką ir pareikalavo, kad būtų nuimti piešiniai. Tai padaryti direktorius kategoriškai atsisakė.

Lapkričio 26 d. grupė tikinčių mokinių: XIc kl. Aldonas Gudaitis, XIc kl. Algis Gudaitis, Xb kl. Sigitas Bitkauskas, Xa kl. Jūratė Kaukmanaitė, IXa kl. Lina Banytė, IXb kl. Lina Bitkauskaitė, IXb kl. Janė Kazlauskaitė, IXb kl. Snieguolė Golmonaitė, IXc kl. Aldona Černiavičiūtė, IX kl. Marytė Gudaitytė, VIII kl. Virginija Stamkauskaitė, VIII kl. Vida Kaminskaitė kreipėsi į mokyklos direktorių, prašydami nutraukti ateistinę savaitę arba bent ateistinių knygų parodos nerengti viešai (pasiūlė komjaunimo arba pionierių kambarius).

Mokyklos direktorius stengėsi nukreipti kalbą kita linkme, bet tai nepavykus, pareiškė, jog prašymus išsamiai išklausys ir į juos atsakys sekančios dienos rytą.

Nustatytą valandą vėl visi susirinko į mokyklos direktoriaus Mickos kabinetą. Pokalbio metu direktorius surašė visų mokinių pavardes ir pareiškė, jog ateistinių knygų parodos niekur nenukels, — kaip tik viešai parodys.

Vis tik paroda buvo surengta pionierių kambaryje.

Lapkričio 28 d. į mokyklą atvyko du saugumo

darbuotojai. Buvo tardomi mokiniai: Aldonas Gudaitis, XIc kl. mok., Janė Kazlauskaitė, IXb kl., Virginija Stamkauskaitė, VIIIc kl. Čekistus domino, kas visa tai orgaizavo? Ypač saugumiečius erzino tai, kad mokiniai, išeidami iš mokyklos direktoriaus kabineto, pasakė „sudiev", tuo įžeisdami patį direktorių.

* * *

Atitaisymas

„LKB Kronikos" 45 numeryje, žinioje apie jaunimo žygį iš Tytuvėnų į Šiluvą buvo paminėta, kad pamokslą Šiluvos koplyčioje pasakė kun. Bulota. Iš tikrųjų, pamokslą pasakė kun. Kęstutis Daknevičius.

* * *

Lietuvi, neužmiršk!

Petras Plumpa (Čistopolio kalėjimas), Petras Paulaitis (Mordovija), Sergiejus Kovaliovas (Mordovija), Viktoras Petkus (Permės sr.), Balys Gajauskas (Mordovija), Vladas Lapienis (Tremtis Tėjoje), Algirdas Statkevičius (Černiachovskvo spec. psich. ligoninė), Antanas Terleckas (Permės sr.), Julius Sasnauskas (po teismo, adresas dar nežinomas), Povilas Pečeliūnas (po teismo, adresas dar nežinomas), Vytautas Skuodis (po teismo, adresas dar nežinomas), Anastazas Janulis (po teismo, adresas dar nežinomas), Povilas Buzas (po teismo, adresas dar nežinomas), Gintautas Iešmantas (po teismo, adresas dar nežinomas), Gemma-Jadvyga Stanelytė (po teismo, adresas dar nežinomas), Genovaitė Navickaitė (Panevėžys), Ona Vitkauskaitė (Panevėžys), ir kiti neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai gyventi ir tikėti!

* * *

Nr. 47

- Šv. Tėvo sveikinimas
- Kratos ir tardymai
- Mūsų kaliniai
- Chuliganizmas sovietinėje spaudoje
- Rašo Telšių kunigų taryba
- RRT įgaliotinis auklėja parapijų komitetus
- Petro Cidziko persekiojimas
- Žinios iš vyskupijų
- Sovietinėje mokykloje
- Bažnyčia sovietinėse respublikose
- Nauji pogrindžio leidiniai

1981 m. kovo 19 d.

LKB KRONIKA Nr. 47

Perskaitęs duok kitam!
Eina nuo 1972 metų.

ŠV. TĖVO SVEIKINIMAS GARBINGAJAM BROLIUI JULIJONUI STEPONAVIČIUI TITULIARINIAM ANTARAÇO VYSKUPUI

Artinantis laimingosioms Tavo prisiimtos garbingos vyskupo tarnybos dvidešimt penktosioms metinėms, didžio dvasinio džiaugsmo kupini, su dideliu palankumu siunčiame Tau šį laišką.

Iš tikrųjų kai rašome, Mūsų dvasia skrieja ir krypsta į Tave, Garbingasis Broli, į tolimą Lietuvos kraštą, į garsią to krašto tautą, kuri Mums dėl jos krikščioniško tikėjimo yra labai miela ir Apaštalų Sosto ypatingai vertinama, iš kurios Tu esi kilęs, kurioje lig šiol gyvenai ir dabar tebegyveni. Mums atrodo, kad Mes, rašydami šį laišką, tarytum būtume su Tavimi, kalbėtumės ir malonią iškilmę, kuri jau artinasi, švęstume.

Tepasiekia tad Tave maloniausi troškimai, kylantys iš Mūsų širdies, ir Tau reiškiami geriausi linkėjimai. Taip pat tebūnie Tau pareikšta pelnyta pagarba, kurią iš visos širdies siunčiame už Tavo gryniausią tikėjimą, ganytojišką uolumą, dvasines bei intelektualines savybes ir įžymius nuopelnus, kuriuos įsigijai kilniai ir visu stropumu vykdydamas šventosios tarnybos pareigas, rūpindamasis žmonių sielų išganymu. Tai šventai tarnybai ruošdamasis ir ją uoliai vykdydamas, praleidai beveik visą gyvenimą, eidamas šviesiais pėdsakais tų praeityje gyvenusių vyrų, kurie didesnės Dievo garbės ir Katalikų Bažnyčios

gerovės siekdami, uoliai ir ištvermingai darbavosi ir Viešpatį Jėzų nuostabiai išpažino žodžiais ir darbais.

Pradžios mokyklą baigęs gimtajame Miciūnų kaime, pirmiausia įsigijai vidurinį išsilavinimą Vilniuje, lietuvių Vytauto Didžiojo gimnazijoje, vėliau studijavai to paties miesto universitete filosofijos ir teologijos mokslus. 1936 metais įšventintas kunigu, buvai pasiųstas į Gardiną (Grodno) mokyklos kapeliono ir tikybos dėstytojo pareigoms. Trims metams praslinkus, buvai paskirtas klebonu į Palūšę, Daugėliškį, Adutiškį ir drauge Švenčionių dekanato dekanu. Gi 1955 metais, Panevėžio vyskupui Kazimierui Paltarokui prašant Apaštalų Sostą, Mūsų pirmtakas, garbingos atminties Pijus XII, pasirinko Tave tituliariniu Antarado vyskupu ir paskyrė to paties Ganytojo Pagelbininku, o jam mirus, buvai paskirtas Apaštališkuoju Administratorium, pirmiausia — Panevėžio vyskupijos, o vėliau — tos arkivyskupijos dalies, kuri yra Lietuvos teritorijoje.

Štai Tavo, Garbingasis Broli, svarbiausieji gyvenimo momentai, kuriuos, visus kitus praleidę, norėjome atskirai paminėti. Jei skaičiuosi metus, — trumpas laikas, jei nuveiktus darbus, — gyvenimą įvertinsi" (Plinijus Antrasis, 4 laiškas 24,6).

Todėl šią, taip garbingą dieną, kai žvelgi į nueitą kelią ir prisimeni savo praeitį, kelk akis aukštyn, nuoširdžiai ir deramai dėkok gerajam Dievui už gausią paramą ir malones, kuriomis Jis dosniai Tave gaivino gausiuose ir dideliuose šventosios tarnybos sunkumuose ir kryžiuose, kad taptum tikru Kristaus sekėju ir geru Ganytoju.

Tad prisimindamas tą begalinį Jo gailestingumą ir gerumą, džiaugsmingai šlovink Visagalį derama šlove, džiaukis Jame ir su dideliu pasitikėjimu atsiduok į Jo rankas, nes, kaip sako psalmistas: „Kas Viešpačiu pasitiki, tas kaip Siono kalnas, kurio niekas nepajudins ir kuris stovi per amžius" (Ps 124,1).

Tegul meilingai Tave globoja Švenčiausioji Mergelė

Marija, Gailestingumo Motina, į kurią lietuvių tauta ypatingu maldingumu kreipiasi ir ją garbina; tegul Kristus, kuris „savo įsikūnijimu tam tikru būdu prisijungė prie kiekvieno žmogaus likimo" (Gaudium et Spes 22), Šventosios Dvasios galybe remia Tave ir gausiai teikia Tau dangaus malonių.

Baigdami šį laišką, negalime nepasinaudoti proga pasveikinti Viešpatyje tikinčiuosius lietuvius ir tėviškai juos paraginti, kad, būdami su savo vyskupais tamprioje vienybėje, nuolatos gyventų „tikėjimo suformuoti, vilties sustiprinti, meilės sujungti" (Šv. Augustinas, Serm. 127: p.s. 3 m, 1476) bei jiems pareikšti, kad Mums jie yra ypatingai brangūs ir mieli, kad juos labai gerbiame ir ypatingu palankumu karščiausiai mylime. Tegul jie žino, o taip pat jaučia ir būna įsitikinę, kad Romos vyskupas — Petro įpėdinis ir Kristaus vietininkas žemėje — yra ir ateityje bus visuomet su jais visais, nes manome, kad labiausiai dera Vyriausiajam Ganytojui ypač rūpintis tais vaikais, kurie gyvena sunkesnėse aplinkybėse.

Be to, šis jubiliejus Tau, o taip pat ir Tavo tikintiesiems būtų vaisingas ir išganingas, duodame Tau galią tinkamu laiku po iškilmingųjų Mišių Mūsų vardu ir Mūsų autoritetu suteikti iškilmių dalyviams palaiminimą su visuotiniais atlaidais, laikantis Bažnyčios nustatytų apeigų ir atitinkamos liturginės formulės.

Pagaliau aukščiau išdėstytų dalykų patvirtinimu ir broliškos meilės Tau įrodymu tebūnie Apaštališkasis Palaiminimas, kurį iš šio kilnaus miesto su ypatinga meile suteikiame Tau, Garbingasis Broli, kitiems vyskupams, kunigams, įžadais Dievo tarnybai pasišventusiems asmenims — vyrams ir moterims, o taip pat visai šito mylimiausio krašto liaudžiai.

Vatikanas, 1980 m. rugpjūčio 20 d.

Antraisiais Mūsų Pontifikato metais

Popiežius Jonas Paulius II

* * *

1981 m. sausio mėn. Lietuvos kunigai ir tikintieji, minėdami J. E. vysk. Julijono Steponavičiaus 20-ąsias tremties metines (ištremtas be teismo sprendimo 1961 m. sausio 18 d.) meldėsi už vyskupą-tremtinį ir jį sveikino. Štai vieno vilniečių sveikinimo tekstas:

„Mes atėjome padėkoti Jums ir Dievui, kad Jis Bažnyčios ir Tautos didelių išbandymų metu mūsų vyskupijos vairą patikėjo Jums. Nors Jūsų Ekscelencijos nėra Vilniuje, bet dvasia Jūs esate kartu su mumis. Kokia parama mums, matant Jus, nelūžtantį audroje, nepasimetantį klastos ir melo sūkuriuose! Jūsų nesuviliojo pažadų žavesys ir neišsigandote grasinimų, tačiau tapote švyturiu, kurį pamatė ne tik lietuvis prie Nemuno krantų, bet ir visas pasaulis.

Jūs — mūsų Vadas,
Jūs — mūsų Tėvas,
Jūs — mūsų Tautos ir Bažnyčios garbė.

Mes Jums dėkojame!
Mes Jus mylime!
Mes meldžiamės už Jus!

* * *

1981 m. balandžio 17 d. sueina 22 metai, kaip J. E. vysk. Vincentas Slatkevičius neša tremties pančius.

1959 m. Religijų reikalų tarybos įgaliotinis Rugienis pranešė J. E. vysk. V. Slatkevičiui, kad LTSR Ministrų Tarybos nutarimu jis privalo išvykti iš Kauno į Nemunėlio Radviliškį. Milicija tuojau jį išregistravo iš Kauno miesto, ir balandžio 17 d. vyskupas pradėjo tremtinio gyvenimą.

J. E. vysk. Vincentas Slatkevičius be teismo sprendimo jau 22 metai tremtyje.

KRATOS IR TARDYMAI

Vilnius. 1980 m. lapkričio mėnesį kaltinami už antitarybinius šūkius spalio švenčių demonstracijų metu

ir tarybinės vėliavos išniekinimu buvo suimti Vilniaus 72 vid. mokyklos mokiniai: Vladas Noreika ir Sinkevičius. Noreikos tėvai dirba gamykloje, o Sinkevičiaus — Vilniaus Valstybinio universiteto dėstytojai. Nuteisus lygtinai, mokinius paleido. Giminės prasitarė, jog saugume suimtuosius mušė guminėmis lazdomis.

* * *

1981 m. vasario mėnesio pradžioje saugumo skyriaus viršininkas Baltinas patarė Irenai Skuodienei saugoti dukras nuo antitarybinių žmonių įtakos.

Čekistas įtikinėjo, kad jos vyras V. Skuodis nuteistas teisingai — pagal įstatymus, ir tik užsienis sąmoningai iškraipo faktus. Kartu įspėjo, kad jeigu tektų jai susitikti su užsienio diplomatais, „neiškraiptytų" faktų apie vyro teismą.

* * *

Kaunas. 1981 m. vasario mėn. į Kauno KGB buvo iškviesta Medicinos mokyklos mokinė Marytė Vėlyvytė. Tardytoją domino jaunimas, dalyvavęs Naujųjų Metų sutikime.

Tardymo metu Vėlyvytė tris kartus buvo palikta kabinete viena. Mergaitė, pajutusi neįprastą kvapą, užmigo. Po to jautėsi labai prislėgta. Kadangi saugume nepasisekė mokinę išgąsdinti, čekistai primygtinai tvirtino tėvams, kad būtina dukrą gydyti psichiatrinėje ligoninėje.

* * *

Kulautuva. 1980 m. spalio 14 d. Kulautuvoje buvo suimta užsienio kalbų dėstytoja (dabar pensininkė) Felicija Kasputytė. Padaryta detali krata vasarojimo kambarėlyje Kulautuvoje ir jos bute, Kaune, Žuvinto 13-21. Darantys kratą saugumiečiai pareiškė, jog ieško pogrindinės spaudos ir antitarybinės literatūros. Paėmė rankraščius:

„Ligonės meditacijos", „Žmogiškojo kilimo pakopos", „Asmenybės ugdymas"; Mašinėle rašytas knygeles: „Amžinųjų būties problemų apmąstymai", „Meilės ir sekso kolizijos", „Milašiaus mistika", „Dienoraščio fragmentai", „Asmenybės problemos" ir kt. Po keleto dienų trukusio tardymo suimtąją paleido.

F. Kasputytė — ligonė, serga širdies liga. Tris mėnesius ji buvo laikoma namų arešte.

* * *

1977 m. birželio 18 d. Kulautuvos miške F. Kasputytę užpuolęs milicijos pareigūnas Valutkevičius su savo sėbrais grasino, jog atbaidys visus lankytojus, o ją pačią, anksčiau ar vėliau, vis tiek likviduos.

* * *

Kelmė. 1980 m. gruodžio 24 d. į Kelmės rajono prokuratūrą pas ypatingų bylų vyr. tardytoją Astašką buvo iškviesta Regina Teresiūtė.

Tardytojas pareiškė, jog Teresiūtė iškviesta perspėjimui, nes vis gilyn ir gilyn brendanti į nusikaltimus. Jo nuomone, ji susidėjusi su kunigais iš TTGKK — kun. A. Svarinsku ir kun. J. Zdebskiu. Tard. Astaška apgailestavo, jog iškviestoji yra viena iš reakcingų kunigų aukų, siūlėsi padėti įstoti į medicinos institutą, ar muzikos mokyklą (Teresiutė eilę metų buvo bandžiusi įstoti į muzikos mokyklą).

Tardomoji atsisakiusi pagalbos, pareikalavo grąžinti 1980 m. rugsėjo mėn. 12 d. kratos metu paimtus iš jos daiktus. Vyr. tardytojas pabrėžė, jog daiktai nebus grąžinti, kadangi Teresiūtė įtariama kaip viena iš 1980 m. eisenos į Šiluvą organizatorių, taip pat kaltinama suorganizavusi žmones į G. J. Stanelytės teismą Kelmėje, vykusį 1980.XII.16, už ką gali būti patraukta baudžiamojon atsakomybėn.

Tardytojas Astaška priekaištavo tikintiesiems, kodėl jie neprašo eisenos į Šiluvą leidimo ir tuo pačiu užtikrino, kad „ateinančiais metais nebus leista eiti į Šiluvą".

Tardymas truko maždaug valandą laiko.

* * *

Jurbarkas. 1980 m. spalio 24 d. Jurbarko rajono Antkalniškių k. gyvenančio Lekšaičio bute, buvo padaryta krata, ieškant „pagrobtų daiktų". Paimta „Aušra" Nr. 21 ir medžioklinis šautuvas. Kratė Jurbarko VRS darbuotojai.

* * *

1980 m. gruodžio 16 d. Jurbarko Universalinės parduotuvės trikotažo skyriuje saugumietė Nina Okunova apie gerą pusvalandį tardė to skyriaus pardavėją Jadzę Locaitienę. Saugumietę domino pardavėjos pažiūros, skaitomos religinio turinio knygos ir iš kur jas gaunanti. Kai Jadzė Locaitienė paaiškino, jog knygas gavusi iš nepažįstamos moters, Nina Okunova visaip stengėsi sužinoti jos pavardę, adresą ir pan. Atsisveikinant prisakė nedelsiant paskambinti į Saugumą, jei minėta moteris atsilankytų.

MŪSŲ KALINIAI

Iš Petro Paulaičio laiškų:

. . . Jeigu man siunčiamus laiškus praleidžia Maskva, Vilnius, Magadanas ar kurie kiti didieji Sov. Sąjungos centrai, tai tos vilkiškos kitų žmonių atžvilgiu pažiūros niekaip negali atsisakyti visų tų Rusijos periferijų, — mažų centrukų, kaip Baraševo (Mordovijos), Lesnoj ir kitų, beteisių žmonių kankinimo vietų, vietinė administracija. Čia kiekvieno tos administracijos viršininko savi, grynai asmeniniai interesai. Visi nori lengvo, bet pelningo darbo. O vienas iš tokių darbų ir yra maišikliu darbuotis

vergų katile, kad nelaimingieji, ten pakliuvę, kuo mažiausiai galėtų tarpusavyje bendrauti, kad su niekuo jie laisvai, be svetimų: — administracijos painiavų, nesusirašinėtų ir nieko nežinotų, kas čia pat dedasi. . . . Negavau iš eilės net 7-nių laiškų. Kur jie nukeliavo? Panašiai buvo ir su Zoriano P. ir su Česlovo Stašaičio ir su kai kurių kitų laiškais. Tai visiems aišku, kad „uolieji" žmogaus teisių „gynėjai" tuos laiškus sulaikė, kad aš, jų vergas, per 33 metus visaip jų išnaudojamas, visiškai be kaltės engiamas ir persekiojamas, nežinočiau, ką rašo man artimiausieji bei mylimiausieji tautiečiai. Tų be jokios sąžinės ir savigarbos žmogaus teisių „gynėjų" žodžiai Madride labai saldūs, bet tikrovė tiems žodžiams visiškai priešinga, — net baisi. . . . Tūkstančiams mūsų Tėvynės Lietuvos geriausių Sūnų ir Dukrų, gražiausiam mūsų jaunimui, rusai — „išvaduotojai" — atėmė gyvybę, kitiems, jų tarpe ir man, — žmogišką gyvenimą. Rusų pagrindinis kėslas, ypač į mažesnes tauteles — jas asimiliuoti. Gi mes turime savo garbingos tautos gražią istoriją, turime savo nuosavą ryškų veidą. Mums svetimos importacijos, ypač rusiškos, nereikia, nes ji visur paremta melu, žiaurumu, girtavimu, ištvirkavimu. Mano noras — mano Brolių-Sesių norų tęsinys, pakelti visus sunkumus už savo Tėvynę ir Jos Vaikus, kad jie žinotų, su kuo turi reikalą ir kur tasai juos veda. . . .

Su visais Broliais ir Seserimis, kurie tik prisimena mus, per visas Kalėdines Šventes, o ypač Kūčių vakarą, būsime visa siela kartu . . .

1980 m. gruodžio 2 d.

* * *

Petras Paulaitis savo laške 1981 m. sausio 9 d. rašo:

. . . „Mes krutame po truputį, panašiai kaip ir anksčiau. Visiškai nedirba tik Vaivada. 1981 m. sausio 1 d. persirito per 80 metų amžiaus slenkstį, bet dar laikosi. Lageryje esame 9 lietuviai. Prie likusių 8 prisidėjo Algis

Žiprė, jau už grotų daugiau kaip 20 metų. Bet sveikata nesiskundžia, mat ir amžiaus dar neseno. (Algis Žiprė ilgą laiką buvo laikomas psichiatrinėse ligoninėse, esančiose KGB žinioje. Red. pastaba.). Ir kiti, nors ir vyresnio amžiaus, kol kas dar, ačiū Dievui, laikosi. . . . Sakau „kol kas", nes du — Kolotka ir Čiobatiuk — iš Kauno, kuris lietuviškai mokėjo, rodos, buvo sveiki ir nesirgo, o jų jau nėra gyvųjų tarpe. Pirmąjį gruodžio 25 rytą rado lovoje sustingusį, o antrasis — sausio 7 d. mirė nuo infarkto. Bet mes norime — ir privalome dar sugrįžti į savo laisvą Tėvynę. Mes tikime Dievo palaima ir Jo pagalba. Tačiau, „sint voluntas Tua, Domine!"

Petras Paulaitis savo 1981 m. vasario 26 d. laiške rašo:

. . . Naujieji vyrai, Vytautas Skuodis ir Anastazas Janulis, jau bemaž apsiprato mūsų kieme (lageryje — red.) ir su mūsų žmonėmis. Puikūs, geri abudu. Pas mus juos atvežė vasario 9 d. V. Skuodis atvažiavo kiek sloguodamas. Keletą dienų reikėjo pagulėti mūsų kiemo stacionare. Dabar jau ant kojų, — juda, kruta kaip ir visi. Išmoko gan gerai pirštines siūti. O Anastazijus Janulis ir seniems siuvėjams nenusileidžia . . .

. . . Laiškų daug dingsta. Jūsų nuo 11-to iki 16-to laiško negavau nė vieno. Ir iki 11-to laiško tik tris tegavau.

. . . Nuo praėjusių metų gruodžio mėn. neturiu jokios žinios nei nuo Vinco, nei nuo Danutės, nei nuo Leono, žodžiu, nei nuo vieno, kurie anksčiau rašydavo. Nežinau, kas su jais įvyko . . .

* * *

Rašo Jadvyga-Gema Stanelytė:

I Laiškas. Tikiuosi, kad tas laiškutis pasieks Tave. Dėkoju visiems už rūpestį ir pagalbą, suteiktą ir teikiamą man. Dėl manęs nepergyvenkite, esu, ačiū Dievui, sveika ir rami. Mane šiandien vėl atvežė į Vilniaus kalėjimą, ir tik vagone sužinojau, kad veš etapu į Sverdlovską. Kada

bus etapas, nežinau, gal už poros dienų, o gal už mėnesio. Sužinai tik tą minutę, kai ateina išvesti. Kai pasieksiu savo „kurortą", tuojau parašysiu ir labai lauksiu laiško. Jaučiu, kad Jūs turite daug rūpesčių ir reikalų, dėl kurių ir aš pergyvenu. Bet, anot apaštalo, „Mylintiems Dievą viskas išeina į gerą". Čia turiu progos susipažinti su tokiu moraliniu ir dvasiniu skurdu, kokį sunku įsivaizduoti, o nesusidūrus su tuo akis į akį, suprasti neįmanoma. Nesiskundžiu savo dalia, nes ir Kristus buvo priskirtas prie galvažudžių.

Būkite tvirti, už didžius idealus reikia ir didžią kainą mokėti.

Už Jūsų gerumą stengsiuosi atsilyginti (bent iš dalies) malda ir auka. Ir prašau Jūsų visų — nepamirškite manęs. Prašau maldos, nes tik čia visa atrama ir stiprybė.

Nuoširdžiai visus sveikinu. Atleiskite, kad dėl manęs ir Jums nemažai rūpesčių, bet tikiuosi, kad tie rūpesčiai suriš mus stipresniais ryšiais tarpusavyje ir Dievuje.

Dėkinga Jums visiems Gemma-Jadvyga

1981.I.25.

* * *

. . . Iš Vilniaus mane išvežė vasario 4 d. Smolenske prabuvau 3 paras, dabar esu Voroneže ir kas valandą laukiu etapo toliau. Kalėjimai ir lageriai perpildyti. Kai gausite laišką iš Uralo, rašykite nedelsdami. Labai lauksiu.

Jaučiu Jūsų maldas. Nuoširdžiausiai dėkoju, tikiuosi, kad ir toliau manęs nepamiršite. Žinau, kad ir laisvėje gyvenimas nemažiau reikalauja aukų, todėl nepamirštu Jūsų savo maldose, tik aš čia neturiu galimybės bei sąlygų sutelktai maldai. Tikiuosi, kad gerasis Dievas nepaniekins mano mažos aukos.

Čia gyvenimą matau nuogą amoraline puse. Širdį spaudžia jaunų žmonių likimas, kada gyvenimo pavasaris praeina lageriuose ir kalėjimuose. Ir niekas čia nesiilgi Viešpaties, niekas nesvajoja apie kilnesinius idealus.

Manau, kad lageryje sutiksiu ir kitokių žmonių. Didžiausia paguoda, tai savo mažą auką sujungti su Kristaus didžiąja auka ir turėti nuolankią viltį, jog Viešpats priims. Labiausiai maldauju Dievą, kad niekur neprasilenkčiau su Jo valia, ypač kad Eucharistijos Bičiuliai ir Seserys augtų meile bei skaičiumi ir neštų Lietuvai tikrąjį atgimimą. Nebijokime jokios ateities. Ji Viešpaties rankose, brangi ir graži, tuo labiau, kad vienas kitą remiame malda ir auka. Jūs visi gyvi mano širdyje. Jus sutinku dvasioje kryžiaus aukoje ir Eucharistinėje Puotoje. Mano nuolatinės šv. Mišios ir nuolatinė šv. Komunija, — tai dėkingai iš Viešpaties rankų priimti kiekvieną akimirką, visus netikėtinumus, pajuoką, pažeminimą, nuoskaudą — mažus dyglius iš Kristaus erškėčių karūnos. Jie gera praktika tos teorijos, kurios buvau kilniai mokoma: pamilti pažeminimus, auką, — žodžiu, paskutinę vietą ir visur įžiūrėti gerojo Dievo ranką.

Taigi esu laiminga ten, kur esu, ir dėkinga už viską.

Visiems ir visoms Jums esu dėkinga. Pasivedu Apvaizdos globai ir Jūsų maldoms.

Gemma

Voronežas,
1981.II.14.

* * *

Gemmos-Jadvygos Stanelytės adresas:
622020 Sverdlovskaja obl.
Nižnij Tagil
P/ja UŠČ 349/6-1a
Jadvyga Stanelytė, Beno

* * *

Rašo docentas Vytautas Skuodis:

. . . Pagaliau aš pasiekiau paskyrimo vietą. Atvykau į čia vasario 9 d. Norėjau tuojau pat Jums parašyti, tačiau

nauji įspūdžiai, nauji reikalai ir naujos pažintys, pagaliau atsivežtoji liga tai padaryti sutrukdė. Gripo, slogos, bronchito ir dar kažko neaiškaus derinys privertė daugiau gulinėti negu vaikščioti. Dar ir dabar esu nedarbingas.

Iš Vilniaus išvažiavome sausio 9 d. (buvau areštuotas taip pat sausio 9 d.). Kelionė buvo ilga, tačiau įdomi. Po teismo apgailestavau, kad neapgyvendino Lukiškų „pataisos darbų įstaigoje". Tačiau su tokio profilio įstaigomis, mano didžiausiam pasitenkinimui, galėjau neblogai susipažinti Pskove, Jeroslavlij, Gorkij, Ruzajevkoje ir Potmoje. Etapų metu teko bendrauti su vagimis, plėšikais, žmogžudžiais ir kitokiais panašiais. Pats būdamas „amoralus" ir „itin pavojingas", patekęs į tokią aplinką, nesijaučiau nejaukiai, juo labiau, kad visi tie „šurikai" ir man nerodė paniekos. Vienas žulikas, iš kažkur nudžiovęs popieriui apypilnį 1980 m. „Mokslo ir gyvenimo" komplektą, net pasiūlė man „apsišviesti". Žurnalo puslapiuose radau labai daug pažįstamų pavardžių. Ilgai žvelgiau į dvi dideles fotografijas: akademiko — fiziko ir mokslo daktarės — geologės. Džiaugiuosi, kad mano pažįstami vis kyla aukštyn. Tačiau jiems jokio pavydo nejaučiu. Kiekvienas savaip laimingas.

Gorkyje, palikęs savo bendrabylius, toliau iki čia keliavau su vienu kaišiadoriškiu, su kuriuo susipažinau etape iš Pskovo.

Šioje pataisos darbų griežto režimo kolonijoje, žinoma, sąlygos visai kitokios. Čia nors po kiemą galima pasivaikščioti, kada nori. Tiesiog nežinau, ką galiu rašyti apie dabartinio mano gyvenimo sąlygas. Labai noriu, kad visi mano laiškai jus pasiektų. Ne tik mano laiškai, bet ir man siunčiamieji bus tikrinami. Kiekvieną mėnesį aš galiu išsiųsti ne daugiau kaip po 2 laiškus. Taigi, vieną — jums, kitą — į Panevėžį. (Panevėžyje, Gogolio 65-2, gyvena Skuodžio motina — red. pastaba). Mano gaunamų laiškų skaičius teoriškai neapribotas. Tačiau tai dar nereiškia, kad visi siunčiami laiškai čia ateina. Norėčiau, kad jūs savo

laiškus numeruotumėte atskirai... Labai labai lauksiu Jūsų laiškų.

Daug dvasinės stiprybės suteikė jūsų ryžtas aplankyti mane.

... Mano dabartinė savijauta ir nuotaika gera. Ji dar labiau pagerės, kai galutinai pasveiksiu. Gyvenimu ir čia aš nesiskundžiu. Vieintelį rūpestį kelia neturėjimas jokių žinių apie jus. Visada labai, tačiau kantriai lauksiu jūsų laiškų. Į visus jūsų laiškus atsakysiu, nors ir vienu bendru jums.

Mano adresas toks: (rašyti rusiškai)
431200 Mordovija
Tenguševskij r-n
Baraševo, učr. ŽX 385/3-5
Skuodis Vytautas, Petro

Visada su Jumis. Sudie! Vytautas.

Į tą patį lagerį yra atvežtas ir Anastazas Janulis, Juozo.

* * *

Rašo Gintas Iešmantas:

... Štai aš ir atkeliavau ten, kur paskirta. Kelionė buvo ilga ir varginanti, bet savotiškai įdomi, viskas nauja, nematyta, negirdėta. Tiesą pasakius, nieko ir nematėme, nes ant žemės išlipti neteko — iš traukinio tiesiog į mašiną, iš mašinos tiesiog į traukinį ir t.t. Keliavome per Pskovą (pabuvome dvi savaites, Jeroslavlij, Permėje) čia vėl savaitę pagyvenom).

Iš Vilniaus išvažiavome sausio 9 vakare, o paskyrimo vietoje atsidūrėme vasario 10 d. I val., žodžiu, keliavome visą mėnesį. Dar niekad tiek daug nesibasčiau...

Esame dviese (su Pečeliūnu). Langus iki pusės dengia sniegas. Pasižiūri į lauką — ir prisimena snieguota, pūguota vaikystė. Aplink miškas, sako, labai daug būna aviečių. Žinoma, ne mums...

Laiškų parašyti kas mėnesį galėsiu tik du, bet gauti

neapribojant skaičiaus. Žodžiu, kuo augiau man rašys, tuo bus smagiau . . .

Šiaip esu sveikas. Tiesa, Pskove buvau susirgęs, tiksliau pasakius, atkritęs, nes dar Vilniuje po Naujų Metų persišaldžiau. Bet paskui, važiuojant traukiniu į Jaroslavlį, viskas praėjo. (Tarp kitko, aroslavlyje išsiskyrėme, vienas išvyko į pietus, Mordoviją.) Dabar tebejaudina kito akys . . .

Būkite visi sveiki ir linksmi. Nepergyvenkite dėl manęs. Aš savo likimu patenkintas jis kitoks ir būti negalėjo. . . .

G. Iešmanto adresas:
618810 Permės sr. Čusovskij r-n,
st. Vsesvetskaja učr VS-389/35
Gintas Iešmantas

Į tą patį lagerį yra atvežtas ir Povilas Pečeliūnas.

* * *

1981 m. vasario 11 d. pranešta, kad Povilas Buzas, Juozo, nuo II.10 d. yra atvežtas į lagerį, šiuo adresu:
618801 Permskaja obl, Čusovskij raj.
pos. Polovinka, učr. VS-389/37.

* * *

Ištrauka iš Povilo Pečeliūno laiško:

. . . Kelionė iš Vilniaus per Pskovą, Jeroslavlį, Permę užtruko visą mėnesį (į vietą atvykau vasario 9). Vasario 16 jau galutinai apsigyvenau paskirtoje vietoje. Bet darbą gavau tik vakar, t.y. 21 d. Kol kas teks dirbti su skuduru ir šluota. Pasakyta, kad tokį darbą dirbsiu iki kovo 1 d., o paskui eisiu dirbti į valgyklą, bet kaip bus ištikrųjų, nežinau.

Kadangi pasijutau turįs daugybę specialybių, tai galiu dirbti visur. Gintautas Iešmantas nuėjo dirbti prie staklių,

o Vytautas Skuodis atsisveikino su mumis Jereslavlyje ir pasuko į Mordoviją.

Be abejo, Jums rūpi mano sveikata? Žinoma, po tokios kelionės sveikata negali būti gera, bet dabar taisosi: gaunu vaistus. . . .

Nuraminkite mamą, tegu Ji nepergyvena. . . . Visus sveikinu ir visiems linkiu daug gero, gražaus. Aš apskritai savo likimu nesiskundžiu. Kai sąžinė rami, kai širdyje gera, visa kita — niekai. Svarbu visur ir visada būti žmogumi.

1981 m. vasario 22 d.

* * *

Petras Plumpa savo 1980 m. spalio 9 d. laiške rašo:

. . . Rašau Tau iš savo naujos poilsio vietos — Čistopolio kalėjimo. Atvykau čia spalio 5 d. ir pagal aukščiau stovinčių organų sprendimą turėsiu čia pratupėti ligi bausmės galo — 1981.XI.19. . . .

Iš Nijolės Sadūnaitės jau seniai nebegaunu, — nuo birželio mėn., laiškų. Vienas iš viršininkų man paaiškino, kad aš neturiu teisės su ja susirašinėti, todėl jos laiškai, matyt, daugiau nebeateis. . . .

* * *

Rašo Genovaitė Navickaitė:

. . . Prieš keletą dienų gavau Jūsų ketvirtą laišką. Trečio negavau, matyt, paklydo bekeliaudamas. Onutė Vitkauskaitė trečią Jūsų laišką gavo, bet jame buvo tik tuščias vokas ir baltas popieriaus lapas. Turbūt mūsų „globėjai" galvoja, jog mokam skaityti ir iš tuščio lapo. . . . Gautus laiškus skaitau po kelius kartus, gilesnes mintis permąstau. Jas galima palyginti su vaistais, kuriuos išgėrus palengvėja. . . . Po truputį pradedame priprasti prie aplinkos. Jau ir triukšmas neatrodo toks nepakenčiamas kaip pirmomis dienomis. Greitai viskas prabėgs, liks

tik prisiminimai. Reikia tik džiaugtis ir ramia širdimi tarti: Taip, Tėve!"

* * *

Rašo Ona Vitkauskaitė:

. . . gavau Jūsų ketvirtą laiškutį. Tik nebežinau, kas atsitiko su trečiuoju laiškeliu: gavau tik voką ir baltą popieriaus lapą (laišką išėmė lagerio cenzorius — red.). . . . Baigiasi žiema, čia pat pavasaris, vasara, na ir . . . (laisvė — red.). O jei Dievas pareikalaus didesnės aukos, būsiu laiminga, kad tik galėčiau prisidėti prie Didžiosios Aukos . . . Alsuojant Dievo ir artimo meile, joks vargas nebaisus, tik dar labiau užgrūdina . . .

CHULIGANIZMAS SOVIETINĖJE SPAUDOJE

Lietuvos Komunistų Partijos Centro Komitetui

Nuorašai:

„Vagos" leidyklai Vilniuje,
„Tiesos" redakcijai,
„Komjaunimo tiesos" redakcijai

Šiuo raštu noriu atkreipti Lietuvos KP CK dėmesį į vieną nenormalų, skaudų ir kenksmingą dalyką — faktą, būtent, į tarybinės spaudos platinamą chuliganizmą. Juk žeidžia ne vien tik kumščio smūgis, bet dar labiau melagingas kaltinimas, prasimanymas ir šmeižtas. Chuliganas ne vien tas, kuris užpuola ir muša nekaltąjį, ne vien tas, kuris apspjaudo veidą ir purvais drabsto drabužius — chuliganas ir tas, kuris apšmeižia žmogų, primesdamas jam visokius nebūtus, paties išgalvotus nusikaltimus, kurie teršia doro žmogaus vardą.

Tokio chuliganizmo yra pilna prieš metus „Vagos" leidyklos išleistoje Broniaus Jauniškio knygelėje „Be iliuzijų", kurioje autorius su šarlatanišku įžūlumu svaido žiauriausius kaltinimus niekuo nekaltiems žmonėms.

Rašysiu čia apie man gerai pažįstamus asmenis ir žinomus įvykius, kuriuos grubiausiu būdu šmeižia ir iškraipo Jauniškis, ypač skyriuje „Užgesinta šviesa".

Kauno Jėzuitai nuo 1925 metų savo bendrabutyje kasmet nemokamai išlaikydavo ir savo gimnazijoje mokydavo visą eilę neturtingų jaunuolių. Pirmenybė buvo teikiama tiems, kurie pareikšdavo norą vėliau stoti į vienuolyną. Baigę gimnaziją, jeigu į vienuolyną nestodavo, būdavo paraginami, kai tik galės, už bendrabutį ir mokymą atsilyginti, kad už tuos pinigus galėtų mokytis kiti. Terminas niekam nebuvo nustatomas ir prievarta ar teismo keliu iš nieko atsilyginimo nebūdavo reikalaujama. Nėra nė vieno atvejo, kad tuo reikalu būtų buvę kreipiamasi į teismą.

1926 m. į Kauno jėzuitų gimnaziją atvyko Juozas Misiūnas, baigęs 4 klases, pareiškęs norą mokytis ir vėliau stoti į vienuolyną. Buvo priimtas, ketveris metus išlaikomas ir mokomas vienuolyno lėšomis. 1930 m. baigė gimnaziją ir rudeniop įstojo į Pagryžuvio jėzuitų naujokyną. Kai po dviejų metų naujokyną baigusieji, padarę įžadus, turėjo vykti į Olandiją filosofijos studijoms, Misiūnas jautėsi tam nepasiruošęs ir nerodė jokio noro. Vyresnieji, žinodami didelius studijų reikalavimus, pabijojo, kad Misiūnas, būdamas nestiprios sveikatos ir gana vidutinių gabumų, nepajėgs jų eiti, gali greitai persitempti ir susirgti, todėl nusprendė leisti jam dar vienerius metus pasirengti, pasimokyti svetimų kalbų, fiziškai sustiprėti, tuo tikslu pasiuntė jį ne į Valkenburgą (Olandijoje), bet į Mittlešteiną (Silzeijoje). Tačiau ir po metų Misiūnas buvo lygiai toks pat silpnas ir studijoms abejingas. (Jis nebuvo ligonis, gydytojai nerado jame jokios ligos). Tada jį pasiuntė į Kauną, kur jis 1933/34 mokslo metais buvo Kauno jėzuitų bendrabučio žemesniųjų klasių mokinių prefektu. Tuo metu aš buvau tos gimnazijos mokytoju ir universiteto studentu; su Misiūnu susitikdavau beveik kasdieną. Sunkiai jam sekėsi palaikyti drausmę ir tvarką.

Pagaliau 1934 metų vasarą Misiūnas prisipažino, jog, baigęs gimnaziją į vienuolyną stoti nenorėjęs, o stojęs tik jausdamas pareigą, nes juk ketverius metus buvo nemokamai išlaikomas ir mokomas. Tada jam buvo pasakyta: „Žmogau, ne čia patekai. Kodėl prieš ketverius metus to nesakei? Prievarta niekas į vienuolyną nevaromas ir prievarta padaryti įžadai negalioja". Atleistas nuo įžadų, Misiūnas išvyko, kurį laiką, girdėjau, studijavo universitete, berods, kalbotyrą, paskui mokytojavęs.

Ką iš to viso padarė Jauniškis? Nepažindamas vienuolyno gyvenimo ir nesirūpindamas tiesa, jis davė laisvę savo palaidai fantazijai, kurią jis knygelės įžangoje pavadino „intuicija" — esą Misiūnas vienuolyne buvęs visaip varginamas ir kankinamas, net iki apalpimo; pagaliau už tai, kad būdamas Olandijoje, nepasipriešino ir nesukritikavo laisvamanio Minaurio, buvęs išrengtas, pririštas prie stulpo ir žiauriai nuplaktas net iki sąmonės netekimo, dėl ko apakęs, todėl grąžintas į Lietuvą, ir čia rektorius Kipas jį, kaip nebetinkamą darbui, išmetęs iš vienuolyno. (71-72 pusl.).

Visa tai yra grubiausias melas ir šmeižtas. Niekas vienuolynuose neplakamas ir nekankinamas. Aš pats vienuolyne praleidau 24 metus (iki vienuolynų uždarymo — red.), iš jų 10 metų Vakarų Europoje (Vokietijoje, Olandijoje, Belgijoje ir Prancūzijoje esančiuose jėzuitų vienuolynuose), beveik 7 metus (1942-49) vadovavau Pagryžuvio ir Šiaulių jėzuitų vienuolynams, taigi turiu teisę tvirtinti, jog jėzuitų vienuolynų gyvenimo būdą ir dvasią gerai pažįstu, bet apie jokius plakimus ar kankinimus niekur niekada nesu ką nors girdėjęs. Pati vienuolyno dvasia ir santvarka yra diametraliai tokiems dalykams priešinga. Be to, Lietuvoje gyvena ištisa eilė vyrų, ilgiau ar trumpiau pabuvojusių jėzuitų vienuolynuose; ar girdėjo nors vienas, kad kas būtų buvęs pririštas prie stulpo ir nuplaktas?

Atkreipkite dėmesį į klaidingus Jauniškio tvirtinimus

(tokių klaidingų tvirtinimų yra beveik kiekviename puslapyje, kartais net po kelis; vien tik 21-me puslapyje priskaičiavau jų daugiau kaip 40).

Jauniškis tvirtina, jog Misiūnas, su storais akinių stiklais, iš Olandijos grįžęs į Kauną, čia Kipas jį išbaręs ir liepęs rašyti prašymą, kad būtų išleistas iš vienuolyno.

Misiūnas Olandijoje niekada nėra buvęs. Keista, kad Jauniškis nežino, jog Silezija yra ne Olandijoje, bet Lenkijoje (čia pasirodo jo išsilavinimo lygis) ir kad vakarinė Silezijos dalis iki antrojo pasaulinio karo priklausė Vokietijai, toje dalyje ir yra Mitelšteinas, kur vienerius metus praleido Misiūnas.

Iš Silezijos į Kauną Misiūnas grįžo su sveikomis akimis ir jokių akinių jam nereikėjo. Akiniams įsigyti niekada nedaroma kliūčių — juos gauna kiekvienas, kuriam tik reikia. Studijuodamas aš keičiau akinius net keturius kartus, ir niekas nepadarė man nė mažiausio priekaišto, nei parodė kokio nors nepasitenkinimo.

Misiūnas vienuolyne sveikatos neprarado ir darbui nebuvo netinkamas. Grįžęs iš Silezijos dar vienerius metus buvo bendrabučio vieno skyriaus vedėju, o išstojęs galėjo studijuoti ir mokytojauti.

Vienuolynuose nėra jokių karcerių ir niekas jais nebauginamas, kaip to norėtų Jauniškis („Supūsi karceryje" — 27 pusl.). Kas nenori būti vienuoliu, tas pats gali visada išeiti. Netinkami atleidžiami — lygiai taip, kaip ir kitur kad daroma. Juk ir komunistinėje santvarkoje žmonės atleidžiami iš darbo, iš mokyklos, iš partijos, ir to niekas nelaiko nusikaltimu. Tad kodėl gi į vienuolyną per klaidą patekęs žmogus — netinkamas narys negali būti atleistas?

Jauniškis tvirtina, esą visi Misiūno viršininkai yra buvę kaizerinės Vokietijos karininkai. O iš tikrųjų nė vienas jų nėra ėjęs karo mokslų ir neturėjęs ginklo rankose, taigi ir karininkais nebuvo. Kilus pirmajam pasauliniam karui, buvo mobilizuoti ne tik civiliai, bet ir dvasininkai. Kunigai

buvo paskirti karių kpelionais, jie turėjo kariams katalikams laikyti pamalas, teikti sakramentus, lankyti sužeistuosius ir ligonius, padėti jiems palaikyti ryšius su namiškiais, laidoti mirusius. O klierikai dirbo tiktai sanitarais karo lauko ligoninėse. Esu ne kartą vartęs du didelius albumus, pilnus nuotraukų iš 72-os karo lauko ligoninės, kurią aptarnavo vokiečių jėzuitų klierikai.

Jauniškis, kaip ateistas, neigia stebuklus. Bet 67-69 puslapiuose jis sukūrė didelį stebuklą, būtent: „Misiūnas tik ką nuvykęs į Olandiją ir nesimokęs olandų kalbos, laisvai susikalba su vietiniais gyventojais olandais, gerai supranta olando Minaurio ateistinę kalbą ir pajunta pareigą jį sukritikuoti, tik pabūgsta, kad „nesugebės taip įtikinamai kalbėti" (69 pusl.). Taigi Misiūnas, kuriam sunkiai sekėsi mokytis svetimų kalbų, staiga gauna „kalbų dovaną" ir laisvai kalba olandiškai, tos kalbos visai nesimokęs.

Kaip pilnas iškraipymų ir melo skyrius „Užgesintos šviesos", tokie ir kiti skyriai. Bet, skaitant skyrius „Mokslo beieškant" ir „Elgetaujant", atrodo, kad juose nebėra nė penkiaprocentinės tiesos — nuo pradžios iki galo prifantazuota, primeluota. Čia ne tik pats Bronius Jauniškis meluoja, bet melagiu padaro ir savo tėvą. Jis rašo: „Tėvas mėgdavo sakyti, kad vienuoliai — tikri išnaudotojai ir veltėdžiai. Esą koktu žiūrėti, kaip jie be jokio darbo vaikštinėja po kaimus ir, sukdami rankose rožančius, Dievo vardu paskutinius skatikus iš vargdienių vilioja" (127 pusl.). „Seniau, kai eidavau per kaimus siūdamas, sutikdavau tokius. Aš dorą darbą dirbau, o jie elgetavo. Jauni, sveikatingi, rožančių gromuluoja ir žiodo savo terbas. Net gėda", — tokius žodžius Bronius Jauniškis deda į savo tėvo lūpas.

Iš tikrųjų gėda, kas savo tėvą viešai šmeižia. Kada Jauniškio tėvas matė tuos elgetaujančius vienuolius? Kada jis eidavo per kaimus siūdamas? Bronius Jauniškis gimęs 1920 m., o jo tėvas eidavo siūdamas greičiausiai, kol dar

nebuvo sukūręs šeimos, taigi prieš 1920 metus. Bet tada Lietuvoje buvo vos pora pagyvenusių pranciškonų Kretingoje ir keletas kunigų marijonų, — tačiau jie daugiau, negu pakankamai, turėjo darbo bažnyčiose, ir niekas iš jų neelgetavo. Taigi ir Jauniškio tėvas tikrai negalėjo sutikti elgetaujančių vienuolių. O jaunų vyrų, kurie eitų „žiodydami terbas", nei tada, nei vėliau Lietuvoje nebuvo. Niekas nėjo elgetauti ir iš Saldutiškio — nei Jauniškis, nei kas kitas, juo labiau, kad Jauniškis, kaip pats prisipažįsta, vienuoliu visai nebuvo, o tik kurį laiką gyveno vienuolyne, kol saleziečiai įsitikino, jog jis vienuolynui netinka, ir mandagiai išprašė.

Vienuolynuose nėra jokios prabangos, jokių kilimų ar kitokių papuošalų. Visi valgo tą patį valgį, iš to paties puodo pasemtą. Taip buvo ir Saldutiškyje. Štai Saldutiškio kun. Broniaus Bulikos laiško ištrauka: „Taip, aš esu gimęs Saldutiškio parapijoje, tarnavau šv. Mišioms, vaiku būdamas, lankiausi bažnyčioje vasaros atostogų metu, gimnazijoje besimokydamas, buvau labai artimas tėvui Gustui, seminarijoje besimokydamas . . . Saldutiškis buvo saleziečių vienuolyno filialas. Buvo du kunigai — Gustas ir Žemaitis — ir keletas broliukų. Valgėme visi ir visada iš vieno puodo ir prie vieno stalo. Visi tą patį . . . Niekas nieko neskyrė. Visi kartu. Gusto kambarys buvo labai kuklus. Paprastas stalas, paprasta geležinė lova, didelė lentyna su knygomis, praustuvas, dvi paprastos kėdės svečiams. Net sofos nebuvo. Niekas iš vienuolių ar broliukų Saldutiškyje neelgetavo, aukų nerinko ir palikimo neprašė. Parapija buvo nauja, žmonės buvo dosnūs. Visada, atsimenu, prie šv. Antano altoriaus būdavo sūris, sviesto ar kiaušinių. Žmonės atnešdavo patys, neprašyti." (1980.I.21).

Kun. J. Žemaitis rašo (laiškas rašytas 1980.I.23): „Nematau reikalo paaiškinti apie Broniaus Jauniškio „elgetavimus" Saldutiškyje. Man atrodo, kad kaip tik dabar jis elgetauja . . ."

Saldutiškyje Jauniškis turėjo rašyti diktantą, kad parodytų savo tinkamumą kuriai nors gimnazcjos klasei. Kai diktantas buvo ištaisytas, Jauniškis sušuko: „O Viešpatie, mano sąsiuvinys pražydo raudonais brūkšniais. Brolis Stasys susuko vingrų dvejetuką" (51 pusl.). Tada Jauniškiui trūko rašybos žinių, dabar jam trūksta teisingumo pajautimo. Subankrutavusi sąžinė yra didžiausia žmogaus nelaimė. Jeigu šiandien taisytume Jauniškio raštus ir ieškotume juose teisybės, tai jie nemažiau pražystų raudonais brūkšniais, ir dvejetukas būtų jiems per geras pažymys. Ir štai tokiais šlamštais maitinamas jaunimas!

Jauniškio pėdomis eina ir „Tiesos" dienraščio propagandos skyriaus darbuotoja Danguolė Repšienė, Jauniškio „Iliuzijas" pavadindama „Teisybė apie religiją" („Tiesa" 1979.XII.21), kai iš tikrųjų ten yra tik melas ir šmeižtai apie religiją. Prieš keletą metų ji (Repšienė) parašė ir „Tiesoje" išspausdino straipsnį „Inkvizicija smūtkelių šalyje", kur ji garbina Valašiną, esą jis buvęs nubaustas už ateizmą vienam mėnesiui laisvės atėmimo lygtinai. Iš tikrųjų gi jis buvo nutiestas ne už ateizmą, bet, mūsų dienų terminais kalbant, už chuliganizmą. Juk ir šiandien už kompartijos ar komjaunimo įžeidimą taip pat baudžiama, tik žymiai didesnėmis bausmėmis. Štai vieno Vilniaus fabriko meistras Vytautas Žemaitis (gyv. Ševčenkos 10-2) 1962 m. spalio švenčių metu savo žmonos tėviškėje Sidabrave įgėręs pašiepiančiai paminėjo kompartiją ir komjaunimą. Tai buvo palaikyta chuliganizmu ir V. Žemaitis tų pat metų pabaigoje buvo areštuotas ir nuteistas dviem metam laisvės atėmimo. Bausmę atliko viename bjauriame Klaipėdos lageryje. Jeigu tad Valašino nuteisimas vienam mėnesiui lygtinai yra inkvizicija, tai kokiu vardu reikia pavadinti V. Žemaičio nuteisimą dviem metam laisvės atėmimo? Ar šiuo atveju nevertėtų prisiminti Kristaus žodžių apie veidmainius, kurie mato krislą artimo akyje, o savojoje nemato rąsto.

Nuostabą kelia, kaip galėjo „Vagos" leidyklos atsakingi asmenys, nepatikrinę faktų, spausdinti šį Jauniškio šmeižtraštį. Kaip galėjo „Ave vita" klubo nariai (Balkevičius, P. Mišutis, A. Juška, R. Tidikis ir kiti — („Tiesa" 1979.XII.21) jį teigiamai įvertinti ir rekomenduoti jaunimui. Juk tai jaunimo apgaudinėjimas, mulkinimas ir klaidinimas. Nuo kada gi melas ir šmeižtai yra teigiami dalykai? Kaip galėjo Vl. Balkevičius Jauniškį vadinti „Ateistinės tiesos propagandistu?" („Komjaunimo tiesa" 1980.III.18). Nejaugi tokia žema, kupina melo ir šmeižtų yra ateistinė tiesa?

Tokie šmeižtaraščiai ne tik kompromituoja jų autorių, bet ir tų raštų cenzorius, pačią spaudą, pagaliau ir tuos, kurie už ją yra atsakingi — pačią kompartiją. Štai dėl ko rimti tarybiniai veikėjai ir mokslininkai reikalauja vengti netiesos ir šmeižtų kovoje su religija. Pats Leninas kadaise yra pasakęs: „Kokie purvini turi būti šaltiniai tų, kurie idėjų kovą paverčia šmeižtų skleidimu".

Tarybinis akademikas S. D. Skazkinas rašė: „Po Didžiojo Tėvynės karo gana plačiai pasklido nemarksistinis požiūris, jog religija — tai apgavystė (dažnai sąmoninga), o tikintieji (su retomis išimtimis) žmonės tamsūs. Iš to padaryta išvada, jog nereikia ypatingų protinių pastangų, ieškant gilių ir tikslių protinių argumentų, kritikuojant religiją. Tai blogai pasitarnavo ateizmui — atsisuko prieš jį patį. Paviršutiniškas charakteris, svarstant pagrindines religines problemas, šabloniškumas ir protinis ubagiškumas jų „atrėmimuose", nepažinimas gyvenimo nei tikinčiųjų, — tai charakteringi bruožai tos literatūros, kuriai religija (svarbiausia krikščionybė) — kvailybė. Ir būtų naivu tikėti, kad ta kritika atitiktų dabartinį mokslo aukštį ir visuomenės reikalavimus („Nauka i religija" 1966 m. Nr. 2).

To pat kadaise reikalavo ir LKP CK atstovas P. Mišutis (1963.II.16): „Svarbiausias tarybinės spaudos principas — rašyti tik teisybę . . . Partija griežtai smerkia

tokius žurnalistus, kurie vadovaujasi praeityje viešpatavusia taisykle: 5 procentai tiesos — ir gali rašyti į laikraštį. Penkiaprocentinės tiesos nėra, yra tik šimtaprocentinė tiesa".

Yra komunistinių valstybių, kuriose kova su religija vedama kultūringai, polemikoje nevartojama grubaus melo ir šmeižto, ateizmas nebrukamas jėga, neprievartaujami vaikai, nežalojamas jaunimas. Taip yra Vokietijos Dem. Respublikoje, Jugoslavijoje, Vengrijoje.

Manydamas, kad toks moralinis chuliganizmas yra priešingas oficialiajai Partijos linijai, tikiuos, kad ne tik ateityje nebepasikartos panašūs „kūriniai", bet ir visos Jauniškio ir į jį panašių autorių apybraižos, straipsniai ir knygos bus išimtos iš knygynų ir bibliotekų, nebemulkins ir nebenuodys jaunimo.

Bijutiškis, Molėtų raj.,
1980.IX.10.

Kun. Jonas Danyla

* * *

„VAGOS" LEIDYKLAI VILNIUJE

Nuorašas: Lietuvos Komunistų Partijos Centro Komitetui

ATSAKYMAS Į ATSAKYMĄ
(Sutrumpintas — red. pastaba)

1980 m. lapkričio 6 dieną Dubingių apylinkės būstinėje, dalyvaujant Molėtų rajono pirmininko pavaduotojai Gančerienei, „Pirmyn" laikraščio koresondentei Antanavičienei ir Dubingių apylinkės primininkui Tursai, Vilniaus „Vagos" leidyklos propagandos jaunimo skyriaus vedėjas atsakė į mano skundą, pasiųstą tų pat metų rugsėjo 10 dieną LKP CK dėl šmeižikiškos B. Jauniškio knygelės „Be iliuzijų", kurią išleido „Vagos" leidykla 1979 m. Skundo nuorašas buvo pasiųstas ir „Vagos" leidyklai.

Iš mano skundo daromų kaltinimų „Vagos" leidyklos atstovas teisingu sutiko pripažinti tiktai vieną, būtent, — Silezija esanti ne Olandijoje, bet Lenkijoje. Sakė, jog tai esanti „maža klaida", tik „neapsižiūrėjimas".

Mano antrąjį tvirtinimą, kad Misiūnas į Kauną grįžo su sveikomis akimis, „Vagos" atstovas bandė paneigti, sakydamas, jog jis (Misiūnas) skundęsis susilpnėjusiu regėjimu.

Misiūnas būtų akinius gavęs, jeigu jų būtų jam reikėję. Pagaliau, jeigu regėjimas ir būtų kiek susilpnėjęs, tai argi iš to galima daryti tragediją? Juk jau vidurinėse mokyklose rasime ištisą eilę akiniuotų mokinių, ir niekas jų nelaiko nuskriaustais ar sužalotais. Bet Jauniškis rašo visai ką kita: esą Misiūnas buvęs apakęs ir grįžęs į Kauną su storais akinių stiklais, o iš tikrųjų jis ne tik su storais, bet ir su plonais stiklais akinių neturėjo, nes jam jie visai nebuvo reikalingi. „Vagos" atstovas bandė paneigti ir trečią mano tvirtinimą, būtent, kad Misiūnas vienuolyne sveikatos nepraradęs ir darbui nebuvo netinkamas ir Kipas jo tuojau neišvarė.

1933 m. Misiūnas, grįžęs iš Silezijos, dar ištisus metus buvo mokinių bendrabučio vieno skyriaus vedėju — prefektu. Sveikatą praradęs žmogus tokio darbo nebūtų pajėgęs dirbti.

„Vagos" atstovas tvirtino, esą Misiūno sveikatai buvo pakenkta, jis tapęs nervingesnis. Bet kiek ir šiandien sutiksime žmonių, kurie yra žymiai nervingesni, negu tada buvo Misiūnas, ir kurie vis dėlto dirba neretai ir labai atsakingose pareigose, kur negali dirbti sveikatą praradę žmonės. 1933/34 metais su Misiūnu susitikdavau beveik kasdien ir niekada nepastebėjau, kad jis būtų buvęs perdėtai nervingas, — tuo ir jis pats nesiskundė.

Savo skunde aš tvirtinau, kad vienuolynuose nėra jokių karcerių ir niekas jais nebauginamas, kaip kad norėtų Jauniškis. „Vagos" atstovas su tuo nenorėjo sutikti, nors karcerių buvimo fakto įrodyti negalėjo, jis tik

sakė, jog kažkas kalbėjęs, esą, Antaliepėtės Širdiečių vienuolyne buvęs karceris, ir kažkas matęs net grotas.

Atsakau: grotos būna ne tik kalėjimuose, bet ir sandėliuose. Per visą savo vienuolinį gyvenimą niekada nesu girdėjęs, kad kur nors vienuolyne būtų karceris. Ir kam gi jis reikalingas? Kas nenori būti vienuoliu, tas gali visada išeiti. Jeigu man netikite, paklauskite Juozą Stankaitį arba Kazį Urboną (žinomi Lietuvos ateistai, anksčiau buvę vienuolyno noviciate — red. pastaba) — tegu jie parodo, kur Pagryžuvyje ar Kaune buvo tie karceriai.

„Vagos" atstovas užsispyrusiai tvirtino esą Kipas ir Biogneris buvę kaizerinės Vokietijos karininkai, o Kipas dar ir nacių agentas.

Kas yra karininkas? „Bendrinės lietuvių kalbos žodyne" randame tokią aptartį: „1) armijos ar laivyno vadovaujančio personalo narys. 2) Karo žmogus, karys". Tokiems reikia išeiti karo mokyklą ar ką nors į ją panašaus; jie vadovauja kariniams daliniams, veda juos į mūšį. O Kipas buvo kuo? Jis buvo karių kapelionas. Gydytojams ir kapelionams duodami kariški laipsniai (karininko, majoro, pulkininko-, bet tik laipsniai, be karininko teisių ir pareigų: kariniams daliniams vadovauti jiems neleidžiama, nes tam jie neturi reikiamo mokslo. Gydytojai gydo sergančius ir sužeistuosius, o kapelionai laiko kariams katalikams pamaldas, teikia sakramentus, lanko ligonius, laidoja mirusius. Kipas buvo kapelionas karininko laipsnyje, bet jokio karo mokslo jis nėra ėjęs. Štai svarbiausios jo gyvenimo datos. Gimė 1884.XI.4. Būdamas 18 su puse metų, baigė gimnaziją ir 1903 m. pavasarį IV.23 įstojo į jėzuitų naujokyną. Po dviejų metų (1905-1908 m.) studijavo filosofiją, 1908 m. išvyko į Indijos misijas, ten Bombejuje buvo gimnazijos mokytoju. 1912 m., grįžęs, studijavo teologijos mokslus, 1915 metų pradžioje buvo pašvęstas kunigu ir vasario 12 d. mobilizuotas ir paskirtss karių kapelionu. Karui pasibai-

gus, dar tęsė teologijos studijas, o po to kurį laiką dirbo Esene, o 1923 m. liepos 20 dieną atvažiavo į Lietuvą. Taigi kada jis galėjo eiti karo mokslus? O be karo mokslo koks gi jis karininkas?

Biogneris neturėjo karininko laipsnio. Gimęs 1893 m., gimnaziją baigė 1913 m. pavasarį ir tuojau įstojo į jėzuitų naujokyną. Prasidėjus karui, buvo mobilizuotas ir su kitais klierikais dirbo sanitaru 72-oje karo lauko ligoninėje. Po karo baigė naujokyną, studijavo filosofiją ir teologiją ir 1928 m. atvažiavo į Lietuvą. Taigi karo mokslo nėjo ir jokio karinio laipsnio neturėjo.

Nemažesnė klaida yra ir tvirtinimas, esą Kipas buvęs nacių agentas. Tai lygiai tokia pat nesąmonė, jei kas tvirtintų jį buvus komunizmo agentu. Nacionalsocialistai (naciai) buvo ateistai. Jiems buvo griežtai draudžiama priklausyti kokiai nors religinei bendruomenei. Jie visais įmanomais būdais ne tik varžė, bet ir persekiojo Bažnyčią: jie nacionalizavo visas katalikų privatines mokyklas, ligonines, prieglaudas, vaikų darželius, palaipsniui likvidavo visą religinę spaudą, areštavo ir konclageriuose uždarė daug tūkstančių dvasininkų, nužudė daugiau kaip 4000 kunigų ir vienuolių — vien tik Dachau lageryje nužudyti daugiau kaip 1100 kunigų — tai didžiausias kunigų kapinynas pasaulyje. Nacių spaudoje nuolatos būdavo pašiepiami ir diskriminuojami tikintieji, ypač katalikai, ir jų vadas popiežius. Jie uždarė visas religines organizacijas. Visa tai matydamas, popiežius Pijus XI 1936 m. pakartotinai pabrėžė, jog didžiausias Katalikų Bažnyčios priešas yra ne bolševizmas, bet nacionalsocializmas. 1937 m. vieną kovo mėn. sekmadienį visose Vokietijos katalikų bažnyčiose buvo perskaitytas aštrus popiežiaus laiškas „Mit brennender Sorge", kuriuo griežčiausiai buvo pasmerkta nacionalsocialistų pasaulėžiūra ir taktika (Lietuviškas to laiško vertimas išspausdintas „Tiesos kelio" 1937 m. birželio numeryje). Po to visose katalikų kunigų seminarijose buvo įvestas antinacistinių paskaitų

kursas, kuriame kritikuojama ir smerkiama antikrikščioniška ir antireliginė nacių pasaulėžiūra ir taktika (lietuviškai šiuo klausimu eilę straipsnių yra išspausdinęs „Tiesos Kelyje" vysk. Mečislovas Reinys.).

Kai 1936 m. balandyje Hitleris lankėsi Romoje, popiežius Pijus XI įsakė uždaryti visus Vatikano muziejus. „Aš nenoriu, — sakė jis, — kad žmonės su svastika vaikščiotų po Vatikaną". Kai maždaug po mėnesio Vengrijos sostinėje Budapešte buvo Pasaulinis Eucharistinis Kontresas, Hitleris atsikeršydamas tam laikui, kol bus Kongresas, uždarė Reicho sieną su Vengrija, ir niekas iš Vokietijos bei Austrijos negalėjo dalyvauti tame Kongrese.

Nacių spaudoje (įvairiuose „Beobachteriuose") gana dažnai teko matyti popiežiaus karikatūras ir skaityti tvirtinimus, esą „Vatikanas einąs kartu su Kremlium prieš nacionalsocialistinę Vokietiją". (O dabar komunistai tvirtina, esą Vatikanas kartu su hitlerininkais ėjęs prieš bolševizmą, — o iš tikrųjų, Vatikanas nėjo nė su vienais, nė su kitais, nes jų ateistinė pasaulėžiūra nesuderinama su krikščionybe.).

Nacių valdymo pradžioje, kol dar ne visa religinė spauda buvo likviduota, 1935 m. jėzuitas Liudvikas Koch aštriai sukritikavo vieną svarbiausių nacių pasaulėžiūros veikalą — Alfredo Rozenbergo „Dvidešimtojo amžiaus mitas", tuo mitu Rozenbergas vadino krikščionybę. Tie ir kiti faktai — pav. žydų naikinimas, nepagydomų ligonių ir psichiškai nesveikų žmonių žudymas — visiems blaiviai galvojantiems žmonėms aiškiai rodo Katalikų Bažnyčios visišką nesuderinamumą su nacistine pasaulėžiūra.

Apie tai tarybinėse mokyklose ir spaudoje tylima, o dažnai mokoma priešingai: esą naciai buvę religingi ir kartu su popiežium ėję prieš bolševizmą.

Čia Molėtų rajono pirmininko pavaduotoja Gančerienė priminė vokiečių kareivių diržų sagtis su įrašu „Gott mit uns" — tai esą įrodymas, jog naciai buvę tikintys žmonės.

Tikrovėje buvo visai kitaip. Naciai, skubiai rengdamiesi karui, labai taupė medžiagas, žmones ir laiką, todėl senų kaizerinių laikų sagčių jie neperdirbo, nes tam būtų reikėję išmesti kelius milijonus markių ir užimti daug žmonių, sugaišti laiko; be to, jie nenorėjo dar labiau prieš save nustatyti tikinčiuosius (panašiai kaip ir bolševikai, norėdami patraukti tikinčiuosius, 1942 m. atidarė uždarytąsias cerkves ir iš lagerių paleido beveik visus popus). Bet naujos diržų sagtys buvo jau visai kitokios — senojo įrašo vietoje buvo svastika.

Ir dar vienas faktas. Kai 1941 m. vokiečiai okupavo Lietuvą, Kipas norėjo atvykti į Kauną, tačiau leidimo negavo. Neigiamo atsakymo priežastis buvo nurodyta ši: „Kadangi jis, gyvendamas 17 metų Lietuvoje ir būdamas įtakingas inteligentų tarpe, tos savo įtakos nepanaudojo Vokietijos reikalams". O vėliau už tai, kad Berlyne padėjo vienam pabėgėliui lietuviui — kuris po kiek laiko buvo apkaltintas kaip sovietų šnipas — Kipas keletą mėnesių sėdėjo kalėjime.

Pats Hitleris 1941 metų pabaigoje (kaip Niurnbergo teisme paliudijo buvęs vokiečių ambasadorius Maskvoje Šulenbergas), grasindamas Katalikų Bažnyčiai pasakė: „Po karo aš tą rupūžę sutrypsiu".

Išvada: Giliai tikintį, religingą kunigą, koks buvo Kipas, laikyti nacių agentu yra tikriausia nesąmonė, kilusi arba dėl nežinojimo arba iš piktos valios.

Į mano tvirtinimą, kad vienuolynuose niekas neplakamas ir nekankinamas, „Vagos" atstovas paskaitė Misiūno laišką, kur jis rašo, jog jis pats save plakdavęs, užsidėdavęs geležinę grandinę, kurios aštrūs galai pradurdavę odą, ir kraujas tekėdavęs, kas labai pakenkę jo sveikatai.

Atsakau. Jėzuitams draudžiamos visos atgailos, kurios kenkia sveikatai, ypač tokios, kur net kraujas pasirodo; ir nė vienas viršininkas neleis tokių sveikatą žalojančių atgailų. Jeigu Misiūnas iš tikrųjų tokias atgailas vartojo, tada jis grubiai prasilenkė su vienuolijos nuostatais. 1926

m. pabaigoje vienas mano bendrakursis lietuvis iš vienuolyno buvo atleistas vien už tai, kad ėmė daryti atgailas, kurios, vyresniųjų manymu kenkiančios sveikatai. Taigi, jei Misiūnas darė tai, kas daudžiama, tada tegu kaltina save, bet ne kitus.

Kitur Misiūnas labai perdeda, kai sako, jog reikėjo „šliaužioti", kojas bučiuoti, vis tiek, ar batai buvę purvini ar mėšlini". Tai jau ir „Vagos" atstovas pastebėjo, kad negali būti tiesa: niekas į valgyklą neis su mėšlinais batais. Tai tikra tiesa, ir niekas į pavyzdingai švarią valgyklą neidavo su nešvariais batais ar drabužiais.

Čia rajoninio laikraščio korespondentė Antanavičienė suaimanavo: „Ir koks žmogaus pažeminimas, kiek jis turėjo išgyventi".

Visi tie pažeminimai, tai tik lašas statinėje palyginus su tuo, ką išgyveno mūsų tautiečiai, kai be teismo, užkaltuose vagonuose buvo gabenami į Sibiro taigą ar Kazachstano stepes, kur daugelis jų rado bado mirtį . . . Kitiems sufabrikuotos bylos, ir jie, uždaryti lageriuose, badaudami, turėjo sunkiai dirbti. Molėtuose pastatytas didingas paminklas Putnai — ne priešai jį nužudė, bet draugai, kuriuos jis gynė ir kuriems tarnavo. Gal pasakysite: tai praeitis . . . O dabartis?

Kiek šiandie žmonės turi išgyventi, kai verčiami save viešai kritikuoti, kai jie niekinami satyros languose, karikatūrose, „Šluotose" ir „Krokodiluose" . . . Kiek turėjo išgyventi daugybė kunigų ir pasauliečių už tai, kad vaikams paaiškino tikėjimo tiesas . . . Dar 1970 m. Molėtuose dvi dienas buvo teisiamas, kaip didžiausias nusikaltėlis, kun. A. Šeškevičius, ten pat, teismo salėje, terorizuojami vaikai vieni verkė, o kai kurie net susirgo. Mokyklose tikintys vaikai verčiami rašyti kunigus niekinančius rašto darbus, deklamuoti antireliginius eilėraščius . . . Štai Alantos vidurinėje mokykloje dešimtoje klasėje duodama namų darbui tema: „Kaip kunigai užlaiko savo dekalogą — dešimtį Dievo įsakymų?"

Pastaba: rašyti tik apie blogus kunigus. (Čia aiškus mokinių gadinimas, nes verčiami rašyti ne į temą. Jeigu rašyti tik apie blogus kunigus, tai ir tema turėtų būti: „Kaip blogi kunigai užlaiko 10 Dievo įsakymų?"). Kai mokiniai klausė, iš kur imti medžiagos, mokytojas atsakė: „Prifantazuokit". Visa tai aš pats girdėjau iš Alantos mokinių 1965 m. kovo mėn., rekolekcijų metu. Tokių fantazavimų labai dažnai girdėti „Akiratyje", ypač Fatimos Butienės pranešimuose, ir antireliginiuose straipsniuose. Tokių fantazavimų pilnos ir B. Jauniškio knygiūkštės.

O ką pasakytumėt, jeigu būtų duota tema: „Kaip komunistai užlaiko savo konstituciją?" Pastaba: rašyti tik apie blogus komunistus, o medžiagą — prifantazuokit. Tikriausiai tuo būtumėte nepatenkinti ir pareikalautumėte, kad tokie dalykai būtų atšaukti, rašiniais knygynų ir bilbiotekų išimti. O mes turime būti patenkinti, kai apie mus skleidžiami šmeižtai ir prifantazuoti nebūti dalykai, kai vienuolynai vaizduojami kaip žvėrynai. Sveiko, fanatizmo neaptemdyto proto žmonės žino, kad į tokius „žvėrynus" niekas nestotų, o jei kas per klaidą ar iš nežinojimo būtų įstojęs, — kuo greičiausiai spruktų, iš kur atėjęs.

Taip pat nevykusiai „Vagos" atstovas bandė įrodyti, jog vienuoliai elgetavo. „Kažkas, — sakė jis, — kažkur ten apie Daugailius kalbėjęs, jog vienuoliai elgetavę". Betgi apie Daugailius nebuvo jokio vienuolyno. Artimiausias vyrų vienuolynas buvo už 40 kilometrų — Saldutiškyje. Ir ką gi jie galėjo suelgetauti? Maisto produktų, gal audinių, — bet kiek gi žmogus gali panešti 40 kilometrų?

Čia noriu „Vagos" atstovą paklausti: ar tie „egletaujantieji vienuoliai" buvo tikri vienuoliai? O gal tik apsimetėliai, kokių ir šiais laikais visose specialybėse netrūksta? Štai keli atvejai.

Daugiau kaip prieš 10 metų buvo teisiamas vienas „Tiesos" korespondentas, kuris važinėjo pas turtinges-

nius klebonus ir, rodydamas „Tiesos" redkcijos blanką su savo korespondento įrašyta pavarde, sakė turįs parašyti straipsnį apie kunigus, ir nuo to, kaip būsiąs parašytas, atsižvelgsianti ir dvasinė vyriausybė .. Po ilgesnio pasakojimo minėtas korespondentas išdrįsdavo paprašyti paskolinti keletą šimtinių, tada, reikią tikėtis, ir apie kleboną išeisiąs pozityvesnis straipsnis Ir buvo tokių, kurie skolino (juk apie kunigus tada buvo galima rašyti ką tik nori, be baimės būti nubaustam). Pagaliau Kaune minėtas „korespondentas" buvo sulaikytas ir jam iškelta byla.

1960 metų žiemą po Jiezno, Stakliškių ir kitas parapijas vaikščiojo žmogus iš Valstybinės leidyklos, rinkdamas prenumeratą naujai leidžiamoms maldaknygėms — mažesnė kainuosianti 10 rublių, o didesnė — 25 rub. (sena valiuta), kol pagaliau Žiežmaruose buvo sulaikytas.

Kiek anksčiau Jiezne girdėjau pasakojant apie į valgyklą atvažiavusius revizorius. Staiga užkluptos darbuotojos labai maloniai vaišino „mielus svečius", kad šie tik mažiau trūkumų rastų . . . Kitą dieną paaiškėjo, jog tai buvo netikri revizoriai.

Taigi buvo netikrų „Tiesos" korespondentų, netikrų Valstybinės leidyklos prenumeratos rinkėjų, netikrų revizorių . . . O ar nebuvo netikrų vienuolių, aukų rinkėjų vienuolynams? Buvo ir tokių. Kun. Kidykas, 1928 m. buvęs Kauno jėzuitų gimnazijos bendrabučio vedėju, pasakojo, jog tų metų žiemą, vieną vakarą, į Utenos kleboniją atėjo sutanuotas jaunuolis ir prisistatė esąs iš Kauno jėzuitų gimnazijos — atvykęs aukų rinkti. To jaunuolio elgesys ir ne pagal jo figūrą sutana pasirodė klebonui įtartina, ir jis, palikęs svečią su vikaru, nuėjo į kitą kambarį ir patelefonavo į Kauną kun. Kipui. Sužinojęs, kad nei tą dieną, nei kada nors anksčiau niekas aukų rinkti nebuvo siunčiamas, klebonas iškvietė policiją, kuri tą netikrą vienuolį areštavo.

Paaiškėjo, jog jis, prieš kiek laiko atvykęs į Kauną, užėjo į jėzuitų namus ir sakėsi norįs stoti į vienuolyną. Padirbėjęs kurį laiką prie kiemo valymo darbų, minėtas kandidatas, vieną dieną pasiėmė vieno brolio vienuolio sutaną ir iškeliavo aukų rinkti, tik ne vienuolynui, bet sau. Kas garantuos, kad tik jis vienas toks buvo ir kad Utenos klebonija buvo vienintelė vieta, į kurią jis buvo užėjęs? Taigi tik tokių apsimetėlių „elgetaujančių vienuolių" pasitaikė prieškarinėje Lietuvoje, o apie tikrus elgetaujančius vienuolius niekas nieko nežino. „Elgetaujantieji vienuoliai" — grynas Jauniškio išsigalvojimas. Jis aiškiausiai meluoja, rašydamas, esą Saldutiškyje jis pats buvęs siunčiamas elgetauti: Jauniškis vienuoliu niekada nebuvo, o tik trumpą laiką kaip kandidatas gyveno vienuolyne, kol saleziečiai, įsitikinę jo netinkamumu, mandagiai iš vienuolyno išprašė, — tai pripažįsta ir jis pats minėtoje knygelėje. Jeigu vienuoliai būtų taip masiškai elgetavę, kaip Jauniškis rašo, tada ir „Vagos" atstovui nebūtų reikalo remtis gandais „kažkas", „kažkur" esąs sakęs, pasakojęs, bet būtų ir šiandien dar daugybė gyvų liudininkų, kurie tai būtų matę ir žinoję, o dabar net patys artimiausieji Saldutiškio gyventojai nieko apie tai nežino arba — tiksliau — gerai žino, kad tokių dalykų nebuvo, kad „elgetaujantieji vienuoliai" tai žemos doros žmogaus svaičiojimai, jo akla neapykanta vienuoliams.

„Vagos" atstovas bandė nuginčyti mano tvirtinimą, kad į vienuolyną prievarta niekas nevaromas ir prievarta padaryti įžadai negalioja. Argumentavo, jog Misiūną, baigusį 7 klases, buvo pasišaukęs T. Kipas ir paklausęs, ar tebenori stoti į vienuolyną, ir jeigu būtų pasakęs, jog nenorįs, tada būtų jam nebeleidę mokytis gimnazijoje. Galimas dalykas, kad taip galvojo Misiūnas. Bet man nežinomas nė vienas atvejis, kad kuris nors mokinys būtų buvęs pašalintas iš gimnazijos vien už tai, kad jis negali užsimokėti už mokslą. O jeigu ir būtų buvę taip, kaip

galvojo Misiūnas, tai argi šitai galima lailyti prievarta? Septynias klases baigęs, jis būtų galėjęs pradinėje mokykloje mokytojauti.

Baigdamas „Vagos" atstovas padarė išvadą, esą Jauniškis taikliai pavaizdavęs aprašomus amenis.

Nieko nėra klaidingesnio, kaip toks tvirinimas, nes jis visiškai priešingas tikrovei, faktams. Vienuolynai nebuvo žvėrynai ir juose nė pėdsako nebuvo to enkavedistinio teroro, kurį su pasigardžiavimu sufabrikavo Jauniškis. Jei ten bent kiek būtų tiesos, tuomet didžioji dalis buvusių vienuolynų gyventojų nesiilgėtų vienuolynų ir juose praleistą laiką nelaikytų gražiausiais savo gyvenimo metais.

Todėl nenoromis kyla klausimas, kam reikalingi tie visi Jauniškio ir kitų ateistų šmeižraščiai, ko jais siekiama? Ar čia nėra noras pateisinti praeities nusikaltimus, kai 1940 m. ir vėliau 1948/49 m. vandališkai buvo nusiaubti visi vienuolynai, konfiskuotas net asmeniškas vienuolynan atsineštas turtas, sunaikinta daug meniškų vertybių, bibliotekų, išplėšti puikiausi vargonai, o patys vienuoliai-ės pastatyti už įstatymų ribų — ilgą laiką jie negalėjo gauti padoresnio darbo, jei neatsisakė būti vienuoliais. Taip jie buvo priversti slėptis su savo įsitikinimais ir daug kam teko patirti tikro skurdo ir nepelnytos paniekos. Kitiems buvo sufabrikuotos bylos ir jie buvo nutiesti po 10 ar 25 metus lagerio.

Ir dabar, užuot atitaisius tuos nusikaltimus, griebiamasi naujų: apšmeižti, apjuodinti vienuolius, galvojant, kad jaunoji karta patikės ir liausis gerbę tuos, kuriuos gerbė jų tėvai ir seneliai.

Paskutiniame dešimtmetyje sunkiomis bausmėmis buvo nuteista daugelis žmonių, kaltinamų tarybinės tikrovės iškraipymu ir šmeižimu. O už religinės tikrovės iškraipymą ir šmeižimą mokami riebūs honorarai ir rašomi pagyrimo raštai. Stebi žmogus gyvenimą ir negali suprasti, kaip tokius dalykus galima suderinti su Konsti-

tucijos skelbiama visų piliečių lygybe ir sąžinės laisve?! Juk tokia laisvė, tai laisvė tiktai sau. O laisvė tiktai sau nėra jokia laisvė. Tikra laisvė apima laisvę ir kitaip galvojantiems. Tie žodžiai ne vien mano, — juos daug anksčiau pasakė vokiečių komunistų klasikė Roza Liuksemburg.

Pagaliau „Vagos" atstovas pripažino, kad anas mano raštas jiems buvęs ir naudingas, nes jis parodęs, jog rūpestingiau reikia tikrinti spaudai rengiamus raštus. Užtikrino, kad ta Jauniškio knygelė antrą kartą nebebūsianti leidžiama.

Bet kiekvienam eiliniam tiesos mylėtojui to per maža. Jauniškio ir į jį panašių rašeivų šmeižtaraščius kuo greičiausiai reikia išimti iš knygynų ir bibliotekų, kad jie nebemulkintų ir nebenuodytų jaunimo. Spaudos darbuotojų šventa pareiga kovoti su visokios rūšies chuliganizmu. Veltui bus kova su fiziniu chuliganizmu, jei nebus kovojama su moraliniu chuliganizmu.

Kun. Jonas Danyla

Bijutiškis,

1981.I.15.

1981 m. kovo 3 d. kun. J. Danyla gavo tokį atsakymą:

„Vagos" leidykla, susipažinusi su Jūsų atsakymu, į atsakymą, t.y. antruoju laišku — skundu, liečiančiu B. Jauniškio knygą „Be iliuzijų", primena, kad **minėta knyga buvo rengiama spaudai itin atidžiai.**

Kadangi leidyklos pozicija Jums žinoma, prie šių klausimų iš naujo nėra reikalo sugrįžti . . ." (mūsų pabraukta — red. pastaba).

Vyt. Stanelis

RAŠO TELŠIŲ KUNIGŲ TARYBA

Telšių vyskupijos
Kunigų taryba
1980 m. lapkričio 30 d.
Nr. 3.

TSRS GENERALINIAM PROKURORUI SKUNDAS

Jau eilę metų prieš Lietuvos Katalikų Bažnyčią veikia tamsūs gaivalai, vykdantys įvairaus profilio teroro veiksmus. Mus stebina tas faktas, kad Lietuvos TSR Vidaus reikalų ir Teisingumo ministerijų darbuotojai vis neįstengia nusikaltėlių išaiškinti arba tiesiog nekreipia dėmesio į tikinčiųjų skundus.

Pavyzdžiui, 1970 m. birželio 25 d. sudeginta Tauragės raj. Batakių bažnyčia, statyta 1509 m. Gaisro kaltininkai iki šiol neišaiškinti. Tikintiesiems susidarė įspūdis, kad nusikaltėlių niekas neieškojo, o į tikinčiųjų prašymus leisti statyti bažnyčią neatsakė nei LTSR, nei TSRS vyriausybė. Į LTSR Ministrų Tarybą kreipėsi 1970.VII.28, o į TSRS Ministrų Tarybą 700 tikinčiųjų 1970.VIII.17, ir bažnyčios atstatyti neleido. Žmonėse paplito gandai, kad bažnyčių sudeginimas buvo iš anksto planuotas, nes, praėjus lygiai mėnesiui, — 1970.VII.24, dienos metu, sudeginta to paties rajono Gaurės bažnyčia, vertinamas architektūrinis 1773 m. paminklas. Nusikaltėlių taip pat niekas nesurado. Į tikinčiųjų prašymą, rašytą 1970.VIII.14, leisti atstatyti LTSR MT taip pat neatsakė ir bažnyčios atstatyti neleido.

Neįmanoma ir išskaičiuoti visų prieš bažnyčias ir bažnytinius asmenis padarytų nusikaltimų, todėl išvardinsime tik kai kuriuos paskutiniųjų trejų metų nusikaltimus vien Telšių vyskupijoje.

1. Akmenės raj., Papilėje, 1977.VIII.15 sudeginta meniška kapų koplyčia. Nusikaltėlių niekas neišaiškino.

2. 1977.IV.11 nusikaltėliai įsilaužė į Mažeikių bažnyčią, išbarstė Švč. Sakramentą, pagrobė komunines, raktelius ir kt. Nusikaltėliai nesurasti. 1979.III.10 į bažnyčią įsilaužusį nusikaltėlį, nepsėjusį nieko pavogti, sugavo patys tikintieji, šis vėliau buvo teisiamas.

3. Klaipėdos rajonas Gargždai. 1978.I.15 išplėštas tabernakulis, Švč. Sakramentas išbarstytas, sumindžiotas.

Įsilaužta į bažnyčią bedieviško išniekinimo tikslu, nes materialinės vertybės nepagrobtos. Nusikaltėliai neišaiškinti.

4. Klaipėdos raj. 1978.VIII.30 išlaužtas Vėžaičių bažnyčios tabernakulis, išnešta aukų dėžutė. Nusikaltėliai nesurasti.

5. 1978.VII.8 Telšių raj., Pavandenės šventoriuje, sudaužyti stiklai visų 14 Kryžiaus kelio koplytėlių, o koplytėlės, su užrašu: „Liaudies meno paminklas, saugomas valstybės", sulaužyti rėmai. Nusikaltėliai nesurasti.

6. Tauragė, 1978.III.20. Įsilaužę į bažnyčią, nusikaltėliai nepajėgė išlaužti didžiojo altoriaus tabernakulio, jį sulankstė, išplėštas šoninio altoriaus tabernakulis. Bažnytiniai indai neliesti. Pavogė du kilimus, aukų dėžutę, kitas materialines vertybes. Nusikaltėliai nesurasti.

7. Į Šilalės raj. Upynos bažnyčią 1978.IX.12 įsilaužę nusikaltėliai išnešė tvirtą metalinį tabernakulį su Švč. Sakramentu. Nusikaltėliai neišaiškinti.

8. Du kartus apiplėšta Pagėgių bažnyčia: 1978.V.6 ir 1978.V.30. Nusikaltėliai išaiškinti ir nutesiti (1979.I.29 Šilutėje ir 1979.II.5 Viešvilės proftechninėje mokykloje Nr. 9).

9. Iš Pajūralio bažnyčios (Šilalės raj.) 1977.VII.26 pagrobtas Švč. Sakramentas. Nusikaltėliai neišaiškinti.

1978.XI.19 kapinėse sunaikinta apie 50 religinių paminklų. Paminklai be religinių ženklų neliesti. Nusikaltėlių milicija neišaiškino. Tarp kitko, šioje apylinkėje jau seniai tarybinių įstaigų pagalba griaunami kryžiai. Pav.: 1964.V.27 ateistinė brigada, iš anksto suplanavusi, sunaikino 13 liaudies meno paminklų. Naikinimo metu žuvo nusikaltimo dalyvis Alfonsas Antanavičius.

1979.III.7 nuo altoriaus nuplėšti pagražinimai. Sugautas nusikaltėlis Kęstutis Ivanauskas (niekur nedirbąs, baigęs vidurinę mokyklą). Tikinčiųjų žiniomis, nenubaustas.

10. 1978 m. lapkričio mėn. sunaikinta keliasdešimt

religinių paminklų Plungės kapinėse. Nusikaltėliai nerasti.

11. Salantai (Skuodo raj.). 1979.VII.17 išplėštos dvi aukų dėžutės. 1979.VI.14 pavogtos maldaknygės. 1980.VIII.29 aplaužyti tabernakulio pagražinimai, pavogta angelo statula, 10 sidabrinių žvakidžių. Nusikaltėliai nerasti.

12. Seda (Mažeikių raj.) 1979.III.29 išlaužtas tabernakulis, išneštas Švč. Sakramentas. 1980.VIII.17 vėl išlaužtas tabernakulis, komuninė pavogta, o Švč. Sakramentas išbarstytas. Nusikaltėliai nerasti.

13. Varduva. (Ž. Kalvarija, Plungės raj.). 1979.IV.11 išlaužtas geležinis tabernakulis, išneštas Švč. Sakramentas, jo likučiai išbarstyti ant šventoriaus ir ant žemės. Matyti, tai padaryta išniekinimo tikslu, nes nepavogti religiniai indai nė kitos materialinės vertybės.

1980.VII.9 pavogta 20 votų nuo Marijos altoriaus ir zakristijoje užrakinti pinigai. Nusikaltėliai neišaiškinti.

14. 1979.VI.20, po įsilaužimo Varputėnų bažnyčioje (Kelmės raj.), vaizdas baisus — visi altoriai nusiaubti, sudarkyti, pavogti trys relikvijoriai, 2 kryžiai ir kt. Į zakristiją nusikaltėliai nepajėgė įsilaužti, nes ji labai sustiprinta po ankstesnio įsilaužimo (prieš metus). Abiejų įsilaužimų piktadariai nesurasti.

15. 1979.IX.23 žiauriai nusiaubta Alsėdžių bažnyčia (Plungės raj.): sulaužyti 7 tabernakuliai, Švč. Sakramentas išbarstytas, daug šventų vertingų dalykų pavogta, nepaliestas tik šv. Kazimiero altorius. Nepavogtos meninės vertybės, nė aukų dėžutės — aiškus bedievių darbas išniekinimo tikslais. Tą naktį kultūros namuose vyko pasilinksminimas. Kaip visada, po tokių „kultūros" naktų šventorius priterštas, paverstas tualetu. Jokie nusikaltėliai neišaiškinti.

Iš Gadūnavo bažnyčios (Telšių raj.), įsilaužus 1980.I.30, išneštas Švč. Sakramentas, bažnytiniai indai ir kryžius. Po to Švenčiausias nebelaikomas bažnyčioje, todėl

1980.VIII.17, išlaužę tabernakulį, piktadariai rado jį tuščią. Iki šiol jie neišaiškinti.

17. Į Mosėdžio bažnyčią (Skuodo raj.) nusikaltėliai įsilaužė du kartus. Milicija atsisakė imtis priemonių, nes niekas nepavogta.

18. 1980.V.12 išplėšta Tryškių bažnyčia (Telšių raj.). Pavogta komuninė, 4 žvakidės, Šv. Kryžiaus relikvijos. Nusikaltėliai nesurasti.

19. Batakių (Tauragės raj.) kultūros namuose 1980.IX.27 vyko šokiai, po to buvo sulaužytas kryžius šventoriuje ir sudaužyta šv. Roko statula. Nusikaltėlius išaiškino patys tikintieji.

20. 1980.X.17 piktadariai, įsilaužę į Juozapavo bažnyčią (Šiaulių raj.), paėmė bažnytinius indus ir statulas. Nusikaltėliai nerasti.

21. Kuršėnų bažnyčia (Šiaulių raj.) apiplėšta du kartus: 1977.IV.11 — aiškiai ideologinių nusikaltėlių, nes materialinių vertybių nepagrobė, paauksuotų bažnytinių indų nepavogė, išnešė tik Švč. Sakramentą. 1980.X.18 Švč. Sakramentas išimtas iš tabernakulio, bet paliktas su komunine ant altoriaus, išnešta 16 žvakidžių. Nusikaltėliai nesurasti.

22. 1980.X.22 Varnių šventoriaus vartuose (Telšių raj.) išdaužyti langelių stiklai, pavogtos Rūpintojėlio statulėlės. Nusikaltėliai neišaiškinti.

23. 1980.III.5 nusikaltėliai, įsilaužę į Lomių bažnyčią (Tauragės raj.), išbėrė Švč. Sakramentą, pagrobė komuninę. Nusikaltėliai neišaiškinti.

24. 1980.X.30 nusikaltėliai nepajėgė įsilaužti į Tirkšlių bažnyčios (Mažeikių raj.) tabernakulį, išnešė ornamentuotą kryžių. Nusikaltėliai neišaiškinti.

25. 1980.X.9 žiauriai nukankintas Luokės (Telšių raj.) klebonas kun. Leonas Šapoka. Nusikaltėliai įsilaužė į klebono ir kitame namo gale gyvenančio Juozo Kvietkausko butus. J. Kvietkauskas sunkiai sužeistas gydėsi Telšių ligoninėje, o kun. L. Šapoka buvo sadistiškai kelias

valandas kankinamas (visi minkštieji audiniai sumušti, sužaloti, stuburas nulaužtas). Laidotuvės įvyko spalio 13 d., dalyvaujant didelei tikinčiųjų miniai r daugiau kaip 100 kunigų. Pasipiktinimas šiuo siaubingı įvykiu didelis. Visiems kyla klausimas, kaip žmogžudžia-sadistai galėjo visą naktį be baimės dirbti savo juodą darbą, nebijodami, kad juos kas nors gali užklupti. Į klebono ›utą jie įsiveržė su didžiausiu triukšmu, taip išspirdami duris, kad net trūko staktos. Aukų šauksmas taip pat bıvo didelis. Bet nusikaltėliai triukšmo nenusigando, o ‹elias valandas kankino kunigą, gerdami konjaką. Nuskaltimo vietoje apžiūrėti nužudyto kunigo kūno nebuvo įleistas joks kunigas, net vyskupijos valdytojas kun. A. Vaičius. Turime pagrindo bijotis, kad ir šį kartą Vidaus reikalų ministerijos darbuotojai nenorės žmogžudžių-sadistų išaiškinti ir neras baudžiamojo kodekso straipsnio jiems nubausti. Tuo labiau, kad pareigūnai, tardydami žmones, ne apie nusikaltimą klausinėjo, o apie nužudytojo klebono ydas. Jie skleidžia kalbas, kad kun. L. Šapoka nenužudytas, o šiaip išgąsdintas mirė iš senumo.

Prieš keletą metų visoje Lietuvoje bedievių rankomis organizuotai buvo nusiaubti kryžiai ir koplytėlės. Sunaikinta daug meniškos liaudies architektūros. Ir dabar kryžių naikinimo darbą LTSR vykdo net oficialūs tarybiniai organai. Pav. Akmenėje ant prelato daktaro Kalikst o Kosakauskio kapo stovi senas paminklas-kryžius, įtrauktas į valstybės saugojamų paminklų sąrašą (Nr. V-187). Akmenės LDT vykd. komitetas numatė šį kryžių nugriauti, užsakė naują paminklą, nieko bendro neturintį su religija. Tai kunigo — Žemaičių vyskupijos kapitulos narių, ilgamečio Akmenės klebono kapo išniekinimas. Nepaisant tikinčiųjų protestų, kryžius buvo nugriautas, paminklas baigiamas gaminti, — net Kultūros ministerija negali nieko padaryti. Šitokiu elgesiu tarybiniai LTSR pareigūnai ir skatina ideologinius chuliganus prieš Bažnyčią ir šventus daiktus.

Ta pačia proga norime priminti Klaipėdos bažnyčios bylą. 1956 m., TSRS buvusio premjero N. Chruščiovo laikais, buvo gautas oficialus leidimas bažnyčios statybai, ir visi Lietuvos tikintieji savo lėšomis ir darbu ją pastatė. Prieš pat pašventinimą, 1960.VIII.15, bažnyčia buvo atimta ir 1961 m. paversta filharmonijos sale. Savo skriaudą 1961 m. raštu išdėstė daugiau negu 3000 tikinčiųjų, 1979.III.6 raštu — 10241 tikintysis, 1979.XI.19 raštu — 148,149 tikintieji, 1980.IV.1 raštu — užklausimu 610 tikinčiųjų. Tarybinė valdžia į masinius darbo žmonių-tikinčiųjų skundus ir prašymus neatsakė. Padaryta skriauda ne tik Klaipėdos tikintiesiems, bet ir visai Lietuvai.

Todėl mes kreipiamės teisiog į Jus, TSRS Genralinį Prokurorą, prašydami asmeniškai įsikišti ir paskirti komisiją nuodugniai ištirti prieš Lietuvos Katalikų Bažnyčią vykdomus nusikaltimus. Prašome išaiškinti nusikaltėlius, visu įstatymų griežtumu nubausti ir padaryti galą terorui. O Lietuvos TSR atsakingus už viešąją tvarką darbuotojus už apsileidimą pareigose patraukti baudžiamojon atsakomybėn, nes aiškus abejingumas ir tikintiesiems daromos skriaudos netiesiogiai skatina nusikaltėlius varyti baisų nusikalstamąjį darbą.

Kunigų tarybos nariai — kunigai:

Julius Budrikis	Jonas Gedvila
Jonas Kauneckas	Alfonsas Lukoševičius
Adomas Mileris	Tadas Poška
Adolfas Pudžemys	Petras Puzaras
Vincentas Senkus	Antanas Šeškevičius
Bernardas Talaišis	Vincentas Vėlavičius

* * *

RRT ĮGALIOTINIS AUKLĖJA PARAPIJŲ KOMITETUS

Šilalė. 1981 m. sausio 21 d. į Šilalę atvyko RRT

įgaliotinis Petras Anilionis. Susikvietęs vis rajono parapijų bažnytinių komitetų atstovus, rajono eputatus, aiškino jiems tarybinius įstatymus: negalima vaikų mokyti tikėjimo tiesų grupėmis, draudžiama vaikams, neturintiems 18 metų, patarnauti mišioms, adoruoti, giedoti bažn. chore ir t.t.

Viešai pareiškė, jog Šilalės vikarui kun. Vytautui Skipariui atims kunigystę.

Nevočių aštuonmetės mokyklos mokytojas Uksas paklausė: „Kas gali sutramdyti Šilalės vikarą?" Įgaliotinis patarė kreiptis į tardymo organus.

* * *

Šakiai. 1981 m. kovo 10 d. į Šakių rajono vykdomąjį Komitetą buvo sukviesti rajono apylinkių pirmininkai, mokyklų direktoriai ir parapijų komitetų atstovai. Paskaitą lektorius Murnikovas skaitė apie tai, kad kunigai nesilaiko tarybinių įstatymų, kad parapijų komitetai privalo juos kontroliuoti, jog šie negrobstytų lėšų ir t.t. Po paskaitos žmonės pateikė keletą klausimų: kodėl bažnyčios už elektrą moka po 25, o ne po 4 kap., kodėl buvo uždaryta Klaipėdos bažnyčia, kodėl nėra religinės spaudos? . . Atsakydamas lektorius pilstė iš tuščio į kiaurą.

Į panašius susirinkimus parapijų komitetų atstovams reikia arba visiškai nevykti, arba nuvykus netylėti, bet kelti į viešumą akivaizdžius diskriminacijos faktus.

* * *

Radviliškis. 1981 metų kovo mėn. pradžioje visų Radviliškio rajone esančių bažnyčių komitetų pirmininkai gavo tokio turinio raštą: „Š.m. kovo 10 d. 12 val. rajono vykdomojo komiteto salėje (II aukštas) įvyks religinių bendruomenių vykdomųjų organų ir revizinių komisijų narių seminaras tema: „Religinių susivienijimų vykdomie-

ji organai, revizinės komisijos, jų teisės ir pareigos". Rašte nurodoma, kiek asmenų turi dalyvauti. Pasirašęs vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas A. Krištanas.

1981 m. kovo 10 d. kartu su bažnytinių komitetų atstovais atvyko ir šie kunigai: kun. Jonas Babonas, Polekėlės klebonas, kun. Antanas Jokubauskas, Pociūnėlių ir Palonų klebonas ir kun. Juozas Vaičekauskas, Grinkiškio ir Pašušvio klebonas. Įeinant į posėdžių salę, bažnyčių komitetų nariai buvo registruojami. Kun. J. Vaičekauskui įėjus ir atsisėdus šalia Grinkiškio ir Pašušvio bažnyčių komitetų narių, salėje pasirodė Radviliškio rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Alfredas Krikštanas. Jis paprašė kun. J. Vaičekauską eiti kartu. Išėjus iš posėdžių salės, A. Krikštanas ir Religijų reikalų įgaliotinio darbuotojas pareikalavo, kad kunigas nedalyvautų susirinkime. Kun. J. Vaičekauskas paaiškinęs, kad atvyko vietoj sergančio Pašušvio bažnyčios komiteto pirmininko Antano Poškaus, jo įgaliotas, ir pareiškęs, kad susirinkime kartu su savo bažnyčių atstovais dalyvaus. Sugrįžo į salę. Po keliolikos minučių į posėdžių salę įėjo kun. A. Jokubauskas ir kun. J. Babonas. Į salę suėjo apylinkių vykdomųjų komitetų pirmininkai ir kiti tarybiniai darbuotojai. Jie ėmė įžeidinėti kunigus: „Pažiūrėkite, kokie jų atpenėti snukiai . . . kraugeriai, . . . išnaudotojai, pažiūrėkite į čia susirinkusių darbo žmonių rankas . . . ir t.t." Salėje esantys tikintieji tylėjo. Ypač pasižymėjo įžeidinėdamas kunigus Daugelaičių apylinkės vykdomojo komiteto pirmininkas.

Salėje vėl pasirodė A. Krikštanas. Jis griežtai pareikalavo, kad kunigai iš salės išeitų. Tuomet Radviliškio bažnyčios komiteto narys Vytautas Skardinskas pareiškė: „Jeigu išvarote kunigus, išeiname ir mes visi". Drąsiai pasisakė Šeduvos ir Dambravos bažnyčių komitetų nariai.

Religijų reikalų įgaliotinis Petras Anilionis tuo metu buvo A. Krikštano kabinete — A. Krikštanas kelius kartus bėgo pas jį pasitarti.

Antrą kartą A. Krikštanui pareikalavus, kad kunigai išeitų iš salės, atsistojo Grinkiškio bažyčios komiteto pirmininkas Povilas Liutkus ir parodė kietimą, sakydamas: „Kvietime nenurodyta, kad draudiama dalyvauti kunigui, mes norime, kad kunigas pasiktų". Kun. A. Jokubauskas kalbėjo: „Mane žmonės išinko Pociūnėlių bažnyčios komiteto pirmininku ir aš turu teisę dalyvauti". „Mes jūsų nepripažįstame!" — atsakė Krikštanas. „Mūsų Katalikų Bažnyčią valdo Popiežus, vyskupai ir kunigai. Mums nereikia Petro Anilionio bažnyčios, mums nereikia Krikštano bažnyčios", — atsakėJ. Vaičekauskas. Už kunigo nugaros sėdėjęs, matyt saugumo darbuotojas, sušvokštė: „Aš tau išaiškinsiu, kas yra Katalikų Bažnyčia. Mes dar susitiksime!"

Bažnyčių komitetų nariai priekaištavo salėje esantiems ateistams, kad žudomi kunigai, persekiojami tikintys vaikai, blogai auklėjamas jaunimas, daužomi bažnyčių langai ir t.t. Vienas iš salėje esančių ateistų piktai atrėžė, jog dėl tarybinėje visuomenėje esančio chuliganizmo kalti kunigai ir Bažnyčia. Kiti tyčiojosi iš tikinčiųjų.

A. Krikštanas grasino bažnyčių atstovams, kad šie, jeigu rems kunigus, bus pašalinti iš bažnyčių komitetų, o jų vietoje išrinkti kiti. Kun. J. Babonas, Polekėlės bažnyčios komiteto sekretorius, pareiškė: „Bažnyčios komitetą renka tikintieji, o ne Radviliškio rajono vykdomasis komitetas".

Ginčai užtruko daugiau kaip 30 minučių. Pagaliau, vėl atėjęs į salę, A. Krikštanas pareiškė, kad, jei kunigai iš salės neišeis, bus iškviesta milicija. Tikrai po 10 minučių į salę įėjo A. Krikštanas, o su juo du uniformuoti milicininkai. A. Krikštanas pirmas puolė prie kun. A. Jokubausko. Tuo metu pakilo ir, tylėdami ėmė eiti iš salės Radviliškio, Šeduvos, Polekėlės, Grinkiškio, Pašušvio ir kitų bažnyčių komitetų nariai.

Išeinant iš salės, Grinkiškio ir Pašušvio komitetų nariams, A. Krikštanas grasino: „Jei išeinate, būsite

atleisti iš bažnyčios komiteto. Gailėsitės!" Tikinčiuosius dar bandė sulaikyti religijų reikalų įstaigos tarnautojas (pavardės nepasisakė), bet nepavyko. Salėje pasiliko tik apylinkių vykdomųjų komitetų pirmininkai ir kiti ateistiniai darbuotojai.

* * *

Religijų reikalų tarybos įgaliotinio įstaigos pareigūnai panašius susirinkimus praveda visuose Lietuvos rajonuose. Jų tikslas pripratinti tikinčiuosius laikytis „Religinių susivienijimų nuostatų", įtikinti, kad kunigas parapijoje yra niekas, o ateistų sugalvotas dvidešimtukas — viskas.

* * *

PETRO CIDZIKO PERSEKIOJIMAS

LTSR Prokurorui

1980 m. gruodžio mėn. 16 dieną atvykau į Aukščiausiąjį Teismą, kur vyko viešas V. Skuodžio, G. Iešmanto ir P. Pečeliūno teismo posėdis. Nesant vietų posėdžio salėje, aš stovėjau vestibiulyje ir kalbėjau su vienu iš liudytojų (operatoriumi iš Televizijos studijos) apie jo tėviškę. Čia prie mūsų priėjo aukštas rudu kostiumu vyriškis ir piktai pradėjo šaukti man, kodėl aš tardau žmones, ir pareikalavo išeiti. Aš atsakiau, kad teismas nepriklausomas, ir kiekvienas pilietis turi teisę čia ateiti, ir paklausiau, kas jis toks esąs. Vyriškis, man neatsakęs, pakvietė milicininkus, kad mane išvestų. Aš pakartojau, kad teismas yra nepriklausomas, ir jis neturįs teisės čia ant manęs šaukti. Vyriškis rudu kostiumu, griežtai įsakė leitenantui ir trims seržantams mane išmesti per duris. Milicininkai užlaužė man rankas, smogė man į nugarą ir išstūmų į gatvę pro duris taip grubiai, kad net nuplėšė laikrodžio apyrankę.

Man pareikalavus, kad nupirktų naują laikrodžio apyrankę, v. leitenantas Stepanovas man įgrasino: „Aš tau kai nupirksiu, tai daugiau nieko nenorsi".

Vėliau aš, grįžęs į vestibiulį, sėėjau ir skaičiau laikraštį. Prie manęs priėjo vyras, prisistatė esąs teismo tarnautojas ir pradėjo šaukti: „Išeik iš čia, tu gadini orą, tu milicininkui į pirštą įkandai! Rašyk pareiškimą", — rodydamas pirštu, kreipėsi į milicijos seržantą, ir toliau ant manęs šaukė: „Išeik iš čia! Tu lieuvis ar ne? Jeigu lietuvis, — tai išeik iš čia". Neapsikęsdamas to rėkimo, pažadėjau po 15 minučių išeiti ir išėjau.

Šiuos incidentus matė ir girdėjo vestibiulyje buvusieji Kęstutis Subačius, Danutė Keršiūtė ir kiti bei įvairūs pareigūnai.

Gruodžio 18 d. apie 10 val. ryto, man belipant laiptais į Aukščiausiąjį Teismą, prie manęs priėjo vyr. leitenantas Stepanovas ir pareiškė: „Už viešosios tvarkos pažeidimą jūs areštuotas". Prišoko milicininkai, užlaužė rankas, įstūmė į mašiną ir nuvežė į Vilniaus m. Lenino raj. milicijos skyrių, kur pralaikė iki 18 val. Čia vyr. leitenantas Stepanovas pareiškė: „Gaila, kad nėra Stalino". 18 val. mane nuvedė į to paties rajono liaudies teismą, kur teisėjas Pupkovas per 15 minučių mane nuteisė 15 parų kalėti, atseit, aš pažeidęs viešąją tvarką ir įkandęs milicininkui į pirštą. Aš pasakiau, kad nieko panašaus neįvyko, bet teisėjas liepė milicininkui mane išvesti.

Gruodžio mėnesį mano žmonai paskambino nepažįstamas vyriškias ir pareiškė, kad, jei aš ir toliau līsiu kur nereikia, tai mane uždarys į psichiatrinę ligoninę, galbūt ir visam gyvenimui.

Aš reiškiu protestą dėl tokio neteisėto elgesio su manimi. Viešosios tvarkos Aukščiausiojo Teismo patalpose aš nepažeidžiau, tai galėjo ir gali paliudyti tuo metu ten buvę asmenys: D. Keršiūtė, K. Subačius, Žvirgždis ir

kiti. Dėl kaltinimo, kad aš įkandęs milicininkui į pirštą, tai yra grynas išsigalvojimas.

Prašau ištirti šį vyr. leitenanto Stepanovo ir kitų pareigūnų, kurių dėka aš buvau nuteistas 15 parų kalėti, piktnaudžiavimą savo tarnybine padėtimi ir juos nubausti, o taip pat panaikinti kaip nepagrįstą mano apkaltinimą viešosios tvarkos pažeidimu.

Petras Cidzikas.

* * *

Petras Cidzikas gimė 1944 m. mažažemio valstiečio šeimoje. 1955 m. pradėjo lankyti Šeštokų vidurinę mokyklą. Baigęs 7 klases, išvyko mokytis į Kauno statybos mokykl Nr. 4. Dirbo Panevėžyje, iš čia buvo paimtas kariuomenėn. Grįžęs į Kauną, eksternu baigė Kauno vidurinę mokyklą Nr. 1. Nuo 1971 m. vasario 16 d. buvo suimtas, kaltinamas antitarybine veikla (davė skaityti studentams „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką" Nr. 3 ir t.t. Teistas už akių pagal 68 str. I dalį, tardė saugumiečiai Markevičius, Brilius, teismo procesui vadovavo prokuroras Bakučionis). Tardymų metu P. Cidzikas reikalavo įrodyti, jog LKBK faktai išgalvoti, šmeižikiški. Psich. ekspertai: gyd. Stanionienė ir gyd. Demikiukas, motyvuodami, jog P. Cidziko užrašuose nėra kai kurių skyrybos ženklų, trūksta kelių raidžių, pripažino jį „nenormaliu", „šizofreniku".

4. metus P. Cidzikas prievarta buvo „gydomas" psichkonclageriuose: Černiakovskyje, Naujosios Vilnios Respublikinėje psichoneurologinėje ligoninėje ir kitur. Černiakovskio psichkonclageryje buvo ypač sunku: visą laiką tyčiojosi prižiūrėtojai, persekiojo, šmeižė žmonai ir tėvams, draudė su atvykusiais į pasimatymą artimaisiais kalbėtis lietuviškai, neleido rašyti lietuviškai laiškų ir t.t. (Vienas iš ten buvusių, kuris anksčiau buvo sėdėjęs Osvencime, pasakojo, jog ten buvo lengviau negu Černikovskyje.).

Gyd. Bieliūnienė ir vyr. gyd. Glauberzons komisijos metu prasitarė: „Esi sveikas, bet jei dar kartą pakliūsi, tai jau ne čia, o į kalėjimą ir ten supūsi".

Grįžęs Cidzikas įsidarbino parduotuvje kroviku. Persekiojimas tęsėsi. Milicija ir KGB įvairiomis dingstimis (esą kažkas pavogęs ir pas jį paslėpęs motciklą ir t.t.) keldavo jį naktimis, šantažavo artimuosius. Gyd. Kaunas, dirbantis Vilniaus psichoneurologinėje ligoninėje, vertė jį kas mėnesį registruotis, o jei ne, — grasino visam laikui uždarysiąs į Naujosios Vilnios psichligoninę

1980.XII.18 vien už norą dalyvauti V. Skuodžio, P. Pečeliūno ir G. Iešmanto viešame teismo procese milicininkų buvo sulaikytas ir nuteistas 15 parų.

1981.II.9, 8 val. Cidzikas iš darbovietės buvo milicijos nuvežtas į Vilniaus miesto Lenino raj. Vilaus Reikalų skyrių pas viršininką Adomaitį, o iš ten greitoji pagalba (su milicijos palyda) nuvežė jį į psichoneurologinę ligoninę — Vilnius, Vasaros 5, kur jis buvo išlaikytas iki 1981.III.2.

* * *

1981.III.2 gyd. komisija, — Dembinskas, Barždžiokaitė, Garalavičiūtė ir gydanti gyd. Ručinskienė, apklausinėjo Vilniaus psichoneurologinėje ligoninėje prievarta „gydomą" P. Cidziką: „Už ką buvai teistas?" — „Už LKBK Nr. 3 platinimą, eilėraščių rašymą ir tai (grynai sufabrikuotą kaltinimą), kad, esą aš norėjęs išnuodyti visus Maskvos gyventojus". „Ar grįžęs užsiimsi kokia nors veikla?" Cidzikas atsakė: „Į klausimą neatsakysiu, tai mano asmeninis reikalas". „Kodėl nuteisė 15 parų arešto?" — „Sulaikė mane prie Aukščiausiojo Teismo rūmų, milicininkai užlaužė rankas ir įmetė į savo mašiną, kaltindami, tariamai, kad aš įkandęs milicininui į pirštą. Iš tokio jų sufabrikuoto kaltinimo, girdint stovėjusiems prie teismo durų žmonėms, juokėsi net saugumietis Trakimas". „Ar laikote save sveiku?" — „Taip, tai pripažįsta ir psichiatrai, pav., gyd. Tamošaitis iš Kauno."

Praėjus komisiją, tą pačią dieną P. Cidzikas buvo išleistas į namus. Išduotame nedarbingumo lapelyje (nuo 1981.II.9 iki 1981.III.2) pažymėta, jog buvo gydomas stacionare. Diagnozė — centrinės nervų sistemos susirgimas. Pasirašė gyd. Kovaliova, gyd. Rudzinskienė ir vyr. gyd. Kaunas.

* * *

Lietuvos TSR Sveikatos Apsaugos Ministrui
Lietuvos TSR Prokurorui

Pareiškimas

Lietuvos TSR Konstitucijos 52 str. teigia, kad LTSR piliečiams garantuojama asmens neliečiamybė. Niekas negali būti suimtas kitaip, kaip tik teismo sprendimu arba prokuroro sankcija.

1975 m. Helsinkio konferencijos Baigiamojo Akto nuostatai suteikia kiekvienam žmogui sąžinės, religijos laisvę, garantuoja asmenybės neliečiamumą. Po Helsinkio konferencijos Baigiamuoju Aktu yra ir Tarybų Sąjungos vadovo L. Brežnevo parašas.

Petras Cidzikas š.m. vasario 9 d. be prokuroro sankcijos buvo milicininkų prievarta nugabentas į Vilniaus Lenino rajono VRS pas viršininką Adomaitį, o iš ten greitoji pagelba (su milicijos palyda) P. Cidziką nuvežė į psichoneurologinės ligoninės I-jį skyrių (Vilnius, Vasaros 5). Be medicininių tyrimų nukreipimą pasirašė gydytojas-psichiatras Kaunas. Jis pareiškė tik vieną prievartinio „gydymo" motyvą — esą P. Cidziko veiksmai kelia „visuomenės susirūpinimą". (Kokios visuomenės ir kuo remdamasis gyd. Kaunas tai teigia?!).

Petras Cidzikas užsitraukė KGB nemalonę dėl savo religinių ir tautinių įsitikinimų. O kai kurie tarybiniai psichiatrai, Hipokrato priesaika įsipareigoję vadovautis savo darbe tik sąžine ir humaniškumu, dabar imasi „gydyti" sveiką žmogų nuo įsitikinimų.

Ar ne taip „gydė" kalinius nacių gydytojai, nusipelnę pasaulio visuomenės bei tarptautinės teisės pasmerkimo ir bausmės?

Mes žinome Petrą Cidziką kaip sveikos pschikos, dorą žmogų. Ši prievarta ir susidorojimas su psichiškai sveiku žmogumi — didžiausias nusikaltimas visuonenei. Todėl reikalaujame Petrą Cizdiką tuojau paleisti iš psichoneurologinės ligoninės.

Vilnius, 1981.II.14.	Parašai:
Nijolė Sadūnaitė	Jadvyga Petkevičienė
Leonora Sasnauskaitė	Jonas Petkevičius
Kęstutis Subačius	Alfonsas Andriukaitis
Bernadeta Mališkaitė	Sofija Nikšienė
Birutė Burauskaitė	Ona Kavaliauskaitė
Genutė Šakalienė	Zita Vanagaitė
Jonas Volungevičius	Elena Terleckienė
Vytautas Bogušis	Rimas Matulis
Jonas Protusevičius	Romualdas Ragaišis
Mečislovas Jurevičius	Ona Poškienė-Lukauskaitė
Leonas Laurinskas	

* * *

Tikinčiųjų teisėms ginti
Katalikų Komitetas
1981 m. vasario 21 d.
Nr. 45

Lietuvos KP Centro Komitetui

Mes, Tikinčiųjų teisėms ginti Katalikų Komiteto nariai, kreipiamės į Centro Komitetą dėl Petro Cidziko (gyv. Vilniuje, Dailidžių gt. Nr. 7a) likimo.

Prieš aštuonerius metus Petras Cidzikas prievarta buvo patalpintas į psichiatrinę ligoninę ir keturius metus, būdamas visai sveikas, buvo luošinamas medikamentais.

1980 m. gruodžio 18 d. už tai, kad atvyko į viešą docento V. Skuodžio teismo procesą, jam buvo sufabrikuotas kaltinimas — esą įkandęs milicininkui į pirštą ir už tai nubaustas 15 parų arešto. Tarybinis teismas jį baudė kaip sveiką žmogų! Reikia pastebėti, kad toks banalus kaltinimas nieko negali įtikinti. Mes gerai žinome, už kokias „kaltes" žmonės kartais yra baudžiami paromis. Tame pačiame doc. V. Skuodžio teisme buvo suimta teisiamojo Povilo Pečeliūno sužadėtinė Danutė Keršiūtė ir nubausta 7 paromis arešto tik už tai, kad savo sužadėtiniui įteikė gėlių!

Š.m. vasario 9 d. Petras Cidzikas vėl buvo patalpintas į Vilniaus psichiatrinę ligoninę (Vasaros 5) ir vėl nežinia, kiek laiko bus luošinamas medikamentais. Visi pažįstantieji Petrą Cidziką sutartinai tvirtina, kad jis esąs visiškai sveikas žmogus, todėl jo patalpinimą į psichiatrinę ligoninę visi tikintieji išsiaiškina kaip eilinį išpuolį prieš tikinčiuosius, nes P. Cidzikas yra tikintis žmogus.

Kam tai naudinga?

Tikinčiųjų teisėms ginti Katalikų Komiteto nariai:

	Kun. Algimantas Keina
Kun. Leonas Kalinauskas	Doc. Vytautas Skuodis
Kun. Jonas Kauneckas	(lageryje)
Kun. Vaclovas Stakėnas	Kun. Alfonsas Svarinskas
Kun. Sigitas Tamkevičius	Kun. Vincas Vėlavičius

* * *

Protestą dėl Petro Cidziko patalpinimo į psichiatrinę ligoninę rašė taip pat Lietuviškoji Helsinkio grupė. Pasirašė: Ona Lukauskaitė-Poškienė, kun. Br. Laurinavičius, Mečislovas Jurevičius ir Vytautas Vaičiūnas.

* * *

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJOS

Kaunas. 1981 m. sausio mėn. inžinierius Vytautas Vaičiūnas, gyv. Kaune, Hipodromo gt. Nr. 46 bt. 35, pasiuntė pareiškimą Lietuvos KP CK sekretoriui P. Griškevičiui (nuorašus — Raseinių raj. „Naujas rytas" ir „Komjaunimo tiesos" laikraščių redakcijoms), kuriame pasisako prieš minėtuose laikraščiuose išspausdintą straipsnį „Atviras pokalbis su jaunimu", aprašantį procesiją — eiseną iš Tytuvėnų į Šiluvą.

Pirmosiomis straipsnio eilutėmis autorė E. Skudrienė teigia, jog „tiems, kurie dalyvavo toje sumaištyje, o juo labiau organizatoriams, širdies neskaudina sunkiai dorojamas derlius laukuose. Šiandien jie sotūs". Savo pareiškime inž. Vytautas Vaičiūnas įrodo, jog tikintieji Lietuvoje sudaro didesnę pusę gyventojų, jie dirba gamyklose, žemės ūkyje, tuo pačiu straipsnio kaltinimai pasidaro nepagrįsti.

Tūkstantinė minia, sausakimšai užpildžiusi Šiluvos bažnyčią, liudija, kad „žmogus gyvas ne vien duona. Reikia arti, sėti, pjauti, bet negalima į žmogų žiūrėti kaip į darbinį jautį ar penimą kiaulę". Vytautas Vaičiūnas nesutinka su straipsnio autore, jog pamokslo metu buvo išvardinti blogiausi jaunimo darbai. Tai grynas prasimanymas. Pamoksle buvo kalbama apie besaikį girtavimą ir moralinį palaidumą. Jaunimas buvo raginamas būti šių dienų Valančiais, įsijungti į tautos blaivinimo darbą, susigrąžinti prarastąsias vertybes: jaunuomenės skaistumą ir šeimų patvarumą. „Argi tautos nublaivinimo ir nusikalstinimo darbą reikia nustumti kažkur į kalno papėdę? Ar tai kenkia visuomenės ir valstybės interesams?" — klausia Vytautas Vaičiūnas.

Į priekaištą, kad eisenoms reikia gauti leidimą, t.y. suderinti jas su atitinkamomis organizacijomis, pareiškimo autorius atsako, jog leidimai visų pirma neduodami, be to žmonės į šią eiseną atvyko savo noru, niekas jų

nevertė. Tai judėjimas, kilęs liaudies gelmėse, ir tie, kurie „egzistuoja liaudžiai ir tarnauja liaudžiai" (LTSR Konstitucija 6 str.), turėtų žinoti, jog negalima eiti prieš liaudies valią.

Vytautas Vaičiūnas rašo, jog kaltiniti eiseną Lietuvos TSR BK 195/3 straipsniu būtų didžiausias nesusipratimas, nes maldininkų kolona, eidama dešinės vietinės reikšmės kelio puse, negalėjo sukelti „transporto ir valstybinių visuomeninių įmonių ar įstaigų darbo pažeidimo", juo labiau, kad eisenos tapo tradicija — pareigūnai tai žino iš anksto. Ir vis tik, pažymi autorius, 1980 m. gruodžio mėn. LTSR Aukščiausias Teismas nuteisė praeitų metų procesijos dalyvę Jadvygą Stanelytę.

Savo pareiškime Vytautas Vaičiūnas ieško atsakymo, kodėl mūsų šalyje tiek daug geriama ir atsako: „Valstybinis ateizmas užgesino amžinojo gyvenimo viltį, viską sugriauna ir nieko nesugeba pastatyti . . . Žmogus ant savo moralinių griuvėsių ieško suraminimo butelio dugne".

Pareiškimo autorius kelia žmogaus gyvenimo įprasminimo klausimą. Cituojami Jaselskio žodžiai: „Mokslas dar negali atsakyti į šiuos dalykus, būtent: gyvenimo įprasiminimo, asmenybės tobulėjimo, mirties ir nemirtingumo klausimus". Tai ar turi teisę kelti kitiems prasmės klausimą tie, kurie patys nežino atsakymo, ar turi teisę veržtis į žmogaus vidinę šventovę, sugriauti aukos ir meilės aukurą — Dievo altorių, sunaikinti senąją vertybių skalę, jei neturi kuo jos pakeisti? Ir kuo gi keisti 10 Dievo įsakymų, jei ant jų pastatyti moraliniai žmogaus pamatai?" — klausia Vytautas Vaičiūnas.

Pareiškime raginama sustoti, suskaičiuoti beprotnamius, venerinių ligų dispanserius, kalėjimus, nepilnamečių kolonijas ir padaryti atitinkamas išvadas — juk tai valstybinio ateizmo vaisiai. Nepatogu šių dienų statistikos palyginti su prieškarinėmis, tačiau užmerkti akis irgi pražūtinga.

Vytautas Vaičiūnas pažymi, jog neužtenka spaudoje diskutuoti apie veršelių ir paršelių auginimą ir jų priesvorio didinimą. Tauta serga – reikia ją gydyti. „Mokslinės ateistinės" pasaulėžiūros prirašyti vaistai netinka jos prigimčiai — negydo, o nuodija dar sveikas ląsteles. Negalima ramiai laukti Tėvynės mirties.

Dalyvavusius eisenoje iš Tytuvėnų į Šiluvą pareiškimo autorius vadina šių dienų didvyriais, išdrįsusiais išeiti į kovą su blogio pabaisa ir galinga šauktis dangaus pagalbos. Vytautas Vaičiūnas išreiškia įsitikinimą, kad jų balsas tarytum stebuklinga J. Biliūno žiburio šviesa, paliesta drąsuolio, pasieks kiekvieno tautiečio širdį.

* * *

Inžinierius Vytautas Vaičiūnas 1981 m. vasario mėn. įstojo į Lietuviškąją Helsinkio grupę.

* * *

Šlavantai. 1981 m. sausio 1 d. tikintieji prie Lazdijų — Veisiejų kelio kryžkelės pastatė kryžių. Sausio 4 d. kun. Juozas Zdebskis ir keturi jaunuoliai, važiuodami į Veisiejus, pastebėjo nuverstą kryžiaus viršūnę. Iššokę iš mašinos, pamatė ją numestą maždaug už penkių metrų, ant likusios kryžiaus dalies karojo užmesta virvė, kryžiaus apačioje buvo matyti pjovimo žymės. Kiek toliau pamatė bėgančius penkis vyrus. Nusikaltėliai matydami, kad juos pavys, iš kelio šoko į suartą lauką. Prisivijus vienas iš nusikaltėlių atstatė pistoletą ir pagrasino: „Norite, vykitės!" Tai buvo Lazdijų KGB etatinis darbuotojas Algis Gylys. Apylinkės pirmininkas Vabuolas pradėjo įtūžusiai spardyti vieną iš vaikinų: „Kas tu toks? Ko tau reikia?! Greitai būsi išaiškintas!" — rėkė pirmininkas. Vaikinams į pagalbą atskubėjęs kun. Juozas Zdebskis apšvietė prožektoriumi nusikaltėlius. Saugumietis Algis Gylys bijodamas, kad nebūtų atpažinti jo bendrininkai, prišokęs prie

kunigo, išdaužė iš jo rankų prožektorių ir išsuko lemputę. Nusikaltėliai pradėjo išsisukinėti, jog jie esą nekaltai užpulti, o jaunimas juos kaltino: „Jūs vertėte kryžių!" Vienas iš nusikaltėlių rankoje tebelaikė metalui pjauti pjūklą. Pasimetę ir apstulbinti jaunimo ryžtingumo bei drąsos kryžių pjovėjai pasišalino murmėdami, jog atsiskaitysią. Kun. Zdebskis su jaunimu grįžo prie nuversto kryžiaus ir, garsiai kalėdami rožančių, parnešė jį į Šlavantų bažnyčią.

„Kol kryžiai bus statomi, nors juos ir griautų, tauta bus gyva", — kalbėjo kun. Juozas Zdebskis. Jaunimas, sugrįžęs į tą vietą, kur žemėje buvo likusi kryžiaus stiebo dalis, surado tik ežero link vedančius pėdsakus . . . Kryžius buvo visiškai nupjautas ir pagrobtas.

Šlavantų tikintieji verkdami bučiuoja išniekintą kryžių, kaip simbolį jau 40 metų trypiamo tikėjimo ir niekinamų tautos tradicijų.

* * *

Palomenė (Kaišiadorių raj.). 1981 m. vasario 26 d. Palomenės kolūkio kultūros namuse Kaišiadorių raj. vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Kaubrys ir Palomenės kolūkio pirmininkė Gudaitienė išrinko naują Palomenės parapijos komitetą, o anksčiau buvusįjį nušalino nuo pareigų. Parapijos komiteto pakeitimo priežastis buvo ta, kad jis darė žygių, jog būtų iš Palomenės iškeltas su valdiškais ateistais bendradarbiaująs ir baigiąs iš bažnyčios išvaikyti žmones kun. Paulikas. Kaišiadorių raj. vykdomajam komitetui tiek tiko kun. Pauliko veikla, kad jis ryžosi geriau grubiai įsikišti į parapijos vidaus gyvenimą, negu leisti tikintiesiems pakeisti savo kleboną. Kaišiadorių vyskupijos kunigai stebisi, kad kun. Pauliko netvarko net vyskupijos valdytojas.

* * *

Vilnius. Eduardas Bulachas (baltarusis, sekmininkas), gyv. Vilniuje, Viršuliškių g. 78-8, protestuodamas, kad sovietinė valdžia neleidžia jam emigruoti su šeima į JAV, 1981 m. vasario 7 d. paskelbė bado streiką. Karinis komisariatas tuojau pašaukė Eduardą pakartoti karinės tarnybos. Medicininės komisjos metu E. Bulachas buvo pasiųstas patikrinimui pas psichiatrą. Antrą kartą vykti pas psichiatrą atsisakė; karinės tarnybos pakartojimui nebuvo paimtas.

Vasario 25 d. Lietuvos TSR Prokuroro pavaduotojas V. Barauskas pranešė, kad E. Bulacho pareiškimas perduotas Vidaus reikalų ministro pavaduotojui V. Žemguliui.

Kovo 7 d. Vidaus reikalų ministerija pranešė, jog Bulacho emigracijos klausimas bus svarstomas tada, kai pristatys iškvietimą iš Izraelio.

Kovo 8 d. Eduardas Bulachas nutraukė bado streiką.

* * *

Vilnius. 1980 m. Lietuvos TSR KP CK sekretoriui P. Griškevičiui Lietuvos katalikai pasiuntė labai daug pareiškimų, kuriuose prašoma gelbėti tautą nuo alkoholizmo: sumažinti alkoholio gamybą bent 50 procentų, padidinti bealkoholinių gėrimų asortimentą, apriboti alkoholinių gėrimų pardavimo laiką, kiekį, griežtai kovoti su degtinės perpardavimu ir leisti įkurti blaivybės draugiją. Po šitokio turinio pareiškimu pasirašė žemiau išvardintų ir kitų parapijų tikintieji: Adutiškio — 682, Šakių — 1881, Alvito — 370, Prienų — 2885, Kybartų — 1015, Miroslavo — 1141 . . .

Sovietinė valdžia į visus pareiškimus reagavo kapų tyla.

* * *

Kaunas. 1980 m. gruodžio 24 d. Kauno miesto tikintieji kreipėsi į Lietuvos KP CK reikalaudami, kad

būtų sugrąžintas iš Kauno bazilikos pagrobtas Pažaislio Marijos stebuklingas paveikslas. Milicija vagis seniai sugavo, o paveikslą grąžinti vilkina.

1981 m. sausio 23 d. RRT įgaliotinis P. Anilionis Kauno bazilikos k. parapijos komitetui atsiuntė pranešimą: „Pranešame Jums, kad paveikslas, piktadarių pagrobtas iš arkikatedros, baigus restauravimo darbus, bus perduotas saugoti Kauno arkikatedros religinio susivienijimo organui, tai yra grąžintas į Kauno arkikatedrą."

Turimomis žiniomis pagrobtasis paveikslas dar nerestauruojamas.

* * *

Prienai. Kleboniškio kaimo (Prienų parapija) tikintieji rašo Lietuvos KP CK sekretoriui P. Griškevičiui:

Mes, žemiau pasirašiusieji Prienų parapijos Kleboniškio kaimo tikintieji, 1981 m. vasario 5 d. pasikvietėme kunigą, kad mus aplankytų ir pašventintų namus. Prisiminę gražias savo tautos tradicijas, nutarėme kunigą pervežti iš namų į namus karieta.

Kai Juozas Kaminskas pradėjo vežioti kun. Antaną Gražulį, prisistatė Šilavoto apylinkės milicijos įgaliotinis ir reikalavo iškinkyti žirgus, nutraukti lankymą, — esą tai yra pažeidinėjami įstatymai. Nieko nelaimėjęs, įgaliotinis, grasindamas pranešti aukščiau, pasitraukė.

Netrukus su įgaliotiniu atvažiavo Prienų rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Morkvėnas ir Šilavoto apylinkės pirmininkas Alfonsas Petkevičius. Šie iškinkę žirgus nusivarė, o kun. Gražulį nusivežė į seną kolūkio kontorą. Tuo metu Prienų milicijos mašina atvažiavo keli pareigūnai (turbūt pagąsdinimui). Jie budėjo apie porą valandų.

Po gero pusvalandžio kunigą vikarą paleido, bet toliai jis mus lankė pėsčiomis.

Lietuvos KP CK sekretoriai, mes, klebiškiečiai, esame pasipiktinę Prienų raj. vykdomojo komiteto pirmininko

pavaduotojo Morkvėno, Šilavoto apylinkės pirmininko Petkevičiaus ir kitų tarybinių pareigūnų elgesiu ir reikalaujame, kad valdžios pareigūnas netrukdytų kunigams lankytis pas tikinčiuosius.

Pasirašė 70 tikinčiųjų.

* * *

Šilalė. 1981 m.sausio 24 d. laikraštyje „Komjaunimo tiesa" buvo išspausdintas ilgas Laurinaičio straipsnis „Argi sakykla šmeižtams skleisti?"

Autorius puola Šilalės vikarą kun. Vytautą Skiparį, jog šis tariamai šmeižiąs sovietinę valdžią, tvirtindamas, kad kovoje prieš Bažnyčią Lietuvoje panaudojamas alkoholis ir melas.

Stropiam prievartos ir melo gynėjui Laurinaičiui nepatinka jauno kunigo tiesus žodis, todėl prie jo ir klijuojama „šmeižiko" etiketė.

Šilalės tikintieji viename savo laiške rašo kun. Vytautui Skipariui: „Jūsų drąsus ir tvirtas žodis duoda atkirtį kiekvienai ateistinei nesąmonei . . . Kas išves tautą iš tamsos ir purvo, jei ji neturės savo švyturių? Tokiu švyturiu tautai pats Dievas išrinko Tamstą, gerbiamas kunige."

* * *

Kėdainiai. 1980 m. gruodžio 3 d. Kėdainių bažnyčios vikaras kun. Kęstutis Daknevičius buvo iškviestas pas rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoją Juškevičių. Pavaduotojas kaltino kunigą, jog šis sakąs politinius pamokslus. Negalėdamas pasakyti nieko konkretaus, pavaduotojas pareiškė, kad juo gali susidomėti aukštesni pareigūnai. Po raštišku įspėjimu kunigas nepasirašė.

Naudodamasis proga, kun. K. Daknevičius prašė, kad iš parduotuvės, esančios šalia bažnyčios, būtų pašalintas alkoholis ir kad būtų kitur nuvežtas alaus kioskas. Kunigas savo reikalavimus motyvavo tuo, kad girtuokliai

geria ne tik šventoriuje, bet juos dažnai reikia paprašyti net iš bažnyčios.

* * *

Užuguostis. Šios parapijos klebonas kun. Zenonas Navickas rašo RRT įgaliotiniui P. Anilioniui:

„Tarybų Sąjungos Konstitucijoje yra parašyta, kad tikintiesiems Tarybų Sąjungoje užgarantuojama sąžinės laisvė ir kad tikintieji ir netikintieji prieš įstatymus yra lygūs, kad tikintieji dėl savo įsitikinimų nediskriminuojami. Šitai labai dažnai tvirtina ir paskaitininkai, kaltindami „ekstremistus" kunigus ir Vatikano radiją, jog šie šmeižia tarybinę santvarką įrodinėdami, kad tikinčiųjų teisės Tarybų Sąjungoje yra pažeidžiamos.

Užuguosčio kai kurių komunistinių pareigūnų elgesys rodo, kad Vatikano radijas ir „ekstremistais" pravardžiuojami kunigai nemeluoja. Visi Užuguosčio tikintieji mato, kokie jie yra beteisiai ir kaip yra diskriminuojamas klebonas.

Šių metų sausio 29 d. nupirkau plytų klebonijos remontui. Nors plytos buvo teisėtai pirktos iš Prienų prekybos bazės, Višniūnų kolūkio pirmininkas P. Aleknavičius ir Užuguosčio brigados brigadininkas A. Urbanavičius, pasiėmę iš vairuotojo sąskaitos dokumentus, dvi paras vargino jį. Visi Prienų ir Jiezno ūkinių prekių prekybos darbuotojai labai stebėjosi tokiu P. Aleknavičiaus ir Urbonavičiaus elgesiu. Buvo aišku, kad šito priežastis yra ta, jog plytos buvo parduotos kunigui, o ne kokiam komunistui. Aiškiai pramatę, kad nieko nelaimėsią ir bijodami, kad šis incidentas nepasidarytų perdaug plačiai žinomas, Višniūnų kolūkio vadovai sugrąžino vairuotojui dokumentus ir aprimo.

Netrukus Prienų ir Jiezno ūkinių prekių parduotuvių darbuotojai gavo iš Prienų rajono vyriausybės griežtą įsakymą, kad ateityje be paskyrimo dokumentų nepardavinėtų plytų. Aišku, kunigui paskyrimo neduos.

Brigadininkas A. Urbonavičius barė Užuguosčio žmones, kam jie padėję man iškrauti plytas.

Vasario mėn. 1 d., važiuojant pas ligonį, mašina užklimpo sniege. Užuguosčio traktorininkas Aleksas Karvelis, važiuodamas tuo keliu, su traktoriu ištraukė iš sniego mano mašiną. Urbonavičius už tai A. Karvelį labai piktai barė ir griežtai įspėjo, kad ateityje kunigui kelyje nepadėtų. Argi tai nėra kunigų diskriminacija? Juk automobilių eismo dalyviams yra patariama vienas kitam kelyje padėti. Nusikaltimą padarė A. Karvelis, ištraukdamas mano mašiną iš sniego dėl to, kad aš esu kunigas.

Vasario 6 d. Užuguosčio brigados brigadininkas Albinas Bražionis po darbo valandų stiklino vėjo išdaužytus bažnyčios langus. Jam bestiklinant, minėtieji — Aleknavičius ir Urbonavičius — įsodinę jį į mašiną, nuvežė jį į Užuguosčio brigados kontorą. Čia barė, kam jis stiklino bažnyčios langus. Jam paprieštaravus, Urbonavičius norėjo Bražionį primušti — Bražionis pabėgo ir baigė tvarkyti langus. Vasario 9 d., buvo sukviestas susirinkimas, Bražionis buvo nušalintas nuo statybos brigadininko pareigų ir gavo griežtą papeikimą, kam stiklino bažnyčios langus. Argi šis grubus, tiesiog chuliganiškas Višniūnų kolūkio vadovų elgesys nėra Tarybų Sąjungos Konstitucijos pažeidimas?

Visiems yra aišku, kad šie aprašytieji faktai yra Užuguosčio tikinčiųjų teisių pažeidimas. Neaišku tiktai, ar čia yra eilinis Užuguosčio komunistų siautėjimas, ar visa tai Prienų rajono valdžios padiktuota. O gal Lietuvos Religijų reikalų taryba yra tokio ideologinio darbo įkvėpėja.

Įgaliotiniai, įrodykite, kad taip nėra, ir užkirskite kelią panašiems reiškiniams ateityje.

Užuguosčio parapijos klebonas
kun. Z. Navickas

Užuguostis, 1981 m. vasario 23 d.

* * *

1980 m. gruodžio 25 d. pasibaigus pamokoms, Užuguosčio parapijos tikintieji su savo vaikais, po skirtų jiems pamaldų, susirinko pas Užuguosčio gyventoją Juozą Juodį, kur jų laukė paruošta Kalėdinė eglutė. Kalėdų senelis pasveikino vaikus su šv. Kalėdomis, įteikė dovanėlių, o vaikai padeklamavo eilėraštukų. Senelis paragino vaikus klausyti tėvelių, gerai mokytis, užaugti dorais žmonėmis ir atsisveikinęs išvyko. Pramogėlė tęsėsi apie 2 valandas. Visi, vaikai ir jaunimas, patenkinti grįžo namo.

Tai nepatiko Užuguosčio komunistams — apylinkės pirmininkei Kurminienei, sekretoriui Rukanauskui, Višniūnų kolūkio pirmininkui Aleknavičiui ir Užuguosčio brigadininkui Urbanavičiui. Negalėdami nubausti aktyvaus tikinčio jaunimo, puolė Juozą Juodį, kam šis leidęs savo namuose susirinkti. Juodžiams buvo liepta parašyti pasiaiškinimą. Apylinkės pirmininkė išreikalavo pažadą daugiau taip nedaryti. Juodienei grasino išmetimu iš Užuguosčio kultūros namų valytojos pareigų.

Užuguosčio tikintieji pasipiktinę tokiu apylinkės atitinkamų darbuotojų elgesiu.

* * *

Vilnius. 1981 m. vasario 16 d. Nijolė Sadūnaitė išsiuntė pareiškimą Lietuvos TSR Ryšių ministerijos Pašto valdybos viršininkui, nuorašą — Vilniaus Centrinio pašto viršininkui, kuriame rašo: „Norėčiau sužinoti, kokiu pagrindu yra sulaikomi ir neįteikiami man mano adresu siunčiami laiškai ir grąžinami siuntiniai? Nuo 1980 metų liepos mėn. 9 dienos nesu gavusi nė vieno laiško iš užsienio draugų, nors tikrai žinau, kad jie man rašo.

TSRS Konstitucijos 56 straipsnis skelbia, kad piliečių asmeninį gyvenimą, susirašinėjimų, telefoninių pasikalbėjimų ir telegrafinių pranešimų slaptumą saugo įstatymas. Paaiškinkite, prašau, kodėl šis įstatymas (šiuo konkrečiu atveju) yra taip grubiai laužomas?

* * *

Lietuvos TSR Ryšių Ministerijos specialios gamybinės techninės laboratorijos viršininkas A. Idkinas atsakė, kad „sutinkamai su Pasaulinės pašto konvencijos nuostatais, paieškojimą turi daryti pats siuntėjas . . . Siuntėjui pranešama, kodėl siunta nepasiekė adresato . . . Jūs tiksliai galite iš siuntėjų sužinoti, kur sulaikomi, kaip Jūs rašote, laiškai ir kodėl grąžinami Jūsų adresu siunčiami siuntiniai".

Kaip gali siuntėjai pranešti, jei nė vienas laiškas iš užsienio N. Sadūnaitės nepasiekia?

* * *

Nijolė Sadūnaitė, būdama Sibire — nutrėmime, iki liepos 7 d. gaudavo kas dieną po 10-20 laiškų iš 20 užsienio valstybių. Jai rašė daugiau nei 250 užsienio draugų. Tik grįžus į Lietuvą 1980.VII.9, korespondencija buvo visiškai nutraukta — ji nebegauna nė vieno laiško, nors visiems draugams (kai kuriems net po kelius kartus) rašė iš Vilniaus.

* * *

Vilnius. Vilnietis Jonas Sadūnas savo pareiškime LTSR Saugumo komitetui rašo:

„1980 metų liepos 9 d. mano sesuo Nijolė Sadūnaitė sugrįžo iš nutrėmimo Bogučanuose į Vilnių. Nuo tada aš nebegaunu laiškų iš užsienio. Nurodysiu tik vieną pavyzdį. Visai nutrauktas susirašinėjimas su Hieronimu, gyvenančiu Izraelyje. Jo paskutinis, mane psiekęs laiškas buvo rašytas 1980 m. gegužės 8 d. Fr. Hieronimas savo pažįstamai, gyvenančiai Lietuvoje, 1980 m. rugpjūčio 15 d. rašytame laiške nurodė, kad 1980 m. birželio 18 d. parašė man laišką. Bet aš to laiško negavau. Minėtai pažįstamai taip pat rašė, kad negauna mano laiškų, nors aš 1980 m. liepos mėnesį parašiau Jam keturius laiškus.

Vėliau Fr. Hieronimui siunčiau registruotus laiškus su įteikimo pranešimais (1980 m. spalio mėnesį parašiau 6 laiškus), bet negrįžo nė vienas įteikimo pranešimas, kuris patvirtintų, kad mano laiškas pasiekė Fr. Hieronimą.

Taip pat negavau Fr. Hieronimo 1980 m. kovo mėn. mano vardu išsiųstos banderolės su elektriniu papuošalu, kuris buvo skirtas mano seseriai Nijolei Sadūnaitei.

Šventų Kalėdų ir Naujųjų Metų proga jau keletą metų iš užsienio gaudavau po keliasdešimt pasveikinimų, o šiais metais negavau nė vieno pasveikinimo, net iš giminių, gyvenančių užsienyje . . ."

Valstybinio Saugumo komitetas tyli, o jo darbuotojai ir toliau konfiskuoja visus laiškus; siuntinių likimas nežinomas.

* * *

Vilnius.

Lietuvos TSR Prokurorui

1980 m. liepos 8 d., baigusi nutrėmimą Sibire — Bogučanuose, gavau pasą ir per Rygą išskridau į Vilnių. Liepos 9 d., vos nusileidus lėktuvui Rygoje, stuardesė liepė visiems keleiviams paruošti pasus ir bilietus, kuriuos, išlipant iš lėktuvo, tikrino trys uniformuoti milicijos darbuotojai. Patikrinę mano pasą, mane sulaikė ir, pasakę, kad yra neaiškumų, įsodino į šalia lėktuvo stovinčią „Volgą", kurioje manęs laukė du saugumo darbuotojai ir jų vairuotojas iš Vilniaus. Kartu su manimi sulaikė atvykusį manęs parsivežti į Vilnių giminaitį. Vietoje to, kad mes parskristume lėktuvu iš Rygos į Vilnių per 1 val., turėjome praleisti 5 val. saugumiečių „Volgoje". Kas davė jiems teisę naudoti grubią moralinę prievartą — be jokios tam priežasties sulaikyti mus milicijos pagalba ir dar meluoti, kad yra neaiškumų, kurių taip ir nebuvo. Parvežę į Vilnių, jie taip ir nepasakė, kodėl

buvome jų Rygoje sulaikyti ir kas jems buvo neašku. Tuo jie pademonstravo savo sauvalę, prisidengdami melu ir sulaikydami mus kaip nusikaltėliusPasirodo, ir po 6 metų Lietuvoje niekas nepasikeitė, čia tap pat, kaip ir anksčiau, grubiai pažeidinėjamos elementariusios žmogaus teisės, tyčiojamasi iš žmogaus orumo, kada tik to panori saugumo darbuotojai, kuriems viskas leidžiama.

Reiškiu protestą ir pasipiktininą tokiu jų elgesiu.

N. Sadūnaitė.

1980 m. liepos 21 d.

1980 m. liepos 30 d. N. Sadūnaitė gavo tokį atsakymą:

„Pranešu, kad Jūsų 1980 m. liepos 28 d. pareiškimas, kurį rašėte Respublikos Prokurorui, prokuratūroje gautas ir tikrinamas".

Pasirašė LTSR prokuroro padėjėjas 3-os klasės valstybinis justicijos patarėjas

A. Kirijenka

Jau praėjo 8 mėnesiai, kaip LTSR Prokuratūra „tikrina" ir tyli.

* * *

Telšiai. 1980 m. gruodžio mėn. vykusiuose namų savininkų susirinkimuose saugumo darbuotojai aiškino anksčiau slepiamus kai kuriuos kun. Šapokos nukankinimo ženklus: kunigo sprande rasta didelė žaizda, sulaužytas šonkaulis. Šitai buvo daroma todėl, kad, valdžios pareigūnams slepiant nusikaltimo detales, žmonės pradėjo kaltinti, jog kunigas nužudytas KGB agentų.

* * *

1980 m. gruodžio mėn. Telšių vyskupijoje naujai buvo apiplėštos dvi bažnyčios: užlipę statomo bokšto pastoliais, nusikaltėliai įsilaužė į Kretingos bažnyčią ir nuo sakyklos

pavogė meniškas 8-nių apaštalų figūras; iš Kaunatavos bažnyčios pavogtas kryžius, išlaužtas tabernakulis.

* * *

Kybartai. 1980 m. gruodžio 17 d. „Šilupės" kolūkio gamybinio pasitarimo metu Kybartų miesto K. Donelaičio vidurinės mokyklos direktorius J. Dirvonskis (ateistinės veiklos tarybos pirmininkas) savo kalboje skundėsi, jog vis darosi sunkiau kovoti su kunigais, mat jie žymiai geriau už juos žino marksizmą, be to, aiškino, kad kunigų „ekstremistų" sukurstyti žmonės surinko 150 tūkstančių parašų dėl Klaipėdos bažnyčios susigrąžinimo; rašo nepagrįstus skundus. Direktoriaus žodžiais kalbant, Lietuvoje yra 150 kunigų „ekstermistų", iš jų aršiausi — penki, o labiausiai — Kybartų bažnyčios klebonas kun. Sigitas Tamkevičius ir Viduklės klebonas kun. Alfonsas Svarinskas.

Lektorius džiūgavo, jog KGB trukdė paminėti DLK Vytauto 550 m. sukaktį. Tvirtino, kad Lenkijoje Popiežiaus remiami religiniai fanatikai vykdo ardomąją veiklą.

Direktorius sakėsi ūkio vadovams padavęs tikinčiųjų vaikų sąrašus (tų tėvų, kurie dirba minėtame „Šilupės" kol.). „Jei sekmadienį žmonės nueina į bažnyčią, ne į darbą, galite nutraukti procentus, o vaikams mes nieko negalime padaryti" — apgailestavo direktorius J. Dirvonskis.

* * *

Betygala (Raseinių raj.). 1980 m. lapkričio mėn. pas Betygalos bažnyčios valytoją Oną Petrauskaitę atvyko pilietis iš Raseinių, prisistatė kaip saugumo darbuotojas, bet pavardės nepasisakė. Teiravosi, ar ši nepažįstanti kun. Alf. Svarinsko, ar nežinanti, kas galėjo perduoti žinias į Vatikaną apie tikinčiųjų mokinių persekiojimus mokyk-

loje. Nieko neišgavęs, čekistas išvažiavc Po keleto dienų, apie antrą valandą nakties, chuliganai pradėjo daužytis į O. Petrauskaitės buto langus, gąsdinti ir dažais ištepliojo jos buto duris. Kaimynystėje, už sienos, gyvenantis milicijos įgaliotinis į neįprastą triukšmą visai nereagavo ir chuliganų nesulaikė.

Tą pačią naktį chuliganai siautėjo ir prie Betygalos zakristijono Vytauto Dulkės namo: daužė į langus ir dažais ištepė jo namo duris.

Betygalos tikintieji susirūpinę, jog chuliganų niekas nesudraudžia.

* * *

Kaunas. Prieš metus laiko Kauno mieste, Meskupo gatvėje, pastatytas laidojimo biuras su trimis šarvojimo salėmis. Daugelis Kauno miesto gyventojų gyvena ankštuose ar daugiaaukščių namų butuose, todėl, mirus artimam asmeniui, naudojamasi laidotuvių biuro paslaugomis, išsinuomuodami šarvojimo salę. Kauno tikintieji skundžiasi, jog šarvojimo salėje negalima uždegti žvakių, pakabinti ar pastatyti prie pašarvotojo galvūgalio kryžiaus ar švento paveikslo, negalima giedoti, o laidotuvių metu administratoriai neįleidžia į salę kunigo. Drąsesni kunigai, kurie į salę įeina, po to kviečiami į Vykdomąjį komitetą pasiaiškinti, kodėl nepaklausė draudimo.

* * *

Rainiai (Telšių raj.). 1980 m. gruodžio 24 d., vykstant rajono partinei konferencijai, buvo nupjautas ir sunaikintas kryžius, stovėjęs toje vietoje, kur 1941 m. tarybiniai pareigūnai labai žiauriai nukankino 73 vyrus. Tikintieji juos vadina žemaičių kankiniais. Žmonės, juos gerbdami, prie kryžiaus dažnai atnešdavo gėlių. To negalėjo pakęsti komunistai, kurių nusikaltimą primindavo šis kryžius, pastatytas maždaug prieš pusę metų.

* * *

Kelmė. 1981 m. kovo 3 d. naktį piktadariai nusiaubė Kelmės kapines — sudaužė 32 paminklus.

* * *

Bukonys (Jonavos raj.). 1981.I.1 buvo apiplėšta Bukonių bažnyčia: išlaužę tabernakulio dureles, piktadariai išniekino Švš. Sakramentą, pavogė komuninę, žvakides, keletą paveikslą.

* * *

Vilėkai (Ignalinos raj.). 1980 m. rudenį ateistiniai vandalai nudaužė nuo kryžių visas Nukryžiuotojo figūrėles, esančias Ignalinos raj., Dysnų apylinkės, Vilėkų kaimo kapinėse.

* * *

Kupreliškis (Biržų raj.). 1981 m. vasario 13 d. Kupreliškio parapijos tikintieji išsiuntė pareiškimą RRT įgaliotiniui P. Anilioniui, kuriame reikalaujama, kad į kunigų seminariją galėtų įstoti tiek kandidatų, kiek, Bažnyčios nuožiūra, jų reikia aptarnauti tikinčiuosius. Taip pat reikalaujama netrukdyti eiti savo pareigas kunigams, baigusiems neakivaizdines teologines studijas ir gavusiems kunigystės šventimus. Pasirašė 500 tikinčiųjų.

* * *

SOVIETINĖJE MOKYKLOJE

Garliava. 1981 m. vasario 21 d. Garliavos vid. mokyklos Nr. 1 direktorius Nausėda, išsikvietęs X kl. mokinį Vytautą Gluoksnį, pradėjo klausinėti, ar tikrai tiki

į Dievą, lanko bažn. chorą, groja vargonais. Mokinys nesigynė, tuomet mokyklos direktorius pareiškė: „Negalima! Tu komjaunuolis!" „Galiu iš komjaunimo išstoti", — nepasimetė dešimtokas. Direktorius pasiūlė rašyti pareiškimą.

Vasario 26 d. V. Gluoksnis vėl buvo iškviestas. Į mokyklą buvo iškviesta ir mokinio motina. Direktorius primygtinai reikalavo motiną paveikti sūnų, jog šis atsiimtų pareiškimą dėl išstojimo iš komjunimo organizacijos. Gąsdino, kad, jei neatsiims, bus perduotas aukščiau, niekur neįstos. Motinos akyse vadino sūnų bukapročiu, sakėsi neatstos tol, kol sūnus giedos ir gros bažnyčioje.

* * *

1981 m. vasario 27 d. Garliavos vid. mokyklos direktorius Nausėda po pamokos pasiliko 7 kl. mokinį Egidijų Blockį. Teiravosi, ar lanko bažnyčią, patarnauja mišioms. Klausinėjo, kas daugiau tarnauja. Vaikas tylėjo. „Ko tyli, liežuvį prarijai, žado netekai?! Vis tiek viską žinome, mes bažnyčioje turime savo agentų!" — barėsi direktorius. „Jei viską žinote, tai kam dar klausiate?" — atsiliepė Egidijus. Atėjusios mokytojos padėjo direktoriui tardyti ir barti septintoką.

* * *

Šilalė. Šilalės vid. mokyklos mokytoja Henrika Aušrienė 8 klasės mokiniams liepė rašyti tema „Mano išpažintis".

— Aš pabūsiu už kleboną, — pareiškė mokytoja.

Įpykusi, jog tik du mokiniai iš visos klasės parašė, grasino:

— Rasiu priemonių, kad ši tema būtų parašyta!

* * *

Šilalės vid. mokyklos mokytoja Stefa Statkevičienė vertė dešimtokus perskaityti „Komjaunimo tiesoje" išspausdintą straipsnį, šmeižiantį Šilalės vikarą.

Viešai pamokoje pranešė pavardes mokinių, aktyviai dalyvaujančių Bažnyčios gyvenime.

* * *

Pajūris (Šilalės raj.). Mokyklos direktorius Norkus, mokytojai Vėlavičienė, Kijauskas ir pionierių vadovė Jakaitė terorizuoja VIII-tos klasės mokinius: Antaną Peirošių, Janiną Baltikauskaitė, Violetą Kučinskaitę ir kitus už tai, kad šie nestoja į komjaunimą. Mokinių akyse kaltina Pajūrio kleboną kun. Vladą Abramavičių, atseit, jis viliojąs vaikus ir draudžiąs jiems stoti į bedievišką organizaciją.

* * *

Didkiemis (Šilalės raj.). Aštuonmetės mokyklos direktorė Kasnauskienė ir VIII klasės auklėtoja Elena Gudelienė prievartauja vaikus stoti į komjaunimą. Aštuntokus, lankančius bažnyčią ir nesirašančius į bedieviškas organizacijas, grubiai vadina žmogžudžiais, idiotais ir žiauriai iš jų tyčiojasi. Vaikai iš mokyklos grįžta labai išvarginti, kartais tenka vartoti net raminančius vaistus. Tėvai susirūpinę ir pasipiktinę šitokia sovietinės mokyklos inkvizicija, nukreipta prieš jų vaikus.

* * *

Šilutė. Šilutės vid. mokyklos Nr. 3 VIIIc klasės auklėtoja E. Andriulionienė jau antri metai vis sumažina elgesio pažymį mokinei Romai Paulauskytei, o šiais metais ir mok. Virginijai Vasiliauskaitei. „Kol lankysite bažnyčią, neturėsite pavyzdingo elgesio pažymio!" — šaukė mokytoja. Tam pritaria ir mokyklos direktorius A. Stankus.

Auklėtoja gąsdina mergaites, jog jos neišlaikysiančios egzaminų ir niekur neįstosiančios; be to, į parašys blogą charakteristiką.

* * *

Šaukėnai (Kelmės raj.). 1979 m. birželio pradžioje ateistiniame stende, šalia tikėjimą išjuokiančių straipsnių, buvo iškabintas religinis eilėraštis „Tau, mano drauge". Praėjus kelioms dienoms, eilėraštis buvo šimtas.

1980 m. vasario 6 d. gydytojų komisija kariniame komisariate tikrino šešiolikmečių sveikatą. Praėjęs patikrinimą, dešimtokas Alvydas Rakauskas buvo pakviestas į kieme stovinčią automašiną ir nuvežtas į Kelmės saugumo skyrių. Čia jam liepė rašyti gyvenimo aprašymą, nes esąs saugumo įskaitoje. Saugumietis, prisistatęs Petro Tefelio pavarde, paklausinėjęs jaunuolį apie mokslą ir tėvus, pradėjo atkalbinėti jį nuo bažnyčios lankymo, nuo patarnavimo šv. Mišioms. Po to mokinį nusivedė į Kelmės saugumo viršininko Petro Vytauto Braukos kabinetą. „Kas rašė eilėraštį „Tau, mano drauge?" — ėmė klausinėti jaunuolį saugumo viršininkas. Šis, tikėdamas žodžio laisve, nė negalvojo gintis.

Tefeliui atnešus iš seifo nuotraukas, kuriose matėsi eilutės iš „LKB Kronikos" apie 1979 m. sausio 30 d. Šaukėnų kultūros namuose rodytą kino filmą „Juodoji procesija" ir apie mokinių prievartavimą, pasipylė eilė klausimų: „Kieno darbas? Kas parašė? Kas pranešė?"

„Paauklėję" išaiškino, kad tikėjimas Tarybų Sąjungoje turįs išnykti, saugumiečiai ėmė reikalauti, jog Rakauskas išvardintų Mišioms patarnaujančių draugų pavardes ir pateiktų kai kurių žinių. Jam atsisakius, grasino lageriu nuo trijų iki dešimties metų už antitarybiškumą.

1980 m. vasario 27 d. P. Tefelis vėl pasirodė Šaukėnuose. Pasigavęs mok. Rakauską, siūlė savo paslaugą, jei šis įsiveltų į nusikaltimą, o taip pat garantavo įstojimą į bet kokią aukštąją mokyklą . . . Tik, aišku,

mažutė sąlyga: „Bendradarbiauk su mumis, bet niekam nė mur-mur. Jei prasitarsi kam, sodinsim už grotų! Tėvams sakyk, jog užtrukai mokykloje. Vėl susitiksime kovo 1 d." Alvydas į susitikimą nenuvyko.

1980 m. balandžio 18 d. prie mokyklos vėl stovėjo saugumo automašina. Direktorius į savo kabinetą iškvietė kelius mokinius. Į pamoką sugrįžęs klasės draugas Čeponis pakvietė Rakauską. Mokiniams bandžius persimesti keliais žodžiais, mokytojas Teresevičius suriko: „Nepasakinėkit! Greičiau eik!"

Rakauskui saugumietis grasino: „Bus blogai, kad neatėjai į susitikimą". Mokinys pareiškė, jog niekada neateis į tokius susitikimus.

1980 m. balandžio 24 d. mok. Rakauskas vietoje ateistinio rašinio gynė savo religinius įsitikinimus.

1980 m. birželio 5 d. į karinę stovyklą, kurioje tuo metu buvo mok. Rakauskas, atvykęs saugumietis Tefelis pasipiktinęs aiškino, jog jam labai nepatiko Rakausko rašinys. „Tavęs laukia bausmė. Rašinys svarstomas Kelmės švietimo skyriuje", — bandė išgąsdinti čekistas dešimtoką. Pokalbyje su saugumiečiu, į jo pateiktus klausimus mokinys visai neatsakinėjo.

1980 m. rugsėjo 1 d. čekistas Tefelis kartu su viršininku Brauka vėl pasirodė mokykloje. Mokslo metų pradžios proga saugumo viršininkas kalbėjo mokiniams apie tarybinį patriotizmą ir internacionalizmą.

* * *

Šaukėnai. 1979 m. lapkričio 22 d. Šaukėnų vid. mokykloje viešėjo Vilniaus Pedagoginio instituto dėstytojas Stankaitis. Prievarta suvarytiems į salę mokiniams lektorius grubiai išjuokdamas, pasakojo apie vienuolius. Dvi mergaitės paskaitos metu atsistojo ir bandė išeiti, bet mokytojas neišleido. Kelią pastojo jų auklėtoja Birutė Rakauskienė ir pionierių vadovė Janina Jokūbauskienė.

* * *

Tauragė. 1981 m. sausio mėn. Tauragės 5-e vid. mokykloje mokytoja Eidikytė liepė pakelti rankas tims III kl. mokiniams, kurie tiki į Dievą. Po to sekė grasnimai, jog tikintieji, kaip nusikaltėliai, bus baudžiami kėjimu. Po trumpos pertraukėlės liepė vėl pakelti rankas tikintiems vaikams. Kai ir vėl pakilo rankų miškas, mokytoja pareiškė, jog visi tikintys bus atiduoti į atsikusių mokinių internatą Skaudvilėje.

* * *

Žarėnai (Telšių raj.). 1980 m. gruodžio 30 d. Žarėnų parapijos jaunimas kartu su kitu Telšių dekanato jaunimu vyko į Žemaičių Kalvariją perduoti rožančius. Tai sukėlė didelį nerimą Žarėnų vidurinės mokyklos mokytojams. Mokytojas Vasiliauskas, kompartijos kandidatas, vaikščiojo po mokinių namus ir grasino, jog visi, kurie važiuos į Ž. Kalvariją, bus griežtai nubausti.

Mokytoja Radzevičienė, atsakinga už ateistinį mokinių auklėjimą, mokyklos kompartijos sekretorė Damanskienė ir direktorė Jankauskienė, motyvuodamos tuo, kad nebūtų taip, kaip praeitais metais per Velykas (pilna bažnyčia mokinių), nereikėtų „tarybai" svarstyti nepaklusniųjų, nutarė visą X kl. surašyti į ateistų būrelį. 100 proc. įtraukti visų nepavyko. Minėti mokytojai nuolat prievartauja tikinčius mokinius, juos baugina, „auklėja", verčia dalyvauti ateistiniuose konkursuose.

* * *

Šilalė. 1980 m. gruodžio 18 d. Šilalės vargonininkas Feliksas Kvietkauskas griežtai pareiškė vikarui kun. Vytautui Skipariui: „Jaunimas bažnyčioje negros, negiedos, nesilankys pas tave, nedarysite jokių susitarimų, bendrai, ilgai nesiautėsi — greit būsi suvystytas. Kunigui pasiteiravus, kodėl negalima vaikams giedoti, vargonininkas atsakė, tuo jie norį atimti jam duoną. Vikarui

paaiškinus, kad tik per jo lavoną peržengus, bus galima uždrausti jaunimui groti, giedoti, lankytis pas jį, vargonininkas pagrasė įskųsiąs valdžiai.

* * *

1980 m. gruodžio 23 d. Šilalės vidurinės mokyklos direktorė Norvilienė, mokyt. Breskuvienė, mokyt. Kelpšienė, mokyt. Raštutienė išsikvietė mokinius: Virgį Jankauską (VIII kl.), Gintautą Račkauską (IX kl.), Arūną Tverijoną (VIII kl.). Ji tardė, kas iš mokinių patarnaująs Mišioms. Mokiniai atsisakė pasakoti apie kitus.

Šilalės tikintieji džiaugiasi, kad vaikai ir jaunimas įsijungia į Bažnyčios gyvenimą: patarnauja Mišioms, adoruoja, eina Kryžiaus Kelius, groja ir gieda bažnytiniame chore.

* * *

Vadžgirys (Jurbarko raj.). 1980 m. gruodžio 17 d. Vadžgiryje buvo laidojama 80-ties metų senutė Petronėlė Liaugaudienė. Jos dukra Sobaitienė ilgus metus dirbo Vadžgirio vid. mokykloje valytoja. Gražina Sobaitytė mokosi XI-toje klasėje. Laidotuvėse dalyvavo mokiniai (Rūta Zdanavičiūtė — XI kl., Sigita Eitutytė — XI kl., Janina Milkauskaitė — XI kl., Regina Gudmonaitė — XI kl., Laima Trumpaitytė — XI kl., Audra Krikščionaitytė — XI kl., Violeta Puskepalaitytė — XI kl., Gudmonaitė — IX kl., Daiva Mankutė — IX kl., Živilė Puišytė — V kl., Reda Kybartaitė — V kl., Rima Giedraitytė — V kl., Renatas Sluoksnaitis — V kl.), įnešę vainikus ir gėles į bažnyčią, sugrįžo į pamokas. Direktorė Butėnienė pastebėjo grįžtančius mokinius. Prasidėjo tardymas, grasinimai perduoti saugumui; visiems reikėjo parašyti pasiaiškinimus.

Mokytoja Zofija Maurutienė (XI kl. auklėtoja) buvo svarstoma Jurbarko švietimo skyriuje, mokytojai Lukošienei, išleidusiai penktokus, pareikštas papeikimas.

* * *

1980 m. Kūčių dieną direktorė E. Būtėnienė pati budėjo mokinių bendrabutyje (internate), kad nė vienas iš mokinių nepabėgtų į namus. „Aš jums išvaikysiu iš galvų visokius prietarus. Tam, kuris bandys išbėgti, bus sumažintas elgesio pažymys", — grasino direktorė E. Būtėnienė.

* * *

BAŽNYČIA SOVIETINĖSE RESPUBLIKOSE

Nočia. 1981 m. sausio mėn. Baltarusijoje, Varanavos rajone, buvo apiplėšta Nočios bažnyčia. Vasario mėn. buvo išplėšta Rodunės bažnyčia: išniekintas tabernakulis, išlaužtos durys, pavogti kilimai, paveikslai ir apie 10,000 rub.

* * *

NAUJI POGRINDŽIO LEIDINIAI

„Aušra" Nr. 23, Nr. 24.

„Vytis" Nr. 6.

„Tiesos kelias" Nr. 16, Nr. 17.

„Blaivybėje — jėga" Nr. 1. Leidnys pasirodė 1981 m. — Blaivybės metais. „Blaivybinio entuziazmo ugnelei visuomenėje kurstyti, gerai patirčiai publikuoti, blaivybės aktyvistams suburti, blaivinimo fronto veiklai plėsti organizuojamas šis kuklus leidinukas", — rašoma įžangoje. Leidinys „Blaivybėje — jėga" — blaivybės propaguotojas ir jos šauklys.

„LKB Kronika" sveikina entuziastus, kurie, gelbėdami alkoholyje skandinamą Lietuvą, ryžosi leisti taip reikalingą leidinį „Blaivybėje — jėga".

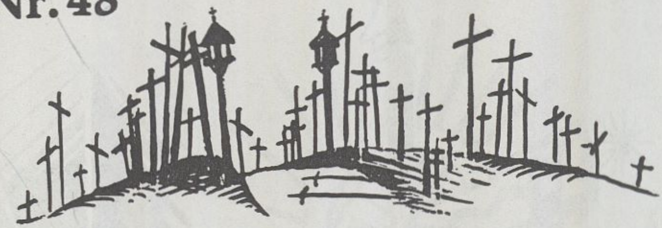
* * *

Lietuvi, neužmiršk!

Petras Plumpa (Čistopolio kalėjimas), Petras Paulaitis (Mordovija), Sergiejus Kovaliovas (Permės sr.), Viktoras Petkus (Permės sr.), Balys Gajauskas (Permės sr.), Vladas Lapienis (tremtis Tėjoje), Algirdas Statkevičius (Černiakovskio spec. psich. ligoninė-, Antanas Terleckas (Permės sr.), Julius Sasnauskas (Vilniaus saugumo kalėjime), Povilas Pečeliūnas (Permės sr.), Vytautas Skuodis (Mordovija), Anastazas Janulis (Mordovija), Povilas Buzas (Permės sr.), Gintautas Iešmantas (Permės sr.), Gemma-Jadvyga Stanelytė (Sverdlovsko sr.), Genovaitė Navickaitė ir Ona Vitkauskaitė (Panevėžio lageryje) ir kiti neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai gyventi ir tikėti.

Nr. 48

- Jo Šventenybei Popiežiui Jonui Pauliui II
- J. E. kardinolui Pranciškui Makarskiui
- Garbingajam Nobelio premijos laureatui A. Sacharovui
- Mečislovo Jūrevičiaus teismas
- Inžinieriaus Vytauto Vaičiūno teismas
- Mūsų kaliniai
- RRT „šviečia" tikinčiuosius ir kunigus
- Rašo Kunigų tarybos
- Žinios iš vyskupijų
- Sovietinėje mokykloje

1981 birželi 29 d.

LKB KRONIKA Nr. 48

Perskaitęs duok kitam!
Eina nuo 1972 metų.

Numeris skiriamas paaukojusiems laisvę už tikėjimo laisvę — Vytautui Vaičiūnui ir Mečislovui Jūrevičiui

JO ŠVENTENYBEI POPIEŽIUI JONUI-PAULIUI II

Gegužės 13 d. šūviai į Jūsų Šventenybę labai skaudžiai palietė ir mūsų, Lietuvos katalikų, širdis.

Per radiją sužinojusi apie šį baisų atentatą, visa tikinčioji Lietuva meldžia Aukščiausiąjį, prašydama Jums, Šventasis Tėve, greito pasveikimo, kad kuo greičiau galėtumėte sugrįžti prie Bažnyčios vairo. Mes puikiai suprantame, ką reikštų šiuo metu Katalikų Bažnyčiai, pasauliui ir mums, komunistinių kraštų katalikams netekti Jūsų, kuris taip drąsiai ir taikliai mokate prakalbėti „tylinčios Bažnyčios" lūpomis.

Mes dar kartą išreiškiame savo dėkingumą už Jūsų meilę mums, Lietuvos katalikams, už įvairiomis progomis pasakytus šiltus lietuviškus žodžius ir už maldas, kuriomis lydite mūsų Golgotą.

Lietuvos katalikai

* * *

J. E. KARDINOLUI PRANCIŠKUI MAKARSKIUI

1981 m. gegužės 31 d. mes, Lietuvos katalikai, su malda lūpose per Varšuvos radiją sekėme Lenkijos Primo kardinolo Stepono Višinskio laidotuves. Mes negalėjome

asmeniškai jose dalyvauti, bet širdimi buvome su Jumis.

Per keletą dešimtmečių mes stebėjome kardinolo Stepono Višinskio vadovaujamo lenkų episkopato didvyrišką kovą už Bažnyčios ir žmogaus teises Lenkijoje ir iš šios kovos ne kartą sėmėmės įkvėpimo. Kardinolo Stepono Višinskio mirtis yra skaudus nuostolis ne tik Jums, bet ir visiems, kovojantiems už Kristaus karalystę ir už žmoniškesnį pasaulį.

Jūsų Eminencija, priimkite mūsų užuojautos, pagarbos ir meilės pareiškimą.

Lietuvos katalikai

* * *

GARBINGAJAM NOBELIO PREMIJOS LAUREATUI A. SACHAROVUI

Mes, geros valios lietuviai, savo širdimi lydime Jūsų kančios ir aukos kelią. Per radiją sužinojome apie Jūsų garbingą 60 metų jubiliejų, kurį atšventėte gegužės 21 dieną. Kartu su viso pasaulio žmonėmis sveikiname Jus, meldžiamės už Jus ir linkime geros sveikatos ir nenuilstamos energijos kovoti už pažemintą, paniekintą ir beteisį žmogų.

Lietuvos katalikai

* * *

MEČISLOVO JŪREVIČIAUS TEISMAS

1981 m. kovo 25 d. Šiauliuose, Spindulio 6-10, buvo areštuotas Lietuvos Helsinkio grupės narys Mečislovas Jūrevičius. Bute, dalyvaujant ypatingai svarbių bylų tardytojui, justicijos patarėjui Norkūnui, milicijos leitenantui A. Augai, keturiems čekistams, kvietiniams — Vytautui Šlaminui ir Kęstučiui Snykai, buvo padaryta

krata. Paimta: 19 magnetofoninių juostų bei kasečių, vokiškas pašto ženklas, 20 ženkliukų, 5 įvairaus turinio telegramos, apie 50 fotonuotraukų (religinės eisenos), lapelis su telefonų numeriais, knyga „Žvaigždė", 29 žurnalai „Savaitė" (1942-44 m.), prieškarinių laikraščių, 2 Lietuvos žemėlapiai, 4 lapeliai su maldų tekstais, 6 mažo formato knygutės su religiniais tekstais.

* * *

Kaltinimas pagal LTSR BK 199 str. buvo pareikštas 1981 m. balandžio 1 d., o galutinis kaltinimas — gegužės 22 d.

* * *

Laiškas iš 163 kameros:

G. J. Kr.

Suradau progą Jums parašyti trumpą laiškutį. Visų pirmiausia dėkoju visiems už paramą, ypatingai už dvasinę, kuri labiausiai reikalinga. Dėkoju visiems, kurie aplanko mano šeimą. Vėl visiems prisidėjo daugiau rūpesčių. Norėtųsi sužinoti kaip Gemma gyvena? Jai sunku, nes pirmą kartą ir su žulikais. Kiek yra suimtų, ar mes tik du? Apie Vyturėlį (inžinierių Vyt. Vaičiūną — Red.) žinau, jį tą pačią dieną suėmė. Jam ir sunku, nes pirmą kartą. Bet jo dvasia galinga. Vyturėlį mačiau kaip mus vežė iš Vilniaus KPZ. Jis manęs nematė. Labai mane pradžiugino savo gera nuotaika ir pagalvojau, kad tikras dvasios vyturėlis. Daugiau apie jį nežinau. Dabar truputį apie mano gyvenimą. Dėkoju Dievui už visą, ką Jis duoda. Savo maža auka prisimenu visus visus laisvėje. Labai jaučiu Jūsų visų maldas, kurios labai reikalingos. Truputį šlubuoja širdis. Nuotaika gera, savo įsitikinimus neslepiu. Iš karto įmetė į vieną kamerą, kur buvo 2 žmogžudžiai, vagys ir chuliganai. Papasakojau už ką suimtas, apie

kryžiaus nešimą, apie eisenas. Kad pradėjo visi keikti, sako, baigia komunistai eiti iš proto; sako, kad religijos laisvė, o nekaltus žmones sodina. Kai visi nutildavo vakare, nueidavo gulti, aš tada melsdavau atsiklaupęs ant lovos (miegojau viršuje). Kartą užpuolė prižiūrėtojai, bet mane kaliniai užstojo: netrukdykite, matote, kad žmogus meldžiasi ir tegul meldžiasi. Prižiūrėtojai nuėjo. Paskui perkėlė į kitą kamerą. Vieną mėnesį sėdėjau su vagimis, teistais jau kelintą kartą. Čia mane apvogė — apatinius šiltus rūbus. Vieni pasivogdavo, o kiti atiduodavo. Reikėjo daug kantrybės. Kartą norėjo mane sumušti, bet paskui atsiprašė. Ir čia turėjau toje kameroje daug dvasinio džiaugsmo, nors ir aidėdavo aplinkui baisios kalbos. Būdavo, kartais tekdavo ausis užsikimšti vata, bet tas nieko nepadėdavo. Balandžio 30-tą pervedė į kitą kamerą, kur ir dabar sėdžiu. Čia žmonės ramūs, tik be jokių idėjų. Šis kryžius yra sunkesnis negu pirmasis, bet jį nešti dabar daug lengviau, nes aš ne vienas. Tiek būsime ištikimi Tėvynei, kiek būsime ištikimi Kristui. Buvau kviečiamas keletą kartų tardymui, bet parodymus duoti atsisakiau. Klausė, kas organizavo eisenas. Atsakiau trumpai: Kristus! Šiais metais galvoja daryti taip — kas pirmoje eilėje eis, tuos teisti. Nežinau, kada šiais metais bus — dalyvaučiau maldomis ir aš.

Įdomu, kaip ant Kryžių kalno praėjo talka? Man pranešė birželio 4 d., kad byla gegužės 29 d. perduota aukščiausiam teismui, laukiu dabar teismo, kur bus — nežinau. Niekaip negaliu prisiprašyti pas gydytoją, nes esą jis atostogaująs. Kartą paklausiau seselės, ar negalima išsikviesti iš užsienio . . . Atšovė, kad galiu pats važiuoti.

Sveikinkite nuo manęs visus!

Mečislovas.

* * *

1981 m. birželio 25 d. Vilniuje Aukščiausiasis Teismas pradėjo nagrinėti Mečislovo Jūrevičiaus baudžiamąją bylą.

Į teismo salę žmonės buvo įleidžiami tik pagal sąrašą. Teismo procese galėjo dalyvauti tik artimiausieji M. Jurevičiaus šeimos nariai: žmona, brolis, dukra su vyru. Visi kiti teismo proceso dalyviai — visiškai pašaliniai asmenys, daugiausia rusai, KGB sukviesti užimti vietas ir sudaryti teisiamajam slegiančią atmosferą. Visi teisiamojo draugai liko už durų, prie kurių budėjo visiems gerai iš veido pažįstamas čekistas, bijąs pasisakyti savo pavardės ir todėl visų vadinamas „Berija". Tiesos dėlei, reikia pripažinti, kad visi čekistai laikėsi gana mandagiai, nebent „Berija" nublykšdavo ir jam iššokdavo akys, kai pamatydavo šalia savęs naują asmenį, prašantį įleisti į salę. Niekas susirinkusiųjų viešai nefilmavo ir neperspėdinėjo, kai tyliai stovėdami melsdavosi.

Teismui pirmininkavo teisėjas Ignotas, o valstybiniu kaltintoju, kaip ir visada, buvo prokuroras Bakučionis.

Prieš įvedant į salę M. Jurevičių, aštuoni liudininkai buvo painformuoti, jog turėsią liudyti pirmoje eilėje, nes reiksią 14 val. važiuoti liudyti į kitą teismą (Širvintuose buvo teisiamas inžinierius Vytautas Vaičiūnas).

Į teismo salę Jūrevičių atvedė trys kareiviai, vienas iš jų stovėjo už teisiamojo nugaros, kad šis nesidairytų į salę.

Teisėjo paklaustas, ar kaltinamasis neturįs kokių nors pageidavimų, M. Jūrevičius atsisakė gynėjo, kuris pasišalino.

Teisėjo klausiamas biografinių duomenų, M. Jūrevičius atsakė, gimęs 1927 m. Nepriklausomoje Lietuvoje, Šakynos valsčiuje, Mimaičių kaime ir esąs Lietuvos pilieits.

Kaltinamoji išvada
baudžiamojoje byloje Nr. 09-2-006-81,
kurioje Jūrevičius Mečys, Jurgio,
kaltinamas pagal LTSR BK 199 str.

Baudžiamoji byla iškelta 1981 m. sausio 12 d. Lietuvos TSR prokuratūroje pagal LTSR BK 199 str.

Baudžiamojoje byloje nustatyta:

Mečys Jūrevičius 1979 liepos 22 d. organizavo grupinius veiksmus, susijusius su aiškiu neklausymu valdžios atstovų teisėtų reikalavimų, kuriais buvo šiurkščiai pažeista viešoji tvarka, sukeltas transporto darbo pažeidimas, ir pats juose aktyviai dalyvavo, t.y. priešingai įstatymams — be atitinkamų valdžios organų leidimo, piktnaudžiaudamas religiniais jausmais: organizavo tikinčiųjų eitynes, su kryžių nešimu, iš Šiaulių rajono Meškuičių miestelio į Jurgaičių piliakalnį (taip vadinamą „Kryžių kalną") ir, aiškiai neklausydamas valdžios atstovų teisėtų reikalavimų nutraukti grupinius veiksmus, pats juose aktyviai dalyvavo: kaip organizatorius — dalyvaujantiems nurodinėjo: paliepdavo atitinkamai elgtis, duodavo įvairius įsakymus, tuo savo pavyzdžiu ir konkrečiais veiksmais kurstė ir kitus nevykdyti pareikštų reikalavimų ir toliau tęsti neteisėtus veiksmus, nors jais buvo šiurkščiai pažeista viešoji tvarka, sukeltas aplinkinių pasipiktinimas bei transporto darbo pažeidimas.

M. Jūrevičius 1979 m. rugpiūčio 26 d. organizavo grupinius veiksmus, susijusius su aiškiu neklausymu valdžios atstovų teisėtų reikalavimų, kuriais buvo šiurkščiai pažeista viešoji tvarka, sukeltas transporto darbo pažeidimas Tytuvėnų mieste, kelyje: Tytuvėnai — Šiluva bei Šiluvos mieste, ir pats juose aktyviai dalyvavo, t.y. priešingai įstatymams, be atitinkamų valdžios organų leidimo, piktnaudžiaudamas religiniais jausmais, organizavo tikinčiųjų, buvusių Tytuvėnų bažnyčioje, eiseną į Šiluvą ir, aiškiai neklausydamas valdžios atstovų teisėtų reikalavimų nutraukti grupinius veiksmus, pats juose dalyvavo: kaip organizatorius — dalyvaujantiems nurodinėjo, išėjęs iš kolonos į kelio vidurį kitiems dalyviams paliepdavo atitinkamai elgtis, duodavo įvairius paliepimus, tuo savo pavyzdžiu ir konkrečiais veiksmais kurstė kitus

nevykdyti pareikštų reikalavimų ir toliau tęsti neteisėtus veikmus, nors jais buvo šiurkščiai pažeista viešoji tvarka, sukeltas aplinkinių pasipiktinimas bei transporto darbo pažeidimas.

M. Jūrevičius 1980 rugpiūčio 24 d. aktyviai dalyvavo grupiniuose veiksmuose, kurie buvo surengti be atitinkamų valdžios organų leidimo ir kuriais buvo šiurkščiai pažeista viešoji tvarka, sukeltas transporto darbo pažeidimas Tytuvėnų mieste, kelyje: Tytuvėnai — Šiluva ir Šiluvos miestelyje, t.y., piktnaudžiaudamas religiniais jausmais, aiškiai neklausydamas valdžios atstovų reikalavimų nutraukti eiseną, kurstė kitus dalyvauti neteisėtoje procesijoje, davinėjo įvairius nurodymus.

Pareiškus M. Jūrevičiui kaltinimą pagal LTSR BK 199 str., jis kaltu dėl jam inkriminuojamų nusikaltimu neprisipažino. Atsisakydamas duoti bet kokius detalius ir išsamius parodymus apie įvykusias eitynes, tik nurodė, kad procesijoje dalyvavo kaip eilinis maldininkas.

Nežiūrint į tai, kad M. Jūrevičius neprisipažino kaltu dėl jam inkriminuojamų nusikaltimų, jo kaltė pilnai įrodyta: liudininkų parodymais, išimtais daiktiniais įrodymais (fotojuostomis ir foto nuotraukomis), kuriuose užfiksuotas M. Jūrevičius procesijų metu ir kuriuose nedviprasmiškai matosi M. Jūrevičius, kaip eisenų organizatorius ir vadovas.

1. M. Jūrevičius organizavo ir vadovavo procesijai 1979 liepos 27 d. iš Meškuičių į „Kryžiaus kalną".

Šiaulių raj. LDT VK savo pažymoje nurodo, kad gauti leidimą dėl procesijos į LDT VK niekas nesikreipė ir toks leidimas nebuvo duotas.

Liudytojas E. Žulpa parodė, kad 1979 liepos 22 d., iš ryto, į Vidaus reikalų skyrių pradėjo skambinti vairuotojai, kurie skundėsi, kad procesija trukdo eismui. Nuvykęs į vietą, įsitikino, kad procesija tikrai trukdo transporto darbui, pažeidžia viešąją tvarką. Procesijos organizatorius įspėjo Vykdomojo komiteto pirmininkas, o taip pat ir jis.

Tačiau grupiniai veiksmai nutraukti nebuvo. Kadangi procesija sudarė grėsmę saugiam eismui, buvo priverstas uždaryti judėjimą tuo keliu, kuriuo vyko eisena.

Liudininkas V. Plungė parodė, kad jis fotografavo procesiją iš Meškuičių į „Kryžiaus kalną". Matė, kaip vadovavo žemo ūgio vyriškis, pražilusiais plaukais, su akiniais, apsirengęs juodu kostiumu. Iš V. Plungės paimtos 2 fotojuostos, iš kurių padarytose fotonuotraukose matosi M. Jūrevičius kaip organizatorius ir vadovas.

Liud. L. Lukoševičiūtė parodė, kad matė, kaip Meškuičių šventoriuje anksčiau nematytas vyras, žemo ūgio, pražilusiais plaukais, su akiniais, apsirengęs tamsios spalvos kostiumu, susirinkusius rikiavo į koloną, davinėjo nurodymus, paliepimus, mokė kitus, kaip elgtis eitynių metu. Apylinkės Vykdomojo komiteto pirmininkas A. Juzikis jį įspėjo. Procesijoje buvo apie 500 žmonių, priekyje nešė kryžių.

Iš pateiktų atpažinti asmenų M. Jūrevičių atpažino, kaip procesijos organizatorių ir vadovą.

Analogiškus parodymus davė liud. G. Juodzevičius ir V. Gentis.

G. Juodzevičius ir V. Gentis taip pat atpažino M. Jūrevičių, kaip procesijos organizatorių ir vadovą.

Liud. A. Juzikis parodė, kad Meškuičių bažnyčios šventoriuje susirinko daug privažiavusių žmonių. Iš jų išsiskyrė žemo ūgio žmogus, pražilusiais plaukais, su akiniais, pasirengęs juodu kostiumu, kuris viską organizavo: davinėjo įvairius nurodymus, surikiavo visus į koloną, kiti jo nurodymų klausė. Kadangi leidimo tokiai procesijai niekas nebuvo davęs, tai jis, kaip LDT VK pirmininkas, organizatorius įspėjo. Nežiūrint į tai, grupiniai veiksmai buvo toliau tęsiami: garsiai giedodami, nešdami kryžių, procesijos dalyviai iš Meškuičių keliu nuėjo link Jurgaičių piliakalnio.

Liud. J. Tiknius ir S. Jokubaitis parodė, kad procesiją organizavo ir jai vadovavo žemo ūgio vyriškis, pražilusiais

plaukais, su akiniais. Savo veiksmų, kaip organizatoriaus ir vadovo, nenutraukė ir tada, kai buvo perspėtas VK pirmininko Juzaliūno.

II. 1979 rugpiūčio 26 d. iš Tytuvėnų į Šiluvą buvo suorganizuota maldininkų eisena, kurioje dalyvavo apie 1000 žmonių.

Raseinių raj. LDT VK savo pranešime nurodo, kad gauti leidimą pravesti minėtą maldininkų eiseną į Raseinių raj. LDT VK niekas nesikreipė ir toks leidimas nebuvo duotas.

Liud. A. Mikalauskas parodė, kad nors leidimo procesijai nebuvo gauta, 1979 rugpiūčio 26 d. įvyko tikinčiųjų procesija iš Tytuvėnų m. bažnyčios į Šiluvą. Eisenai kirtus „Tarybų" gatvę, visiškai sutriko transporto eismas. Einantys garsiai giedojo. Jis, kaip Tytuvėnų apyl. VK pirmininkas per garsiakalbį visus įspėjo, kad eitynės draudžiamos ir liepė išsiskirstyti. Pakartojo tai 3 kartus.

Liud. V. Navickas parodė, kad procesija iš pradžių visiškai nutraukė eismą „Tarybų" gatvėje, einantys kolonoje procesijos dalyviai garsiai giedojo. Į įspėjimą nekreipė jokio dmėesio.

Panašius parodymus davė ir liud. V. Mišeikis.

Liud. A. Vezniakas parodė, kad eiseną organizavo ir dalyvaujantiems vadovavo bei nurodinėjo anksčiau nematytas vyriškis, žemo ūgio, pražilęs, su akiniais. Pateikus vienodo amžiaus su akiniais vyrų fotonuotraukas, jų tarpe ir M. Jūrevičiaus, A. Vezniakas atpažino M. Jūrevičių kaip organizatorių ir vadovą.

Liud. D. Gaižutis parodė, kad eiseną organizavo ir jai vadovavo anksčiau nematytas vyriškis su akiniais. Procesija trukdė eismui, kėlė triukšmą. Fotonuotraukoje atpažino M. Jūrevičių, kaip organizatorių ir vadovą.

Analogiškus parodymus davė liud. J. Jonaitis. Jis taip pat fotonuotraukoje atpažino M. Jūrevičių, kaip eisenos organizatorių ir vadovą.

Liud. J. Jonikas parodė, kad procesija trukdė eismui.

Stebėdamas eiseną, atkreipė dėmesį į organizatorių ir vadovą: tai buvo vyriškis, žemo ūgio su akiniais. Fotonuotraukoje atpažino M. Jūrevičių, kip tą orgacizatorių ir vadovą.

Liud. A. Rimelaitis parodė, kad procesij uždarė eismą Tytuvėnų m. „Tarybų" gatvėje ir todl jis negalėjo pravažiuoti.

Liud. A. Simkevičiūtė ir V. Gleveckaiė parodė, kad procesija trukdė eismui.

III. M. Jūrevičius aktyviai dalyvavo 1980 rugpiūčio 24 d. tikinčiųjų procesijoje iš Tytuvėnų į Šilvą.

Kelmės ir Raseinių raj. LDT VK leidimo procesijai nedavė.

Iš pažymos apie religinę procesiją matosi, kad eitynės trukdė eismui, pažeidė viešąją tvarką, procesijos dalyviai neklausė valdžios atstovų reikalavimų nutraukti grupinius veiksmus.

Liud. H. Juzeliūnas ir S. Stūrys parodė, kad jis per garsiakalbį įspėjo procesijos dalyvius, liepė išsiskirstyti. Eisena trukdė eismui, pažeidė viešąją tvarką.

Liud. V. Mišeikis parodė, kad procesija nutraukė bet kokį eismą Tytuvėnų m. „Tarybų" gatvėje.

Liud. J. Daniliauskas, Mikolaitytė-Mąckevičienė Nijolė, Juozo, N. A. Laniauskienė, A. Lapienis parodė, kad procesija trukdė eismui.

Tokius pat parodymus davė liud. P. Prišmontas.

Liud. E. Urbonas, R. Ilevičius, G. Bružas parodė, kad juos dalyvauti procesijoje kurstė M. Jūrevičius, kurį atpažino fotonuotraukoje.

Iš įvykio vietos apžiūros protokolo matosi, kad Tytuvėnų m., „Tarybų" gatvėje, ties namu Nr. 6 važiuojamosios dalies plotis 6 m. Toliau važiuojamoji dalis palaipsniui siaurėja ir ties namais, pažymėtais Nr. 34 ir 25, sudaro tik 3,5 m.

Iš Kelmės VRS pranešimo matosi, kad kelio ilgis nuo

Tytuvėnų iki Šiluvos — 8 km. Kelias respublikinės reikšmės, kertasi su kitais keliais.

M. Jūrevičius iš paskutinės darbovietės charakterizuojamas: iki 1974 m. pabaigos administracinių nuobaudų neturėjo. 1974 m. lapkričio 10 ir gruodžio 8 d. į darbą neatvyko motyvuodamas, kad turi švęsti religines šventes. Už pravaikštas pareikšta pastaba. Tačiau gruodžio 25 d. ir sausio 6 d. vėl į darbą neatvyko. Už tai atleistas iš darbo.

M. Jūrevičiaus atsakomybę lengvinančių aplinkybių nenustatyta.

M. Jūrevičiaus atsakomybę sunkinanti aplinkybė yra ta, kad jis ankčiau buvo padaręs nusikaltimą.

Jūrevičius, Mečys, Jurgio, gim. 1927 spalio 29 d. Šiaulių raj. Mimaičių km., lietuvis, nepartinis, vedęs, išsilav. 4 klases, iš valstiečių, ne karo prievolininkas, anksčiau teistas — 1950 m. karinio tribunolo pagal RTFSR BK 63-3 str. 25 m. laisvės atėmimo, gyv. Šiauliai, Spindulio 6-10, dirb. Žarėnų-Latvelių bažnyčių zakristijonu, TSRS pilietis, šią savo nusikalstamą veiklą įvykdė nusikaltimą, numatytą LTSR BK 1993 str.

Kaltinamoji išvada surašyta Vilniuje, 1981 gegužės 25 d.

Baudžiamoji byla teisminga LTSR Aukščiausiajam Teismui.

(Kaltinamoji išvada sutrumpinta — Red.)

Kaltinamąją išvadą surašė LTSR prokuratūros ypatingai svarbių bylų tardytojas A. Jucys, o ją 1981.V.27 patvirtino LTSR prokuroro pavaduotojas A. Novikovas ir LTSR prokuroras A. Kairelis. Apklausos metu liudininkai daug kur painiojosi: vieni sakė, kad žmonės ėję netvarkingai ir buvęs užimtas visas kelias, kiti tvirtino, jog eisena buvusi tvarkinga po 4-5 žmones eilėse ir užėmusi tik pusę gatvės, — mašinos galėjusios pravažiuoti.

Po liudininkų apklausos greitai buvo perversti trys bylos tomai. Tokiu būdu teismo nariai ir publika

„nuodugniai" susipažino su nusikaltimo daiktiniais įrodymais ir kt. medžiaga.

Birželio 26 d. kalbėjo prokuroras Bakučionis. Jis nepraleido progos apkaltinti M. Jūrevičių dalyvavus nacionalinio pasipriešinimo judėjime prieš rusų okupaciją ir priminė visus šmeižtus, paskelbtus sovietinėje spaudoje M. Jūrevičiaus adresu. Baigdamas kalbėti, prokuroras pabrėžė, kad Jūrevičius kaltu neprisipažino ir sakosi grįžęs vėl dalyvausiąs panašiose eisenose ir skleisiąs tikėjimą, todėl jis esąs visuomenei itin pavojingas nusikaltėlis ir turi būti izoliuotas nuo visuomenės 3 metus, atliekant bausmę griežto režimo lageriuose.

Sovietinius teismo pareigūnus ir prižiūrėtojus, teisiamasis taip apibudino: „Jūs žiauresni už carizmo laiku prižiūrėtojus. Mano tėvas, jis pats pasakojo, vieną kartą padavė duonos kepalą belaisviams, ir prižiūrėtojas leido, o man vakar duktė norėjo perduoti atsigerti ir pavalgyti, nes aš buvau labai alkanas, bet jūsų prižiūrėtojai neleido."

Paskutinis žodis

1981 birželio 26 d.

Gimiau 1927 m. spalio mėn. Nepriklausomoje Lietuvoje, Šakynos valsčiuje, Mimaičių kaime, valstiečių šeimoje. Gyvenimas buvo sunkus, nes nuo pat mažumės tarnavau pas ūkininkus. Vėliau, atėjus į valdžią rusams, buvau neteisingai apšmeižtas ir teisiamas be liudininkų. Man buvo paskirta 25 metai laisvės atėmimo, o po 6 metų byla buvo peržiūrėta ir buvau išteisintas. Mane išleido į laisvę, nes pripažino, kad tai Stalino klaida. Argi aš, būdamas 14 metų, galėjau vaikščioti su šautuvu ir vadovauti kažkokiam būriui?

O dabar, po 30 metų, vėl esu teisiamas. Teisiamas ne už chuliganizmą, ne už žmogžudystę ar vogimą, o už religiją. Už tai, kad sakau tiesą jums į akis, kad neatsisakau savo įsitikinimų.

Vienas žymus žmogus yra pasakęs: „Už 3 min. pasakytos tiesos galima ir numirti."

„Tačiau kalbėk nors trejetą tiesos minučių,

Po to tegu tave užmuš . . . (J. Jevtušenko) — Red. intarpas).

Aš jums sakau tiesą į akis, valdiški bedieviai, ir už tai kentėsiu 3 metus kalėjime, jeigu ten manęs nenužudys. Būsiu kartu su žmogžudžiais ir chuliganais, nors politiniams kaliniams turėtų būti atskira kolonija.

Lukiškio kalėjimo kameroje aš taip pat buvau kalinamas su žmogžudžiais, kurie labai nustebo, kai sužinojo už ką aš kalinamas. Štai ką jie man pasakė, aš kartoju jų žodžius:

— Tie durniai komunistai visai išprotėjo! . .

Žmogžudžiai mane užstodavo prieš prižiūrėtoją, kai aš melsdavausi. Tai dar kartą įrodo religijos tvirtumą. Gaila, kad kunigų mažai teisiama: jie būdami šiame nusikaltėlių pasaulyje skleistų dorybę ir religijos šviesą.

Šiuo metu, tiktai kitame Lietuvos mieste, yra teisiamas mano draugas, su kuriuo mes dalyvavome toje pačioje eisenoje. Kodėl mes teisiami atskirai? Kodėl ne viename suole? Tai dar kartą rodo jūsų bailumą ir nesąmoningai plečia religijos propagavimą, nes už teismo salės durų ir čia, ir ten renkasi tikintieji, mano ir jo draugai. Jie į salę neįleidžiami, nors teismo procesas laikomas atviras. Salėje tiktai pagal sąrašą įleisti mano giminės, o visi kiti samdyti žiūrovai, saugumo agentai, tame tarpe dauguma rusų, kad nieko nesuprastų. Ir liudininkų tarpe nebuvo nei vieno tikinčiojo, visi saugumo darbuotojai ir komunistai. Taip, mane teisia mažuma. Net patys marksistai yra surinkę duomenis, kad Lietuvoje yra 30 procentų bedievių ir 70 procentų tikinčiųjų. Ši bedievių mažuma ir teisia mane, nes bijomasi daugumos, bijomasi visų tikinčiųjų. Jei žmogus tikintis, jis bus savo krašto patriotas, tuo sunkiau jį nutautinti.

Visos mūsų maldininkų eisenos ėjo ne su antitarybi-

niais šūkiais ar chuliganiškais ketinimais, be su mintimi širdyje — už lietuvių tautos blaivybę ir doą. Ėjo daug jaunimo ir vaikų. O jeigu visas jaunimas tiletų į Dievą, Lietuvoje būtų mažiau žmogžudysčių, paleituvavimo ir girtuoklystės.

Aš labai džiaugiuosi, kad jūs mane laikote vienu iš organizatorių. Man tai didelė garbė paprastam darbininkui, baigusiam 4 klases. Jūs logiškai pagalvokite, argi įmanoma suorganizuoti tūkstantinę žmonių minią iš visų Lietuvos kampelių, jeigu niekas eiti nenorės. Čia žmonės ėjo savo noru, rizikuodami, kad gali būti už tai teisiami. O pažiūrėkime, kas eina į Gegužės I-sios demonstraciją: saujelė komunistų ir visi kiti, kurie grasinami administracinėmis baudomis, jei nedalyvaus demonstracijoje.

Jūs mane teisiate už religiją, ačiū jums, nes tai tik rodo, kad Lietuvoje atgimsta tikėjimas. Ir tos pačios eisenos įrodo, kad tikinčiųjų vis daugėja. Net patys liudininkai įrodė, kad anksčiau tokių eisenų nebūdavo.

(Mečislovas Jūrevičius teisme: „. . . išaugs ne vienas kryžius, ir eis dar ne vieną kartą į Šiluvą žmonių minios . . ."):

Jūs net kryžiaus bijote: tai liudija ne kartą griaunamas Kryžių kalnas. Kryžių kalnas nuo 1904 metų yra puošiamas kyržiais. Jų nei caras negriovė, nei fašistai. Lietuviai pagonys nuo senų senovės čia aukas aukodavo. O kai atėjo rusai, viską nuvertė ir ne vieną kartą. Bet Kryžių kalnas vistiek stovi ir kryžių vis daugėja. Žmonės patys, niekieno neverčiami, neša ir stato juos ant kalno. Kryžių kalno griovimas man tik davė impulsą dar labiau tikėti. Aš pirmą kryžių nešiau naktį. Jis egzistavo tik 2 val. ir buvo nuverstas, tai paskatino nešti dar kitą kartą. Paskui nešiau dieną jau nieko nebijodamas. Ir pamatysite, kad dar išaugs ne vienas kryžius, ir eis dar ne vieną kartą į Šiluvą žmonių minios, nors aš, kaip organizatorius, būsiu už grotų. Ir aš sakau jums:

— Jei grįšiu gyvas, aš vistiek ėjau ir eisiu!

Jūs mane teisiate už religiją, ačiū jums! Tai tik įrodo, kad Lietuvoje atgimsta tikėjimas. Man didelė garbė sėdėti tame pačiame suole, kuriame sėdėjo Stanelytė, Sadūnaitė, Kovaliovas, Skuodis. Ir aš prašau teisėją nemažinti man bausmės, o duoti 3 metus griežto režimo kolonijoje, kaip prašė prokuroras. Nors ši bausmė man lygi mirčiai, mano sveikata labai pablogėjo (kalėjime niekas nekreipė dėmesio į mano prašymą leisti nueiti pas gydytoją), aš džiaugiuosi kad esu už tai teisiamas.

Aš jums nekeršysiu, o melsiuosi už jus, kad jūsų vaikai nenueitų blogu keliu. Aš pasiruošęs kentėti už tai, kad visi žmonės pradėtų tikėti į Dievą, ir kad mano teismas atvertų akis dar ne vienam bedieviui.

* * *

15 val. buvo paskelbtas nuosprendis — 3 metai pataisos darbų, bausmę atliekant griežto režimo lageryje.

Paklausęs nuosprendį, Jūrevičius garsaiai pasakė:

— Ačiū! Tai garbė Dievui ir Lietuvai!

* * *

INŽ. VYTAUTO VAIČIŪNO TEISMAS

1981 m. kovo 25 d. pas Vaičiūnienę į darbą atvyko du čekistai. Pranešė, jog namuose esanti krata ir vyras norįs su ja pasimatyti. Vaišiūnienę išsivežė.

Parvažiavus namo, vyro jau nerado. Vėliau paaiškėjo, jog krata buvo padaryta ir motinos sode, kur buvo laikomas automobilis.

Saugumiečiai, liepę pasiimti maisto, Vaičiūnienę nusivežė į milicijos skyrių. Jai pareikalavus kratos protokolo saugumiečiai paaiškino, jog tai esą ne jos reikalas, — kratos protokolą turįs Vaičiūnas.

— Mes jums viską atsiųsime paštu, — pažadėjo tardytojas Jucys.

Pasimatymo metu už palaiminimą vyro kryžiaus ženklu, Vaičiūnienė buvo skubiai išvesta, nes, matyt, čekistai išsigando, kad ramus ir drąsus žmonos elgesys nepadarytų didesnės įtakos vyrui, kurį visokiais būdais norėjo išvesti iš pusiausvyros.

Tardytojas Jucys patarė būti „protinga moterimi ir pagailėti vyro". Ir pats sakėsi, kad jam gaila Vaičiūno: jis geras specialistas, galėtų būti naudingas visuomenei; siūlėsi užstoti prieš prokurorą, žadėjo, kad, galimas daiktas, jei žmona „protingai" atsakinės į klausimus, vyrą greitai paleis.

— Pasakykite, jei norit išgelbėti savo vyrą, kur yra era (elektroninis aparatas)? — vaidino gelbėtoją tardytojas Jucys.

Tardytojas niršo, kam Vytautas Vaičiūnas įstojo į Helsinkio nutarimams ginti lietuviškąją grupę, aiškino sovietinių įstatymų humaniškumą, teiravosi, ką pažįstanti iš kunigų, vyskupų ir su kuo palaiko ryšius?

* * *

1981 m. kovo 26 d. tardytojas Jucys pranešė L. Vaičiūnienei, jog „užmiršęs" perduoti vyrui maistą, rūbus ir liepė pačiai viską nuvežti į Vilnių.

Kovo 27 d., žmonai nuvykus į Vilnių, tardytojas Jucys pranešė, kad jos vyras bus teisiamas už viešosios tvarkos pažeidimą.

— Mes jam galime pritaikyti kriminalinį arba politinį straipsnį. Galime ir abu kartu. Gaus apie 10 metų, — gąsdino tardytojas.

Saugumiečiai žadėjo Vaičiūnienei, jei duos naudingus parodymus, leisti perduoti vyrui maistą.

* * *

TTG Katalikų komitetas balandžio 23 d. pasiuntė pareiškimą Lietuvos KP CK serketoriui protestuodamas dėl Vytauto Vaičiūno ir Mečislovo Jūrevičiaus neteisėto suėmimo, tačiau jokio atsakymo į pateiktą protestą niekas nesulaukė.

* * *

Birželio 24 d. inž. Vaičiūno žmona gavo pranešimą iš Vilniaus II-os juridinės konsultacijos. Advokatas A. Vaičiekauskas rašo, kad š.m. bifželio 24 ir 25 d. jam yra pavesta ginti Vytautą Vaičiūną.

Kol. L. Vaičiūnienė susirado transportą, kol atvažiavo į Vilnių, atėjo vėlus laikas. Atėjus į Aukščiausiąjį teismą, niekaip nebuvo galima sužinoti, kur vyksta teismas: atvažiavusius siuntinėjo iš vieno kabineto į kitą: iš Prokuratūros į Aukščiausiąjį teismą ir atvirkščiai, kol pagaliau sužinojo, kad tiesmas bus tik rytojaus dieną Širvintuose.

* * *

Birželio 25 d. Širvintų Liaudies teismo būstinė buvo apgulta milicijos ir saugumiečių. Į teismo salę buvo leidžiami tik saugumo darbuotojai ir partijos patikėtiniai. Atvažiavusieji teisiamojo draugai ir tikintieji taip pat norėjo pakliūti į teismo salę, bet jų niekas neleido, nors dar daug buvo tuščių vietų. L. Vaičiūnienei paprašius įleisti į teismo posėdį nors tris jos pažįstamus, atvažiavusius kartu su ja, teismo sekretorė pradėjo šaukti: „Kaip jūs drįstate prašyti teisėją, kad į salę įleistų jūsų pažįstamus?! Jūs laukinė! Jūs miške augusi!"

Į salę einant nepažįstamiems asmenims, prie durų stovėjęs vyriškis su raudonu raiščiu ant rankovės, pastebėtjo savo draugui: „Čia eina partiniai darbuotojai". Pagaliau į salę buvo įleista ir teisiamojo žmona. Įvestas į salę teisiamasis peržvelgė sėdinčiuosius, ieškodamas

pažįstamų veidų. Jo žmona, sėdėjusi netoli teisiamųjų suolo, tyliai jam šnibštelėjo: „Vyteli, nieko nėra! Neįleido! Nesidairyk." Ir tuojau pasigirdo netoliese sėdėjusios jaunos moters replika: „Kam meluojate?! Kam meluojate?! Žiūrėkite, kiek daug žmonių!"

Teisiamasis, nors atrodė smarkiai sublogęs, iškankintas, išbylškusiu veidu ir nešvariais rūbais, tačiau iš veido spindėjo didelė ramybė ir giedrumas, taip konstrastingas jį supančiai aplinkai — neramiems teismo nariams ir pilnoms pykčio ir pagiežos akims salėje.

LTSR Aukščiausiojo teismo „atviram" posėdžiui pirmininkavo Jankauskas. Prokuroras — Murauskas. Kaltinamasis atsisakė advokato paslaugų.

Inž. Vytautas Vaičiūnas buvo kaltinamas, jog organizavęs eiseną iš Tytuvėnų į Šiluvą.

Dalis liudininkų į teismą neatvyko. Kiti — dažnai painiojosi ir melavo.

Tytuvėnų apylinkės pirmininkas Henrikas Juzėliūnas kalbėjo, kad eisenos būna kiekvienais metais, o leidimo niekas neprašė. Jam pareikalavus eisenai išsiskirstyti, niekas jo neklausė. Kadangi buvo nedarbo diena, tai intensyvaus judėjimo nebuvo. Jis matęs vyriškį su vėliavėle, bet ar jis yra tas pats teisiamasis — nežino, nes nėįsidėmėjo. Kiek laiko buvo sustabdytas judėjimas — taip pat neatsimena.

Stanislovas Turys girdėjo kalbant vyriškį, matė jį buvus su rudu lietpalčiu ir vėliau pastebėjo, kaip tas vyriškis sustabdė judėjimą ir praleido maldininkus.

Česlovas Janušonis, važiavęs su automašina ir pamatęs eiseną, išlipo pasižiūrėti, o kadangi jis mėgstąs foto nuotraukas, tai pradėjęs fotografuoti eiseną. Teisiamajam Vytautui Vaičiūnui paklausus, kaip jo nuotraukos pateko į jo baudžiamąją bylą, liudininkas pasimetė, nežinodamas, kaip jam atsakyti. Padėtį išgelbėjo teismo pirmininkas: „Jūs turbūt pagalvojot, kad tokios eisenos pažeidžia įstatymus ir atnešėte į miliciją, kad vidaus organai imtųsi

atitinkamų priemonių". Aišku, liudininkas mielai patvirtino teismo pirmininko pasufleruotą mintį. Be to, jis matęs vyriškį, kuris sustabdė transportą ir praleido eiseną. Sustojusių mašinų buvo daug.

Liudininkė Irena Gaubšaitė neskyrė bažnyčios nuo šventoriaus ir nuolat painiojosi savo parodymuose. Ji, atvažiavusi su autobusu į Tytuvėnus ir pamačiusi minią, susidomėjo, kas ten vyksta. Žmonių minioje pamačiusi vyriškį, kuris dabar teisiamas, vienoje rankoje turintis raudoną vėliavėlę, o kitoje — konstitucijos knygelę. Minėtas vyriškis su raudona vėliavėlę sustabdęs transportą ir praleidęs minią. Judėjimas buvo sutrukdytas apie pusę valandos.

Liudininkas Juozas Dainilovas taip pat atpažino kaltinamąjį ir liudijo, kad jis su raudona vėliavėle sustabdė judėjimą ir praleido maldininkus.

Petras Kryžmantas, maršrutinio autobuso vairuotojas, pasakojo, kad jis važiuodamas sutiko maldininkų minią, kuri jam sutrukdžiusi važiuoti. Kitų automašinų, stovėjusių už jo, buvę nedaug. Kaltinamajam paklausus, kiek autobusas pavėlavo į galutinę stotį ir ar už pavėlavimą buvo nubaustas, P. Kryžmantas atsakęs, kad pavėlavęs 5 minutes ir už tai nebuvo nubaustas.

Teisėjas paklausė Vaičiūną, iš kur pas jį atsirado vėliavėlė. Teisiamasis paaiškino: „Kai tardėte J. G. Stanelytę, ją kaltinote, kad ji pažeidusi eismo taisykles — kolona neturėjusi raudonos vėliavėlės. Todėl šį kartą jaunimas ją atsinešė eismo reguliavimui, o aš ją paėmiau iš mergaitės, bijodamas, kad ji nenukentėtų, kaip anoji."

(Vytautas Vaičiūnas teisme: „Prokurore, kur jūsų sąžinė? Dėl to, kad aš su maldininkais ėjau melstis į Šiluvą, jūs man siūlote 3 metus?):

Teisiamasis, kadangi atsisakė advokato, gynėsi pats:

„Mane prokuroras kaltina, jog aš organizavau eiseną ir jai vadovavau. Visų pirma suorganizuoti tokią eiseną

reikia laiko, gabumų ir priemonių. Viso šito aš neturėjau. Jokio dokumento ar rašto, įrodančio, jog aš esu jos organizatoriu, kratos metu pas mane nerasta, o kaltinimas pateiktas, vadovaujantis šiais keliais liudininkais, kurie buvo jūsų pasamdyti. Jūsų liudininkai, išskyrus Tytuvėnų v.k. pirmininką ir dar vieną liudininką lengvai mane atpažino, nežiūrint, kad aš dabar esu kitaip apsirengęs. (Žmona, pamačiusi teismo metu savo vyrą, vos jį beatpažino ir tai daugiau iš drabužių, negu iš veido: kalėjime teisiamasis buvo užsiauginęs ūsus ir barzdą, — Red. pastaba).

Visi liudininkai yra man nepažįstami. Aš juos matau pirmą kartą. Kodėl nepakvietėte ir neapklausinėjote nė vieno eisenos nuotraukose mano nurodyto žmogaus, kurį aš pažinčiau.

Mane kaltinate, kad eisenai neprašiau leidimo iš vykdomojo komiteto. Kadangi aš jos neorganizavau, tai ir leidimo neprašiau. Be to, dar kaltinate, kodėl aš neišskirsčiau eisenos, kai buvo pareikalauta išsivaikščioti? Jei jūs per garsiakalbį šaukdami nieko nepadarėte, tai aš be jokių priemonių nė nemėginau skirstyti, — niekas manęs nė neklausytų! Kiekvienas tikintis, be jokio raginimo žino, kada ir kur jam reikia eiti melstis. Eisenoje aš dalyvavau ir kalbą sakiau. Esu tikintis ir myliu Mariją; aš ėjau ir eisiu maldauti Jos užarymo lietuvių tautai, jos jaunimui; kad gelbėtų tautą nuo alkoholio ir paleistuvystės.

Buvo girdėti kalbant, kad sukviesta daug milicijos ir saugumiečių; kad gaisrinės ruošiasi maldininkus apipilti vandeniu ir pan. Todėl šventoriuje kreipiausi į susirinkusius, aiškindamas mūsų eisenos tikslą, sakydamas, kad tai yra maldavimas Švč. Mergelės padėti mums nublaivinti ir nuskaistinti Lietuvą. Aš jiems aiškinau, kad niekas neturi teisės mus apipilti vandeniu ar išvaikyti. Raginau tikinčiuosius drąsiai melstis, giedoti ir nieko nebijoti, nes pagal Konstituciją, mes turime teisę tai daryti. Konstitucijos knygelę aš paėmiau tam, kad parodyčiau valdžios

pareigūnams tą straipsnį, kur yra parašyta, jeigu kartais būčiau sulaikytas. Iš tikrųjų buvau tuojau sulaikytas ir Konstitucija iš manęs buvo atimta.

Aš protestuoju prieš šitą kaltinimą ir laikau save nekaltu. Visi šie liudininkai yra tikriausiai bedieviai, kaip ir S. Gaubšaitė, neskirianti bažnyčios nuo šventoriaus. Jie yra pasamdyti tam, kad galėtų padėti jums su manimi susidoroti, nes aš esu tikintis lietuvis, o svarbiausia, — kovotojas už tiesą.

Prokurore, kur jūsų tiesa? Kur jūsų sąžinė? Viską jūs praradote! Dėl to, kad aš su maldininkais ėjau melstis į Šiluvą, jūs man siūlote 3 metus. Teigiate, kad man nėra nei lengvinančių, nei sunkinančių aplinkybių. Žmogui, kuris išdirbęs 30 metų, neturėjęs jokio papeikimo ir dirbęs atsakinguose postuose, pagal „įstatymą" siūloma aukščiausia bausmė — 3 metai!

Prokurore, šita byla pasaulio akivaizdoje jums garbės neatneš."

(Vytauto Vaičiūno gynimosi kalba teisme užrašyta iš teismo dalyvio pasakojimo, — Red. pastaba).

* * *

Birželio 26 d. buvo paskelbtas tiesmo sprendimas: Vytautas Vaičiūnas nuteisiamas 2.5 metų pataisos darbams, bausmę atliekant bendro režimo lageryje.

Per abi teismo dienas niekas iš tiesiamojo draugų ir pažįstamų nebuvo įleistas į salę. Suvažiavusius neįleido netgi į teismo koridorių, — jie visą laiką prastovėjo aikštelėje prie teismo patalpų, kur nebuvo jokios galimybės atsisėsti ir pailsėti. Atvažiavę kunigai, jaunimas ir pažįstami, nepaisydami nei svilinančios saulės, nei susmeigtų į juos saugumiečių žvilgsnių, ramiai bendrai sukalbėdavo rožančių, jungdamiesi maldoje su teisiamuoju.

* * *

Inž. Vytautas Vaičiūnas gimė 1930 m. kovo ' d. Šakių raj. Žvirgždaičių valsčiuje, Tupikų kaime, bežemio valstiečio šeimoje.

Esant sunkiom gyvenimo sąlygom (anksti mirė motina), būdamas 10 metų, jis buvo išleistas benauti pas ūkininkus. Mokėsi Vytėnuose berniukų auklėimo mokykloje. Sovietinei valdžiai uždarius mokyklą, Vytautas mokėsi Šlapaberžyje.

Novilsko mieste atlikęs karinę tarnybą, Vaičiūnas 1957 m. grįžo į Lietuvą ir pradėjo dirbti „Nemuno" gamykloje. 1961 m. jis įstojo į Kauno Politechnikumo vakarinį skyrių, kurį baigęs, mokslą tęsė Kauno Politechnikos institute. 1977 m. V. Vaičiūnas įsigijo elektros inžinieriaus diplomą ir dirbo Kauno Paleidimo — derinimo darbų valdyboje.

* * *

Lietuvi, neužmiršk!

Petras Plumpa, Sergiejus Kovaliovas, Vladas Lapienis, Balys Gajauskas, Viktoras Petkus, Petras Paulaitis, Julius Sasnauskas, Antanas Terleckas, Anastazas Janulis, Algirdas Statkevičius, Povilas Buzas, Vytautas Skuodis, Povilas Pečeliūnas, Gintautas Iešmantas, Ona Vitkauskaitė, Genė Navickaitė, Jadvyga Stanelytė, Vytautas Vaičiūnas, Mečislovas Jūrevičius ir kiti neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai gyventi ir tikėti!

Lietuvos SR KP CK antrajam sekretoriui N. Dybenkai

Pareiškimas

1981 m. birželio 25-26 dienomis Vilniaus m. Aukščiausiame Teisme vyko Mečislovo Jūrevičiaus atviras teismo procesas. Jį teisė pagal Lietuvos TSR BK 199 str. III dalį.

Iš ryto atvykę į teismą prie posėdžių salės durų stovinčių saugumiečių ir milicininkų buvome sulaikyti,

nors salė dar buvo visai tuščia, nes nebuvo prasidėjęs teismo procesas. Prie durų stovintis su raudonu raiščiu saugumietis, nuolatinis „durininkas", kuris niekada nepasisako pavardės, mums pareiškė:

— Jūsų visų vietos, kaip ir visada, yra užbroniruotos koridoriuje po laiptais. Kol aš čia stoviu, į salę iš tikinčiųjų nė vienas neįeisite. Pateksite tik tada, kai jus pačius teis . . .

Vėliau į salę įleidinėjo tik pagal sąrašus atvykusius saugumiečius ir kitus specialiai pakviestuosius.

Tomis pačiomis dienomis Širvintuose už dalyvavimą religinėse procesijose buvo teisiamas inžinierius Vytautas Vaičiūnas. Saugumiečiai ir milicija atvykusius neleido įeiti net į teismo pastatą. Viešame teismo procese galėjo dalyvauti tik teisiamojo žmona.

Mes protestuojame:

1. kad nekalti žmonės yra teisiami už dalyvavimą religinėse eisenose, t.y. — už savo įsitikinimus. (Valdžios pareigūnai tokioms eisenoms leidimo iki šiol nedavė).

2. kad į viešus teismo procesus neįleidžiami teisiamųjų draugai bei pažįstami, o tik saugumiečiai, jų kviestiniai, milicininkai ir kareiviai.

R. Grigas, D. Dambrauskaitė, A. Kiaulevičiūtė, L. Vaičiūnienė, V. Maknauskaitė, St. Balkaitis, B. Briliūtė, J. Kuodytė, Stašaitis, V. Baliūnas, E. Šuliauskaitė, G. Buzaitė, D. Dubauskaitė, E. Lapienienė, kun. S. Tamkevičius, kun. J. Zdebskis, N. Sadūnaitė, A. Širvinskienė, O. Kavaliauskaitė, J. Skurulskienė, A. Kerbelytė, S. Kelpšas, S. Mištautas, A. Raišytė, J. Judikevičiūtė, O. Šarkauskaitė, B. Valaitytė, A. Šukytė, Jūrevičienė, V. Bogušis, V. Gluoksnis, R. Teresiūtė, R. Kockaitė, G. Krisiūnaitė, R. Ramašauskaitė, A. Daugininkaitė, L. Truskauskaitė, P. Bačauskaitė, G. Drasutytė, B. Mališkaitė, B. Vazgelevičiūtė, E. Skinkytė, N. Šukevičiūtė, 2 neįskaitomi parašai.

* * *

MŪSŲ KALINIAI

Rašo Gintautas Iešmantas:

Kreipimasis į Europos komunistų partijų vadovus.

1980 m. gruodžio 15-22 dienomis Vilniuje, kartu su lituanistu P. Pečeliūnu ir docentu V. Skuodžiu buvau teisiamas už tai, jog propagavau socializmą su žmogišku veidu, rašiau poemas ir eilėraščius, aukštinančius gėrį, laisvę, tiesą ir draugystę (kūriniai nebuvo išspausdinti) ir troškau, remdamasis Konstitucija, kad Lietuva išstotų iš TSRS, būtų nepriklausoma, laisva socialistinė valstybė.

Kreipiuosi į visus geros valios žmones, ypač į visus Europos komunistų partijų vadovus padaryti viską, kad mums būtų suteikta laisvė, prašant TSRS generalinį prokurorą peržiūrėti mano grupei sufabrikuotą bylą, dalyvaujant Europos šalių advokatams.

* * *

Lietuvos jaunimui

Dėkoju už pilietinę bei moralinę paramą, kurią patyriau teismo metu. Ypač džiugina mūsų drąsa ir ryžtas kovoje dėl laisvės ir tiesos. Jūs — mūsų viltis ir ateitis! Trokštu vieno — tesiplečia judėjimas už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę.

Gintautas Iešmantas

* * *

Žinios iš Permės lagerio.

6 km nuo stoties Vsėsviatskaja išsidėstę griežto režimo lageriai. Viename iš jų kalinami 1980 m. gruodžio 22 d. Vilniuje nuteisti: Povilas Pečeliūnas ir Gintautas Iešmantas. G. Iešmantas dirba prie staklių, o P. Pečeliūnas — virtuvėje. Pečeliūnas dirba po 12 val. į parą, be išeiginių. Žinant silpną jo sveikatos būklę, toks darbas jo

jėgas visiškai nualina. Dar baisesnis moralinis teroras: barakuose nuolatinės kvotos, atimta bet kokia galimybė kurti (kūrybiniam darbui), neleidžiama skaityti pavergėjų dvasios neatitinkančios literatūros.

Tame pačiame lageryje iš leningradiečio V. Poreš buvo atimta Biblija. Protestuodamas prieš tokį elgesį, pastarasis paskelbė bado streiką, išbadavo 77 paras. Maitino prievartniu būdu — ampulėmis, tačiau Biblijos negrąžino.

Hitlerio valios vykdytojai, norėdami pasityčioti iš savo aukų, liepdavo jiems patiems išsikasti sau duobę. Permės lagerio prižiūrėtojai kartą įsakė kaliniams taisyti jų tvorų spygliuotą vielą, tačiau kaliniai atsisakė tai daryti.

Panašiai 1981 m. balandžio 18 d., Did. Šeštadienį, 7 lietuviai atsisakė dirbti šeštadieninėje talkoje.

Lagerio administracija visai nesirūpina kalinių sveikata. Vietinis gydytojas arba nepakankamai kvalifikuotas, arba sąmoningai nesuteikia medicininės pagalbos.

P. Pečeliūnui iki šiol nesutvarkyti dantys, o G. Iešmantui paskyrė vaistus akims, kurie sukėlė uždegimą ir tik po ilgų debatų jam buvo iškviestas gydytojas iš rajono centro, kuris paskyrė Iešmantui tinkamus vaistus.

* * *

1981 m. gegužės. mėn. P. Pečeliūno laiškas:

— Man daug kas linki ištvermės. Aš dar kartą kartoju: jos pakanka. Viską nulemia vidinis pasaulis ir toji Šviesa, kuri ryškiausiai spindi Rezurekcijos Šventėje. Be to, gyvi širdyje mano paties pasakyti žodžiai iš Šventraščio: „Tiesa jus padarys laisvus." Juos sakiau viešai, juos sakau ir Tau. Esu laisvas tiesoje! Čia ir yra ištvermės šaltinis. Tos vertybės, dėl kurių kai kas tiek daug sielojasi, yra menkos. Tikros vertybės eina kartu su žmogumi. Su manimi kartu iškeliavo ir tikroji Šviesa, ir savo Tėvynę išsinešiau širdyje. Viskas gyva ir artima. . . . O kaip norėčiau, kad mano artimųjų širdyse būtų tiek Ramybės, kiek yra mano širdyje. Jei kas žvelgtų į viską mano akimis, pasaulį

matytų tokioje šviesoje, kur tikros vertybės spindi savo tikrąja prigimtimi.

Aš visur matau prasmę. O tai — svarbiausia!

8. . . Šviesa nugali tamsą. Tai ir yra mano tikėjimo trykštanti versmė. O žmones reikia mylėti, kokie jie bebūtų! Nei kerštu, nei neapykanta dar niekas nepagerino pasaulio. O meilė jau davė savo vaisius. Ir meilei priklauso ateitis!

. . . Su Dievu! Telaimina Jis Tave kiekviename žingsnyje ir tesaugo nuo visų pavojų!

* * *

Rašo Julius Sasnauskas:

— Štai ir pavasario pirmosios dienos. Nors į mūsų kamarėlę, nei į tą pasivaikščiojimų šulinį saulė dar neužklysta, bet vis tiek smagu, kad dienos ilgėja, o tas dangaus lopinėlis tarp grotų toks giedras giedras, net akys skauda bežiūrint . . . Pasimatysim, deja, tik balandį, taip sakė valdžia . . .

. . . Laiškų išsiuntimas tapo tikra problema: pats nereikšmingiausias sakinys pasirodo įtartinas, su „protekste", gaunu iš naujo perrašinėti. . . . Laiškas Zitai kone mėnesį vaikšto tai pirmyn, tai atgal, niekaip neįveikdamas visų barjerų.

. . . Kameros kaimynas gąsdina Sibiro pamėklėmis, pranašauja, kad ten iškratys iš galvos visas „paikystes". . . .

1981 m. per Šv. Velykas J. Sasnauskas rašo saviesiems:

— Aleliuja! Sveikinu visus šį nuostabų Prisikėlimo rytą! Nors aš negaliu, kaip Simonas nuimti nuo Jūsų pečių to kryžiaus, bet iš visos širdies trokštu, kad jis būtų lengvesnis. . . .

Praeis metai, grįšiu namo, vėl bus gražios Šventės, o kažkur giliai vis tiek pasiliks tokių dienų atsiminimas, tas kalėjimo Švenčių juokingas graudumas. . . .

Gabens mane į Tomsko guberniją. Dievas duos, neprapulsiu, nesiduosiu Sibiro praryjamas. Tik Jūs daugiau nesikrimskite.

Julius Sasnauskas gegužės 6 d. laiške rašo:

— Štai jau gegužis, paskutinis mano mėnuo rūsy. Nors ir sunkiai stumi tokioj vietoj paskutines dienas, ypač dar pavasarį, bet visgi smagu, kad jau galas . . . Galas, kuris atrodė toks neįtikėtinas, pirmąkart žiūrint į tas betono sienas ir tinklą virš galvos. Laisvė dar toli, bet iš vietos į vietą nešiesi jos paveikslą, ir ne tik kaip žeidžiantį prisiminimą, bet visų pirma kaip tikėjimo, vilties ženklą . . .

Jau anksčiau ruošiausi Jums rašyti, dar prieš Motinos šventę.

Sveikinu Mamą ir Babunę . . . Sunku surasti tai šventei tinkamų žodžių. Čia prie gulto turiu mažytę Leonardo Madoną ant pašto ženklo, — ir atrodo, kad į tą niūrų būstą įsiveržia gyvenimas, meilė, amžinas pavasaris.

Julius Sasnauskas gegužės 11 d. laiške rašo:

Šis mėnuo vadinamas Marijos vardu, Marijos, kuri mums tokia artima su skausmo kalaviju perverta širdimi ar stovinti po Sūnaus kryžiumi. Bet tai ne vien liūdesys — mes žinome, kad ten niekas nepraėjo veltui. . . .

Dar minėjo, kad mane po kalėjimus trankysią tik iki birželio 11 dienos, paskui pakeisią sąlygas (nuo birželio 11 d. prasideda nutrėmimas — Red. pastaba). Pratempsiu kaip nors tas porą savaičių. Linkėjimų visiems. Su Dievu!

* * *

Juliaus Sasnausko adresas nutrėmime:

Tomskaja obl., s. Parabelskoje, Sovetskaja 147 a

Julių Sasnauską apgyvendino bendrabutyje ir dirba santechniku.

* * *

Genutė Navickaitė balandžio 17 d. laiške rašo:

— Pirmomis laiško eilutėmis sveikinu Jus su gražiu pavasariu ir artėjančiom Šv. Velykom. . . . 19-tą balandžio pas mus talkos diena ir reikės dirbti kaip paprastą dieną. Tiktai už ją niekas nemokės. Kaip praeis ši brangi Šventė, parašysiu vėliau.

Mano uždarbis būna apie 50 rub. per mėnesį. Iš jų atskaito už maistą. Lieka maždaug po 35 rub. Iš tų pinigų galima nusipirkti maisto už 9 rub., jei įvykdai normą. Likusieji pinigai lieka ateičiai, t.y. grąžins, kai išeisiu į laisvę. O nuo šios dienos man dar čia lieka pagyventi lygiai vienerius metus. . . .

Kiekvieną sunkesnę akimirką aukoju už Jus ir visus, kurie gyvena tiesoje. . . .

Mes čia nelabai mėgstamos, nes esame truputį kitokios: nesikeikiame, nesipešame nė su kuo. Kiek supratau, tikintieji čia kai kam baisesni už visokias kriminalistes. . . .

Viena aišku, Dievas yra Tiesa ir dėl Jo galima atiduoti ne tik tuos metus, bet ir visą gyvenimą. . . .

Esu dėkinga už maldas ir rūpestį. Su Dievu!

* * *

Onutė Vitkauskaitė gegužės 3 d. laiške rašo:

— Šiandien yra gegužės I-sis sekmadienis — Motinos Diena. Daug apie ką tenka susimąstyti, prisiminti, bet tegul būna visa tai mūsų mylimiausios Motinos Marijos globoje. Ji išmokė meilės, aukos, gerumo mūsų motutes. Tegul šie mūsų pažeminimai, paniekinimai būna kaip padėkos malda už visa tai, bet kartu norėčiau, kad būtų kaip permaldavimas už tas vadinamas motinas, kurios be mažiausio sąžinės priekaišto žudo vaikelio ne tik kūną, bet ir sielą. Jos, paniekinę Meilės Motiną, prarado Šaltinį, iš kurio galėtų semtis meilės, švelnumo, stiprybės motiniškos aukos kelyje. . . . Lageryje būdama aš labai

gerai supratau, koks baisus yra žmogaus likimas be Dievo, be amžinosios Meilės.

Prašyčiau perduoti nuoširdžiausią padėką ir linkėjimus tiems, kas už mus meldžiasi. Su Dievu!

* * *

Onutė Vitkauskaitė gegužės 17 d. laiške rašo:

— Mūsų mažoje padangėje nieko naujesnio, tik iš laisvės gavo mano draugė Genutė liūdną telegramą, kad mirė jos sesutė. Žinoma, buvo didelė staigmena, skaudi žinia. Genutė, būdama tvirtos dvasios, ir šį skausmą priėmė ramiai, tik vis tikėjosi atsisveikinti su mirusia, daug dėjo pastangų, bet deja . . . (Laisvėje Genutės brolis kun. Z. Navickas ir artimieji padarė viską, kad ją, pagal įstatymus, išleistų iš lagerio į savo sesers laidotuves, bet prokuroras užprotestavo ir išvykti jai neleido — Red. pastaba). Man skaudu buvo žiūrėti į jos tylų sielvartą. Jos šis skausmas rado atgarsį didžiojoje Dievo Meilėje. . . .

Labai gaila, bet manęs nepasiekė 10, 11, 12, 13, o 14-tojo kažkur užkliuvo Velykinis sveikinimas. Saugo, kad mes nepamatytume Kristaus net atvirutėje. Taip ir Kristaus Kapą saugojo ginkluoti sargai, kad neprisikeltų, o vis tiek . . . ir šiandien švenčiame Velykas.

Dar kartą ačiū už maldas, už viską, viską. Kiek galėsiu ir aš maldoje su Jumis. Tad linksmų, laimingų Šv. Velykų!

* * *

Vladas Lapienis savo 1981 m. Velykiniame laiške rašo:

— Tikrai myli tas, kuris už meilę gali atiduoti viską: džiaugsmą, laisvę, sveikatą ir net gyvybę, neieškodamas nei garbės, nei asmeninės naudos. Taip Kristus mylėjo žmones.

Tomas Kempietis sako, kad nė viena Jėzaus žemiškojo gyvenimo valanda nebuvo be kančios. O ar mes neieš-

kome kito kelio, negu kentėjimų? Ar nenorime pasukti kitu keliu, negu tuo, kuriuo ėjo mūsų Išganytojas?

Jeigu kartais ir netektų pasipiošti kraujo rožėmis, tai, anot apaštalo Jokūbo, laikykime tikru džiaugsmu, kad pakliuvome į visokius išmėginimus. Supraskime, kad mūsų tikėjimo išmėginimas gimdo ištvermę, o ištvermė subręsta darbuose, kad taptume obuli ir sveiki (Jok. 1,2-4).

Sakoma, kad reikia kantriai pakelti visus vargus, nes už tai laukia didis džiaugsmas danguje. Bet dar šioje žemėje tie vargai tampa lengvi krikščioniui, kuris nuoširdžiai myli Jėzų ir drauge su Juo neša kryžių. Juk vien tik mes patiriame, kad nešti su Jėzumi savo kryžių yra laimė, pasaulis jos nepažįsta. Mes esame Kalvarijos kalne, bet jau švenčiame pergalę Danguje!

(V. Lapienio nutrėmimas Sibire baigiasi 1981 liepos 20 d. — Red.)

* * *

Rašo P. Lukoševičius (ištraukos):

— Mane vėl ištiko žiauri ir klastinga saugumo ranka. 1981 m. sausio 22 d., anksti rytą, iš buto (Tulpių 21-62) mane paėmė ir atvežė į Respublikinę Naujos Vilnios Psichoneurologinę ligoninę. Šį kartą nenumanau už ką ir kuriam laikui. Niekur nieko nesužinosi, nes viskas daroma slaptai. Psichiatrinė ligoninė paklusniai tarnauja saugumo interesams . . . Kaip saugumas nurodo, taip ji „gydo" . . . laiko tiek, kiek įsako KGB. Nėra įstatymo, kuriuo galima būtų remtis, ieškant teisybės. Tiesa, konstitucija yra, bet ji . . . tik užsienio propagandai varyti ir ten žmones klaidinti.

Laukiu pavasario, atšilus orui, daug lengviau. Išleidžia į orą pasivaikščioti, darosi erdviau. Tiesa, ir dabar išleidžia, bet dėl nepakankamo apsirengimo ilgai nebūsi.

Linkiu visiems geros sveikatos ir gausios Dievo palaimos.

1981 m. kovo 12 d.

* * *

RELIGIJŲ REIKALŲ TARYBA „ŠVIEČIA" TIKINČIUOSIUS IR KUNIGUS

Šiauliai. 1980 m. kovo 11 d. į Šiaulių miesto vykdomąjį komitetą buvo sukviesti rajono bažnytinių komitetų atstovai. RRT įgaliotinis P. Anilionis, bandė įrodyti, kad Lietuvoje yra pilna tikėjimo laisvę.

Šiaulių miesto šv. Petro ir Povilo bažnyčios atstovui paklausus, kodėl tiek mažai išleista katekizmų, įgaliotinis paaškino, jog trūksta popieriaus.

Vykdomojo komiteto atstovė Gaurilčikienė gyrė (labai gaila, — Red. pastaba) Šiaulių miesto bažnyčiose esamą tvarką ir džiaugėsi, kad čia nepažeidinėjami sovietiniai nurodymai.

Kėdainiai. 1981 m. kovo 18 d. Kėdainių raj. pirmininko pavaduotojas A. Juškevičius išsikvietė rajono bažnyčių komitetų atstovus. Dalis narių atsisakė atvykti. RRT įgaliotinio pavaduotojas iškviestiesiems aiškino „Religinių susivienijimų' nuostatus". RRT atstovas įpareigojo bažnyčių komiteto narius, apylinkių tarybų deputatus būti atsakingais už šių nuostatų pažeidimus. Jiems liepė sekti kunigus, kontroliuoti jų sakomus pamokslus, prižiūrėti, kad šie nepažeidinėtų sovietinių įstatymų: nekatekizuotų vaikų, neleistų jų prie altoriaus patarnauti Mišioms ir t.t.

Prienai. 1981 m. kovo 20 d. į Prienų raj. vykdomąjį komitetą buvo sukviesti rajono apylinkių Tarybų pirmininkai, partinių organizacijų sekretoriai, bažnytiniai parapijų komitetai. Religijų reikalų tarybos įgaliotinio pavaduotojas Juozėnas, išaiškinęs tarybinių įstatymų „humaniškumą" Bažnyčios atžvilgiu, piktinosi, jog 20 parapijų nesudarė naujų sutarčių, o Užuguosčio parapijos

klebonas kun. Z. Navickas ir kiti neteikia rajonui finansinių žinių. Lektorius aiškino, kad Lietuvoje yra apie 20 kunigų, sakančių „ekstremistiškus" pamokslus, o prie jų pritapę ir Prienų vikaras kun. A. Gražulis bei Užuguosčio klebonas kun. Z. Navickas. Grasino, jog už tokius pamokslus gali uždaryti maldos namus.

Į pateiktus Veiverių, Pakuonio, Prienų parapijų komitetų atstovų klausimus įgaliotinio pavaduotojas Juozėnas neatsakė, nes šie, jo nuomone, esą, „ne į temą".

Finansų skyriaus vedėjas Stakionis mokė bažnytinius komitetus, kaip jie turi tikrinti kunigų finansinę veiklą ir neleisti klebonams „savivaliauti".

Polekėlė (Radviliškio raj.). Pateikiame sutrumpintą Polekėlės parapijos komiteto pareiškimą vysk. L. Poviloniui:

1981 m. kovo pradžioje buvo Radviliškio raj. vykdomojo komiteto pranešimas, kad 1981 m. kovo 10 d. 12 val. rajono vykdomojo komiteto salėje įvyks seminaras, kuriame turi dalyvauti religinių bendruomenių vykdomųjų organų ir revizijos komisijų nariai. Tema: „Religinių susivienijimų vykdomieji organai, revizijos komisijos, jų teisės ir pareigos".

Kadangi Polekėlės parapijos vykd. kom. pirmininkas St. Rugys sirgo, o kiti nariai nebuvo išleisti iš darbo, tai šį komitetą atstovavo komiteto sekretorius kun. J. Babonas ir revizijos komisijos narys J. Lenkauskas.

Visiems susirinkus į salę, atėjęs rajono vykd. kom. pirmininko pavaduotojas Krikštanas pareiškė, kad kunigai negalį dalyvauti ir turį apleisti salę, nes ne jie bažnyčių šeimininkai, o rajonas ir komitetas. Jis tai pareiškė todėl, kad komitetų narių tarpe buvo ir keletas kunigų: Pociūnėlių parapijos vykd. kom. pirmininkas — Pociūnėlių parapijos klebonas kun. A. Jokubauskas, Polekėlės parapijos vykd. kom. sekretorius — Polekėlės parapijos administratorius kun. J. Babonas ir Pašušvio parapijos vykd. kom. sergančio pirmininko įgaliotas Grinkiškio ir

Pašušvio parapijų klebonas kun. J. Vaičekauskas.

Po tokio rajono vykd. kom. pirmininko pavaduotojo A. Krikštano pareiškimo tikinčiųjų komitetų nariai pasipriešino, pareikšdami, kad kunigai taip pat yra žmonės, jie tarybiniai piliečiai, o be to, jie yra tikinčiųjų išrinkti ar įgalioti ir turį teisę dalyvauti. Juk sukvietę aiškinti tarybinius įstatymus, tai kodėl ne visi tarybiniai piliečiai gali dalyvauti?

Rajono pirmininko pavaduotojas A. Krikštanas pagrasino, kad, jei kunigai neišeisią, bus iškviesta milicija. Tada tikinčiųjų komitetų nariai užprotestavo: „Jei turės išeiti kunigai, išeisime ir mes. Jei jie negalės dalyvauti, nedalyvausime visi. Jūs neatskirsite mūsų nuo kunigų."

Salėje, be tikinčiųjų komitetų narių, buvo rajono apylinkių pirmininkai ir dar grupė nežinomų asmenų. Kai kurie apylinkės pirmininkai ir kai kurie kiti asmenys pradėjo įžeidinėti kunigus bei tikinčiuosius.

Po keliolikos minučių ginčai salėje aprimo. Atėjus nurodytam laikui, t.y. 12 val., seminaras neprasidėjo, buvo laukiama, kol išeis kunigai, bet šie neišėjo. Praėjus apie dvidešimčiai minučių, į salę įėjo raj. pirmininko pav. A. Krikštanas ir milicijos pareigūnai, kuriems buvo nurodyta, ką turį išvesti iš salės. Tada kunigai atsistojo ir išėjo, o su jais ir visi tikinčiųjų komitetų nariai. Rajono pirmininko pav. A. Krikštanas, pamatęs, kad visi išeina, norėjo kitus tikinčiųjų komitetų narius sulaikyti, o kai niekas jo neklausė, pradėjo grasinti ir gąsdinti, sakydamas: „Kurie išeisite, gailėsitės, mes jus pašalinsime iš komitetų". Tačiau niekas neišsigando ir visi išėjo.

Mes, Polekėlės parapijos vykd. komiteto ir revizijos komisijos vardu, prašome, kad Jūs, Ekscelencija, eidamas taip šventas ir atsakingas pareigas, panaudotumėte savo galią ir įtaką, ginant kunigus ir tikinčiuosius nuo diskriminaccjos, o Bažnyčią nuo ateistinės valdžios kišimosi į jos vidaus reikalus.

1981 m. kovo 27 d."

Pasirašė: Polekėlės parapiaos komiteto pirmininkas Stanislovas Rugys, sekretorius — kun. onas Babonas ir Revizijos komisijos narys Justinas Genkuskas.

* * *

Kaunas. 1981 m. gegužės 25 d. RRT įgaliotinio pavaduotojas Juozėnas kalbėjo Kauno kunigų Seminarijoje paskutinio kurso klierikams ir dėstytojams. Jis pareiškė, jog yra iš kunigų susidariui „ekstremistų" grupė, kurią valdžia galėtų sutvarkyti, bet dar nenorinti, nes tarybiniai įstatymai yra labai humanški. Pavaduotojas ragino būsimus kunigus prie minėtos grupės neprisidėti. Kalbėtojas teigė, jog klierikas Aloyzas Volskis panašią grupę buvo sudaręs Seminarijoje. RRT įgaliotinis Anilionis esąs „ekstremistų" tiek prigąsdintas, jog jam atrodą, kad naktį jie galį jį su kuolais primušti.

Juozėnas kelis kartus pabrėžė, kad gavę paskyrimus nauji kunigai laiku paiimtų iš rajono registracijos pažymėjimą. (Pagal tarybinius įstatymus be registracijos pažymėjimo kunigas negali eiti savo pareigų. Šiuo metu kunigai labai dažnai ignoruoja šį pažymėjimą ir jis metų metais voliojasi vykdomųjų komitetų seifuose, — Red. pastaba).

Pavaduotojas paminėjo kai kuriuos jo įstaigos nekenčiamus kunigus. Apie Prienų vikarą kun. Antaną Gražulį teigė, kad jam labai patinka, kai jį linksniuoja užsienio radijas. Šilalės vikaras kun. Vytautas Skiparis per kun. Kazlausko Primicijas pasakęs tokį „antitarybinį" pamokslą, jog tikintieji galvoję, vargu ar jis grįšiąs į namus, — tikriausiai būsiąs suimtas. Kybartų klebono kun. Sigito Tamkevičiaus pamokslai esą neįdomūs, o vidukliškiai nemėgstą kun. Alfonso Svarinsko, bet bijo ką nors pasakyti, kad paskui „fanatikai" nenunuodytų jų karvių ar neuždegtų namų.

Panašūs „seminarai", kuriuose parapijų atstovai buvo kurstomi prieš kunigus, įpareigojami laikytis sovietinių

„Religinių susivienijimų nuostatų", buvo pravesti visoje Lietuvoje.

Šiuose „seminaruose" būtinai turėjo dalyvauti vykdomųjų komitetų pirmininkai, ir religinio kulto įstatymų laikymosi kontrolės komisijos.

Gegužės mėnesį tokie „seminarai" buvo pravesti visų vyskupijų dekanams, kurie, sovietinės valdžios įsitikinimu, turį duoti pavyzdį visiems kunigams, kaip reikia laikytis sovietinių įstatymų.

Visose vyskupijose pagrindinės „seminarų" mintys buvo panašios. Pateikiame, ką įgaliotinis kalbėjo dekanams Kauno miesto vykdomajame komitete:

Kaunas. 1981 gegužės 14 d. į Kauno m. Vykdomąjį komitetą buvo sukviesti Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos dekanai. Jiems kalbėjo RRT įgaliotinis Petras Anilionis. Jis pareiškė, kad vyskupų ir vyskupijų valdytojų prašymas padidinti kunigų seminarijos limitą yra tenkintinas, tačiau tarybinė vyriausybė šį klausimą svarstys tik tada, kai Bažnyčioje nebus prieglobsčio nelegaliems kunigams. O dabar tokių kunigų esama: Kaune — Paliokas, Našlėnas, Poderis, Kybartuose — Matulionis, Alytuje — Brilius. Visi jie nebaigę Kunigų seminarijos ir neturi registracijos pažymėjimo. Kai šių kunigų niekas neįsileis į bažnyčią, bus galima padidinti klierikų skaičių Kunigų seminarijoje, bandė visus įtikinti kalbėtojas.

Įgaliotinis P. Anilionis apgailestavo, kad kas ketvirtas įšventintas kunigas esąs „ekstremistas", kaip antai, kunigai: Skiparis, Krikščiukaitis, Beniušis, Krumpiliauskas, Gražulis ir kiti. „Niekas neleis, kad Seminarija ruoštų antytarybininkus", — karščiavosi įgaliotinis.

Anilionio nuomone, klieriko A. Volskio pašalinimas iš Seminarijos buvusi tik profilaktinė priemonė, ir piktinosi, kodėl Lietuvoje dėl šio klieriko pašalinimo renkami parašai.

Savo kalboje įgaliotinis tvirtino, kad per metus laiko

nepagerėjo reikalai dėl religinio estremizmo. Pavyzdžiui, vyskupas V. Sladkevičius savo amoksluose kalba vien apie įvykius Lenkijoje, norėdams, kad ir pas mus taip būtų. (Tai netiesa! — Red. pastaba), kun. S. Tamkevičius Tauragėje agitavo prieš tarybin mokyklą, kvietė tikinčiuosius ne gintis, o pulti. Ekstemistiškai kalba kun. J. Kauneckas, kun. Užkuraitis ir kt

Įgaliotinis nervinosi, kad baandžio 22 d. Plungėje buvo susirinkę vikarai ir juos „ekstremistai" nuteikė prieš valdžios organus, kad „ektremistiškai" nusiteikę kunigai neduoda žinių kurijoms i valdžios organams apie religinę padėtį Lietuvoje, kad „ekstremistai" drąsiai pažeidinėja tarybinius įstatymus moko vaikus, nepilnamečius pritraukia į procesijas ir t.., o visoje eilėje vietovių — Ukmergėje, Radviliškyje, Pakuojyje, Kapčiamiestyje, Šlavantuose ir kt. dar iki šiol nesudarytos sutartys su valdžios organais, kad kunigai Eucharistinių metų proga organizuoja kažkokį judėjimą, kad kunigai nekviesti braunasi į tikintiesiems pravedamus seminarus ir dėl kitų „ekstremistų" veiksmų. Visa tai, įgaliotinio nuomone, yra plaukimas prieš srovę.

Po įgaliotinio kalbėjo kai kurie dekanai ir vicedekanai. Ypač drąsiai Bažnyčios reikalus gynė Jurbarko klebonas kun. Buožius, iškeldamas faktą, kad įgaliotinis nutylėjo, jog valdžia nubraukia daugelį kandidatų į Seminariją, kad kunigai juk negali teikti valdžiai tokių žinių, kurios bus naudojamos ateistinėje propagandoje, nes kunigai, prisiekę būti gerais parapijų šeimininkais, neis į konfliktus su Bažnyčios kanonais ir niekada nesutiks savo teises perduoti parapijų komitetams.

Seminaro pabaigoje įgaliotinis Anilionis pasiūlė norintiems asmeniškai pasikalbėti, užeiti pas jį. Nuėjo tik Garliavos dekanas kun. Uleckas.

Panevėžys. Panevėžio kurija sukvietė dekanus į Panevėžio m. vykdomąjį komitetą, išsiuntinėdama jiems tokio turinio raštą:

1981.IV.30

Nr. 107

J. K. Kunigui Dekanui ....

Religinių Reikalų Tarybos prie TSR MT Įgaliotinis Lietuvos TSR kviečia Panevėžio Vyskupijos Dekanus š.m. gegužės 8 d. 12 val. atvykti į Panevėžio rajono Vykdomąjį Komitetą (kur pernai),

Numatoma kalbėti šiomis temomis:

1. Dėl klierikų skaičiaus padidinimo.
2. Kas buvo kalbama susitikime su bažnytinių komitetų nariais.
3. Apie galimybes plačiau įrašyti bažnytinius tarnus į profsąjungą, kad jie gautų pensiją.
4. Kai kurie pasiaiškinimai santykių tarp Valstybės ir Bažnyčios ir atitinkamų įstaigų interpretavimas.
5. Dekanų praėjusių susitikimų pareiškimų įvykdymas ir susidarę sunkumai.
6. Dekanų nauji pasiūlymai, pastabos ir pas.

Aš prašau šiame naudingame susitikime dalyvauti.

1981.IV.29 Vilniuje įvyko Lietuvos Ordinarų susitikimas su Įgaliotiniu, kuris buvo abipusiai naudingas.

(psl.) Vysk. Dr. R. Krikščiūnas,
Panevėžio Vyskupijos
Apaštališkasis Administratorius

Red. pastaba:

Šiuose susitikimuose nėra jokio dialogo, o tik primetama sovietinės valdžios valia ir todėl jie naudingi tik sovietinei valdžiai.

Telšiai

Jo Prakilnybei Telšių Vyskupijos
ir Klaipėdos Prelatūros
Valdytojui

Mes, Telšių Vyskupijos ir Klaipėdos Prelatūros Dekanai, norime štai ką Jums pareikšti:

1. Praėjusių dviejų metų pokalbiai Telšiuose su RRT įgaliotiniu Lietuvos TSR Petru Anilioniu parodė, kad

įgaliotinis prievartauja dekanus, draudamas jiems atlikti tiesiogines ir esmines bažnytines pareigas, kurias jiems uždeda bažnytiniai įstatymai (kanonai), II Vatikano susirinkimo nutarimai ir Popiežiaus specialūs raštai. Pavyzdžiui, už vaikų katekizavimą, jaunimo įtraukimą į aktyvų religinį gyvenimą, už kateketinių pamokslų sakymą vaikams, grasina administracinėmis ir net kalėjimo bausmėmis.

2. Šių metų vasario-balandžio mėnesiais įgaliotinis pravedė Respublikos rajonų centruose vadinamuosius „seminarus" bažnytinių komitetų nariams. Čia jis ardė Katalikų Bažnyčios hierarchinę santvarką, liepdamas komitetų nariams nušalinti klebonus nuo bažnyčios ir jos reikalų administravimo, daugybės svarbių klebono pareigų vykdymo: vadovauti visam bažnytiniam, liturginiam — sakramentiniam gyvenimui (organizuoti procesijas, chorus, burti prie altoriaus adoruotojus, įtraukiant ne tik suaugusius, bet ir jaunimą, vaikus, kviesti kunigus į atlaidus ir t.t.), katekizuoti vaikus, net kateketinius pamokslus sakyti. Tai aiškus kišimasis į grynai kanonišką, sakramentinę — liturginę ir pastoracinę Bažnyčios veiklą, turint tikslą ją sunaikinti. Tikintieji, kunigai ir mes, dekanai, norėdami likti ištikimi Bažnyčiai, jokiu būdu su tuo negalime sutikti. Norėdami gyventi vienybėje su Kristaus Bažnyčia ir vykdyti jos pagrindinę misiją, mes privalome laikytis esminių jos įstatymų (kanonų); priešingu atveju mes išduotume Bažnyčią.

Todėl mes, dekanai, aukščiau išdėstytų faktų akivaizdoje, esame priversti pareikšti protestą prieš minėtą įgaliotinio veiklą ir pareiškiame, kad ateityje nebegalėsime dalyvauti jo rengiamuose su dekanais susitikimuose, kur įgaliotinis reiškiasi ne kaip tarpininkas tarp Valstybės ir Bažnyčios, o kaip kovotojas ateistas, griaunantis Katalikų Bažnyčią.

1981 m. balandžio 16 d.

Kun. J. Gedvilas, kun. P. Palšis, kun. Alf. Lukoševičius,

kun. dr. P. Puzaras, kan. F. Valaitis, kan. K. Gaščiūnas, kun. A. Milerius, kun. A. Striukis, kan. J. Grubliauskas, kan. J. Valaitis, kun. T. Poška.

Po šiuo pareiškimu nepasirašė dekanai: prel. Br. Barauskas, kun. B. Talaišis ir kun. St. Ilinčius.

Kiek vėliau du dekanai — kan. J. Grubliauskas ir kan. F. Valaitis — savo parašus atšaukė.

Gegužės 12 d. Telšių raj. vykdomajame komitete įvykusiame seminare dalyvavo tik penki dekanai. Su tais, kurie susitikime nedalyvavo, įgaliotinis Anilionis sakėsi kalbėsiąs atskirai.

RAŠO KUNIGŲ TARYBOS

LIETUVOS KOMUNISTŲ PARTIJOS CENTRO KOMITETUI
LIETUVOS TSR AUKŠČIAUSIOS TARYBOS PREZIDIUMUI
LIETUVOS TSR MINISTRŲ TARYBAI
Nuorašai: Lietuvos Vyskupams ir vyskupijų Valdytojams

Pareiškimas

Šių metų vasario-balandžio mėnesiais Lietuvos TSR rajonų centruose buvo pravesta akcija prieš bažnytinę hierarchiją. Šiai akcijai vadovavo Religijų Reikalų Tarybos įgaliotinis Lietuvos TSR Petras Anilionis.

Mes, Lietuvos R. Katalikų Bažnyčios Vyskupijų Kunigų Tarybų nariai, dvasiškijos rnktieji atstovai, randame būtina pareikšti štai ką:

1. Katalikų Bažnyčia yra Viešpaties Jėzaus Kristaus įsteigta. Jos santvarka hierarchinė. Bažnyčios Galva yra Romos Popiežius — šv. Petro įpėdinis. Popiežiui valdyti Bažnyčią padeda vyskupai, apaštalų įpėdiniai. Vyskupams padeda kunigai. Vyskupai parapijoms vadovauti skiria kunigus, kurie vadinasi klebonais. Klebonai duoda vyskupui priesaiką, kad bus rūpestingi parapijos ir jos

bažnyčios administratoriai. O komitetai renkami iš tikinčiųjų Bažnyčios reikalui. Komitetams vadovauja klebonas arba jo pareigas einanti kunigas. Komitetas negali veikti be klebono, priešingu atveju užsitraukia bažnytines bausmes.

2. Su hierarchine Bažnyčios santvarka visai nesiskaito RRT įgaliotinis Lietuvos TSR P. Anilionis. Asmeniškai ar per savo bendradarbius jis lankėsi respublikos rajonų centruose ir, susikvietęs bažnytinių komitetų narius, juos atvirai kurstė prieš tikruosius parapijų šeimininkus — klebonus, ragindamas komiteto narius perimti iš klebonų parapijos ir bažnyčios reikalų administravimą, tvirtindamas, kad komitetų nariai, o ne klebonai yra parapijų administratoriai. Klebonus jis pavadino komitetų samdiniais. Komitetų narius jis kurstė trukdyti klebonams atlikti jų pareigas — neleisti katekizuoti vaikų, sakyti kateketiškų pamokslų, neleisti kitų parapijų kunigams talkininkauti atlaiduose ir rekolekcijose, drausti vaikams patarnauti šv. Mišioms ir dalyvauti procesijose. Jis šmeižė uolius kunigus, o Radviliškyje su milicijos pagalba pašalino iš seminaro kunigus, kurie buvo savo bažnyčių komitetų nariais.

3. Norime pažymėti, kad Tarybinė valdžia neturėtų Katalikų Bažnyčios lygiai traktuoti su įvairiomis sektomis, su protetantų ar net provoslavų bažnyčiomis. Katalikų Bažnyčios Galva, Popiežius, gyvena už Tarybų Sąjungos ribų. Popiežius nesiekia jokių politinių tikslų, tačiau jo, kaip Katalikų Bažnyčios Ganytojo, įsakymai yra privalomi visiems Katalikų Bažnyčios nariams, nesvarbu kokioje valstybėje ar kokioje santvarkoje jie begyventų. Lietuvos Katalikų Bažnyčia taip pat yra valdoma Popiežiaus. Katalikų vyskupai, kunigai ir tikintieji privalo klausyti Popiežiaus, jeigu nori pasilikti vienybėje su savo Bažnyčia.

Katalikų Bažnyčia turi savo teisės kodeksą — Codex Juris Canonici. Šis kodeksas tvarko visą Bažnyčios gyvenimą. Kanoniškąja bažnytine teise savo veikloje

vadovaujasi katalikų vyskupai, kunigai ir tikintieji. Jie negali peržengti ar nepaisyti bažnytinės teisės kanonų, o privalo jų laikytis.

Tačiau Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumas 1976 m. liepos 28 d. patvirtino „Religinių susivienijimų nuostatus", kurie iš esmės priešingi Bažnyčios kanoniškajai teisei ir hierarchinei Bažnyčios santvarkai.

Šie nuostatai norima taikyti ir Lietuvos Katalikų Bažnyčiai, neatsižvelgiant į tai, kad Tarybinė Vyraausybė yra įsipareigojusi gerbti savo piliečių religinę laisvę Konstitucijoje, Visuotinėje Žmogaus Teisių Deklaracijoje ir Helsinkio Baigiamajame akte. Apie tai rašė du Lietuvos Vyskupai ir 520 kunigų.

(Velnias tik pasakose kartais sugraudinamas. P. Anilionis KGB ne pasakomis maitina):

Atsižvelgdami į aukščiau išdėstytus faktus, mes protestuojame prieš įgaliotinio P. Anilionio įvykdytus ir vykdomus bažnytinės teisės grubius pažeidimus. Prašome jam priminti, kad jis privalo tarpininkauti tarp Bažnyčios ir valstybės, o ne Bažnyčią griauti. Jis turi būti valstybės pareigūnas, o ne kovojantis ateistas.

Šiuo raštu dar kartą pareiškiame, kad Lietuvos kunigai ir tikintieji niekada negali sutikti su tais reikalavimais, kurie prieštarauja Bažnyčios hierarchinei santvarkai ir jos teisėms — kanonams. Mes norime atkreipti dėmesį į negerovę, kuri, laiku nepašalinta, gali atvesti Bažnyčią į konfliktą su valstybe, o tai abiems šalims nepageidautina ir nereikalinga.

Vilniaus Arkivyskupijos Kunigų Taryba:

Mykolas Petravičius	Jonas Vaitonis
Algimantas Keina	Jonas Lauriūnas
Kazimieras Žemėnas	Marijonas Savickas

Alfonsas Petronis	Ričardas Černiauskas
Donatas Valiukonis	

Kauno Arkivyskupijos Kunigų Taryba:

Jonas Babonas	Eugenijus Bartulis
Mykolas Buožius	Kęstutis Daknevičius
Vytautas Pesliakas	Edvardas Semaška
Alfonsas Svarinskas	Lionginas Vaičiulionis

Panevėžio Vyskupijos Kunigų Taryba:

Petras Adomonis	Bronius Antanaitis
Petras Baltuška	Antanas Balaišis
Petras Budriūnas	Juozas Janulis
Stanislovas Krumpliauskas	Jonas Pranevičius
Juozas Šumskis	Leopoldas Pratkelis

Telšių Vyskupijos Kunigų Taryba:

Julius Budrikis	Jonas Gedvilas
Jonas Kauneckas	Alfonsas Lukoševičius
Adomas Milerius	Tadas Poška
Adolfas Pudžemis	Petras Puzaras
Vincentas Senkus	Antanas Šeškevičius
Vincentas Vėlavičius	

Vilkaviškio Vyskupijos Kunigų Taryba:

Sigitas Tamkevičius	Jonas Maskvytis
Andrius Gustaitis	Albinas Deltuva
Juozas Žemaitis	Pranas Račiūnas
Kostas Ambrasas (nepasirašė;	Petras Dumbliauskas
Juozas Adomaitis	Antanas Gražulis

Kaišiadorių Vyskupijos Kunigų Taryba:

Jonas Mintaučkis	Marijonas Petkevičius
Jonas Jonys	Jonas Pilka

Juozas Matulaitis — Stanislovas Kiškis
Ignacas Milašius — Alfonsas Ažubalis
Mykolas Balnis — Bronius Bulika

1981 m. gegužės 3 d.
Šv. Kryžiaus atradimo šventė

* * *

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

Grinkiškis. Kunigo Juozo Vaičekausko atsakymas įstatymų apie religinius kultus laikymosi kontrolės komisijos prie Radviliškio rajono Vykdomojo komiteto nariams.

Įstatymų apie religinius kultus laikymosi kontrolės komisijos nariai savo atvirame laiške kunigams Juozui Vaičekauskui ir Antanui Jokubauskui, išspausdintame rajono laikraštyje „Komunizmo aušra" 1981 m. balandžio 8 d., atsakydami į klausimą, kas valdo katalikų Bažnyčią, rašo: „Galime atsakyti jums, klebonai. Katalikų bažnyčią valdo patys tikintieji. Savo religiniams poreikiams tenkinti jie pasikviečia arba gauna iš vyskupijos kulto tarnautoją, kurio pareigos tik religinių apeigų bei ceremonijų atlikimas, ir daugiau nieko".

Klystate, gerbiamieji ateistai iš Radviliškio rajono Vykdomojo komiteto, ir kitus klaidinate, tik nežinia ar sąmoningai, ar iš nežinojimo! Katalikų Bažnyčią valdo Romos Popiežius ir Vyskupai. Cituoju: „Šventasis Sinodas iš naujo pateikia tvirtai tikėti visiems tikintiesiems ir, eidamas ta pačia linija toliau, nutaria išpažinti ir paskelbti visiems mokslą apie vyskupus — apaštalų įpėdinius, kurie su Petro įpėdiniu, Kristaus vietininku ir visos Bažnyčios regimąja galva, valdo gyvojo Dievo namus." (Dogminė konstitucija apie Bažnyčią, II Vatikano susirinkimo nutarimai, 42 pusl.).

„Taip vyskupai su pagalbininkais - kunigais ir diakonais — prisiėmė tarnavimą bendruomenei, Dievo vietoj vadovaudami kaimenei. Jie yra ganytojai, doktrinos mokytojai, šventojo kulto kunigai, valdyno vykdytojai." (Ten pat 43 psl.).

„Kunigai, vyskupo autoriteto vadovaujami, valdo jiems patikėtos Viešpaties kaimenės dalį. (Ten pat 52 psl.).

„Pasauliečiai tikintieji tepriima greitai su krikščionišku klusnumu tai, ką nutaria pašventintieji ganytojai, kurie kaip mokytojai ir vadovai Bažnyčioje atstovauja Kristų." (Ten pat 60 psl.). Pasauliečiai tikintieji Bažnyčios nevaldo, bet jie turi teisę, o kartais net pareigą pareikšti savo nuomonę Bažnyčios gerovę liečiančiais klausimais." (Ten pat 60 psl.).

Jei Katalikų Bažnyčios Komitetų tikintieji imtų valdyti Bažnyčią taip, kaip šiandien reikalauja ateistai, — užsitrauktų ekskomunikos bausmę, t.y. būtų pašalinti iš tikinčiųjų bendruomenės (Codex iuris canonici, c. 2314, c. 2334, c. 2345).

Lietuvoje Katalikų Bažnyčia atskirta nuo valstybės, bet Jūs, gerbiamieji, ateistai, įsakinėjate kunigams ir tikintiesiems. Kodėl Jūs kišatės į Bažnyčios reikalus? Kodėl kunigas kartu su tikinčiaisiais neturi teisės ginti Bažnyčios? Juk ir kunigas ne bedievis, bet tikintis žmogus.

Jeigu aš, katalikų kunigas, priimsiu ateistų skelbiamas dogmas, vykdysiu ateistų reikalavimus ir eisiu prieš Bažnyčios doktriną, užsitrauksiu bažnytines bausmes. Be to, aš negaliu elgtis prieš savo įsitikinimus ir sąžinę! Esu Kristaus kunigas, katalikų Bažnyčios kunigas, o ne ateistų šluotelė'.

Tikintiesiems nereikia kunigo su raudonu gvazdiku prie krūtinės, — nuo tokio kunigo jie šalinasi. Su Kristaus kunigu tikintieji dalinasi duonos kąsneliu, kartu kenčia, kartu ir džiaugiasi. O Jūs norite kunigą nuo tikinčiųjų atskirti! Jūsų atviras laiškas rajono laikraštyje kursto

žmones: žiūrėkite, kokie žvėrys, kokie įžūlūs chuliganai yra kunigai! Nesinorėtų tikėti, kad Jūs nežinote, ką tuo klausimu teigia tarybinė Konstitucija!

Šmeižikiškas Jūsų, gerbiamieji ateistai, prasimanymas, kad aš nereaguoju į tarybinių įstatymų kvietimus. Visada nuvykstu ten, kur esu kviečiamas, nebent sutrukdo liga ar kita svarbi priežastis. Turiu savo įsitikinimus. Turiu teisę juos ginti raštu ir žodžiu. Kodėl su tokia neapykanta puolate mane? Dedatės kultūringais ir mandagiais, o išvadinote mane chuliganu. Jeigu aš iš tikrųjų chuliganas, tai kodėl iš Radviliškio vykdomojo komiteto posėdžių salės su milicijos pagalba mane išvarant, kartu išėjo ir tikintieji? Nuo chuliganų dori žmonės bėga šalin, o mus, kunigus, tikintieji palaiko ir gina!

Išvadinote mane piktžolės vardu — dagiu. Ką gi, Jūsų tikslas aiškus — sunaikinti mane kaip piktžolę! Tuo įsitikinau ir būdamas Radviliškio rajono vykdomojo komiteto salėje 1981 m. kovo 10 d. Aišku, piktžolė neturi jokių teisių! Ne tik aš, visi Lietuvos kunigai esame jums tik piktžolės! Piktžolės naikinamos. Nieko nuostabaus, kad Jūs taip ir darote.

Kaltinate mane, kad pažeidinėju tarybinius įstatymus ir raginu kitus dvasininkus jų nesilaikyti. Neteisingas kaltinimas. Kai atvykau į Radviliškį, norėdamas sužinoti, kokie tie tarybiniai įstatymai, mane iš salės išvarėte su milicija! Gėda apie tai buvo parašyti atvirame laiške, kurį išspausdinote rajono laikraštyje. Prisimenate, klausiau Jus, Alfredai Krikštanai, kokius kunigus aš raginu nesilaikyti tarybinių įstatymų, — neatsakėte, ir negalėjote atsakyti, nes viskas iš piršto išlaužta.

Keli žodžiai dėl pamokslų. Kunigas turi tylėti, kai ateistas mokytojas išjuokia tikintį vaiką! Juk Jums kunigas tik piktžolė, tai tylėk ir nesikišk! Kunigas turi tylėti, matydamas girtuokliavimą. Mat, pagal Jus, kunigas turi teisę tik atlikti religines apeigas, ir daugiau nieko.

Sociologai, gydytojai ne kartą tarybinėje spaudoje rašė

dėl poilsio dienų dirbantiems ūkių fermose. Tie žmonės dirba beveik ištisus metus be poilsio dienų! Kunigas apie tai neturi teisės kalbėti!

Nesidėkite, gerbiamieji ateistai, tikinčiųjų gynėjais ir užtarėjais, Tikintieji netiki nei vienu Jūsų žodžiu, o mato Jumyse tik vilką avies kailyje. Šneižgdami kunigus, su milicijos pagalba puldami juos, sukelate tik pasibiaurėjimą ir pasišlykštėjimą.

Įsakinėjate Bažnyčiai, norite Bažnyčią valdyti. Ką gi gal ir pavyks, juk Jūs naudojatės kumščio teise, ateitis parodys, bet tokia Jūsų valdoma bažnyčia bus jau ne Kristaus Bažnyčia, ne Katalikų Bažnyčia.

Baigdamas nuoširdžiai kviečiu, – nusiimkite tamsius neapykantos akinius, broliai ateistai! Neužmirškite, kad ir tikintieji, ir kunigai yra žmonės. Neužmirškite, kad neapykanta ir prievarta ideologinės kovos laimėti neįmanoma!

Kun. J. Vaičekauskas

1981.IV.10.,
Grinkiškis.

Kretinga. 1981 gegužės 10 d. Barbora Lėliūnaitė, gyvenanti Kretingoje, Komjaunimo 5, ir 136 tikintieji parašė LTSR KP CK pirmajam sekretoriui P. Griškevičiui tokio turinio pareiškimą:

„Š.m. balandžio 14 d. savo kieme pasistačiau mažą žemaitišką koplytėlę pagal Telšių vyskupijos kurijos raštą, išsiuntinėtą visiems kunigams 1954.X.11 d., kur pasakyta: „Kryčius statyti galima ne tik šventoriuose, kapinėse, bet ir tikinčiųjų kiemuose." (N. 577). Aišku, tas leidimas buvo tikrai suderintas su Religijų Reikalų Tarybos įgalitotiniu, t.y., su valdžia, ir niekada nebuvo atšauktas, todėl ir dabar galioja, nes remiasi LTSR Konstitucijos 52 str.
Bet š.m. gegužės 5 d. Kretingos raj. vykd. komitetas mane kvietė „dėl savavalinės statybos". Nenuvykau, nes sirgau.

Po to raštu gegužės 5 d. N. 158 buvo įsakyta vieno mėnesio laikotarpyje koplytėlę nugriauti.

O gegužės 15 d. 4 val. nepažįstamų vyrų grupė įsibrovė į mano kiemą, nugriovė koplytėlę, susikrovė į sunkvežimį kartu su 5 statulėlėmis ir išsivežė. Ašku, tai buvo padaryta Kretingos vykd. komiteto paliepimu. Toks elgesys labai papiktino ne tik mane, bet ir visus tikinčiuosius.

Prašau Jus, tikintiesiems reikalaujant, įsakyti, kad man būtų grąžinta neteisėtai pagrobta koplytėlė kartu su statulėlėmis:

1. Juk yra leidimas prie savo namų statyti kryžius ir tuo pačiu koplytėlės.

2. Pats Kretingos raj. vykd. komitetas nesilaikė savo nuostato, nes koplytėlė likvidavo 20 dienų anksčiau nustatyto termino, o per tą laiką būčiau viską taikiai išsiaiškinusi ir sutvarkiusi.

3. Koplytėlę nugriovė naktį lyg jausdami savo juodą darbą, kaip plėšikai: juk ir dienos metu tokiam vyrų būriui niekas nebūtų galėjęs pasipriešinti. Tuo jie parodė, kad tarybinės Konstitucijos garantuojama religinė laisvė yra priešinga gyvenimo tikrovei, nes religija jėga griaunama, o ateizmas prievarta brukamas tautai.

4. Tarybinei Konstitucijai garantuojant sąžinės bei religijos laisvę, logiškai sprendžiant būtų net juokinga reikalauti arba prašyti leidimo savo kieme pasistatyti koplytėlę ar kryžių. Ateistams, žinoma, nesvarbi nei Konstitucija, nei žmogaus teisė: jie fanatiškai naikina visa, kas tik siejasi su religija. Tai liudija kelis kartus nuteriotas Kryžių kalnas, vandališkai sunaikinti pakelių kryžiai ir religiniai paminklai Plungėje, Pajūryje, Kelmės kapinėse ir visoje Lietuvoje; sudegintos ir sandėliais paverstos bažnyčios . . .

Ar valdžia bejėgė tą žiaurųjį ateistinį terorizmą livkiduoti? Mes, kretingiškiai, esame labai pasipiktinę tokiu valdiškų ateistų nuolatiniu elgesiu, griaunančiu

elementariausias žmonių teises, ir kartu su Barbora Leliūnaite reikalaujame padarytą skriaudą ir sukeltą papiktinimą atitaisyti."

Red. pastaba. Ant sugriautos koplytėlės pamatų žmonės dėjo gėles, todėl š.m. gegužės mėn. pabaigoje atvažiavo milicija, su kompresoriais sudaužė pamatus ir susikrovę į sunkvežimius išsivežė.

(Taikymas į ateistinį terorizmą tuo pačiu šūviu pataikysi į pačią valdžią, į KGB):

Panevėžio Vyskupijos Kurijai

Šeduva. Paskutiniais metais į Šeduvos bažnyčią keletą kartų buvo įsilaužta ir ji apvogta.

1954 m. įsibrauta pro bažnyčios langus, pavogta nuo 5 altorių visi užtiesalai ir nuo altorių laiptų — visi kilimai.

1976 m. kovo 5 d. 15 val. nupjauta bažnyčios durų užraktai, pavogta iš bažnyčios altorių pastatomi kryžiai, bažnyčioje išplėštos aukų dėžutės. Po keleto mėnesių sugauta 6 jaunuoliai iš Šiaulių miesto, kurie ir kitas bažnyčias apiplėšė, nužudė vyriškį . . . Jie buvo nuteisti.

1976 m. iš šventoriaus pavogta bažnyčios langams remontuoti stiklas. Apie vagystę pranešus raštu Šeduvos milicijos įgaliotiniui, milicija neatvyko net į nusikaltimo vietą.

1978 m. rugpiūčio 12 d. vidurdieny zakristijonui atidarius bažnyčią, du jaunuoliai, neva apžiūrėdami bažnyčią, nulaužė Kryžiaus kelių III stoties vienos figūros galvą ir pabėgo, sužalodami meno kūrinį.

1978 m. spalio 19 d. šventoriuje iš XI Kryžiaus kelių koplytėlės paveikslo išplėštas gabalas (1 m x 0,5 m) drobės.

1978 m. lapkričio 7 d. naktį nusuktas šventoriaus centrinių metalinių vartų kryžius ir aplankstyti vartai.

1980 m. sausio 16 d. iš nakties rastas išmuštas bažnyčios langas, esąs 4,5 metro aukštyje. Matomai,

susižeidė, nes kraujo dėmės palangėje ir ant šventoriaus grindinio. Galbūt pabūgo įrengtos signalizacijos . . .

Ne vieną kartą iš bažnyčios pavogtos maldaknygės ir rožančiai.

Paminėsiu vieną nemalonų įvykį išsamiau:

1979 m. vasario 5 d. apie 13 val. pastebėta pulkelis jaunuolių, einančių į bažnyčios prieangį. (Stiklinės durys į bažnyčią užrakintos). Zakristijonas Monkus pastebėjęs nuėjo į šventorių. Sutiko tris jaunuolius, kurie nešėsi užsikimšę padalytą smilkytuvą. Zakristijonas, tai pastebėjęs, pareikalavo atiduoti, bet jie pagrasinę nusiskubino. Jis pranešė apie apiplėšimą. Skubinomės į miestelį, gal pastebėsime nusikaltėlius. Deja, tik sužinota, kad buvo atvykę ekskursantai su autobusu prie parduotuvės, bet, suėjus jiems į parduotuvę, pardavėjos skubino pietums ją uždaryti . . . Pranešėm Šeduvos milicijos įgaliotiniui, kuris vakarop atėjęs apžiūrėjo. Šventoriuje buvo pėdsakai kur vaikščiota: nuo II ir III Kryžiaus kelių koplytėlių nuplėšti kryželiai, keletą koplytėlių stiklų išmušta. Nuo kun. V. Milvido kapo paminklinio kryžiaus nuplėštas Nukryžiuotasis. Mėginta nuplėšti Nukryžiuotasis nuo meniško metalinio kryžiaus, kuris statytas 1898 m. su užrašu: „Jaunikaičių fundacija Dievui ant garbės". Vėl atvyko jaunikaičiai . . . Tiek visokių audrų atlaikė ir šį kartą tik rankas ir kojas atplėšė, bet ir su laužtuvu nenuplėšė Nukryžiuotojo per liemenį pritvirtinto. Įsibrauta į bažnyčios požemį, kame visa, ką rado, išvartė . . . Iš čia pavogtas smilkytuvas. Prie bažnyčios centrinių durų primėtyta cigarečių nuorūkų, priteršta šventoriuje . . . Visa tai liudijo, kad ekskursantai ne vietiniai. Nors milicijai buvo pranešta apie apiplėšimą, bet ji nerodė jokios iniciatyvos. Teko mėginti pačiam ieškoti. Vasario 7 d. patyriau, kad Šeduvoj apsilankusieji ekskursantai yra Vilniuje ir vakare išvyksta traukiniu namo į Krivoj Rog. Sužinota, jog vasario 5 d. Panevėžio Senamiesčio bažnyčioj pamaldų metu vienas jaunuolis pavogė kryžių, bet

gatvėj buvo sučiuptas ir pristtytas milicijon, kuri 3 valandas palaikius paleido. Tai ekskursantas iš Krivoj Rog. Teko skubėti. Atvykom į Vlniaus geležinkelio stotį. Buvo 21 valanda, o traukinys ivyksta už 25 munučių. Sužinota, jog mūsų ekskursanta yra tryliktame vagone. Nusiskubinom į vagoną, kunime vagono palydovė patvirtino, jog yra vaikinai į Krivoj Rog, jų apie 30 jaunuolių. Paprašėm ekskursijos vadovės. Prisistatė dvi jaunos moteriškos, kurių paklausiau: „Ar su ekskursija buvote Panevėžyje?" Jos patvirtino, jog buvo. „Kas iš jūsų vaikinų apsivogė Panevėžio Senamiesčio bažnyčioje?" — vėl užklausiau lydėjusias ekskursiją. „Taip, bet mes dėl to susitarėme", — pareiškė vadovė. „Labai gaila, kad jūsų kai kurie vaikinai apvogė ir Šeduvos bažnyčią", — pareiškiau vadovei. Ji su tuo nesutiko. „Kadangi, kai kurie iš jūsų berniukų apvogė bažnyčią, pasakykite jiems, kad tai, ką jie pavogė grąžintų mums, nes negrąžinus geruoju, mes netylėsime". Vadovė šoko ginti savo ekskursantų, polemizuodama: „Kas jūs tokie . . . Mes neleisime savo vaikų traumuoti . . . Mes skundą parašysime . . ." Atsakėme, kad mes turime teisę ieškoti mūsų pavogtus daiktus, ir jei geruoju negrąžins, eisime į miliciją.

Dviese nuėjom į Vilniaus geležinkelio miliciją, o vienas mūsiškis pasiliko vagone. Milicijoje buvo daug vyrų — draugovininkų su raudonais raisčiais ant rankovių. Prakalbinome uniformuotą milicijos kapitoną, prisistatydami, jog esame iš Šeduvos atvykę, nes apvogė mūsų bažnyčią, o vagys traukinio 13 vagone. Prašėme juos patikrinti, nes traukinys išvykstąs už 10 minučių. Uniformuotasis milicijos kapitonas atsakė:

— Mes neisime tikrinti, tegul tikrina Radviliškio milicija.

Kitas pareigūnas dar pritarė, kad jie traukinio nelydėsią . . .

— Tai ką daryti, ar mums patiems reikia tikrinti? — paklausiau.

Kapitonas atsakė: „Galite tikrinti."

Nuskubėjom į vagoną ir sutikom mūsų paliktąjį rankose benešantį smilkytuvą (smilkytuvas gamintas prieš 300 metų Varšuvoje), kurio vieno retežėlio visai nebuvo, kiti du sutraukyti. Ekskursijos vadovė, rankomis užsidengusi veidą, verkdama šaukė:

— Gėda, gėda! Kas mums daryti!

Kokioje dvasinėje bedievybės krizėj pasirodė Krivoj Rog profesinio technikumo mokyklos apsivogę mokiniai . . . O juk į ekskursiją vežami geriausi mokiniai . . .

Nesuprantama, kam skirta geležinkelio milicija, kad net suradus nusikaltėlius kapitonas su visa armija draugovininkų nesiteikė padėti . . . Kokiam gi paradui ji reikalinga?

Šeduvos ir Dambravos parapijų klebonas
kan. Br. Antanaitis

Šeduva, 1981.II.5.

Josvainiai (Kėdainių raj.). 1981 m. balandžio 3 d. Josvainių kolūkio pirmininkas Antanas Laurinavičius ir „Mičiurino" vardo kolūkio pirmininkas Kazys Šidlauskas, abu komunistų partijos nariai ir ateistai, sukvietė, nenurodę kokiam reikalui, Josvainių kolūkio kontoron Josvainių bažnyčios komiteto narius: Aleksą Brazauską, Igną Hurtilių, Kazį Dziką, Alfonsą Mykolaitį, Juozą Mančinską, Aloyzą Pranevičių, Valentiną Sirvidą, Apolinarą Šmigelskį ir Viktorą Zinkevičių. Į Josvainių bažnyčios komitetą įeina ir kun. Leonas Kalinauskas, zakristijonas Julius Šulcas ir bažnyčios komiteto pirmininkas Vincas Urbonas, tačiau jų nepakvietė.

Atvykęs Kėdainių rajono pirmininko pavaduotojas A. Juškevičius reikalavo greitai čia pat išsirinkti naują Josvainių bažnyčios komiteto pirmininką. Ateistai nurodė ir kandidatą. Tačiau Josvainių bažnyčios komiteto nariai vieningai atsisakė tai padaryti.

Be to, A. Juškevičius reikalavo, kad Josvainių bažnyčios komiteto nariai pasirašytų naują sutartį su Kėdainių rajono komitetu. Bažnyčios komiteto nariai griežtai atsisakė, paaiškinę, jog senoji, 1948m. sudaryta sutartis nedeterminuota, neatšaukta, galiojanti, o naujoji sutartis faktiniai leidžianti ateistams šeimininkauti bažnyčioje, kaip savo namuose ir tuo pačiu kištis į Bažnyčios vidaus reikalus. Josvainių maršalka Jonas Leonavičius užklausė: „Kam ta sutartis, jei Bažnyčia atskirta nuo valstybės?" Angirių kaimo maršalka Aloyzas Pranevičius prašė pakviesti ir vietos kleboną, nes kolūkio susirinkime visuomet dalyvauja pirmininkai, o bažnyčios reikaluose privalo dalyvauti klebonas.

— Jo vieta prie altoriaus, jis čia nereikalingas! Jūs visi esate kun. L. Kalinausko suagituoti! — susierzinęs atsakė Kėdainių rajono pirmininko pavaduotojas A. Juškevičius.

Jau ne pirmas kartas, kai Kėdainių raj. valdžios atstovai bando priversti Josvainių bažnyčios komitetą pasirašyti vienašališką, ateistų padiktuotą, neaiškią ir apgaulingą sutartį.

Kolūkių pirmininkai A. Laurinavičius ir Kazys Šidlauskas statosi didžiulius namus prie pat šventoriaus. Tuo tarpu kunigas turėjo apleisti kleboniją ir apsigyventi daug toliau nuo bažnyčios.

Šiauliai. 1972 m. Dalia Tamutytė (gyv. Šiauliai, Ežero 65 bt. 35) įstojo į Šiaulių Aukštesniąją muzikos mokyklą. Už religingumą dėstytojų buvo ne kartą perspėta ji pati ir jos motina. 1976 m. baigusi šią mokyklą, ji gavo, kaip gera moksleivė, rekomendaciją stoti į Valstybinę Konservatoriją Vilniuje. Įstoti jai nepavyko. Tamutytė grįžo į Šiaulius ir pradėjo ieškoti darbo pagal specialybę. Šiaulių Liaudies Švietimo skyriaus vedėjas Kleišmanas neturėjo ką jaunai specialistei pasiūlyti. Ji pati susirado darbą vaikų darželyje ir pradėjo dirbti muzikos vadove. Atmosfera darželyje buvo tikrai sovietinė: kolektyve vienos moterys, kurios su

darželio vedėja beveik kasdien darbo metu išgerinėjo. Kadangi Tamutytė stengėsi platinti blaivybę, savo bendradarbių buvo nemėgiama ir pastoviai terorizuojama. Pagaliau Tamutytei buvo paskelbtas viešas papeikimas už nedalyvavimą „visuomeniniame" darbe. Išdirbusi 4 metus ji buvo priversta „savo noru" išeiti iš darbo. Supratusi, kad pagal specialybę dirbti nebeleis, įsidarbino Šiaulių Gimdymo namuose mašininke-sekretore. Po to, kai „LKB Kronikoje" Nr. 45 buvo atspausdinta, kad 1980 m. rugsėjo 10 d. Šiaulių Gimdymo namuose dviejų čekistų (Slankausko ir kito, nepasisakusio pavardės), buvo „auklėjama" šių namų darbuotoja Dalia Tamutytė, ji vėl buvo priversta „savo noru" išeiti iš darbo, nes po čekistų apsilankymo Gimdymo namuose ji tapo nepageidaujama. 1980.X.21, atleisdama iš darbo, administracija jos paklausė: „Jūs pažįstate J. Petkevičienę?" — „Taip ji mano tolima giminaitė," — atsakė Tamutytė. „Štai kaip! Tai mums Gimdymo namuose nereikia antros Petkevičienės!" Skųstis Tamutytė niekur negalėjo, nes dirbo sekretore-mašininke, o buvo apiforminta kaip jaunesnioji medicinos sesuo.

1980.XII.1 Tamutytė įsidarbino į Šiaulių Butų ūkio valdybą sekretore-mašininke, o 1981.I.13. į naują darbovietę atėjo jos nuolatinis šefas — čekistas Slankauskas. Pirmiausiai jis parodė perfotografuotą „LKB Kronikos" Nr. 45 tekstą, kur buvo parašyta apie Tamutytę ir jos tėvelį Joną Tamutį. Čekistas reikalavo pasakyti, kaip pateko šios žinios į pogrindžio leidinį, grasino ir „auklėjo", sakydamas: „Nedrįskite dalyvauti religinėse eisenose nei į Šiluvą, nei kitur, nes mes greitai susidorosime su visom atplaišom, kaip jau susidorojome su G. Stanelyte, o dabar ir Jurevičiaus eilė ateina!" Paklaustas: „O kas gi sekantsi?" — čekistas nutilo. Taip, nieko nepešęs, čekistas išėjo.

1981 kovo 27 Butų ūkio valdybos viršininkas Černiauskas pasikvietė Dalią ir liepė tuoj pat nueiti į saugumą, nes skambino ir jai liepė ateiti apklausimui, kaip

liudininkei M. Jurevičiaus byloje Saugume Tamutytė buvo verčiama rašyti pasiaiškinimą kam perdavusi žinias apie pokalbius su KGB — Jurevičiui ar Petkevičienei? Tamutytę tardė čekistas Slankausks ir saugumo viršininko pavaduotojas A. Ališauskas. Nišsigandusi Ališausko šauksmo ir grasinimų, Dalia kategoriškai atsisakė rašyti pasiaiškinimą. Tuomet saugumiečiai norėjo ją papirkti — reikalavo atnešti pogrindžio leidinių, už kurių kiekvieną gausianti po 50 rublių. O atsisakus tai daryti, grasino pasodinsią į elektros kėdę . . .

Grįžus po tardymo Tamutytei į darbą, viršininkas E. Černiauskas maldavo jos išeiti savo noru iš darbo, nes saugumas nepaliksiąs nei jo, nei Dalios ramybėje. Ir taip 1981.IV.1 Tamutytė vėl „savo noru" atleidžiama iš darbo pagal jos pareiškimą: „Kadangi Valstyb. Saugumo komiteto Šiaulių skyrius įsakė mane atleisti iš darbo, tai ir rašau šį pareiškimą."

Čekistai Tamutytei grasino: „Jei nesiliausi, vėl susitiksim, jei neateisi — jėga atsivešim, o jeigu apie pokalbius su mumis tylėsi — paliksime ramybėje. O dirbti niekur neleisim, kol neprisipažinsi, kaip žinios pateko į pogrindžio leidinį ir Vatikaną."

Šiuo metu Dalia Tamutytė yra bedarbė.

Šiauliai. 1981 kovo 25 d. Šiauliuose, vadovaujant teisininkei Z. Siudikaitei, buvo padaryta krata mokytojos-pensininkės Elzbietos Klimavičienės bute, sandėliuke, garaže. Paimta: 3 užrašų knygutės, vokai su adresais, 8 kasetės, N. Sadūnaitės laiškas — rašytas jai Eucharistijos bičiulių, 12 fotografijų, knygos („Dievo buvimas", „Kryžiaus keliai", „Sąžinės sąskaita", „Dievo akivaizda", „Pranašas Danielius" ir kitos.).

Kviestiniais dalyvavo Janušauskienė ir Anicetas Zaucius.

Dar prieš kratą E. Klimavičienė tris kartus buvo tardoma Šiaulių miesto saugumo skyriuje ir kaltinama

religinio turinio knygų spausdinimu bei jaunimo mokymu religinių tiesų.

Vilnius. 1981 m. balandžio mėn. Vilniuje, Saugumo komitete per pasimatymą su Julium Sasnausku čekistas Česnavičius gąsdino Sasnausko 75 metų močiutę Sofiją Nikšienę vien už tai, kad ji pasirašė po pareiškimais: dėl Klaipėdos bažnyčios grąžinimo tikintiesiems ir po protestu dėl Petro Cizdiko uždarymo į psichligoninę, grūmodamas:

— Nekišk pirštų tarp durų — priversime. Paskambinsiu į soc. aprūpinimo skyrių ir sumažins pensiją, — šaukė Česnavičius.

Senutė neišsigando ir tepasakė čekistui:

— Galite sau pasiimti tą pensiją . . .

Vilnius.

Ryšių ministerijos Pašto valdybos Viršininkui
Nuorašas: Vilniaus Centrinio pašto Viršininkui

Jono Sadūno, gyv. Vilnius — 43
Architektų 27-2

Pareiškimas

1980 spalio 3 d. (kvito Nr. 912) išsiunčiau registruotą laišką su įteikimo pranešimu į Vokietijos F. R.

1980 spalio 6 d. (kvito Nr. 431), spalio 8 d. (kvito Nr. 82) ir spalio 18 d. (kvito Nr. 348) iš Vilniaus centrinio pašto (Lenino nr. 9) išsiunčiau registruotus laiškus su įteikimo pranešimais, į Izraelį.

Nė vienas įteikimo pranešimas negrįžo. Vėliau sužinojau, kad nė vieno paminėto laiško adresatai negavo.

Prašau pranešti, kodėl mano registruoti laiškai nepasiekia adrestaų.

1981 kovo 5 d.

Priedas:

Laiškus siunčiau iš Vilniaus Centrinio pašto registruotus, su įteikimo pranešimais, šiis adresais:

1. Michaela Baumann
Klostergasse 3
8850 Donauworth
West Germany

2. Fr. Hieronymus, O.F.M.
Jerusalem
P.O.B. 186
Israel

N.B.: Į pareiškimą Pašto valdybos viršininkas iki šiol neatsakė.

* * *

Įstaigos žx 385/3-5 Viršininkui
Jono Sadūno, gyv. Vilnius — 43
Architektų 27-2

Pareiškimas

Penkerius metus susirašinėjau su Petru Paulaičiu. Anksčiau jis gaudavo beveik visus mano siunčiamus laiškus. Paskutiniu metu iš 16 mano pasiųstų laiškų, jis gavo tik 4. Konfiskuojami ne tik laiškai, bet ir atvirutės. Kiekviename laiške siunčiau po dvi atvirutes.

Prašau pranešti, kas daroma, kad P. Paulaitis gautų mano laiškus?

1981 kovo 12 d.

N.B.: Į pareiškimą iki šiol neatsakyta.

Kaunas. 1981 kovo 25 d. Kauno P. Mažylio medicinos mokykloje vyko ateistinė konferencija. LŽŪA vyr. dėstytoja Mikutytė, gindama piktadarius, apdeginusius kun. J. Zdebskį, išdrįso viešai teigti, jog minėtas kunigas

„buvo paguldytas ven. ligų dispanseryje, iš kur pabėgo ir gydėsi privačiai".

KGB inspiruoti agitatoriai panašiai kalbėjo daugelyje Lietuvos vietų.

Kaunas. 1981 kovo 25 d. Kauno miesto tikintieji, remdamiesi TSRS Konstitucijos 49 ir 58 straipsniais, pasiuntė pareiškimą Kauno m. LDŽT vykdomojo komiteto pirmininkui, LKP Kauno miesto komiteto sekretoriui, reikalaudami atšaukti, laikyti negaliojančiu 1975 m. vasario 26 d. potvarkį Nr. 105, draudžiantį Kauno m. šarvojimo patalpose naudoti religinius paveikslus bei kitą religinę atributiką, giedoti religines giesmes, naudotis kulto tarnų (kunigų — Red. pastaba) paslaugomis, organizuoti patalpų teritorijoje laidotuvių ceremonialą su religinėmis apeigomis.

Po pareiškimu pasirašė 1916 tikinčiųjų.

Šiauliai. 1981 m. gegužės mėn. pradžioje trys jaunuoliai, vienas iš jų Zvezdovas iš Jurgaičių kaimo, nusiaubė Kryžių kalną: laužė ir daužė kryžius, paveikslus, koplytėles, draskė ir traukė rožančius, viską ką pajėgė, išniekinę mėtė ant žemės.

Tokie chuliganai, kaip Zvezdovas, sovietinės valdžios yra palaikomi.

Vilnius. 1981 birželio 11 d. N. Sadūnaitė parašė LTSR Aukščiausio Teismo pirmininkui pareiškimą, prašydama išduoti jai jos 1975 birželio 16-17 d. teismo nuosprendžio nuorašą, nes teismo nusprendžio dokumentą iš jos atėmė Mordovijos, Baraševo lagerio administracija tą pačią dieną, kada ją į lagerį atvežė, ir jo nebeatidavė, neatsižvelgiant į raštu rašytus pareiškimus su prašymu, kad dokumentas jai būtų grąžintas.

Į Sadūnaitės pareiškimą birželio 24 d. atsakė LTSR Aukšč. Teismo pirmininko pavaduotojas M. Ignotas:

— Pranešu, kad nuosprendžio nuorašas Jūsų baudž. byloje vieną kartą Jums buvo įteiktas, o antrą kartą nuosprendžių nuorašai šios kategorijos bylose neišduodami.

N.B.: Visiems politkaliniams teismo nuosprendžio dokumentas yra tuoj pat po įteikimo atimamas ir nebegrąžinamas. (Red.)

Telšiai. Telšių raj. per 1981 m. Velykas į parapijas buvo siunčiami komjaunuoliai, o balandžio 30 d. partijos komitete turėjo atsiskaityti kiek pamaldose dalyvavo žmonių (vyrų, moterų, nepilnamečių)? Kiek patarnavo Mišiose? Kiek chore moterų ir vyrų? Kiek procesijoje berniukų ir mergaičių?

Gargždai.

Lietuvos KP Centro komitetui
Religijų Reikalų Tarybos įgaliotiniui

Gargždų parapijos katalikų

Pareiškimas

Remdamiesi tarybinės konstitucijos 52 str. garantuojama sąžinės ir religijos laisve, prašome jus leisti skambinti varpu, kai numirėlį atlydi į bažnyčią ir kai jį išlydi į kapines.

Tuo reikalu buvo daug kartų kreiptasi į Klaipėdos raj. vykd. komitetą Gargžduose, bet jokio atsakymo negauta, todėl esame priversti kreiptis į Jus.

Labai Jus prašome mums leisti naudotis garantuojama religine laisve ir mums pranešti šiuo adresu:

Klaipėdos raj., Gargždai, Tilto 1-2, kun. A. Šeškevičiui
1981 m.

Pasirašė 1077 tikintieji.

(Pareiškimas sutrumpintas, — Red.).

SOVIETINĖJE MOKYKLOJE

Pašilė (Telšių vyskupija). 1980.X.11. Pašilėje pradėjo Mišioms patarnauti mok. Algirdas Stonys. Po kelių dienų mokyt. Aranauskienė Algirduką pasistatė prieš visą klasę ir pradėjo iš jo visaip tyčiotis: „Ką tu ten gauni? Ar sotus pareini iš bažnyčios?" ir pan.

1981.III.8 prasidėjo gavėnios laikotarpis. Pašilio jaunimas susirinko pas bažnyčios sargą Antaną Saunorių giedoti Kristaus kančios apmąstymus — „Žemaičių Kalvarijos kalnus". Kitą dieną mokyt. Aranauskienė baugino ir barė mokinius, kurie buvo susirinkę giedoti, o mokinę Laimą Jurgelevičiūtę visokiais būdais išjuokė: „Kaip tau negėda! Taip gerai mokeisi ir išdrįsti eiti giedoti! Tu — begėde!" — šaukė mokytoja.

Ariogala (Raseinių raj.). 1981 m. vasario mėn. auklėtoja Kadienė prievartavo mok. Arvydą Liepą (IX kl.) stoti į komjaunimą. Tas vis spyriavosi. Tuomet mokyt. pareikalavo parašyti rašinį ateistine tema ir davė pasiskaityti ateistinės literatūros. Berniukas palaikė įbruktas knygas, bet temos neparašė. Mokyt. Kadienė, netekusi kantrybės, atėjo pas mokinio motiną, kad toji paveiktų savo sūnų, gąsdindama, kad jos sūnus kitaip neįstosiąs į aukštąją mokyklą. Liepienė pasiteiravo auklėtoją: „Ar tarybinė pedagogika moko vaikus veidmainiauti? Sūnus yra tikintis, o įsirašęs į komjaunimą turėtų veidmainiauti, nes į bažnyčią jis vis vien norės vaikščioti. Aš tikiu, kad sūnus, lankydamas bažnyčią, išaugs geresniu, negu būdamas komjaunime".

Nepasisekus mokytojai susikalbėti su motina, buvo griebtasi paskutinės priemonės, — IX kl. mok. Liepai buvo sumažintas elgesio pažymys iki nepatenkinamo, motyvuojant, kad mokinys buvęs nemandagus. Kyla klausimas, ar mandagi auklėtoja Kadienė, kai nuolat pašiepiančiai mokinį klausia: „Ko ten žiūri, gal savo Dievą pamatei?"

* * *

Seda (Mažeikių raj.). Sedos Vidurinės mokyklos mok. Violeta ir Daiva Bernotaitės yra nuolat persekiojamos ir pašiepiamos mokykloje už bažnyčios lankymą.

IIIb klasės auklėtoja Emilija Joniškevičienė norėjo prievarta įrašyti Violetą Bernotaitę į pionierių organizaciją. Kai žodžiai nieko nepadėjo, mokytoja pradėjo mergaitę tampyti už ausų. Mokinės sesuo Daiva įspėjo mokytoją, kad taip daryti negalima. Mokyt. Joniškevičienė išbarė Daivą, sakydama, jog ji esanti per jauna rūpintis tokiais dalykais.

1981 m. gegužės 15 d. mokyklos direktoriaus pavad. Plekaitienė ir mokytoja Liaubienė pasikvietė Daivą Bernotaitę į mokytojų kambarį pokalbiui. Mokytojos ją visaip išjuokė, vadino tamsia, kaltino už vaikų organizavimą pamaldoms, o mokyt. Plekaitienė pagrasino, kad jei mokinė nesiliaus lankiusi bažnyčią, tai jos motina bus atleista iš brigadininkės pareigų S. Nėries kolūkyje. Tuomet Danutė Bernotienė nuvyko pas VIIa kl. auklėtoją Ireną Liaubienę išsiaiškinti dėl mergaičių persekiojimo. Mokytoja Liaubienė pareiškė: „Tegul mergaitės mažiau lanko bažnyčią, tada viskas bus tvarkoje".

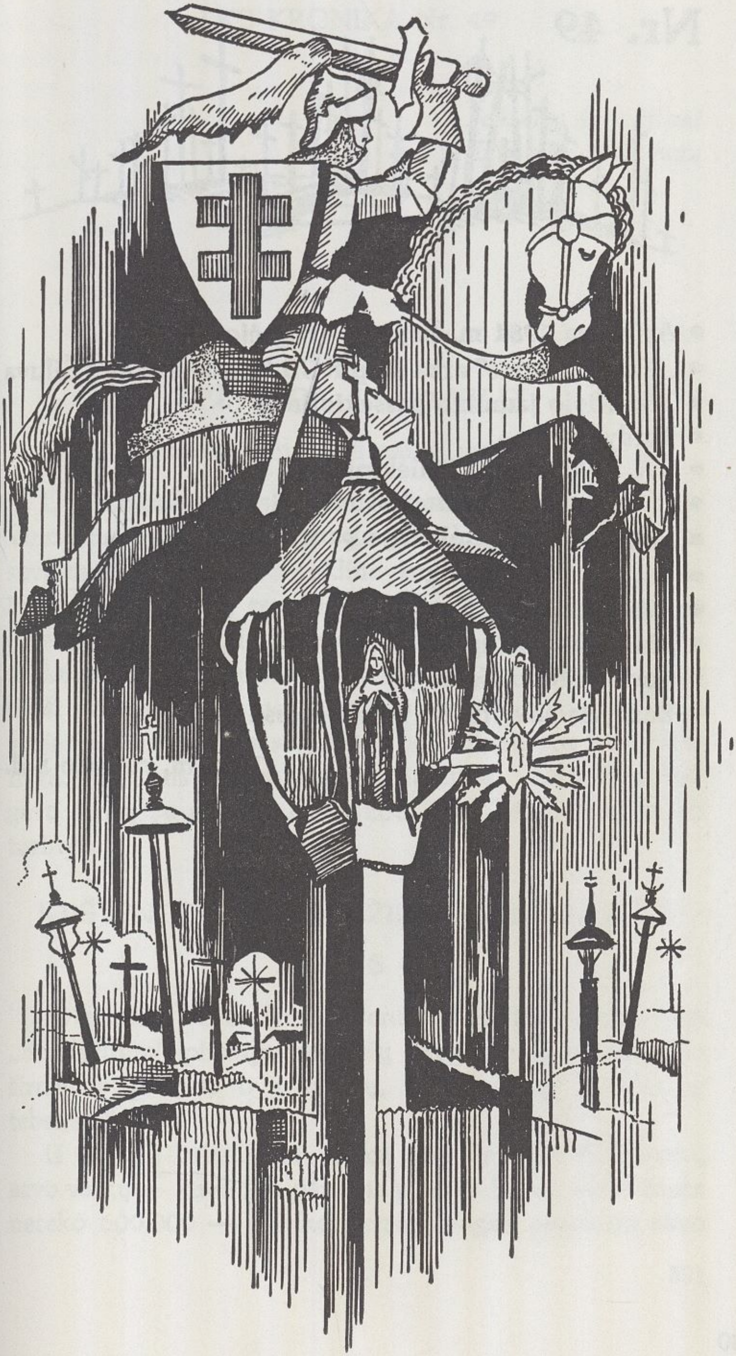
* * *

Kaunas. 1981.V.31. Šventosios upėje paskendo Kauno VI vid. mokyklos VI kl. mok. Vytukas Mačiulaitis. Kadangi tėvų namuose labai ankšta, o Vytukas patarnaudavo Mišioms, tai Šančių parapijos klebonas leido mirusįjį pašarvoti bažnyčios pagelbinėje patalpoje. Vytuko auklėtoja ir mokyklos vadovybės įprašyti žmonės pradėjo įkalbėti tėvus, kad sūnelį šarvotų visuomeninėje salėje, nes, priešingu atveju, nei mokytojai, nei mokiniai laidotuvėse dalyvauti negalėsią. Tėvai nesutiko ir tikrai laidotuvėse nedalyvavo nei auklėtoja, nei mokytojai. Tokia jų moralė!

* * *

Josvainiai (Kėdainių raj.). 1981 m. antrą Velykų Dieną Josvainių vid. m-klos ateistų vadovė Kaminskienė (VIa kl. auklėtoja) atėjo į klasę įsiaudrinusi ir liepė pakelti rankas visiems, kas per Velykas buvę bažnyčioje. Daugiau kaip pusė klasės pakėlė rankas. Tuomet mokytoja pradėjo tardyti mokinius, kas pranešinėja apie ją Vatikano radijui. Be to, įsakė sudaryti sąrašą mokinių, dalyvavusių procesijoje ir patarnavusių šv. Mišiose. Mokinės Regina Augaitė ir Daiva Vasiliūtė griežtai atsisakė sudaryti tokius sąrašus.

* * *

Nr. 49

- Apžvalga 1981 m. liepos — rugsėjomėn.
- „Kiaulių maras" arba kaip KGB trukdė eiseną į Šiluvą
- Tikinčiojo jaunimo persekiojimas
- Tardymai
- Švč. Sakramento išniekinimai
- Iš Vytauto Vaičiūno teismo
- SOS! Kunigų seminarija pavojuje
- Teroras prieš kunigus
- Mūsų kaliniai
- Žinios iš vyskupijų
- Sovietinėje mokykloje
- Bažnyčia sovietinėse respublikose

198 m. rugsėjo 8 d.

LKB KRONIKA Nr. 49

Perksaitęs duok kitam!
Eina nuo 1972 metų

APŽVALGA — 1981.VII-IX

Susirūpinimas dėl naujų vyskupų

Du Lietuvos vyskupai, Julijonas Steponavičius ir Vincentas Sladkevičius, jau daugiau kaip dvidešimt metų sovietinės valdžios yra sukliudyti eiti ganytojų pareigas. Neteisėta vyskupų tremtis yra didelis krislas sovietinio prestižo akyse. Todėl Maskva, atrodo, nori leisti abiems vyskupams eiti ganytojų pareigas, tačiau ta pačia proga tikisi pravesti į naujus vyskupus savo kandidatus. Šitos sovietinės valdžios pastangos ir kelia Lietuvos kunigams ir tikintiesiems didžiausią susirūpinimą. „LKB Kronika" gavo laišką su prašymu perduoti jį šv. Tėvui. Štai laiško turinys:

JO ŠVENTENYBEI POPIEŽIUI JONUI-PAULIUI II

S.O.S.

Šventasis Tėve, Jūsų šventenybės kalba, pasakyta „Solidarumo" pirmųjų metinių proga, pasiekė daugelio širdis ir protus, o pyač tų, kurie daug kentėjo ir tebekenčia.

Iš tikrųjų baisu, kad Lenkų tauta neteko 6 milijonų savo vaikų — žuvo kas penktas pilietis. Mūsų maža tauta neteko 600.000 — kas ketvirtas žmogus paaukojo savo

gyvybę už Dievą, Bažnyčią ir Tėvynę. Todėl Lietuvos katalikai yra užsitarnavę teisę klausti: ar ilgai Maskva rinks kandidatus į vyskupus? Mes norime vyskupų, kurie turėtų gyvą tikėjimą ir didelę meilę, kurie sugebėtų vadovauti dvasiniam tikinčiųjų atgimimui. Mums nereikia valdiškų vyskupų.

Šventasis Tėve, nuraminkite Lietuvą ir paskirkite tik didžios dvasios vyskupus.

Lietuvos kunigai ir tikintieji

Reakcija prieš aktyvius kunigus

Pastaruoju metu labai suaktyvėjo reakcija prieš aktyvius kunigus, siekiant juos sukompromituoti kunigų ir tikinčios liaudies akyse. Šioje akcijoje aktyviausiai reiškiasi kunigai — KGB kolaborantai. Jie aktyviai skleidžia paskalas, kad aktyvūs kunigai griauną kunigų vienybę, kad savo veikla galį užtraukti Bažnyčiai grėsmę, kad jie kiršiną bedievius (diplomatijos keliu iš sovietinės valdžios pavyktų kur kas daugiau išsiderėti), kad aktyviųjų kunigų veiklos motyvas — noras pasirodyti, kad jie esą išsišokėliai ir t.t. Lygiai taip argumentuoja ir kadriniai KGB pareigūnai. Jie aiškina, kad jei ne „Kronika", jei ne vadinamieji kunigai — ekstremistai, Lietuvos Katalikų Bažnyčia turėtų labai daug privilegijų. Jie, čekistai, Bažnyčiai norį gero, tik ekstremistai kliudą šitai padaryti.

Aktyviųjų kunigų diskreditavimu galbūt ruošiamas kelias būsimoms represijoms.

„KIAULIŲ MARAS" arba KAIP KGB TRUKDĖ EISENĄ Į ŠILUVĄ

(„Kiaulių maras" — melu permaitintų smegenų paskutinis sovietinių pareigūnų „išradimas"):

Kasmetinė religinė eisena į Šiluvą tapo Lietuvos tikintiesiems graži ir prasminga tradicija, o valdiškiems

bedieviams — dideliu krislu akyse. Kasmet jie laužė galvas, kaip sukliudyti eiseną. Nevienam maldininkui teko nukentėti — jie buvo filmuojami, gąsdinami ir net teisiami, pvz., Jadvyga Stanelytė, Mečislovas Jurevičius ir Vytautas Vaičiūnas. Tačiau šitos demagogiškos priemonės tikinčiųjų neišgąsdino. Atvirkščiai, šiais metais visa Lietuva ypač ruošėsi maldingai kelionei į Šiluvą. Bažnyčiose buvo skelbiama eisenos diena.

Kadangi nuteistieji už eiseną buvo kaltinami, kad eisenai jie neprašę iš valdžios leidimo, todėl liepos 8 d. TTG Katalikų komitetas pasiuntė LKP Centro Komitetui ir Ministrų Tarybai dokumentą Nr. 49, kuriame rašoma: „Š.m. birželio 25-26 d.d. įvyko du teisminiai procesai už 1979-1980 m. religines eisenas iš Tytuvėnų į Šiluvą. LTSR Aukščiausias Teismas Vilniuje nuteisė darbininką Mečislovą Jurevičių 3 metams laisvės atėmimo, atliekant bausmę griežto režimo pataisos darbų kolonijose ir Širvintuose — inžinierių Vytautą Vaičiūną 2,5 metų laisvės atėmimo, atliekant bausmę paprasto režimo pataisos darbų kolonijose. Nesuprantama, kokiu pagrindu Vytautas Vaičiūnas buvo teisiamas Širvintose? Abu teisiamieji — geri katalikai ir aukštos moralės žmonės buvo kaltinami, kad organizavo ir aktyviai be Vykdomojo komiteto leidimo dalyvavo religinėse eisenose iš Tytuvėnų į Šiluvą. Teisiamieji negalėjo suorganizuoti tokio dydžio eisenas ir šito kaltinimo neparėmė nė vienas liudininkas. Kadangi M. Jurevičius ir V. Vaičiūnas religinių eisenų iš Tytuvėnų į Šiluvą neorganizavo, tai nė leidimo neprašė. Religinės eisenos iš Tytuvėnų į Šiluvą yra tradicinės ir tikintieji niekieno neorganizuojami į jas renkasi.

Mes norime pastebėti, kad LDT Vykdomieji komitetai religinėms eisenoms leidimų niekada neduoda. Pvz., Viduklės, Kybartų ir Skaudvilės klebonai nekartą kreipėsi į Vykdomuosius komitetus, prašydami religinėms eisenoms leidimo. Ne tik leidimų, bet ir atsakymų į prašymus

negavo. Buvęs Raseinių Vykdomojo komiteo pirmininko pavaduotojas Z. Butkus Viduklės klebonui pareiškė: „Mes jokio leidimo religinėms eisenoms niekada neduosime!" Gyvenimo patirtis rodo, kad vietiniai tarybinės valdžios organai veikia tik kaip ateistų atstovai, vadovaudamiesi kažkokiomis slaptomis instrukcijomis ir nurodymais. Todėl nereiktų stebėtis, jei, praradę viltį gauti eisenoms leidimą, žmonės jo ir neprašo.

Tikintieji ne kartą kreipėsi į Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetą, prašydami apginti jų teises, garantuotas LTSR Konstitucijos 48 ir 50 straipsniais Todėl mes ir kreipiamės į LTSR Ministrų Tarybą, ir prašome leisti tikintiesiems tradicinę, grynai religinę eiseną iš Tytuvėnų į Šiluvą, įvyksiančią 1981 m. rugpiūčio 23 dieną."

Rugpiūčio mėnesio pradžioje buvo iškviesti į rajonų vykdomuosius komitetus kunigai: Alfonsas Svarinskas, Sigitas Tamkevičius, Algimantas Keina, Vaclovas Stakėnas, Kastytis Krikščiukaitis ir kiti ir jiems buvo perskaitytas įgaliotinio P. Anilionio įspėjimas: „Raseinių ir Kelmės rajonų LDT Vykdomieji komitetai, remdamiesi „Religinių susivienijimų nuostatų" 50 str. atsisakė duoti leidimą organizuoti š.m. rugpiūčio 23 d. procesiją iš Tytuvėnų į Šiluvą. Todėl įspėju jus, kad tokios procesijos organizatoriams gali būti taikomos administracinio pobūdžio priemonės, numatytos LTSR ATP 1966.V.12. įsaku „Dėl administracinės atsakomybės už įstatymų apie religinius kultus pažeidimą" arba baudžiamosios LTSR BK 143 straipsniu."

Šie metai Lietuvos Katalikų Bažnyčioje tapo nepakartojamais. Rožančiaus malda sukėlė ant kojų miliciją, saugumą ir kariuomenę, — visą sovietinės valdžios aparatą, kuris karštligiškai ėmėsi visų jam imanomų „profilaktinių" priemonių.

Įstaigose ir fabrikuose (Telšiuose, Panevėžyje ir kt.) pareigūnai įrodinėjo žmonėms, kad nereikią eiti į Šiluvą. Vilniaus, Kauno ir kitų miestų įvairių gamyklų ir įstaigų

vadovams buvo uždrausta darbuotojus ir automašinas siųsti į komandiruotes Žemaitijos link iki rugpiūčio 23 d. Jurbarko raj. kompartijos pirmasis sekretorius įpareigojo kolūkio vadovus neduoti transporto priemonių žmonėms iki rugpiūčio 27 d.

1981 m. rugpiūčio 9 d. Kaune iš veterinarijos darbuotojų pasklido žinia, kad Resp. Veterinarijos valdyba įsakė Žaiginio tarybinio ūkio (esančio 8 km nuo Šiluvos) pavaldiems darbuotojams surasti kiaulių virusinį susirgimą — Tešeno ligą ir paskelbti dėl kiaulių maro karantiną. Nors jokių kiaulių susirgimo nebuvo, rugpiūčio 13 d. Raseinių raj. laikraštis atspausdino tokį skelbimą:

Rajono gyventojų žiniai

Ryšium su aštrios užkrečiamos kiaulių ligos pasirodymu Žaiginio tarybiniame ūkyje įvedamas karantinas Žaiginio tarybiniame ūkyje ir besiribojančiuose Skaraitiškės tarybinio ūkio, „Atžalyno", M. Kalinino ir Pikčiūnų kolūkių teritorijose.

Bet kokių transporto priemonių įvažiavimas bei pašalinių asmenį įėjimas į minėtus ūkius nuo rugpiūčio 15 d. uždraustas.

Iki karantino pabaigos, apie kurią bus pranešta, prekiavimas paršeliais Raseinių turgavietėje uždraustas.

Raseinių rajono LDT vykdomasis komitetas

Rugpiūčio 15 d. „Valstiečių laikraštyje" ir daugelyje rajoninių laikraščių pasirodė straipsniai, raginantys imtis apsaugos priemonių nuo užkrečiamų gyvulių ligų. Tačiau veterinarijos darbuotojai Lietuvoje negavo jokio pranešimo, kad Raseinių rajone gyvuliai serga užkrečiamomis ligomis, nors visiems Lietuvos ūkiams pranešama apie galimą gyvulių susirgimą net tais atvejais, kai epdiemija pasirodo net gretimose respublikose — Latvijoje ar Baltarusijoje.

Taigi karantinas apsupo Šiluvą iš visų pusių. Įdomus faktas, kad kitoje Žaiginio tarybinio ūkio pusėje esąs Vosiliškio tarybinis ūkis liko neįtrauktas į karantino zoną.

Nuo rugpiūčio 20 dienos vakro čekistų automašinos pradėjo saugoti kunigus: Sigiį Tamkevičių, Alfonsą Svarinską, ir Joną Kaunecką, ir ldėjo juos dieną ir naktį, kur tik jie ėjo ar važiavo iki rugpiūčio 23 d. vakaro.

Galimas dalykas, kad šie kunigai buvo specialiai izoliuoti ir dėl to, kad nesusitiktų su vokiečių vyskupais, tomis dienomis viešėjusiais Lietuvoje.

Į Vilniaus prokuratūrą „įspėjimui" buvo kviečiami: Nijolė Sadūnaitė, Vytautas Bogušis, Elena Šuliauskaitė; Kauno prokuratūra kvietėsi: Volskį, Juliją Kuodytę, Saulių Kelpšą, Aldoną Raižytę, Angelę Ramanauskaitę; Klaipėdos — Teklę Steponavičiūtę, Igną Petrauską, Ireną Česnauskienę; Vilkaviškio — Birutę Briliutę, Beną Mališkaitę; Šiaulių prokuratūra įteikė kvietimus — Jonui Tamuliui, Stasei Tamulienei, Jadvygai Petkevičienei, Elžbietai Klimavičienei, Jonui Petkevičiui, Juozui Šileikiui; Raseinių prokuratūra kvietėsi — Moniką Gavėnaitę. Jie visi buvo kviečiami rugpiūčio 20 dienai. Prokuratūroje kiekvienam atėjusiam (dauguma neatėjo) pareikšdavo, kad turimais duomenimis jis esąs vienas iš religinių-politinių eisenų organizatorių, kad tokios eisenos pažeidžiančios viešąją tvarką, kad daroma didelė žala visuomenei ir pan. Po tokios įžangos surašomas oficialus įspėjimas: „Už grupinių veiksmų, prisidengiant religija, organizavimą, bus traukiama baudžiamojon atsakomybėn." Buvo reikalaujama po tokiais „įspėjimais" pasirašyti, bet visi iškviestieji atsisakė. Šiaulių prokuratūroje pareigūnas teisinosi, kad visa ta „profilaktika" nesanti vietinės valdžios išmislas. Raštiško įspėjimo pavyzdys yra gautas iš Maskvos ir pagal jį esą apiforminami visi, valdžios turimais duomenimis, religinių eisenų organizatoriai.

Kelmės autobusų stotyje nuo rugpiūčio 20 d. buvo iškabintas skelbimus: „Š.m. rugpiūčio 21-22 d.d. autobusai į Tytuvėnus nevažiuos. Pradės važiuoti nuo rugpiūčio 23 d. 12 val. Karantinas," Šiaulių autobusų stotyje kabojo skelbimas, informuojantis, kad uždaromi kai kurie

maršrutai į Kauną ir Šiluvą, arba nukreipiami kita kryptimi, pvz., per Kryžkalnį, o geležinkelio stotyje iškabintas raštas skelbė: „Bilietai į Tytuvėnus ir Lyduvėnus neparduodami." Traukiniai šiose stotyse nestojo. Be to, kiekviename vagone vis buvo bent keli milicininkai, kurie saugojo bet kokį praėjimą. Net išlipantys Viduklės stotyje keleiviai buvo apklausinėjami, o paaiškėjus, kad keleivis ne vietinis, jam nebuvo leidžiama išlipti. Jokioje autobusų stotyje, iš kurių kursuodavo maršrutiniai autobusai pro Tytuvėnus ar Šiluvą, tomis dienomis bilietų į šias vietas kasos nepardavinėjo.

Barjerai „papuošė" Žemaičių plentą net iki Stulgių už Kryžkalnio. Kelyje iš Kelmės į Šiluvą barjerai stovėjo kas 5 kilometrai ir juos saugojo milicija bei veterinarijos darbuotojai. Prie barjerų užrašai: „Dėmesio! Pravažiavimas uždraustas. Karantininis postas." Iš Tytuvėnų iškėlė pionierių lagerį, o ten pat miške išaugo garnizono ir saugmiečių palapinės.

Šiaulių aerodrome stvėjo paruošti malūnsparniai.

Autoinspekcija buvo atvykusi net iš kitų respublikų — Latvijos, Gruzijos.

Rugpiūčio 22 d. buvo tikrinamos automašinos, atidarant bagažines: Vilkaviškyje, Kaune, Endriejeve ties Klaipėda, Kryžkalnyje ir kt. Iš Dzūkijos ir Suvalkijos nebuvo galima pasiekti net Šakius. Autoinspekcija sulaikydavo automašinas, paaiškindama, kad Šakių rajone esąs karantinas. Autoinspekcijos postai turėjo atspausdintus kai kurių automašinų numerius, kuriuos turėjo bet kokia dingstimi nuimti, jei toji pasirodys kelyje. Kybartuose buvo nuimtas numeris techniškai visiškai tvarkingai Jono Mickevičiaus mašinai.

Tomis dienomis buvo užblokuoti visi keliai ir keleliai ir į Meškuičius. Net keliais kariuomenės žiedais apsuptas Kryžių kalnas, kad niekas ten negalėtų patekti nei būriu, nei pavieniui.

Viena ekskursija, grįždama iš Rygos į Viduklę, užsuko

į Kryžių kalną. Vos išsukus iš pagrindinio kelio, tuojau buvo sulaikyti milicininko ir girto saugumiečio. Vairuotojui atėmė teises ir įsakė važiuoti į Šiulių miliciją. Galiausiai šiaip taip ekskursijos vadovui pasisekė atgauti vairuotojo pažymėjimą ir laimingai baigti kelionę.

Ėjo kalbos, kad Kelmėje esąs įsteigtas specialus Maskvos štabas Šiluvos eisenai sudoroti.

Vietinių gyventojų nuomone, rugpiūčio 23 d. Šiluvoje buvę daugiau uniformuotų pareigūnų, negu miestelio gyventojų, neskaitant dar civiliai apsirengusių saugumiečių.

Rajono pareigūnai pareikalavo, kad Šiluvos ir Tytuvėnų klebonai 23 d. laikytų užrakinę bažnyčias, sakydami: „Vistiek jūsų bažnyčiose sekmadienį žmonių nebus." Sekmadienį abi bažnyčios buvo atidarytos ir jose vyko pamaldos.

* * *

Įspūdžiai iš kelionės į Šiluvą

Pasakoja viena dalyvė:

— Iš Vilniaus į Raseinius atvykome ekspresu. Raseinių stotyje prie mūsų prisijungė dar daugiau maldininkų. Viso buvome jau devyni. Autobusų stotyje nustebino skelbimas, kad autobusai į Tytuvėnus nekursuoja. Vietiniams gyventojams patarus važiuoti į Kelmę, o iš ten Pašiaušių autobusu privažiuoti netoli Tytuvėnų, išsileidome labai viliojančion ir kartu bauginančion kelionėn.

Išlipome Jampolės stotelėje. Į Tytuvėnus dar 8 km kelio. Ką darysi . . . einame pėstute. Kiek paėjus sutikome žmogų, kuris perspėjo, kad pagrindiniu keliu eidami, Tytuvėnų tikrai nepasieksime, nes jau nuo penktadienio pilnos milicininkų mašinos tik zuja ir zuja visomis kryptimis, o ties kryžkelėmis dar ir milicininkai pastatyti. Geraširdis žemaitis patarė pasitenkinti prastais keliukais,

dar geriau — brautis per miškelį. Vos išsukus iš pagrindinio kelio, išgirdome mašinos burzgimą. Mus vijosi. Mes patraukėme į miškelį. Iš mašinos išpuolė šeši uniformuoti ir ne bet kokie... nuo leitenanto iki papulkininkio, šaukdami, kad eitume į mašiną. Mes, nekreipdami dėmesio, einame toliau. Vargšeliai sunerimo: kepurėmis mojuodami, rėkdami, lįsdami pro spygliuotas ganyklų vielas, pradėjo mus vytis. Bėgti ir negalvojome. Kuo mes nusikaltome?! „Įstatymų saugotojai" griežtais veidais pradėjo barti, klausinėti, kur mes einame ir t.t., pradėjo aiškinti, kad čia esą karantino zona, į kurią draudžiama įeiti. Pagaliau pareigūnai susigalvojo mus pavėžinti „išsiaiškinimui". Drąsios moterys pradėjo milicininkus gėdyti: „Broliai lietuviai, kaip jums negėda! Čia jokio maro nėra! Štai gyvuliai, karvės ganosi, čia ganyklos. Tai gal ir karvių maras?! Juk jūs žinote, kur mes einame." Truputį sušvelnėję pareigūnai vis ragino sėstis į mašiną, bet mums griežtai pasakius: „Pėsti atėjom, pėsti ir sugrįšim!" nuvažiavo nieko nepešę. O mes kiek paėję, grįžome į pagrindinį kelią ir užėjome į vieną sodybą. Šeimininkė, išbėgusi ant kelio mūsų pasitikti pasakojo, dar neatsigavusi nuo išgąsčio: „Aš tik ką grįžau namo ir pamačiau miliciją. Išsigandau ir galvoju, ką tas mano vyras, būdamas namie, pridarė, kad pilna mašina milicijos atlėkė?!" Moteriškė maloniai mus priėmė, pavalgydino, dar vienas kitas kaimynas atėjo. Visi juokėsi iš maro, prasidėjusio penktadienį po pietų ir užsibaigsiančio sekmadienį... Vietiniai gyventojai pasakojo, kad Tytuvėnuose esą daug privežta milicijos, patarė keliauti, jei norime pasiekti Tytuvėnus, tik po vieną, du, nežymiais takeliais, pakrūmėmis. Tai buvo nelengva, nes nežinojome kelio, o naktis čia pat. Viena iš mūsų staiga ryžtingai tarė: „Aš einu! Kas su manim?" Prie jos prisidėjo dar dvi moterys, kiek padvejoję prisijungėme ir mes. Kelyje kažkas garsiai suabejojo: „Gal mergaites ir praleis." Greitai nusiėmėme švarkelius, pasileidome plaukus, kad

jauniau atrodytume ir skubame toliu. Tik žiūrim — buomas! Prie jo stypso baltu chalatu apsivlikęs matyt veterinorius, du išgėrę ir dar vienas kažkoks neaiškus šlitinėja. Vaidiname drąsias ir bandme nekreipdamos dėmesio prasmukti pro užtvarą.

— Dokumentus! — suriko kažkuris.

— Kokius dokumentus? Namo einme! — nustebome.

— Kur? Koks kaimas? Kaip pavardės? — išpyškino vienu atsikvėpimu „įstatymų saugotoas".

— Už Kiškėnų stotelės į dešinę . ..

— Negalima! Kaip pavardės?

Vos spėjau pasakyti pavardę, kai vienas iš jų pradėjo šaukti:

— Meluoji!

Draugei pasiderėjus, jog ji iš Vilniaus vyksta pas tėvus, na, o paso nesivežioja, nes jau kartą sumokėjo baudą už paso pametimą, veterinorius suminštėjo: „Leiskim jas. Tik va, ar jis leis? . ." — parodė į netoliese stovintį uniformuotą. Šis net į kalbas nesileido. Vienas iš keturių bandė teisintis: Mes čia pastatyti . . . mūsų pareiga . . . Jei ir praleisim, tai turėsim paskambinti saugumui, kad dvi praleidom." Tuo metu pro šalį vežė pieną. Milicininkas patarė mums paprašyti, kad šis žmogutis atvežtų mums tėvą, na o mes galėsiančios (kokia nuostabi malonė!) čia palaukti. Mes ir sakom: „Taigi, sėdėsim čia ant žemeėls ir žiūrėsime į jus! Jei reikia laukti griovyje, kol tėvą atveš, tai jau geriau grįžtam į Vilnių pasų pasiimti!" — paaiškinom ir grįžom vėl atgal. Ačiū Dievui, vėl suradom gerų žmonių. Šeimininkė mus dar pavaišino, o vyras nusprendė mus palydėti takeliais link Tytuvėnų. Jis pasiėmė dviratį, o mes išsiavėm ir basomis tęsėme savo odisėją. Priėjus kokią nors gyvenvietę, mums liepia eiti vienoms, o jis paskui, palaukęs atvažiuoja. Taip pavedėjęs gerą kelio galą, palinkėjęs sėkmės, grįžo atgal.

Tuo metu iš debesies išlindo saulutė, oras neapsakomai gražus . . . Pakeliui sutinkame berniukus, kurie į mus

žiūri nustebusiomis akimis, tarsi į atvykusius iš kosmoso, — kaip mes taip arti priėjome iki Tytuvėnų! Vaikinukai mums papasakojo, kad visur pilna milicijos, kuri landžioja po tvartus, kluonus, apžiūri net rūsius kad nebūtų svetimų žmonių, o radę atvykusius — išsiveda. Jau prieš savaitę buvo žmonėms išnešioti rašteliai, kad niekas nedrįstų priimti naktvynėn atvykusių maldininkų. Grasino bausią. Pasiteiravus, kur galima gauti nakvynę, patarė net neieškoti. Be to, sužinojome, kad į technikumą atvežta kelios kuopos kareivių . . . Kiek pritemus pasukome prie vienų namų. Lauke buvusi moteris ėmė mosuoti rankomis, varytis mus į šalį, kad tik greičiau dingtume iš jos akių. Vargšai žmonės, kaip jie prigąsdinti . . . Juk visados tytuvėniškkiai mielai priimdavo maldininkus. Praėjusiais metais, taip pat milicija ėjo per namus, bet miestelio gyventojai atėję į bažnyčią patys kvietė pas save nakvynėn! Kitose gryčiose jau ir šviesos įsižiebė, bet jos mūsų nešildė . . . Dar bandėm savo laimę, pasiprašėme dar pas vieną kitą, bet nurodė tik . . . miežių kūgį lauke. Kur gi dingsi? Ten ir nuėjome. Į žaiginį žvalgybai pasiuntėme vieną mergaitę. Iš vidaus išmetėm negyvą pacuką. Bet ką darysi? Pasiklojome ant žemės šiaudų ir sulindome visi šeši. Atsisėsti dar šiaip taip galima, bet atsigulti ir nebandyk, — nėra vieos. Ant žaiginio viršaus dar buvo šiek tiek šiaudų, o apačioje kiaura, vėjas pučia iš visų keturių pusių. Šalta. Nesiruošėme iš namų tokiai nakvynei. Visą naktį negalėjome užmigti, bet nuotaika gera. Junti, kad tikrai panašu į atgailos kelionę. Ačiū Dievui!

Apie 5 val. išlindome iš žaiginio ir ėmėme lakstyti, kad šiek tiek apšiltume. Po to, prisiminę gerų žmonių patarimą, išsiskirstėme po du, ir į priekį . . .

Vos paėjus staiga išdygo keturi milicininkai:

— Labas rytas! Pas ką einate? Kaip pavardė? Prašom dokumentus! . .

— Na, jei negalima, — tai mes galim atgal . . . —

bandėme aiškintis. Nepajutome,kaip privažiavo mašina.

— O, tai čia tos pačios, kurs vakar pas tėvą ėjo, — atpažino vienas.

Mus atvežė į kažkokį kiemą liepė išlipti. Veda . . . o ant kiekvieno laiptelio milicininkai spokso. Kabinete jau radome kelias senutes ir vienąapygirtį vyrą. Net gera pasidarė ir pagalvojau: „Čia nors sušilsiu, be reikalo vakar nevažiavome, nors naktį būtume šiltai praleidę." Mes atrodėme apverktinai — drabužiai pilni miežių akuotų. Surašė mūsų pavardes, adresu; kur dirbame ar mokomės, ko atvažiavome ir po vienąpradėjo šaukti tardymui. Čia vėl ta pati procedūra, tie pays klausimai. Po to visus susodino į autobusą ir kažkur išvežė. Moterys pradėjo pasakoti, kad visus, bandžiusius patekti į bažnyčią, milicininkai gaudė ir vežė „išsiaškinti" . . .

Važiuodami kalbėjome rožančių ir kitas maldas. Kur mus veža, nieko nesakė. Kitos suimtos moterys pasakojo, kad naktį vieną jų grupę saugojo gruzinas milicininkas. Jis pasakė, kad jau prieš du mėnesius žinojęs, jog reiksią važiuoti į Lietuvą kovoti su jaunimu. Pasirodo, tos moterys jau šeštadienį išsiruošė į Tytuvėnus, tačiau vos tik išėjus iš Šiluvos, prisistatė milicininkai ir atvežė į skyrių, kur išlaikė visą naktį. O tas apygirtis vyriškis — vietinis gyventojas. Buvo nuėjęs pas kaimyną, bet paso su savimi nepasiėmė. Ir tą atgrūdo daboklėn!

Vežė, vežė ir paleido. Išleido iš mašinos, — eikite, kur norite. Žingsniuojame į priekį, bet kur esame — nežinom. Pirmas sutiktas keleivis paaiškino: „Nuo čia visi keliai toli ir jokie autobusai nekursuoja." Bet Dievas neapleidžia — netikėtai pasivijo lengvoji mašina. Sustojo. Sužinojęs, kokie mes keleiviai, geraširdis vyriškis per keturis kartus mus suvežiojo į autostradą. Iš Kryžkalnio pasiekti namus jau vieni juokai: sėdome į autobusą ir po keleto valandų pasiekėme senąjį Vilnių.

* * *

Maža buvo laimingųjų, pasiekusių galutinį tikslą — Tytuvėnus. Apie Šiluvą negalėjo būti jokios kalbos. Maža grupelė maldininkų, iškeliavusi iš Kauno rugpiūčio 22 d., po daugybės nuotykių sekmadienį pasiekė Tytuvėnų bažnyčią. Miestelyje vyko gaudynės, ant šventoriaus milicija vaikė tikinčiuosius. Kauniečiai, žinodami nuošalius praėjimus, galiausiai laimingai pateko į bažnyčią. Po visų sekmadienio pamaldų atvykusieji išėjo į miestelį. Vietiniai žmonės, matydami nepažįstamus gatvėje, stengėsi juos prakalbinti, stebėjosi, kaip jie pateko į Tytuvėnus, žavėjosi jų drąsa ir aiškino, kokios stambios valdžios pareigūnų jėgos laiko apgultyje Tytuvėnus ir apylinkes. Daugelis pareigūnų vaikščiojo su radijo siųstuvais. Nakčiai ant aukšto bokšto būdavo užžiebiamas galingas prožektorius apylinkėms ir miestelio pakraščiams apšviesti.

Kaip ir reikėjo laukti, grupelę maldininkų apsupo milicininkų būrys. Juos nusivedė į operatyvinį štabą ir reikalavo paaiškinti, kokiu būdu jie pasiekė miestelį, kur nakvojo, kas parodė kelią ir pan.

— Gėda net prisipažinti, — sakė maldininkai, — civilizuotos šalies laisvi piliečiai nakvojome kaip kokie klajokliai čigonai viduryje laukų.

Pareigūnus nustebino, kad beveik visi maldininkai buvo su aukštuoju išsilavinimu.

Atvykusieji buvo tardomi ir bendrai, ir po vieną. Buvo aišku, kad karantino tikslas — sulaikyti maldingą eiseną į Šiluvą. Tuomet jie pareikalavo nutraukti šitą tardymo komediją, užsitęsusią apie tris valandas. Pagaliau po neaiškių frazių ir pauzių, net nesurašę protokolų, milicininkai pasiteiravo, kuria kryptimi pageidauja važiuoti. O šie, nors ir tikėjosi būsią apgauti, paprašė nuvežti iki Raseinių. Milicija susodino maldininkus į tuščią autobusą ir milicininkų lydimus išvežė, deja, ne Raseinių pusėn, bet Radviliškio kryptimi . . . Pasirodo, žmonių nuojauta buvo teisinga. Atvažiavus iki pirmos karantininės užtvaros juos

išlaipino. Vargais negalais grupelė malininkų pasiekė Radviliškį, o iš ten ir namus.

* * *

(Rožinis sovietiniams pareigūnams yra laisus ginklas kataliko rankose):

Kodėl sovietinė valdžia ėmėsi tokių premonių sutrugdyti grynai religinei eisenai?

Turbūt atsakymu galėtų būti vieno čekisto išsireiškimas:

— Ir Lenkijoje viskas prasidėjo nuo rožančiaus!

* * *

TIKINČIO JAUNIMO PERSEKIOJIMAS

1981 m. rugpiūčio 19 d. grupė jaunimo iš Vilniaus — daugiau kaip 20 asmenų — atvyko į Mindūnų kaimą, Molėtų rajoną, ir pasiprašė nakvynės pas Moniką Klimaitę. Išvykos tikslas — pailsėti ir kartu pagilinti religines žinias. Todėl su jaunimu atvyko ir Vilniaus miesto šv. Mikalojaus bažnyčios vikaras kunigas Ričardas Černiauskas.

Pirmą dieną jaunimas padėjo šeimininkei vežti šieną, kiti tvarkė šieną ties klojimu. Vakare visi susirinko prie klojimo ir pievoje suklupo vakaro maldai. Miegoti nuėjo į klojimą. Vienoje jo dalyje rinkosi mergaitės, kitoje berniukai. Su jaunimu ilsėjosi ir keletas vyresnio amžiaus žmonių.

Rugpiūčio 20 d. jaunimas meldėsi, visi dalyvavo šv. Mišių Aukoje, klausėsi kunigo žodžio, laisvalaikiu žaidė futbolą, vandensvydį, maudėsi ežere. Vakare, po Vatikano radijo laidos, prie kunigo pribėgo keletas išsigandusių mergaičių ir pranešė, kad atvyko milicija. Kunigas

nuramino išsigandusias mergaites — jaunimas juk nieko blogo nepadarė ir niekas jų nelies.

Atvyko 4 (keturi) asmenys: du civiliai ir du milicininkai. Vienas iš civilių prisistatė esąs Molėtų Vidaus reikalų skyriaus viršininkas (Lipnickas). Jis buvo smarkiai įkaušęs.

— Kas tokie esat ir ko čia susirinkot? — pradėjo klausinėti viršininkas.

— Esate girtas, kokia gali būti su jumis kalba? — atsakė kunigas.

Viršininkas griebė kunigą už rankovės, tardamas:

— Einam į kiemą!

Kieme pradėjo tardyti:

— Kas esi? Važuuojam į skyrių, išsiaiškinsim!

— Niekur su jumis girtu nevažiuosiu, — pasakė kunigas.

Tada viršininkas įsakė milicininkams iškviesti iš Molėtų operatyvinę grupę. Milicininkai išvažiavo. Viršininkas reikalavo rūkalų ir išgėrimų. Išgirdęs atsakymą, kad šis jaunimas neturi nei rūkalų, nei svaigalų, viršininkas drėbė:

— Tokį jaunimą, kuris nei geria, nei rūko uždarysiu už grotų! . .

Kol atvyks operatyvinė, jaunimas susirinko prie klojimo ir sprendė ką daryti. Už ką juos puola? Gal čia persirengę chuliganai? Juk jie jokio nusikaltimo nepadarė, o jei būtų tikrai milicininkai, juk vietoje galima aiškintis. Apie 10 valandą vakare atvažiavo 7 mašinos ir didelė grupė milicininkų. Kelios mašinos nukreipė šviesas į kojimą. Vaikinai stovėjo prie durų, o mergaitės susibūrė ant šieno. Milicininkai, priėję prie vaikinų, nepateikė jokios prokuroro sankcijos, o tik vienas iš jų, pamatęs jaunimo tarpe esantį vyresnį vyrą (vienos šeimos tėvą), puolė jį šaukdamas:

— Tai jis klebonas! Griebkite jį! Žudykite jį!

Milicininkai puolė auką, o vaikinai susikibę rankomis stengėsi jo neatiduoti. Mergaitės šaukė nesavais balsais,

berniukai grūmėsi su milicininkais. Tačiau jėgos buvo nelygios ir vaikinus sugrūdo į dengtą sunkvežimį. Milicininkai elgėsi labai žiauriai: daužė kumštimis į šonus, į inkstus, o privedę auką prie mašinos, griebdavo už plaukų, rankų ir kojų ir mesdavo įvidų. Užlaužtomis rankomis, suplėštyomis kelnėmis į mainą buvo įmestas ir kunigas Ričardas Černiauskas. Dabr atėjo mergaičių eilė . . . Pradžioje viena jų pasipriešino, tuomet ją puolė tarsi alkani vilkai. Bet mergaitė pareiškė, jog pati nueis į mašiną. Vedant mergaites į atskirą mašiną, milicininkai švietė žibintuvėliais kai kurioms į veidus ir spjaudė joms į burnas. Mašinoje pareigūnai susėdo, o mergaites suvarė į vieną kampą. Vienas milicininkų, pasižiūrėjęs į vieną iš jų, ciniškai tarė:

— Tu dar nieko, gulkis!

Atvežę visus į Molėtų milicijos skyrių pradėjo tardymą.

Pirmiausia tardė mergaites. Jas šaukė po vieną. Klausinėjo kas organizavo išvyką ir ar meldėsi? Apklausinėjo mergaites girti ir net tardymo metu išeidavo į kitą kambarį, iš kurio sugrįždavo dvokdami šviežiu alkoholio tvaiku. Tardymo procesas buvo daugiau panašus į žiaurių chuliganų terorą, ne į tarybinių darbuotojų oficialų darbą: viso tardymo metu pareigūnai elgėsi labai grubiai — kumštimi daužė į stalą, gąsdino mergaites, šaukdami:

— Visi iš eilės tave išprievartausime, nenorėsi daugiau atostogauti!

Patys milicininkai rašydavo vaikų vardu pasiaiškinimus, kuriuose buvo gausu šlykštaus melo ir versdavo vaikus po tokiais „dokumentais" pasirašyti.

Ko verti tokie vaikų pasiaiškinimai, kuriuos parašo svetima ranka ir su didižausiais gąsdinimais verčia pasirašyti?!!

Vieną iš merginų: Naujos Vilnios psichoneurologinės ligoninės med. seserį Lionginą Achranavičiūtę, kaip

vyriausią iš mergaičių, tardė nuo 23 val. iki 3 valandos nakties. Visą laiką tik ir šaukė ant jos:

— Tu prostitutė, venerike, paleistuve, atiduosim į Bokšto gatvę . . . (Vilniaus miesto gatvė, kur yra venerikų dispanseris). Žinai, ką mes su tavim padarysim? Dabar visi iš eilės tave išprievartausime, o mane dar prileisi pakartotinai, — švokštė girtas pareigūnas.

Atsirado ir vienas „geraširdis", kuris pasiūlė:

— Geriau atiduokite ją man vienam į namus . . .

Vidaus reikalų skyriaus viršininkas L. Achranavičiūtės klausė:

— Kur dirbi?

— Ligoninėje, medicinos seserimi, — atsakė mergaitė.

— A! Medicinos sesuo! Žinom mes jus, seseris, yra tokių Lietuvoje. Žinai vitaminą „E"? Žinai kam jis naudojamas? Tu dėlto baigei medicinos seserų mokyklą, kad paskui girdytum vitaminu „E" berniukus ir guldytum su mergaitėmis ant šieno.

Tiek L. Achranavičiūtė, tiek visos mergaitės buvo visą laiką gąsdinamos išprievartavimu. Negana to, visos mergaitės buvo nuvežtos pas ginekologą. Jis su jomis pradžioje elgėsi labai grubiai. Keletas mergaičių pareikalavo gydytojos moters. Žinoma, gydytojos niekas joms nepakvietė, tik jas tuomet patikrino medicinos sesuo. Kokią turėjo teisę pareigūnai vežti niekuo neprasikaltusias mergaites pas ginekologą? Dauguma mergaičių nepilnametės. Pagal kokius džiunglių įstatymus elgėsi „tvarkos saugotojai"?

Atėjo ir berniukų eilė. Tie patys klausimai, kaip ir mergaitėms, tas pats grubumas ir grasinimai. Vieną vaikiną net taip išdrįso gąsdinti: „Mes tave nušausime!"

Paskutinis nuėjo kunigas R. Černiauskas. Jis išsyk buvo nuvestas pas viršininką, kurio kabinete buvo susirinkę apie 8 asmenis: vieni civiliai, kiti kariškiai, treti milicininkai. Viršininkas paklausė:

— Kas esi?

— Kunigas!

— Kas suorganizavo išvyką?

— Dievas! Kai jaunimas tiki, suorganizuoti visai nesunku.

— Ką?! Kuo užsiimi? Jei esi kunigas sėdėk bažnyčioje ir melskis. Suguldei berniukus su mergaitėm į vieną klojimą!

— Aš suorganizavau šią išvyką tikslu: jaunimui daugiau pakalbėti apie Dievą, padiskutuoti įvairiais tikėjimo ir ateizmo klausimais.

Tardytojas klausinėjo ką toliau būtų darę, kur važiavę (tai buvo prieš Šiluvos eiseną) ir kada buvote numatę grįžti atgal?

Tardytojas Navikas viską surašė. Po to paėmė kunigo pirštų antspaudus, apžiūrėjo dantis... Viršininkas pranešė kunigui:

— Kadangi neturite su savimi jokių asmens dokumentų, būsite sulaikytas.

Kai kunigas grįžo prie jaunimo, jau beveik aušo nauja diena.

Po tardymo visus paskirstė į keletą kambarių, kuriuose jaunimas snausdamas ant kėdžių sulaukė ryto. Surašę visų pavardes ir gyvenamąją vietą, tuojau pranešė į Vilnių. Buvo perspėti tėvai, kad šie rugpiūčio 21 d. atvyktų atsiimti savo vaikus. Kai kuriuos vaikus tardė dar pakartotinai.

Rytą iš Vilniaus atvyko du asmenys: jaunas vyras ir moteris. Pirmasis — tikriausiai čekistas, o moteris — milicijos vaikų kambario inspektorė. Moteris kalbėjosi su jaunimu, o čekistas antrą kartą apklausė kunigą. Vienas iš klausimų buvo net ir toks:

— Jei pas jus ateina žmogus išpažinties ir pasako, jog jis užmušė žmogų, ar jūs pranešate milicijai?

Čekistas klausinėjo, ko kunigas atvažiavo? Kaip suorganizavo? Ar meldėsi su jaunimu? Ar aukojo šv. Mišias? ir t.t.

Po šito antrojo tardymo, kunigas buvo areštuotas. Iš jo atėmė diržą, laikrodį, pinigus, asmens daiktus ir leido pasilikti tik nosines. Milicininkas atitraukė stalo stalčių ir, parodęs kunigui antrankius, pranešė:

— Dar šitas laukia!

Greitai po to, surinko visą jaunimą ir išvežė į Vilnių. Vilniuje jaunimą paskirstė po įvairius milicijos skyrius, iš kur tėvai privalėjo pasiimti savo vaikus.

Kunigą paliko Molėtuose. Vakare, apie 21 valandą, kunigą išvežė milicijos mašina į Utenos milicijos skyrių. Prieš tai dar trečią kartą kunigą tardė moteris, laikinai einanti prokuroro pareigas.

Atvežę kunigą R. Černiauską į Uteną, uždarė vieną milicijos skyriaus rūsyje į kamerą, kurioje niekada nesimato saulės, narai visai pliki, be patalynės, visą parą kameroje dega šviesa. Jį ten išlaikė iki rugpiūčio 26 d. 16 val. 40 min. Utenoje kunigo R. Černiausko daugiau nebetardė. Išleisdami namo liepė rugpiūčio 27 d. 10 valandą atvykti su asmens dokumentais į Molėtus, į miliciją.

Kitą dieną kunigui nuvykus į Molėtus, milicijos viršininko pavaduotojas elgėsi gana mandagiai. Kunigą nuvedė į pasų stalą. Čia buvo užpildytas dokumentas, jog kunigas bus baudžiamas kažkokia administracine bausme už neprisiregistravimą Vilniaus mieste. Kai kunigas užklausė kokia tai bus bausmė ir kada, gavo tokį atsakymą:

— Viskas bus persiųsta į Vilnių, ten ir nuspręs.

Po to kunigas buvo visiškai paleistas.

* * *

(Nieko naujo KGB: vis toks pat sugyvulėjusių metodas):

Tuo metu, kai buvo suimtas kun. Ričardas Černiauskas, labai subruzdo šv. Mikalojaus bažnyčios tikintieji.

Visi tarėsi, ką daryti, meldėsi, klausinėjo naujienų ir nekantriai laukė sugrįžtant.

Apie tai, kad kunigas suimtas, valdžia nepranešė. Rugpiūčio 22 d. senutė kunigo šeimininkė nunešė maisto į Lukiškio kalėjimą, tikėdamas, kad gal jį tenai suras. Jai niekas aiškaus nieko nepasakė ir tik siuntinėjo iš vienos vietos į kitą. Vienas kunigas nuvažiavo į Molėtų milicijos skyrių ir taip pat nieko nesužnojo, kur yra laikomas kun. R. Černiauskas.

Rugpiūčio 25 d. šeimininkė vėl išėjo ieškoti suimto kunigo, norėdama perduoti maisto. Nuėjo į Lukiškio kalėjimą. Nerado. Kreipėsi į Saugumo komitetą, ir ten saugumiečiai visokiais būdais gynėsi, sakėsi, jog nieko jie nežiną.

Pagaliau kunigas grįžo. Atrodė ne per puikiausiai; šešias paras nesiprausęs, nesiskutęs, sudraskytais rūbais, bet gera nuotaika. Visas dienas gavo tokį maisto davinį: pusryčiai — arbata ir duona, pietūs — sriuba ir duona, — vakarienė — arbata ir duona.

Sekmadienį į šv. Mikalojaus bažnyčią žmonių prigužėjo kaip į didelę šventę. Kai po votyvos kun. Ričardas Černiauskas užlipo sakyti pamokslą, tikintieji pradėjo mesti gėles tiesiai į sakyklą. Kunigas padėkojo žmonėms už maldas, papasakojo suėmimo istoriją ir padrąsino nukentėjusį jaunimą nebijoti aukotis už Kristų. Žmonės balsu pradėjo raudoti, kai jaunas kunigas tikinčiuosius įspėjo:

— Aš jaučiu, kad už šiuos tiesos žodžius man nebus dovanota. Todėl jei mane kas nors užmuštų, pakartų, apšauktų veneriku, suvaidintų mano savižudybę, paveiktų medicininėmis priemonėmis ar uždarytų į psichiatrinę ligoninę, žinokite, kieno tai darbas . . . Aš tam tapau kunigu, kad kalbėčiau tiesą, kad kalbėčiau apie Dievą. Ir aš kalbėsiu apie Dievą ne tik bažnyčioje, kaip man liepė milicininkai, bet ir šventoriuje; ne tik šventoriuje, bet ir

visur kur būsiu — klojime, laukuose, prie ežero, ant ežero ir net ežero dugne . . .

Po pamokslo susijaudię tikintieji, nežinodami, kaip kitaip išreikšti kunigui savo meilę ir solidarumą, pradėjo audringai ir ilgai ploti, o nukentėjęs jaunimas ir vaikai išlipančiam iš sakyklos kunigui įteikė daugybę gėlių, kurias jis nunešė tiesiai ant altoriaus.

* * *

1981 m. rugpiūčio 18 d. keliolika tikinčių Kybartų vidurinės mokyklos mokinių susiruošė pakeliauti po Dzūkiją. Turistiniame žygyje dalyvavo dvi suaugusios — Ona Šarkauskaitė ir Bernadeta Mališkaitė. Nuo pat žygio pradžios turistai buvo sekami. Rugpiūčio 20 d. Šlavantų autobusų stotyje turistus sulaikė keletas milicininkų bei civilių asmenų. Neparodę savo dokumentų, užpuolėjai pradėjo grūsti mokinius į autobusą, o paskui nugabeno į Lazdijų milicijos skyrių. Milicijos viršininko pavaduotojas majoras Vytautas Petruškevičius labiausiai klausinėjo vaikus apie tai, ar jie tiki, meldžiasi ir gal ruošiasi dalyvauti religinėje eisenoje į Šiluvą? Kai kuriuos vaikus apklausinėjo dar ir antrą kartą. Po dviejų valandų trukusios apklausos mokinius paleido.

Mjr. V. Petruškevičius bandė įtikinti Oną Šarkauskaitę ir Bernadetą Mališkaitę, jog jos sulaikytos todėl, kad peržengė pasienio zoną, kad gyventojai skundėsi netinkamu turistų elgesiu. Kadangi tai buvo akivaizdus melas, mjr. V. Petruškevičius, žiobtelėjęs:

— Merguželės, Šiluvos nematysit! — ir nusiuntė suimtąsias pas budintį Jasinską, kad uždarytų į kamerą. Milicininkas Jasinskas buvo grubus ne tik su sulaikytomis merginomis, bet ir su savo darbuotojomis. Be prokuroro sankcijos O. Šarkauskaitė ir B. Mališkaitė buvo iškrėstos ir išgrūstos į kamerą. Kameros sienos aprašinėtos necenzūriniais žodžiais, musės, bjaurus oras. Iš jų atėmė šukas ir rankšluosčius, o pasivaikščioti išleisdavo vos 5

minutėm. Šitokiose sąlygose be jokio kaltės O. Šarkauskaitė ir B. Mališkaitė išbuvo iki rugpiūčio 23 dienos 15 valandos.

* * *

TARDYMAI

Kaunas. 1981 m. rugpiūčio 19 d. 14,30 val. į Kauno KGB buvo iškviestas inžinierius Zenonas Mištautas, dirbantis Kauno statybose, statybos valdyboje Nr. 1.

Čekistus domino klausimai:

— Kai gyvenai Linkuvos gatvėje (prieš 3 metus), kas dar tuo metu gyveno? Ar gyveno ukrainietis? Ar žinai, kad jis baigęs slaptą seminariją ir dabar jau kunigauja?

— Kad toksai ukrainietis gyveno, žinau, o daugiau apie jį nieko nežinau, — atsakė iškviestasis.

— Iš 1979 į 1980 metus tu sakei politinę kalbą. Jūsų buvo 24 žmonės. Tu kalbėjai, kad reikalinga kovoti, drąsiai reikšti savo nuomonę, nieko nebijoti, kad toje santvarkoje daug kas keistina, raginai dalyvauti eisenoje į Šiluvą.

— Politinės kalbos nesakiau!

Toliau teiravosi apie Zitą Veizbergaitę, kaip ji dar laikosi, kokia nuotaika, kokie mano ryšiai su ja? (KGB įsikišus, Veizbergaitei neleido gauti gydytojos diplomo — Red.).

— Apie kitus nieko nekalbu ir į klausimus, kurie liečia kitus, neatsakinėju, — griežtai pasipriešino Zenonas.

— Ar kartu atostogavai su žmona ir kokios jos pažiūros?

— Sakiau, kad į klausimus, kurie liečia kitus — neatsakinėju, — nenusileido tardomasis.

— Tu rašei pareiškimą, kad norįs išvažiuoti į Eucharistinį Kongresą?

— Nerašiau.

— Kas tave įrašė į sąrašą?

— Labai norėjau išvažiuoti ir jeigu kas, žinodamas mano norą, įrašė į sąrašą, tai tam aš esu be galo dėkingas.

— Kokia tavo nuomonė apie eiseną į Šiluvą? Kokia jos intencija, ar galėtų tikėjimas apsieiti be eisenos, ar nebūtų galima ta intencija 20 kartų apeiti apie bažnyčią? — klausinėjo čekistas.

Galiausiai neišlaikęs pusiausvyros čekistas sušuko:

— Tai ką, sekmadienį susitiksime vienas prieš kitą su kūlokais Tytuvėnuose!

O po kiek laiko nusiraminęs išdrįso pasiūlyti:

— Gal galėtum padėti dezorganizuoti eiseną???

Čekistas sakė, kad pagrindiniai eisenos organozatoriai yra kunigai: A. Svarinskas, J. Zdebskis ir S. Dobrovolskis.

Po tylos pertraukėlės vėl pradėjo:

— Ričardas Repšys slapta ruošiasi į kunigus?

Zenonas Mištautas į tai nieko neatsakė.

Dar po kelių nukrypimų čekistas vėl grįžo prie šnektos apie Šiluvos eiseną. Išsiskiriant leptelėjo:

— Turbūt supratai, ko iš tavęs norima?..

* * *

Klaipėda. 1981 m. rugpiūčio 20 d. į Klaipėdos miesto prokuratūrą pas tardytoją Baracevičių buvo iškviesti Irena Česnauskienė, Teklė Steponavičiūtė ir Ignas Petrauskas. Tardytojo kabinete buvo dar kažkoks saugumietis.

Kodėl organizuoji eiseną iš Tytuvėnų į Šiluvą? — paklausė tardytojas Česnauskienę.

O saugumieits pradėjo šaukti:

— Mes turime daug vietos lageryje tokioms kaip tu, todėl sėdėk namie ir jokiose eisenose nevaikščiok! Pasirašyk ant įspėjimo, kad nedalyvausi eisenoje.

— Pirma pasitarsiu su vyru, kartu mes dalyvausime, — atsakė moteris.

— Tai gal ir vaikus vesies? — karščiavosi čekistas.

— Aš nepalieku savo vaikų ienų, visur eisiu su jais, — pareiškė I. Česnauskienė.

T. Steponavičiūtei tardytojas parodė dvi nuotraukas iš praėjusių metų eisenos.

— Žiūrėk, ką tu darai!

— O ką aš blogą darau, rožančių kalbu, nejaugi negalima? — paklausė tardomoji.

— Kalbėk savo rožančių namuose užsidariusi, — pyko tardytojas.

— Bendra malda Dievui labiau patinka, argi jūs nežinote? — atsakė T. Steponavičiūtė.

— Jeigu tu šiais metais dar tokioje eisenoje dalyvausi, mes tave paimsime ten pat iš eisenos, atvešime tiesiai į prokuratūrą ir teisime. Ar jau užmiršai, kad praeitais metais mokėjai baudą 50 rublių už vaikų mokymą tikėjimo tiesų. Tada pasigailėjome, reikėjo tave teisti. Dabar vesiu pas prokurorą, turėsi pasirašyti ant įspėjimo, kad eisenoje nedalyvausi, — kalbėjo tardytojas.

— Galite vesti kur tik norite, įspėjime aš nepasirašysiu, — tvirtai pasakė Steponavičiūtė.

I. Petrauskas paaiškino tardytojui, kad jis eisenoje visai nebuvo praėjusiais metais, tai jam ir pasirašyti nereikia.

Visus tris „nusikaltėlius" tardytojas Baracevičius nuvedė pas prokurorą Musteiką ir jam paaiškino, kad šitie piliečiai nesilaiko įstatymų, dalyvauja uždraustose eisenose. Praeitais metais dėl eisenos buvo sudarytos kelios avarinės situacijos, be to, keli žmonės gavo saulės smūgį . . .

Iškviestieji atsakė, kad jokių avarinių situacijų nebuvo, o juo labiau saulės smūgio niekas negalėjo gauti, nes diena buvusi ūkanota.

Prokuroras paklausė, ar iškviestieji skaitė „Tiesoje" straipsnį apie nuteistuosius eisenų organizatorius.

T. Steponavičiūtė atsakė, kad skaičiusi, bet „Tiesoje" rašomas melas. Nuteistasis V. Vaičiūnas jokių antitarybinių kalbų nesakė. Jis tik priminė eisenos dalyviams, kad

nuo senų laikų mūsų proseneliai, seneliai ir tėvai ėjo į Šiluvą, todėl ir mes turime teisę lankyti šią Dievo Motinos šventovę. Šią V. Vaičiūno kalbą girdėjo didelė žmonių minia, jie visi galėtų tai paliudyti.

— Pasirašykite, štai jums kiekvienam įspėjimas, kad eisenoje nedalyvausite, nes leidimas negautas, — ragino prokuroras Musteika.

Tačiau iškviestieji nė vienas nepasirašė, nors pakartotinai buvo raginami.

* * *

Kaunas. 1980 m. rugpiūčio 26 d. Kauno vaikų darželio-lopšelio Nr. 80 auklėtoja Aldona Raižytė buvo iškviesta pas vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoją Petrauską. Dėl sekretorės kaltės pokalbis neįvyko. Rytojaus dieną pavaduotojas Petrauskas pats prisistatė į Vaikų darželį-lopšelį Nr. 80. Pokalbio metu Petrauskas kaltino auklėtoją, kam ši 1980 rugpiūčio 24 d. aktyviai dalyvavo maldingoje eisenoje iš Tytuvėnų į Šiluvą, dirba su jaunimu ir katekizuoja vaikus.

Petrauskas bandė aiškinti, jog auklėtoja Aldona Raižytė „peržengianti visas ribas". Konkrečiau paaiškinti, kokias ribas ji peržengia, pavaduotojas vengė, žadėdamas, kad jai tai nurodys kitos instancijos.

Išeidamas Petrauskas pagrasino, jog dabar A. Raižytė perspėjama, o vėliau bus baudžiama.

Darbo metu vedėja I. Ustinienė dažnai prasitardavo:

— Dirbi tu gerai, tegul tik visos taip dirba, bet man liepia tave išgraužti.

Be jokio perspėjimo įsakymų knygoje atsiradusiais niekuo nepagrįstais papeikimais, skundais, nuolatinėmis vizitacijomis buvo bandyta priversti auklėtoją A. Raižytę atsisakyti pedagoginio darbo.

Pagaliau vedėja I. Ustinienė neištvėrė:

— Aldute, aš jau pavargau, nebeužmiegu naktimis. Partijos komiteto antrasis sekretorius Butilkinas seniai

neduoda ramybės — liepia arba tave paleisti, arba, jei nesugebėsiu tai padaryti, man pačiai išeiti. Aiškinau, kad palauktų bent iki atostogų .. Niekas nepadeda... nesutinka...

Nepakeldama nuolatinių vedėjos ašarų, auklėtoja A. Raižytė parašė pareiškimą: „Prašom atleisti, nes partijos komitetas reikalauja."

Švietimo skyriuje šis pareiškimas buvo atmestas, o vedėja Ustinienė išbarta, kam prasišnekėjusi.

1981 m. balandžio 30 d. A Raižytė buvo priversta išeiti iš darbo.

* * *

Vilnius. 1981 m. rugpiūčio mėn. pas Janiną Siminskaitę į darbą (prekybos ministerijos skaičiavimo centras) atvažiavo čekistas — vyr. leitenantas Antanas Bimbyris ir tardė ją:

— Kaip manai, ar Andrius Tučkus, Vytautas Bogušis ir Algirdas Masiulionis nenueis Juliaus Sasnausko keliu? Kokios Sasnausko šeimos narių pažiūros? Iš kur šeima gauna pinigų? Kokios Eleonoros Sasnauskaitės pažiūros? Ar tu bendrauji su Eleonora Sasnauskaite? Ar užeini pas ją? Apie ką su ja kalbi? Ar nesiruoši keisti darbo?

Po visos eilės klausimų, čekistas Antanas Bimbyris perspėjo Janiną Siminskaitę, kad ji neįklimptų į šitą „liūną"... „Ar nematei, kas pas J. Sasnauską buvo paimta per kratą?"

J. Simanskaitė atėjo tuo metu kai darė pas J. Sasnauską kratą ir buvo sulaikyta. Ji ir Eleonora Sasnauskaitė kartu baigė vidurinę mokyklą, mokėsi vienoje klasėje.

Čekistas užbaigė, kad pokalbis buvo nenuoširdus, reikia jiems susitikti prie kavos puoduko ... „Neringoj", ar prie „Dainavos". Janina atsisakė ateiti. Ji buvo priversta čekisto Antano Bimbyro pasirašyti raštą, kad apie pokalbį su juo niekam nepasakos.

Prieš šį pokalbį (prieš porą savaičių) J. Siminskaitė

buvo iškviesta į miliciją, kur ją užsipuolė barti, jog ji niekur nedirbanti . . . Mergina paaiškino, kad 1977 m. baigusi A. Vienuolio vidurinę mokyklą, tuoj pat įsidarbino ir jau 4 metai kaip dirbanti prekybos ministerijoje skaičiavimo centre.

* * *

Vilnius. 1981 birželio 30 d. Natalija Bucevičiūtė — kalinio Viktoro Petkaus žmona, dviejų neišdrįsusių pasisakyti pavardžių čekistų buvo nuvežta į Vilniaus Saugumo komitetą. Vienas iš jų parodė kažkokį dokumentą, tačiau perskaityti pavardės neleido. Pareikalavus prisistatyti, kažką tik neaiškiai suvapėjo.

Tardomoji buvo kaltinama, jog šmeižia saugumo darbuotojus, sakydama, kad jų nurodymu atleista iš darbo. (N. Bucevičiūtė 20 metų išdirbo Vilniaus Universiteto Širdies ir Kraujagyslių chirurgijos laboratorijoje. Per tą laiką negavo jokios nuobaudos, jai buvo reiškiamos padėkos, skiriamos piniginės premijos. 1981 m. kovo 20 d. saugumo nurodymu, Universiteto vadovybė ją atleido iš darbo.).

Tardytojas bandė aiškinti, kad iškviestoji N. Bucevičiūtė nedirba visuomenei naudingo darbo, o dirbdama ligoninėj, globojo sergančius kunigus.

Čekistas tardymo metu kaltino, jog ji esanti vienuolė ir savo įsitikinimus primetanti kitiems asmenims. Tuo tarpu pati N. Bucevičiūtė jau eilė metų kaip persekiojama dėl savo religinių įsitikinimų. 1961 m. ji dirbo Lazdijų vidurinės mokyklos direktore. Dėl savo pažiūrų buvo svarstoma posėdžiuose, partiniam biure, kritikuota spaudoje ir pagaliau atleista iš direktorės pareigų. Dirbant Vilniaus Universiteto Širdies ir kraujagyslių chirurgijos laboratorijoje, taip pat nebuvo palikta ramybėje: teko aiškintis partiniame biure, partinės organizacijos sekretorius Jonaitis primygtinai reikalavo pasisakyti, ar ji tikrai tikinti.

Tardymas užtruko maždaug 2 valandas. Iš N. Bucevičiūtės buvo atimtas pasas, kurį grąžino tik po dviejų savaičių. Atiduodant pasą, buvovėl pareikalauta pasiaiškinimo, kurio N. Bucevičiūtė neparašė.

* * *

Vilnius. 1981 vasario 5 d. čekistai pokalbiui į „Neringos" viešbutį išsikvietė Sąjunginio projektavimo instituto architektą V. Jasiukevičių. Čekistus domino į Vilnių atvykstantys užsieniečiai ir jų pažiūros. Jasiukevičiui buvo siūloma bendradarbiauti: teikti jiems reikiamą informaciją, šnipinėti bendradarbių ir draugų tarpe.

* * *

ŠVČ. SAKRAMENTO IŠNIEKINIMAI

Jo Ekscelencijai Kauno Arkivyskupijos ir Vilkaviškio Vyskupijos Apaštaliniam Administratoriui Vyskupui Liudui Povilioniui,

Kun. Alfonso Svarinsko,
Viduklės klebono,

Pranešimas

Š.m. liepos mėn. 16-23 d. (Liurdo kongreso dienomis) Viduklės parapijos tikintieji vakarais rinkdavosi į savo šventovę ir tiesoje bei meilėje jungdavosi su visais kongreso dalyviais. Prie Dievo stalo suklupdavo apie 100 tikinčiųjų — ne tik senų, bet ir jaunų. Pirmąjį šių metų pusmetį išdalinta 26200 šv. Komunijų.

Bedieviams Viduklė — seniai krislas akyje. Kiekviena proga jie stengiasi įskaudinti kleboną ir tikinčiuosius.

1981 m. liepos mėn. 24 dieną tapo tragiška Viduklės parapijai: bedieviai išniekino Švč. Sakramentą!

Rytą apie 8 val. zakristijonas Petras Kačiušis, atidaręs

bažnyčią, pastebėjo, kad atviras tabernakulis. Kirviu suskaldytos durelės ir išimta komuninė. Kairėje altoriaus pusėje, ant mensos, paliktas kirvis (darbininkai, remontuodami bažnyčią, buvo palikę ant pastolių) ir komuninės rūbelis. Tabelė paguldytė kniūbščia. Dešinėje pusėje — komuninės viršelis, kustodiumas ir paauksuota tacelė. Komunikantai išpilti tabernakuly ant korporalo. Atrodo, kad komunikantai buvo visi. Kitų nusikaltimo pėdsakų nebuvo. Aukų dėžutės nepaliestos. Paimta tik komuninė be viršelio.

Išeita pro vieną langą prie šoninių įėjimo durų. O kaip įeita? Galimas daiktas, kad piktadarys buvo pasilikęs bažnyčioje arba iš anksto buvo atkabintas kabliukas.

Atvykusi milicija apžiūrėjo visa, surašė aktą ir pažadėjo ieškoti kaltininkų. Lietuvoje jau daugely bažnyčių buvo išniekintas Švenčiausias, bet piktadarių dar niekur nesurado. Pažėruose patys žmonės sulaikė nusikaltėlius. Belieka valdžiai tarti žodį.

Milicija teiravosi, kiek buvo padaryta nuostolių. Paaiškinau, kad šio nusikaltimo negalima įkainuoti rubliais. Niekas nematuoja rubliais motinos meilės, kario aukos ar piliečio patriotiškumo. Kuomet išduoda Tėvynę, neklausia, kiek padarė nuostolių rubliais, bet baudžia visu įstatymų griežtumu, net iki mirties bausmės. Taigi ir mes, katalikai, niekad neįvertinsime Švenčiausiojo išniekinimo piniginiais vienetais, bet tvirtinsime, kad tai velniškas darbas ir didžiausias tikinčiųjų įžeidimas.

Viduklės ir aplinkinių parapijų tikintieji giliai įskaudinti šiuo įvykiu. Ir todėl sekantį sekmadienį Viduklės bažnyčioje bus permaldavimo pamaldos. Taigi, rugpiūčio 2 d. — gedulo, atgailos ir maldos diena. Kviečiame visus prisijungti prie viduklįškių. Prašome Jūsų Ekscelensija leisti įsivesti permaldavimo atlaidus kiekvienų metų liepos mėnesio paskutinį sekmadienį. Jie primins tikintiesiems apie padarytą baisią skriaudą, o ateinančioms kartoms — apie bedievių siautėjimą mūsų Tėvynėje.

Bedievybė, sėjama per keletą dešimmečių, davė baisių vaisių. Pirmiausia ji pasireiškė fiziniu ir dvasiniu chuliganizmu, o dabar jau išsigimsta į satanzmą. Todėl reikia Katalikų Bažnyčios Lietuvoje vadovans padaryti reikiamas išvadas, visais galimais būdais protestuoti ir kunigams bei tikintiesiems nurodyti veikimo gaires naujoje situacijoje.

(Švč. Sakramento išniekinimai vyksta pagal slaptus KGB nurodymus):

Mes, vidukliškiai, gyvensime 42-jo Tarptautinio Eucharistinio kongreso paskelbtu šūkiu: „Kristus — laužoma duona naujajam pasauliui!" Ir darysime visa, kad atnaujintume Kristuje Lietuvos veidą.
Viduklė, 1981.VII.26.

(pas.) Kun. Alf. Svarinskas,
Viduklės klebonas

* * *

Š.m. rugpiūčio 26 d. į Viduklę atlyginimo už Švč. Sakramento išniekinimą pamaldoms suplaukė daugybė jaunimo ir suaugusių iš įvairiausių Lietuvos kampelių: iš kalvotos Dzūkijos, nuo neramios Baltijos krantų, iš senojo Vilniaus, Panevėžio, Šiaulių . . . Prigužėjo pilnutė bažnyčia žmonių. Iškilmę padidino atvažiavę svečiai kunigai. Pamokslo metu Viduklės klebonas kun. A. Svarinskas perskaitė laišką LKP CK pirmajam sekretoriui:

— Dar pernai rudenį Lietuvą apskriejo džiugi žinia: Prancūzijoje, Liurde, 1981 liepos 16-23 d. įvyks 42-sis Tarptautinis Eucharistinis Kongresas šūkiu: „Kristus yra laužoma Duona naujajam pasauliui!"

Kauno arkivyskupijos Kunigų taryba kreipėsi į vyskupą Liudą Povilonį, savo akrivyskupijos apaštališkąjį administratorių, prašydama paskelbti Lietuvoje 1981 m. Eucharistiniais metais. Prašymas buvo patenkintas, ir šie

metai Lietuvoje buvo paskirti Eucharistinio Kristaus garbei. Parapijose rengiamos Eucharistinės dienos davė gražių vaisių. Deja, į Liurdą Kulto reikalų įgaliotinis P. Anilionis atrinko tik du vyskupus ir 6 kunigus. Be to, vyskupui Liudui Poviloniui pareiškė, kad dėl Liurdo Kongreso nebūtų daroma jokių renginių. Nė vienas pasaulietis katalikas nepateko į Kongresą, nors vien Kaune apie 300 jaunuolių sudarė sąrašą ir įteikė vyskupui L. Poviloniui, su prašymu tarpininkauti gaunant vizas. Pakili Lietuvos katalikų nuotaika nepatiko bedieviams. Jie pradėjo Bažnyčią spausti net trimis kryptimis:

1) įvairiais būdais kompromituoti hierarchiją;

2) griežčiausiai bausti aktyvius katalikus, pvz. Mečislovo Jurevičiaus ir inžinieriaus Vytauto Vaičiūno teisminiai susidorojimai;

3) bažnyčiose išniekinti Švenčiausiąjį Sakramentą.

Ir taip per paskutinius du mėnesius Švč. Sakramentas buvo išniekintas:

birželio 17 d. Pažėruose (Kauno raj.). Švenčiausias išplėštas iš tabernakulio ir išbarstytas ant žemės;

liepos mėn. naktį, iš 8 į 9 d. — Pagramantyje (Tauragės raj.). Negalėdami atplėšti metalinio tabernakulio, nuplėšė jį nuo altoriaus ir su Švenčiausiuoju išnešė;

liepos 24 d. (po nakties) rastas išplėštas tabernakulis Viduklės bažnyčioje. Švenčiausias išpiltas ant korporalo, o komuninė išnešta;

liepos 27 d. Kudirkos Naumiesčio bažnyčioje, neradę Švenčiausiojo tabernakulyje, bandė įsilaužti į zakristiją, bet nepavyko — signalizacijai suveikus, piktadariai pabėgo.

Mes, Viduklės ir kitų parapijų tikintieji, susirinkę į permaldavimo pamaldas Viduklės bažnyčioje rugpiūčio 2 d., esame giliai įskaudinti ir reiškiame griežtą protestą prieš tokią bedievių sauvalę.

Prašome Tamstą, kaip Lietuvos kompartijos pirmąjį sekretorių, nutraukti piktą, lėkštą ir primityvią ateistinę

propagandą prieš Bažnyčią ir tikinčiuosius. Visiems akivaizdžiai matoma, kad bedevybė Lietuvoje, per prievartą brukama jau kelis dešimmečius, atnešė pasibaisėtinų vaisių. Pirmiausia ji pasireiškė fiziniu ir dvasiniu chuliganizmu, o dabar jau išsiginsta į satanizmą.

Imkitės visų priemonių, kad panašiems nusikaltimams būtų užkirstas kelias, kad Konsitucijos straipsnis apie pilną religijos laisvę būtų ne vien mirusi įstatymo raidė.

Mes, katalikai, išniekintose bažnyčiose kiekvienais metais skirsime vieną sekmadienį permaldavimui už Švenčiausiojo Sakramento išniekinimą. Ši šventė tikintiesiems primins jiems padarytą didelę skriaudą, o ateinančioms kartoms — bedievių siautėjimą mūsų Tėvynėje.

Viduklė, 1981.VIII.2. — Permaldavimo diena.

Tą dieną po šiuo laišku pasirašė 737 tikintieji.

Bažnyčioje jautėsi tikra atsiteisimo nuotaika, bet labiausiai visus sujaudino jaunimo permaldavimo procesija. 45 minutes prieš Sumą nuo didžiųjų lauko durų su gėlėmis rankose keliais pradėjo artėti į altorių maži vaikeliai, po jų — jaunimas, apsirengęs tautiniais rūbais ir prisijungę iš minios, o gale suaugusių būrelis. Nors atstumas praeiti keliais buvo nemažas, bet turbūt niekam šis kelias nebuvo ilgas. Prieš keletą dienų gal ta pačia vieta tamsoje sėlino žmogus su kirviu... Prisiartino prie altoriaus... ir smogė kirviu į tabernakulį. Tas smūgis atsiliepė visų tikinčiųjų širdyse ir todėl dabar nesulaikomai biro žmonėms ašaros, matant, kaip baltai pasipuošę mergaitės ir berniukai keliais artinosi prie išniekinto altoriaus ir klojo gėles ant jo. Gėlių krūva augo ir augo, ir atrodė, kad tai jaudinančiai procesijai nebus galo. Jau laikas pradėti laikyti Sumą, o jaunimas vis eina ir eina. Pagaliau jau ir visas altorius buvo apklotas gėlėmis. Pasibaigus eisenai prisiartino kunigas klebonas, praskyrė skausmo gėles ant altoriaus ir padarė vietos laikyti šv. Mišias.

* * *

TELŠIŲ VYSKUPIJOS KURIJAI

Pagramančio parapijos klebono

Pranešimas
(Papildomas)

Su giliu liūdesiu pranešu, kad 1981 m. liepos mėn. iš 8 d. į 9 naktį nežinomi piktadariai įsilaužė į Pagramančio bažnyčią. Pirmiausia mėginta įeiti pro šonines bažnyčios duris. Jos prie užrakto išdraskytos. Bandymui nepasisekus išėmė bažnyčios priestato langą, įlindo pro jį, nuplėšė užraktą ir atstūmė skląstį. Po to įlindo į bažnyčią. Mėginta įsilaužti į zakristiją: plėšti užraktai ir su kirviu ar kitu geležimi daužytas pakabinamas užraktas — spyna, tačiau įsilaužti nepasisekė.

Didžiojo altoriaus medinis Tronas nuverstas, pjautas su pjūklu, laužtas su luomu; išplėštas metalinis tabernakulis su komunine ir Švenčiausiu Sakramentu. Tabernakulis, komuninė ir Švč. Sakramentas išnešti. Durys paliktos neužrakintos.

Prie altoriaus sugadinta apie 15 elektros lempučių, nupjauti kai kurie elektros laidai, nuverstos gėlės, nulaužta angelo statulos ranka. Šv. Kryžiaus altoriaus tabernakulio spyna išplėšta ir numesta ant altoriaus. Sudaužytos dvi aukų dėžutės ir iš jų paimta apie 12 rublių.

Apie nusikaltimą pranešiau Tauragės milicijos skyriui 1981 m. liepos 9 d. 8 val. 9 valandą atvykę pareigūnai apžiūrėjo bažnyčią. Ant išimto lango stiklo rado 4 rankos pirštų antspaudus, o ant dviejų kryžių — taip pat rankų pirštų antspaudus.

Medžiaginių nuostolių padaryta apie 1400 rublių, o dvasinių — neįkainuojami.

Iškilmingos permaldavimo pamaldos įvyks rugpiūčio 15 d. 17 val.

Pagramantis, 1981.VII.19.

(Ppas.) Kun. Pr. Ružė,
Pagramančio parapijos klebonas

Permaldavimo pamaldos Pagramartyje.

1981 m. liepos 9 d. naktį piktadariai, įsibrovę į Pagramančio bažnytėlę, išniekino Švč. Sakramentą. Neįstengdami atidaryti tabernakulio, jį išplėšė ir pagrobė. Po kurio laiko žmonės atrado išniekintą ir sulaužytą tabernakulį ganyklų pakraštyje. Švč. Sakramento jame jau nebuvo.

1981 rugpiūčio 15 d. minios žmonių plūdo į Pagramantį permaldavimo pamaldoms.

Prie didžiųjų bažnyčios durų, ant laiptų, buvo paruoštas altorius. Dešinėje altoriaus — skaudus vaizdas: išniekintas, sulaužytas tabernakulis. 17 val. prasidėjo permaldavimo pamaldos. Nuo didžiųjų bažnyčios vartų jaunimas keliais ėjo ir nešė gėles prie išniekinto tabernakulio.

Šv. Mišias koncelebravo kunigai: Jonas Gedvila, Jonas Kauneckas, Alfonsas Svarinskas, Vincas Vėlavičius, Adolfas Pudžemis, Vytautas Skiparis, Valentinas Šiksnys, Vytautas Kadys, Stanislovas Racevičius ir Pranciškus Ružė.

Pamokslininkai: kun. A. Svarinskas ir kun. J. Kauneckas kvietė visus susimastyti ir sugrįžti prie to, kas „amžiais lietuviui buvo brangiausia". Po šv. Mišių sekė procesija aplink bažnyčią. Šv. Komuniją priėmė apie 1000 dalyvių.

Kun. J. Gedvila trumpu žodžiu kreipėsi į tikinčiuosius, dėkodamas jiems už gausų dalyvavimą. Tą dieną bažnyčioje buvo apie 2000 žmonių, tarp jų daug jaunimo. Pamokslininkas iškėlė liepos 9 d. naktį įvykdytos nuodėmės išskirtinį sunkumą, kuri baudžiama ekskomunika, specialiausiu būdu rezervuota šv. Tėvui. (Bažnytinės teisės kodeksas, kanonas 2320).

Galiausiai procesija, — jaunimas, nešdamas kryžių, vėliavas, kunigai liturginiais rūbais, — sekant gausiai žmonių miniai, patraukė į tą ganyklos vietą, kur buvo atrastas sulaužytas tabernakulis. Į susirinkusius kreipėsi kun. A. Svarinskas, pažymėdamas, kad „Lietuva šiandien

eina Golgotos keliu, po kurio neišvengiamai seks šviesus prisikėlimo rytas." Prie greitomis sukalto paprasto, neobliuotų lentų kryžiaus, sukalbėję Švč. Jėzaus Širdies litaniją ir pagiedoję „Marija, Marija", minia skirstėsi su tvirtu pasiryžimu būti gerais Bažnyčios ir Tėvynės vaikais.

Buvo paskelbta, jog Švč. Sakramento išniekinimo diena bus minima kiekvienais metais, kad tą dieną žmonės galėtų labiau išreikšt savo meilę Euchairstiniam Jėzui ir kad toji diena primintų skaudžius laikus, kai tikintieji buvo persekiojami, o Švč. Sakramentas niekinamas.

* * *

IŠ VYTAUTO VAIČIŪNO TEISMO

Paskutinis žodis

Aukščiausio teismo pirmininke, tarėjai, valstybiniai darbuotojai ir kalėjimo sargai, šio jūsų posėdžio aš nesutrukdysiu per daug ilgai.

Kaltinamajame akte parašyta esą aš organizavau neleistinus veiksmus. Ne, aš nieko neorganizavau, aš gerbiu visa, kas šventa ir kilnu mūsų tautoje.

Sena tiesa kalba, kad norint kovoti su nusikalstamumu — piktžolėmis, reikia ieškoti dirvos, kurioje jos veisiasi, ir naikinti jų šaknis.

Mūsuose kažkodėl elgiamasi priešingai — renkami nusikaltimo vaisiai, sandėliuojami, tiksliau sakant, nokinami; po to, išvežti į dar neužterštą dirvą, barsto savąsias blogio sėklas.

Šių metų kovo 25 d. aš, kaip pavojingas visuomenei žmogus, buvau suimtas ir patalpintas Lukiškio nusikalstamumo vaisių sandėlyje.

Šiandien, stovėdamas Aukščiausiojo teismo akivaizdoje, aš noriu bent trumpai papasakoti apie tą dirvą, kurioje išaugo mano „nusikalstamumo" šaknys.

Esu gimęs 1930 metais. Tada visa Lietuva šventė garbingo tautos kunigaikščio Vytauto Didžiojo 500 mirties metines. Tai buvo Vytauto Didžiojo metai. Aš nešioju šio kilnaus vyro vardą. Stovėdamas jūsų akivaizdoje, galiu drąsiai tvirtinti: per 51 savo gyvenimo metus melu ir apgaule neišniekinau jo.

Anot J. Marcinkevičiaus, aš dar atsimenu gyvą lietuvišką dainą: „Kai vakare į guolį saulutę kvietė vakarai, dainuodavo lietuviai vargoliai, nes jau baigti dienos darbai. „Tada daina buvo laisva, neuždaryta radijo ar televizijos rėmuose, tada ji sklido iš šiaudinių pastogių, iš tyrų širdžių, kartu su lakštutės suokimu ir vyturėlio čiulbesiu užpildė mūsų buitį.

Aš atsimenu tą Lietuvą, kuri vadinama buržuazine. Aš neidealizuoju šios santvarkos pilnumoje; ten buvo ir klaidų, kurias man, kumečio sūnui, teko pažinti ir iškentėti. „Parduotų vasarų" skonį aš pažįstu ne iš knygų, o iš savo gyvenimo patirties. Bet jei aš tik tiek pasakyčiau, būtų pasakyta pusė tiesos. Stovėdamas Aukščiausiojo Teismo akivaizdoje, aš galiu drąsiai tvirtinti, „jei nebūtų smiltelėj baudžiauninko prakaito kraujo, nebūtų pėdų knygnešių, nebūtų to istorinio mūšio, kurį lietuviai šioje vietoje laimėjo prieš lenkų ponus, jei nebūtų to dvidešimtmečio, piešiamo vien juodomis spalvomis, kažin ar šioje salėje beskambėtų lietuviška kalba.

Buvau kumečio sūnus, todėl sveikinau auštantį Tarybų Lietuvos rytą. Aš džiaugiausi lygybės, brolybės ir laimės plakatais. Džiaugiausi, kad jau baigiasi mano „parduotos vasaros", kad jau nereikės ganyti svetimos bandos, o prižiūrėsiu savąją, kad dirbsiu savajame žemės sklypelyje. Kalbant mūsų terminologija, manyje buvo pasėti ir pradėjo dygti socialistiniai daigai. Esu kaltinamas, kad jų neišsaugojau. Jie buvo pasėti į per jautrią dirvą ir liko paskandinti 1941 m. pavasarį išvežtųjų tautiečių ašarose ir dejonėse.

1941 m. man atmintini dar ir todėl, kad tai buvo

paskutiniai mano motinos žemiškos kelionės metai, kad ji, paskutinį kartą išleisdama mane tarnauti ir jausdama artėjančią mirtį, kaip atlyginimą išsiderėjo, kad būsimieji darbdaviai leistų man baigti Žvirgždaičių pradinės mokyklos ketvirtąjį skyrių. Mano šeimininkai savo pažadą ištesėjo.

O tų pačių metų gale, jau vokiečiams valdant Lietuvą, ji iškeliavo. Sakau iškeliavo, nes gyvenu susitikimo viltimi. Ji peržegnė amžinybės slenkstį, paaukojusi Dievui savo keturis vaikus, iš kurių jauniausiam tebuvo vos vieneri metai, baigė žemišką kelionę, palikusi gražų artimo ir Dievo meilės pavyzdį. Aš gi, aplaistydamas ašaromis motinos palaikus, supratau aukos ir kančios prasmę.

Vokiečių okupacijos metais mano „parduotos vasaros ir žiemos" buvo ypatingai sunkios — teko kentėti nepriteklių, fizines ir dvasines kančias, nešti našlaičio dalį. Po karo atėjo atsiskaitymo metas, bet aš juo nepasinaudojau, nes, kaip sakiau — supratau aukos ir kančios prasmę, supratau, kad kerštas ir neapykanta tik didina tą gaisrą, kuris mano akivaizdoje degė tautoje, nusinešdamas tūkstančius gyvybių, supratau, kad, norint pataisyti gyvenimą, reikia eiti su meile ir auka.

Praeitais metais aš švenčiau savo 50-metį, taigi už Tarybų Lietuvą esu vyresnis 10-čia metų. Virš 30 metų aš išdirbau įvairiose jos statybose bei gamyklose, todėl turiu ne tik teisę, bet ir pareigą kovoti su blogybėmis, pasakyti kai kurias kritines pastabas. Juo labiau, kad LTSR Konstitucijos 47 str. įpareigoja valstybinius organus ir visuomenines organizacijas reaguoti į piliečių kritiką, į ją atsakyti ir imtis reikiamų priemonių padėčiai ištaisyti. Atsakydamas Raseinių rajono laikraščio „Naujas rytas" redakcijai, aš kreipiausi į Lietuvos K. P. pirmąjį sekretorių dr. Griškevičių ne su kažkokiomis teorijomis, kaip tai kalba kaltinamojoje išvadoje, bet išdėsčiau konkrečius

dalykus, kalbėjau apie nusikalstamumo didėjiną, reikalavau, kad būtų paskelbta nusikalstamumo statstika.

Mūsų spaudoje daug kalbama apie veršeliųir paršelių auginimą, aš gi kalbėjau apie žmones, be negavau atsakymo. Buvau suimtas. Todėl turiu teis paklausti Aukščiausiąjį Teismą, ar šis suėmimas yra asakymas į mano kritiką? O juk persekioti už kritiką draudžiama. Šių metų birželio 5 d. „Izvestija" atspausdino strapsnį „Pod pressom prestupnosti", kuriame kritikuojami nusikaltimai JAV. Štai šiurpios statistikos duomenys: kas 24-rios minutės — užmušamas žmogus, kas 7-nios minutės — išprievartavimas, kas minutė ir 10 sekundžių – ginkluotas apiplėšimas.

Perskaičius šias šiurpias eilutes, nejučiomis kyla klausimas, ar geresnė padėtis pas mus? Deja, aš to nežinau ir neturiu teisės žinoti. Bet gyvenimo praktika rodo, kad pas mus padėtis ne geresnė. Štai keletas pavyzdžių: Vytautas Grigonis, tik baigęs mūsų pataisos auklėjimo darbų mokyklą, per vieną dvisavaitės bėgį užmušė 4 žmones. Teko sėdėti su Kęstučiu Novikovu, kurio visi broliai papuolė už grotų.

Ar priėjome mes tą ribą, kurią „Izvestija" vadina kritine, aš nežinau, bet čia paminėti pavyzdžiai rodo, kad mūsų nusikaltėliai irgi nesnaudžia. Kovoti su šiomis blogybėmis neužtenka vien teisminių administracinių priemonių. „Bausk ir priglausk" sako liaudies patarlė.

Bausmė, kuri neturi meilės atspalvio, nėra auklėjamojo pobūdžio. Ji žmogų atstumia ir dar labiau sugyvulina. Jeigu į žmogų žiūrėsi kaip į gyvulį, jis gyvuliu ir pavirs.

Lukiškio kalėjime žmonės saugojami stipriau kaip žvėrys: ant langų uždėtos geležinės užuolaidos, kalinių vadinamos „namordninkais", o rezultatai? Nusikalstamumas ne mažėja, bet didėja. Zoologijos sode uždarytiems plėšriausiems žvėrims reikalinga saulė ir oras, nes be jų jie negali gyventi, o žmogus negali tobulėti be meilės, be žmoniškumo. Auklėdami žmogų tik bausminėmis priemo-

nėmis, jį atstumiame, sugyvuliname, padarome piktesnį už žvėrį.

Baudžiamasis kodeksas neapima viso žmogaus, juo nepakeisi Dievo įstatymų, jis yra bejėgis ten, kur nemato įstatymo saugotojo akis.

Tai labai akivaizdu, peržengus Lukiškio kalėjimo slenkstį, ten kamerose žmonės nurenginėjami, atimami siuntiniai, o budri įstatymo saugotojo akis to nepastebi.

Kur gi ta dirva, kurioje auga nusikalstamumo šaknys? Aš noriu atkreipti jūsų dėmesį į tą dvasinę tuštumą, į kurią įstūmė žmogų tie, kurie, neturėdami atsakymo į žmoniją jaudinančius klausimus (kam mes gyvename? kodėl mirštame? kokia yra aukos ir kančios prasmė?), išdrįso sugriauti Dievo autoritetą, atimti amžinojo gyvenimo viltį.

Tušti žemiškos laimės pažadai tik įkaitino sugyvulinto žmogaus aistras, žmogus legaliomis ir nelegaliomis priemonėmis pradėjo kurti mikrorojų savo aplinkoje — asmeninę laimę. Kombinacija, spekuliacija, tai vis asmeninės laimės kūrimo padariniai. Ši laimė pasiekiama tik vingiuotais „blato" takeliais. Kiti nusivylę laimės ieško išgerto butelio dugne. Girtavimas yra daugelio nelaimių priežastis.

Tiesa, alkoholinių gėrimų gamyba ir prekyba duoda didelį pelną, bet prarastas darbo laikas, gamybinis niekalas bei traumos neša ne mažesnius nuostolius. Pažvelgę į auto įvykių statistikas, matome, kad didelė dalis jų įvyksta dėl to, kad vairuotojai ir pėstieji būna neblaivūs. Bet čia tik materialinė medalio pusė, o moralinė? Beprotnamiai, veneriniai dispanseriai, kalėjimai ir nepilnamečių kolonijos.

Alkoholio garais apsvaigę, tarytum akli brendame į nusikalstamumo liūną.

Paskelbkite nusikalstamumo statistikas, atriškite liaudžiai akis, kol ne vėlu, gal pamatę aklavietę, į kurią mes einame, žmonės susipras ir grįš atgal.

Ligonis, jeigu jis nori pasveikti, turi žinoti apie savo ligą, tik nuo mirti pasmerktųjų tai slepiama. O gal kai kas jau netiki tautos gyvastingumu, todėl, pumpuodami į jos organizmą vis didėjantį svaigalų kiekį, laukia jos mirties? Aš tikiu, kad tautoje dar yra gyvų ląstelių, galinčių kovoti su blogio mikrobais. Tik reikia, kad visa visuomenė būtų įtraukta į šią kovą, neišskiriant nei tikinčiųjų, kuriuos artimo meilės įstatymas įpareigoja kovoti su blogybėmis, žudančiomis žmogaus dvasią ir kūną.

Aš esu kaltinamas už organizavimą eisenos, t.y. už kovą su šiomis blogybėmis. Jaunimas pradėjo tautos nublaivinimo ir nuskaistinimo žygį ir padarė gerą pradžią. Iš 1,5 tūkstančio žmonių nebuvo nei vieno išgėrusio, praėjom 8 km, nepalikom nei vieno tuščio butelio.

Gerbiamasis teisme, prieš jus stovi svarstyklės. Vienoje jų pusėje — kova už nublaivinimą ir nuskaistinimą, o kitoje — prokuroro autoritetas, kuris be įrodymų pareikalavo aukščiausios bausmės pagal duotąjį straipsnį.

Mane suėmė kaip kokį vagį, einantį į darbą. Du vyrai, neparodę dokumentų, pareikalavo, kad sėsčiau į jų mašiną. Kratos metu surašytas protokolas, reikalaujant mano žmonai, nebuvo jai paliktas, į šį teismą nebuvo įleistas nei vienas mano pažįstamas. Jūs galite mane išteisinti arba nuteisti, tad apsispręskite, kas jums svarbiau: prokuroro autoritetas ar teisingumas, kova už tautos nublaivinimą ir nuskaistinimą. Ar esu kaltas? Jeigu kaltas, tai tik tiek, kad per mažai mylėjau, per mažai kentėjau, už gėrį per mažai kovojau.

Mačiau aš tautą skausmo ir kančios prislėgtą, mačiau aš ją suklupusią negimusių kūdikių kraujuje, mačiau aš didelę minią, turbūt daugiau kaip milijoną vyrų ir moterų, jaunuolių, vaikų ir kūdikių, darbininkų, tarnautojų, inžinierių, daktarų ir mokslininkų. Visi jie rinkosi anapus gyvenimo slenksčio, tiesė į mus rankas. Aš juos mačiau, verkiau kaip kūdikis iš gailesčio ne kartą, bet nešaukiau: Atidarykite duris! Beširdžiai, ką jūs darot? Negi nematot,

kad mums trūksta darbo rankų, trūksta jaunatviško ryžto, trūksta kūdikiško džiaugsmo!" Durų niekas neatidarė, o aš tylėjau. Esu kaltas — bauskite mane!

Kalta mūsų motina, ji davė mums gyvybę,
Ji mokė mus vaikščioti gimto krašto takais.
Kita gali būti tik pamotė, jai nerūpi tautos likimas,
Jei kalbos netektume, būtume vargingi nebyliai.
Tad papuoškime žilų motinų galvas žalių žodžių vainiku.
Ji amžina jaunamartė, ji mokys vaikščioti ir mūsų vaikus.

Tai E. Mieželaičio žodžiai. Aš mačiau, kaip ši žiloji motina Baltarusijos lietuviškose kolonijose prie pamotės lenkės dar turėjo savąsias mokyklas, o dabar ji jų jau neteko. Prie Nemuno krantų ši žiloji motina savųjų svetimais keiksmažodžiais apspjaudyta pasidarė nedrąsi, vengia viešųjų vietų. O motina mano senoji, gyvasis paminkle senųjų pasaulio kalbų, nejaugi ir tave ištiks toksai pats likimas, kuris ištiko tavo jaunesniąsias seseris, t.y. lotynų ir senąją graikų kalbą? Aš tą pavojų mačiau, ėjau nešinas tyliu skausmu po krūtine, bet tylėjau. Aš kaltas — bauskite mane!

Nukrito ašara, tai kas, kažkas ranka numojo
O gal koks Šlemanas atkas tą ašarą kaip troją,
Gal mokslo vyrai tyrinės po šimtmečio, po kito,
Kokios ji buvo giminės, dėl ko ir kaip nukrito,
Kažkas toj ašaroj atras kaltus, be abejonės.
Ar žmonės mus tada supras, ar mums bus gėda, žmonės.

J. Marcinkevičius.

Autorius sako, kad šis jo eilėraštis nebaigtas. Tikiuosi, kad jis per daug neužpyks, jeigu aš pridėsiu keletą minčių.

Amžių glūdumoje ant amžinojo gyvenimo vilties uolos buvo pastatytas pastatas ir pavadintas Lietuva. Jis pragyveno istorijos negandas, nes pamatai buvo sutvirtinti Dievo įstatymais.

Dabar „mokslo vardu" norima psikasti po šia uola ir susprogdinti ją.

Tai daro tie, kurie neturi į ką atemti tautos moralę. Jeigu baudžiamasis kodeksas yra bejėgis, ten, kur nemato budri įstatymo saugotojo akis, nes neapima viso žmogaus, tad ar protinga iš žmonių sąžinės ištrinti žodžius:

— Ką padarėte vienam iš mažiausių mano brolių, man padarėte.

Jeigu bus susprogdinta uola, į kurią atremti tautos moraliniai pamatai, jeigu mes pritrūksime rankų, kurios sugeba ašarą nušluostyti, išsipildys pranašiški poeto žodžiai: „Po šimtmečio, po kito istorikai, tautos kapą atkasę, tyrinės tautos ašaras, apkaltins mus trumparegiškumu, savanaudiškumu ir mums bus gėda, žmonės . . ."

Kas tiki į Dievo Apvaizdą galingą,
Tas baimės vaikų nepažįsta silpnos.
Mums teko per amžius dalis nelaiminga,
Bet niekas nežino rytojaus dienos.

(Maironis)

Aš tikiu į Dievo Apvaizdą galingą. Tikiu, kad ir mano mažutė auka — kelionė, į kurią išleisdama žmona kryžiumi laimino, nepražus, o bendroje pynėje su Lietuvos kankiniais ir šventaisiais, vienybėje su Kristaus kryžiaus auka persvers Amžinojo Teisingumo skaistinimo kovos sėkme. Aš didžiuojuosi šios eisenos dalyviais, ypatingai jaunimu. Tai pirmieji pavasario žiedai, žibutės, pražydusios dar sušalusioje žemėje, artėjančios derlingos vasaros pranašai.

(„Aš tikiu į Dievo Apvaizdą galingą", — Vytautas Vaičiūnas KGB teisme):

Nuorašas

Baudž. byla Nr. 8-4 1981 m.

NUOSPRENDIS

Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos vardu

1981 m. birželio mėn. 26 d.

Širvintų m.

Lietuvos TSR Aukščiausiojo teismo teisminė baudžiamųjų bylų kolegija, susidedanti iš pirmininkaujančiojo teismo nario A. Jankausko, liaudies tarėjų: S. Masiuko ir L. Ražinsko, sekretoriaujant G. Jablonskaitei, dalyvaujant prokurorui J. Murauskui, teisiamajame posėdyje išnagrinėjo baudžiamąją bylą, kurioje Vaičiūnas Vytautas, Antano, gimęs 1930 m. kovo 9 d. Šakių rajone, Tupikų kaime, lietuvis, TSRS pilietis, nepartinis, turi aukštąjį išsilavinimą, vedęs, dirbo Kauno paleidimo-derinimo valdyboje inžinieriumi, kilęs iš valstiečių, ne karo prievolininkas, neteistas, gyv. Kaune, Hipodromo 46 bt. 35, — kaltinamas nusikaltimu, numatytu Lietuvos TSR BK 199/3 str.

Nustatė:

V. Vaičiūnas 1980 m. rugpiūčio 24 d. prisidėjo organizuojant grupinius veiksmus, susijusius su aiškiu neklausymu valdžios atstovų teisėtų reikalavimų, kuriais buvo šiurkščiai pažeista viešoji tvarka ir sukeltas transporto pažeidimas.

Taip, be atitinkamo valdžios organų leidimo, piktnaudžiaudamas tikinčiųjų religiniais jausmais, skatino dalyvauti ir organizavo tikinčiųjų, atvykusių į Tytuvėnų bažnyčią, eiseną į Šiluvą ir pats aktyviai dalyvavo, neklausydamas valdžios atstovų teisėto reikalvimo nutraukti tokius veiksmus. V. Vaičiūnas, laikydamas rankoje vėliavėlę, kaip organizatorius, Tytuvėnų m. Tarybų gatvėje nutraukė kuriam laikui transporto eismą, nurodė procesijai kelią ir kurstė savo aktyviais veiksmais tęsti procesiją, kuria buvo pažeidžiama viešoji tvarka ir transporto darbo ritmas.

Teisiamasis V. Vaičiūnas savo kaltę neigia, aiškindamas, kad jis dalyvavęs procesijoje, tačiau jo veiksmai nebuvo organizacinio pobūdžio. Su vėliavėle rankoje sustabdęs transporto eismą, rūpindamasis maldininkų saugumu. Pasakęs susirinkusiems prie bažnyčios kalbą, kuri buvo nukreipta prieš girtavimą ir kitas blogybes.

Tai, kad V. Vaičiūnas prisidėjo Tytuvėnuose organizuojant grupinius veiksmus, susijusius su aškiu neklausymu valdžios atstovų teisėtų reikalavimų irkuriais buvo sukeltas tranpsorto pažeidimas bei šiurkčiai pažeista viešoji tvarka, įrodyta liudytojų parodymai, daiktiniais įrodymais, foto nuotraukomis.

Iš byloje esamų pažymų matyti, jog Kelmė ir Raseinių rajonų Liaudies Deputatų Tarybų vykdomieji komitetai nesvarstė klausimo dėl leidimų išdavimo oganizuoti ir pravesti procesijas iš Tytuvėnų į Šiluv, nes toks prašymas nebuvo pareikštas (t. 1, b. 1.8, 12). Todėl, nesant LDT atitinkamų vykdomųjų komitetų sutikimo, procesijos organizavimas buvo neteisėtas, nes tuo šiurkščiai pažeisti „Relginių susivienijimų nuostatų" 50 ir 51 str.

Liudytojai H. Juzeliūnas ir S. Sturys parodė, jog jie, kaip valdžios atstovai, per garsiakalbį įspėjo procesijos dalyvius, liepė išsiskirstyti, nes jiems buvo žinoma, jog procesija buvo organizuota be atitinkamo valdžios organų leidimo. Taip pat liudytojas S. Sturys parodė, jog V. Vaičiūnas, kurio pavardę vėliau sužinojo, eidamas kolonos priešakyje sustabdė su raudona vėliavėle transporto eismą, suteikdamas procesijai pirmenybę, nukreipinėjo koloną link Šiluvos.

Liudytojas Č. Janušonis parodė, jog teisiamasis kreipėsi į šventoriuje susirinkusią minią, ragindamas dalyvauti procesijoje. Po to su vėliavėle rankoje reguliavo procesijos eiseną, sustabdė gatvėje transportą. Minėtas liudytojas įvykio vietoje fotografavo ir fotonuostatą perdavė tardymo organams.

Č. Janušonio parodymus pilnai patvirtina ir juos papildo fotonuotraukos, iš kurių matyti, jog teisiamasis šventoriuje ir procesijoje buvo ne eiliniu dalyviu (t. 1, b. 1. 30-44).

Analoginius parodymus davė ir pateikė nuotraukas iš įvykio vietos liudytojas S. Ramoška, kur taip pat

patvirtina V. Vaičiūno kaltę jam inkriminuotame nusikaltime (t. 1, 1. 52-60).

Liudytojas I. Gaubšaitė parodė, jog V. Vaičiūnas, kurį pamatė prasidėjus procesijai, buvo aktyvus: mojavo raudona vėliavėle, sustabdė gatvėje transporto eismą, koloną nukreipė Šiluvos link.

Liudytojai V. Lukonas, V. Černikienė parodė, jog įvykio dieną prieš procesijos pradžią šventoriuje vyriškis rudos spalvos lietpalčiu (kaip nustatyta byloje teisiamasis V. Vaičiūnas) kreipėsi į minią, ragindamas dalyvauti eitynėse į Šiluvą. Po jo kalbos žmonės pradėjo rikiuotis į koloną. Minėti liudytojai parodė, jog kolona esmingai trukdė transporto eismui (t. 1, 1. 45,49).

Liudytojai V. Mišeikis ir A. Gecas parodė, kad V. Vaičiūnas, mojuodamas vėliavėle, uždarė bet kokį transporto eismą Tytuvėnuose, matė gatvėje stovinčius ir laukiančius, kol atlaisvins kelią, automobilius.

Liudytojas J. Daniliauskas parodė, jog eisena trukdė transporto darbui ir jis, kaip maršrutinio autobuso vairuotojas dėl nurodytos priežasties pažeidė eismo grafiką.

Taigi, iš išdėstytų įrodymų seka, jog teisiamasis, V. Vaičiūnas prisidėjo organizuojant grupinius veiksmus, kuriais buvo sukeltas transporto darbo pažeidimas, šiurkščiai pažeista viešoji tvarka, nebuvo paklausyta valdžios atstovų teisėtų reikalavimų. Todėl šie teisiamojo veiksmai atitinka Lietuvos TSR BK 199/3 str. numatytam nusikaltimui.

Skiriant bausmę atsižvelgtina į padarytojo nusikaltimo pobūdį ir jo pavojingumo visuomenei laipsnį ir kaltininko asmenybę.

V. Vaičiūnas iš paskutinės darbovietės, kurioje dirbo su pertrauka nuo 1976 m., charakterizuojamas teigiamai kaip darbštus, drausmingas, gerai žinantis savo darbą. Kaip kolektyvo narys buvo uždaras, nekalbus (t. 2, 1. 155).

Byloje atsakomybę sunkinančių bei lengvinančių aplinkybių nenustatyta.

Baudžiamųjų bylų kolegija, vdovaudamasi Lietuvos TSR BPK 331, 333 str.,

nusprendė:

Vaičiūną Vytautą, Antano, pripažinti kaltu, padariusį nusikaltimą numatytą Lietuvos TSR 199/3 str. ir nuteisti jį laisvės atėmimu 2 m. ir 6 mėn. bendrojo režimo pataisos darbų kolonijoje.

Įskaičius tardomąjį kaltinimą į bausmės laiką, jos pradžią skaičiuoti nuo 1981 m. kovo 25 d.

Daiktinius įrodymus palikti prie bylos, išskyrus vėliavėlę, kurią sunaikinti.

Nuosprendis kasacine tvarka neskudžiamas ir neprotestuojamas.

Pirmininkaujantysis: (pas.) A. Jankauskas

Liaudies tarėjai: (pas. S. Masiukas ir L. Ražinskas

Nuorašas tikras:

Teismo narys — A. Jankauskas

SOS! KUNIGŲ SEMINARIJA PAVOJUJE!

Lietuvos KP CK pirmajam Sekretoriui P. Griškevičiui

LTSR Ministrų Tarybai

Lietuvos Katalikų Bažnyčios Vyskupams

Lietuvos katalikų

Pareiškimas

LTSR Konstitucija skelbia: „Bažnyčia Lietuvos TSR atskirta nuo valstybės" (50 str.). Spauda, radijas, televizija ir agitatoriai liaudžiai nuolat skelbia, kad tarybinė valdžia nesikiša į Bažnyčios vidaus reikalus. Deja, dabartinė tikrovė mums, Lietuvos katalikams, kelia labai didelį susirūpinimą.

Mums visiškai neaišku, kas šiuo metu yra tikrasis Kauno Kunigų seminarijos šeimininkas: Lietuvos vyskupai ar Religijų reikalų tarybos įgaliotinio įstaiga? Pagal Bažnyčios įstatymus, Kunigų seminarijos reikalus turėtų tvarkyti vyskupai, o iš tikrųjų juos labai dažnai tvarko tarybinės valdžios pareigūnai.

1980 m. rudenį Religijų reikalų tarybos įgaliotinio įstaiga neleido priimti į Seminariją 17 kandidatų. Kiekvienais metais Kunigų seminarijos vadovybė turi pasiųsti Religijų reikalų tarybai stojančiųjų į seminariją kandidatų sąrašą, o ši — kai ką patvirtina, kai ką atmeta. Argi Kunigų seminarija ruošia partinius darbuotojus, kad valdžios pareigūnai taria lemiamą žodį, kas gali joje mokytis, o kas ne?

1980 m. Religijų reikalų tarybos įgaliotinis P. Anilionis įsakė pašalinti iš seminarijos IV kurso klieriką Aloyzą Volskį. Panašiai tarybinės valdžios pareigūnai su Kauno Kunigų seminarijos auklėtiniais elgėsi per visą pokario laikotarpį. Dėl jų savivalės iš Seminarijos buvo pašalinti klierikai: Juozapas Giedraitis, Jonas Zubrus, Jonas Lauriūnas, Juozapas Čepėnas, Petras Našlėnas, Vytautas Merkys ir daug kitų.

Tarybinės valdžios pareigūnai kandidatus ir klierikus verbuoja darbui tokiuose valdžios organuose, kurie Bažnyčią ne stato, o griauna. Šitai galėtų paliudyti kiekvienas drąsus, jaunas kunigas. Tokiu būdu kandidatai į seminariją ir klierikai yra šantažuojami, trukdoma jiems ruoštis kunigystei, žalojama jų dvasia, o kartais sugriaunama net jų fizinė sveikata.

Valdžios pareigūnai kišasi net į Kunigų seminarijos vadovybės ir profesūros skyrimą; be Religijų reikalų tarybos įgaliotinio sutikimo vyskupai negali paskirti Kunigų seminarijai net dvasios vado.

Šitokį tarybinės valdžios kišimąsi į Kauno Kunigų seminariją negalima nei paslėpti, nei pateisinti. Todėl mes reikalaujame:

1. Nuo 1981 m. panaikinti Kauno Kunių seminarijai bet kokius apribojimus, kad į ją galėtų įstotvisi norintieji tapti kunigais.

2. Netrukdyti Lietuvos vyskupams kirti Kunigų seminarijai tinkamą vadovybę bei profesūr.

3. Įsakyti valdžios organams nešantažuti kandidatų bei klierikų ir neversti jų dirbti prieš svo sąžinę ir Bažnyčios interesus.

1981 metai

Po šiuo pareiškimu pasirašė tikintieji:

Šakiuose — 1459, Griškabūdyje — 676, Kybartuose — 1817, Kudirkos Naumiestyje — 922, Sasnvoje — 288, Patilčiuose — 105, Kaune — 2816, Avite — 979, Pasirašiusiųjų sąrašas nepilnas — Red. pasaba.

(KGB atstovas Anilionis nuolatos atakuoja Kauno Kunigų seminariją):

Lietuvos Vyskupų Konferencijos Pirmininkui
Jo Ekscelencijai Liudvikui Poviloniui

Nuorašai: Vyskupams ir Vyskupijų Valdytojams

Lietuvos katalikų

Pareiškimas

Esame susirūpinę ir sujaudinti vienintelės Kauno Kunigų seminarijos sunkia padėtimi. Mums žinoma, kad praeitų metų rudenį į Kauno Kunigų seminariją nebuvo priimta 17 kandidatų. Juos atmetė ne Kunigų seminarijos vadovybė, bet Religijų reikalų tarybos įgaliotinis. Buvo pašalintas IV kurso Telšių vyskupijos klierikas Aloyzas Volskis. Jis pašalintas tam pačiam įgaliotiniui liepus, o ne Kunigų seminarijos vadovybei nutarus. Taip civilinė vyriausybė elgėsi su Kunigų seminarijos kandidatais ir auklėtiniais per visą pokario laikotarpį.

Mes skaitome tarybinėje spaudoje, girdime per radiją

ir televiziją, o kartais mums aiškina lektoriai, kad tarybinė valdžia nesikiša į Bažnyčios vidaus reikalus. Jei taip, tai kodėl valdžia nustato, ką į Kunigų seminariją priimti, kiek priimti, ką atmesti, ką iš seminarijos pašalinti?

Mes, tikintieji, savo aukomis išlaikome Kunigų seminariją. Mūsų šeimos duoda Kunigų seminarijai kandidatus. Jie yra gražiausi šeimų žiedai. Mes negalime abejingai žiūrėti, kai yra varžoma normali Kunigų seminarijos veikla. Be to, vis daugėja parapijų be klebonų. Pasirodo, kad kunigų stokojama ne dėl pašaukimų trūkumo.

Todėl prašome ir drįstame reikalauti, kad Jūs, mūsų Ganytojai, padarytumėte viską, kad visi norintieji bei tinkami kandidatai galėtų mokytis Kunigų seminarijoje.

Mes, tikintieji, Jus ir Kunigų seminariją visokeriopai remsime.

Po šiuo pareiškimu pasirašė tikintieji: Skaudvilėje — 626, Kvėdarnoje — 310, Upynoje-Girdiškėse — 401, Kaltinėnuose — 330, Varsėdžiuose — 138, Varniuose — 377, Lauksodoje — 167, Luokėje — 407, Viešvėnuose — 413, Šilalėje ir Tubinėje — 2746, Telšių katedroje — 4925. Pasirašiusiųjų sąrašas nepilnas.

Lietuvos TSR KP CK Pirmajam sekretoriui
P. Griškevičiui

Nuorašai:
Lietuvos Katalikų Bažnyčios Vyskupams ir
Vyskupijų Valdytojams
Kauno Kunigų seminarijos Rektoriui

Panevėžio vyskupijos kunigų

Pareiškimas

Dauguma Lietuvos gyventojų yra tikintieji katalikai. Tačiau tarybinė vyriausybė per mažai leidžia priimti į Kauno Kunigų seminariją kunigystei rengtis kandidatų,

kad šie užimtų mirusiųjų kunigų vietas ir galėtų tikintiesiems patarnauti, remiantis LTSR Konstitucijos teisėmis, pasirašytomis tarptautinėmis konvencijomis.

Prieš II Pasaulinį karą Lietuvoje kunigus rengė 4 Kunigų seminarijos, o penktoji buvo statoma Panevėžyje. Klierikų skaičius nebuvo limituojamas. 1946 m. Lietuvos tarybinė vyriausybė paliko tik vieną Kunigų seminariją Kaune su apribotu klierikų skaičiumi. Privesta prie to, jog 1969 ir 1970 m. visai Lietuvai buvo leista pašventinti vos po 3 kunigus. 1970 m. Lietuvoje mirė 18 kunigų. 1980 m. visai Lietuvai buvo pašventinta 10 kunigų o mirė — 18. Panevėžio vyskupija gavo tik vieną kunigą, o neteko penkių kunigų. Parapijos lieka be kunigų, ir tikintieji reikiamai dvasiniai neaprūpinami. Kaip sunku tikintiems darbininkams, neturintiems savo parapijoje klebono, — tada tenka keliauti į kitas parapijas, kad susiratų kunigą.

Pažvelkime nors truputį į Panevėžio vyskupijos padėtį:

1960 m. Panevėžio vyskupijoje dar buvo 177 kunigai, o po 20 metų, kad ir buvo naujai pašventinami, beliko 130 kunigų. Jei 1975 m. 7 parapijos liko be klebonų, tai po 5 metų, 22 parapijos neturi nuolatinai gyvenančių klebonų. Iš 130 kunigų, 67 kungai yra sulaukę 60 metų amžiaus (valstybiniu požiūriu — pensininkai), o iš jų 32 turi net 70 metų ir daugiau, iš kurių 14 klebonų neturi padėjėjų kunigų. Dėl senyvo amžiaus, ligų ir negalavimų nėra kas juos pavaduotų. Pvz., Dusetų parapijos klebonas, Zarasų dekanas kun. V. Arlauskas, būdamas 70 metų, turi darbuotis vienas, kai 1939 m. Dusetose dirbo 4 kunigai. Šeduvoje 1939 m. buvo 4 kunigai, o dabartiniu metu klebonas kan. Bronius Antanaitis privalo dirbti, galima sakyti, vienas, nes Šeduvoje gyvenantis kun. Augustinas Pranskietis yra aklas ir bebaigiąs 96 metus, o kun. Petras Rauduvė — 80 metų, ligonis. Be to, klebonas kan. Bronius Antanaitis kartu yra ir Dambravos parapijos klebonas. Vabalininke 1939 m. buvo 3 kunigai, pastaruoju laiku yra vienas — kun. nepajėgus net laikyti šv. Mišias. Todėl

kunigai ir tikintieji laukia naujų kunigų iš Kauno Kunigų seminarijos.

Ypatingai skaudus ir žalingas faktas, kad ne visi tinkami kandidatai kunigystei galį įstoti į seminariją mokytis, kad priimant kandidatus lemiamą žodį taria ne Kauno Kunigų seminarijos vadovybė, ne ordinarai, o civilinės valdžios pareigūnai su Religijų reikalų tarybos įgaliotiniu priešakyje. Jie stengiasi, kad į seminariją patektų kuo daugiau kandidatų, neturinčių kunigystei pašaukimo, be geros fizinės ir psichinės sveikatos. Be to, Valstybinio saugumo darbuotojai verčia klierikus bendradarbiauti su jais. Tai labai kenkia Bažnyčiai. Negalima pateisinti, kad klierikai žlugdytų Kunigų seminarijos dvasią, o tapę kunigais, demoralizuotų Lietuvos dvasiškiją.

Religijų reikalų tarybos įgaliotinis P. Anilionis yra pareiškęs, kad Kauno Kunigų seminarija priima nuo kariuomenės atleistus kandidatus, todėl jie silpnos sveikatos — invalidai. Labai apgailėtina, kodėl P. Anilionis 1980 m. vasarą, kai Kauno Kunigų seminarijos vadovybė nusiuntė į Vilnių Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui tvirtinti 36 kandidatus, 17 iš jų atmetė. 1979 m. vasarą 11 kandidatų neleista įstoti į Kunigų seminariją. Kodėl pajėgiausiems kandidatams neleista mokytis Kunigų seminarijoje? Praleidus į seminariją nesveikus, vėliau juos reikia šalinti. 1980 m. rudenį dėl epilepsijos buvo atleistas vienas iš pirmo kurso, o kitas iš trečio kurso, o iš ketvirto kurso atleistas kaip netinkamas. Ir dar abejojama dėl kai kurių kitų klierikų tinkamumo.

Kad Religijų reikalų taryba nusprendžia klierikų likimą rodo naujas skaudus faktas. 1980 m. rudenį, pradedant naujus mokslo metus, įgaliotinis P. Anilionis įsakė Kauno Kunigų seminarijos vadovybei atleisti iš IV kurso klieriką Aloyzą Volskį. Jis kaltinamas tuo, kad atostogų metu bendravo su uoliais kunigais, kuriuos P. Anilionis vadina „kunigais ekstremistais". Klierikas A. Volskis yra žinomas

kaip šaunus kandidatas kunigystei. Jis – praktikuojančios tikėjimą šeimos sūnus, atitarnavęs kariuomenėje. Nėra žinoma, kad klieriko A. Volskio elgesys būtų nusikaltimas, sankcionuotas valstybiniu įstatymu. Klieriko pašalinimui įgaliotinis panaudojo seminarijos vadovybę kaip įrankį. Taip elgdamasis įgaliotinis eina nedatinio prokuroro pareigas Kunigų seminarijoje. Iš ko jis gavo tokią teisę? Jei per eilę pokario metų civilinės valdžios pareigūnai nebūtų kliudę įstoti į seminariją tinkamiems kandidatams, jei nebūtų taip sumažintas klierikų limitas, tai šiandien nebūtų Lietuvoje kunigų trūkumo . . .

Kauno Kunigų seminarija išlaikoma tik tikinčiųjų aukomis, kurie laukia parapijose ir turi teisę sulaukti gerų kunigų dvasiniam aptarnavimui. Tačiau kunigystei kandidatus atrenka Valstybinio saugumo darbuotojai ir Religijų reikalų tarybos įgaliotinis. Koks baisus istorinis paradoksas! Kunigų seminarija — ne koks technikumas, kad jai vadovautų nepažįstantieji dvasinio gyvenimo, jo nebranginantieji ir net kovojantieji prieš tikėjimą ir Kristaus Bažnyčią . . . Kunigų seminarija nebūtų dvasinė institucija, prarastų savąją paskirtį, jeigu jai vadovautų neoficialus rektorius — Religijų reikalų tarybos įgaliotinis, kuris yra ne tik tarpininkas tarp Bažnyčios ir valstybės, bet ir labai aktyvus veikėjas griaunant Katalikų Bažnyčią Lietuvoje.

Kunigų seminarija klierikus turi paruošti ne tik kunigo pareigoms atlikti, bet dar svarbiau – dvasia subręsti kunigystei, vadovaujant dvasinei vadovybei ir dėstytojams.

Prašome atkreipti dėmesį į mūsų iškeltus klausimus ir apsvarstyti mūsų pareiškimą, kad tikrai pagerėtų Kauno Kunigų seminarijos padėtis.

1. Lietuvos TSR Konstitucijos 50 str. „Bažnyčia LTSR atskirta nuo valstybės . . ." todėl leisti vyskupams ir vyskupijų valdytojams bei Kunigų seminarijos vadovybei laisvai tvarkyti visus kunigų seminarijos reikalus ir priimti visus tinkamus kandidatus, neribojant skaičiaus,

be jokio Religijų reikalų tarybos įgaliotinio atrinkimo ir be jo patvirtinimo. LTSR Konstitucijos 38 str. suteikia „. . . teisę pasirinkti profesiją, užsiėmimo rūšį ir darbą pagal pašaukimą, sugebėjimą, profesinį pasirengimą, išsilavinimą ir atsižvelgiant į visuomenės poreikius . . ." Tikintiesiems kiekvienai parapijai būtinai reikalingas kunigas. Norintiems pasiruošti kunigystei daromos kliūtys. Tai yra tikinčiųjų diskriminavimas, pažeminimas, įskaudinimas ir kelia teisėtą pasipiktinimą dėl daromų kliūčių ir skriaudų . . . Religijų reikalų tarybos įgaliotinis P. Anilionis viešai skelbia, kad kandidatų priėmimą laisvai tvarko Kunigų seminarijos vadovybė. Tebūnie tai ne tik žodžiai, bet ir gyvenimo realybė, — Kunigų seminarija — Bažnyčios globoje.

2. Duoti nurodymą Valstybės saugumo darbuotojams nešantažuoti ar kitokiu būdu nekliudyti kandidatų įstojimui į Kauno Kunigų seminariją ir joje besimokančius neverbuoti su jais bendradarbiauti, nes tai nesiderina su Seminarijos auklėjimu. Saugumo darbuotojų veikla seminarijoje yra pakankamai ryški. Klierikai privalo vadovautis ir paklusti tik Kunigų seminarijos tvarkai, dvasiai ir nurodymams be pašalinių įsikišimo.

3. Kaip kandidatų priėmimą, taip ir jų atleidimą, jei jie yra netinkami, palikti vyskupų, valdytojų ir Seminarijos vadovybės laisvam sprendimui. Todėl prašom įsakyti Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui atšaukti draudimą klierikui A. Volskiui tęsti mokslą Kauno Kunigų seminarijoje, nes jis yra pašalintas iš seminarijos Religijų reikalų tarybos įgaliotinio įsakymu.

4. Leisti laisvai vyskupams ir vyskupijų valdytojams parinkti dvasinę vadvoybę Kauno Kunigų seminarijoje ir dėstytojus.

5. Prašome grąžinti Kauno Kunigų seminarijai aukštosios mokyklos teises ir atleisti nuo karinės prievolės Kunigų seminarijos auklėtinius.

Panevėžys, 1981.V.3.
Po šiuo raštu pasirašė šie Panevėžio vyskupijos kunigai:

Kun. Petras Adomonis,
Kun. Bronius Antanaitis,
Kun. Vincentas Arlauskas,
Kun. Jonas Bagdonas,
Kun. Juozas Bagdonas,
Kun. Antanas Balaišis,
Kun. Bronius Balaiša,
Kun. Jonas Balčiūnas,
Kun. Juozas Balčiūnas,
Kun. Jurgis Balickaistis,
Kun. Kostas Balsys,
Kun. Petras Baltuška,
Kun. Algis Baniulis,
Kun. Kazimieras Baronas,
Kun. Laimingas-Feliksas Blynas,
Kun. Adolfas Breivė,
Kun. Petras Budriūnas,
Kun. Jonas Buliauskas,
Kun. Juozas Dubnikas,
Kun. Steponas Galvydis,
Prel. Kazimieras Dulknys,
Kun. Juozapas Garška,
Kun. Juozapas Giedraitis,
Kun. Kazimieras Girnius,
Kun. Alfonsas Gražys,
Kun. Mykolas Grigaliūnas,
Kun. Antanas Gružauskas,
Kun. Klemensas Gutauskas,
Kun. Gaudentas Ikamas,
Kun. Vincentas Inkratas,
Kun. Alfonsas Jančys,
Kun. Povilas Jankevičius,

Kun. Povilas Liškinis,
Kun. Antanas Mitrikas,
Kun. Kazimieras Mozūras
Kun. Povilas uozėnas,
Kun. Jonas Lbakojis,
Kun. Jonas Ngulevičius,
Kun. Liongina Neniškis,
Kun. Petras Pykštas,
Kun. Algis Nrušis,
Kun. Antanas Petrauskas,
Kun. Albinas Pipiras,
Kun. Jonas Pranevičius,
Kun. Augustinas Pranskietis,
Prel. Leopoldas Pratkelis,
Kun. Robertas Pukenis,
Kun. Izidorius Puriuškis,
Kun. Antanas Rameikis,
Kun. Pranciškus Raščius,
Kun. Petras Rauduvė,
Kun. Jonas Rimša,
Kun. Edmundas Rimkevičius,
Kun. Pranciškus Sabaliauskas,
Kun. Petras Senulis,
Kun. Bronius Simsonas,
Kun. Leonardas Skardinskas,
Kun. Mykolas Stonys,
Kun. Bronius Strazdas,
Kun. Aloyzas Sungaila,
Kun. Povilas Svirskis,
Kun. Ignas Šiaučiūnas,
Kun. Bronius Šlapelis,
Kun. Povilas Šliauteris,

Kun. Juozas Janulis,
Kun. Vytautas Jasiūnas,
Kun. Jonas Jatulis,
Kun. Jonas Juodelis,
Kun. Jonas Jurgaitis,
Kun. Antanas Juška,
Kun. Alfonsas Kadžius,
Kun. Petras Kiela,
Kun. Antanas Kietis,
Kun. Anicetas Kisielius,
Kun. Vladas Kremenskas,
Kun. Stanislovas Krumpliauskas,
Kun. Petras Kuzmickas,
Kun. Jonas Lapinskas,
Kun. Antanas Liesis,
Kun. Juozas Lukšas,
Kun. Leonas Lukšas,
Kun. Petras Markevičius,
Kun. Vytautas Marozas,
Kun. Aleksandras Masys,
Kun. Leonas Mažeika,
Kun. Juozapas Mickevičius,
Kun. Antanas Mikulėnas,
Kun. Juozapas Šumskis,
Kun. Gediminas Šukys,
Kun. Albertas Talačka,
Kun. Leonardas Tamošauskas,
Kun. Stanislovas Tamulionis,
Kun. Petras Tarutis,
Kun. Petras Tijušas,
Kun. Vytautas Tvarijonas,
Kun. Jonas Uogintas,
Kun. Benediktas Urbonas,
Kun. Sigitas Uždavinys,
Kun. Jonas Vaičiūnas,
Kun. Eduardas Vaišnoras,
Kun. Antanas Valančiūnas,
Kun. Antanas Valantinas,
Kun. Juozapas Varnas,
Kun. Povilas Varžinskas,
Kun. Titas Vinkšnelis,
Kun. Vytautas Kapočius,
Kun. Antanas-Vytautas Žakrys,
Kun. Stanislovas Zubavičius,
Kun. Bronius Žilinskas

Iš viso pasirašė 113 kunigų, bet trijų parašai neįskaitomi.

Sovietiniams pareigūnams tikinčios liaudies balsas ir kunigų protestai yra bereikšmiai.

1981 m. stojantieji į Kunigų seminariją vėl buvo KGB pareigūnų verbuojami dirbti čekistų kolaborantais ir visa eilė gerų jaunuolių buvo Religijų reikalų tarybos įgaliotinio atmesti (tikslesni duomenys bus sekančiame „LKB Kronikos" numeryje — Red.).

Vienintelė išeitis prieš KGB savivalę — neakivaizdžiai paruošti atmestuosius kandidatus ir suteikti kunigystės šventimus. Kitaip Kunigų seminarijos šantažavimui nebus galo.

TERORAS RIEŠ KUNIGUS

1981 m. rugpiūčio 8 d.20 val. du piktadariai mirtinai peiliu sužalojo Pamūšio leboną Leoną Mažeiką ir jo šeimininkę-seselę vienuolę Teklę Martinaitytę. Nužudę kunigą, nusikaltėliai, nieko nepaėmę, pasišalino. Atvykę milicininkai neskubėjo ieškoti nusikaltėlių, o tikrino stalčius ir skaičiavo pinigu. Bevežant į ligoninę klebonas mirė — jam buvo supjautyti viduriai, o jo šeimininkė mirė ligoninėje.

Laidotuvės buvo numaytos trečiadienį, bet netikėtai, vyskupo įsakymu, atkelto į antradienį. Pamokslininkai taip kalbėjo, kad nežinantis tikrovės galėjo pagalvoti, kad kun. Mažeika nėra nužudytas, o mirė natūralia mirtimi. Laidotuvėse dalyvavo apie 100 kunigų. Po laidotuvių išsitiesė ilga tikinčiųjų virtinė nuo bažnyčios iki klebonijos — žmonės nors trumpam norėjo pažvelgti į tą kraujo klaną, kuriame užgeso kunigo gyvybė.

„Gimtajame krašte" (1981.IX.3) straipsnyje „Nusikaltėliams pagal įstatymus" verkšlenama, jog užsienio radijo stotys šmeižiančios tarybinius teisingumo organus, esą jie neiešką nusikaltėlių, nuo kurių yra nukentėję dvasininkai.

Toliau straipsnyje pasakojama, kad suimti Luokės klebono kun. Leono Šapokos žudikai: Jonas Sabaliauskas, gyv. Skuodo rajone, Adomas Lukšas, gyv. Kapsuke ir Danielius Mockevičius, gyv. Raseinių rajone.

Taip pat trumpai paminėta, kad suimti Pamūšio klebono kun. Leono Mažeikos ir jo šeimininkės Teklės Martinaitytės žudikai: Adolfas Kazlauskas ir Ona Baltramiejūnienė. Žudikų laukiąs atpildas.

Lietuvoje niekas netiki, kad suimti žudikai veikė savo iniciatyva, bet visi tyliai šnabžda — tai KGB kerštas.

Tiek kun. Leonas Šapoka, tiek kun. Leonas Mažeika savo laiku buvo įsipainioję į KGB voratinklį ir, atrodo, bandė jį sutraukyti.

Tokias išvadas leidžia daryti kai kurios nužudymo aplinkybės.

Žmogžudžiai, tarsi jausdami stiprų užnugarį, jautėsi labai drąsiai: atėjo dienos metu; radę ant kiemo malkas kapojantį senuką, į jį nekreipė jokio dėmesio. Jei nusikaltėliams būtų rūpėję pinigai, būtų galėję ateiti bet kurią naktį, nes klebono dažnai nebūdavo namuose, tačiau jie kelias dienas budėjo, kol sulaukė kunigą, grįžtantį iš pasimatymo su svečiais iš JAV.

Nors 1981 m. rugsėjo 5 d. televizijos laidoje „Akiratis" korespondentas Stuina tvirtino, kad nusikaltėlius į klebonijas traukia klebonų pinigai, tačiau ir vienu, ir antru atveju nusikaltėliams rūpėjo ne pinigai, nes jie buvo nepaliesti.

Galimas daiktas, kad svarbiausios nužudymų aplinkybės niekada nepaaiškės, bet jau dabar aišku, kad neatsitiktinai 1970 m. Lietuvoje sudegė trys bažnyčios: Sangrūdoje, Batakiuose ir Gaurėje, neatsitiktinai vienas po kito buvo nužudyti vienodo likimo kunigai, ne atsitiktinai išniekinamas Švč. Sakramentas daugelyje Lietuvos bažnyčių.

KGB kolaborantai — kunigai visą kaltę verčia aktyviems kunigams, esą jų veikla iššaukusi bedievių terorą prieš bažnyčias ir kunigus. O gal ir šiame teiginyje yra dalis tiesos? Gal šiuo teroru ir norima priversti kunigus — KGB kolaborantus ištikimai pildyti savo pareigas, palaikyti tikinčiuosiuose baimės atmosferą ir priversti aktyvius kunigus liautis kovojus už tikinčiųjų teises? Dabar aišku tiek, kad aktyviųjų kunigų teroru nenugąsdinsi, o KGB kolaborantai-kunigai jau aktyviau pradėjo pulti tuos kunigus, kurie nenuėjo „su velniu riešutauti".

* * *

1981 m. birželio mėn. 22 — liepos 6 dienomis Kaune, Panemunėje, buvo teisiama 10 nusikaltėlių grupė, apiplėšusi ir sužalojusi kunigus: Vytautą Užkuraitį ir Antaną Bitvinską. Įsilaužimo metu atsitiktinė moteris įsiminė

stovėjusios prie Griškabūdžio šventoriaus įtartinos mašinos numerį ir tai padėjo išaiškinti nuikaltėlius.

Plėšikai teisiami, o teroras siautėja toliau.

1980 m. spalio 29 d., 21 val. Ylkių (Skuodo raj.) bažnyčios klebonas kun. Antanas Jurgaitis buvo pakviestas pas ligonį. Nuėjęs į bažnyčią paimti Švč. Sakramentą, rado atrakintas bažnyčios duris. Prie bažnyčios slenksčio jam pastojo kelią trys vyrai.

— Kaip jūs čia patekoti ir kas jums atrakino duris? — nustebęs šūktelėjo klebonas.

— Mes esame svečiai; o svečių neklausiama. Pasakyk, kur kun. Klemensas Arlauskas (Ylakių altaristas) slepia kronikas?

— Niekada pas kun. Arlauską kronikų nesu matęs, — atsakė jiems klebonas Jurgaitis.

— Ir mes jų ieškome, bet neradome. Niekam nesakyk, kad mus čia sutikai. Kitaip tau bus blogai, nes mes esame iš didelės organizacijos.

Lapkričio 7 dieną vėl pasirodė tie patys ir prašė padėti nurodyooje vietoje didelę pinigų sumą.

1981 m. vasario 2 d. trys vyrai užpuolė kun. Antaną Jurgaitį prie klebonijos ir jam pasakė:

— Ateis moteris, pasakys slaptažodį, įduok jai pinigus ir nebandyk kam nors apie mūs susitikimą pranešti, nes būsi prismeigtas prie šito stulpo (koplytstulpio).

Kas šiame nusikaltimų šurmulyje atskirs, kur buvę eiliniai kriminalistai, o kur galbūt pasamdyti žmogžudžiai?

Kaip bebūtų, bet kunigams reikia ištverti ir jie ištvers!

MŪSŲ KALINIAI

1981 m. liepos 3 d. iš tremties buvo paleistas kovotojas už tikėjimo laisvę Vladas Lapienis. Tremtinys grįžo fiziškai išvargęs, bet stiprus dvasia.

* * *

1981 m. liepos 30 d. į laisvę išėjo Povilas Buzas, praleidęs pusantrų metų griežto režimo lageryje už dauginimą religinės pogrindžio spaudos.

* * *

Mečislovas Jurevičius bausmę atlieka Kapsuko griežto režimo lageryje.

Jo adresas: 234500, Kapsukas OČ 12/3 Būrys 5, brigada 51

Jurevičius Mečislovas, Jurgio

* * *

Inž. Vytautas Vaičiūnas po teismo buvo nugabentas į Pravieniškių lagerį, o po kelių mėnesių etapuotas į Rusijos gilumą. Adresas kol kas nežinomas.

* * *

Rašo Vytautas Vaičiūnas:

„Laišką rašau iš Lukiškio kalėjimo. Buvai mano teisme ir matei kaip tai, kas vieną dieną buvo atmesta, kitą dieną vėl priimta ir apkaltinta . . . taip reikėjo! Priimk kaip auką.

Sėdžiu kameroje, kurioje žmonės renkami į tolimesnius etapus. (. . .) Čia asmeniniai pasimatymai neleidžiami. Skiriami bendri per stiklo sieną ir kalbamasi telefonu. Turbūt reikia, kad Kūrėjas būtų pagarbintas ir tose vietose, kur Jis labiausiai užmirštas.

Kartoju Gemmos (Stanelytės — Red. past.) žodžius: „Priimk, Viešpatie, mano mažą auką".

1981.06.27.

* * *

Laiškas iš Pskovo kalėjimo:

„Mus griežtai nubaudė už tai, kad mylėjome savo Tėvynę Lietuvą, už tai, kad trokštame savo tautai laisvės,

už tai, kad nesutikome tapti lietuvių tautos išgamų arba jos priešų vergais. Tačiau mūsų sąžinė rami, nes priešas nepajėgė palaužti mūsų valios. Dabar mes esame kelyje į katorgą, po kurios seks ilgi tremties metai Sibire. Nežinia, ar visi kada nors sugrįšime į savo Tėvynę. Tačiau savo ateitį pasitinkame ramūs ir tvirti. Mus pačius skiria kai kurios mūsų pažiūros ir įsitikinimai. Vienas iš mūsų — socialistas, kitas — demokratas, trečias — humanistas, du praktikuojantys katalikai, vienas — indiferentas. Tačiau mus visus jungia idėjos, dėl kurių ryžomės paaukoti savo regimąją laisvę. Dabar mus dar labiau sujungė bendra lemtis . . .

Iš niūraus kalėjimo požemio siunčiame savo padėką, nuoširdžiausius linkėjimus ir meldžiame Dievo palaimos ir gausių malonių visiems, kas prisimena mus geru žodžiu. Mes turime viltį, jog mūsų auka, sudėta ant Tėvynės aukuro, palaikys liepsną, kurios nueužgesins jokios gyvenimo smulkmenos.

1981.I.17.

G. V. Iešmantas, P. Pečeliūnas, V. Skuodis"

* * *

Rašo doc. Vytautas Skuodis:

„Man mano kančia saldi ir aukos kelias lengvas, žinant prasmę, kuri man nesuskaitomai daug kartų brangesnė už mano paties gyvybę. Gausių Dievo malonių meldžiu Jums! (. . .) Buvau labai maloniai pritrenktas, kai liepos 7 d. gavau net 9 laiškus. Ypatingai nustebino ir nudžiugino tai, kad 4 iš jų mane pasiekė po 33-35 d. kelionės. Noriu pažymėti, kad po birželio mėnesio laiško išsiuntimo negavau nei vieno laiško iš mane prisimenančių man brangių asmenų. (. . .) Atvyko naujas žmogus iš Latvijos, vardu Dainis. Beveik mano vienmetis, inžinierius ir kartu dailininkas, Sumišo mokinys".

1981.07.11.

* * *

Anastazo Janulio laiškas vienai mokinei:

„Jaunyste, sveikinu Tau būdingą kūdikišką patiklumą, nesavanaudišką pasiaukojimą, veiklų idealizmą; alpinistų drąsą, siekiant Tiesos, Gėrio ir Grožio.

Jaunyste, linkiu Tau tikėjimo, Vilties ir Meilės, kas įgalina paprastus darbus daryti nepaprastais, o nepaprastus — paprastais. Tavo žingsnius telydi pakelės Rūpintojėlio žvilgsnis. Eucharistija ir Marija tebūna Tau sparnais, keliančiais sielą ad astra. Šiandien, kada daugelis yra linkę iš geyvenimo tik imti, Tu, jaunyste, duok!

Ką aš galiu parašyti apie save? Ir daug, ir nieko. Mintimis aš rašau daug laiškų ir Tau, Jaunyste, deja, jie nepasiekia adresatų, nes tos mintys neužfiksuotos popieriuje. O kas užfiksuojama, praranda mano buities kasdienybės foną. Ant kryželio, kurį nešioju ant savo krūtinės, parašyta: „Esu prikaltas ant Kristaus kryžiaus". O kaip norėčiau, kad šie žodžiai manyje išsipildytų, kad būčiau jų vertas. Parašyta: Dievas myli linksmą davėją. Dėlto ir aš sieloje giedu Te Deum, kad Dievas pasirinko mane aukai — eit Jo Sūnaus takais, jei reiks — nuo Alyvų daržo iki Golgotos. Natūralu, kad pasiilgstu altoriaus ir vargonų. O dabar mano bažnyčia — gamtos šventovė. Ji — atvira Kūrėjo knyga, atstojanti man Evangeliją. Skaitant tą knygą, labai lengva melstis ne tik trumpais aktais, bet ir praktikuoti minties maldą. Į mūsų kiemą atskrenda nemaža balandžių, žvelgdamas į juos, aš prisimenu Kristaus žodžius: „Būkite neklastingi kaip balandžiai, bet gudrūs . . ." arba savo motinos žodžius: „Teduoda Dievas Tau Šventosios Dvasios", o balandis juk yra Šv. Dvasios simbolis. Pamatęs paprastutį pilką žvirblelį ant stogo, tarsi išgirstu Kristaus žodžius: „. . . Jūs vertesni už daugelį žvirblių . . ." ir nei vienas jų (žvirblelių) nenukrinta nuo stogo be Dangiškojo Tėvo žinios . . . Pamatęs skurdžiausią gėlytę, prisimenu Kris-

taus posakį: „Nebūkite bailiai susirūpinę, ką valgysite, ką gereite arba kuo apsivilksite . . . Pažvelkite į dangaus paukščius . . . lauko lelijas . . . nei Saliamonas . . . nebuvo puošniau apsivilkęs kaip viena iš jų". Aš gerbiu Kūrėją, nes iš tikrųjų dabar man nėra kuo rūpintis — viskuo pasirūpina Apvaizda per savo kūrinius. Esu ir pavalgęs, ir apsirengęs, ir išsimiegojęs. Žodžiu, tereikia mylėti Dievą ir viskas išeis į gerą, net darbas taps palaima. Taip ir yra: malda ir darbas — tai mano du sparnai, kuriais pakylu nuo žemės lig dangaus. Kai Dievulis kada nors pasišauks mane pas save namo, jau neisiu pas Jį „plikomis" rankomis, bet pirštinėtomis — apsimovęs savo rankomis pasiūtomis pirštinėmis (A. Janulis lageryje siuva pirštines — Red. past.) Prisiminti Dievą, su Juo bendrauti minties malda, padeda visi penki žmogui duoti pojūčiai, o čia gyvenant, labai svarbu gyventi su Dievu ir Dievuje. Su Dievu gyvenąs žmogus įsitikina, kad viskas pasaulyje relatyvu: laimė ir nelaimė, džiaugsmas ir kančia, net laisvė ir nelaisvė, sveikata ir liga.

Šiuo metu esu sveikas (smulkių negalavimų nepripažįstu). Klimatas pas mus kontinentinis. Dažnai keičiasi vėjas — čia pietų, čia, žiūrėk, jau vakarų ar rytų. Sausa, šiemet, galima sakyti, nebuvo lietaus. Karšta, tvanku. Dabar po truputį orai vėsta. Labai mielos naktys. Turėjau malonią progą jomis pasigėrėti. Teko laimė keletą naktų pamiegoti tyrame ore, lauke. Dievuliau, kokia palaima! Guli sau atmerktomis akimis ir žiūri į kosmoso stebuklingą grožį. Stebėdamas žvaigždes ir dangų, prisimenu didžiojo ispano žodžius: „Kokia skurdi žemė, kai pasidairai po žvaigždėtą dangų . . . „Kiek daug galima parašyti apie naktį! Neveltui poetai ją apdainuoja. Ir aš daug prisimeldžiau, prisvajojau tomis naktimis. Ir kur tik aš nebuvau tomis naktimis! Pasiskolinau iš dangaus Grįžulo Ratus, pasikinkiau į juos žvaigždžių ir . . . pasileidau per miegantį pasaulį . . . Skrisdamas virš miegančios Tėviškės laukų, miškų ir ežerų, tarsi girdžiu Maironio žodžius:

„Užmigo žemė . . . Tačiau . . . daugelis širdžių nemiega. Kas jos? Tai nerimstančios širdys. Štai motina budi, palinkusi ant kūdikio lopšelio; štai budi kunigas, dėl įvairių darbų dieną nesuspėjęs atskaityti brevijoriaus; budi, deja, ir dar kai kas.

* * *

Rašo Julius Sasnauskas:

„. . . Nuo batų nusipurčiau kalėjimo dulkes ir tapau tremtiniu. Iš Vilniaus išlydėjo ypatingoji sargyba (taip save vadino) — du kareiviai ir karininkas. Lėktuve uždėjo antrankius . . . tik per vėlai laikraščiu pridengė. O žmonės smalsūs . . . visą kelią linksmino ir manuosius sargus per dantį traukė.

Tomske pristatė vėl į kalėjimą. Vėl kratymai, ilgas laukimas, kol pagaliau prasivėrė kameros durys. Pati kamera mažytė, saugume tokioje gyvename dviese, o čia — visas desėtkas. Cementinės grindys, dviaukščiai narai, langas kone aklinai užkaltas. Karšta, tvanku. Vidurnaktį į sceną išeina blakių legionai. Kalėjime išlaikė tik vieną naktį, penktadienį po pietų jau etapu pajudėjome link Parabelio.

Parabelyje buvau lygiai už paros, t.y. šeštadienį po pietų. Dvi naktis teko praleisti milicijos daboklėje. Pirmadienio rytą atėjo valdžia ir po visų instrukcijų . . . išsprūdinau laukan.

Gyvenu bendrabutyje, pačiame miestelio pakraštyje. Išvažiuoti be komendanto leidimo negaliu ne žingsnio. (Čia jau, aišku, jie patys sugalvojo, nes kodeksas apriboja tik administracinį rajoną, o ne vietovę). Dirbsiu šaltkalviu-santechniku naftotiekio valdyboje. Irgi patys paskyrė, atseit . . . sugebės „reikiamai paveikti". Aišku, auklėjamasis darbas tuo neapsiribos, kažkoks „ponas" jau paskirtas . . ."
1981.06.15.

* * *

„(. . .) Česnavičius (. . .) kažkda grasino išsodinti iš lėktuvo visus, kas tik sugalvosią apsilankyti . . . mokė, kad būčiau atsparus lankytojų „įkabinijimams bei gundymams".

(. . .) Gerai atsimenu paskutnį žodį, anot Česnavičiaus, korespondentai jį visai kitaip supratę, todėl „Tiesoj" pateiktas čekistiškas variantas. Malonės prašymą (tiksliau jo pabaigą) . . . komenuoti nereikia. Be to paskutinio puslapio, jie daugiau nieko negalėjo išpešti. O „Tiesoje" atspausdintoj faksimilėje du sakinius iš pabaigos „nukirpo". Žinoma, tas rašymas buvo nesąmonė. Po teismo iš Česnavičiaus elgesio sprendžiau, kad man norima nuimti tremtį. Vėliau porą kartų susiginčijau . . . jų pozicija pasikeitė, — liovėsi „auklėję" ir mainais už laisvę jau reikalavo ne tik antro malonės prašymo, o dargi „smulkios informacijos ir nusiginklavimo . . ."
1981.07.26.

* * *

Grįžusi iš tremties į laisvę Nijolė Sadūnaitė ir toliau visiškai nebegauna jokių laiškų; ne tik iš užsienio, bet vietiniai laiškai yra KGB konfiskuojami. Gimtadienio proga (liepos 22 d.) Tarptautinis Komitetas Nijolei Sadūnaitei ginti per radiją perdavė gražų sveikinimą:

„Mūsų mielai nepamirštamai seseriai Nijolei Sadūnaitei nuoširdžiausi laimės ir palaimos linkėjimai Gimtadienio proga. Visi Tavo bičiuliai, seserys ir broliai nežino, kur Tu dabar gyveni. Nors Tu ir negali mums parašyti, visų mūsų širdyse ir mintyse esame visuomet su Tavimi ir taip pat savo kasdieninėse maldose, į kurias įtraukti ir Tavo mielieji . . . Mūsų geri linkėjimai Tave pasieks pavėluotai, tačiau giliai iš širdies; tuo pačiu primindami Tavo mažą, bet drąsią Tautą ir visus Tavo nesuskaitomus likimo draugus bei jų šeimas. Tavo giminaitis ir jo šeima

Jungtinėse Amerikos Valstijose jungiasi prie mūsų linkėjimų, maldų ir sveikinimų. Tegul dangus Tave globoja ir saugoja. Tegul Viešpats laimina ir laiko visuomet Savo Ranką virš Tavęs. Tu visuomet pasilieki mūsų viduryje, kaip ir Tavo mielieji. Nuoširdžiai nuo visų Tavo Bičiulių, seserų ir brolių Tarptautiniame Nijolės Komitete. Daugybė Šv. Mišių yra mūsų dovana Tavo Gimtadieniui."

Nijolė Sadūnaitė negalės padėkoti už sveikinimus, kaip tai negali padaryti daugelis esančių sovietinės valdžios nemalonėje. Todėl „LKB Kronika" dėkoja Tarptautiniam Komitetui Nijolei Sadūnaitei ginti ir visiems visiems, kurie mylinčiom širdim remia kovojančius ir kenčiančius už tikėjimo laisvę Sovietų Sąjungoje.

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

Vilnius.

Lietuvos Komunistų Partijos Centro Komitetui

Prieš 20 metų Vilniaus vyskupas Julijonas Steponavičius buvo ištremtas į Žagarę be jokio teismo, nenurodant kuriam laikui ir už ką.

Toks Vyskupo nutrėmimas neduoda niekam nė mažiausios naudos, o neša tik žalą.

Jis kelia ne tik tikinčiųjų didelį nepasitenkinimą, bet kompromituoja ir pačios tarybinės valdžios organus viso pasaulio akyse, suteikia progą kitų šalių tikintiesiems šnekėti apie tikinčiųjų persekiojimą.

Yra pasaulyje ir komunistinių valstybių, kuriose tikintieji tokių faktų nežino savo kraštuose, kaip pvz., kaimyninėje Lenkijoje, Vokietijos demokratinėje respublikoje, Vengrijoje, Jugoslavijoje ir kitose šalyse.

Todėl mes, Vilniaus arkivyskupijos tikintieji, iš naujo kreipiamės į Lietuvos Komunistų Partijos Centro Komitetą, nuoširdžiai prašydami leisti seneliui vyskupui Julijonui

Steponavičiui grįžti į Vilniaus arkiyskupiją ir iki gyvenimo pabaigos eiti savo kaip vyskup pareigas.

Mes įsitikinę, kad tas tarybinės aldžios žingsnis ne tik nesusilpnins, bet pakels jos autorittą Lietuvos tikinčiųjų akyse.

1981.IV.5

Pasiraė apie 700 tikinčiųjų.

* * *

Sovietinė valdžia į šį laišką joko atsakymo nedavė.

* * *

Kaunas. Grupė Lietuvos tikinčųjų įteikė J. E. vysk. Liudui Poviloniui žmonių sąrašą, pageidaujančių nuvykti į Eucharistinį Kongresą Liurde ir prašė Jo Ekscelenciją tarpininkavimo. Oficialaus atsakymo nei iš J. E. Vysk. L. Povilonio, nei iš valdžios pareigūnų negavo.

Daug Vilkaviškio vyskupijos kunigų taip pat įteikė prašymą vysk. L. Poviloniui, kad tarpininkautų dėl kelionės į Liurdą, tačiau pastangos buvo tuščios — į prašymą niekas neatkreipė nė rimto dėmesio.

* * *

Antašava (Kupiškio raj.). 1981 m. sausio 1 d. naktį Antašavos bažnyčios šventoriuje buvo sulaužyta keletas kryžių ir išmėtyta po miestelį.

* * *

Klaipėda. 1981 m. rugpiūčio 16 d. Finansų skyriaus darbuotojai prie Klaipėdos bažnyčios užpuolė devocionalijų pardavėjas ir iš jų pavogė visus rožančius, maldaknyges, škaplierius ir žvakes.

* * *

Žilėnai (Varėnos raj.). 1981 m. birželio 19 d., kunigui Kastyčiui Krikščiukaičiui vaikams bažnyčioje aiškinant tikėjimo tiesas, prisistatė Jukėnų apylinkės sekretorė Lebednikienė ir mokytojai — Bieša bei Šulcienė. Liepę vaikams neišsiskirstyti, sustatė kaltinamąjį aktą. Kun. K. Krikščiukaitis po aktu nepasirašė. Mokytoja Šulcienė susirašė besiruošiančiųjų Pirmajai Komunijai mokinių pavardes.

Birželio 22 d. į bažnyčią vėl buvo atėjusi komisija: Jukėnų apyl. sekretorė Lebednikienė, Žilėnų m-klos direktorė ir mokyt. Šulcienė. Atvykusieji sustatė naują aktą, po kuriuo niekas nepasirašė.

1981 m. birželio 25 d., po vakarinių pamaldų, bažnyčios šventoriuje mokytojai — Šulcienė, Zajankauskienė, Bucevičius, sustatė trečią aktą (mokytojas Bucevičius, rašęs aktą, buvo neblaivus). Kunigas ir po šiuo aktu nepasirašė.

Žilėnų apyl. pirmininkas A. Uždavinys, Varėnos raj. prokuroras, tardytojas ir milicininkas važinėjo po namus, tardė vaikus apie tai, ką kalba kunigas. Tardymo metu juos visokiais būdais baugino, draudė lankyti bažnyčią ir ruoštis Pirmajai Komunijai.

Liepos 16 d. kun. Kastytis Krikščiukaitis buvo iškviestas į Varėnos rajono prokuratūrą. Prokuroras Kontrimas supažindino kunigą su įspėjimo tekstu. Kun. K. Krikščiukaitis norėjo pasiimti įspėjimą, tačiau prokuroras išsigandęs pareikalavo jį grąžinti, kitaip žadėjo iškviesti miliciją. Paklausus, kur tikėjimo ir sąžinės laisvė, prokuroras Kontrimas pagrasino, jog kun. K. Krikščiukaitis viską išsiaiškinsiąs tardymo metu.

Liepos 10 d. į Varėnos raj., pas tardytoją Andriekų buvo iškviesti Kareivonių kaimo gyventojai: Albertas Kmieliauskas, Aldona Kmieliauskienė ir Sigitas Kmieliauskas.

* * *

Šilalė. 1981 m. vasario 15 d. Šilalė bažnyčios vikaras Vytautas Skiparis išsiuntė pareiškiną Lietuvos TSR Prokurorui, protestuodamas prieš 1981 m. sausio 24 d. „Komjaunimo teisoje" išspausdintą Kauno A. Sniečkaus politechnikos instituto Mokslinio komunizmo katedros vyr. dėstytojo Felikso Laurinaičio strapsnį „Argi sakykla šmeižtams skleisti?"

Šį straipsnį kun. Vytautas Skipnis laiko vienu iš daugelio negarbingų išpuolių prieš kunigus. Įrodinėdamas, kad iškelti tame straipsnyje katinimai neatitinka tikrovės, kun. V. Skiparis rašo: „Tylėt, kai esu išvadintas ‚šmeižiku' ir ‚klasintgu melagiu', kai esu apkaltinamas tokiais „nusikaltimais", kuriais įtari nėra pagrindo, negaliu ir reikalauju, kad šitas negirbingas straipsnis būtų viešai atšauktss".

* * *

Šaukotas (Radviliškio raj.). 1981 m. liepos mėn. pradžioje Šaukoto bažnyčios komiteto pirmininkui Vladui Paurai RRT įgaliotinis P. Anilionis atsiuntė naują komiteto ir revizijos komisijos registracijos pažymėjimą, išduotą 1981 m. sausio 23 d., pagal kurį buvo pakeista komiteto narių sudėtis.

Valdžia be komiteto žinios „išrinko" penkis naujus narius. Kadangi tarp naujai „išrinktųjų" buvo nepraktikuojančių tikėjimą asmenų, Šaukoto bažnyčios komitetas juos pakeitė tikinčiais. Apie pakeitimus komitetas raštu pranešė RRT įgaliotiniui P. Anilioniui.

Liepos 23 d. Šaukoto bažnyčios komitetas gavo iš RRT įgaliotinio pavaduotojo E. Juozėno šitokį raštą:

„Į jūsų 1981 m. liepos 16 d. pareiškimą atsakome, kad Šaukoto katalikų religinės bendruomenės vykdomasis organas ir revizijos komisija buvo išrinkti ir užregistruoti sutinkamai su nustatyta tvarka.

Jūsų pareiškime nurodyto vykdomojo organo ir

revizijos komisijos sudėtis nebus pakeista ir registruojama, kadangi mes neturime duomenų apie išrinkimo teisėtumą.

Dėl konkrečių paaiškinimų šiuo klausimu galite kreiptis į Radviliškio raj. LDT vykdomąjį komitetą."

* * *

Rainiai (Telšių raj.). 1981 m. birželio 24 d. sukako 40 metų nuo to laiko, kaip Rainių miškelyje komunistai žiauriai nukankino 73 lietuvius.

1981 m. birželio 21 d. jaunimo atstovai iš visos Lietuvos rinkosi į Telšių katedrą. Po sumos visi aplankė kankinių kapą Telšiuose, pasimeldė už juos ir padėjo gėles, o Rainių miškelyje kankinius pagerbė maldomis bei giesmėmis.

Metinių proga miškelis buvo saugomas čekistų, todėl tik liepos 15 d. tautos kankiniams atminti iškilo meniškas kryžius. Jis išstovėjo vos dvi dienas, po to buvo čekistų supjaustytas ir išmėtytas po miškelį. Kiek vėliau išmėtyti kryžiaus gabalai buvo surinkti ir vėl sudėti kryžiumi.

1981 m. rugpjūčio 11 d. rytą Telšiuose pasklido žinia: „Rainių miškelyje — net trys kryžiai!" Tos pačios dienos pavakare brigada, vadovaujama Telšių saugumo viršininko Laskutovo bei jo sekretoriaus, kryžius bandė nupjauti pjūklais, tačiau nesisekė: viduje medžių buvo metalas. Mėgino išrauti — šie nepasidavė. Kastuvai irgi nepadėjo — žemėje buvo daug geležies nuolaužų ir akmenų. Tuomet būrys kareivių apsupo miškelį. Rainių gyventojai krūptelėjo nuo trijų sprogimų. Žmonės dar bandė išsprogdintus kryžius sudėti ir pririšti prie medžių.

Rugpjūčio 17 d. visi trys kryžiai, čekistams vadovaujant, buvo išgabenti į Telšius.

* * *

Telšiai. 1981 m. rugpjūčio 1-2 dienomis Telšiuose,

Katedroje vykstant Parciunkulio atlaidams ir teikiant Sutvirtinimo sakramentą, autoinspecija (rajono valdžios įsakymu; sustatė draudžiamus įvažiavimo ženklus visose gatvėse, vedančiose į Katedrą. Vairuotojai, atvažiavę į stovėjimo aikštelę prie Katedros, buvo baudžiami. Ir lyg pasityčiojimui atvykusius su mašinomis į koncertą visai nekliudė.

Atlaidų metu rajono Finansų skyriaus inspektorius vaikė nuo šventoriaus prekiautojus devocionalijomis.

* * *

Biržai. 1981 m. kovo 2 d. į Biržų rajono Vykd. komitetą buvo sukviesti bažnytinių komitetų atstovai. Pranešimą skaitė RRT atstovas. Komitetų nariai buvo agituojami nesilaikyti bažnytinių įstatymų, neklausyti klebonų, uždrausti vaikams patarnauti šv. Mišioms. Baigus lektoriui skaityti pranešimą, Biržų parapijos bažnytinio komiteto pirmininkas P. Timukas drąsiai pareiškė, kad bažnytinių komitetų nariai yra katalikai, todėl ir privalo klausyti Bažnyčios nurodymų ir nesiruošia vaikyti vaikų nuo altoriaus, o paprašius atspausdinti papildomas Šv. Rašto bei katekizmo aidas, paskaitininkas tik pasityčiojo: „Kaip matyti iš pasisakymo, tu jau per daug prisiskaitęs Šv. Raštų!"

* * *

Kapčiamiestis. 1981 m. birželio 13-14 dienomis Kapčiamiestyje, prie kelio į Leipalingį, iškilo naujas tikinčiųjų pastatytas kryžius. Birželio 15 d. apžiūrėti kryžiaus atskubėjo Lazdijų raj. Vykdomojo komiteto pirm. pav. Vanagas, apylinkės milicijos įgaliotinis Kavaliukas, apyl. pirm. S. Sabalius ir kt. Valdžia sunerimus tarė: „Pastatytas ne vietoje!"

Kapčiamiesčio milicijos įgaliotinis Kavaliukas, išsik-

vietęs parapijos komiteto pirmininką B. Mieliauską tardė, kas pastatė kryžių ir prievartavo parašyti pasiaiškinimą.

* * *

Druskininkai. 1981 m. birželio 26 d. komisija, susidedanti iš Druskininkų miesto Vaikų kambario inspektorės Leonavičienės, I-sios, vid. mokyklos mokytojų — Klusevičienės bei Matusevičiūtės, įsiveržė į gydytojos Leokadijos Balandytės butą ir, radę keliolika vaikų, sustatė protokolą už vaikų ruošimą Pirmajai Komunijai. Gyd. Leokadija Balandytė (gyv. Veisėjų g. 14-12) jau seniai yra šantažuojama saugumo darbuotojų.

* * *

Vilnius. 1981 m. liepos 14 d. „Tiesa" straipsnyje rašė apie tai, kad Vilniaus Valst. pedagoginio instituto doc. Sigitas Rudzevičius reikalaudavo iš studentų kyšių net iki 1000 rublių. Kurie reikiamos sumos neduodavo, egzaminus neišlaikydavo. Tačiau straipsnio autorė Vanda Bogušienė nepaminėjo, kad docentas S. Rudzevičius dėstė . . . marksizmą!

* * *

SOVIETINĖJE MOKYKLOJE

Antašava (Kupiškio raj.). 1981 m. sausio 25 d. Antašavoje buvo laidojamas tragiškai žuvęs berniukas. Bažnyčioje prie karsto garbės sargyboje stovėjo 4-B klasės mokinės. Kapinėse VIII kl. mok. Virginija Lukoševičiūtė paskaitė religinio turinio eilėraštį.

Netrukus po laidotuvių mokyt. Dlutskienė, išsikvietusi mok. Lukoševičiūtę į mokytojų kambarį, iškoliojo ją necenzūriniais žodžiais. Įsikarščiavusi mokytoja šaukė: „. . . žemini tarybinės mokyklos garbę, parašysim blogą charakteristiką ir tu niekur neįstosi!"

Duotą pažadą mokyt. Dlutskienė štesėjo. Mokinei išduotoje charakteristikoje įrašyta: „(. ..) joje nesusiformavo materialistinė pasaulėžiūra".

* * *

Garliava. 1981 m. vasario 21-26 dienomis Garliavos I-sios vid. mokyklos direktorius Nausėda tardė X kl. mok. Vytautą Gluoksnį. Direktorius neapkentė, kodėl mokinys groja vargonais ir gieda bažnytiniame chore. V. Gluoksnis, norėdamas laisvai, niekeno nevaržomas praktikuoti tikėjimą, parašė pareiškimą, jog išstoja iš komjaunimo.

Kovo 16 d. Vytautas Gluoksnis ir jo sesuo Birutė (taip pat dešimtokė) buvo nuvežti į Kauno raj. komjaunimo komitetą. Sekretorius Miškinis stengėsi atkalbėti mokinius nuo dalyvavimo religinėse apeigose; neišstoti iš komjaunimo ir nežaloti sau ateities. Vytautas ir Birutė Gluoksniai, ilgai nelaukdami, pateikė abiejų vardu naują pareiškimą ir komjaunimo bilietus. Mokyklos komjaunimo organizacija juos dar laiko savo nariais, bet ruošiamasi išmesti. Mokslo metų pabaigoje abiejų mokinių elgesys buvo įvertintas nepatenkinamai.

* * *

1981 m. balandžio 21-22 d. Garliavos I-sios vid. mokyklos direktorius Nausėda tardė Daivą Naikelytę (IX kl.) ir Mindaugą Baboną (IX kl.). Direktorius įtikinėjo, kad mokiniams draudžiama dalyvauti religinėse apeigose. Be to, pagrasino, jei jie nepasitaisys, perduos saugumui.

* * *

1981 m. gegužės 28 d. Garliavos I-je vid. mokykloje atvykęs saugumietis tardė mok. Mindaugą Baboną (IX kl.) ir mok. Antaną Sutkaitį (IX kl.). Po dvi valandas trukusio tardymo minėtus mokinius išsivežė į Kauno saugumą ir

ten išlaikė 2,5 valandos. Čia mokinius gąsdino uždarysią į požemius, perduosią į koloniją ir pan. Mindaugui Babonui pasiūlė bendradarbiauti su KGB, bet mokinys griežtai pasipriešino, sakydamas, jog niekados taip nepadarysiąs.

1981 m. balandžio 21 d. Garliavos I-sios vid. mokyklos vykusiame komjaunimo komiteto posėdyje direktoriaus pavaduotoja Beitnarienė ir ateistinio sektoriaus vadovė mokyt. Petrusevičienė, dalyvaujant direk. pav. Neimantui, tardė komjaunimo komiteto narius, ar šie tiki Diefvą. Iš 20 mokinių 18 pasisakė tikį. Dvi mergaitės iš komiteto buvo pašalintos.

* * *

BAŽNYČIA SOVIETINĖSE RESPUBLIKOSE

Ukraina

1946 m. vasario mėn. Vakarų Ukrainoje sovietinės valdžios pastangomis buvo oficialiai lividuota graikų apeigų katalikų (unitų) Bažnyčia. Pirmiausia buvo suimti visi unitų vyskupai su Lvovo metropolitu Juozapu Slipi. Antikanoniškai sušauktas bažnytinis susirinkimas, kuriame nedalyvavo nė vienas unitų Bažnyčios vyskupas, o tik keletas valdžiai parsidavusių kunigų bei valdžios parinkti tariamai tikinčiųjų atstovai — pasauliečiai. Tas susirinkimas (sobor) nutarė prijungti graikų apeigų katalikų Bažnyčią prie Rusų Cekvės. Šį aktą sovietiniai šaltiniai vaizduoja kaip tikinčios liaudies priimtą sprendimą ir įžūliai tvirtina, kad neliko tikinčiųjų, ištikimų unijai su Romos Katalikų Bažnyčia.

Kad tai yra grynas melas, liudija įvykiai po šių metų Rusų Pravoslavų Cerkvės iškilmingai paminėto „susijungimo" 35 metų jubiliejaus.

Nors po „susijungimo" visos tos unitų parapijos, kurios nesutiko „prisijungti" prie Pravoslavų Cerkvės,

oficialiai neteko registracijos ir jų bažnyčios buvo laikomos uždarytomis, tačiau iki pat šių dienų Vakarų Ukrainoje dar buvo daug oficialiai neužegistruotų bažnyčių, kurių raktus savo žinioje turėjo tikintieji, ir kur jie susirinkdavo bendrai maldai didžiųjų švenčių metu. Slaptai dirbantys unitų kunigai tokiose bažnyčiose, kad neduotų preteksto galutinai uždaryti, vengdavo laikyti pamaldas. Jas, paprastai, atlikdavo privačiuose namuose, o po to patys tikintieji toliau melsdavosi senosose bažnyčiose. Per visus 35 metus tokių parapijų tikintieji nuolat rinkdavo parašus po pareiškimais ir vežavo juos į Religijų reikalų įgaliotinių įstaigas Lvove, Kijeve ir Maskvoje, prašydami užregistruoti jų bendruomenes, tačiau nieko nelaimėdavo ir padėtis nesikeisdavo.

Šį pavasarį, po 35 metų gėdingo „jubiliejaus" ir XXIV partijos suvažiavimo, padėtis ėmė keistis, bet ne į gerąją pusę. Teliudija faktai:

Strijsko raj. Zavadovo miestelio unitai 23 metus pastoviai rašinėja prašymus valdžios įstaigoms, kad užregistruotų jų bendruomenę ir bažnyčią. Po prašymais pasirašydavo 200-300 žmonių. 1981 m. kovo mėn. Zavadovo tikinčiųjų atstovai nuvežė tokį prašymą į Maskvą RRT įgaliotiniui. Juos priėmė tos įstaigos darbuotojas Tarasovas kuris buvęs labai malonus, patapšnojęs per pečius, padrąsino: „Gerai, gerai, jūs turite teisę turėti savo bažnyčią". Tačiau tų meilių kalbų rezultatai pasirodė tik grįžus. „Gerasis" Tarasovas paskambino į tikinčiųjų atstovų darbovietes, kad būtų imtasi priemonių . . . Ir nors visi atstovai oficialiai buvo gavę kelionei atostogų, grįžus prasidėjo represijos — svarstymai susirinkimuose, pervedimai į prastesnį darbą. Kovo mėn. 22 d. įvykdyta eilė represijų.

1) Strijsko rajono valdžios ir milicijos darbuotojai išplėšė Zavadovo bažnyčios liturginius reikmenis, užkalė bažnyčios duris, šalia prikaldami lentą, skelbiančią, kad čia jau nebe bažnyčia, bet muziejus.

2) Toks pat likimas ištiko Drogobičo rajono Aukštutinio Gajaus (Gaj Verchnij) bažnyčią.

3) Lvove suimti du jauni, nesenai įšventinti unitų kunigai — Romanas Esipas (Roman Esip) ir Vasilijus Kavacevas (Vasil Kavacev), kurie slapta aptarnaudavo šių parapijų tikinčiuosius.

Zavadovo ir Aukštutinio Gajaus bažnyčių uždarymas buvo tik ištisos represijų bangos prologas.

Balandžio mėnesio 26 dieną graikų apeigų katalikai šventė Velykas. Didžioji valdžios represijų banga persirito Velykų išvakarėse — Didįjį Ketvirtadienį, Penktadienį ir Šeštadienį. Rajonų valdžios bei milicijos atstovai užpuldinėjo dar galutinai neuždarytas unitų bažnyčias ir jose susirinkusius tikinčiuosius. Samboro (Sambor) rajone buvo užpultos Podgaičikų (Podgaičiki), Susolovų (Susolovi) ir Chlopčikų (Chlopčiki) bažnyčios.

Podgaičikuose bažnyčią užpuolė du kartus. Pirmą kartą bažnyčia buvo pilna tikinčiųjų, todėl užpuolikai pasitraukė, palaukė, kol dalis žmonių išsiskirstys, ir vakare užpuolė antrą kartą. Tada jiems pasisekė: išnešė iš bažnyčios religinius paveikslus, prikabino atsivežtų portretų, bažnyčią užrakino, paskelbę, kad nuo šiol ji — muziejus. Tuos žmones, kurie bandė išsinešti išmestus šventus paveikslus, milicininkai gaudė, tarp jų vieną iš kariuomenės sugrįžusį jaunuolį, kuris, pasipriešinęs milicininkams, buvo nuteistas 15 parų.

Susolovų bažnyčioje taip pat rado daug žmonių, todėl prigrasinę, jog tikinčiųjų susirinkimas esąs nelegalus, jų bažnyčia būsianti atimta, pasitraukė. Kadangi žmonės budėjo bažnyčioje, antrą kartą pulti nedrįso.

Chlopčikų bažnyčioje susirado bažnyčios seniūną, jį suėmė, iš jo atėmė bažnyčios raktą, privežė į bažnyčią plakatų, ją užrakino ir raktą išsivežė.

Velykų rytą buvo užpulta minėto Strijsko rajono Dolgolukos bažnyčia. Tikintieji naktį susirinko maldai ir užsirakino duris. Valdžios ir milicijos atstovai· 10-čia

mašinų (Dolgolukos gyventojai skundžiasi, kai reikalui esant jie labai sunkiai tegauna mašiną) atvažiavo, išlaužė bažnyčios duris. Prasidėjo muštynės su tikinčiaisiais. Bažnyčia buvo uždaryta.

Gorodokų rajone Velykų išvakarėse buvo užpultos Tučapų (Tučapi), Ritiatyčių (Ritiatiči), Mšanos (Mšana) ir Drozdovičių (Drosdoviči) bažnyčios.

Tučapų bažnyčioje per kiekvienas religines šventes susirenka maldai daug žmonių: valdžios šnipai seka aktyvesnius tikinčiuosius, po to šaukia į rajoną ir baudžia piniginėmis baudomis. Velykų išvakarėse Tučapų bažnyčią užpuolė 30 milicininkų ir ją uždarė. Už aktyvumą nelegaliose pamaldose buvo nubaustas 50 rublių pinigine bauda Didžiojo Tėvynės karo invalidas Dorošas. Jo pensija labai menka, todėl bauda jam didelis materialinis nuostolis.

Mšanoje bažnyčios raktas atimtas jau anksčiau, todėl Velykų išvakarėse žmonės susirinko prie bažnyčios esančiose kapinėse. Milicija apsupo kapines, šaudė į orą raketas, sumušė 15 kapinėse buvusių tikinčiųjų, jų tarpe vieną senuką.

Drozdovičių bažnyčia buvo užpulta iš ryto, kai visi žmonės dirbo. Valdžios atstovai išlaužė bažnyčios duris, viską viduje išdaužė, po to bažnyčios duris užkalė.

Javorovskio rajone buvo užpultos Kameno-Brodo ir Mužklovičių bažnyčios.

Kamene-Brode įsiveržėliai rado bažnyčią pilną žmonių, pagrasinę, kad bažnyčia būsianti uždaryta, pasitraukė. Vėliau užpuolė vienos aktyvios unitės sodybą. Jos namuose nerado, padarė kratą ir sužeidė įdukrintą mergaitę.

Į Muželovičių unitų bažnyčią įsiveržėliai atsivežė pravoslavų popą, siūlė jį priimti; o jei nepriimsią, bažnyčia būsianti atimta. Tikintieji priimti pravoslavų dvasininką atsisakė. Kadangi buvo susirinkę daug tikinčiųjų, Bažnyčios uždaryti nedrįso.

Peremyšlianų rajone užpultos Volkovo ir Mereščovo bažnyčios.

Volkove tikintieji Did. Penktadienio vakarą susirinko į bažnyčią pagerbti Kristaus kapą (plaščianica). Bijodami provokacijų užsirakino. Užpuolikai išlaužė zakristijos duris, terorizavo bažnyčioje esančius tikinčiuosius ir padarė bažnyčioje kratą — ieškojo pasislėpusio oficialiai neužsiregistravusio kunigo.

Mereščeve į bažnyčią įsiveržę užpuolikai baugino susirinkusius tikinčiuosius. Tarp besimeldžiančių buvo kolūkio brigadininkas, kuris už dalyvavimą nelegaliose pamaldose buvo atleistas iš darbo.

Velykų išvakarėse milicija pabuvojo ir prie oficialiai veikiančių pravoslavų cerkvių, tačiau ten pasitenkino patikrinimu, kad į pamaldas nebūtų atvesti vaikai. Paprastai per didžiąsias šventes prie cerkvių stovi raudonais raiščiais „pasipuošę" vyrukai ir sulaiko vaikus vedamus į pamaldas, kai kur sulaiko net jaunimą, girdamiesi, kd norį „apsaugoti" pamaldas nuo „chuliganų".

Tuo pat metu valdžiai žinomi neoficialiai dirbantys unitų kunigai buvo kviečiami į saugumo įstaigas, ir jiems grasino areštu, jei kuris nors bandytų atlaikyti Velykų pamaldas.

Lvove pas kunigą Gegelskį padaryta krata, paimti religiniai reikmenys ir piniginės santaupos.

Ritiatyčiuose (Gorodoko rajone) buvo užpuoltas ir sumuštas kun. Griniankas, ėjęs pas ligonį aprūpinti sakramentais. Kun. Griniakas po to Lvove fabrike, kur jis dirba, buvo svarstomas draugiškame teisme.

Dragobiče padaryta krata pas kun. Gryndišiną, paimti religiniai reikmenys, piniginės santaupos, net vaikų papuošalai.

Prieš Velykas įstaigose buvo pravesta bauginimo akcija, kad žmonės nedrįstų dalyvauti Velykų pamaldose.

* * *

Lietuvi, neužmiršk!

Petras Plumpa, Antanas Terleckas,)na Vitkauskaitė, Sergiejus Kovaliovas, Julius SasnauskasGenė Navickaitė, Balys Gajauskas, Anastazas Janulis, Jdvyga Stanelytė, Viktoras Petkus, Vytautas Skuodis, Vtautas Vaičiūnas, Petras Paulaitis, Povilas Pečeliūnas, Meislovas Jurevičius, Algirdas Statkevičius, Gintautas Iešmntas ir kiti neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvi gyventi ir tikėti!

* * *

ASMENYS IR VIETOVĖS, KUR PERSEKIOJIMAI DĖL TIKĖJIMO BEI TAUTYBĖS IR PASIPRIEŠINIMAS LABIAUSIAI PASIREIŠKĖ

PAVADINIMAI IR JŲ SANTRUMPOS

ATP — Aukščiausios tarybos prezidiunas
ATPP — Aukščiausios tarybos prezidiumo pirmininkas
BK — Baudžiamasis kodeksas
BTSR — Baltarusijos Tarybų Socialistinė Respublika
BTSR BK — Baltarusijos Tarybų Socialistinės Respublikos Baudžiamasis kodeksas
DĮK — Darbo įstatymo kodeksas
DLK — Didysis Lietuvos kunigaikštis
Girių LDT — Girių Liaudies deputatų taryba
KGB — Komitet gosudarstvennoj bezopasnosti — Valstybės saugumo komitetas
KMI — Kauno Medicinos institutas
Komi ASSR — Komi Autonominė Sovietų Socialistinė Respublika
LDT — Liaudies deputatų taryba
LDT VK — Liaudies deputatų tarybos Vykdomasis komitetas
LDŽT — Liaudies darbo žmonių taryba
LKB — Lietuvos katalikų Bažnyčia
LKB Kronika — Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika
LTSR — Lietuvos Tarybų Socialistinė Respublika
LTSR ATP — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausios tarybos prezidiumas
LTSR ATPP — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausios tarybos prezidiumo pirmininkas
LTSR KP CK — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos komunistų partijos Centro komitetas
LTSR MT — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Ministrų taryba
LTSR SM — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Švietimo Ministerija
LŽŪA — Lietuvos Žemės Ūkio Akademija

NB — Nota bene — „gerai įsidėmėk" (nurodytą vietą)
RRT įgaliotinis — Religijų reikalų tarybos įgaliotinis
RTFSR — Rusijos Tarybų Federalinė Socialistinė Respublika
SNO — Suvienytų Nacijų Organizacija — Jungtinės Tautos
SRKP CK — Socialistinių Respublikų komunistų partijos Centro komitetas
TSKP — Tarybų Sąjungos komunistų partija
TSRS — Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjunga
TSRS ATPP — Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos Aukščiausios tarybos prezidiumo pirmininkas
TSR BK — Tarybų Socialistinių Respublikų Baudžiamasis kodeksas
TSRS MTP — Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos Ministrų tarybos pirmininkas
TTG Katalikų Komitetas — Tikinčiųjų Teisėms Ginti Katalikų Komitetas
VFR — Vokietijos Federalinė Respublika
VISI — Vilniaus Inžinerinis Statybos Institutas
VK — Vykdomasis komitetas
VRS — Vidaus reikalų saugumas
VSK — Valstybės saugumo komitetas
VVU — Vilniaus Valstybinis Universitetas

* * *

Lietuvos Kronikos Sąjungos Melbourno skyriaus Valdyba, Australijoje. Sėdi iš kairės į dešinę: J. Švažienė, M. Venckienė, G. Baltutytė (pirm.), S. Mucienikienė ir D. Baltutienė. Stovi iš kairės į dešinę: V. Balnionienė, J. Venckus ir Povilas Baltutis.

Feliksas ir Alfonsas Ročiai, broliai, Australijos lietuviai, paaukoję LKB Kronikos knygoms leisti tūkstantį ($1000.00) dolerių.

MECENATAI

9150.75 dol. — Bronės Monkevičienės testamentu palikimas
4500.00 dol. — Ona Pranskevičiūtė — Antano Brokevičiaus, Antano Šimo, Silvestro Karklelio ir Vinco Jaso atminimui
4204.00 dol. — Melbourno, Australijoje, Kronikos Sąjungos skyriaus Valdybos sutelkta suma aukomis ir parengimais, o pati pirmininkė — Genė Baltutytė — aukojo 325 dol.
3500.00 dol. — Lietuvių Fondas
3033.40 dol. — Tėvas Konstantinas Gulbinas, OFM Cap. ir V. Vokietijos lietuviai
2043.32 dol. — Stasys Dargis ir Toronto lietuviai
1400.00 dol. — Dr. Aleksandras ir Laima Plateriai
1297.67 dol. — Dr. Jadvyga Klovaitė ir Venecuelos lietuviai
1100.00 dol. — Jonas Tijūnas a.a. žmonos Rožės ir sūnaus Vytauto atminimui
1022.00 dol. — Jurgis Jakaitis, Šveicarija
1000.00 dol. — Vanda Bieliūnienė, Venecuela
1000.00 dol. — Vanda Gasparienė — a.a. Irenos Sekmokienės auka
1000.00 dol. — Irena Kviecinskienė-Kryžiūtė, Australija
1000.00 — Dr. Antanas Matukas, Putnam, Conn.
1000.00 dol. — Feliksas ir Alfonsas Ročiai, Australija
900.00 dol. — J. Inkratas, Kanada
857.43 dol. — Australijos Lietuvių Romos Katalikų Federacija
750.60 dol. — Prel. Dr. Juozas Tadarauskas, Kanada
620.74 dol. — Kun. Augustinas Rubikas ir Memmingeno lietuviai
520.00 dol. — Bogotos Lietuvių Moterų Draugija, Kolumbija
520.00 dol. — Montrealietis aukotojas, Kanada
500.00 dol. — Amerikos Lietuvių Katalikių Moterų Sąjungos 20-ta kuopa
500.00 dol. Mrs. Mary Banky a.a. Antano ir Onos Juščių atminimui
500.00 dol. — Dr. Vladas Gaurišas ir jo draugai, Kolumbija
500.00 dol. — A. Kižienė, Klemensas Matkevičius, Dr. Aldona Rugienė, Vernoika Šklėrienė
410.00 dol. — Dr. Jonas Rimša, Brazilija

400.00 dol. — Bronė Žilinskienė, Australija
390.00 dol. — Salomė Gustainienė, V. Vokietija
366.00 dol. — Feliksas Broumas ir kiti Austrajos lietuviai
350.00 dol. — Kun. Antanas Perkumas, Venecuela
350.00 dol. — Kun. Kazimieras Senkus, V. Vokietija
332.00 dol. — Kun. Steponas Matulis, MIC, Anglija
327.00 dol. — Alfonsas Karklius
Po 300.00 dol. — Povilas ir Julė Domėnai, Pranciška Prankienė, Apolonija Radzivanienė Jono Krumelio atminimui, Vyskupas Thomas Walsh, Arlington, VA
265.00 dol. — Kun. Kazimieras Simaitis
255.00 dol. — Kun. Stasys Matutis, Kolumbija
250.00 dol. — Rimantas ir Aldona Vaitkai
230.52 dol. — Tėvas Alfonsas Bernatonis, V. Vokietija
230.00 dol. — Juozas Dubickas, Anglija
225.00 dol. — Antanas ir Angelė Garbačiauskai
223.00 dol. — Kun. Antano Perkumo Fondas, Venecuela
Po 220.00 dol. — Kun. Dr. M. V. Mankeliūnas, Kolumbija, Alfonsas Baltrūnas, Australija
215.00 dol. — Mr. Fowlie Vern, Winnipeg, Kanada
205.00 dol. — Petras Bugailiškis, Anglija
Po 200.00 dol. — Kazimieras Brencius, Dr. K. Jablonskis, JAV R L.B-nės Centro Valdyba, Eugenija Keresevičienė, Tauragės Klubas, Marija Navickienė, Chicagos Venecuelos Lietuvių Draugija, Irena ir Albertas Kereliai, Domicėlė Vizgirdienė ir Auroros lietuviai, Valė ir Alfonsas Kliknos, Petras Tamulionis, Raimondas ir Dalia Ivaškos, Rev. Mother Mary of the Holy Eucharist Monastery, Mass., Aldona Butkienė, Australija
185.00 dol. — Ottavos Lietuvių Bendruomenė, Kanada
184.00 dol. — Konstancijos Noreikaitės palikimas
160.00 dol. — Vyskupas Antanas Deksnys, V. Vokietija
150.84 dol. — Ona Gustainienė, V. Vokietija
150.00 dol. — Dr. Albertas Aviža
144.00 dol. — Anglijos Lietuvių Katalikų Bendrija
Po 140.00 dol. — Kun. Česlovas Auglys, Viktoras Šliteris, Australija
136.35 dol. — J. Sabieckis, Australija
128.00 dol. — Juzė Žiogienė, Kanada

125.00 dol. — Antanas ir Joana Pumpučiai, Brooklyn, NY
116.00 dol. — Lietuvių Bendruomenės Marquette Parko apylinkė
Po 110.00 dol. — Laimutė E. Graužinis, Santa Monica, Juozas Mitkus, Los Angeles
107.00 dol. — Prel. Jonas Aviža, V. Vokietija
106.00 dol. — Jonas Vyšniauskas, Kolumbija
105.00 dol. — Daytona Beach lietuviai, Florida
Po 100.00 dol. — Anglijos-Britanijos Lietuvių Klubas, Boleslovas Aniulis, Bronius Andriukaitis, Pranas Andriukaitis, Kazė Augūnienė a.a. vyro Viktoro atminimui.

Andrius Baltrušaitis, Ona Banienė, Irena Beinarauskienė, Elena Bulienė, A. B. Budrys, D. E. Bartkevičiai, Kun. Jonas Bacevičius, Aleksandra Balčiūnienė, Elena Butkienė, Vyskupas Brasseur, Filipinai.

Calgary Lietuvių Bendruomenė, Kanada.

Stasys Dočkus, Thomas X. Davis, O.S.S.O. Abott, Ca. W. E. Doyle, Bishop of Helson, Kanada.

Elena Franskevičienė.

A. Garka, Alfonsas Gleveckas, Izabelė Gedvilienė, Gyvojo Rožančiaus būrelis, Hamiltone.

Petras Indreika a.a. žmonos Antaninos atminimui

Pranciška Jakaitienė, Stasė Jakubonienė, Pranas Janulis mirusiems tėvams — Pranui ir Antaninai — prisiminti, Stasė Jonikienė, Jonas ir Ada Juškos, V. V. Juzėnai, JAV LB Cicero apylinkė.

Albinas Kulka, Juozas Kvieteraitis, Kredito Kooperatyvas „Talka", Melbourne, Vaclovas Kleiza, Liudvika Kybartienė, Stasė Kasnickienė, Prel. Jonas Kučingis, Doma ir Joana Kaunaitės, Mečys ir Elena Krasauskai, Prel. Vytautas Kazlauskas, Kun. Laurynas Kemėšis, Juozas Kukanauza, Eugenija Kezienė.

Lietuvių MOTERŲ Federacijos Klubas, Lietuvių Pensininkų Sąjunga.

Janina Merkienė, P. Mikalauskas, P. O. Mikuličius, Juozas Mačėnas, Rožė ir Pranas Mačerniai, S. O. Martinkai, Aldona Mažeikienė, Aleksandra Moriaty, Klemensas ir Stasė Martinkai, Juozas Mitkus, Kun. L. Musteikis, Kun. S. Morkūnas.

Panevėžiečių Klubas, Chicagoje, Juozas Plikaitis, M.D., Liucija Puskepalaitienė, Z. Pesliakas, Dr. Elena Patrik.

Mrs. Mary P. Rudis, Dr. V. B. Raulinaitis.

Petronėlė Strumskienė a.a. Motiejaus Strumsio atminimui, Izidorius Staukas, Ona Stirbytė, Dangulė Surantienė, M.D., Emil Sinskys, Tomas ir Teklė Sereiki, Kun. Andrius Senkus, Jurgis Strazdas, Aleksas Sapočkins.

Salomėja Šagamogienė, Paulius Šimoliūnas.

J. Tamkutonis a.a. Izabelės Tamkutonytės atminimui, Marcelė Tverijonienė, Kun. Juozas Tautkus.

Alfonsas Urnevičius.

Kun. Jonas Vėlutis, Leonas ir Juzefa Venckai, Agota Viganauskaitė.

* * *

Pastaba: Šios aukos yra gautos iš viso laisvojo pasaulio lietuvių 1980, 1981, 1982 ir 1983-čiųjų metų pradžioje. Jos skirtos LKB Kronikos knygoms leisti lietuvių, anglų, ispanų ir prancūzų kalbomis.

Šiame sąraše surašyti tik tie aukotojai, kurie yra paaukoję ne mažiau vieno šimto ($100.00) dolerių.

TURINYS